

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԽԱՂԻԿՆԵՐ

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՓՈՔՐ ՅԵՐԳԵՐ
ԻՐԵՆՑ ՓՈՓՈԽԱԿՆԵՐՈՎ

ԽՄԲԱԳՐԵՍ

ՊՐՈՖ. Դ - Ր

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂՅԱՆ

ՄԱՍՆԱԿՐ ԱՆԽԱՏԱԿԾՈՒԹՅԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍԻ

Հայտնատիրատ

1940

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՎ

ԱՌԱՋԱԲԱՆ

Ժողովրդական խնդիրներ

1. ԽԱՂ ՈՒ ՏԱՂ

Ժողովրդական յերգը, հատկապես սիրո յերգը, գրեթե ամեն ազգի մեջ ունի մի գլխավոր հիմնական տիպ, վորից իբրև մի սաղմից զարգացել և ժողովրդական ընդարձակ յերգը:

Սիրո յերգի այս հիմնական տիպն և այն փոքրիկ տեսակը, վորի բուն ձևն և քառատողը գլխավորապես, և յերկրորդաբար յեռատողը և նույն իսկ յերկատողը: Յերկու, յերեք կամ չորս տողը միայն կաղմում են մի ամբողջ բանաստեղծութիւն: Դրանից ավելի փոքր յերգ յերևակայել կարելի չէ հարկավ: Դա ժողովրդական յերգի տարերքն է: Յեւ ժողովուրդը, կարելի յե ասել, ամեն տեղ,— Իտալիայում լինի թե Գերմանիայում, հույների թե հայերի մեջ, մեր դրացի թուրքերի թե ասորիների և նույնիսկ հեռավոր Արևելքում՝ հնդկների ու չինացիների մեջ,— մեծ սիրով բանեցնում և այս փոքրիկ յերգերը նույն և նման մոտիվներով: Մի քանի պարզ բառեր, յերկու կամ յերեք, շատ շատ՝ չորս խոսք բաղական են ժողովրդի մարդուն իր սրտի զգացմունքը գեղեցու և սփոփելու համար: Այս շատ հասկանալի յե: Վորքան արտադրական հարաբերութիւնները հետամնաց են, կուլտուրան ցածր և մարդկային միտքը «պարզ և», չգիտե վերլուծել իր զգացումները, մարդ վոչ շատ բան ունի ասելու, վոչ ել շատ պահանջ: Զգացմունքի մի խաղ, հոգեկան մի շարժում, կյանքի մի կամ յերկու գիծ՝ ըմբռնած և խոսքով ու յեղանակով արտահայտած՝ հերիք են նրան:

Մեր այս փոքրիկ յերգերը, սակայն, գրեթե բոլորն ունին դարձ կամ կրկնակ (հանգերգ), այսինքն՝ բառեր ու խոսքեր, յերբեմն և տողեր ու յերկատողեր և նույնիսկ քառատողեր, վորոնց դառնում են, ժողովրդական բառով, «դարձ են գալիս», կամ վորոնք կրկնվում են ամեն տողի սկզբում կամ վերջում, կամ յերկու տողից հետո և այլն. ինչպես են՝ «Ջան գյուղում ջան, ջան. ջան ծաղիկ ջան, ջան». «Երնեկ են որեր, վոր կ'ենենք սարեր», «Քիփ լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ, Գարնան քարեր վարդ արիւր, լուրիկ». «Արի՛, յար՛, արի՛, խռով մի՛ կենա. Աստվորիս բան մեզի չի մնա»: Հաճախ կրկնակները լոկ ձայնարկութիւններ են. ինչպես են՝ ա՛խ. վա՛յ. կամ վա՛յ լե, լե, լե՛, վա՛յ լո, լո՛, լո, լո՛. կամ տողի վերջի մեկ յերկու բառն են կրկնվում և այլն:

Կրկնակները պարզում են բանաստեղծության միտքը, բայց անհրա-
ժեշտ են գլխավորապես յերաժշտական տեսակետից: Վորովհետև վոտա-
նավորը չատ կարճ է, թույլ չի տալիս յերկու անհրաժեշտ յերաժշտական
նախադասություն կազմելու, ուստի և ավելանում են կրկնակները, վորոնց
մեջ յեղանակը փոխվում է և վարիացիաներ կազմելով՝ առաջ բերում յե-
րաժշտական յերկրորդ, վոր է՝ բացատրական նախադասությունը:

Կրկնակներով են ստորաբար վորոշվում և կոչվում յեղանակները.
որինակ՝ Զան գյուլում. Զան իման Զան. դեհե զընդ զընդ. հայ նարե. գյու-
լում Զան. իմ չինարի յարը. ախ մարալ Զան և այլն: Իսկ բուն յերգը
կամ քառատողը, ինչպես և յերկատողն ու յեռատողը, չունի և չի ել կա-
րող տւնենալ առանձին անուն: Դա ընդհանուր անունով կոչվում է խաղ:
Այս բառը, սակայն, ավելի ընդարձակ գործածություն ունի. նշանակում
է աշխարհիկ յերգ, լինի աշուղական*) թե ժողովրդական, նկատմամբ հին
սիրու և ուրախության և այլ դրական ու կրոնական յերգերի, վար կոչ-
վում են տալ: Այս ընդարձակ իմաստով գործածված ենք գտնում «խաղ»
բառը հենց այս ժողովրդական մանր յերգերի մեջ.

Աչուդի պես խաղ աստ,
Բլբուլի պես տաղ աստ.
Վորքան վոր գովես՝ որժեմ,
Իմ նանի ազիզ փեսա:

Վոմը զանի բուլկարին,
Վոմը զանի քամանին,
Վոմն առի խաղ, վոմը տաղ,—
Վո՞վ կըմնա սաղ:

Բուսեկ ես բաղի միջին,
Շամամի թաղի միջին.
Գիշեր ցերեկ միալար
Դու յես իմ խաղի միջին:

Ղուշ մի դառնա թևավոր,
Դու խաղ կանչի ձևավոր.
(Վարիանտ՝ ձենավոր).
Յարբա կլնի են որը,
Վոր դաս մեր տուն թաղավոր:

Խաղ ասեմ խաղի գլխին,
Իմ հերանց բաղի գլխին.
Դաշալն իրեն գեղ կ'անի,
Հողս տամ կաղի գլխին:

Վարդ եմ քաղել մաղերով,
Վեր եմ դրել շաղերով,
Տեսնեմ՝ յարս գալիս և,
Առաջ գնամ խաղերով:
(Վարիանտ՝ տաղերով):

*) Աչուղներն իրենց յերգերը «խաղ» են կոչում, Այսպես, որինակ, Սայաթ-Նո-
վայի ԻԳ. յերգի ծանոթության մեջ. «Յես մըղղըսու վուրթի Արութինս պատուց ին-
չորի յարսուն տարին գլուխ դրի ամենուն խաղիմ. ամա Սուրբ Կարապետի կարողու-
թենով սովորեցա քամանչեն»... Նույնի ԽԲ. «Խաղ կանչինք հանդով» ԽԳ. (վերջի տան
մեջ) «Բարիթավուր խաղն» ԼԲ... վուրտեղ սոյթաթ խաղ է ըլում... վուր տիղ սիրով
տաղ է ըլում» ԼԴ. «Խաղերումեն բեղաբիլ իմ» ԼԶ. «Մեջլիսներու խաղն դուն իս,
Վանքերումն տաղն դուն իս»:

Բայց պիտի նկատել և հետևյալը: Արդարև այդ փոքր յերգերի մեջ նույն այդ յերգերի համար գործածվում է հաճախ խաղ (բարբառային ձևով՝ նաև հաղ) բառը, բայց դրանց մեջ, ինչպես վերջին քառյակից կարելի յե իմանալ, «խաղ» և «տաղ» բառերը վարդանտների մեջ փոխանակում են իրար: Այսպես և հետևյալների մեջ:

Ման կը գամ բաղի միջին,
Վոտներս շաղի միջին.

Թող տղերքն ինձ գովեն
Իրանց լավ հաղի միջին:

Այս քառյակի վերջին տողի մի վարդանտն է՝

Սրտաշարժ տաղի միջին:

Կան քառյակներ ել, վորոնց մեջ խաղ ու տաղ յերկուսն ել գործածվում են իբրև համանիշներ:

Հաղ կ'ասեմ հաղի գլխին,
Ձորնիվերա բաղի գլխին.
Յես էն հաղը վաղ եմ ասել,
Գիշեր ցերեկ տաղ եմ ասել:

Բլբուլ ես, մի խաղ կանչի,
Մարալի պես տաղ կանչի.
Նազանի յար, քեզ մեռնեմ,
Թող աշխարհը ամանչի:

Կան քառյակներ ել, վորոնց համար «խաղ» բառը չի գործածվում, այլ միայն «տաղ»:

Խնձոր ես Եսոռի վրա,
Մաղիկ ես սարի վրա.
Անուշ տաղ տաղ բլբուլ,
Կայնել ես քարի վրա:

Այ բալա Շողեր,
Կ'առնեմ քեզ ողեր,
Կանչեմ կը տաղեր.
Գյուլ Շողեր ջան:

Յերկինչն ամպել ե, գետին շաղերով,
Յես քեզ սիրել եմ անուշ տաղերով:
Կայնել ես բաղը,
Յերգում ես տաղը:

«Տաղ» բառի հին գործածությունը հայտնի յե: Բայց «խաղ» բառն ևս աշխարհիկ յերգի նշանակությամբ գտնում ենք հենց մեր գրականության սկիզբներում: Շահապիվանի Ժողովի*) ԺԵ. կանոնը մենապեղծների համար իբրև արգելք դնում է. «... Մի՛ չարակամ, մի՛ ամբարտաւան, մի՛ ի խաղս երգոց, մի՛ յերգս լկտեաց...»:— «Խաղք երգոց» կապակցության մեջ համանիշ բառերից յերկրորդը դրված է սեռական հոլովով, ինչպես սովորական է մեր հին մատենագրության մեջ:

«Խաղ» բառը միաժամանակ նշանակում է և պար: Այս ցույց է տալիս, վոր «խաղ» կամ «խաղք երգոց» սկզբնապես կոչվել են պարերգեր; իսկապես այն փոքրիկ յերգերը, վորոնց մասին է խոսքս, վորովհետև քառատողերն ու յեռատողերը, մանավանդ յերկատողերը, գրեթե բոլորը սկզբնա-

*) Կանոնագիրք Հայոց, Թիֆլիս, 1813, յեր. 75. «Կանոնք Շահապիվանի Ժողովոյ. ԺԵ.»,

պես պարերգ են: Այժմ ևս, սակավ բացառությամբ, իբրև պարերգ բանում են միայն այս փոքրիկ յերգերը. այնպես վոր յեթե խաղ բառն իր սկզբնական նշանակությամբ գործածելու լինեյինք, այս բառով միայն կարելի յեր կոչել ժողովրդական յերգի այս տարրական տեսակը: Բայց վորովհետև բառի իմաստն ընդարձակված է, աշուղական յերգն ևս խաղ է կոչվում, ուստի յերգերի այս փոքրիկ տեսակը կոչում ենք ժողովրդական խաղեր: Մակայն այս կոչումն ևս ճիշտ չե, վորովհետև դա իսկապես հավասար է ժողովրդական յերգ բառին: Ինչպես ել լինի, ամենից համար այս «խաղ», ավելի ևս «խաղիկ» անունն ենք գտնում, մանավանդ վոր արևելյան հայերը գրեթե ուրիշ տեսակի ժողովրդական խաղեր չգիտեն, բացի այս փոքրիկ յերգերից, և վոր գլխավորն ե՛ «խաղ» բառի սկզբնական նշանակությունն է այդ:

Ի՞նչ են մեր ժողովրդական խաղիկները, վորոնք իրենց յեղանակների համար հաճախ սիրված են, իսկ իրենց բառերի համար՝ բանաստեղծական տեսակետից՝ շատ անգամ ծաղրված և անմտություն են համարված, կամ թե, ընդհակառակն, անմտություններն ևս մեծ գեղեցկություններ են կարծված, մի միայն նրա համար, վոր ժողովրդական անունն են կրում:

2. ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ԳԵՂՋՈՒԿ ՆԱԶԱՍՏՆԵՐ

Այս ժողովածուի մեջ տպագրված հազարավոր փոքրիկ յերգերը դերագանցորեն գյուղական բանաստեղծություններ են, սիրու յերգեր, մեր գյուղացության արտադրությունը մինչև 1914 թվականը:

Մինչդեռ մեր հին մուսանական յերգերի, հայրենների մեջ գյուղի հիշատակություն անգամ չկա, — վորովհետև դրանք այլ դասերի, ազնվականության ու քաղաքացության, ստեղծագործություն են, — այս խաղիկների մեջ, ընդհակառակն, հաճախ հանդես ե գալիս գյուղը:

Ահա մի յերգ, վորի հորինողը հիշում է իրենց գյուղը.

Աղջի, ես ըզովն արի,
Մեր գեղի ըզզովն արի...

Ուրիշ յերգիչներ նկարագրում են իրենց գյուղը, կամ պատմում են գյուղ գնալու մասին:

Գեղին վերեւ ծառ սալորի...

Եկանք, հասանք դիմաց գեղին...

Գեղին վերեւ հերկեր-մերկեր...

Եսմար ելեր կ'երթա ի գեղ...

Դիլբար ելավ, գնաց ողին,

Երթամ Գոսի գեղ...

Գնաց, կայնավ վերեւ գեղին...

Ահա և մի յերգ, վորով ծաղրում է աղջիկն իրենց գյուղի տղաներին.

Ծաղիկն եր ծաղիկ դեղին,
Շատ ախմախ կա մեր գեղին.

Մենակ բարակբայ գյուղին
Ելի, կայնե վեր թեղին.

Կան խաղեր, վորոնց մեջ յերգվում է միասին ծաղիկ քաղելն ու փնջելը և խաղ ասելով՝ գյուղը տանելը:

Ման գալով ամեն լավ տեղ՝
Գողենք ծաղիկ միատեղ:

Փնջեր կապենք միասին,
Խաղ ասելով՝ ամենք զեղ:

Մի ուրիշ խաղի մեջ յերգիչն ամաչում է գեղը գնալուց.

Իմ դուշին աս ֆիշանլըդ,
Յես ի՞նչ երսով ելնեմ գեղ:

Սաբիբ, քու բալեն մեռնի,
Կաբավ իմ երեսասեղ:

Ահա և մի գեղջկուհու գիծումն իբր ամուսնուն, նրա տենչն ու յերգվեցումը.

Հանգեն դաս, գեղը մանես,
Իմ դցած տեղը մանես:

Ինձնից այրի յար բանես,
Բեմուրադ հողը մանես:

Մի ուրիշ գեղջկուհի, վորի ամուսինը բացակա յի, փափաքում է նրա գալուն.

Գեղով ըսին՝ քու յար իբի,
Թաղով ըսին՝ քու յար իբի:

Խաղար իբի, լավ, մեր տուն չիբի,
Գարան գիշեր դի քուն չիբի:

Ասենք և մի դժբախտ գեղջկուհու, վոր ունեցել է անհամապատասխան ամուսին.

Առակ ելար մեջ գեղին,
Սիրադ ընկավ ոճուն լեզվին:

Քու հորն ու մորն ի՞նչ տեժ,
Վոր քե տվին տախ տղին:

Ահա և մի գյուղական խաղ, վորի յերգիչն ուրախանում է իր յեռակի աջողության համար.

Քալամ եմ ցանն ճամբեն,
Գտեր եմ գեղի համբեն:

Ինձ մի նազան յար ունեմ,
Կըցուլա կժան կանթեն:

Ասենք և մի ուրիշ գյուղացու, մի բախտավոր սիրահար աղայի խոսքն իր ընկերին.

... Մեր գուան առաջ արտ գարնցան,
Ջուխտ ըմ ջնարան միջով անցան:

Գեղով թափան, չճանչըցան,
Մեկն ի՞մ յարն եր, մեկ քա՛ յարն եր:

Գեղացի աղջիկն ու աղան ուրախ են, վոր իրենց սիրածն իրենց գյուղից է.

Աղջի, քու մեր գեղեցի,
... Ազապ տղին գեղեցիբի—
Ա՛յ, աղա, քու մեր գեղացի,
Ոտար աղին գեղեցի:

Ծաղիկ՝ ունեմ, գեղին աս,
Ի՞մ ուզածը գեղին աս.
Շին ել գիտի, ալամն ել,
Շն երեցի աղեն աս:

Սրա փոփոխակն է.

Կ'ուզե՞ք՝ հարցրեք, իմացե՞ք,
Մեր դրկըցանց ազեն է:

Գոովում ե ճգեղի փեսան».

... Քեզի կ'ըսեն զեղի փեսա...

Ահա՛ և իր յարով պարծեցող զեղջկուհու յերգը.

Հաց եմ թխել դաթացու,
Իմ յարն ե մեկեացու.

Գեղումն ոխալ տղա կա,
Իմ յարի նոքարացու:

Կան խաղեր, վորոնց մեջ աղջիկ յարն ուրիշ գյուղացի յե.

Մաղիկ ունեմ դեղին ա,
Իմ յարը ձեր դեղին ա.

Հիւ ու մեխակ շատ ունեմ,
Հրեն յարիս ձեռին ա:

Մի քանի յերգերի մեջ հիշվում են՝ քաղաք, քաղաքացի, բայց այդ յերգերն ել պարզապես գյուղական են: Այդպես են հետևյալները.

Ես յանը պոպոք,
Են յանը պոպոք.

Քաղքըցուն կ'առնեմ,
Հագինն ե սապուկ:

Տեսեք, թե զեղ մարդու գնացած այդ քաղաքացին ինչպես ցավում ե իր աղքատ վիճակի համար և ինչպես իրեն բարձր ե դասում, միայն նրա համար, վոր ինքը քաղաքացի յե.

Քամին եկավ, հով բերեց,
Կարկուտ եկավ, սով բերեց.

Քաղաքացի աղջիկ եմ,
Ինձ ես զեղ տեղն ո՞վ բերեց:

Այդպես չի մտածում ուրիշ գյուղ մարդու գնացած գյուղացի աղջիկը: Նա սիրում ե իր յարի գյուղը:

Յեո ղուշ եմ, թեվըս դեղին,
Ման կու դամ յարիս դեղին.

Գլուխըս ղուրբան կուտամ
Իմ յարիս նստած տեղին:

Կան, հարկավ, նաև դժբախտներ, վորոնք չեն սիրում իրենց այդ նոր գյուղը: Ահա՛ մի մանկամարդ կին, վոր ստիպված վերադառնում ե իր ամուսնու գյուղը.

Յեո ղուշ եմ, թեվըս դեղին,
Ման կը դամ նանիս դեղին.

Նանըս ինձ տեղակ չարավ,
Յեո դառնամ քամբաի դեղին:

Կան ուրիշ խաղեր ել, վորոնց մեջ յերգվում ե գյուղը:

Քաղաքը չափազանց քիչ խաղերի մեջ ե հիշվում: Այսպես որինտե՛կ՝ մի յերգի բաղմամբիվ փոփոխականերից հետևյալի մեջ, վոր գրի յե առնված Թբիլիսում (Թիֆլիսում).

Մի բաղումը բաղմանի,
Շըվին շըվի նման չի.

Քաղքումը տըղերք շատ կան,
Մեկն իմ յարի նըման չի:

Քաղաքացու յերգ ե և հետևյալ խաղը, վորի փոփոխակը նույնպես գրված ե Թբիլիսում (Թիֆլիսում).

Մի բարձ եմ արեւ, իմն ա.
 Մինն եւ եմ արեւ, իմն ա.
 Գլանջու քարվանն գալիս ա,
 Միջի թափաղն եւ իմն ա.
 Վարեանս՝ Միջի մեծ խոջնն իմն ե:

Քաղաքացու յերգ ե ե՛ այո.

Իմ յարը բազարբաշի,
 Ձաքմեքը բարակ կաշի.

Եկով, դըռնովն անց կացով,
 Յես առի՝ բարով մաշի:

Այսպես ուրեմն գյուղական բանաստեղծություններն են մեր այս փոքրիկ յերգերը, և դրանց հեղինակներն ու յերգիչները, խաղասացները, գյուղացի պատանիներն ու յերիտասարդներն են: Ինչպես հենց այդ յերգերից իմանում ենք, խաղ ասել են և ասում են վոչ միայն տղաները, այլև, և ավելի ևս, աղջիկները.

Աւրդ չեմ, աւրդի ճուտ եմ...
 Աղջիկ չեմ, վոբ մամչեմ.
 Տղա չեմ, խաղ կըկանչեմ:

Այսպես ե ասում տղան: Բայց՝ աղջիկը, հենց նույն յերգի փոփոխակով, պատասխանում ե տղային՝ ասելով.

Տղա չեմ, վոբ մամչեմ,
 Աղջիկ եմ, խաղ կըկանչեմ:

Յեով իսկապես: Մեր գյուղեցուրմ յեթե նորահարսները մի ժամանակ չխոսկան եյին մեծերի մոտ, աղջիկներն, ընդհակառակն, աղատ եյին միշտ և յերգում եյին տղաներին հավասար: Այս պատճառով և շատ խաղեր, նա-յեւով իրենց փոփոխականերին, թե՛ տղայի և թե՛ աղջկա յերգեր են: Աղջիկները յերգում եյին և ցերեկը և գիշերները: Նրանք իրենց խաղերն ասում եյին և այգիներում, և ուխտերի ժամանակ, և պարելիս:

Նրանք ասում եյին և վիճակի յերգերը վիճակահանության ժամանակ՝ համբարձման կամ Վարդավառի տոներն:

Համբարձումը գալիս ա,
 Ծագիկը ցնծալիս ա.

Համբարձում կանչող աղջիկ,
 Ձենըդ Ծըվըլալիս ա:

Փոփոխակաների մեջ ե.

Ա՛յ գյուղում ասող աղջիկ...
 Վարթե՛լոր ասող աղջիկ...

Մի ուրիշ յերգի մեջ լսում ենք.

... Լավ գյուղում ասող աղջիկ,
 Անուկ կենա բերանըդ:

Յեզ վերջապես տղան ասում է .

... Են խաղ ասող աղջիկը,
Բռնել եմ ինձի բութա :

Պախ եյին ասում տղաները, հարկավ, նաև ուրախություն անելիս :

Պաղ ասելը պատանիների համար մի պահանջ էր : Տղան խաղով գո-
վում էր իր սիրած աղջկան, աղջիկը՝ տղային :

... Են չոլիվեր գնացող տղին՝
Բերանի յես խաղը պիտի :

Այսպես է ասում յերգող պատանուհին իր խաղի մեջ : Մի ուրիշ բախ-
տավորը յերգում է .

Այ տղա, դու բազի միջին,
Վոտներդ շաղի միջին .

Կանչի՛, կանչելուդ մեռնեմ,
Յես եմ թո հաղի միջին :

Իսկ տղան էլ ասում է .

... Մի զովելի յար ունեմ
Իմ բուրբ խաղի միջին :

Յերիտասարդները հաճախ խաղերի միջոցով միմյանց հայտնում էյին
իրենց միտքը :

Վանքի ձորում խաղ ասի,
Պաղի մեջ քեզ բան ասի .

Ինձի էգուց տանում են,
Սուրբ Սարգսի պես հասի :

Այսպես է յերգում աղջիկը, վորին շուտով պիտի ամուսնացնեն վոչ
իր ուզածի հետ :

Տղաներն էլ խաղով կանչում են աղջիկներին :

... Պաղ տեսմ, յարս իմանա,
Գլուխ դռնեն հանա դուռ,
Բալբի իմ աչքեր գա լուռ :

Մի ուրիշը յերգում է այսպես .

Բըլբուլ, արի մեր բաղը,
Ասա իմ յարի խաղը .

Պաղիդ միջով բարեվրս
Հասցըրու յարիս թաղը :

Աղջիկն էլ խաղով ղգուշացնում է տղային, ասելով .

Այ տղա, խաղով արի,
Վոտներդ շաղով արի .
Մեր թաղը ղալմաղալ ա,
Դու վերին թաղով արի :

Այսպես է ուրիշ խաղերի մեջ : Պաղերի այսպիսի կիրառությունից են
ծագել «խաղով մի բան ասել մեկին», «խաղով հասկացնել» դարձվածնե-
րը, վոր նշանակում են՝ ակնտրկելով հարոնել մեկին մի բան :

3. ԴՅՈՒՂԱԿԱՆ ՍԻՐՈ ՅԵՐԳԸ

Այդ փոքրիկ յերգերի նյութը շատ պարզ բան է: Ամենից առաջ զրանք, ինչպես ասվեց վերևում, սիրո յերգեր են, գյուղացի նորահաս ու նորատի մարդկանց, սիրահար պատանիների ու պատանուհիների, մասամբ և յերիտասարդ ամուսինների յերգերը, վորոնց մեջ մեծ պարզամտությամբ յերևան և զալիս նրանց սիրո զգացմունքն իր անվերջ բազմազանությամբ, իր պեսպես վիճակներով:

Սակավաթիվ խաղիկներ միայն կան, վորոնց նյութը չի վերաբերում սիրուն, կամ ասոհասարակ ամուսնությունն և ամուսիններին, այլ վորեւե գյուղական հասարակական խնդիրների: Այս վերջինները, վորոնցով շատ հարուստ են մեր գյուղական աշխատանքի երգերը, չեն հետաքրքրում այդ խաղիկների պատանի հեղինակներին: Բայց զրա փոխանակ այդ յերգերը բազմակողմանի կերպով հարուստ են սիրո հետ կապված իրական կյանքի վանապան դրություններով ու գործողություններով, լի յեն ժողովրդական սովորություններով, գյուղական կենցաղային դժերով ու բարքերով, վորովհետև զրանք, ինչպես մեր հին դուստնական յերգերը, բանասուլծություններ են պատահած, ապրած դեպքերի:

Այսուե կարիք չկա մանրամասն խոսելու այդ ամենի մասին: Խաղերի մեջ յերևան յեկած կենցաղային դժերն ու մոտիվները, համեմատությամբ մեր հին հայրենների, մասամբ ուսումնասիրված են սրա հեղինակի մի աշխատության մեջ^{*)}: Այսպես, որինակ՝ սիրուց հիվանդանալն ու յարին հիվանդության բժիշկ համարելը, պատանուհու «թելիկ-մելիկ զալը» տղային զրավելու համար, լվացք անելը, ջուր բերելը, ծնողների արդելք լինելը տղայի և աղջկա սիրուն, թաքուն սիրելը, բամբասանք, աղջկա համարձակությունն ու բամբասանքից չվախենալը, նշանածի գիշերային այցելությունը, նույնպես և վարձանքը (զլխաղին), բունի ամուսնացումը, աղջիկների չենթարկվելը ծնողների կամքին, աղջիկ փախցնելը, այլ և հարեվաններին սիրելը, աչքերին դեղ զինելը, սիրականի հետ այգում զրոտնելը, յարին սպասելը, սուտ բանի պնալը՝ յարին տեսնելու համար, և բազմաթիվ նման մանր բաներ, վորոնք սիրահար պատանության սրտի համար արժեքավոր են հանդիսանում:

Բացի զրանից՝ խաղերի մեջ շատ կան և ուրիշ այսպիսի մանր սիրային մոտիվներ, ինչպիսի որինակ՝ ժամադրություն, դիմավորում յարին, հանդիպում, տեսակցություն գիշերով:

^{*)} Մ. Աբեղյան, Հին դուստնական ժողովրդական յերգեր. (Արաստպություն ՀԱՅԿ Գետ. Համալսարանի «Տեղեկագիր» №№ 2—3, 4 և 6-ից), Յերևան 1961. յեր. 142—160:

Տա՛ աղա, բազով արի,
Դուս վերի թաղով արի:

Ի՞մ մեր քեզ աղջիկ չի տա,
Լուսնակ գիշերով արի:

Սիրված մոտիվներից ե վորևե ցանկության արտահայտությունը, ինչպես՝ ցանկություն յարի գալու, նրա հետ խոսելու, նրա մոտ լինելու, նրա համար գոհվելու, նրա վրայի զարդարանքը դառնալու և այլն: Հաճախ յերգվում է՝ լուր ուղարկելը մոբը կամ յարին լուսնի կամ թռչունի միջոցով, ծաղիկ ուղարկելը յարին, այցելության գնալը, ամոթն ուրիշներին, աղջկա վախը թե յարն իր թարկը տվել է, վախ քնած յարի համար, վախ մոռացված լինելու, գեշ խոսքից վիրավորվելը, հոգացողություն ճանապարհ դրած յարի համար և շատ նմանները: Այսպես և սիրու վիշտն ու տանջանքն ընդհանրապես՝ յարի համար դարդով լցվելը, լալը, բախտավոր ու դժբախտ սերը, սիրված լինելու տենչը, յերդում հավատարմության, յերազում յարին տեսնելը, վիշտ յարի հեռանալու մասին, և այլն և այլն:

Կայել եմ, դալ չիմ կարող,
Լցվել եմ, լալ չիմ կարող:
Քանի վոր գնացել ես,
Անուշտ տալ չիմ կարող:

Ձեր բաղի դուռը բաց ա,
Վտանքս չաղով թաց ա:
Ինձանից հեռացել ես,
Աչքերս լիքը լաց ա:

Սովորական մոտիվներից ե նաև խաղերի մեջ հաճախ կրկնվող անեծքը՝ մերթ իր սիրած յարին առնողին, մերթ չտվողին, կամ էբեն չսիրողին, կամ թչնամուսն ու խանդարողներին:

Հուգել ես կարմիր կապա,
Մինթանեղ խառ զարբար ա:
Թե չսիրես ինձ սրտով,
Ձեր տունն ընի խաբարա:

Արեմն ա՛խ փոփել է,
Ալ Ֆառ գլխին ծովել է:
Ով վոր առնի ի՞մ սիրած,
Թաղը գլխին չվել է:

Կան բաղմամբիվ քառյակներ, վորոնց մեջ յերեւում ե աղջկա արհամարհանքը տղայի նկատմամբ, կամ ընդհակառակն:

Սարի տակը սուն ունեմ,
Մեջը վոռիկ սուն ունեմ:
Քաշվի, կորի, շան աղա,
Քեզ պես տառը շուն ունեմ:
Յես մորս մինուհար եմ,
Լավ տղերանց համար եմ:
Սե մաղո սիրտակ կանեմ,
Քանց քեզ լավը կը ճարեմ:

Այ տղա, եղ ես—մեկ ես,
Խանչալը մեջքդ նետես,
Դու գիտես՝ տղամա՞րդ ես,
Մժախի փթուկ փետ ես:

Տղան ել աղապիսի աղջկան դարձնում ե:

Ժամի դուռը տալ կ'անեմ,
Մահուդ չուխես քալ կ'անեմ:

Շուն աղջիկ, շատ մի՛ հայի,
Քեզի հալ ու մալ կ'անեմ:

Առանձնապես աչքի յե ընկնում այն, վոր յերիտասարդները, բնականաբար, միշտ ազատ սիրո և ազատ ընտրության կողմնակից են, հաճախ

դժգոհ են խանգարող ծնողներից, հատկապես աղջկա մորից, և բողոքում են ծնողների և ընդհանրապես ուրիշների ճնշման դեմ:

Կարմիր վարդը ճամով ա,

Սիրած յարը ճամով ա:

Ծառեղ զոռի բան չկա,

Սերըն իբն ճամով ա:

Ճրագը վառա, վառա,

Հոր հետ վատամարդ դառա:

Մեր ու աղբեր թող ալի,

Յես իմ սիրածին առա:

Բաղի բոլորը պատ ա,

Հերն ու մերըն ի՞նչ պատ ա:

Յես սիրելի եմ, յես կ'առնեմ,

Վերեվ առաված չհաղ ա:

Բայց չպիտի կարծել, թե ամուսնությանը յերիտասարդների կամքով ե կատարվել ընդհանրապես: Ընդհակառակն, հին կենցաղի, հետեվաբար և դրա արտահայտիչ խաղերի մեջ ևս աղջիկներին սովորաբար ամուսնացնում են ծնողները:

Մարա, մանա մանածո, հասնալ
Գնա, գաղա ցանածո:

Պաղո հարսնիկ ա բռնեք,

Չեմ ճանչնար նշանածո:

Ահա հին ամուսնության մի այլանդակ տիպը: Ամուսնացողները նույն իսկ չեն ճանաչում միմյանց:

Հին ամուսնության այլանդակություններից մեկն էլ յեղել ե՞ անհատական տարիքներ ունեցողներին ամուսնացումը— տղան չատ մեծ, աղջիկը փոքր, կամ ընդհակառակն: Այս յերգիկների մեջ հաճախ ծաղրվում ե այդպիսի ամուսնությունը:

... Յարըն ձին քերծ ա դառել,

Յես չեմ մի պիծի խառ:

... Եղ իմ սիրած ալ յարը,

Դերի եմ ծծին Ծալին:

Աղջիկները և հարսները համարձակ բողոքում են այդպիսի ամուսնությունների դեմ:

... Յես բայովոր մեծ աղջիկ,
Են երեխա թայը չեմ:

Տաներն ելնեմ, ի՞նչ ընեմ,—

Վարդի տերեվ չորցընեմ:

Յես պղտուտիկ (վար. պղպլուկ) հարսնուկ եմ,

Մորվոք (մերուգով) երեկն ի՞նչ ընեմ:

Ծնողներն այսպիսի ամուսնությունները կատարում են հաշիվներով.

Թամա՛ աբն հարընցին,

Թա՛ն տվին զըզանցին...

Թեպետ և խաղերի մեջ հաճախ կրկնվում է այս տողը՝

Սիրել ենք, իբրեւ կ'անենք:

Բայց ավելի էս հաճախ յերգվում է:

Սիրած սիրածի չեն առ:

Սիրում են իրենց դրկիցին, իրենց համադյուզացուն: Աղջկա համար մեծ դժբախտություն է համարվում ոտար տեղ մարդու գնալը:

Ձարչին ծախում ա քաթան,
Աղջկան չկա վաթան.
Աղջկն են վախալ մեռնի,
Վար բաւ ա մի դադ պատան:

Գախանի մարդը փուշ ա,
Սրտով սիրածն անուշ ա.
Ալամ աշխարհն էլ դէնա՝
Աղջկն անվաթան դուշ ա:

Սիր խաղերն ամենամեծ մասով դալիս են շատ հին ժամանակներից. դրանց մոտիվներն ավանդական են: Նման բաներ, նման կենցաղային դեպքեր միշտ կրկնվել են կյանքի մեջ, քանի իշխել են նույն բարքերը. ուստի և հին խաղերը շարունակել են ապրել: Բայց դրանք, հարկավ, նորոգվել են՝ ժամանակի նորույթներն ընդունելով իրենց մեջ: Այդպիսի մի նորույթ, մի նոր մոտիվ է մտնում մեր սիրու խաղերի մեջ 1887 թվից իվեր, յերբ Անդրկովկասում սկսվում է հայերի զինվորագրությունը: Յերկար դարերի ընթացքում զինվորական ծառայություն չկատարած ժողովրդի համար՝ դա համարվում եր մի ազնու, վոր և անդրադարձել է գյուղական սիրո յերգի մեջ:

Երկանքը դադում ա,
Սարերը սարում ա:

Եկան սաղաթ չափելու,
Իմ սիրալ մրմում ա:

Մինչդեռ այժմ մեր աղջիկներն ևս զինվորական վարժություններ են անում մեծ սիրով և ուրախությամբ, այս հին յերգերի մեջ վոչ մի մայր չի ուզում, վոր իր տղան զինվոր գնա: Մայրը նախապաշարված նվերներ է տալիս՝ վորդուն ազատելու համար:

Սաղաթ մեր լվաց Կ'անն,
Շուշկն ավտորնին տանն,
Սաղաթ տղեն աղա տան:

Իսկ ի՞նչ է տեսում սիրող աղջիկը.

Հանդուլը սել (հեղեղ) ա եթում,
Մարդուլը չուր ա եթում.
Գացեք ասեք սաղաթին՝
Ինչ բողն՝ մ'ուր ա եթում:

Կողբա քամին բուրբալ,
Յարիս բխերն ուրբալ.
Յարիս դրեցին սաղաթ,
Սիրա փորիս մուրբալ:

Սիրանի ծառ ծովել ա,
Յարս սաղաթ դրվել ա.
Յար ջան, սաղաթ մի՛ գնա,
Քո եղնիկը կը մնա:

Եկավ սաղաթի բուղբը...
... Բազրենու անգն արան,
Վեց աղա ջուկին, տարան,
Ֆերերը կապին վարամ:

Հարուստների վորդինները կաշառով ազատվում եյին. նրանց փոխա-
նակ ազգատներն եյին գնում ծառայելու: Դրան ե ակնարկում հետեւյալը.

... Նաշալնիկը մեզ կըկանչէ,
Քյասիբ տղին հեշ չի ճանչէ:

Ձինվորի վիճակը նկարագրվում ե դժվար, և յերխաստարդն ինքն ել
չի ցանկանում զինվորական ծառայությունը.

Բալարանները զարկէն,
Կազարմէն սալդաթ լցին.
Սալդաթ զոմի տուն չունեք,
Գիշեր անսուշ քուն չունեք:

Խարար տարեք, Խարե'ր, Ժորե'ր,
Հոգիւ եմ սալդաթ չորեր,
Լաց եղենքն ընցում որեր:

Անցնենք խաղերի այլ կողմերին:

Մեր այս սիրոյ յերգերի մոտիվների մեջ մեծ տեղ ե բռնում նաև յարի
գովքը, տղայի թե աղջկա կողմից ասած: Յերբեմն նաև խաղի ամբողջ
ըովանդակությունն ինքնագովք ե: Գովքի յեղանակները բազմազան են.
բայց դա ընդհանուր առմամբ մարմնի և հագուստի նկարագիրն ե վորեւե
նմանությամբ: Նույն պատկերները կնոջ մարմնի համար՝ շարունակ
կրկնվում են, ինչպես և մեր հին գուսանների սիրու յերգերի մեջ*):

Խաղերի մեջ վոչ միայն կինն ե նկարագրվում, այլ և սիրված տղան:

Թե տղայի և թե աղջկա գովվում ե հավասար չափով և թուխը և
չեկը. «չեկ աղջիկ», «չեկ տղա», «թուխ աղջիկ», «թուխ տղա», «չեկ աղ-
բեր», «չեկլիկ աղբեր» (=չեկ յար): Յերբեմն տղայի համար հիշվում ե սև
գույնը, իսկ աղջկա համար՝ սպիտակ:

... Բաղի միջի չեկ աղջիկ
Ուշքս-միտքս տարել ե:
Եզ չեկ մազավոր աղջիկ...
Շեկ աղջկա առնողն եմ:
Կորցրել եմ չեկլիկ յարս...
Շեկլիկ յարս տուն եկավ...
Շորո'ր, դու չեկլիկ յար...

... Շեկ աղեն քեզի մեռնի...
Շեկ տղա, սպիտակ աղջիկ...
Շեկ մազավոր լավ աղեն...
Եզ թուխ ու խումար աղեն...
Բեխն ոլորած, ճավը թուխ:
Բուկը սպիտակ, բեխը թուխ:
Սեվ տղա, կարմիր աղջիկ...
Սեվ աղա, գուլգազ աղջիկ...
Երես կարմիր, աչքեր թուխ:

Շատ գովվում են աղջկա մազերը, ծամերը— ոսկի, սրմա, չեկ, չե-
կլիկ, չեկլիկ, սեվ, արբշում, շաղ տված, ուսերին փռված, թե-թեւ արած,
ոսկի թեւերով հյուսած, սղալած, համբա-համբա: Մազերից ավելի յեր-
գերի նյութ ե դառնում կնոջ աչք-ունքը. աչքերը— սեվ, թուխ, թուխ-
թուխ, խաժուժ, չալ-չալ, բալակ, խումար, Փինջան, կլոր, ծով-

*) Մանրամասն բացատրություն այս մասին կարելի չի գտնել Մ. Աբեղյանի «Հին
Գուսան. Ժողովրդ. յերգերի» մեջ, յեր. 122—142:

ծով. Կանգնեցին— սեւ, թուխ, կամար, կեռ, կեռ ու մեռ, կալամբաշ. թարթափները՝ կալամով քաշած:

Թուխ աչքեր դեղ դրեր ես:

Աչքերդ բոլորել ես:

Իրեք որ ա տեսել չեմ,

Իմ սիրտը մոլորել ես:

Գինուն կարծիրը սիրել՝

Աշխենին (աղջիկներին) թուխը սիրել:

Սեւ աշվին մորանց պեռք է,

Սիրտն քաշելն ի՞նչ տես:

Բայց և այնպես մի քանի խաղի մեջ հիշվում ե աչքերի դեղը, և մազերին ու ձեռներին հինա դնելը:

Ջուխակ աչքեր քաշեր ա գեղ:

Թուխ աչքեր դեղ դրեր ես:

Աշվին ծարուր քաշեր, ընթուներ թուխ եր:

Ծպիշում մազերդ դրեր ես հինա:

Ձեռներդ դրել ես հինեն:

Մատները, ինչպես գուսանական յերգերի մեջ, բաշակ են, յերեսը՝ կարմիր, նուան հատիկ, չարմաղ, բոլոր, գուլգաղ, լուսնակ, թշերը՝ կարմիր, կակուղ, «կլոր թշիկ ճերմրկուկ», բերանը՝ պստիկ, «պստկաբերան», ճակատն սպիտակ, բուկն՝ սպիտակ, «կուլ-բոխախ սպիտակ»: Յեւ վերջապես յերգվում ե կնոջ սպիտակ ծոցը, — ծծերը՝ բամբակի քուլա, չամաժ, ոսկի ջամ, — և նույնիսկ յերեսի խալը, վոր գեղեցիկութունն ե համարվել:

Տեղ եմ քցել ալվալա,

Երկու թշերիս խալ ա:

Կայնել ես աղբերակին,

Շող կը առա արեգակին:

Գո չեղ երեսին մեռնեմ,

Ունքերիդ աղեղնակին:

Փեւքդ կը առ արեգական,

Կարծիր երեսք արունկաթան:

Կան մի քանի խաղեր, վորոնց մեջ գովվում ե «կոլոտ» ու «խորոտ» աղջիկը. բայց նորատի աղջիկը պատկերացվում ե ընդհանրապես բարձր հասակով և բարակ, նազուկ մեջքով:

Ձինար բոյիդ յես դուրբան:

Թեւերդ չիտի բիւզազակ,

Բայդդ երկար, մեկքդ նազուկ:

Մեկքդ բարակ, խանչալի բուռ...

Բոյ մը ունի քյալաշ նման:

Բոյդդ դարդու դամիլ:

Թառ բոյիդ մատաղ, նշանաւ աղջիկ:

Բոյը բարակ չիմշտա ա:

Այս ե խաղերի մեջ յերգված կնոջ նկարագիրն ընդհանուր առմամբ: Նրա չարժվածքը «չորոր-մորոր» ե. նա շորորում ե կաքավի նման և տղաների խելքը տանում:

Գեւքդ կաքավի նման

Ինձ տես և հոգեհան:

Ինքն այդ աղջիկը «խելքով» ե:

Գեւի՛, քեւի՛, քեւքով աղջիկ,

Գոնց քու մերը խելքով աղջիկ:

Տղան ել գոյոյ՞ն եւ և շնք աւ շնորհքով: Աղջկան առանձնապէս դրամ վում են տղայի բեղերը, նոր ծլած, ոլորած:

Թուի բեղավոր տղին...

Են շեկ բեղավոր տղին

Խելքս գլխես տարել ա:

Քո բոյ-բուսածին մեռնեմ,

Նոր գալած բեկիդ մեռնեմ...

Իմ յարիս շեկիկ բեղերը

Գյուլարաթնու նման ա:

... Նոր ծլած բեղիդ մեռնեմ,

Ոսկեթելի նման ա:

Սիրել եմ յես ջահիլ տղին,

Մեռնեմ յես նոր ծլած բեղին...

Յեւ վերջապէս առանձնապէս աչքի յե ընկնում տղայի քաջուլը (ցցունքը), վոր շատ հին սովորութեամբ պահում եյին յերիտասարդները դեռ մինչև մեր որերը, մինչև 1870-ական թվականները:

Առանց քաջուլ յար չիւնի...

Այսպէս ե տսվում մի խաղի մեջ: Յեւ այդ քաջուլը— սեւ, Թուի, շեկ, դաստա, դալին, վոր տղամարդութեան նշան ե, հաճախ յերգել են աղջիկներն իրենց խաղերի մեջ.

... Մեռնեմ բոլոր քաջուլին,

Միջին վարդահոս կը գա:

Իմ յարին մին քաջուլ ունի,

Ոսկի թելի նման ա...

Գալով հագուստներին՝ պետք ե դիտել հետեւյալը: Այս փոքրիկ բանաստեղծութիւնները շատ ժամանակների և՛ շատ կողմերի յերգեր են. դրա հետեանքով այդտեղ գտնում ենք հիշատակված բազմաթիւ հագուստներ, փոփոխակների մեջ հաճախ տարբեր հագուստներ, կամ միեւնոյնը տարբեր անուններով:

Հին կենցաղի հագուստ ու կապուստի մի նկարագիր ե հետեւյալը, վոր ամուսնացած կնոջ յերգ ե.

Քթկալը զիթս եմ բցել,

Իմ յարը միտս եմ բցել.

Եսոր երկոր չեմ տեսել,

Կրակը սիրտս եմ լցել:

Դրա փոփոխակների մեջ գտնում ենք՝

Յայլուիւր հիտս եմ բցել...

Սեւ փուշին հիտս եմ բցել...

Ուսկալըս ուստ եմ բցել...

Լաշակը բուկս (վ. հիտս) եմ բցել...

Մեկ խաղի փոփոխակի մեջ՝ «Ջու խեղճ յարըդ (վ. սիրածդ տանն) անտեր ա» տողի վարիանտն ե՝

Քիթը կալածն անտեր ա:

Մի ուրիշ յերգի մեջ,— վորի ասողը տղա յե,— սիրականը, յարը (վարիանտների մեջ՝ ջուլը) նկարագրվում ե այսպէս՝

Քիթը կալած, (վ.վ. վարը, ծածը) Թուի:

«Քթկալը» ուրիշ յերգերի մեջ չի հիշվում, զի խաղասացները «քթկալավորներ» չեն: Մյուս զգեստները— աղլուխ, փուշի, լաշակ կամ լաշիկ—

Հանախ նյութ են դարձած յերգերի: Նոր ամուսնացած կնոջ «փուշին» հիշվում է այլ և իբրև «գլխի փուշի», մահրամա, վալա, յազմա, մետակ: Կա նաև լաչիկի տակի «կոտիկը», և նույնիսկ «բազալինդը», այլ և գլխի շարդաթը:

Գլխի քցին կարմիր փուշին,
Գարով զարկին սրտի շուշին.
Սարդաբը ձեռքես խեցին,
Ինձի ավին ես բաղուշին:

Բարակ ճամբեն մահլ ես,
Կարցրածդ դահլ ես.
Նոր վալեդ վոշ վալեկես,
Ինձ քու մարն զցել ես:

Սրանք նորահարսի յերգեր են, կամ յերգեր են նորահարսի մասին:

Աղջիկները շատ անգամ յերգում են իրենց աղյուսիսը, բկի աղյուսիսը:

Ջաղացին դուռը տաշած,
Աղյիսն գլուսը (վ. վարդը) նախած.

Կեռ կեռ ունքերիդ՝ մեռեմ,
Ունկե դուրմով քաշած:

Աղջկա բկի աղյուսիսը — մով, Թուխ, կարմիր, ալ — հիշվում է և իբրև բկի բաղդատի, մանդիլ, դաստմալ, բկի կապ և այլն: Կա նաև ձեռի յայլուսի (թաչկինակ):

Աղջիկները գլուխները կապում էին թաչկինակ, աղյուսիս, կամ դնում էին, ինչպես և տղայքը, Փաս, վոր շատ հանախ հիշվում է — ալ Փաս, փուսկուլ Փաս, Ֆինո Փաս: Ահա թե ինչպես է յերգում մանկամարդ կիներ իր սիրած յերիտասարդին.

Նախուն ելով կարեր ես,
Կոնկներդ շարեր ես.
Մեռնմ դաստա քյաքուլիդ,
Ալ Փաք ծուռ դերեր ես:

Ճառք գլխիդ դրել ես,
Փյուսքյուս վրեն ծուռ ես.
Ինչ որավ՝ փյուսքյուսն որավ,
Ջուռով սավդի տեր որավ:

Աղջիկների Փառը — Թառակը — սովորաբար զարդարված էր լինում դրամների շարով.

Աղյի, որի չե Փաս առնեմ,
Ճառի բուր վոսկի շարեմ...

... Են ալ Փառով աղջիկը
Ինձի ավել են բութա:

Ահա մի զարդարված աղջիկ.

Գլուխն եղբի Ֆինո Փաս,
Փուսկուսն ի կախ, շորեր խոս,

Կարմիր մարջան վեր բկին,—
Շանորդիք թող ծկակին:

Հանախ գովվում է կնոջ շրջադգեստը — մինթանա, չիթ մինթանա, դեյրա — շալ, կարմիր, — ճուպա, ջուբա:

Մինթանեդ բութա—բութա,
Մեջքիդ ա բալաք ֆութա.
Սիրել ենք, իբր կառնենք,—
Թող զեղով առնե՛՛նք սուս ա:

Աղյի, անունդ Շուշան,
Դեյրե մունիս խշխան.
Արի երթանք Սուրբ Նշան,
Վոսկի մառնիք քեզ նշան:

Նազ մի՛ տնի, Նազ մի՛ տնի, Նազ աղջիկ,
Մինթանովդ Թող մի՛ տնի, Նազ աղջիկ:

Մի քանի խաղերի մեջ յերգվում ե քաթիպան, վոր հարուստ կանանց վերնազգեստն եր, թեմերի ու լանջի գարդարանքներով։

Ալ քաթիպն կտրել եմ,
նա կոճակը շտրել եմ։

Դե՛ դնս կորի՛, գե՛լ աղա,
Քանց քեզ լավը հարել եմ։

Փոփոխականների մեջ քաթիպայի տեղ են՝ սպիտակ դեյրա նախշուն կոճակներով, քաթան հալավ և այլն. տղայի համար՝ արխալուղ։— Հարուստ աղջկա յերգ ե և հետևյալը։

Յեա աղջիկ եմ, ալ կ'ուզեմ,
Բողջաս ծախծալ կ'ուզեմ։

Յերբոր յարես տուն երթամ,
Գոտիկս թիբմ շալ կ'ուզեմ։

Շապիկն ել շատ անգամ յերգվում ե։ Ահա մի հարուստ աղջկա գովք։

Աղջիկ կուգեր կախնը խեռ,
Կը զընգընդեր շուշնը խեռ։

Շապիկն եր շտրե, կոճակն արծրթե,
Միջաց քամարն ակնունք, գոհար ե։

Այսպես և՛ միթ'յալ շապիկ դեղին կոճակներով, քաթան շապիկ, կարմիր շապիկ, կապուտ շապիկ, շիւա շապիկ, նույնպես՝ մով հալավ (= շապիկ), քաթան հալավ և այլն։

Ինչպես հին հայրենիների մեջ՝ այո խաղերի բանաստեղծների համար ել կարեւոր տեղ ե բռնում կապան,— թե տղայի և թե աղջկա,— կանաչ կապա, կարմիր կապա, դուրբնի կապա, հարուստ տղայի համար՝ նաև սամույր կապա։ Կա նաև «արա» կոչված անթեմ վերարկուն։

Մեր տուն, ձեր տուն մեկ դռաբով,
Երեսնք իրենք կանանչ կապով.
Ղբբ իսանք, դբբ արանք,
Ձերբբ փրենք աստվածն ապով։

Ծա՛ աղա, աղա, դու ալ կապով,
Խերիք կան դաս մեր պատով...
Աղջիկ, կապեդ ալ պիտի,
Բողջեդ՝ ծախծալ պիտի...

Աղջկա զգեստների մեջ աչքի յե ընկնում նաև գոգնոցը, մեզարը— գլխին, նախշուն, կարմիր, կապուտ։

Կարմիր մեզարով աղջիկ,
Շիւա շապկավոր աղջիկ,
Խնդիր ունիմ ասելու,
Քո մորն ասա՛ քեզ աս միկ։

Նախշուն մեզար, ալ բնդեր,
Ձիս ի վռանց քո գնդեր (սականջի սղեր)։

Հիշվում են նաև՝ բլուզ, տղայի և աղջկա համար, ալ դռնամա և «կապուտ խրխան, կարմիր վալեն» աղջկա համար։ Յերգի առարկա յեն դռնում նաև կնոջ կոչիկները՝ սուլեր — կարմիր, սաղրի, մաշիկները— կարմիր, սաղրի, «մաս բարուն» և այլն։ Ձի մոռացվում նույնիսկ սուլերի նալչեն։

Գուռ ելեր ես, կ'երթաս բողջեն,
Կը շընկընդեա սուլի նալչեն,
Ձեզվ զարկեր հակադ թախեն։

Վարդանանք՝

Կը փղփղաւ ճակտի մաղչեն,
Կը շննկշննկա կոնդուռի նալչեն:

Տղայի հագուստներէից հաճախ հիշվում ե՝ չուխա—թուխ, կարմիր, օնվ, յերկայն, «թուխ չուխա, կարմիր յախա», կարմիր մահուղի, «թուխ յախավոր, բող չուխավոր»։ Ղլըղ, արխալուղ — բալթեքով, ալ, չիթ, լաստիկ. ելակ, ջովղա, գոտիկ դոշլուկ, կարմիր շալվար, յափնջի. գլխին՝ արախչին, քոլոզ, փափախ. վոտնամանները՝ քոշ, չաքմա, սապուկ, տրեխ, չարուխ, պաճուճներ, խեռ դուլպեք և այլն:

Այ աղա օնվ չուխավոր...
Երնեկ կըտամ ես որը,
Մեր տունը դառ թագավոր:

4. ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ԽԱՂԵՐԻ ՄԵՋ

Ինչպես տեսանք, գյուղի բնակիչը, պատանի կամ յերիտասարդ գյուղացին ու գեղջկուհին են խաղերի յերգիչները: Նրանք յերգում են իրենց ապրած տենչանքների, իրենց սիրո մասին: Բայց բազմազան ձեւերով արտահայտված սիրո հետ՝ այդ խաղերի մեջ միաժամանակ շատ կարեւոր տեղ եւ բռնում նաեւ գյուղական աշխատանքն իր բոլոր տեսակներով, այնպես վոր կարելի յե ասել, վոր այդ սիրո խաղերը հաճախ մի կողմով նաեւ աշխատանքի յերգեր են: Յեւլ ալլապես ել չեր կարող լինել, քանի վոր դրանք գյուղացու արտադրութիւնն են. իսկ գյուղերում մարդիկ մանուկ հասակից արդեն մասնակից են գյուղական աշխատանքներին: Այս ե պատճառը, վոր խաղերի մեջ գտնում ենք ընդհանրապես մեր գյուղը, հին հայկական գյուղն իր բոլոր շինական պարագմունքներով:

Գյուղական աշխատանքի մեջ առաջին տեղը բռնում ե հողագործութիւնը, վոր ընդարձակ չափերով յերգվում ե սիրո խաղերի մեջ: Գարունը բացվում ե թե չե, գյուղացին դաշտում ե. նա տան յերես չի տեսնում:

Կը գնամ չուլ վառաակ...
Թուխըն առաջն կարեց,
ՎՄնացի բոյիդ հառաթ:

Իսկ ասանք մնացած կիներ յերգում ե...

Շեկո՛ ջան, տուն արի արտեն,
Դու ինձ ազատե՛ ես դարգեն:

Վարը լինում ե գութանով. «գութանը վարի հողը»: Մի յերգի մեջ միայն գութանի հետ հիշվում ե նախնական արորը— «չութը»:

Յես ինչ անեմ կով ու կթան,
Վար մենք չունենք չութ ու գութան:

Մի ուրիշ յերգի վարիանտներից մեկի մեջ գութանի փոխանակ անցել է «չութ»: «Գութանը վարափոսին» տողի փոխանակ է՝

Ձութն են վարում ես փոսին...

Յեզ վերջապես մի ուրիշի մեջ ել հիշվում է «հարորվար».

Բուլլիկ վերեզ դար եր,
Ձորս բուր հարորվար եր,
Ըմենոց քաղցր իմ յար եր:

Գութանի աշխատանքն, ընդհակառակն, շատ հաճախ յերգվում է խաղերի մեջ: Կան մի քանի փոքրիկ յերգեր— յերկյակ, յեռյակ ու քառյակ, վորոնք աշխատանքի խաղեր են լոկ, բայց վոչ գութանի յերգեր իրենց հոռովեններով.

Յես գութանն եմ, անգին քար եմ,
Հերկերըս կը վարեմ—

Իրիշկն դեմ աղթբան,
Դաշտ կու բանի մեր գութան...
Գընց զըմեն քաղցր է վթան:

Բերեմ և հետեվյալը.

Գութանը հանգին լարած,
Մշակին մեջքն շարած.

Մզափուն գութ, ա՛ մշակին,
Սեզ հոգին դերի դառած:

Այս քառյակի յերգիչը խղճում է մշակներին, վորովհետև գութանավորի, մանավանդ մաճկալի աշխատանքը շատ ծանր է: Ահա՛ թե ինչ է յերգում ինքը մաճկալը:

Դրտինք մեջքիս սառել ա,
Մաճը բուռս տարել ա.

Են շեկ ծածերով աղջիկ
Ուշ ու միտքս սառել ա:

Աշխատավորներին նեղում է արեգակը, շողը. ուստի գութանի վարն առավտուր վաղ, հովիվ է սկսվում.

Վեր կացած հավախոսին,
Գութանն ա վարում փոսին.

Բարկ արեւ յերկնում,
Շագն ա դիպել աղուին:

Հենց այդ ծանր աշխատանքի համար զեղջկուհին առանձին հոգացողությամբ է վերաբերում իր սիրածին:

Գութանս վարի հոգերումը,
Իմ յարս չոլերումը.

Գութանս ագերումը,
Իմ յարս ցեղերումը.

Գլուխս զուրբան կը տամ,
Մի՛ ման դա շողերումը:

Գեզ զուրբան, իմ սիրուն յար,
Ման մի՛ դա շողերումը:

Սէրահար աղջկա յարն ել մասնակից է այդ ծանր աշխատանքին.

Իսոր գութանը մերն ա,
Մտն բռնողն իմ հերն ա:

Յեզնարած շեկիկ աղեն,
Աշխարհ գիտի, իմ տերն ա:

Նա իր սիրած հոտաղին վարդ կամ սիրո խնձոր և ուղարկում:

Գութանը վարափռին,
Շողքն ա դիպել ակոսին:
Կարծիք խնձոր եմ քաղել,
(վ. Մի աղլուխ վարդ եմ քաղել),
Տարեք իմ նանի փեսին:

... Կարծիք խնձոր թալ տնեմ,
Ղրկեմ իմ նանի փեսին:

Բայց նա, այդ սիրող աղջիկը, ցավեր ել ունի: Նա հիշեցնում և տղա-
յին իրենց պայմանաժամը:

Իմ աղբերն (= յարը) ես անցումը,
Գութանի եղանակումը:
Դիբ եմ գրել, ուղարկել,—
Վաղտա ա Համբարձումը:

... Նհախ մարդի երեսից՝
Իլլալ չկա իմ ջանում:

Գութանը գաշտն ա բռնում,
Քեզ մտահան չեմ անում:
Թե սիրում ես, ինչի չես՝
Դարդը սրտիցս հանում:

Գութանի թեփը դուռն ես,
Անձեղ ես, խաբար չունեմ:
Յարըդ առան, գնացին,
Մաղար դու նամուս չս'անես:

Իսկ ի՞նչպես և յերգում «սիրու տեր», «սիրատեր» հոտաղը:

Գութանի երկեն ծերը (ծիրը),
Սիրել ա սիրու տերը (վ. սիրատերը),
Սիրունի տերն ի՞նչ անի,
Արենտեր ա հերն ու մերը:

Գութան վարենք պտերով,
Քեզ թոցեմ ճտերով:
Ինձ քեզանից ջոկողին՝
Խանչուն ընկնի կողերով:

Յերգվում և նաև գութանավորին հաց տանելը, վոր կանանց, աղջիկ-
ներին գործն և:

Մտնկալն և կաթն մտնին,
Հաց և բերել խանրաղին:
Յարս աչքով-ունքով տրամ,
Ոսկի ողերն անկաղին:

Շարժաղ երես աղջիկը
Սիրտս բացեց, վարդ տրամ:

Գութան վարեց, արտ տրամ,
Դուռնանի սիրտ դարգ տրամ:

Գութանը ման եմ աղել,
Սիրել եմ, ջան եմ աղել:
Ոխալ տարի սերսթյուն,
Մեկ որ պայման եմ աղել:

Այս փոքրիկ յերգերի մեջ, առանց գութան հիշելու ել, հաճախ հիշա-
տակվում են՝ արտ հերկել, արտ վարել, վարած արտ, վար անել, հերկ,
ցել և այլն:

Կաթովն եկով, արտս մնաց հերկելու,
Քունս աարով, յարս մնաց գրկելու:
Բերդի տակին ցել ունեմ...
Ձեր տան առկին վար կանեմ...

Ես գիշեր երազ տեսա,
Հերկերս վարած տեսա...

Յեւ շատ ուրիշները թե գութանի և թե ընդհանրապես վարի մասին : Վոչ միայն վարը, այլ և հողագործական աշխատանքի մնացած բոլոր կողմերն ել անդրադառնում են խաղերի մեջ : Վարից հետո գալիս և ցանքը : Ճանում են՝ ցորեն, դարի, բրինձ, բամբակ, կանեփ, կորնկան, յոնջա և այլն :

Աբա ցորեն ցանեցի,
Դարդս հեռը թաղեցի :

Ցորեն եմ ցանե գութնի տղան,
Ելե, հող տվե խեղ տրեգական.
Ելավ քաղելու, ձի կոծաթ չելավ,—
Են նազլու յարեկս ինձից խոտվով :

Աբաում ցանել եմ դարի...
Աբա եմ ցանե, հըմեն բրինձ...

Դարունը բամբակ ցանեմ,
Ամառը քախան անեմ,
Աշունքը չանաք անեմ,
Թաբ ջան, մաջալն ըլնի, քեզ կ'առնեմ :
Մեր տան ետեվ աբա կորնկան...

Յերգվում և արտի կանաչելը կամ կանաչ արտը, ցանած արտի լավ չբուսնելը, արտի չորանալը, խորշակահար լինելը, մեջը կամ չորս բոլորը յեղեգ, փուշ բուսնելը և այլն, և ուրիշ պատուհասներ՝ կարկուտ, մկներ, անժամանակ ձյուն և այլն : Լեռնային արտերն անջրդի յեն, իսկ դաշտերում՝ ջրովի : Աբա ջրելը դժվար աշխատանքներից և պետք և ջրի բանդը կապել ու պահել :

Մեր հանդերը ջրով և...
Իմ յարը հանդին տեսա,
Ջրերի բանդին տեսա...

Իմ աղբերս հանդումս և,
Սոված, ջրի բանդումս և :
Թաբ յանջե ջրեցի...

Հասնում և արտը և հնձում են, տեղը միում և խոզան :

Աբա հասել և գոտի...
Աբտին դարին և հասել...
Մեր տան յետեվ դարի խոզան...

Բայց հունձը ավելի ևս ծանր և հոգնեցնող և, քան գութան անելը : Պետք և շտապել, թե չե հացահատիկը կըկծդի : Շատ խաղերի մեջ յերգվում և հունձը և նույնիսկ մանգաղն ու մանգաղ որելու եռանք :

Գեղի բուր կծղել և,
Մեջը վարդով լցվել և...

Թաբ, յար, յար քեզ և,
Հով ծառի տակ քրանել և :
Հով, հով, հով քներ և,
Հունձ և անում բեզբեր և :

Հունձին մասնակցում են նաև աղջիկները : Հնձից հետո գալիս և խուրձ կրելը :

Իմ յարս խուրձ եր տանում...
Խուրձը ծուռն եր տանում...

Խուրճը, որանը (քուլաշ) կրելու համար առանձնապես կարելիոր է սայլը, վոր նույնպես յերգվում է այս սիրո խաղերի մեջ.

Մեզի չընի արարա,
Մեր բաները խարար ա...

Ելել ես, կ'երթաս որանը,
Կոտրեցավ սելի մառանը...

Խուրճը կրելով՝ մի տեղ դեզ են դնում.

Դեզ եմ դրել, հավան չեմ,
Ինձ ու գլխու գլխան չեմ.

Ինձ դանակաժորթ արեք,
Յես են տղին հավան չեմ:

Յեւ վերջապես գալիս է կալը, վոր առանձնապես կարելիոր տեղ է բռնում աշխատանքի յերգերի մեջ, նույնպես նաև բազմաթիվ խաղերի մեջ: Կալսելուց առաջ հաշան են անում.

Արել եմ ցորենի աշան,
Բոյը բոյիդ փերուշան...

Կալն ել, ինչպես կանաչ արտը, պատանինների սիրած տեղն է:

... Երենկ կուտամ են ավուր,
Յես, դու կ'երթանք մեր կալը:
Յես քեզ վո՞րտեղ սիրեցի,—
Քու հերանց կալին, աղջիկ:

Կալ եմ գցել, կալսել եմ,
Ալ արբուռ դարսել եմ.
Սրտումս ինչ խորհուրդ կա,
Են քաֆուրին առել եմ:

Հաճախ յերգվում են կալը իբրեւ կալատեղ, ուր ժողովում են, ինչպես հետեւյալների մեջ.

Կազավ եմ հազար դուռով,
Իջա կալերն երամով.
Խաբեցիք, խելքս առար...

Ըռեսի կալ բոլորդար,
Սավկուլս ի մեջ կու խաղար.
Ծամեր թալուկ իր յետեւ,
Կու թովրուք շառ թեթեւ:

Կալսելուց հետո թեղ են անում, երնում, քամում, ապա շեղջը մաղում են: Հիշվում է նույնիսկ կալատակը:

Թեզ կ'անես, թեղիդ մեռնեմ,
Նոր գալած բեղիդ մեռնեմ...
Քամին գալիս հով ու հովին,
Նանը զուրբան երեւած կալին...

Կալը ցորեն եո մաղում,
Սարը բանջար ես քաղում...
Պախալը ման եմ ածել,
Բոյիդ նման եմ ածել...

Յեւ վերջապես սրտուռ ցորենը լցվում է հորը, է աշխատավորը պարծենում է իր վաստակի արդյունքով.

Բոստան եմ դրել ձորում,
Ցորենը լեքս ա հորում...

Ցորեն ունեմ հորերով,
Ձենս ա ընկել ձորերով.
Առաված դովաթ ա տվել,
Խալիը մնաց պատուելով:

Այնուհետև գալիս է ցորեն աղալը, ջաղացը, վոր խաղերի սիրած մոտիվներից մեկն է.

Ջաղացս բանի, բանի,
Դարդու քունս չի տանի:
Ջաղացս ման եմ տվել,
Սիրել եմ, ջան եմ տվել...

Ջաղացս կ'աներ ալուր,
Դուլմանիս աչքը մալուլ:
Սիրել ենք, իբար կ'առնենք,
Թող հեռը բերի բալուլ:

Այսպես՝ հողագործությունը— վար անելուց մինչև ջաղացում ալուր աղալն— անդրադարձած ե սիրո խաղերի մեջ, այն ել նույնը բազմաթիվ խաղերի մեջ: Վերելվում բերված են միայն սակավաթիվ որինակներ: Պետք ե ասել և հետեվյալը: Կան առանձին «քաղհանի» յերգեր, վորոնք մեր աշխատանքի յերգերի մի սեսակն են: Բայց սիրո խաղերի մեջ ել յերգվում ե քաղհանը, կամ քաղհանի յերգերը միաժամանակ նաև սիրո խաղեր են:

Քախանի մարդը փուշ ա,
Սրտով սիրածն անուշ ա...
Քախանում եմ կնջիթը,
Հագած եմ լավ չիթը:

Երեկ կըտամ են որին,
Վոր կ'ընկնեմ յարիս ճիւղ:
Քաղհան եմ անում, ընկել եմ հովեռ.
Են աղեն կռնեմ, տնուը Հանեռ:

Անցնենք գյուղացու պարապմունքների ուրիշ կողմերին:

Հայաստանի շատ կողմերում զարգացած ե յեղել խաղողի մշակությունը— այգեգործությունը, ինչպես և պարտիգործությունը (horticulture): Պարտեզը լինում ե պտղատու ծառերի պարտեզ, ծաղկանոց պարտեզ, բուրաստան պարտեզ կամ բուրստան— բոստան, բանջարանոց, ուր մշակում են բանջարեղեններ և մարդկանց սննդի համար կարեվոր այլ բույսեր—կանաչի, վարունկ, ձմերուկ և այլն: Մեզնում, ինչպես որինակ՝ Յերեվանում, այգիներում սովորաբար նաև պտղատու ծառեր են տնկում, հաճախ նաև ցանում են բանջարեղեններ ու ծաղիկներ, այնպես վոր այգիներն իսկապես այգի ու պարտեզ են: Այգին ու պարտեզը, բաղ ու բաղչան և բոստանը, այգեգործությունն ու պարտիգործությունը,— վոր միայն գյուղացիների պարապմունքը չեն յեղել, այլ նաև քաղաքացիների,— հաճախ յերեվան են գալիս խաղերի մեջ:

Ղուշը կըծըվեա բողումը,
Կանաչ խիարը թաղումը:
Յես մին ուրբած սուրաթ պիտի
Իմ յարի ո՞րքումը:

Բուլբուլը կանչեց բողումը,
Քունս տարավ վա՛ղ՝ տեղումը:
Կանչի՛, բուլբուլ իմ, կանչի՛,
Թեկու՛ղ քու տերը տան չի:

Մեռա բողում բանեին,
Մի կողմեն ջուր տնկին:

Բազչի մ'եմ անկի դարին...
Մեր տան յեանեն բողչա կա,
Բազչի միջին ուհան կա...
Բազչի միջին կա համեմա...

Արի՛ երթանք մեր տան բողչեն,
Յես վարդ քաղեմ, դու՛ ալունեն...

Այսպես յերգվում ե նոր տնկած այգին, այգում զբոսնելը, այգուց ուր, պարտեզի կարմիր խնձորը, այգու հնձանը, այգի գնալը, այգու

գուռը, պարտեզի պատերը, գինու կարասը, և այլն. նույնպես հաճախ՝
բոստանը, բոստանի քալամը, գազարը, տաքտեղը, սոխ ու սխտորը, դդու-
մը, բաղուկը, յեմիչը, դուան, կանաչին, չամածը, բոստան ջրելը, և նույ-
նիսկ բաճը:

Մարգիտ մեջ ունան ցանեմ,
Հատերը մին մին հանեմ.
Տեսնեմ՝ ազրես (==յարս) դալիս ա,
Ռեհանը փեշքեշ տանեմ:

Բոստան եմ դրել վերելք են դարին...
Շամած մի չեղավ, ուղարկեմ յարին:

Կան բազմաթիվ խաղեր ևս, վորոնց մեջ այս ամենը մտնում են բա-
նաստեղծական պատկերավոր արտահայտություն համար:

Յես աղջիկ եմ բաղի պես,	Վո՞նց բաղլա յես, բար չունես,
Շամածների թաղի պես...	Վո՞նց ջահել ես, յար չունես,
Բաղլան յես եմ, բաղը՝ դու,	Յերկների դուռ ես դուռել,
Իմ սիրելի յարը դու:	Վեր դուռ հեար չունես:

Բուն գյուղական պարապմունքի մեջ կարեվոր տեղ է բռնում և ամսա-
նապահույթյունը: Հողագործություն չեք կարող լինել առանց լծկանների:

Գութանիս լուծը պիտի,	Մորս զոմեշ լծի առկ,
Դուլմանիս սճը պիտի...	Թող գլորի պզտի աղ:

Այսպես է խաղ ասում հողագործ գյուղացին. իսկ նրա ընկերը,
սիրահար հոտաղը, յերգում է.

Հելե՛լ, վելե՛լ, Մորս՛ւ զոմեշ,
Իմ մեա թալեմ Գյալալի բեշ,
Ջուլոն եզնի ինձի փեշքեշ:

Վոչ մի գյուղ չկա առանց նախրի. նախրատափն ու նախրագնան, տա-
վար արածացնելը, յեզներ, հորթեր ու կով, տանը պահած հորթ, խո-
տի գնալ, հորթի համար խոտ քաղել, նախրաթող ու հորթաթող, տավարի
հիվանդություն, մարագ, գոմ ու մսուր, ուր պառկում է հոտաղը, նույ-
նիսկ դուանը դրած աղաքարը՝ անասունների լիզելու համար— այս ամենը
գառնում են խաղի նյութ:

Նախրատափին ուտի ծառ,	Մեր առն, մեր առն մոտիկ մոտիկ,
Խնձոր գցեմ, արի աար...	Երթանք քաղենք հորթկա խոտիկ,
	Բերենք, դենք մորս մոտիկ,
	Տեսնենք՝ վե՛ր յարն ա խորատիկ:

Ահա և յեզան կորչելու մասին մի խաղ.

Եսոր նորը նորել է,	Ով վոր դուել ե՛ր թող առ,
Թարիս յեզը կորել է.	Գամարս կը աամ մամառա:

Գյուղերում արջառի հետ պահում են և խաշներ, ուստի վոչ միայն յեղնարածն ու տավարածն և յերգվում, այլ և հովիվը, խաշնարածությանն իր զանազան կողմերով— վոչխար արածացնելը, մակաղատեղը, գառներ պահելը և այլն:

Ջուրն կայներ մեջ գառներուն,
Երես կարժիւր աղբրանց արուն...
Վոչխարն արեւ եմ դալը,
Դեմ ավել սեւի սկը...

Հովիվ խոտով,
Ոչխար մուրավ,
Բերվոր շիվարով,
Կթոց գլորով...

Խաշնապահությունը պահանջում է ամառները խաշնը սար, մարմանդ (յեյլաղ) տանել:

Մեր դռնովը քոչ ա դնում,
Քոչ քոչի մեջ ա դնում.
Երեսկ են քվոր աչքին,
Ոխան աղբոր մեջ ա դնում:

Իմ աղբերը սարումն ա,
Շվին դռնկածալումն ա...
Ցարիս տեղը յայլաղ ա,
Ծաղկով բաղա ու բաղ ա...
Ձաք եմ գորկել սարին...

Այսպես և ուրիշ շատ խաղերի մեջ, նույնիսկ վոչխար խուղելը և կթելը:

Ես սարը ծաղկոտեմ ա,
Ոչխարը բրդոտեմ ա...
Ցայլեն գառներ կը խուզեն,
Քեզ ուրիշները կ'ուզեն...

Ոչխարն եկել ա բերը,
Գառներն արեւ են մերը:

Խաղերի մեջ զորեղ կերպով անդրադարձած են և մեր գեղօրհուհիների Եղիստամբները: Կինը դործում է գլխավորապես տանը. նա պատրաստում է կերակուրներ, յեփում, թխում է. մանում, գործում է. կարում, կարկատում է: Մի խոսքով նրա ձեռին է ամբողջ տնարարությունը: Բացի այդ՝ նա դնում է սարը բանջարի, մասնակից է տղամարդի դաշտային աշխատանքներին՝ բանվորներին հաց ու ջուր տանելով, խուրձ կրելով, կալսելով, մաղելով և այլն:

Գութանը հաց եմ բերել...
Գութն առա, ելա սարը...

Կինն է զբաղվում կաթնատնտեսությամբ, վոր կապված է անասնապահության հետ: Նա կթում է կովեր, մաքիներ. բերի ժամանակ ևս կթողները կանայք են:

Եկել ես, կ'երթաս կը բերը,
Ոչով չիտեմ որտեղ սերը...

Կաթ տաքացնել, մածուն մերել, խնոցի հարել, յուղ հալել և այլն, այս բոլորն էլ դարձած են խաղի նյութ:

Կաթնոս առաքցեմ, վեր դնեմ...

Մերս մածուն = մերել,

Փեսեքին աուն = բերել:

Անտեր միս դոզ կատուն,

Փեսեքի փայն = կերել:

Յեթիմ բերին հեր անենք,
Կաթն ու մածնին մերան ենք:

Լավ դյուլում ասող աղջիկ,
Մինչեւ լուսը սեր անենք:

Տապկած հավի ճուտ բերեմ,
Վաշխարի մածուն մերեմ...

Հաճախ հիշվում են՝ սեր, մածուն, թան, խնոցի հարել, նույնիսկ խնոցու բերանի օտերկը և մածնի քուակը, վորով մածունը քամում են:

Խնոցին հոր եմ հարել,

Թազ կարագ եմ արել:

Ձառ մինթանիս զրադին

Հանավուզ քորա կարել:

Կինն և զբաղվում հացարարությամբ: Նա մաղում և ալյուրը...

Ալյուր մաղեմ, Բեփ կու դա,

Շեկլիկ աղբեր յ՞բ՛րբ կուզա...

Սիրուն հարող ալիբ մաղեր,

Ջուխա շամամը ծոցին խաղեր...

Ցանի դնալ, թոնիր ու բոխարիկ վառել, հաց թխել, գաթա, բոքոն թխել, ինչպես և ցան, ցանի ամբրոց, վառ թոնիր, ծխացող թոնիր, թազա հաց, առաջին հաց, մինչև անգամ հացահանն ու կուտը, վոր ընկնում և թոնիրը,— այս ամենը շատ անգամ յերգվում են խաղերի մեջ:

Հաց եմ Բիթի մշակին,

Յես եմ հոտի գուշակին:

Յարին հենց կարտեւել եմ,

Վոնց որ վարդ—մանիշակին:

Գյուղական կերակուրներից յերգվում են՝ ապուր (եփել), սպաս (անել), կաթնով, կաթն ու բրինձ, կորկոտ (դնել), խորավուք, քուլֆթա, տոլմա (փաթաթել), նոր ձուկ, ձվածեղ, տապկած ճուտ և այլն, այլև ձու խաշել, ձու նախշել և այլն: Ձի մոռացվում նույնիսկ «մեծ զազանի քափը գալը»:

Մածուն եմ մերել, սեր չունի:

Ձուկն եմ եփել, փոր չունի...

Գալիս հեռու խոր բեր,

Քեզ պահել եմ կաթի սեր:

Ղարու փալ եմ եփել,

Արի ինձ հեռ միտեղ կեր:

Կերակուրների հետ կապված և սանդ ծեծելը (թակելը) ձավարի համար, վոր կարևոր տեղ և բունում գյուղական ուտեստի մեջ:

Սանդ կը Թակեմ՝ հախ ա...

Երկանքս կ'ազա ձավար,

Դուշման, քու աչքը խավար:

Յես սիրել եմ, յես կ'առնեմ,

Ջախամ Բե չունի տավար:

Երկանքսով աղ աղալն ել կանանց գործ և:

Երկանքս աղի վրա,

Շամամը Բադի վրա:

Յես մի պսակիկ զուշ եմ,

Իմ հերանց բադի վրա:

Կնոջ աշխատանքների մեջ մեծ տեղ է բռնում նաև տնային սպասակալութունը, վոր մեծ չափերով արտահայտված է խաղերի մեջ: Մանկամարդ հարսների ու նորատի աղջիկների դործն է ջրի գնալը, աղբյուրից կամ այլ ջրատեղից ջուր բերելը, ջրհորից ջուր քաշելը, լվացք ու սրբոս անելը, ավելել, սենյակ սրբել և այլն:

Ջրի համբն ու կ'անես,
ձերմակ դեյրեն քաշ կ'անես.
Կորի՛, դնա՛, շան աղա,
Քեզի հալ ու մաշ կ'անես:

Ջրհորից ջուր ես քաշում,
Տակնըհան ինձ ես ուշում.
Հեռավից ուրիշներին
Մոտիկից ինձ ես խաշում:

Իմ յար նստե բակն ի լվաց,
Մարմար ծծվեր, դռներ ի բաց...

Կանանց սպասակալության մեջ է նաև թափ տալը (թաղիք), խալիչեք փռել, անկողին քցել (դռակ գցել, լհեր բանալ), բարձ դնել (բժուռ կսգինք, ատլաս լհեր, զարբար դռակ):

Խալիչեք փռել եմ,
Նախուս բարձեր դրել եմ...

Տեղ եմ քցել, փոթ կը գա,
Բարձ եմ դրել, սոթ կը տա...

Հիշվում է նույնիսկ հավաքած անկողնի ծալքը.

Մալք եմ սարքել. ուղան չեմ...

Յեվ վերջապես ամեն տեսակի ամենորոյա մանր-մունր գործերն էլ ա-նարժեք չեն համարվում յերգված լինելու համար, ինչպես են՝ մառան գնալ, գինի բերել, կրակի գնալ, կալի գնալ, վոտները թոնիրը կախել, ճրագը լուս տալ, ճրագ դնել, ուլունք շարել, և նույնիսկ հավեր քշել, հավի թառը, հավանոցն ու հավաբունը և նման բաներ:

Կանանց աշխատանքի մեջ կարևոր տեղ են գրավում և նրանց կարն ու մանածները և գործվածքները, վորոնք իրենց զանազան տեսակներով հա-ճախ յերևան են գալիս խաղերի մեջ, ինչպես են՝ բուրդ գզել ու մանել, հախարակ մանել, արչկան մանել, կազ մանել, կար անել, դուլպա գործել կամ դուլպա անել, թաթ անել, զանազան ասեղնագործություններ՝ աղ-լուխ անել, նախշ անել, բարձ անել, արախչի անել, քոլոզ գործել. խաղա դարձյալ՝ քարգահ անել, սնոռակ (զայթան) գործել, քուղ գործել, խալի ու խուրջին գործել և այլն:

Փամի դառն հինած ա,
Հինածը հառհրոստ ա...

Ջրի ուղիք ստուել է,
Մոտա առկա տարել է.

Են քալիկ (քալիվոր) պալիկ աղան
Ուշ ու միտքս տուել է:

Առկա մառանց կը բանցեմ,
Գուլգա, պոճուճ կը գործեմ.
Թանկ ու ետան կը ծախեմ,
Քե շատ ուրախ կը պախեմ:

Մինչդեռ կանանց այսպիսի աշխատանքները հաճախված են խաղերի

մեջ, միայն մի քանի արհեստներ են հիշվում, այն եւ ամեն մեկը մի կամ յերկու անգամ: Դրա պատճառն այն է, վոր մեր գյուղերում արհեստավորներ չատ չկային: Նրանք քաղաքի բնակիչներ են յեղել: Մեկ ընդարձակված խաղի մեջ միայն աղջիկը չի ուզում, վոր իրեն տան նախորդի, մաճկալի, կարդացվորի, սուկարի, քյուլջարի— չորանի, փոփոխականների մեջ նաև Վսնա խոջային, տիրացուի, դուլգարի, սարկավազի, (բայց այդ չի նշանակում, ինչպես այդ ներքեում կրտսենենք, թե կարդացվորը, սարկավազը հարգի չի յեղել ըստ քառյակների), վորոնք տնից բացակայելով՝ կը մոռանան իրեն, այլ նա ասում է մորը.

... Ձի տո՛ւ գործավոր (վ. խեղ) մարդու,
Մքուք թալա, պազա զիս.

Իսկ վարիանտի մեջ՝

... Մարձ, մի տո՛ւ խեղին,
Թալի մքուք, տիրի զիս,
Խորեն ելնի, գրկի զիս.

Գործավորությունը կամ գործարարությունը (վոստայնակությունը, կտավագործությունը) մի ժամանակ շատ զարգացած է յեղել մեր գյուղերում, առանձնապես դաշտային գյուղերում յեղել են բավական թվով գործավորի հորեր: Դիւղացիներն այդ արհեստով պարսպել են ձմեռները:

Աղջիկ, չիլեն ծալ երա,
Եիլեն ծալ աւ մալ երա.

Եդ քու կարմիր թշներաց
Պազ մի տուր, հալալ երա:

Մի յերկու խաղի մեջ հիշվում է դարբին, մեկի մեջ եւ նալբանդ.

Քուրը ղուրբան են աղբոր,
Համ գլավի, համ դարբին...
Քաշկա յես նալբանդ ըլնի...

Մեկ խաղի մեջ եւ կա հյուսն.

Սիրածդ աս խառաղ-ղուրգյար...

Կա նաև հետևյալը, վոր ըստ յերեվոյթին գյուղական յերդ չէ.

Պրտնիկը փետ տաշի,
Քուչա քուչա կը յաշի.

Կումն ուսեմ, ջուրը դնամ,
Կը յաշեմ՝ թառանջ քաշի.

Գյուղական յերդ է, անշուշտ, հետևյալը, վորի մեջ պատմվում է փայտահատությունը, վոր կատարում են վաջ անպայման արհեստավոր մարդիկ.

Յս գիշեր լուսը տեսա,
Մի յարս դուրսը տեսա.

Ելեր եր, մերին կ'երթոր,
Կացինըն ուսը տեսա.

Յերկու յերգի մեջ ել հիշվում ե ծմակում, սարերում վորս անելը, վոր սովորական չի յեղեւ մեր գյուղերում.

Ծմակին հորս եմ արել,
Աչքերս չորս եմ արել:

Վաս խարտիչ լսել եմ,
Արինդ փորս եմ արել:

Յեւ վերջապես մի քանի անգամ հիշվում ե վասկերիչ— արծաթագործը (զարգար) իրրեւ հարուստ մարդ, յերեւի, այն պատճառով, վոր վոսկու, արծաթի հետ գործ ունի.

Մեջքին քամարը ծուռն ա,
Աչքս զարգարի դուռն ա.
Ջարգարը շատ փարաւու,
Սիրտս թողեց յարաւու:

Ջարգարն ա բող չուխովոր...
Հալա մին քամար կ'ուզեմ...:

Մի ուրիշ խաղի մեջ աղջիկը յերգում ե.

Արծաթ տվի դույումիչին,
Խղճա չինե իմ քթին,

Քամար չինե իմ մեջքին,
Ղուլբաղ չինե իմ ոտին:

Այս են խաղերի մեջ հիշված արհեստավորները: Թեպետ և մեր գյուղերում հարուստների համար սովորական ե յեղեւ արծաթի, նույնիսկ վոսկի զարդարանքների գործածությունը, ինչպես և դրանք հաճախ հիշվում են բազմաթիվ խաղերի մեջ, բայց դժվար թե շատ գյուղերում բանած լինեն վոսկերիչներ: Այդ զարդարանքներն, ինչպես և ազնիվ կտորները— խառ, դանավուզ, զարբար և այլն— քաղաքից են տարված գյուղերը:

Ե. ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԽԱՎԵՐԸ ԽԱՂԵՐԻ ՄԵՋ

Առհասարակ սոցիալական խնդիրներ, դասակարգային պայքար համեմատաբար քիչ ե յերևում այս խաղիկների մեջ: Դրա պատճառն այն ե, վոր դրանք, սակավ բացասությամբ, սիրո յերգեր են կյանքի ծանրությունը գեռ շատ չղգացած պատանիների և յերիտասարդների, վորոնք, ինչպես ասվեց վերևում, չեն հետաքրքրվում այդպիսի խնդիրներով: Նրանք յերգի նյութ դարձնում են այն, ինչ վոր իրենց սիրո հույզերին ե վերաբերում: Բայց և այնպես տյատեղ ել գյուղական աշխատավորների հոծ բազմության միջից ջոկվում են գյուղի «հարուստները», ունեւորները, վորոնք և իշխաններն են. վորովհետեւ տնտեսապես ունեւորը և իշխող ե և հարստահարող:

Ամենից առաջ աչքի յե ընկնում գյուղի հոգեւորականը: Նորատի յերգչուհիները նրա մասին առնում են իրենց հետաքրքրող մի քանի գծեր միայն: Հոգեւորականը հին գյուղի միակ կարգացվորն եր. իսկ կարդալը գտվում ե.

Ծաղիկ ունեմ նորնի,
Աղա, վեր արի փնջի՝
Կարդալը լավ բան կ'ընի,
Ման ժի՛ արի յափնջի:

Ա՛յ տղա, ալ կապովոր,
Խի՞ չեւար կարդացավոր.
Ինչի՞ տիրի բա չառար,—
Դատաւտանիս պարտավոր:

Կարդալը կատարվում է, հարկավ, հին յեղանակով, կրօնական
գրքերի վրա: Հիշվում են Սաղմոս ու Նարեկ:

Աղբերս նստն տակին,
Սաղմոսը կուան տակին.
Սաղմոսն անգիր աս բերել,
Լիզուեմ բլբուլ աս դռնել:

Սարեն եկավ ձիավոր,
Սաղմոսը ծոցին սավոր...

Յերգչուհին առանձնապես սիրով է վերաբերում կարդացվոր պատա-
նուն, տիրացուին, սարկավազին.

Ժաքուլիդ կալին մեռնեմ,
Երեսիդ խալին մեռնեմ.

Լեւել եմ՝ կարդացող ես,
Սաղմոսիդ ծալին մեռնեմ:

Հին գյուղի աղջիկը սիրով ցանկանում է այդպիսի տղայի հետ ամուս-
նուն, տիրացուին, սարկավազին.

Ա՛յ տղա, սեւ չուխավոր,
Նարեկը ծոցիդ սավոր.
Երեսեկ կը տամ ևս որը,
Վոր գաս մեր տան թաղավոր:

Եսոր ծառղարգար սլիտեր,
Տիրացուն իմ յար պիտեմ...

Տիրացուն ցանկալի փեսացու յե և այն պատճառով, վոր գրել գիտե:

Թեա հողերի տուխտըն եմ,
Լիք ֆորերի կուղպըն եմ.
Ա՛յ դալամ քաշող տղա,
Ծնկանդ ծերի թուղթըն եմ:

Այվան շինող իմ յարը,
Ղալամ լռնող իմ յարը...

Ամեն տիրացու, հարկավ, գրել չգիտե: Ահա գյուղացու ծաղրն այն
տիրացուների, վորոնք գրել չգիտեն.

Ջուր կուգար արփին-արփին,
Համ տիրացու, համ դարբին.
Ջուր չեմ ջրե ծառները,
Դիր չեմ գրե մատները:

Տիրացուն արժանատում է գյուղական խաղերի մեջ մտնելու և նրա հա-
մար, վոր նա չգիր է անում:

Ծառից ընկած ծիրան եմ,
Տիրացու չեմ, վոր գիր անեմ...

«Դիր անելը» կամ «թուղթ անելը» կարեւոր արժեք ունի պատանիների
համար: Դա, ըստ նախնական հմայական սեահավառքի, սիրահարեցնելու
միջոց էր համարվում.

Երեվան ուխտ եմ արել,
Բայ Եմմա լուխտ եմ արել.
Շան ողեն՝ սիրվել Վրեո՝
Գիտում ա՝ Թուզթ եմ արել:

... Այ տղա, խոտու չուզա,
Գե Կոմար Թուզթ եմ երբ:

«Գիր անեղով» գրադվում են և մոլլաները.

... Իմանամ՝ ինձ չես առնի,
Կ'երթամ, մոլլին Թուզթ կ'անեմ:

Բայց մոլլաներից պակաս չեն պարապում այդ խաբեյական գործով նաև տերտերները.

Այ տղա, իր անել տուր,
Մերուգդ Վեր անել տուր.

Հերս քեզ աղջիկ չի առ,
Տերտերին դիր անել տուր:

Սիրահար աղջիկն ու տղան տերտերին, ինչպես և վարդապետին, հիշում են նաև ՀՀասության դեպքում: Նրանք դառնացած բողոքում են ՀՀասության դեմ:

... Ինձի չհաս հանցին
Գլխամեռ տերտերները:
... Մեռնի տերտերի վորդին,
Ինչի՞ առավ՝ չհաս եր:

... Հոգիդ դառի, վարդապետ:
Խի՞ստ իր ասում՝ չհաս ա:

Յեկեղեցական կանոնը չափազանց հեռացրել էր ազգակիցների ամուսնությունը. «Դժը պորտն» անցնելուց հետո միայն ազգակիցներն իրավունք ունեյին իրար հետ ամուսնանալու: Ահա՛ թե ինչ է ասում այդ մասին յերգը.

Եսոր շաբթ, պո՞ս կ'ըլի
Մոցին արծաթի Թաս կ'ըլի.
Վարդապետ, բալեդ մեռնի,
Սիրածն էլ չհաս կ'ըլի

... Սիրած սիրածի չեն առ,
Տերտերն ա մեղքի առիք:

Զհասությունը տերտերների ու վարդապետների համար դարձած էր յեկամտի աղբյուր: Նրանք կաշառքով Թույլ եյին տալիս մերձավորների ա՝ մառնությունն ըստ հին առության՝

Հիռուն Փլորին,
Կարմիր ջորին,
Մեռնի կին,
Առնի քենին:

Իսկ խաղի մեջ յերգվում է.

...Մինեթ անեք մեր տերին (տերտերին),
Զհառը հաս անեք,

Յեմ այդ հնարավոր էր, վորովհետև ինչպես յերգն ասում է.

... Տերտերը վարին կարոտ ա :
 ... Նախած աղլուխ եմ պահել
 Մեզ պաակող տերտերին :

Տերտերից շատ ավելի բարձր և դասովում գյուղի ֆյոխվամ, ոեսը, մե-
 լիքը, ազան :

Իմ յարը տիրացու յա,
 Հատուկ տերտերացու յա :

Մազերը վոր վեր տնի,
 Մեր դեղի քյոխվացու յա :

Կինը պարծենում և, վոր ինքը «Մուսես աղայի» թոռը կամ հարսն և,
 վոր իր յարը մեկիքացու յե :

Հաց եմ թխել դաթացու,
 Իմ յարը մեկիքացու :

Գեղումն ոխտը աղա կա,
 Իմ յարին նոքացու :

Ինչո՞վ և քյոխվան, ոեսը, մեկիքը (=գյուղի տանուտերը) ավելի հար-
 դի :— Նրա յեկամուտն ավելի մեծ և :

Մադիկ ունեմ՝ հենց ես ա .
 Յեղսն մեր դեղի ոես ա :

Հոսոին խալաթ պիտեր,
 Խալաթը ժանեթ-կես ա :

Նա կողոպտում և գյուղը և ապրում նրա հաշվին :

Գամ շարաթ որ վեր ճաշին,
 Գամ կիրակի վեր խաշին :

Հացը դեղեն, թան դեղեն,—
 Դարտակ ոես, քու առնը չեն :

Մինչդեռ աշխատավոր գյուղացու արտն անջուր մնալով՝ չորանում և,

... Մեր ոեսի դարին հազար ու ժազար :

Յեվ «ուտում և» քյոխվան, վորովհետև նա ել «կերցրել և» մեծերին .
 և նա իր «կերցրածը» տասնապատիկ հանում և աշխատավորներին հարստա-
 հարելով ու բանտարկելով :

Յարս դուքսաղ ես արած,
 Արուսն թողել սառած :

Գերն ուտի քս ել դլուխ,
 Փողով քյոխվա յեա դառած :

Գյոխվի, ոեսի ուժը կախված և թե նա ինչ երեսատեղ ունի իր մեծի
 մոտ :

Մեր հանդերը ջրով ա,

Մեր ոեսը թրով ա :

Վոր մեկ խանի (վ. դատավորի) մոտ երթա,
 Խոսքը վոսկե ջրով ա :

Խաղերի մեջ բավականի հիշվում են՝ թավադ, բեկ, բեկզադա, ազնիվ
 և այլն : Գյուղացու համար դրանք ցանկալի վիճակի մարդիկ են . ուստի
 դեղջկուհին իր յարին գովում և՝ անվանելով նրան՝ թավադ, սարդար և
 այլն :

Այ՛ տվաւոտ, տվաւոտ՝
Թոխկին վոսկի սավաղ ա.
Ինձ մի սարդար յար ունեմ,
Կ'ստես՝ քաղդի թավաղ ա:

... Խան յարս մելիք ա:
... Ինձ մի թավաղ յար ունեմ
Համ մելիք ա, համ աղա:

Սա մի պատկերավոր արտահայտութիւնն է, ինչպես և հետեւյալների մեջ.

Աչքով, ունքով հերիք անես,
Ուրիշների նաղը տանես—
Ափսոս արի ջիվան ջանիս,
Ինձ համար սուլթան ու խան ես:
Թառ խորոտիկ առլի զադե...

Մատանիք ոսկեջրած,
Այ՛ տղա, դու ինձ դրված.
Դու խանին նոքար պիտիս,
Յես քո ծոցին զանջրված:

Սրա մի վարիանտի մեջ «նոքար» բառի փոխանակ է «չաթիր»: Շաթիրները հազնոււմ էյին կանաչ ու կարմիր, ինչպես հետեւյալի մեջ.

Թաղավորը թախտով ա,
Ի՞մ յարը շատ բախտով ա.

Կանաչ-կարմիր հազնող ա,
Նամեանիկի կայնող ա:

«Խանի նոքար թե չաթիր» (==ծառայող), «նամեանիկի կայնող» (==փոխարքայի սպասավոր), դրանք արդեն հին գյուղացու համար ամենարարձր աստիճանն էյին համարվում: Գեղջկուհին շատ դոհ եր յարի արտաքին նմանությամբ միայն.

Են տղան եկավ, անցավ,
Իբժոքը (==իբենով) բեկ կըլժանի.

Եկավ, անցավ շուն տղան,
Գիտցա քի ջոջ կըլժանի:

Մի քանի խաղերի մեջ միայն կինը պարծենում է իր ազնվական յարով.

Մի բարձ եմ արել՝ իմն ա,
Մինն ել եմ արել՝ իմն ա.

Գյանջու քարվանն գալիս է,
Մեջի թավաղն ել իմն ա:

Վարիանտների մեջ «թավաղ» բառի փոխանակ է «մեծ խոջա», «ազնիվ», «թոսուն» (==ազնվական): Սա արդեն ազնվականի ու առևտրական քաղաքացու յերգ է, ինչպես և հետեւյալները.

... Յես են թավաղ յար կ'ուզեմ,
Ջումարդ կանգնի խալխումը:

... Ինչի՞ն ա բեկի տղան,
Ի՞մ յարը շահբաղ պիտի:

Մի ուրիշ խաղի մեջ ել կինը պարծենում է ասելով՝ «Յարս իշխանի տոյ ա»: Բայց դրանք, յեթե իբրեւ լոկ գովեստ չեն ասված, գյուղացի աշխատավորի արտահայտութիւնն են: Ահա թե ինչպես է աշխատավորը, հովվի կինը, գովում իր ամուսնուն, կամ տավարածի համար սեր է հայտնվում:

Ջուր եմ դրել՝ կեծ ա,
Վախարիս աղաքն եծ ա.

Մեռնեմ մեջի չորանին,
Վոր թավաղեցն ել մեծ ա:

Ծառքն առիւ ճիւղ ունեմ,
Հասմ արբեշում թել ունեմ.
Ծո՛ւ՝ մանչ, առվարը վար բմ',
Թեո քո վրա սեր ունեմ:

Ա՛յ աղա, առվարած աղա,
Ձոռով հարած աղա.
Ոթախ որբեմ, չոր քցեմ,
Նստիք բեղարած աղա:

Բայց և այնպէս առհմը, ծառայումը, վիճակը, դեռ ևս մեծ նշանակու-
թյուն ունի.

Աղա, դու թնչ աղա յես,
Աղա չես, բեկզա՞ղա յես.
Հպարտություն մի՛ անի,
Դու մի թուլի գաղա յես:

... Հենց գիտես՝ շահաղա յա.
Շատ մի՛ ուտիլ, արագիլ,—
Եղ քո սիրած՝ գաղա յա:

Առանձնապէս շատ և հիշվում «խան», և նույնիսկ մի քանի հատուկ
անուաններ են հիշվում խաների համար: Դա հիշողությունն է 17 և 18-րդ
դարերում Արեւելեյան Հայաստանում նստող խաների:

... Խանին չեմ աւելի մաղջիկը,
Քաւլաւայի Սուլթան աղա:

Կան, հարկավ, խանին աղջիկ տվողներ ել.

Ծեր բողբ երկեն բող ա,
Խնձոր քցեմ՝ կը խաղա.

Խանին եմ աղջիկ աղել,—
Խան դեղի՝ (տոսց)՝ Սուլթան աղա:

Սուլթան ամուսնությունն է յերգվում և հետեւյալի մեջ.

Նշանածիկ (==քո, վար նշանած ես) հինն բերին,
Կեդրանցդ տեն բերին,
Վրեն ալ քողով ծածկած,
Ծեծ խանի գանն բերին:

Սա կամավոր ամուսնությունն է, գուցե և ազնվականնուհու, կամ «խան»
առված և վրացական թագավորի համար: Բայց կա նաև բուն ամուսնու-
թյունը: Ահա՛ մի խաղ, վորի մեջ յերգվում է խանի դուռն «աղջիկ քա-
շելը», վոր նկարագրել է Խաչ. Աբովյանը:

Ձաղցի ալի կուռը,
Կըցնծար միջի գուռը.

Վայ էմ սիրած բլրուլը (==աղջիկը),
Քաշցի խանի գուռը:

Նույնը կատարվում է նաև «գեղի տիրոջ» ձեռով.

Մերուս աղլիա տերը,
Ձի առլիս քաֆուր մերը.

Ինչ տի քաֆուր մերը,
Ձարել քաղի տերը:

Նախորդ քառյակի մի փոփոխակն այսպէս է՝

... Վայ, էմ մեկիկ աղբորը
Քաշած քա խանի (վ. մեկիկի) գուռը:

Այստեղ եւ Վողքում են խանի դուռը մարդկանց քաշելը՝ հարստահարելու համար, ինչպես նկարագրել են Արուսյանն ու Պոռչյանը:

«Պանի դուռը» հիշվում է նաև իբրև դատարան, բողոքելու վայր.

... Ով իմ սիրածն ինձ չի տա,
Կըքաւեմ խանի (վ. քյոխլի) դուռը:

Իսկ մի ուրիշ խաղի մեջ յերիտասարդն առում է.

... Սիրել եմ, տանել պտեմ,
Թող տանեն շահի դուռը:

Այսինքն՝ անպատճառ պիտի առնի աղջկան, նույնիսկ յեթե դանդաժի դնան շահի մոտ: Նույնն ավելի ուժեղ արտահայտված է հետեւյալի մեջ.

Յեւ ու երթանք Կոնկու սար,
Քուշ (վ. բերդ) մի շինենք, մանենք հիսար.
Թող դա վըր մե շահն խոնդաբ,
Ուզե հարյուր, կուտամ հազար,
Բազե՛, քո թուխ աչքիդ համար:

Ինչպես կարելի չե տեսնել, «խանը» փոխանակվում է «մեկիք», «քյոխլա», «գեղի տեր» բառերով: Դրանք մեծ ու փոքր իշխողներն են և կեղեքողները: Դրանք և դատավորներն են: Ահա թե ինչով է սպառնում կեսուրից զրկված հարսը.

Կեսուր ինձի գրկեր ի,	Ճոճ տունը վերան կ'անեմ,
Անթրոցով մրկեր ի.	Փըստիկ տունը շեն կ'անեմ:
Կ'երթամ խանին դատ կ'անեմ,	

«Շենի աղեն» դեր է կատարում և ամուսնության խնդրում.

Վոչխարս արի են ուղին,	Աստված, աշխարհ կըտրեք,
Մուսնաթ կ'անեմ շենի աղին.	Ինձ տվեք են նամարդ աղին:

Հատկապես հիշվում են՝ Փանահ խան, Ջանջո խան, Ախտա խան և Գյանջում նստող խաները, ամենքն եւ վատ հիշատակով: Լսենք, թե ինչպես է յերգում կինն իր յարի համար պաշար պատրաստելիս:

Գուլպտ կ'անեմ, խաշար ա,	Փանահ խան, քու մարը մեռնի,
Թիսն յարիս պաշար ա.	Իմ յարը ինձ՝ մաշու (մաշվել) ա:

Մի ուրիշ յերգի մեջ պատմվում է Ախտա խանի սպանվելը.

Մեր Բվանքը ծանար ա,	Ախտա խանը սատկել ա,
Լու ըրծաթե բանդեր ա.	Ձին ու զուլը անտեր ա:

Յեւ վերջապես՝

Գյանջում նստած խաները—
Մեր մոթալին պաները (պանիրը):

Վատ հիշատակ և պահված և լեկզիների արշավանքների մասին.

Այ տղա, դու խանի վորդի,
Հազինդ լիսամի մորթի.
Թե ինձնից գյուղման յար բռնեա,
Լեզզին քեզ տանի մորթի:

... Սիրածը վոր սիրածին չի տա,
Լեզստան կ'երթա դերի:
... Իրեք որ ա չեմ տեսել,
Հենց եմ լեզզու թալանած:

Այսպես հիշվում ե նաև Աջմու գերի, Դաղստանի և Ոորասանի գերությունը:

... Ոորասան յետիւր պիտի,
Իմ սիրածին նշանած:

Մի անգամ վոր խաղերի մեջ յերևան են գալիս իշխողները— «հա-
րուստները», ունեվորները, («Մակար ունեվոր, դեղին չնավոր»,— այս-
պիսիներն ել կային գյուղերում),— բնական ե, վոր այս գյուղական բա-
նաստեղծությունների մեջ գտնեյինք նաև հարուստ գգեստներ և ավելի ևս
քանկագին զարդարանքներ: Այսպես հաճախ, շատ հաճախ յերգվում են՝
բամար, արծաթե գոտիկ. մատանի, վոսկի մատանի. գնդեր, ականջի
ողեր, վոսկի գնդեր, քթի ող, խզմա, վոսկի խզմա. ապրջան, բիլա-
զուկ, վոսկի բիլազուկ, վոսկի դուլբաղ. արծաթ վզնոց, ճակատի վոսկի,
ճակատի մաղչա, քորոց, նույնիսկ ժամացույց, «ծոցումդ դեղին վոսկի»,
«սրսուռ վոսկի»:

... Ոորոտ աչքեր ֆինջան,
Բուկն ե քցի լալ-մարջան.

Ապրջան ոսկեջրուկ,
Խզման ակնունանք շարուկ:

Այս զարդարանքները կանայք թե քաղաքներում և թե գյուղերում են
կրել, արծաթի և վոսկի զարդերն, անշուշտ, ունեվորները միայն: Նույն-
պես ունեվորներինն են յիղել և այսպիսի թանկագին զգեստները՝ սամույր
կապա (տղայի), ամբրշում, խաս, դումաշ չորեր, դանավուզ կապա, զար-
բաբ, բուխարա գդակ, քիրման (շալի) գոտիկ և այլն:

Գյուղացիների աշխատավոր զանգվածները յեթե մատանի, ապրջան և
ողեր ունեցել են, այդ յեղել ե պողվատի, սակավադեպ՝ արծաթի: Նրանց
կանանց ձեռքերին յեղել են ուլունքներ, ճակատին յեղել ե վոչ թե վոսկի
շար, այլ «չահի», այսինքն արծաթի հինգ կոպեկանոց դրամներ, նրանք
տատապել են աղֆատուքյան մեջ: Յեւ մեր այս խաղերն ամենամեծ մասով
հենց այդպիսիների վիճակի արտահայտությունն ե.

Թռնդիրը հով ա,
Վրեն լե բով ա.

Տասներկու ջան ենք,
Մեկ չոր լե կով ա:

Սրա փոփոխակն ե.

Թռնդիրը բաց ա,
Վրեն լե թաց ա.

Տասներկու ջան ենք,
Մեկ չոր լե քած ա:

Ահա իսկական պրոլետարը, այս բառի սկզբնական իմաստով: Ձունեն վառելիք, չունեն ակյուր, սոված՝ աղանձով են ապրում, չունեն թացան-բայց հարուստ են յերեխաներով, ընտանիքի անդամներով, վորոնցից յուրաքանչյուրը կարող է ասել.

Մով հալածւա փրփրոտւա ա,
Անկաջներս դռդըռուա ա.

Տաշտը դարտակ, մաղը կախ,
Փորս սոված զըռըռուա ա:

Բայց կան դրանցից ափելի չքավորներ ել. կան նույնիսկ տուն չունեցողներ:

Աղջի՛, դու մորեդ ուշ ելար,
Մեծացաբ, կարծիք թուշ ելար.

Տուն ըմ չունիմ, որ տուն երթանք,
Քեզի առնեմ, ո՛ւր երթանք:

Չքավորին նեղում է պարտքը: Վո՞րքան նվաստացնում է յերիտասարդին այդ պարտքը:

Սոված չուշեն ման արի,
Յես քեզ մարդ չեմ համարի.

Գնա հորդ պարտքը տուր,
Նոր արի՛, աղջիկ օրի՛:

Ահա՛ թե ինչպես է վիրավորում աղջիկը պարտք ունեցողին:— Փոփոխակի մեջ ափելի ևս խիստ արտահայտությամբ ե. աղջիկն այդպիսի մեկին շան տեղ ել չի ուզում դնել, և վիրավորանք ե համարում, վոր պարտք ունեցող տղան իր հանունը տալիս ե», այսինքն աղջկան ուզում ե:

Հորս պարտքը տվել եմ,
Աղջի՛, քեզի սիրել եմ.

Ղալաթ ա արել հերդ,
Քեզ մի խոսքով տարել եմ:

Յնվ ինչպես չպահանջի աղջիկը, վոր տղան նախ պարտքը տա: Լսենք տանը խեղճ ու անճար մնացած կնոջ վողբը.

... կուլամ, ոզորմած տեր, աս ընդո՞ր բան ե,
Պարտեկանն ալ եկեր, տնեն կըհանե:

«Հոր պարտքը» յերբեմն հայրերի անմտությունից ել ե ծագում. դյուրացին պարտքով առած կովը ձմեռը ծախում ե, ինչ ե թե կարողանա վորդուն պակեկ և բուռնուղ առնել հարսանիքին:

Պարտքով կովը ծախեցին,
Ձմեռ ափին բուռնուղին.

Բուռնուղ պատեն կախեցին,
Մուրհակն ընկավ մեր վզին:

Այսպես բողոքում ե նորահարսը կամ նորափեսան: Տեսեք, թե մի ուրիշ խաղի մեջ ինչպես ե իր այս վիճակի համար զանգատվում մանկամարդ կինը:

Ձյունն եկել, գուռն առել ա,
Կեորարս պարտքով մեռել ա.

Յես պտիկ, յարս պտիկ,
Դարդը մեզի տարել ա:

Մբանից եւ ավելի դժվար վիճակ չի կարող լինել մանկահասակ ամուսինների համար, վորոնց ամուսնացնում են ծնողները:

Յեւ պոռոգ, յարս պոռոգ,
Ո՞վ կը տա մեզ հաց ու ջուր:

Այս ե անա այդպիսի չարաբաստիկների խաղերի կրկնակը, վոր շատ տարածված ե վաղուց ի վեր, վորովհետեւ այդպիսի ամուսնությունները շատ սովորական են յեղել մեր գյուղացիների մեջ:

Յերբ ամուսնացումը լինում ե ծնողների կամքով միայն, առանց սերի աղջկա կողմից, աղջիկը գերադասում ե հարստի մարդու գնալ:

Արեւ դիպավ պատին,
Վոչ ողորմի իմ տատին.
Եւ լեն-արձակ աշխարհը,
Ինձի տվավ աղքատին:

... Հարուստն ուզեց, տվավ վոչ,
Պահեց տվավ աղքատին:

Փսիոխակների մեջ «աղքատ» բառի տեղ ե «կոնատ», «վորբ գյաղան», վոր համազոր ե «աղքատի»: Ահա թե ինչպես ե գանգատվում անհայրենիք վորբը, վոր վոչ մայր ունի, վոչ մի գլալ թթու թան:

Նանե', Նանե', Նան չունեմ,
Մին քթու թթու թան չունեմ,

Կը մեռնեմ ջահել-ջիվան,
Մի թային վաթան չունեմ:

Հարստության ցանկությունը հարսնացու աղջկա կողմից՝ անդրադարձած ե բազմաթիվ խաղերի մեջ.

Յեւ աղջիկ եմ, ու կ'ուզեմ,
Բարեւ մեջքիս շու կ'ուզեմ:

Վոր առն վոր յեւ հարս երթամ,
Ղուճաշը ծալվիծալ կ'ուզեմ:

Վարիանտների մեջ աղջիկն ուզում ե՝ «վոսկին ծալեծալ», «թիրմա շալ գոտիկ», «բողջան ծալեծալ», «յալդուղ վոսկի շաք» (ճակատի կամ վզի):

Բայց կա մի ուրիշ հայացք ևս: Ուրիշ շատ խաղերի մեջ առավելությունը տրվում ե վոչ թե հարստությանը, այլ փեսացու տղային:

... Ինչ կ'անեմ դռնի մալը,
Տղին տես, աղջիկը առաք,
Թող ըսկի չընի հալը:

Հազար զուգուշով չեմ տա,
Կըտամ աղքատ ջիվանի:

Այսպես ե ասում հայրը՝ հրաժարվելով աղջկա գլխագնից:

Միտող աղջիկը, հարկավ, միշտ այդ տեսակետին ե: Լուսնը նրան:

Հասիբ ու, Հո՛ հասիբ ու,
Տուն չունի, քյաիբ ու:

Կ'ուզի ասեք, կ'ուզի վոչ,
Են տղան ինձ նաիբ ու:

«Միրել եմ, կառնեմ, ջայնամ աղքատ ա» — հա խաղերի մի կրկնակ:

Բլրուլը տալի վրա,
Խնձորը Եստի վրա.
Սիրած սիրածի տալին,
Ձոր գետնի, գորի վրա:

... Հացս թող լինի դարե,
Մենակ յարս ինձ համար
Սրտով խոտը կտառերի:

Խաղերի մեջ հին գլուխն արդեն քայքայված է: Աշխատավոր շինականն ալյուս չի կարողանում ապրել իր տեղում բնական տնտեսությամբ: Նա ստիպված դուրս է գալիս իր գյուղից ուրիշ աշխատանք վտրոնելու: Նա պանդխտում է մոտիկ կամ հեռու կենտրոններն աշխատանքի համար: Չափազանց շատ կան խաղեր պանդխտության մասին, վոր սակավ, բացառությամբ հետեւյանք է աղքատության, և կան այնպիսի յերգեր, վորոնց մեջ պարզապես արտացոլում է աղքատությունը:

Հաց եմ թիւլ դարե յա,
Իմ յարը սափարի յա...
Ձորերն է վեր հանդեր ա,
Ձուրը տունն քանդեր ա.
Շուտ արա, յետ դարձիք յե՛կ,
Սիրածդ տանն տնտեր ա:

Լալվարու ջուրը սառն ա,
Ոտորությունը դառն ա.
Տունդ դարձիք, իմ տղեր (==յար),
Բոլորքս պոսիկ դառն ա:

Այսպիսի խաղերի մեջ բազմակողմանի արտահայտված է պանդխտի տանը մնացած կնոջ, յերբեմն և ,պանդխտի իրեն, ծանր վիճակը, նրանց կրած հոգեկան տանջանքն ու կարոտը, և փափազը վերադարձի համար, վերադարձն, ընդունելությունը, լուր ուղարկելը և այլն:

Ձուրն (վ. կալն) ելավ երեւ-երես,
Բազրդյան, առաված սիրես,

Ինչ վոր կ'երթաս Երեվան,
Իմ յարին հեռդ բերես:

«Բազրդյանի» տեղ փոփոխականների մեջ է «խոջա», «փողորաթչի»: Կինն ուրեմն իր պանդխտ յարի համար դիմում է թափառող փերեղակին կամ կապալառուին, վոր գյուղերն ընկած ման են գալիս ապրանք վաճառելու կամ ձեռք բերելու:

... Խոջա, առաված կը սիրես,
Ինձ մի հեռու յար ունեմ,
Խեր խորաբը դու բերես:

Իբրեւ պանդխտության վայր հիշվում են՝ Գյանջա, Նուխի, Շիրվան, Գյումրի, Երեվան, Կաղզվան, արևմտյան յերգերի մեջ՝ Ստամբուլ, Իսկյու-տար, Իզմիր:

Լուսնակըն ինձի ցերեկ,
Շիրվանու քարվան բերեք.
Աղլուխ մուժտա կուտամ,
Բարեքս խաբար բերեք:

... Իմ յարը Գյանջու կուռն ա,
Գյանջա, քու սորը փուլ դա,
Բալքի իմ յարը տուն դա:

Մի յերկու խաղի մեջ պանդխտելու վայր է արդեն Բաքուն:
Հալեմ, հալեմ, հլընեմ,
Ճրագն տեմ դըրջեմեմ.
Բաքլից եկողներ, ձեզ մատաղ,
Կացեք, իմ յարից հարցեմ:

Կան մի շարք պանդխտի սրտառուչ յերգեր, վորոնք հորինված են 10 և 11-վանկանի տողերով: Դրանք ավելի վանի և արևմտյան կողմերի յերգեր են և, ինչպես յերևում է, պատկանում են մի առանձին ցիկլի, մի ընդհանուր «Արի, յար, արի...» կրկնակով: Դրանք քերդվել են կամ հատ հատ յերկյակներով, յեռյակներով, քառյակներով, կամ թե մի քանի այդպիսի տների հաջորդությամբ, բայց միշտ լույծ և տարբեր տարբեր կապակցություներով ու վարիանտներով: Հենց այդ պատճառով այդ յերգերն ևս առնված են այս ժողովածուի մեջ:

6. ԲՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԽԱՂԵՐԻ ՄԵՋ

Մի սխալ կարծիք կա, թե մեր գյուղացին բնության մեջ ապրելով հանդերձ՝ իբր չի տեսնում և չի սիրում այն: Դրա հակառակն են ապացուցում մեր այս փոքրիկ ճնարական յերգերը: Դրանց մեջ ընդարձակ տեղ ունեն բնության նկարագիրն ու բնությունից առնված նմանությունները:

Գյուղացուն գրավում են ամենից առաջ արեգակն ու լուսին և աստղեր: Բերենք մի քանի խաղեր:

Արեվը բազ ա քցել,
Շողքը սրտիս մեջ ցցել.
Քու սերդ էլ մի դհիցը
Լերգ ու թոքս ա խոցել:

... Սելին նստել կու դա Մովին,
Արեվի շողքը դիպել է՝
Դռնին կարած թաղա մովին:

Արեվ ես ու լույս չես տալիս,
Ամպի տակից դուրս չես գալիս:

Ես ձորն ի վեր ծնեբազ,
Դու նմանիս արեգազ...

Լուսնակը շող ա քցել,
Իմ յարը քող ա քցել.
Բարակ բաժին տալիս ա,
Ալ քողը դող ա քցել:

Ես որ նորը նորել ե,
Նորել ե, բուրբել ե.
Յա՛ր, չո՛ւսնակ երեսից՝
Իմ սիրտը մուրբել ե:

Լուսնակն ա կայնել դարին,
Պատկերն ա չո՛ւ պատկերին...
... Բուրբ լուսնակին նման
Հալել, մաշել՝ եմ, առն յեկ:

Բաղչի միջի դու (== լնացած) ջրեր,
Լուսնակն ի մեջն եր դրեր.
Յարուկ ջրի մեջ կ'աչքեր,
Սիրտը լուսնակն եր ընկեր:

Աստղը ցուլաց յերկնքից,
Եկավ, անցավ մեր յերդկից...

Լուսնակ գիշեր դուրս ելա,
Կշեռք անուշ կըցուլա...

Յես լիս աստղ եմ երկնքին,
Շողս աված դեանքին...

Այսպես և բազմաթիվ այլ խաղերի մեջ: Նույնպես քերդվում ե՝ արեգակի ծագումը, նրա ցուլացող զնացքը յերկնակամարի վրա, մայր մտնելը, յերկնքի մթնած մնալը, լուսնի ծագումը, լուսնակ գիշերները և այլն:

Արեւ թովոսով ելավ...
 Արեւ առե ալ նարնջի...
 Արեւը նոր ա ծեղեւ,
 Սարերի գլխից շեղեւ...
 Լուսինը յեւով կամարից...
 ... Բարկ արեւը յերկնքում,
 Շողն ա գիպեւ ակոսին:

Արեւը ցուաց, զնաց,
 Յերկինքը մթնած մնաց...
 Ես դիշեր մթնեց, զնաց...
 Լուսինը ցուաց, զնաց,
 Ամպին դեմ առավ, մնաց...

Յեւ շատ ուրիշ խաղերի մեջ: Համասար չափով յերգվում են նաև
 ամպ ու թուխպ, անձրև, ծիածան, կարկուտ, ցուրտ, ջրի սառել, ձյուն ու
 ձմեռ, ձյան ուսին (չյուս), բուք ու մեղ, աշուն ու աշնան անձրև և
 այլն:

Աշունն եկավ ցաղալեն,
 Ծառի թփեր դողալեն...

Ձյուն եկավ, ելավ դռսիկ,
 Ալաղյազ սարին մոտիկ...

Աշունն եկավ սարեցը,
 Տերեւ թափեց ծառիցը...

Ելան սարերը մոտիկ,
 Ձունը եկեւ ա գոտիկ...

Սարը կոխեւ ա դուման...
 Սարի տակը մշուշ ա...
 Սարին նստեւ ա դուման...
 Ալաղյոզ սարն ամպեւ ա...
 Եսոր ամպ ա, պարզում չի...
 Սարերին թուխպը պիտի...
 Սեւ ամպերը շատ սարին են...

Ալաղյազ ձուն ա բռնեւ...
 Ձյունն եկեւ, դուռն առեւ ա...

... Ես գիշեր, լուսնակ գիշեր,
 Ձյունն եկեւ, գետին նախել...

Ձյուն ա գալիս վերեվից,
 Ջուր ա կաթում տերեվից...

Ամպեւ ա ամպի վրա,
 Ամպերը սարի վրա...

Ճեմակեց գետին ձեց...
 Բուք ու դուման ա ձորեր...
 Սարերն եր ձուն ու բուք...

Սիրով յերգվում են նաև՝ տապալոտ, լուսարաց, յերեկո, մութն ընկե-
 նեւ, գիշեր. ապա նաև գարուն, ձյան հալվել, ծառերի կանաչեւ, ցող, քա-
 մի, շոգ, հովն ընկել և և այլն, և այլն, — տարվա և որվա բոլոր և ամեն
 տեսակի յեղանակներն ու յերևույթները: Դրանք իրենց բազմազան հեղհե-
 դումներով ու ձևերով շարունակ կրկնվում են այս գյուղական յերգիկնե-
 րի մեջ թե իբրև բնության նկարագիր և թե բանաստեղծական պատկերա-
 յորության համար:

Սարերը հեշտացեւ ա,
 Ջրերը շտաացեւ ա...

Առավոտան անուշ հովին,
 Շողքը դիպավ դուռի մոլին...

Այ տղա դու բողի միջին,
 Վոտներդ շողի միջին...

Առավոտան կ'ելլես պաղպաղ հովերուն,
 Բիւլբիւլ շողըր զարկեր վարդի քովերուն...

Ման կը գամ բողի միջին,
 Վոտներս շողի միջին...

Սարեցը գալիս ա քամի...
 Ծառի տակը հով քամի...

Բնության այսպիսի յերեվույթներէ հետ նկարագրվում է նաև գործողության վայրը՝ Հայաստանի սարը, հով սարը, ձյունապատ սարը, կանաչած ու ծաղկազարդ սարը, մարմանդը (յեյլաղ), սառն աղբյուրը, դարձյալ աղբյուրը, դնացկան ջուրը, դետը, դետափը, — սար ու քար, քար ու քարափ, սար ու ձոր, այլ և բազմ ու բազմ, մեկ մեկ նաև դաշտ ու դուրանը, ճանապարհը և այլն:

Աւազյազ սարի գլխի
Պաղ աղբուրից գուլալ եմ...
Ապարան, ա՛յ Ապարան,
Սառն աղբուր շարան շարան...
Ծառի տակի հովն անուշ,
Աղբուր կ'ելնեք, համն անուշ...
Աղբուր դացի, ջուրն անուշ,

Ծաղիկներու հոտն անուշ...
Գետ ա գետում երես-երես...
Գետերուն կամուրջ չկա...
Յես ծարավ եմ, ջուր չկա,
Սարերին աղբուր չկա...
Սարեր, ձորեր, յետ կացեք,
Իմ յարի ճամբեն բացեք...

Յես բավականանում եմ բերած տողերով, վարոնք չատ են:

Բնության նկարագրի մեջ մտնում են նաև յերկրի բուսականությունն ու կենդանիները, վորոնք հիշվում են խաղերի մեջ: Յես արդեն ուրիշ տեղ^{*)} պարզել եմ, վոր մեր սիրու յերգերի մեջ բնորոշ կողմն այն է, վոր դրանց մեջ գտնում ենք մի ամբողջ կանաչագեղ ու ծաղկազարդ այգի ու պարտեզ՝ արմավենի, մարմիկենի, նոճի (սելվի), նշենի, նոնենի, ուռի օրթ (= խաղողի ուրթ), մաւրտ, սերկեմլի, շաֆարեղեղն, խնձորի, շամամ, վարդ, աղբրանց արյուն և այլն: Յեւ այսպես մեր հին սիրու յերգերի, ինչպես և գուսանական ու ժողովրդական յերգերի մեջ, հաճախ միեւնույն կիրառությամբ:

Այս միեւնույն հատկությունը մեծ չափերով ունեն նաև խաղերը, վորոնց մեջ չեն յերևում միայն վերևում ընդգծվածները, վոր մեր հին գուսաններին, իբրև արվեստավոր յերգիչների, կարող եյին ծանոթ լինել վորեւ աղբյուրից: Բայց դրանց փոխանակ՝ մեր խաղերի մեջ հիշվում են ուրիշ ծառեր և այլ բույսեր, ինչպես են՝ չորի (սալորի), պոպոք, պընդուկ, թթենի, բալի, ծիրանի, չինար, բարտի, ուռի, մուշի (մի խաղի մեջ՝ թուրինջ): Գյուղացին յերգելիս ոգտվում է իր չընկալատի բուսականությունից: Ամենից շատ յերգվում է խնձորը:

Խնձոր ես ծառի վրա,
Ծաղիկ ես սարի վրա...
Անուշ տաղ տաղ բլբուլ,
Կայնել ես քարի վրա:

Խնձոր ունիմ, կծած ու,
Ձորս բուրն արծաթած ո...

*) Մ. Արեգյան, Հին գուսան. ժող. յերգեր, յեր. 128 համ.

Խնձորից հետո՝ կարևոր տեղ են բռնում նուռն ու նռնենին, ինչպես և ծիրանն ու ծիրանին:

Տանս տակին կա նռնի,
Բարձ բերե՛ք՝ յարս կոնի.
Յես—դու մի բազում պիտենք,
Յես չինարի, դու նռնի:

Ծիրանի ծառ բար մի՛ տա,
Ճզներդ իբար մի՛ տա...

Ձափաղանց շատ են յերեման գալիս խաղերի մեջ նաև ծաղիկներն ու խոտերը և բանջարեղենները: Վերջիններիցս՝ ծնեբեկ, սիբեխ, զոխ, դըլզան, խավարծիլ, մանդալ, մանդկու ծիլ, դանձիլ, քեղ, բոխի, կանգառ, շաղգամ, այլ և սոկոն, ռեհան և այլն: Ապա նաև՝ գազնոց, սարի խոտ, արոտ, փալախոտ, սեզ, յեղեգն, (դամիչ), սինձ, Թրթնջուկ և այլն:

Արի երթանք մանդկի...
Արի քաղենք խաղավարծիլ,
Դու կու նմանես մանգկու ծիլ...

Են սարին քեզ տուտել...
Սարերի սինձն ինչ տա...
Սարի Թրթնջուկ Խաղա,
Մեղր ու շաբար քեզ մաղա...

Շատ սիրված են նաև վայրի ու մշակովի ծաղիկները, ինչպես են՝ անթառամ ծաղիկ, սուսան, աղբրանց արյուն, չուշան, ձնծաղիկ, կակաչ, պուտ, լալա, հորոտ—մորոտ, տուխտ, նարգիզ, նունուֆար, հիլ ու մեխակ և այլն: Ամենից սիրված ծաղիկն է վարդը, վոք հաճախ յերգվում է առանձնապես վիճակի խաղերի մեջ իբրև կրկնակ:

Ձան վարդի՛կ, ջա՛ն, ջա՛ն,
Ձան ծաղի՛կ, ջա՛ն, ջա՛ն:

Ավելի սովորական է՝ «ջան գյուլում, ջան, ջան»:

Վարդը բացվել տ հովին,
Բլուրլը կայնել քովին...

Մեքն են վարդերուն իմ վարդն և
բաֆուր...

Իմ խերանց իզին վարդ հաղար Թավուր, Վարդն ի բացվե առավտման խավխուտոց...

Բավական հաճախ յերգվում է մանուշակը, պակաս չափով և մեխակը (այլ և խարանֆիլ անունով): Պակաս չի գովվում նաև «ծաղիկը», անանուն ծաղիկն ամեն տեսակի,— ծաղկի փունջ, ծաղիկ ցանել, ծաղիկ քաղել, սարի ալվան ծաղիկը, ծաղկունքը, Թե իրական ծաղիկները և Թե նմանությամբ ասված:

Ծաղիկ Ծաղկեման յես,
Առլը Երեման յես,
Տարենը մի հեռ կը դաս,
Մազյամ նուբարխան՝ յես:

Ծաղիկ Ծաղկածորեն եմ,
Մեծ բաղի ինձորեն եմ.
Բամին տվեց, Վե քցեց,
Վաթանս մուրել եմ:

Հին գուտանական յերգերի— հայրենների մեջ զգտնում ենք նաև Թըռչուններ՝ բաղե, բլբուլ, արծիվ, ծիծեռնակ, կաքավ, աղավնի, սիրամարգ

և վայրի վարձինաց, վորոնց առաջին յերեքը գործածվում են տղայի համար, իսկ մյուսներին... նմանեցվում է սիրական կինը»։ Այս միևնույն թուղունները, բացի ընդգծածներից, հաճախ յերգվում են և խաղերի մեջ (սիրամարդը՝ «սինամահավք» անունով)։ Այստեղ, սակայն, թեմավորների յերամյն ավելի մեծ է. հիշվում են նաև թառլան դուշ, կռունկ, դաղ, բաղ, ճնճդուկ, անծեղ, տուտի, արտուտիկ, բու և ուրիշները. իսկ չորքոտանիներին՝ յեղնիկ, մարալ ու քեյրան, մի կողմ թողած ընտանի կենդանիները։

Ամենից սիրված թուղուններն են՝ բլբուլ, կաքավ և լոր, վորոնք գործածվում են աղջկա համար նմանությամբ։ Բլբուլը մեկ մեկ նաև տղայի համար։

Աբեյլ ծագեց սարեն,
Կաքավը կանչեց քարեն...
Սեվ ամպը սարի գլխին,
Կաքավը քարի գլխին...

Կաքավ եմ հազար գոմով,
Իջա կալերն երամով...
Կաքավ եմ քարամիջին,
Կը կարդամ ձորամիջին...

Ահա Հայաստանի քարն ու սարն իր կաքավով։ Սիրված կնոջ քայլքը, շարժումները սովորաբար նմանեցվում է կաքավի, — «կաքավի քեյլք», «կաքվնակ» ման գալ, կաքավի պես շորոր տալ և այլն։

Կանաչ տեղը բաղում եմ,
Յայլու միջին խաղում եմ.
Կաքավի պես սորալով՝
Տղաներին գաղում եմ։

Բաղի միջին ման ես գալիս,
Կաքավի շորոր ես տալիս...
Առտըման կաքվու նման,
Ձենիկդ կու գեր սարեն՝ անուշ,
Ձենիկդ կուգեր լեռնեն՝ անուշ...

Կաքավից պակաս է յերգվում լորը, լորիկը։

Գացի արտեր՝ բռնի լոր,
Աղջիկ տեսա յայլի ձոր,
Նման եր կարմիր խնձոր...

Աղջիկը հենց՝ կոչվում է «լոր», «լորիկ»։

Առավոտ լոր մտավ արա,
Աչքս առավ, եղավ դարդ,—
Կու նմաներ քաֆուր վարդ։

Առավոտ բարի լուսուն,
Յես մայիլ եմ քո տեսուն,
Լորիկ, դու իմ որոտ սուն։

7. ԽԱՂԵՐԻ ՀՈՐԻՆՎԱԾՔԸ

Իրենց ծագումով բոլոր խաղերն ել անպատրաստից, հանկարծական բերմամբ ասված բաներ են։ Դրանք չեն հորինված կարդացվելու և վոչ իսկ մեկ անգամից ավելի յերգվելու համար։ Առաջին յերգողը, վեր և յերգի հորինողն է, իր խաղով արտահայտել է իր մեջ վայրկենապես ծնված, բուպյական տպավորության տակ առաջացած զգացմունքը, դրանով արտահայտելով ժամանակի և միջավայրի կենցաղային բարքերը և տրամադրու-

թյունները: Մի անգամ յերգվելուց հետո պիտի մոռացության տրվեր խաղը, ինչպես հաղարավորներ և շատ հաղարավորներ հորինվելուն պես, անշուշտ, մոռացվել են, կամ թե իրենց հեղինակի հետ մեռել են:

Սակայն ինչպես ամենայն ժողովրդական բանահյուսության, այսպես և խաղերի համար պետք է ասել, վոր այն յերգերը, վորոնք առանձին հաջողությամբ են հորինված յեղել և կամ թե արտահայտել են ժամանակակիցների վոչ վաղանցիկ տրամադրություններ, չեն անհետացել առաջին անգամ յերգվելուց կամ իրենց հեղինակի մահից հետո:

Ունեղիրներից այս կամ այն անձը վայրկենապես սովորում է խաղը և ինքն ևս հարկավոր դեպքում կրկնում է կամ անփոփոխ, կամ հաճախ անգիտակցորեն փոխելով այն դեպի լավը և ավելի հաճախ դեպի վատը: Յեւ մի անձի՝ բոլորակալան տրամադրություն արտահայտելու համար ստեղծված յերգն այնուհետև պահվում է ուրիշների հիշողության մեջ, թափառում է գավառե գավառ՝ հարմարվելով, վորքան կարելի յե, տեղական բարբառներին, և անցնում նույնիսկ յերկրե յերկիր, թարգմանվելով լեզվե լեզու և հարմարվելով տեղի ու ժամանակի բարձրերին:

Ժողովրդի հիշողությունը շատ մեծ է: Յեւ վորովհետև խաղը նախնական ժամանակներից ցայսօր մոդայից չընկնող բանաստեղծական ձևն է վոչ միայն մեր, այլև ընդհանուր ազգերի մեջ, ուստի շատ հասկանալի յե, վոր, մինչդեռ արիւ հին յերգեր, որինակ՝ վիպականները, մոդայից ընկնելով մոռացության են տրվել, մեր արդի խաղերի մի մասը շատ մեծ հնությունից կարող են հասած լինել մեզ: Որինակ՝ ի՞նչ է տեսում հետևյալ յերկատողը.

Կ'երթամ խաչին գառ կ'անեմ,

Մեծ առնը բարբառ կ'անեմ:

Կամ վո՞ր դաբու պատմական հիշողություն ունի հետևյալ քառատողը.

Կաքա՛վն — կայնե՛լ քարին,

Կառուցը կարժի՛ր արին,—

Դադառան յեռի՛ր պիտի,

Իմ սիլած յարին առին:

Ժողովուրդը յերգի բնագրի նկատմամբ այն վերաբերմունքը չունի, ինչ վոր մենք ունենք դեպի վորևե հեղինակի յերկ: Շատ բնական է, ուրեմն, վոր խաղերը վոչ միայն բերնե բերան անցնելիս են փոխվում, այլև սերնդե սերունդ, դարե դար ավանդվելիս: Յեւ այս փոփոխությունը հենց նպաստում է յերդի պահպանմանը: Խաղը կենդանի մնում է նաև նրա համար, վոր դուր է գալիս: Իսկ դարե դար դուր գալու համար պետք է վերանորոգվի, վերաստեղծվի հարմարվելով սերունդների կյանքին ու բարձրին, նիստ ու կացին և լեզվին:

Խաղերի այս ծաղումով ու պահպանման կամ ավանդման յեղանակով բացատրվում են և նրանց հասկությունները, նրանց կազմությանն ու հորինվածքը:

Ի՞նչ հորինվածք կամ արվեստ կարելի յե սպասել մի յերգից, վոր ընդամենը յերկու, յերեք կամ չորս տող ե, և վորի հեղինակը չի ել մտածել, թե ինքը բան ե հորինում, այլ իբրև մի թռչուն յերգել ե ըրջապատի կամ վորեւե դեպքի ազդեցության տակ: Այս պատճառով խաղիկների մեծ մասը պարզ և անպաճույճ խոսք ու խնդիր ե՝ ուղղված ընդհանրապես առ սրբափ սիրելին: Որինակ.

Յես աղջիկ եմ ալ կուզեմ,
Բարակ մեջքիս շալ կուզեմ.
Վոր տուն վոր յես հարս երթամ,
Վստկին ծալվե ծալ կուզեմ:

Ա՛յ, ազա կանաչ կապով,
Հերիք անցնես մեր պատով,—
Հերս քեզ աղջիկ չի տա,
Մեր պատ փլավ չո ապով:

Պուճո՛ւր աղջիկ սեւավոր,
Հազարի դռան սավոր,
Գնա՛, մերդ կանչում ա,—
Ինձի շանի մեղավոր:

Կապել ես քերման դռտիկ,
Մարդ չես թողնում քեզ մտտիկ.
Համ տեսքով ես, համ հոտով,
Քան ըզծաղիկ խորոտիկ:

Բնությունն ինքն այդ հասարակ յերգիչներին ներշնչում ե արվեստ, վոր ունի իր առանձնահատկությունները և յերբեմն նման չե մի գրագետ բանաստեղծների արվեստին:

Պաղերի մեջ գտնում ենք ժողովրդական յերգերին հատուկ զուգահեռակամություն (parallélisme) ասած ձևն իր ընդարձակ նշանակությամբ, այսինքն միևնույն իմաստի կրկնությունը տարբեր արտահայտությամբ, կամ ընդհանրապես խաղերի բաժանելը յերկու մասերի, վորոնք համապատասխան են մեկմեկու և վորեւե առնչություն ունեն իրար հետ:

Պաղի եյական մասը, վորի մեջ ե բուն իմաստը, զրեթե միշտ յերկրորդ յերկատողն ե. իսկ առաջին յերկատողը սովորաբար յերկրորդի լրացումն ե վորեւե կողմից, նրա սկսվածքը, նախապատրաստությունը, բաղդատությունը և այլն:

Պաղը քնարերգություն ե, այսինքն մի բանաստեղծություն, վոր արտահայտում ե գլխավորապես յերգչի զգացմունքն ու մտածմունքը, նրա ներքին կյանքը, առանձնապես սիրո զգացմունքն իր զանազան վիճակներով: Այս ներքին, հոգեկան կյանքն ահա՛ կազմում ե ընդհանրապես խաղի զուգահեռական մասերից յերկրորդի բովանդակությունը: Բայց քնարերգություն չկա առանց բնության յերգի, մանավանդ շինական մարդու համար, վոր բնության մեջ և ապրում: Քառատողի սկսվածքի մեջ ե լինում սովորաբար բնության մասը, բնությունն իր ընդարձակ իմաստով առած, լինի արտաքին աշխարհի թե ժողովրդական կյանքի նկարագիր, կամ կատարվող և կատարված դեպքերի պատմվածք:

Պաղերի ընդհանուր կազմությունն այս ե: Բայց բնության մասը յերբեմն միայն առաջին տողի մեջ ե լինում, յերբեմն անցնում ե և չորրորդ տողին, վորով հոգեկան մասը մնում ե միայն յերրորդ տողի մեջ:

Վորքան հաջողությամբ հարմարեցրած են իրար յերգիկների այս յերկու զուգահեռական մասերը, և վորքան սերտ ու ներքին ե այս յերկու մասի կապակցությունը, այնքան ավելի գեղեցիկ և խաղը:

Բայց այստեղ հատկապես պետք է շեշտել, վոր խաղի այս յերկու մասերի ներքին կապը հաճախ անհասկանալի յե մնում մեզ, կամ այն պատճառով, վոր խաղն աղճատված է, — վորի մասին հետո կըխոսենք, — և կամ թե մենք չենք կարողանում թափանցել նրանց ներքին աւնչության մեջ: Ուաղը հորինված չե մեզ նման մարդկանց համար, վոր սենյակում կաքղանք. այլ առաջին յերգչի և իր շրջապատողների համար, վորոնց աչքի առաջ ե նկարագրած տեսարանը: Յերկու խոսք, յերկու-յերեք գիծ միայն բավական են նրանց ուշադրությունը դեպի բնությունը դարձնելու համար. մնացածը լսողներն իրենք ամբողջացնում են նայելով իրենց շուրջը:

Բացի այս՝ խաղերի մեջ տեսնում ենք ժողովրդական մտածողության յեղանակի մի ուրիշ տեսակ, քան ինչ վոր պատմվածքի կամ վեպի մեջ ե: Այստեղ վիպասանը սիրում է ավելորդաբանություն, յերկար ու բարակ, նույնիսկ կրկնություններով շատախոս նկարագիր մանրամասնությունների: Ուաղերի յերգչին, ընդհակառակը, գիտե յերկատողի, յեռատողի ու քառատողի նեղ շրջանակի մեջ մտցնել ընդարձակ նկարագիրներ ու պատմվածքներ ամենասեղմ կերպով, բայց շատ անգամ այնպիսի նկարագիրներ ու պատմվածքներ, վոր միայն անպատրաստից յերգողին լսողները, կամ նրանց վիճակի մեջ յեղողները կարող են իսկույն ըմբռնել և պատկերացնել ամենայն ընդարձակությամբ: Այս յերկու պատճառով մենք, վոր հեռու յենք ժողովրդի կյանքից և նրա մտածողության յեղանակից, յերբեմն փոքր ինչ մտածելուց հետո միայն կարող ենք հասկանալ խաղերի զուգահեռական մասերի ներքին կապակցությունը և վայելել ժողովրդական բանաստեղծության այս տեսակի գեղեցկությունը: Յեվ այս շատ դժվար չե:

Ուաղերի առաջին մասը, բնությամբ սկսվածքը, յերկրորդ մասի վերաբերմամբ գլխավորապես յերեք տեսակ ե լինում:

1. Ամենապարզ և հեշտ ձևն ե այն, վոր խաղի առաջին մասի մեջ մի ճկարագիր ե լինում: Ինչպես վոր վիպասանները գործողությունից առաջ տվորարար նկարագրում են բնությունը, վորի մեջ գործողությունը կատարվում է, այսպես և յերգչիչը նախ մի քանի բնորոշ գծերով պատկերացնում ե իրեն շրջապատող բնությունը իբրեւ մի շրջանակ, ապա դրա մեջ անց ե կացվում կամ կատարվում ե հոգեւոր կյանքը: Արտաքին աշխարհը, դրությունը, որվա ու տարվա յեղանակը և այլն, մի քանի թեթեւ գծերով նկարագրված՝ կաղմում են մի փոքրիկ վայրանկար կամ գլուղական կյանքի շրջանից և աշխատանքից առած մի պատկեր, վորին հաջորդում ե յերգչի սրտում վայրկենապես ծնված զգացմունքը մի սրամիտ խոսքով կամ բառախաղով:

Մեր ջուրս գութան դաշտ կու բանի,
Ձուլս խաթուն հաց կու տանի,

Մին կու քելի, մին կու կայնի,—
Աչքով, ունքով մարդ կու ողանի:

Ահա մի մանրանկար պատկեր, վորի մեջ հանված ե դաշտը և դաշտի մեջ գործող գուլգ գութանը: Հեռվից յերևում ե Ձուլս խաթունը, ձեռքին բռնած հացը, վոր տանում ե գութանավորին: Տեսնում ե նրան և նրա քայլվածքը սիրահար մաճկալը կամ հոտաղը և իր սրտում վայրկենապես ծնված զգացմունքը հայտնում ե մի կարճ խոսքով:

Մի ուրիշ յերգի մեջ հանդիպում ենք ձմեռնային տեսարանի: Գիշեր և ու լուսնակ գիշեր: Սպիտակ ձյունը նախել ե գետինը: Տան յետևում, կամ պարտիզում տեսակցում են սիրահար տղան ու աղջիկը, կեռ ունքերով ու կարմիր թշերով, և տղան հայտնում ե իր ցանկությունը:

Ես գիշեր, լուսնակ գիշեր,
Ձյունն եկեր, գետին նախել:

Աչքդ դեմ աբա պաշեմ,
Կեռ ունքեր, կարմիր թշեր:

Այս տեսակի բնությամբ սկսվածքը ամենից հեշտն ե հորինման տեսակետից: Բավական ե միայն, վոր յերդիչն աչքը շուրջը դարձնի և դիտի իրեն շրջապատող բնությունը և մի քանի բառով նկարագրի: Բանաստեղծի ամենամեծ շնորհքն այն ե, վոր կարողանա շրջապատի բազմազան կողմերից եյական գծերն առնել, վորպեսզի բնության պատկերը հեշտությամբ ամբողջացվի: Յեվ յեթե եյականներն են վերցրած, վոր, ցավոք, միշտ չի լինում, նույնիսկ մենք հեշտությամբ կարողանում ենք լրացնել պատկերի մանրամասնությունները,— հասկանալի յե, յեթե շինական կյանքն ու բնությունը ծանոթ ե մեզ: Մի քաղաքացի մարդ, վոր վար ու գութան չի տեսել, վոչինչ կամ շատ քիչ բան կարող ե պատկերացնել վերևում դրած առաջին յերգը կարդալիս: Բայց յերբ կյանքին ծանոթ մեկն ե կարդում կամ լսում այն, նրա աչքի առաջ բացվում ե ընդարձակ տեսարան. աչնան կամ գարնան դաշտ, տեղ տեղ վարից շերտ ջերտ սևացած արտերը, շարժուն գութաններն իրենց բաղմամբիվ լծերով, մաճկալի և հոտաղների հոռովելներով, քաջալերական ու հանդիմանական խոսքերով. հեռվում լեռներ և այլն:

Խաղի յերկու մասի ներքին կապն ըմբռնելն ավելի դժվար ե առանց դյուղական կյանքի ծանոթության, յերբ ժողովրդական կյանքի ու սովորության, տեղական բարքերի գծեր են առնված: Որինակ՝ վերցնենք հետևյալ քառատողը:

Աբազը հեշտացել ա,
Ծամրեքը կոշտացել ա:

Խաբար տարեք իմ յարեմ,—
Առնողը շառացել ա:

Այս խաղի յերկու մասի մեջ ըստ յերեմիույթին վոչ մի կապ չկա: Բայց Արաղի վրա բնակվողներին հարցնենք, և նրանք կասեն, վոր Աբազը հեշտանում ե ցուրտ աչնանը կամ ձմեռը: Այս ժամանակ ե, վոր ճանապարհ-

Ներն ել կոշտանում են. անձրևներ դալուց կամ ձյուն դալուց և հալչե-
լուց հետո՝ ամառվա ճանապարհների վրա դիզված հողը ցեխ և դառնում և
մի ցուրտ գիշեր սառչելով կոշտ կոշտ մնում է: Ահա՛ ցուրտ աշնան կամ
ձմեռվա նկարագիր դետի և ճանապարհի պատկերով: Բայց խաղի բուն ի-
մաստը հասկանալու համար՝ այսքանը դեռ բավական չէ: Պետք է իմանալ,
վոր ցուրտ աշնանը կամ ձմեռն են աղջիկ ուղղում և հարսանիք անում: Այժմ
յերևակայենք մի աղջիկ, վորին շատ ուղողներ կան, բայց ինքն ուրիշին և
սիրում: Նրա սիրականն ուրիշ տեղ է, և նա ահ ու դողի մեջ է, թե մի՛
գուցե իրեն ստիպեն ուրիշի և վոչ իր սիրելիին մարդու գնալ: Նա դուրս
և գալիս, նայում շուրջը հեշտացած Արաղին ու կոշտացած ճանապարհնե-
րին և իր լցված սիրտը զեղում է յերգով.

Խորաբ տարեք իմ յարին,—
Մուշտաբիս շատացել ա:

Այս տեսակ սկսվածքի մեջ մտնում է և այն, վոր խաղի առաջին մասի
մեջ վոչ թե նկարագիր է լինում, այլ մի պատմվածք, վորին հաջորդում է
զգացմունքը՝ փափուդ, ապաշտվանք և այլն, իբրև հետեվանք առաջին մա-
սի մեջ պատմված գործողության: Որինակ՝ մի աղջիկ հաց է տանում
արտը, ուր իր յարն է: Նա փափաղում է տեսնել յարին. նրա սիրտը կա-
րոտով լցված է, և կուզեր անպատճառ յարի մոտ լինել: Բայց արի տես,
վոր յերբ յարը խնձոր է տալիս, նա ամաչում է ու չի առնում: Յարին տես-
նելուց հետո յետ է դառնում. և ահա՛ նրան շարունակ տանջում է այն
միտքը, թե ինչո՞ւ մերժեց յարի առաջարկությունը: Ապաշտվանքը կրա-
կում է նրան: Նա իրեն բերախտ յար է համարում. յարն իսկապես այդպես
չպիտի վարվեր և այլն: Այսպիսի մի դեպք աւ հոգեկան դրություն ամփոփ-
ված ենք գտնում հետևյալ քառատողի մեջ.

Կանաչ արաբ հաց տարա,
Յարիս տեսա յետ դառա.

Խնձոր ավով՝ յետ չառա,—
Ծա ի՞նչ բերախտ յար դառա:
(Վարիանտ՝ Ծա ի՞նչ կրակ եր՝ վառա):

Վերցնենք մի ուրիշ խաղ.

Գնացի ջուրը ջրի,
Վտա ընկավ ոճի լեղի.

Իմ հորն ու մորն ի՞նչ տեսմ,—
Ինձ ավին զարիբ տղի:

Այս քառատողը հասկանալու համար պետք է իմանալ, վոր դյուղե-
րում սովորաբար աղջկերքն են աղքատներից կամ դետից ջուր բերում: Ջրա-
տեղն են գալիս և ոտար տեղերից տղայքն աղջիկ տեսնելու և հավանելու:
Այս դեպքն է ահա՛ պատմվում խաղի առաջին մասում: Հարսը, վոր դըժ-
դոհ է դարձր տղայի հետ ամուսնանալու համար, իրեն տեսնելն ու հավա-
նելը արտահայտում է պատկերավոր ձևով՝ ասելով, թե «վոտա ընկավ
ոճի լեղի», և ապա դառնում ու փափուկ կերպով անիծում և իր հորն ու
մորը, վոր իրեն ավել են դարձր տղայի:

2) խաղի սկսվածքի մի ուրիշ ձևը լինում է բաղդատուքյամբ: Բնության յերևույթների ընդարձակ շրջանից վերցրած վորևե պատկեր է նկարագրվում առաջին մասում և այդ պատկերին համեմատվում է յերկրորդ մասի մեջ արտահայտված հոգեկան կյանքի յերևույթը կամ նմանությամբ կամ հակադրությամբ: Ասել չի յազել, վոր այս ձևով յերգի առաջին մասը մի նախապատրաստություն է բուն նյութն ավելի պարզ ու պայծառ հասկանալու և զգալու համար: Սակայն պետք է դիտել, վոր ժողովրդական յերգիչն իր այս բաղդատությունների մեջ գործ չի ածում բաղդատական բառեր՝ այնպես — ինչպես: Նա սակավ անգամ միայն լայն, մման, քան (g) բառերը դնում է, այն ել ավելի յերբ բաղդատությունը վաչ թե յերգի յերկու զուգահեռական մասերի մեջ է, այլ միևնույն մասի մեջ: Որինակ.

Լավ ձին նա՞ն ինչ կ'անե,
Սիրունը խա՞ն ինչ կ'անե.
Սիրածը սրտով լինի,
Ագիտահի մա՞ն ինչ կ'անե:

Ուրազը փետին կըտաչե,
Սերդ իմ սիրտը կըմաչե,—
Բարակ սրտով ինձի աչե:

Այս որինակների մեջ նմանությունը շատ պարզ է: Ինչպես վոր լավ ձին առանց նալի ել լավ է. ինչպես վոր սիրունն առանց խալի ել սիրուն է, նրան պետք չե խալը, այնպես և սիրողին պետք չե աշխարհի մալը, բավական է, վոր սիրածը սրտով լինի: Ինչպես վոր ուրազը տաշում է փայտը, այնպես և քո սերը տաշում մաշում է ինձ: Բայց կան խաղեր, վորոնց յերկու մասի բաղդատական հարաբերությունը դժվար հասկանալի չե սեղմ ու հակիրճ և զեղչված արտահայտության պատճառով: Որինակ.

Ա՛յ հեա, հեա՛, սիրաս,
Ճնճղկան թե = սիրտս.

Քան պուտը կարմիր չկա,—
Բաց անեմ՝ սե = սիրտս:

Այստեղ յերկու բաղդատություն կա. յերկրորդ տողի մեջ յերգիչն իր բարակած սիրտը նմանեցնում է ճնճղուկի թևի. թեպետ և բարակած բառը և բաղդատական բառեր չկան, բայց այս բաղդատությունը հասկանալի չե: Ավելի դժվար հասկանալի չե յերկրորդ բաղդատությունը, վոր յեղել է յերրորդ և չորրորդ տողերի մեջ: Յերգիչն այս տողերը կազմել է մի ժողովրդական առածից. «Քանց պուտը (կարմիր լալա) կարմիր չկա, վոր բաց անես՝ սե է սիրտը», վոր ասվում է այն մարդկանց համար, վորոնք արտաքուստ ուրախ են յերևում, բայց ներքուստ ցավը կրծում է նրանց սիրտը: Արդ. այս առածի առաջին մասն յերգիչն անիոփոխ է թողել յերրորդ տողի մեջ, իսկ յերկրորդ մասը չորրորդ տողի մեջ չուռ է տվել իր սրտի վրա, վորով և մի բաղդատություն է դրել իր սրտի ու պուտի մեջ: Մի զրազետ բանաստեղծ այս նմանությունն այսպիսի մի ձևով կարտահայտեր կրկնություն անելով. «Ինչպես վոր քան պուտը կարմիր չկա

դրսից, բայց վոր բաց անես՝ ներսը սև է, այնպես ել ինձ պես դրսից ուրախ յերևացող չկա, բայց վոր սիրտս բաց անեմ, սև է»:

Վերցնենք մի ուրիշ որինակ:

Կաքա՛մն ա կայնել քարին,
Կտուցը լիքըն արին,—

Մի դաստա վարդ եմ քաղել,
Տարեք իմ թաղա յարին:

Այս խաղի յերկրորդ մասից իմանում ենք, վոր մի աղջիկ նոր յար, նշանած ունի, վորին մի փունջ վարդ ուղարկել է ցանկանում: Բայց թե ինչ սրտով է ուղարկում ծաղիկը, այս բացատրվում է բնությունից վերցրած սկսվածքով, վորի մեջ աղջիկն իրեն նմանեցնում է մի վիրավոր կաքավի, վորը, սակայն, արդեն վոտքի յե կանգնած քարի վրա: Ինչպես վոր վիրավոր կաքավը բարձրանում է ու քարի վրա կանգնում, թեպետ և կտուցը դեռ արյունով լի, այնպես ել և այն աղջիկը, վորին հին յարը թողել է. նրա սիրտը դեռ արյունալի յե, բայց նա իր ընկած դրությունից, իր անպատվությունից յելնում է, քանի վոր նոր յար ունի արդեն, վորին և մի փունջ ծաղիկ է ուղարկում:

3) Մի յերրորդ տեսակի ավելի բարդ, բայց և ավելի գեղեցիկ կապակցություն ել է լինում խաղի յերկու մասերի մեջ. այն է՝ յերգի առաջին մասը, բնությամբ սկսվածքը վերցվում է յերկրորդ մասի համար միաժամանակ թե իբրև շրջապատի նկարագիր և թե իբրև բաղդատու: Թյում: Յերգի առաջին մասի մեջ նկարագրված բնությունը մի լոկ անտարբեր չըջանակ չէ, վորի մեջ կատարվում է հողեկան կյանքը: Այլ բնությունն, արտաքին աշխարհը վերցվում է այնպիսի հատկություններով, վորոնք յերգչի տրամադրության կամ զգացմունքների հետ մի վորոշ հարաբերության մեջ են մտնում, վորով իբրև մի բաղդատությամբ նախապատրաստություն է լինում խաղի յերկրորդ մասն ավելի զորեղ զգալու համար: Վերցնենք որինակ հետևյալ յերկատողը.

Գարուն ա, ձյուն ա արել,
Իմ յարն ինձնից ա սառել:

Այստեղ շատ պարզ է բնության յերևույթի հարաբերությունը հոգեկան վիճակի հետ: Առաջին տողը տալիս է մեզ բնության մի խիստ դժնդակ պատկեր: Գարուն է. ուրեմն ծառերը տերեւել ու ծաղկել են, դաշտերը կանաչել, ողը տաք է և այլն. բայց հանկարծ այս կենսաբեր դարձան ժամանակ ձյուն է գալիս,— մի յերևույթ, վոր հազվադեպ չէ Հայաստանում: Կենդանությանը հետևում է մեռելություն: Յերգիչը դիտում է բնության այս հանկարծական խաղը: Արտաքին յերևույթը նրա մեջ առաջացնում է վորոշ տրամադրություն, և նա դառնում է իր ներքին աշխարհին: Այստեղ ել նա նույն և նման յերևույթն է տեսնում: Նրա սրտում ևս գարուն եր, սիրտ գարունը. բայց հանկարծ յարը սառել է նրանից, և այժմ նրա սրտին ևս ձյուն է յեկել, ճիշտ ինչպես դարձան կանաչագարդ հովիտների վրա:—

Այս յերկատողի բնությամբ սկսվածքն, ուրեմն, իր մեջ բովանդակում է շրջապատի նկարագիր, վոր և միանգամայն ծառայում է իբրև բաղդատություն հոգեկան յերևույթի համար:

Վերցնենք մի ուրիշ ուրինակ: Ինչ վար դրագետ բանաստեղծը կասեր միայն՝ քո սիրո արևն ընկավ իմ սրտին, կամ քո սերն իբրև արև ընկավ իմ սրտին և լուսավորեց կամ վառեց այն, ժողովրդական յերգիչն իր ձևով ասում է.

Արևն ընկավ ամուր բերդին,
Քո սերն ընկավ մեջ իմ լերդին.
Յեռ քեզ սիրեմ, թող դեռ քերթին:

Առաջին տողի մեջ, ուրեմն, յերգիչն աչքը չաւրջն ածելով գիտում է իրեն շրջապատող տեսարանը, վորը պատկերացնելու համար վերցնում է միայն մի եյական գիծ, թե ծագող արևն ընկնում է ամուր (վարիանտ՝ խամուր) բերդին: Տեսարանի մնացած մասն արդեն աչքը լրացնում է, իսկ մենք կարող ենք յերևակայությամբ ամբողջացնել, հիշելով ծագող արևի թողած տպավորությունը բնության վրա: Բայց առաջին տողը միայն լոկ շրջապատի նկարագիր չէ. դա միաժամանակ և մի նմանություն է հոգեկան կյանքի համար: Ինչպես վոր ծագող արևն ընկնում է ամուր բերդին և վառում, լուսավորում և և այլն, այնպես և քո սերն ընկել է իմ լերդի մեջ և ինձ վառում է և այլն:

Ձաղացս մանի, մանի,
Քանա տնուշ կըտտնի:

Իմ յարը սարում, քուում,
Իմ քունը վոնց կըտտնի:

Ահա՛ մի կին, վորի մարդը տանը չէ, և ինքը գիշեր ժամանակ ջրաղացում է աղունի համար: Ջրաղացի քարը միատեսակ պտտում է աղմուկով, և կնոջ քունն անուշ տանում է և պետք է տանի. նա որորվում է: Մենք սպասում ենք, վոր նա պիտի անուշ ննջի: Բայց նա հանկարծ հիշում է, վոր իր մարդը սարում, քուում է, այսինքն տնից հեռու նեղության մեջ է. սկսում է մտածել և յարի հոգն անել: Քունը փախչում է աչքերից, և նա չի քնում, չնայած ջրաղացի միատեսակ որորին: Ուաղի առաջին մասն ուրեմն թե՛ շրջապատի նկարագիր է և թե՛ միաժամանակ հավաքաբար քաղաքացույթում է յերկրորդ մասի համար:

Այժմ յերևակայենք մի յերիտասարդ, վոր շողին պապակում է ծառայից, բայց և նրա սիրտը միաժամանակ այրվում է սիրո տապից. նրա յարը յետ է դարձել իր տված խոսքից: Յերիտասարդն այսպիսի մարմնական և հոգեկան վիճակով՝ հանդիպում է լեռան գլխից իջնող պաղ ջրին, կռանում, խմում է. բայց պաղ ջուրը յեթե կոտրում է նրա ծարավը, չի հովացնում նրա վառվող սիրտը: Նրա մտքով անցնում է իսկոյն Ֆիզիկական ծարավի և սիրո ծարավի մեջ մի սիրուն բաղդատություն, և ահա յերդը պատրաստ է շրջապատի նկարագրով առաջին յերկու տողի մեջ.

Գող ջուր պոծել կուզաւ ոտքեն,
Կուզաւ, թափի մարմար քարեն,

Ձի հովցուցե սրտիս յարեն,—
Յարն ա դարձել իր իրդարեն:

Այսքանս բավական եմ համարում խաղերի հորինվածքը բացատրելու համար: Խաղերի տողերի մեջ վոչինչ անիմաստ և անկապ չկա. այլ ընդհակառակն խաղի յերկու մասը մի շատ սերտ և ներքին կապով միացած են իրար: Յեւ յեթե մենք չենք հասկանում կապակցությունը, կրկնում եմ, կամ այն սլատճառով ե, վոր ծանոթ չենք ժողովրդական կյանքին, կամ շատ սեղմ ու հակիրճ ե արտահայտութեան յեղանակը: Բնադետների համար ասում են, թե կենդանու մեկ յերկու վուսկոր միայն՝ ձեռի տակ ունենալով կարողանում են լրացնել կենդանու կմախքը և պատկերացնել կենդանին ամբողջապես: Ծիշտ այդպիսի բնագետի նման ե մտածում և ժողովուրդը. նա մի յերկու գծով պատկերացնում ե ամբողջը: Մանրամասնութիւնները նրա համար ավելորդ են: Ավերորդ են և այնպիսի բառերն ու խոսքերը, վոր առանց ասած լինելու ել կարելի յե իմանալ:

Մենք ել յեթե կարողացանք ժողովրդի պես մտածել, կըհասկանանք ամենայն խաղ, յեթե միայն խաղն աղճատված չե: Աղճատված յերգը վոչ ինքը ժողովուրդը և վոչ մենք կարող ենք հասկանալ:

Խաղերի այս ներքին կազմութիւնը, հորինվածքը տեսնելուց հետո՝ այժմ անցնենք նրանց արտաքին արվեստին, վոտանավորին:

8. ՎՈՏԱՆԱՎՈՐԸ

Ժողովրդական խաղիկների հիմնական ձևն ե տողերի թվի նկատմամբ՝ յերկատող, յեռատող և քառատող. իսկ նայելով վանկերի թվին և հատածին տողերի մեջ և հանգերի դասավարութեանը, խաղն ունի բավական բազմազանութիւն: Ներքևում կըթվենք գլխավոր տեսակները:

Ե-վանկամի տողեր

Հինգ վանկից պակաս վանկեր ունեցող տողեր քիչ գործածակամ եմ բուն խաղերի մեջ: Յերեք կամ չորս վանկամի տողեր պատահում են ավելի կրկնակների մեջ. իսկ բուն յերգի սովորական ամենակարճ տողն ե Ե-վանկանին, վոր հատածով չի բաժանվում մասերի, ինչպես և գրական բանաստեղծութեան մեջ: Ամբողջ տողը մի բարդ վտաք ե:

Հինգ-վանկանի յերկյակներ, այսինքն յերկատող խաղեր՝ չկան, այլ միայն յեռյակներ և քառյակներ, այսինքն յերեք կամ չորս տողից կազմված խաղեր:

Յեռյակները սովորաբար ունին մի 4 կամ Ե-վանկանի կրկնակ, վորի հետ միասին մի քառյակ են կազմում: Բուն յերգի յերեք տողերը նույնա-հանա են. իսկ վերջին կրկնակն անհաղ ե մնում: Որինակ.

Այ բալա Հեղնար,
Շատ կերար, դեղնար,
Ինձանից լեղվար,—
Գյուլ Հեղնար ջան:

Այ բալա Մադիտ,
Խրխաղ ե հադիդ,
Կարոտ եմ պադիդ,—
Գյուլ Մադիտ ջան:

Քառյակները հանգերի նկատմամբ ավելի բազմադան են: Սովորական ձևով 1-ին, 2-րդ և 4-րդ տողերը նույնահանգ են, իսկ 3-րդ տողն անհանգ ե մնում: Որինակ.

Թոնդիբը հով ա,
Վրեն լե բով ա,
Տասներկու ջան ենք,
Մի չոր լե կով ա:

Սարերը սարսուռ,
Ջրերը մամուռ,
Սալդաթատիրոջ
Սիրտըն ե մբմուռ:

Յերբեմն յերկրորդ տողն առաջինի թեթև փոփոխությունն ե՝ իմաստի գուգահեռական կրկնությամբ, վրոյվ նույն բառն 1-ին և 2-րդ տողերի վերջում կրկնվում ե: Որինակ.

Ես յանը որոց,
Են յանը որոց,
Աղբորս մեռնեմ,
Իերում ա քորոց:

Ես յանը պոպոք,
Են յանը պոպոք,
Քաղցցուն կ'առնեմ,
Հագինն ա սապոք:

Այս չափով ասվում են սովորաբար թեթև յերգիծաբանական խաղերը, վրոնց առաջին մասը հաճախ կապ չունի յերկրորդ մասի հետ, և կամ նույնիսկ բառախաղ ե կազմում: Մաղրն առաջանում ե վոչ միայն յերկրորդ մասի հանկարծական, անակնկալ իմաստից, այլև առաջին մասի անկապու-թյունից ու բառախաղից: Որինակ.

Ես յանը ուլկի,
Են յանը ուլկի,

Սապոդի հետը
Յես կ'ուզեմ չուլկի:

Սակավ անգամ քառյակի չորս տողն ևս նույնահանգ են լինում, ինչպես հետևյալ 4-վանկանի քառյակի մեջ:

Անուշավան,
Յաղլի յավան,

Մանչերն եկան,
Կնիկդ տարան:

Ավելի սովորական են մեջ ընդ մեջ հանգեր կազմելը, այսինքն 1-ին և 3-րդ տողերն անհանգ են մնում, իսկ 2-րդ և 4-րդ տողերը նույնահանգ են: Որինակ.

Անու մ'եմ ցանե,
Սազա Զարգիդ ի,
Իմ յարոջ մեռնեմ,
Աղիդ մադիդ ի:

Ջեռները խաչեր,
Կայնել ա դուռը,
Յերեսը կարմիր,
Նման ա նուռը:

Այսպիսի մեջ ընդ մեջ հանգերով քառյակները, յեթե տողերն յերկեր-կու միանալով առանձին խոսքեր են կազմում, բնականաբար վերածվում են

10-վանկանի յերկյակնեքի, վորոնց մի տողը կազմված է յերկու բարդ վատքից: Որինակ.

Աղբոր բուռը ըստն չի կարվի,
Աղբոր նմանը ըսկի չի ճարվի:

Գոպոքի ծառը յեւով ծիծեռը,
Հեղնաբը բռնե Աբսենի մեռը:

6 և 5-վանկանի տողեր

Միայն վեց-վանկանի տողերից կազմված խաղեր մեզ հայտնի չեն, բայց կան քառյակներ, վորոնց առաջին և յերրորդ տողերը վեց-վանկանի յեն, իսկ յերկրորդ և չորրորդ տողերը հինգ-վանկանի յեն: Հինգ-վանկանի տողերը նույնաճանդ են, իսկ վեց-վանկանի տողերն անճանդ են մնում: Որինակ.

Յես սարեն կուգայի,
Գուն դուռը բացիր,
Ջեռդ ծոցդ տարար,
Ախ արիր լացիր:

Յերկինքըն ամպեր եր,
Ի՞նչ անուշ թոն եր.
Եկա դռնեն անցա,
Ջանախըս հոն եր:

Այսպիսի կարճ քառյակների յերկու տողը, քանի վոր հանգը մեջ ընդ մեջ է, միանալով կազմում են 11-վանկանի յեկյակներ, վորոնց մի տողը կազմված է յերկու մասից, Յ-րդ վանկի վրա ունենալով հատած: Որինակ.

Կա'նչե, կուռնկ, կանչե', քանի գարուն է.
Ղարիքներու սիրտը դունդ գունդ արյուն է:

7-վանկանի տողեր

Ամբողջ յոթ վանկը կազմում է մի տող և մի ութմական միություն, առանց պարզ վտռքերի, իսկապես ասած՝ առանց կանոնավոր միակերպ պարզ վտռքերի, վորովհետև տողը բնականորեն վերածվում է յերկու-յերեք վտռքի: Յերբ քառյակի չորս տողերի մեջ նույն թվով շեշտեր կան, այն ժամանակ վտռանավորը համաշնչտ է*):

Յերկու նույնաճանդ տողը միասին կազմում են մի յերկյակ, վոր ամենափոքրն է մեր խաղերի մեջ: Այսպիսի կարճ խաղերը, սակայն, չատ տարածված չեն և ասվում են միայն պարելու ժամանակ: Որինակ՝ Ազգադրական Հանդես է—Ը գիրք (1901 թ.) յեր. 489 բերված են մի շարք այսպիսի յերկյակներ.

Ասար, սար, սարերու դուռն եմ.
Լեռն-Սամսոնի բուրն եմ:

Արև նար ա ծաղկեր ա,
Յարս ծաղիկ դրկեր ա: Յեվ այլն:

Գնա, գնա, հեախդ եմ,
Կարժիր խնձոր գոտիդ եմ:

*) (Դանբաժանությանները տեսնել Մ. Արեւիյանի Հայոց լեզվի տաղաչափութ., Յերեվան, 1933, էջ 227, հոն. Համաշնչտվտռանավորները):

Սակավ անգամ յերկյակն անհանգ ե մնում. այսպիսի մեկը գտնում ենք, արինակ, Հովսեփյանի «Փշրանքներ» (ՓՇ.), յեր. 14.

Ի՞մ մեր ինձի վո՞նց պահեց,—
Ծալուկ գյուլբանդի նման:

Այսպիսի անհանգ յերկյակները, սակայն, հավաստյալ կարելի չե՞սեւ, վոր հիմնական չեն, այլ մի վորեւե քառյակի վերջին յերկու տողերը, վոր սկսել են անկախ ասվել, բայց իրենց ինքնուրույն կերպարանքը չեն ստացել: Վերելի յերկյակն, որինակ, մաս ե կազմում հետեւյալ քառյակի.

Ամպել ա ամպի նման,
Շաքար եմ զահդի նման.

Ի՞մ մերն ինձ վո՞նց ա պահել,—
Ծալած գյուլբանդի նման:

Յոթ-վանկանի յեռյակները թվով սակավ են: Դրանց յերեք տողն ևս նույնահանգ են: Որինակ.

Գոցի արտեր, բռնի լոր,
Աղջիկ տեսա յայլի մօր,
Նման եր կարծիք խեճոր:

Քար մի՛ թալի մեր դէին,
Թող դա նստի քու թշին,
Կրակ սու զարբիք փշին:

Արև դիզով սարերուն,
Կաքավ թռավ քարերուն,
Լորիկ կայնե վեր դարուն:

Լոր փախով, մտով մեր արա,
Դու մի՛ եղնի ծանր դարդ.
Արտեր քաղե՛ ու դի՛ր բարդ:

Յոթ-վանկանի քառյակներն ամենից շատ ուրված և տարածված են, մանավանդ արևելյան հայերի մեջ: Այս խաղերի առաջին, յերկրորդ և չորրորդ տողերը նույնահանգ են, իսկ յերրորդ տողն անհանգ ե մնում: Ըստ բովանդակության առաջին յերկու տողերը, շատ քիչ բացառությամբ, առանձին առանձին խոսքեր են, իսկ վերջին յերկու տողերը հաճախ մի խոսք են կազմում. 3-րդ տողի անհանգ մնալը չուտ ե տալիս վտանավորի բնավորությունը, ինչպես վոր բովանդակությունն ել հենց պահանջում ե: Որինակ.

Մտիկ արեք են դէին,
Վառը դրել ա փշին.
Գլուխս մտառը կանեմ
Թուե տչք ու կարծիք թշին:

Մարի թրթնուկ թաղա,
Մեղք ու չաքար քեզ մաղա.
Ինձպես նազանի աղջիկ
Քեզ պես աղին վո՞նց աղա:

Մեր խաղերի մեծագույն մասն այսպիսի կազմություն ունեցող քառյակներ են:

Սակավաթիվ 7-վանկանի քառյակներ կան, վորոնց չորս տողն ևս նույնահանգ են կամ հաջորդաբար դուգահանգ են, այսինքն 1-ին և 2-րդ տողերն իրար հետ են հանգ կազմում, իսկ 3-րդ և 4-րդ տողերն իրար հետ. կամ թե տողերը մեջ ընդ մեջ զուգահանգ են, այսինքն առաջին և յերրորդ տողերը մի հանգ ունին, իսկ յերկրորդ և չորրորդ տողը մի ուրիշ հանգ:

Այսպիսի հանգերով քառյակները, սակայն, հիմնական չեն, այլ յերկյակներից կազմված քառյակներ, վորոնց կազմության մասին հետո կըխոսենք:

8-վանկանի տողեր

Տողը կազմված է ութ վանկից և սովորաբար յերկու բարդ վոտք ունի: Յեթե քառյակի տողերի մեջ նույնաթիվ շեշտեր կան, վոտանավորը համաշնչտ է:

Յերկու նույնահանգ տողերը կազմում են մի փոքրիկ խաղ, մի յերկյակ, վոր ավելի սիրված էր արևմտյան հայերի մեջ: Այսպիսի կարճ յերկյակներն ևս սովորաբար ասվում են պարիլու ժամանակ: Որինակ՝ Սրվանձառյանի Համով-Հոտով էր. 305 բերված են մի շարք այսպիսի յերկյակներ, վորոնց հետ, սակայն, վերջը կցված են ուրիշ յերգեր:

Մոկաց սարեր, զեա զեա քարեր,
Դեռ չէր լուսցեր, արեն առեր:

Բարակ մանած, յերկեն խինած,
Մանեմ մանեմ, կարավ մանած:

Յեռ քե մեռնեմ ապտալի ծուռ.
Բառ ա կան զառ չիվար ու հուռ:

8-վանկանի յեռյակները, վորոնց յերեք տողերն ևս նույնահանգ են, ավելի գործածական են, քան 7-վանկանի յեռյակները: Որինակ.

Արեն ելավ կամար կամար,
Ջուլոն կապեց ոսկե քամար,
Յեռ կըմեռնեմ քեզի համար:

Ջուլը կ'երթառ ջուխտ դորակով,
Սիրտս կ'երես բոց կրակով,
Քեզի փախցում ալ քուռակով:

Դու գաշա կուգաս հուլա հուլա,
Կունմանիս բաժկի քուլա.
Աչքս տեսավ, սիրտս կուլա:

Հարավ քամին կընդշնգա,
Սաղ քամանին կըճեգճեղա,
Յեռ քու սիրուդ հիվանդ ընկա:

Դու կայներ եռ աղբրան ական,
Փելքդ կըսա արեգական,
Կարծիք երեսք արյուն-կաթան:

Տան քով անցա, թափ քելեցի,
Լանկով զարկի, զերդիկ բացի.
Յարս տուն չեր, նստա լացի:

Ավելի սիրված են, մանավանդ արևմտյան խաղերի մեջ, 8-վանկանի քառյակները: Հանգերի նկատմամբ այս քառյակների կամ բոլոր տողերն ևս նույնահանգ են, վոր սովորականն է, կամ թե հաջորդաբար զուգահանգ: Որինակ.

Մեր առն, մեր առն մատիկ մատիկ,
Դու կապել եռ կարծիք զոտիկ.
Երթանք, քողենք կանաչ խոտիկ,
Ֆեանենք՝ վիճր յարն է խորոտիկ:

Երկու մամա, իրեք մմա,
Հերեք անն մի կիսամա,
Գիշեր ցերեկ քո կարոտով,
Որ չեմ տեսնե ցամաք աչքով:

Կան նաև սակավաթիվ քառյակներ, վորոնց յերրորդ տողն անհանգ է մնում, ինչպես սովորական 7-վանկանի քառյակի մեջ:

Գարուն եկավ, ամառ գնաց,
Աչքս մնաց ճամբըներաց.
Աստվածամոր խնդիր ունիմ,
Դուռ մի բանա կարիքներաց:

Կես դիշերին և հավիտոց,
Մերի՛կ, ո՛ւր ե կարիճ իմ ծոց,
ԹՖըլ-մՖըլ մատղաշ մանուկ
Ձինա ցրվի իմ սրտի խոց:

7 և 8-վանկանի տողեր

Սակավաթիվ խաղերի մեջ 7 և 8-վանկանի տողերի խառնուրդ ե լինում, այսինքն առաջին տողը 7-վանկանի, իսկ յերկրորդը 8-վանկանի: Այս խառն չափով կազմվում են նույնահանգ յերկյակներ և կամ 3-րդ տողն անհանգ քառյակներ: Որինակ.

Թալիշու ճամբն դուզ ա,
Անտոն կտյեկ Աշիեն կուզա.

Վենձ պես աղեն քեզի հետ,
Աստված վկա, լավ կըսողա:

7 և 8-վանկանի տողերի դեղեցիկ խառնուրդ լինում ե «անտունի» չափի մեջ, վոր մեր ամենից ներդաշնակ ու յերաժշտական վոտանավորն ե կազմում: Այս չափը միանգամայն և մեր ամենահին ժողովրդական չափն ե: Գրիդուր Նարեկացուց իմանում ենք, վոր 10-րդ դարում արդեն այս չափը սովորական ե յեղեկ նրանց համար, «որք զլալեացն յեղանակեն բանաստեղծութիւն»: Այժմ ևս այս չափով հորինված յերգերը մեծ մասամբ վողբ են և վերաբերում են պանդխտության: Ակնա կողմերում այս չափով հորինված պանդխտության յերգերը կոչվել են «անտունի» յերգեր, այսինքն անտուն, տուն չունեցող, պանդուխտ մարդոց յերգեր: Նույն անուկով կոչում ենք և չափը: Սիրո յերգեր ևս կան հորինված այս չափով: Միջնադարյան յերգիչներին մանվանդ շատ սիրելի յե յեղեկ այս չափը, վոր ձեռադիրների մեջ կոչվում ե «հայրեմի», ավելի ճիշտ՝ «հայերենի»:

Անտունի չափը մեր միակ հին շեշտական չափն ե, վորի վոտքերը պարզ են, այսինքն մի շեշտված և մի կամ յերկու անշեշտ վանկից են կազմվում, մինչ մյուս չափերի մեջ վոտքերը բարդ են: Անտունի չափի ամեն տող ունի յերեք շեշտ և յերեք վոտք, հետևյալ հիմնական դասավորությամբ առաջին և յերկրորդ տողերի մեջ.

Ս՝ Ս՝ Ս՝

Ս՝ Ս՝ Ս՝

Բերենք մի քանի որինակ ժողովրդական քառյակներից:

Մոցիկդ առավոտ նման,
Առտըվան չադիկն ե վրան,
Ծաղվո՛ր, յետ ու յետ գնա,
Վոր ցաթն արեն ի վրան:

Ջկնակ մ'որ ջրեն զտեսն,
Ջուր մին ալ ձգես նե՛ չապրեր.
Մարիկն որ աղեն զտեսն,
Ծոր չկա՝ պիտի մեռածի:

Հանգն այս չափի մեջ աղատ ե. պատահաբար Հանգեր կազմում են այս կամ այն տողերը, բայց սովորաբար անհանգ ե վոտանալորը: Հին հայրենները Հանգավոր են*):

Այս չափով Հորինված քառյակները կարող են վերածվել և յերկյակներ, վորոնց տողն այն ժամանակ կազմված ե լինում 15 վանկից, յոթներորդ վանկի վրա հատածով:

Ադ ո՞վ ազ երկիկդ եկեր, / ադ ոտար Հողը կու կռիւ.
Թե մարդ ե նե՝ վոր եկա՛ւ, / Թե շուշան ծաղիկ դառաւ:

Անտունի չափով յերգերը չին առնված այս ժողովածուի մեջ: Դրանք պահված են առանձին հատորի համար, վորի մեջ պիտի առնվին Հին գուսանական հայրենները:

Գ-վանկանի տողեր

Ինն-վանկանի խաղեր չկան: Բայց կան Գ-վանկանի տողեր, վորոնք գործ են ածվում իբրև կրկնակներ, յերեսմն միացած յոթ-վանկանի տողերի հետ: Գ-վանկանի տողը կամ յերեք հավասար վոտք ունի, կամ յերկու վոտք՝ 5 և 4-վանկանի:

Հով արեք, ոտեր ջան, հով արեք,
Այ պուճուր աղջիկ, գալգովն արի:

Իսկ յեթե քառյակի մեջ ևս պատահում ե, վոր առաջին մի կամ յերկու տողն Գ-վանկանի յեն, այդ առաջանում ե գլխավորապես նրանից, վոր կրկնակի յեղանակը միանում ե բուն խաղի յեղանակին և տալիս ե մի ավելի բարդ յեղանակ, վորով յերգվում ե բուն խաղը: Այս պատճառով քառյակի այն տողերն ևս, վոր ինն-վանկանի կրկնակի յեղանակով են յերգվում, վերածվում են ինն վանկի: Այսպես կազմված ե, որինակ, հետևյալ քառյակը.

Հով արեք, ոտեր ջան, հով արեք,
Իմ դարդին դարձան արեք.—

Մտերը հով չեն ածում,
Իմ դարդին դարձան ածում:

*) Մտերամանությանները առնել՝ Մ. Արեղյանի «Հայոց լեզվի ուղղագրութուն», յեր. 287 հտ. «Հայրենի կորգ՝ Այլև Մ. Արեղյանի «Հին գուսանական ժողովրդական յերգեր», Յերևան, 1931. յեր. 30 հտ. «Հայրենի առանձնահատուկ ութ-մը», Նույնպես և Մ. Արեղյանի «Ժողովրդական խաղեր ուսվածք արատապոթյուն Վրացաւ» ամսագրից, Վաղարշապատ 1905. յեր. 27. հտ. Այս վերջին աշխատանքը, վոր պատրաստված եր իբրև ներածութուն ժողովրդական խաղերի թղթավածուի համար, ոգտագործվում ե այժմ այստեղ այս ներածության մեջ:

Վարդն ի բացվե Վանա քաղքի եղեսաւր:
Աստված սիրես, մեկն ուղարկի ձեզ տար:
Քա՛ նազերով, քա՛ խորոտիկ, դու վի՛րն ես:
Աշխարհ գիտի, ալամ գիտի՝ դու իմն ես:

12-վանկանի տողեր

Այսպիսի տողեր գործածական չեն մեր խաղերի մեջ: Բայց պատահում է, վոր 8-վանկանի տողերի մեջ մի 4-վանկանի բարդ վտռք է ավելանում, վորով տողը 12-վանկանի յե դառնում՝ բաժանված յերեք 4-վանկանի վտռքերի: Այսպիսի տողեր կրկնակների մեջ ևս պատահում են: Որինակ՝ այդպիսի ավելի վտռք ունի հետևյալ քառյակի վերջին տողը:

Քեզի մեռնիմ, խաթուն կեռուր,
Քո ծուռ լաճուն խրատ մը տուր,
Ձերթա պառկի դոճի ժուր,
Շեկ ծամերուս, չիժալ, բոյիս, ի՞նչ կա զուր:

12-վանկանի տողերից ավելի յերկար տողեր, 13, 14, 15 և 16-վանկանի, գործածական չեն մեր խաղերի մեջ: Բերած որինակներից կարելի յե տեսնել, վոր գյուղական յերգիչներն իրենց խաղերի մեջ ճիշտ նույն չափն են գործածում, ինչ վոր մեր գրագետները գործ են ածել և գործ են ածում: Յերկսի տարբերությունը շատ չնչին է: խաղերի մեջ վոչ գործածական չափերը սիրված չեն և գրական բանաստեղծության մեջ, ինչպես են 9-վանկանի և անխառն 6-վանկանի և 13-վանկանի տողերը:

Ժողովրդական յերգերի չափի տեսականները վերևում դրվածով միայն չեն ստացվում, վորովհետև միայն 2—4 տողերից կազմված փոքր խաղերն են վերցված այստեղ և վոչ բոլոր ժողովրդական յերգերը: Բայց այդքանն էլ միայն արդեն ցույց է տալիս, վոր եյական տարբերություն չկա մեր ժողովրդական և գրական բանաստեղծության չափերի մեջ:

Հանգների նկատմամբ մեր ժողովրդական յերգը շատ ավելի զարգացած է, քան գրականը: խաղերի մեջ չկան այն թույլ ու անպետք հանգերը, վոր հանգի տեղ անց կացնել են ուզում մեր բանաստեղծները: Ժողովրդական խաղերի հանդերը ղորեղ են ու հնչուն և տողերի վերջում զուգահանգ չարվելով և վոր գլխավորն է՝ արագ հաջորդելով իրար, փաղաքում են ականջը և բանաստեղծության համար մի զարդ կազմում և վոչ թե ավելորդ բեռ, վոր միայն հանգաչեններին նեղություն է տալիս՝ առանց ղվարճություն պատճառելու ընթերցողին, ինչպես են մեր բանաստեղծների հանգերը մեծ մասամբ:

Ձեռի տակ ունենալով հազարավոր քառյակներ իրենց բազմազան վարիանտներով, տեսնում ենք, վոր մեր գյուղական յերգիչների ընդուն աղքատ է հանգերով. սահմանափակ թվով են նույնահանգ բառերը: Հենց այս

պատճառով այդ յերդիշները շատ անգամ հանգի համար միայն դիմում են իրենց ծանօթ թուրքերենին, մինչ տողերի մեջ ոտար բառերը համեմատաբար պակաս են գործածվում և հաճախ այդպիսիները վարիանտների մեջ փոխանակվում են հայերեն, և յերբեմն շատ ընտիր, բառերով:

Ձորեղ հանգեր կաղմելու համար բացի թուրքերենին դիմելուց՝ ժողովրդական յերգը բանեցնում է և մի միջոց, վոր հատուկ է նաև աշուղական յերգերին, այն է՝ իսկական հանգ կազմող բառի յետևից տողերի վերջում կրկնվում է նույն բառը: Այսպիսի հանգերը կարելի յե կոչել «քողավոր հանգեր», մինչ սովորական կամ պարզ հանգերը մերկ հանգեր են: Որինակ՝ հետևյալ առաջին քառյակը մերկ հանգեր ունի, իսկ յերկրորդը՝ քողավոր հանգեր.

Ազուր եմ եփել աղի,
Ուտողի սիրաւ դադի.
Յեռ ու դու իրար սիրենք,
Թող դուշմանը կտառալի:

Յեռ աղջիկ եմ, եկր չուծիմ,
Մի սրտացալ տեր չուծիմ.
Հորից-մորից զրկված՝
Աշխատող ազքեր չուծիմ:

Հաճախ մերկ ու քողավոր հանգերի միությունն է առաջ դալիս տողերի մեջ. այսինքն յերկու տող միասին քողավոր հանգ են կազմում, իսկ յերրորդ տողը մերկ հանգ է կազմում առաջին տողերի վերջում կրկնված բառին կամ քողին: Որինակ.

Լուսնակը սարի տակին,
Մամուլը քարի տակին,
Յեռ իմ յարին կարոտ եմ
Քան վարդ ու մանուշակին:

Հե՛ն, սարեն մարդ ա գալի,
Մարը կրակ ա տալի.
Առաջն աղուի բացալ,—
Իմացա վարդ ա տալի:

Ես գիշեր յես գուրս ելա,
Թաթախ մնիկ քացել ա,
Կըկաթեր մարմար քարին,—
Յարիս աշխ ա՝ լացել ա:

Ղարիբ եմ, կարս գնացի,
Ղարիբ աեղ հարս գնացի.
Պսակուց յես որ չտեսա,
Անկեռուր հարս մնացի:

Հանգերի քողավորութունը հատուկ է ավելի 7-վանկանի քառյակներին:

9. ԱՂՃԱՏՈՒՄ ՅԵՎ ՎԱՐԻԱՆՏՆԵՐ

Ժողովրդական խաղը բերնե բերան և սերնդե սերունդ անցնելով՝ փոփոխության է յենթարկվում: Այս փոփոխությունը միշտ հոգուտ յերգի չի լինում, այլ հաճախ ի վնաս:

Արդարև կարող է պատահել, վոր սկզբնապես թույլ բանաստեղծությունը հետզհետե ավելի գեղեցկանա. բայց դժվար է յենթադրել, վոր սկզբնապես անիմաստ և բոլորովին անշնորհ լինի մի վտանավոր և մահ

Ժողովրդի հիշողութեան մեջ և հետզհետե իմաստալից ու գեղեցիկ դառնալ։ Խաղը մնում է միայն այն ժամանակ, յերբ դուր ե գալիս։ Իսկ անիմաստ բանը դուր չի գալիս։ Եւ յեթե դուր ել գա, նրա շրջանն ընդարձակ չե, և վոչ ել կյանքն ե յերկարատե։ Յեթե այժմ գտնում ենք բաղմամբիվ անմիտ և անհեթեթ խաղեր, վորոնք տարածված են շատ կողմերում, դրանց Կեծադուլն մասն անհրաժեշտորեն հետադադում միայն աղճատված են։ Աղճատված ձեռք խաղը մնում է միայն նրա համար, վոր սկզբնապես գեղեցիկ ձե ե ունեցել։ Հին գեղեցիկ ապոլեոթյունը շարունակում է գործել և այն ժամանակ, յերբ այլևս չկա գեղեցկությունը։ Այս ինչպես տեսնուի, նույնպես և Ժողովրդի հոգեբանութեան մեջ ե։

Խաղն ուրեմն ժամանակի ընթացքում հետզհետե ավելի կորցնում է իր պարզ ու բնական կազմութիւնը, քան գեղեցկանում։ Դա խանդարվում կամ աղճատվում ե։ Յեւ աղճատ յերզը շարունակում է ապրել Ժողովրդի բերանին, ճիշտ ինչպես աղավաղված ապրում են դեռ մեր պառավական աղոթքներն, ավելի կապքի կամ հմայական աղոթքները, վորոնք սկզբնապես իմաստալից հորինվածներ են ունեցել, յերբ կենդանի յե յեղել այն հեթանոսական հալատալիքը, վորի արդյունքն են իրենք։

Ժողովրդական խաղի աղճատումը խիստ բազմազան կերպով կարող ե առաջ գալ։ Բավական ե, վոր մի կամ յերկու բառ փոխվում են, մի բայի ժամանակ՝ ներկան անցյալ ե դառնում, կամ անցյալ՝ ներկա՝ և այլն, և յերգի կազմութիւնն արդեն խանդարվում ե, կամ իմաստը կերպարանափոխվում ե։

Խաղն առանձնապես կաղմալուծվում ե, յերբ յերկու գուգահեռական մասերի հարաբերութիւնը կամ մթնանում ե, կամ վոչնչանում։ Առաջին դեպքում խաղը կորցնում է իր սկզբնական բնավորութիւնը։ Իսկ յերկրորդ դեպքում բնութեամբ սկսվածքը, իր նշանակութիւնը կորցնելով, կորսնում ե մի դատարկ ձե։ Վերցնենք որինակ, հետեյալ գողտրիկ քառյակը, վորի բովանդակութիւնը բացատրվեց վերևում, և տեսնենք նրա կրած փոփոխութիւնները։

1. Գող ջուր պոծել, կուգա սարեն,
Կուգա, Թափի մարմար քարեն,

Ձի հոյցուցե սրտի յարեն,—
Յարն = դարձել իր իրարեն։

Այս քառյակի բաղմամբիվ վարիանտներից մեկն ե և հետեյալը։

2. Ջուրը պոծել, կուգա սարեն,
Կուգա, Թափի մարմար քարեն։

Ձի սողցուցե սրտի յարեն,—
Յարն = դարձել իր իրարեն։

Այս յերկու վարիանտի տարբերութիւնը շատ չնչին ե, բայց և այնպես յերկրորդի մեջ արդեն մթնած ե, իսկապես չկա առաջինի բնութեամբ սկզբնական պարզ ու պայծառ բաղդատութիւնը։ Առաջինի մեջ ջուրը պաղ ե և մեր մեջ ծնեցնում ե մի նախապատրաստական տրամադրութիւն. սպասում ենք, վոր պաղ ջուրը հովացնի խմողի սիրտը։ Բայց սրտի վերքն այնքան

բորբոք ե, վոր չի հովացնում: Յերկրորդի մեջ պաղ բառը դուրս ե ընկել և մնացել սոսկ ջուր. իսկ հովացնել բառի տեղ անցել ե սաղացնել, առողջացնել բառը: Բնությամբ սկսվածքն այս ձևով թեպետ և դեռ կապված ե խաղի յերկրորդ մասի հետ, բայց այլևս վոչ մի տրամադրություն առաջ չի բերում, և մենք չենք ել սպասում, վոր ջուրը բժշկի, առողջացնի սրտի վերքը: Այս տրամադրությունն առաջ կըգար, յեթե ջուրը լիներ սրտի վերքի բնական սպեղանին, ինչպես վոր պաղ ջուրը սիրտ հովացնելու միջոցըն ե:

Վերցնենք ուրիշ յերկու վարիանտ.

3. Զուրը պրծել, կուգա ոտքեն,
Կուգա, թափի մարմար քարեն.
Իրար մի՛ տա սրտիս յարեն,—
Յարն ա դարձել իր իղարեն:

4. Զուր մի փրթե, կուգա ոտքեն,
Կուգա, թափի մարմար քարեն,
Ձեռ մե՛ք խառ սրտիս յարեն,
Յարն ի դարձե յուր կրարեն:

Այս յերկուսը 2-րդ վարիանտի իրար նման ձևափոխություններ են: 4-րդի մեջ «ջուր մի փրթել» փոփոխությունն առանձին նշանակություն չունի. բայց յերկու վարիանտի մեջ ևս 3-րդ տողի «իրար մի տա», «ձեռ մե՛ք խառ» ձևերը փոխանակ «չի սաղցուցեր» բառերի, բոլորովին կերպարանափոխ են անում խաղը: 3-րդ տողն արդարև իմաստալից կերպով կապված ե 4-րդ տողի հետ, բայց յերգի առաջին զուգահեռական մասը, բնությամբ սկսվածքը, իր համար մի անկապ բան ե մնացած, մի դատարկ ձև դարձած:

Ամենից հաճախ փոփոխության ե յենթարկվում քառյակի 3-րդ տողը, մանավանդ 7-վանկանի քառյակի, վորովհետև սրա 3-րդ տողը, սովորաբար անհանգ լինելով, հաստատուն կերպարանք չունի. ուստի և չուտով մոռացվելով կամ դուրս ե ընկնում, վորով քառյակը դառնում ե յեռյակ, կա՛մ թե տեղը մի նոր խոսք ե մտնում: Սակայն քառյակի 3-րդ տողը խաղի եյական մասն ե, և հատկապես այն մասը, վոր վոչ միայն ներքին կյանքն ե բերում, այլև ներքինը, այսինքն խաղի յերկրորդ մասը, կապում ե առաջին մասին, բնությամբ սկսվածքին: Յերբ դուրս ե ընկնում 3-րդ տողը, բնությամբ սկսվածքն անկապ ե մնում. իսկ յեթե յերրորդ տողին մի նոթ խոսք ե փոխանակում, բնությամբ սկսվածքը կամ դարձյալ անկապ ե մնում, յեթե նոր խոսքը չի հարմարվում խաղի առաջին մասի իմաստին, կամ թե՛ յեթե հարմարվում ե, կազմվում ե խաղի մի նոր իմաստալից վարիանտ: Որինակ՝ վերոհիշյալ խաղի համար ձեռքի տակ ունենք հետևյալ յեռյակը.

5. Զուրն ա պրծել, կուգա ոտքեն,
Կու գլլա մարմար քարեն.
Յարն ա դարձել իր իղարեն:

Այստեղ 2-րդ տողի մեջ «կու գլգլա» մի բանաստեղծական գեղեցիկ փոփոխութիւնն է մյուս վարիանտների «կու գա, թափի» ձևին. բայց վորովհետև 3-րդ տողը դուրս է ընկել, խաղը դարձել է մի անմտութիւն, բնությամբ սկսվածքը մի դատարկ ձև:

Պատահում է յերբեմն, վեր քառյակի 3-րդ տողը մոռացվում է, տեղն անցնում է 4-րդ տողը. իսկ սրա փոխանակ մտնում է մի նոր 4-րդ տող և կազմում է մի իմաստալից կամ անիմաստ վարիանտ: Որինակ՝ ունենք հետևյալը.

6. Զուրն ու պրծել կուգա սարեն,
Կուգեր թափեր ժամտան քարեն.

Յարն ու դարձել էր խբարեն,—
Վրեն ելնի, ա՛խ, գեշ յարեն:

Այստեղ 3-րդ և 4-րդ տողերն իմաստով հարմարվում են իրարու, բայց խաղի առաջին մասը մի դատարկ ձև է մնացել: Ասել չի ուզիլ, վոր քառյակի մյուս տողերն ևս կարող են մոռացվելով՝ դուրս ընկնել, կամ տեղը նորերն անցնել: Որինակ՝ տակի 7-րդ վարիանտի մեջ սույն խաղի 2-րդ տողը մոռացվել է և տեղը դատարկ մնացել. մոռացվել է և 4-րդ տողը, վորի փոխանակ, սակայն, մտել է մի նոր տող, վորով կազմվել է մի կատարյալ անմիտ յեռյակ, վոր է՝

7. Պազ ջուր պրծել, կուգա սարեն,
Դեռ չի սաղցել սրտիդ յարեն,
Յես ինչ անեմ զիմ քոռ սիթարեն:

Խաղի ամենից հաստատուն մասն է միշտ հանգն ու հանգ կազմող բառը, մեկ՝ այն պատճառով, վոր յերգի վոտանավորին բնավորութիւնն տվողը հանգն է, վոր բաժանում է տողը տողից և կազմում տաղաչափական վոտքը. մեկ էլ՝ անշուշտ այն պատճառով, վոր հանգերը մեր լեզվի մեջ շատ բազմազան չեն, ուստի և մի անգամ արդեն կաղմված հանգն իր յետեւից հեշտությամբ բերում է իր պատրաստի ընկերը, մինչ նույն հանգով նոր բառ գտնելը դժվար է: Սակայն հանգերն էլ, ինչպես և հանգ կազմող բառերը, փոխվում են, թեպետ սակավադեպ: Հանգի և հանգ կազմող բառի փոփոխութիւնը հաճախ առաջ է բերում ամբողջ տողի փոփոխութիւն: Վերջին տողի այսպիսի փոփոխությամբ խաղի յերկրորդ մասի իմաստը հաճախ այնպես կերպարանափոխվում է, վոր խաղի առաջին մասն յերկրորդի հետ կամ անկապ է մնում, կամ թե կաղմվում են նոր իմաստներով վարիանտներ, որինակ.

8. (Պազ) ջուր կըգեր վերին սարեն,
Կուգեր, կաթեր մարմար քարեն.

Ձխավցուցեր սրտիս յարեն,—
Երված մնաց քո կարոտեն:

Այս վարիանտի մեջ թեպետ և չկա «պազ» ածականը (վոր հավանորեն պետք է լինի, վորովհետև տողի մեջ մի վանկ պակասում է), բայց և այնպես յերգի յերկու մասերը սերտ կապված են իրար: Արդարև 4-րդ տողը

փոխված ե, բայց կազմված ե մի նոր իմաստալից յերգ, տարբեր 1-ին վարիանտից: Մինչ սրա մեջ յարի ուխտադրությունից ե սրտի վերջն անգովանալի մնում, Զ-րդ վարիանտի մեջ՝ կարոտից: «Այրված մնաց» տառը յոլունը հաջող ընտրություն ե «չի հովցուցեր»-ի դիմաց: Այս Զ-րդ վարիանտի միակ պակասությունն այն ե, վոր «կարոտեն» բառը, վոր փոխանակած ե «իրդարեն» բառին, թույլ հանգ ե կաղմում:

Պատահում ե, վոր միևնույն հանգով կազմված կան տարբեր խաղեր: Խաղի առաջին մասի համար վերցվում ե մի յերգի սկզբի մասը, վորին հաջորդում ե մի ուրիշ յերգի նույնահանգ վերջը կամ սկիզբը և կազմվում ե մի նոր վարիանտ իմաստալից կամ անիմաստ: Բայց այս ավելի խաղերի դարգացմանն ե վերաբերում, վորի մասին հետո:

Պատահում ե նույնպես, վոր խաղի տողերի դասավորությունը չուռ ե դալիս. առաջին տողից հետո յերգվում ե վերջինը, իսկ յերկրորդը գնում վերջն ընկնում և այլն: Յեվ այսպես բազմազան կերպով միևնույն քառյակը յերբեմն այնքան շատ փոփոխությունների յե յենթարկվում, վոր իրոք միևնույն յերգի վարիանտները հաճախ քիչ նմանություն են ունենում միմյանց հետ, և սկզբնական յերգից շատ քիչ բան, միայն մի յերկու տող ե մնում: Կազմվում են խիստ աղավաղված, յերբեմն և անհեթեթություններով լի յերգեր, վորոնցով, հարկավ, կարելի չե գաղափար կազմել ժողովրդական խաղերի մասին:

Խաղերի փոփոխության պատճառներից մեկն ել հետևյալն ե: Յերբեմն սկզբնապես մի չափով հորինված յերգը յեղանակի պատճառով չուռ ե գալիս մի ուրիշ չափի: Այս դեպքում ամբողջ խաղը բնականաբար փոփոխության ե յենթարկվում: Որինակ՝ մեր բերած Զ-վանկանի խաղի 2-րդ վարիանտը 7-վանկանի խաղի յե վերածված հետևյալ ձևով.

9. Զուրը կ'իջներ են տարեն,
Եթաբ, Թափեր են քարեն.

Զի աղցել սրտիս յարեն,
Վոր դարձար քո իրդարեն:

Այս վարիանտի մեջ, ինչպես ընթերցողը կըտեսնի, բանաստեղծական գեղեցկությունը բոլորովին կորած ե:

Վերևում դրված Ծ-րդ վարիանտի մի նույնպիսի ձևափոխություն ե հետևյալը.

10. Զուր եկավ վերին տարեն,
Թափում ա մարմար քարեն.

Ով դառնա իր իրդարեն,
Վրեն Թափի դոթու յարեն:

Զ-րդ վարիանտի մեջ, ինչպես ընթերցողը կըտեսնի, իրողությունն արդեն կատարված ե, և յերգիչն անիծում ե ուխտադրութ յարին: Իսկ այստեղ հավատարմության յերդում ե տրվում անեծքով, ինչպես սովորական ե ժողովրդի մեջ: «Թափում ա» և «Թափի» բառերը թույլ կապ են դնում խաղի յերկու զուգահեռական մասերի մեջ:

Այս վերջին 10-րդ վարիանտի մի փոփոխված ձևն ե և հետևյալը.

11. Զուր պրծեք, կուգա սարեն,
Գա, թափի ժարժար քարեն.

Վոր գառնա իր դրարեն
Հանա գոթեցուկ յարեն:

Պաղի փոփոխութիւնն առաջ ե գալիս և մի բարբառից մյուսին անցնելիս: Շիրակում կամ Այրարատում հորինված յերգը, որինակ, Ղարաբաղ անցնելիս, կամ ընդհակառակը, վոչ միայն հարմարվում ե տեղական բարբառի հնչյունաբանությանն ու ձևաբանությանը, այլև բառերն ել թարգմանվում են: Այս պատճառով յերբեմն և վոտանավորն ամբողջ կերպարանափոխ ե լինում: Մյուս կողմից՝ այն բառերը, վոր վատ են լսվում, կամ մի բարբառի մեջ՝ չթարգմանվելով՝ անհասկանալի յեն մնում, յերբեմն այնպես խեղաթյուրվում են, վոր անմտութիւններ են միայն առաջ բերում. որինակ՝ «Այ հեվա, հեվա, սիրտս» տողը դառնում ե՝ «Այ Յեվա, Յեվա, սիրտս» կամ «Այ ո՞վ ա, ո՞վ ա սիրտս»: «Կեռ ունքեր» դառնում ե «կեռ ընքեր», «կեռ ընքներ» և վերջը «կունկեր», «կունկներ» և այլն, վոր անհեթեթութիւն ե:

Ասել չի ուզիլ, վոր կան խաղեր, վորոնք հենց նոր կազմված ժամանակ ևս անմիտ բաներ են յեղել: Անշնորհ յերգիչներն աղճատված խաղերի նմանողությամբ, կամ պատրանսի յերգերից լուկ հանգեր փոխ առնելով՝ սարքում են տողեր՝ միայն, ինչպես ասում են, հանգը հանգին բերելով՝ առանց մտքին ուշադրութիւն դարձնելու:

Սակայն անիմաստ խաղերի մեծ մասը, ինչպես վերևում գրեցի, այսպիսի անհանճար մարդկանց մտքի ծնունդ չեն: Դրանք հետադայում միայն աղավաղված են: Ուստի և, ինչպես վարիանտների բաղդատությամբ վերականգնում են ձեռագիրների բնագիրը, վոր աղճատված և խառնված և անշնորհ գրչականների ձեռքով, նույնպես կարելի յե և խաղերի վարիանտներն իրար բաղդատելով վերականգնել դրանց իմաստալից ձևը կամ «բնագիրը», յեթե կարելի յե խաղերի համար «բնագիր» բառը գործածել:

Անշուշտ, խաղերի «սկզբնական բնագիրը» հանել դժվար ե, վորովհետև բաղդատութիւնից յերբեմն ստացվում են յերկու և ավելի իմաստալից վարիանտներ. իսկ առանց արտաքին միջոցների դժվար ե ասել, թե վորն ե վորից առաջացել: Բացի այդ՝ թե ստացած իմաստալից ձևը օկզբնականն և թե չե, այդ հնարավոր չե ասել: Համենայն դեպս բաղդատութիւնը մեղ մի հետեւանքի յե տանում. անմիտ յերգերն ընդհանրապես իմաստալից են դառնում, և ստացվում են մեծ մասամբ փոքրիկ, սիրուն յերգեր մի քանի վարիանտներով:

Պաղերի վարիանտները բաղդատելը շատ ավելի ծանր ու տաղտկալի դործ ե, քան ձեռագիրներինը: Բայց բաղդատելուց հետո յերգերի բնագիրը վերականգնելն ավելի հեշտ ե, քան ձեռագիրներինը. զի յերգերի համար կան արտաքին տաղաչափական միջոցներ, վոր են վոտքը, հանգը և վոտանավորի ընդհանուր կազմութիւնը: Յեթե նույն խաղի մի վարիանտի

մեջ, որինակ, մի վորևե տող պահանջած հանգը չունի, կամ մի վոտքի մեջ մի վանկ ավելի կամ պակաս է, իսկ մի ուրիշ վարիանտի մեջ հանգն ու վոտքն անթերի յեն, հասկանալի յե, վոր առաջին վարիանտն աղավաղված է: Մյուս կողմից՝ վոտանավորի ընդհանուր կազմությունը մեզ ցույց է տալիս, վոր, որինակ, 7-վանկանի քառյակների մեջ տղերի կրկնություն չի լինում: Յեթե ուրեմն նույն քառյակի մի վարիանտի մեջ գտնում ենք, վոր, որինակ, առաջին տողը նույնությամբ կրկնված է յերրորդ կամ չորրորդ տղի մեջ, իսկ մի ուրիշ վարիանտի մեջ այսպիսի կրկնություն չկա, շատ պարզ է, ուրեմն, վոր առաջին վարիանտն աղճատված է. յերգիչը մոռացել է յերրորդ կամ չորրորդ տողը և անճարությունից կրկնել է առաջին տողը: Նրանից սովորողներն ել, անչուչտ, նույն ձևով կրկնելով են աւում:

Բացի այս արտաքին միջոցներից, առել չի ուզիլ, «բնադիրը» վերականգնելու համար մեծ տեղ է բռնում և ներքինը, այսինքն յերգերի իմաստը: Բերենք մի քանի որինակներ՝ ցույց տալու համար, թե ինչպես կարելի յե մի քանի վարիանտների մեջ ընտրություն անել:

Իմ և Կոմիտաս վարդապետի հրատարակած «Հազար ու մի խաղ» ժողովրդական յերգարանի մեջ մեր խմբագրած մի յերգի համար իբրև առաջին տուն վերցրած ենք հետևյալ քառյակը.

1. Գութանը հաց եմ բերում,
Բերանը բաց եմ բերում.

Տես, քեզ վորքան եմ սիրում,
Ձուկը տապկած եմ բերում:

Դրա մի փոփոխակն է հետևյալը*).

2. Հոյ նարե գութանը հաց կտանիմ,
Հոյ նարե, բերանը բաց կտանիմ,

Հոյ նարե, գութանը հաց կտանիմ,
Հոյ նարե, տապկած ծածուկ կտանիմ:

Այս քառյակի համար մեր ժողովածուի մեջ ունենք և հետևյալ վարիանտները.

3. Գութանը հաց եմ տարել,
Բերանը բաց եմ տարել.
Գինաս հա՞ց եմ տարել,—
Ձկնով տապկած եմ տարել:

5. Գութանը հաց եմ տարել,
Բերանը բաց եմ տարել.
Տե՛ս, քեզ ի՛նչքան եմ սիրել,
Ձկնով տապկած եմ տարել:

4. Գութանը հաց եմ տանում,
Բերանը բաց եմ տանում.
Տե՛ս, քեզ վո՛րքան եմ սիրում,
Ձուկը տապկած եմ տանում:

6. Գութանը հաց եմ բերել,
Բերանը բաց եմ բերել.
Տղա, քեզ ինչքան սիրի,
Ձուկը տապկած եմ բերել:

*) «Մուրճ» ամսագիր, 1903 թ. № 11 յեր. 201. տես և Մ. Արեղյանի «Ժողովրդական խաղեր»։ Ուսմանք, Վաղարշապատ, 1906 թ. յեր. 44. հան.:

7. Գութանը հաց եմ բերում,
Բերանը բաց եմ բերում.
Շան տղա, շատ մի՛ խոսա,
Մուկը տապկած եմ բերում:

8. Գութանը հաց եմ բերում,
Բերանը բաց եմ բերում.
Շան աղջիկ, շատ մի՛ խաչա,
Մուկը տապկած եմ բերում:

Ահա ութ վարիանտ միևեռն յերգի:

Թե 2-րդ վարիանտն աղճատված ե՝ շատ պարզ ե. յերգիչը մոռացել և 3-րդ տողը և տեղը կրկնել և 1-ին տողը: Բացի այդ՝ աղավաղված ե և 4-րդ տողը, քանի վոր յերգիչն այնքան անշնորհք ե յեղել, վոր չի կարողացել հանգ կաղմել. «հաց կտանիմ, բաց կտանիմ» հանգերի դիմաց դրել և «ծածուկ կտանիմ»:

Աղավաղված ե և 3-րդ վարիանտի 3-րդ տողը. բայց այստեղ յերգիչն այնքան անշնորհք չի գտնվել, վոր առաջին տողն անփոփոխ կրկնի. նա յերգի իմաստը ըմբռնել ե և իր «ձկնով տապկածի» արժեքը մեծացնելու համար՝ չուռ ե տվել, չինել. «գինաս (= գիտես) հա՞ց եմ տարել»: Կաղմվել ե մի վարիանտ, վորի մեջ տափակ սրախոսություն ե լինում: Բայց թե այս տողն աղճատված ե, պարզ յերևում ե և նրանից, վոր մի վանկ պակասում ե:

Մյուսներից 1-ին, 4-րդ, 5-րդ և 6-րդ վարիանտներն ըստ եյուրթյան նույն յերգն են: Քննենք սրանց տարբերությունները:

1. «Տանել» և «բերել» բայերից վո՞րն ավելի հարմար ե իմաստին և դբությանը: «Տանել» ցույց ե տալիս մի գործողություն, վոր չի ուղղված յերկրորդ դեմքին, այսինքն այն անձին, վորին մի բան ասում ենք: Յերբ մեկին մի բան տանում ենք, նրան ուղղած խոսքի մեջ հայերին կասենք թե քեզ բերում եմ այս բանը, և վոչ՝ տանում: «Տանել» բայը յերկրորդ դեմքի համար միայն այն ժամանակ կարելի յե ասել, յերբ յերկրորդ դեմքն այնտեղ չե, ուր տանում են. որինակ՝ «քեզ համար այս բանը կտանեմ այս ինչ տեղը»: Արդ, գութանավորին հաց տանող աղջիկը, յերբ մոտենում ե գութանավորին, իր անպատրաստից յերգն ուղղելով գութանավորներից մեկին, իր յարին. «Տես, քեզ վորքան եմ սիրում, վոր ձուկը տապկած եմ բերում» և վոչ թե «Տես, քեզ վորքան եմ սիրում, վոր ձուկը տապկած եմ տանում»: Այս վերջին ձևը անիմաստ չե, բայց այդ ձևով միայն այն ժամանակ կարելի յե ասել, յերբ աղջիկը յերգում ե տանը, ճանապարհ ընկնելիս, և իր յարը, վորին ուղղում ե խոսքը. տանը՝ իր մոտին ե, և վոչ դաշտում, գութանի վրա. և այդ յարը աղջկա հետ կամ նրա յետևից պիտի գնա դաշտը՝ նրա տարած հացն այնտեղ ուտելու: Բայց իրականության մեջ այդպիսի բան չի լինում, ինչպես և այն, վոր աղջիկը տղային հիշեցնի անցյալում կատարած այդպիսի գործողություն:

Հասկանալի յե, ուրեմն, վոր 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ և 5-րդ վարիանտներից, վորոնց մեջ «տանել» բայն ե, ավելի ընտիր են 1-ին և 6-րդ վարիանտները, վորոնց մեջ «բերել» բայն ե:

2. «Բերում եմ» և «բերել եմ» ձևերից վո՞րն է ընտրելին:— Խաղն ստեղծվում է ըստ բնական ազդեցություն տակ անպատրաստից: Գուժանը հաց տանող աղջիկն այս յերգն ասել է, անշուշտ, այն վայրկյանին, յերբ նա հաց տանելիս հեռվում տեսել է գուժան:սվորներին, վորոնց մեջ և իր սիրածին, և յերգով իմացնում է վերջինիս իր բերածը: Այս ի նկատի ունենալով՝ ներկա պատմվածքը «բերում եմ», վոր կա 1-ին վարիանտի մեջ, ավելի կենդանի յե. ինչ վոր աղջիկն անում և զգում է, նույնն անմիջապես նույն վայրկյանին արտահայտում է յերգով: Մինչ Ծ-րդ վարիանտը «բերել եմ» ձևով, թեպետ դարձյալ իմաստալից է, բայց կենդանությունից զրկված է: Աղջիկն այստեղ անցյալով է ապրում և, կարծես, տղային հիշեցնելով իր արածը՝ նրա յերեսովն է զարնում: Բացի այս, 3-րդ տաղն էս՝ «Տղա, քեզ ինչքան սիրի» (= սիրեցի), իր ձևով թույլ է հարմարվում մյուս տողերի պատմվածքին:

3. Բառական տարբերություններից առնենք «Ձուկը տապկած եմ բերում», «Ձկնով տապկած եմ բերել», և «Տապկած ծածուկ կտանիմ» ձևերը: Սրանցից յերկրորդը՝ «Ձկնով տապկած» իբրև կերակուր մեզ հայտնի չե. կա յուղով տապկած, կա և տապկած ձուկ, բայց ձկնո՞վ տապկած... Թերևս, ձկնով հանդերձ տապկած, այսինքն թե ձուկն և թե տապկած, յերկու բան է տանում աղջիկը: Բայց յենթադրենք, վոր «ձկնով տապկած» կերակուր կա, և կամ ձուկն ու տապկած պետք է հասկանալ. դառնանք քերականությանը: «Ձկնով տապկած եմ բերում» ձևով լուկ պատմվում է, թե ինչ է բերվում: Նույնպիսի լուկ պատմվածք կըլիներ, յեթե առաջին վարիանտի մեջ ևս լիներ սովորական շարադասությունը՝ «Տապկած ձուկն եմ բերում»: Բայց «Ձուկը տապկած եմ բերում» ասվածքի մեջ չըլում կա. և այս չըլումը հատկապես շեշտում է՝ տապկած բերելը և վոչ թե խաշած: Ժողովրդի մեջ, հայտնի յե, տապկած ձուկն ավելի հարգի և սիրելի յե, քան խաշածը: Արդ, «Ձուկը տապկած եմ բերում» չըլումն այս իմաստով ավելի զորեղացնում է նախորդ խոսքի իմաստը, թե «Տես, քեզ վորքան եմ սիրում, վոր ձուկը տապկած եմ բերում» և վոչ թե խաշած: Այս նկատմամբ ևս, ուրեմն, ընտրելի յե 1-ին վարիանտը:

Գանք «Տապկած ծածուկ կտանիմ» ձևին: Այստեղ պարզապես իմաստի անհեթեթություն կա: Այս վարիանտի առաջին յերեք տողի մեջ հայտնված է միայն, թե «գուժանը հաց (= ընդհանուր իմաստով իբրև ուտելիք) կտանիմ» և թե «բերանը (= ամանի բերանը, վորի մեջ ուտելիքն է) բաց կտանիմ» և ել ուրիշ վոչինչ: Յեվ հանկարծ այսքանը միայն ասելուց հետո դալիս է չորրորդ տողը, թե «տապկած ծածուկ կտանիմ»: Ել ի՞նչպես է տապկածը ծածուկ տանում, քանի վոր բերանը բաց է տանում: Չլինի՞ աղջիկը հացը, ցամաք հացը, իր իսկական իմաստով, դրել է ամանի մեջ և բերանը բաց է տանում, իսկ «տապկածը ծածուկ», յերևի, ծաղին է տանում. ցամաք հացը մյուս գուժան:սվորների, իսկ ծածուկ

տապկածը՝ իր սիրականին: Բայց լուկ հացը ամանի մեջ դրած չեն տա-
նում գութանավորին, վոր ամանի բերանը բաց տանեն, և վերջապես յեր-
գի մեջ վոչ մի բառ չկա, վոր այդպես հասկանանք: Շատ պարզ է, վոր
այս անմտությունն առաջացած է նրանից, վոր յերգն աղճատված է: Իսկ
աղճատումը յերևում է նրանից, վոր ինչպես տեսանք, չորրորդ տողը հանդ-
չի կազմում. «հաց կտանիմ», «բաց կտանիմ» հանգերի դիմաց ընկած է՝
«ծածուկ կտանիմ», փոխանակ «տապկած կտանիմ» ձևի, վոր կա մյուս վա-
րիանտների մեջ: Մինչև անգամ կարելի չե ասել, թե վորտեղից է առաջ
յեկել «ծածուկ կտանիմ» ձևը. «ձուկը տապկած կտանիմ» ձևը դարձել է
նաև «տապկած ձուկ կտանիմ», և ապա պակաս վանկը լրացնելու համար
թերևս «տապկածը ձուկ» ձևից անցնելով՝ դարձել է «տապկած ծածուկ»:
Այս փոփոխությունը նույն կարգին է պատկանում, վորով, ինչպես տե-
սանք, «կեռ ունքեր», «կեռ ընքներ» դառնում են «կոընկներ»:

Այս աղճատման վրա ավելացնենք և այն, վոր 3-րդ տողը մոռացվել
է և տեղը կրկնվել է առաջին տողը, և մենք տեսնում ենք, վոր այդ վա-
րիանտի մեջ ներքին հոգեկան կողմն ամբողջ պակասում է: Միրահարի
սրտի քնքուշ զգացմունքն արտահայտող յերգը դարձել է մի տափակ, այն
եւ անհեթեթ նկարագիր գութանը հաց տանելու, վորի մեջ նույնիսկ վո-
րանավորի արվեստը չի պահված:

Գանք մնացած յերկու՝ 7-րդ և 8-րդ վարիանտներին:

Ութերորդ վարիանտը պարզապես աղճատված է. յերգն աղղղված է
հաց տանողի կողմից մի գութանավոր աղջկա, մինչ կյանքի մեջ հակա-
ռակն է լինում: Այս աղավաղումը առաջ է յեկել 7-րդ վարիանտի 3-րդ տո-
ղից՝ «Շան տղա, շատ մի՛ խոսա»: Հաճախ խաղերի մեջ «շան աղջիկ» և
«շան տղա» դարձվածները փոխանակում են իրարու: Սկզբնապես աղջկա
կողմից ասածը տղան յերգելով՝ հարկ է համարել «շան տղա, շատ մի՛
խոսա» խոսքը դարձնել «շան աղջիկ, շատ մի՛ հաչա», չհասկանալով վոր
դրանով մի անմտություն է անում:

Բայց ի՞նչ է 7-րդ վարիանտը: Արդյոք դա՞ ևս մի անմտություն է:—
Ամենևին վո՛չ: Յերևակայեցե՛ք հետևյալը, — աղջիկը հաց է տանում գու-
թանավորին. յերգում են հոռովելը. և հոտաղներից մեկը, ինչպես ու-
վորաբար լինում է, անմիջական տպավորության տակ սկսում է յերգել
հաց բերող աղջկա մասին և նրա բերած հացի գովքն է անում, թեկուզ մի
այսպիսի ձևով.

Գութանը հաց ես բերում,
Բերանը բաց ես բերում.

Տես, ինձ վո՛րքան ես սիրում,
Ձուկը տապկած ես բերում:

Բայց աղջիկը պարտական չի մնում. նա սքամտությամբ դարձնում է
հետադիմ.

Գութանը հաց եմ բերում,
Բերանը բաց եմ բերում.

Շան տղա, շատ մի՛ խոսա,—
Մուկը տապկած եմ բերում:

Այստեղ այս կապակցութեան մեջ այս վարիանտն իմաստաւոր է. դա դորեք և գեղեցիկ ծաղրական յերգ ե, գեղեցիկ, ի հարկե, ժողովրդի գլեհակական ճաշակով, վորով կերակրի ծաղրի համար մուկը սովորական բտն ե: Մկան դիպած, մկնառ բանը պիղծ ե. ո՛ւր մնաց տապկած մուկը: Նույն ճաշակով կազմված ե, որինակ, և մի ծաղրական յերգի հետեյալ տունը.

Տո՛ գեշ կիկ, զո հեր հորեմ.
Թածուհ կ'ուզեմ, թան կըբերես:

Թիզ մի բորբոս՝ մուկն ի յերես,
Եւ ի՞նչ սրտով են ուտեմ յես:

Ի՞նչ յեղավ այս բաղդատութեան հետեանքը: Միևնույն խաղի ութ վարիանտներէից 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ, 5-րդ, 6-րդ և 8-րդ վարիանտներն ավելի կամ պակաս չափով աղճատված են, մեկն անմտութեան աստիճանի, մյուսը՝ վոչ: Ամենից կենդանի և գեղեցիկն ե 1-ին վարիանտը: Բայց դրա հետ ունինք և 7-րդ՝ ծաղրական վարիանտը: Թե մեկը մյուսի նմանութեամբ ե կազմված՝ պարզ ե: Կարծում եմք՝ 7-րդն 1-ինի նմանողութեանն ե:

Վերցնենք մի ուրիշ խաղ.

1. Կաքավն ա կայնել քարին,
Կտուցը լիքն եր արին.

Մի դաստա վարդ եմ քաղել,
Տարեք իմ թագա յարին:

Այս յերգի համար, վոր վերեւում վերլուծեցինք, ունինք ձեռի տակ 16 վարիանտ.

2. Կաքավը կայնել քարին,
Կտուցը լիքն եր արին.
Եես մի փունջ վարդ եմ քաղել,
Տարեք իմ սիրած յարին:

4. Կաքավ կանգնել ա քարին,
Կտուցը կարմիր արին,
Մի դաստա վարդ եմ քաղել,
Ղրկեմ սիրական յարին:

3. Կաքավը կայնել քարին,
Կտուցն ա կարմիր արին.
Մի դաստա վարդ եմ քաղել,
Տարեք իմ անուշ յարին:

Այս յերեք վարիանտներն իսկապես առաջինի ձևափոխութեանն են: Երեքի մեջ ևս առաջին յերեք տողերը նույնն են, չհաշված մանր աւարբերութեանները, վորոնք եյական չեն իմաստի համար:

Այսպես անշան չե, սակայն, վերջին տողի մեջ «յար» բառի ածականի փոփոխութեանը: Արդեն վերեւում բացատրեցինք, թե ինչպես նշանը յետ դարձրած աղջիկն՝ իբրեւ մի վիրավոր կաքավ՝ մի փունջ վարդ ե աւղարկում իր նոր յարին: Արդ, մի անգամ վոր «թագա» բառը փոխանակվում ե «սիրած, անուշ, սիրական» բառերով, յերգի բովանդակութեանն ամբողջ կերպարանափոխ ե լինում:

Ի՞նչպես պիտի հասկանալ այս վարիանտներն: Արդյոք դրանք առա-

ջին վարիանտի աղավաղումներն են և խաղի առաջին մասը, վերավոր կա-
քավի պատկերը, և յերկրորդ մասը, սիրական կամ սիրած, անուշ յարին
մի փունջ վարդ ուղարկելը, անկապ են մնում, թե՞ դրանք միևնույն յեր-
գի իմաստալից վարիանտներն են:

Կարծում ենք՝ անկապ, ուստի և անիմաստ համարել կարելի չե:
Միայն յերգն այստեղ ստանում է բոլորովին տարբեր բնավորութուն և
բովանդակութուն: Միրած ու անուշ յարին մի փունջ վարդ ուղարկող
աղջիկը իրեն վերավոր կաքավի կընմանեցնի միայն այն ժամանակ, յերբ
նա, ըստ մեր հին բարբերի, հակառակ իր ծնողների կամքին ե անում այդ.
յերբ ծնողները նրան ամեն որ նախատում, թքում, մրում են: Քիչ չեք
պատահում մեր հին գեղերում, վոր կոպիտ ծնողներն այդպիսի սիրու հա-
մար իրենց աղջկանը ծեծում եյին, նույն իսկ արյունլիւս անում: Ի՞նչ ե
ասվում, որինակ, հետևյալ ժողովրդական յերգի մեջ (Գ. Հովսեփյանի
«Փշրանքներ» յեր. 28) աղջիկը տղային:

Առոր մի քի արով ենքան ի զարկած.

Հալարա արբուռում ի բերած, բիրինջտիրն (վերքեր) ի կապած.

Շամա շաբար ի բերած, բիրինջտիրն ի զաղած.

Աջու բամբակն ի բերած, երինջտիրն (արյուն) ի սրած:

Բայց չնայելով այս դրության՝ ավելացնում ե աղջիկը.

Ինչ իմ աչք ընկնի քու աչք,

Անցում (այնպես ե), ինչ վարդ սեհան վեր մի չի շարժած.

Յեվ նույն իսկ ժամադիր ե լինում տղային իր հերանց բաղչում համ-
բույր տալու.

Յես քու աղա սիրտ ձենե (ինձնից) չեմ թորկի.

Թե (թեև) զարկած զի թամամած (մեղքած):

Մի՞թե սա նույն վերավոր կաքավը չե, վոր իր սիրած անուշ յարին մի
փունջ վարդ ե ուղարկում:

Այս միևնույն խաղի յերկրորդ իմաստով մի վարիանտ ե և հետևյալը.

Ծ. Կաքավն ա կանգնել քարին.

Կռուցը կարժիւր արին.

Մի գառտա վարդ եմ քաղել,

Պեաք ե դրկեմ իմ յարին:

Այստեղ «անուշ», «սիրուն» ածականը պակասում ե «յար» բառի վրա.
հենց այդ պատճառով և յերգի իմաստն ավելի մթնացել ե. բայց թե 2-րդ,
3-րդ և 4-րդ վարիանտներին ե պատկանում՝ պարզ ե: Այդպես չե, սա-
կայն, տակի 6-րդ վարիանտը, վորի մեջ մի փունջ վարդը փոխվում ե
«յայլուխով» վարդի, իսկ յարի վրա դրվում ե «պտտիկ» ածականը.

Ծ. Կաքավ կայնել ա քարին,

Կռուցը լիքըն արին.

Յայլուխով վարդ եմ քաղել,—

Ճամբեմ իմ պտտիկ յարին:

Ի՞նչ է այս յերգը, վոր նախորդ հինգ վարիանտներից իսկապես մի «պատիկ» բառով ե տարբերվում: Դա մի դառն ծիծաղ ե մեր հայ գեղեկական հին կենցաղի մի այլանդակաւթյան, վոր մինչև 20-րդ դարի սկզբները սովորական եր մի քանի կողմերում, և վոր այնպես դորեղ կերպով արտահայտված ե մի ժողովրդական յերգի մեջ, վորի սկսվածքն ու կրկնակն ե հետեւյալը.

Ի՞ժաւ ենեմ, ի՞ժաւ ենեմ, ի՞ժաւ ենեմ,
Սարեր ձյուն ա, շիվաբել եմ,
Յար պատիկ ա, մուրբել եմ:

Յեւ ապա յերգն սկսում ե.

Թամա՛հ երէն հարյուրնոցին,
Ինձի ալին գրկանոցին...

Քսան, քսանհինգ տարեկան աղջիկը նշանվում և պսակվում ե տաս, տասնուհինգ տարեկան տղայի հետ: Ի՞նչ անի այդ աղջիկը: Մի՞թե վիրավոր կաքավ չե նա, և մի՞թե կարող ե նա առանց սրտից արյուն կաթերու վարդ ուղարկել իր «պատիկ» յարին, վորի մահն ե ուզում նա վերոհիշյալ յերգի մեջ:

Այս վեց վարիանտն, ուրեմն, վորոնք իսկապես միևնույն խաղն են, փոքրիկ փոփոխությունները պատճառով յերեք տարբեր իմաստալից յերգեր են կազմում: Բայց ունինք միևնույն խաղի ամբողջ յերկրորդ մասի փոփոխությամբ վարիանտներ ևս, վորոնք տարբեր բնավորության վիրավոր կաքավներ են պատկերացնում:

Ահա՛ մի կաքավ, վորի կտուցն արյունլիւտ յե, վորովհետեւ իր սիրած յարին գերի յեն տարել.

7. Կաքավն ա կայել քարին,
Կտուցը կարմիր արին,—

Դադառն յետիւր պիտի,
Ի՞մ սիրած յարին առին:

Ահա և մի ուրիշ կաքավ, վորի սրտից արյուն ե կաթում, և վոր վաղբաւն ե, վորովհետեւ տանը մնացած պառավում ե, սեր ու սիրական չունի.

8. Կաքավը կայել քարին,
Կտուցը լեզւ արին.

Սեր չունի, սովաւ չունի,
Գանգնել ա զուտ դարին:

Ահա՛ և մի յերրորդ կաքավ, վորի սիրտը ծով-ծով արյուն ե, չգիտենք՝ ինչո՞ւ. բայց խնդրում ե, վոր ձեռ չտան իրեն, թե չե՛ լաց կըլինի.

9. Կաքավը կանգնեց քարին,
Կտուցն ա կարմիր արին.

Իբրեւ մի՛ տա, լաց կըլինեմ.

Սիրտս ա ծով-ծով (վարիանտ՝ գլուղ-գլուղ) արին:

Թե այս վարիանտն աղավաղված ե, պարզ յերևում ե նրանից, վոր

2-րդ և 4-րդ տողերը նույն իմաստն ունին և նույն բառն իրեն հանդ առնին: Զուեինք ուրիշ ձևեր, վոր վերականգնենք իսկականը:

Ահա՛ դարձյալ մի կաջավ, վոր վիրավոր ե իր անպատվության մեջ: Այս նոր իմաստալից խաղի համար ունինք հինգ վարիանտներ, վորոնց չորսի մեջ աղճատումներ կան. բայց վարիանտների շնորհիվ վերականգնե՛լ, զարեիլ յե:

10. Կաջավն ա կանգնել զարին,
Կառցը լիքը դարին.
Թե ինձի հետ կամք չունիս,
Խի՞ ընկար մեղք ու արին:

12. Կաջավն ա կայնել զարին,
Կառցն ե քնարին.
Զունքի մանգղիդ եղբան ա,
Խի՞ արիք մեղքը յարին:

11. Կաջավն ա կանգնել զարին,
Կառցը լիքը բարին.
Միտքը չունես՝ ինձ տանես,
Խի՞ ընկար մեղք ու արին:

13. Կաջավն ա կանգնել դարին,
Մտխման եք քնարին.
Գիտե՛մ նամուդ եզ ե,
Խի՞ մարք մեղքին տակին:

Յեթե վոչ մի ուրիշ վարիանտ ել չունենալինք, կարող եյինք այս յերգի վարիանտներն ուղղել հիմնվելով նախորդների վրա: Շատ պարզ ե, վոր 2-րդ տողերի մեջ պետք ե լինի՝ «կառցը լիքըն արին» և վոչ «զարին», «բարին», «քնարին», և վոչ «մախմառն եր քնարին»: «Քնարին» բառը ծաղել ե, անչուչտ, «լիքն արին» բառերից, «լիքն» բառի յերկուրդ վանկն առնվել ե հաջորդ բառի հետ: Մի անգամ վոր 2-րդ տողի հանդը կազմում ե «արին» բառը, այս ժամանակ 10-րդ և 11-րդ վարիանտների վերջին տողի հանդը չի կարող «մեղք ու արին» լինել, այլ «մեղքը յարին», ինչպես վոր ե 12-րդի մեջ: 13-րդ վարիանտի «մեղքիս տակին» ձևն ել, պարզ ե, աղճատված հանդ ե: Այսպիսի վերականգնած ձևի մոտիկ վաճառանտ ունինք հետևյալը.

14. Կաջավն ա կանգնել զարին.
Կառցը լիքն արին.

Բո իլդարը քե խող,
Խի՞ ընկար մեղքը յարին:

Բացի այս 14 վարիանտներից ունինք և հետևյալը.

15. Կաջավ կայնեք վեր զարին.
Կառց դբեր քնարին.

Յեա աղլիկ ենք, բեյլի յենք.
Նշանուլս յենք, զեյլի յենք:

Շատ պարզ ե, վոր այս խաղի առաջին յերկու տողերը ծագում են վերևի վարիանտներից, այն ել 2-րդ տողն աղճատված ձևից. իսկ վերջին յերկու տողերը իրար հետ են հանդ կազմում, վորից յերևում ե, վոր սուրիշ յերգի մասն են կազմում: Յեվ իրավ, ունինք մի խաղ, վորի մի վարիանտն ե հետևյալը.

Յեա աղլիկ եմ ալլու յեմ,
Նշանուլս յեմ, բալլու յեմ,

Աննա խաթրիս մի դիդիբեր,
Ղարբի եմ, զնալու յեմ:

15-րդ վարիանտի նման աղճատված ե և հետևյալը.

18. Կաբով իջեր վրէ Բարին.
Դնգուկ (==կուուց) դրեր քնարին.

Մեանիմ կաբով բանագին.
Ղրկեմ իմ աղբոր Բարին:

Այս վարիանտի 3-րդ տողը բոլորովին անկապ կերպով է ներս մտած. իսկ 4-րդ տողը վերևում գրած 4-րդ, 5-րդ կամ 6-րդ վարիանտների առ ճատումն է:

10. ԽԱՂԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Կաղմուկյան նայելով՝ պետք է տարբերել հիմնական խաղն իր զարգացումից:

Հիմնական խաղերն են իսկապես մի անգամից, մի բերամբ հարինվածները. զարգացած խաղերը ժամանակի ընթացքում առաջացել են հիմնականներից՝ իբրև տարրական մասերից:

Այս զարգացումը լինում է կցումով և աճումով:

Յերկու հիմնական յերկյակներ, վորոնք իրարուց անկախ են և անջատ ևս յերգվում են, կցվելով իրար՝ կաղմում են մի քառյակ և միասին առնելով իբրև մի բաղադրյալ ամբողջ խաղ: Որինակ հետևյալ քառյակը կցումով է կաղմված.

Մաղկեվանքու ձորեն եմ,
Մեծ բաղի խնձորեն եմ.

Գնա, զնա, հեաիգ եմ,
Կարմիր խնձոր դառեգ եմ:

Կցման համար իբրև հիմք ծառայում է կամ յերկու խաղի իմաստի իբար հարմարվելը, կամ բացի այդ՝ նաև մի բառ, վոր յերկու խաղի մեջ ևս կա: Առաջին յերկյակի իմաստը, կամ նրա մեջ յեղած մի բառը՝ յերգչին հիշեցնում է մի ուրիշ անկախ յերկյակ, վորի իմաստը բռնում է առաջինին, և կամ վորի մեջ նույն բառը կա, ինչ վոր առաջինի մեջ, և նա յերկրորդ յերկյակը յերգում է առաջինի հետ կցած իբրև մի խաղ: Յեւ այսպես կցումով զարգացած խաղը մնում է յերգչին հիշողության մեջ և հարատեւում:

Այսպես զարգացած խաղերը, սակայն, իմաստաւորից, ոիրուն յերգեր չեն, յեթե կցումը լինում է միայն մեքենայաբար, ախինքն լուկ բառի պատճառով, առանց ուշադրութուն դարձնելու յերկյակների ներքին իմաստին: Քիչ չի պատահում նաև, վոր յերկու խաղի կցումը միմիայն բողբոջական քմահաճույքից է առաջացած լինում:

Աճումով զարգացման ժամանակ մի հիմնական յերկյակի կա՞մ յետյակի դրա, վոր կարող է նաև մենակ, անջատ առվել, ավելանում է մի կամ յերկու տաղ ևս, և կաղմվում է մի նոր համեմատաբար աւելի մեծ խաղ-յեռյակ կամ քառյակ: Ավելացած կամ աճած մի տողը բնավ, իսկ յերկու տողը սովորաբար, մենակ չեն առվում, դոնե այն ձևով, վոր կան դարգացած խաղի մեջ: Այսպիսի զարգացումով է կաղմված, որինակ,

հետեւյալ քառյակը, վորի առաջին յերկու տողերն իբրեւ անկախ յերկրակ
ևս բանում են.

Ծաղկավանդը ծաղկեր ա.

Ծածկեր գլխին Բախկեր ա.

Խորքը տարեք իմ նախ,—

Սերը ինձի հաղթեր ա:

Անումով զարգացած խաղերը մեծ մասամբ ավելի իմաստալից են, քան
կցումով զարգացածները:

Խաղերի այս զարգացումը դառնում ենք ամեն տեսակի վտանգավորնե-
րի համար: Տեսնենք շատ դործածական չափերից մի քանիսը:

Յոթն—վանկանի հիմնական յերկյակները գրեթե բոլորն ունին կցու-
մով և ավելի ևս՝ աճումով կազմված քառյակներ. այնպես վոր շատ քիչ
այդպիսի յերկյակներ կան, վոր քառյակների մեջ չմտնեն: Յեթե կան եւ
այդպիսիներ, դրանց մի մասն ևս, հավաստյալ կարելի յե ասել, վոր
կրկնակներ են, կամ սկզբնապես կրկնակներ են յեղել, կամ թե նոր հո-
րինված յերկյակներ են ու դեռ միջոց չեն ունեցել զարգանալու, կամ թե
քառյակները մեղ հայտնի չեն: Անկախ յերկյակների և նրանց քառյակների
այս հարաբերությունը նկատի ունենալով՝ մեր բաղդատած հազարավոր
խաղերի համար կարելի յե 7 վանկանի քառյակի զարգացումը մինչև ան-
գամ յուր տված կերպով բացատրել և ասել, թե այս տեսակի խաղի հիմ
նական ձևն և քառյակը, վորի առաջին յերկու տողերը բաժանվելով իրենց
ամբողջից՝ սկսել են հետագայում իբրեւ անկախ յերկյակներ բանել: Այս
կերպով ևս, անշուշտ, առաջացած կլինին վորոշ թվով յերկյակներ. բայց
խաղերի զարգացման ընդհանուր յեղանակը վերելում բացատրված և,
այսինքն պարզից դեպի բարձր, յերկյակներից յեռյակներ և քառյակներ
կազմվելը: Այս չի խանգարում, սակայն, ընդունել, վոր շատ յեռյակներ
և քառյակներ ևս հիմնական են, այսինքն մի անգամից իբրեւ մի ամբող-
ջություն են հորինված:

Իերենք մի քանի որինակներ խաղերի այս զարգացումը բացահայտ
անելու համար: Ազգագրական Հանդեսի Է—Ը դրբի մեջ (1901 թ.), յեր-
439, բերված են Վար, սար, սարերու գյուլն եմ, Լեռն—Սամոսեի քառն
եմ՝ կրկնակի տակ ի միջի այլոց հետեւյալ յերկյակները.

2. Գնա, դնա, կալը տես,
Կարմիր խնոր դուռիդ եմ:

3. Սինամ սարեր մոտիկ ա,
Ջրան ա եկեր, գութիկ ա:

3. Գնա, դնա, կալը տես,
Պաղ աղբյուրի սալը տես:

5. Լուսնակը ցալոց, դնաց,
Դեմ առավ ամպին մնաց:

Արդ, այս միեւնույն յերկյակների աճումով զարգացած քառյակներն են
հետեւյալները, վոր ունինք ձեռի տակ.

1. Դնա, զնա, հետիդ եմ,
Կարժիբ խնձոր՝ զոտիդ եմ.
Դու ինձ հասնող չես թողնի,
Վորտեղ յերթաս՝ ժառիգ եմ:

Գնա զլիւիդ դալը տես:
Մեր սրտիս հալը տես:

4. Սինամ սարեր ժողիկ ա,
Ձյունը եկեր, զոտիկ ա.
Մեռնեմ իմ յարիս բոյն,
Տունս տանդ ժառիկ ա:

2. Գնա, զնա, կալը տես,
Գող աղբյուրի սալը տես.
Իմ հեր քեզ աղջիկ չի տա,—
Գնա, զլիւիդ ճարը տես:

Վարիանտներ վերջին տաղի.

5. Լուսնակը ցալաց, զնաց,
Դեմ առավ, ամպին մնաց.
Սրտով պայման չափավ,—
Սրտիս դող ելավ մնաց:

Կցումով կազմված 7 վանկանի քառյակները համեմատաբար սակավաթիվ են: Այսպիսիները մի արտաքին նշան ունին, այն է՝ կամ բալոր չորս տողն ևս նույնահանգ են, կամ թե հաջորդաբար զուգահանգ են, աթիւնքն առաջին յերկու տողը մի հանգ ունին, վերջին յերկուսը մի ուրիշ հանգ, մինչդեռ աճումով զարգացած քառյակների 3-րդ տողն առհասարակ մնում: Այսպես նույնահանգ զարգացում ունի, սրինակ, վերևում դրած 4-րդ յերկյակից հետևյալ քառյակը.

Սինամ սարերը ժողիկ,
Ձյունը եկել է զոտիկ.

Աղջիկ դու ինչ խորտիկ,
Մեր մեր գուն ժողիկ:

Իսկ հաջորդաբար զուգահանգ զարգացում ունի վերևում դրած 1-ին յերկյակից հետևյալ քառյակը.

Ծաղկեվանդա ձորեն եմ,
Մեծ բաղի խնձորեն եմ.

Գնա, զնա հետիդ եմ,
Կարժիբ խնձոր՝ զոտիդ եմ:

Սրա վարիանտն է հետևյալը, վորի չորրորդ տողը, սակայն, աղգեցաթյուն է կրել վերևում դրած աճումով զարգացած 1-ին յերկից վերջից:

Յես ես զեզի ձորեն եմ,
Խոս բախի խնձորեն եմ.

Կարժիբ խնձոր զոտիդ եմ,
Ուր վոր երթաս՝ հետիդ եմ:

Այս քառյակի առաջին յերկյակը կցվում է և ուրիշ յերկյակներին հետ, վորոնցից են, որինակ.

Ծաղկեվանդա ձորեն եմ,
Մեծ բաղի խնձորեն եմ.
Ուրիշ յար պիտի չառնեմ,
Հիմ յարի զարդով մեռնեմ:

Յես Կերբի-ի ձորեն եմ,
Մեծ բաղի խնձորեն եմ.
Մնձոր կծեմ, թալ տնեմ,
Միջի հարս կալ (կուլ) տնեմ:

Յես ես զեզի ձորեն եմ,
Մեծ բաղի խնձորեն եմ,
Խնձոր յեղել, հասել եմ,
Բլբլուլի հետ խոսել եմ:

Կաղզվանի ձորեն եմ,
Մեծ բաղի խնձորեն եմ.
Դիար գիար կորել եմ,
Յարաջմենեն ջորել եմ:

Սակավ անգամ կըպատահի, վոր կցումով կազմված քառյակները մեջ ընդ մեջ զուգահանգ լինին, այսինքն 1-ին և 3-րդ տողերն իրար հետ հանգ կազմեն, իսկ 2-րդ և 4-րդ տողերն իրար հետ: Հանդերի այս դասա-վորաթյունը առաջ է գալիս միայն տողերի տեղափոխությունից, որինակ՝

Եւ սարերում ձներակ,
Շաղաթաթախ արեգակ.

Աքեզակին տեր ազրեր.
Շաքար մաղեմ՝ կե՛ր, ազրեր:

Այս քառյակի յերկրորդ յերկյակի տողերը կցվելով մի ուրիշ յերկյակի հետ՝ մեջ ընդ մեջ են ընկել.

Աքեզակին տեր ազրեր,
Քյ շաղաթաթախ ազրեր,

Շաքար մաղեմ՝ կե՛ր, ազրեր.
Ջան քեզ մասաղ, ազրեր:

Յոթն-վանկանի յեռյակներ ընդհանրապես շատ քիչ կան, իսկ յերկյակից դարգացած յեռյակներ ավելի ևս սակավ: Մեր ձեռքի տակ ունեցածների մեծ մասը հիմնական յեռյակներ են: Կան և յեռյակներ, վորոնք քառյակներից են առաջացած՝ անհանդ 3-րդ տողի դուրս ընկնելով:

Յերվ. Լալայանի «Ջավախքի բուրմունք» յեր. 20. դտնում ենք հետեւյալ յերկյակը՝ դրված ուրիշ խաղի սկզբում.

Առավոտուն թոնդիբ մութ,
Ճերմակ լալիկ, գլխուն թուխ:

Սրա վարիտնան և Մխիթարյանի «Տաղեր ու խաղեր» յեր. 243.

Թունդիբ վսռե, եզեր և մութ,
Կտակ փուշին, թորկեր և պութ.
Ունքեր կամար, աչքեր և թուխ:

Սույն այս խաղը դտնում ենք դարգացած Շերինց «Վանա սաղ», Բ. յեր. 29.

Առավոտուն թոնդիբ մութ,
Աչքեր բալաք, ընդեր թուխ:

Նույն Սրվանձտյանցի «Համով, Հոտով», յեր. 320.

Ջորկեց մախան, թալեց պութ.
Երես կարմիր, աչքեր թուխ:

Նույնն և Աղաադր. Հանդ., է—Ը յեր. 442.

Ճուլակ պոթ, բարակ մասաներ,
Աչքեր բալաք, ընդեր թուխ:

Ունինք և հետեւյալ յերկյակը.

Առավոտուն թոնդիբ մութ,
Յաջաղ զարկիբ, թորկիբ պութ:

Այս միևնույն խաղի մի յերկյակ դտնում ենք և Սեդրադյանի «Քնար Մչկոց և Վանեցոց», յեր. 31.

Աղլիկ, մի՛ դար, մեր տուն ծուխ է,
Դիլբար, մի՛ դար, մեր տուն ծուխ է,
Կարմիր երես, աչքեր թուխ է:

Դու ելեր ես կ'երթաս մարազ,
Վեղդ երկեն, մեղքդ բարակ,
Կերածդ մեղք ու կարազ,
Հաղիվ հալով քեզ բուժբարակ:

Սեդրակյանի Քն. Մշ. և Վան. յեր. 30. «Արի յար, արի» և այլն.
կրկնակի տակ գտնում ենք նույնն իբրև յեռյակ, միայն վերջին յերկյակի
հետ առաջին յերկյակից մի տող միացած.

Դու ելեր ես, կ'երթաս մարազ,
Բու ուտելուն մեղք ու կարազ,
Հաղնիլուք քե բուժբարակ:

Նույնը Սրվանձտյանցի «Մանանա» յեր. 292, իբրև վիճակի յերդ.

Ելեր ես կ'երթաս ուխտ Վարազ,
Քո ուտելիք սեր ու կարազ,
Ինչ հաղեր ես՝ քե մուրաբեք:

Նույնը Շերենցի «Վանա Սաղ» Ա. յեր. 97. դարձյալ վիճակի յերգ,
միայն վերջի յերկու տողը շուռ տված.

Ելեր ես, կ'երթաս Վարազ,
Ինչ ես հաղե՝ քե մուժբարազ.
Քո կերածն է սեր ու կարազ:

Սեդրակ. Քն. Մշ. և Վան. յեր. 31. գտնում ենք հետևյալ յերկյակն
իր միջի կրկնակով.

Արի երթանք հորթկա խոտիկ,
Դիլրար, երթանք հորթկա խոտիկ,
Տեսնենք վի՛ր յարն ու խորոտիկ:

Նույնը Մխանաթյանցի «Քնար Հայկական», յեր. 177. գտնում ենք դար-
գացած իբրև քառյակ.

Մեր տուն ձեր տուն մոտիկ մոտիկ, Երթանք, քաղենք կանաչ խոտիկ,
Դու կապել ես կարմիր դոտիկ. Տեսնենք վի՛ր յարն ու խորոտիկ:

Նույնն ուրիշ ձևով դարգացած. Աղգ. Հանգ. Է—Ը դիրք. յեր. 443.

Մեր տուն ձեր տուն մոտիկ մոտիկ, Բերենք, դինք մորեն մոտիկ,
Երթանք, քաղենք հորթկան խոտիկ, Տեսնենք վի՛ր յարն ու խորոտիկ:

Նույնը դարձյալ ուրիշ ձևով դարգացած Շերենցի Վան. Սաղ. Բ.
յեր. 43.

Մեր տուն ձեր տուն մոտիկ-մոտիկ, Իմ յար քանց քան շատ խորոտիկ,
Երթանք, քաղենք վորթկան խոտիկ: Յարուն մեռնեմ, տնուն Վարդիկ:

Պատահում է յերբեմն, վոր յերդի ջմահաճուլքով մի կամ մի քանի
տող ևս ավելանում են քառյակի վրա, վորով յերգը խաղի սովորական
ձևից դուրս է գալիս: Որինակ՝ Մխանաթյանցի Քնար Հայկական, յեր.
277 կա հետևյալը.

Մեր առն յետև քառսուն կարաս,
Քառսուն կարսի զինին եր խաս,

Վասկի դյուդյում, արծաթե թաս.
Ամեն թասին պաղիկ ժը տաս:

Նույնը մի տող ավելացած գտնում ենք նույն գրքի մեջ յեր. 178.

Մեր դասն յետև տուն մի կարաս,
Ձեր դասն յետև տուն մի կարաս,
Ամեն կարսի զինին եր խաս,

Վասկի դյուդյում, երծաթե թաս,
Ամեն թասին պաղ ժը կուտաս:

Այս միևնույն յերգը գտնում ենք Աղգ. Հանդես, է—Ը յեր. 443, ավելիք
ևս ընդարձակված.

Մեր դասն առաջ քառսուն կարաս,
Ձեր դասն առաջ քառսուն կարաս.
Քառսուն կարսի զինին ե խաս.

Ամեկ կարսեն մեկ թաս ի տաս.
Ամեկ թասին մեկ պաղ ի տաս.
Թե դու չի տաս, դու գոտենաս:

Ունինք մի վարիանտ ևս, վորի մեջ 3-րդ տողից հետո կա «Վասկի
դյուդյում, արծաթե թաս», վոր այստեղ պակասում ե /ւ մինչև անգամ մի
8-րդ տող վերջից. «դոտենաս ու վորքեվերնաս»:

Ծիշտ այսպիսի ավելցուկ տողեր ունի և հետևյալ խաղը, Աղգ. Հան-
դես է—Ը յեր. 442.

Ծառի տակի պաղ աղբյուր,
Արծաթե թաս, վոսկի ջուր.
Յես կըվառիմ քո սիրուն,

Թաս մի կ'ուզեմ, երկուս տուր.
Թե վոր չիտաս՝ գոտենաս,
Գոտենաս, վորքեվերնաս:

Այս խաղի հիմնական յերկյակը գտնում ենք Սրվանձա. Համ. Հոտ-
յեր. 327.

Ծառի տակի պաղ աղբյուր,
Մեկ դու խմե, մեկ մի տուր:

Իսկ զարգացած ձևերից՝ ե մեր ժողովածուի մեջ.

Հով Ծառի տակ պաղ աղբյուր,
Արծաթե թաս, վոսկի ջուր.

Մին յես խմեմ, մինը դու.
Անուշ կենանք յես ու գու:

Վերջին տողն ունի և հետևյալ ձևը. «Դատաստանին ջուհաբ տու»:
Բերենք մի քանի որինակ և հինգ կամ տասն-վանկանի խաղերի զար-
գացումից:

Սրվանձա. Համով—Հոտով. յեր. 328 կա.

Ես որ ի՞նչ որ ե, ուրբաթ ու պոս ե.
Աղջիկ, քո գլուխ արծաթե թաս ե.
Խորած վարդապետ կ'ասե՛ չհաս ե:

Նույնը Վանա Սազ. Ա. 39.

Ես որ ի՞նչ որ ի, ուրբաթ ու պոս ի,
Աղջիկ, քո գլուխ արծաթե թաս ի.

Տղա, քո գլուխ արծաթե ֆաս ի.
Խորած վարդապետ կ'ասի չհասի:

Համով-Հոտով յեր. 328 կա.

Յերկինքն եր ամպեր, կուգեր մարմար ձուն,
Կըհուեր, կաթեր վեր մալուլ մարգուն.
Ասոված ավերեր դամալ մարդու տուն:

Նույնը Տաղեր ու Խաղեր յեր. 121.

Յերկինքն ի ամպեր, կուգար մարմար ձուն, Ասոված ավերեր դամալ մարդու տուն.
Կուգար կթափեր վեր մալուլ մարգուն. Չեթող վոր իմ յար մեկ որ գեր մեր տուն:

Նույնը Վանա Սաղ Ա. 39.

Յերկինքն եր ամպեր, կուգեր մարմար ձուն, Մեկ յե՞ս եմ մալուլ, Թե՞ աշխարհ բեթուն.
Կուգեր կըթափեր վեր մալուլ մարգուն. Իմ յարող սերուն մեամ երբուն:

Սրվանձտ. Համով-Հոտով, յեր. 328. «Պարկուլ» վերնագրի տակ
դտնում ենք մի շարք իրարուց անկախ խաղեր, վորոնցից մեկն է:

Յերկ հեղարին Թվանքով դարկին,
Վշխար վեր բերին, Բրինգար արին:

Այս քառյակի վարիանտն՝ իբրև 10 վանկանի յերկյակ առնված՝
դտնում ենք Վանա Սաղ. Ա. 37. մի ուրիշ նման յերկյակի հետ միացած
իբրև պանդխտի յերգ.

Յերկ եվարին վեր Սասմա քարին, Խարբիկ ըմ տարեք իմ նաղուլ յարին,
Թվանքով դարկին բրինգար արին. Թե չե՞ կըզրեմ մեջ են դավթարին:

Յեթե այսպես շարունակելու լինինք, խիստ շատ սրինակներ կարող
ենք բերել, վորոնց մեջ պարզ յերևում է, թե ինչպես յերկյակները, վո-
րոնք խաղերի տարրական ձևն են, զարգանալով դառնում են համեմատա-
բար ավելի մեծ խաղեր, յեռյակներ և քառյակներ: Հաճախ ի հարկե
դժվար է վորոշել, թե արդյոք վորն է հիմնական յերկյակը, և թե ար-
դյոք հիմնական յերկյակից է յեռյակ ու քառյակ զարգացած, թե՞ ընդ-
հակառակը: Բայց այս դժվար է միայն նյութի պակասության պատճառով:
Յ' ին կարևոր նյութը ձեռքի առկա ունենա մարդ և համբերություն ունենա
մանր-մանր աշխատանք անելու, կարելի չե ասել, թե առհասարակ կ'որոշվի
խաղերի հիմնական ձևերն իրենց զարգացումներից:

Խնդիրն այստեղ, ի հարկե, այն չէր, վոր վորոշելինք այս կամ այն
խաղի հիմնական ձևն իր զարգացումից, այլ ցույց տալ, թե ինչպես պարզ
խաղերից կ'զգժվում էն բարդ խաղեր և ընդհակառակն:

Դառնանք մեր յերգերի զարգացմանը:

11. ՅԵՐԳԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ԵՄԼԵՐԻՑ

Ամեն մի խաղ, յերկրակ լինի թե յեռյակ կամ քառյակ, կազմում է մի առանձին յերգ: Սակայն կյանքի մեջ, այսինքն յերգելիս, մի քառյակով չի բավականանում յերգիչը, — այդ կրտեքեր շատ կարճ: Յերգեցողությունը սովորաբար ավելի յերկար է տևում. հանդեսների և պարերի ժամանակ նույն իսկ ժամերով յերգվում է: Բառերն արագ փոփոխվում են, իսկ յեղանակն անփոփոխ մնում:

Իբրևուց անկախ խաղերը միևնույն յեղանակով և միևնույն կրկնակով յետևե յեան տավում են ուղածի չափ յերկար տևողությամբ, մինչև վոր կամ ձանձրանում են ու յեղանակը փոխում, կամ նույն չափով հորինված յերգերի պաշարը սպառվում է: Ով ներկա չե յեղել մեր ժողովրդական պարերին և յերգեցողության մրցմանը, նա այս անձամբ նկատած կլինի: Ավելորդ չի լինիլ սակայն հիշել մի դեպք:

Մի անգամ, յերբ յես Յերևանից Եջմաժին եյի դնում, կառապանն իբ կողքին նստեցրեց իր Ժանոթներից մեկին: Այս յերկուուր սկսեցին մրցել թե ով ում Վերկապի», այսինքն թե վարն ավելի խաղ գիտե: Յով Յերևանի աղբիների ասակից մինչև Վաղարշապատի մոտերը, Փարաքար գյւղում միայն դադարելով, նրանք մի ժամից ավելի միևնույն յեղանակով յերգեցին փոփոխակի բազմազան քառյակներ: Յով այս շատ հեշտ է, քանի վոր միանման չափով հորինված խաղերը շատ են և վոր գլխավորն է՝ խաղերը, սակավ բացառությամբ, չունին իրենց հատուկ հաստատուն յեղանակը: Կրկնակները, ընդհակառակն, չհաշված լե-լեներն ու նա-նայե-րը, կապված են մի հաստատուն յեղանակի հետ. գրեթե ամեն կրկնակ ունի իբ հատուկ յեղանակը թե իր և թե իբ հետ յերգված խաղերի համար: Այս պատճառով է, վոր յեղանակները սովորաբար կրկնակներով են կոչվում. որինակ՝ Զան գլուխում, Ախ մարալ ջան և այլն:

Միևնույն կրկնակի հետ կարելի յեր լինում յերգել ամեն խաղ, յեթե չափը ներում եր, և ընդհակառակն՝ միևնույն խաղը կարելի յեր յերգել ամեն կրկնակի հետ, գարձյալ յեթե չափը ներում է: Ժողովրդական խաղի ասվելու եյական հատկությունն է այս, վոր, ինչպես հետո կրեսանենք, միջոց եր ասլիս խաղերից ամբողջական ընդարձակ յերգեք կազմելու:

Ավելորդ չե մի քանի սրինակներ բերել:

Վերցնենք հենց առաջին պատահած յերգը մեր ձեռքի տակ անեցած Աղգ. Հանդեսի Է—Ը գրքից: Այստեղ յեր. 442, Վնաղումի ջան բազումի (արևմտյան տառադարձությամբ՝ պաղմի ճան պաղմի) կրկնակի տակ յերգվում է իբրեւ առաջին տուն.

Արի երթաք Կրակաւ օտք,
Կուսեաւ հարցաւք, կուսաւ հարցաւք.

Թաւի աղբերու խաթրի համար,
Յնկ անքերու խաթրի համար:

Մուլն քառյակը մի ուրիշ ձևով դառնում ենք Սրբանձու. Համով-Հոտով
յեր. 327, իբրև «պարերգ» առանց կրկնակի.

Յեւ ու երթանք հոնկու սար,	Ուզե հարյուր, հուտամ հազար,
Բուշկ մի շինենք, մանենք հիտար.	Բազմ, չո Թուխ աչքիդ հոմար:
Թող դա վեր մե Շահն ու Խոնդաբ.	

Մուլն յերգն իբրև «ողնատ յեռյակ դառնում ենք Սեդրակյանի Գն. Մշ.
և Վան. յեր. 23. «Աղջիկ, յար անենք, յար անենք, Դիրար, յար անենք,
յար անենք» կրկնակի տակ.

Բուշք ըմ շինենք, մանենք խոտար,
Կուզեն խորիբ, հուտամ խազար.
Բարով եղնիմ չո խոր փեսա:

Նուլն «Բազումի դյուլ բազումի» կրկնակի տակ (դյուլ և ջան բառերն
իրար փոխանակում են, ինչպես որինակ՝ «Հոյ նազան ըմ, դյուլ նազան ըմ»՝
առավում ե և «ջան նազան ըմ») Շերենցի Վանա Սաղ Ա. 40 բերված ե իբրև
առաջին տուն.

Տուն մ' եմ շինե դետի բերան,	Խոփեն հաբարով, մնաց ծիրան.
Վերեն Թուխ ջուխա ըմ դերան.	Ծիրան փթխով յարոջ բերան:
Մեկն ի խոփե, մեկն ի ծիրան.	

Այս խաղը, սակայն, Սեդրակյանի Գն. Մշ. և Վան յեր. 26 բերված ե
իրբև առաջին տուն «Ջանիման, ջանիման» կրկնակի տակ հետևյալ ձևով.

Տուն մ' եմ շինե դետի բերան,	Մեկն եր խոփե, մեկն եր ծիրան,
Թուշք ի նե ջուխա ըմ դերան.	Կաբարով խոփե, մնաց ծիրան:

Այս «ջանիման, ջանիման» (արևմտ. առառադարձությամբ «ճանիման,
ճանիման») կրկնակի հետ, սակայն, Աղգ. Հանդես Է—Բ 443 դրված ե
իրբև առաջին տուն.

Մեր դռան առաջ ծառ մի պնդուկ,
Ձեր դռան առաջ ծառ մի պնդուկ,
Առենեմ՝ բեղի, մանեմ սեղուկ:

Այս յեռյակն ել, սակայն, Գնար Հայկական յեր. 177 դրված ե «Հա-
վաք Զուլա, մադաթ Զուլո» և այլն, կրկնակի հետ այսպես.

Մեր դռան յետեվ արա ըմ պնդուկ,
Ձեր դռան յետեվ արա ըմ պնդուկ,
Զուլոն առենեմ, մանեմ սեղուկ:

Նուլն «Բազումի դյուլ բազումի» կրկնակի հետ Մխիթար. Տաղեր ու
Խաղեր յեր. 244 բերված ե իբրև առաջին աղան՝ միայն դուհիկ արաատա-
նությամբ.

Սարեն կուգա զազպազ ջրեր,
Կը կաթկթի ժարժար քարեն և այլն:

Այսպես յեթե շարունակելու լինինք, ամբողջ գիրք կարող ենք գրել. քանի վոր ամեն խաղ ել կարող ե ամեն կրկնակի հետ յերգվել, յեթե, դարձյալ կրկնում ենք, չափը ներում և, և մեր ժողովրդական յերգերի ժողովածունները լի յեն այդպիսի որինակներով: Հատկապես առաջին տները վերցրի, վորովհետև յեթե յեղանակի ու կրկնակի հետ քիչ ու շատ կապված մնում են, առաջին տներն են: Բայց այս ել հաստատ չե, ինչպես վերևում «Բաղումի ջան բաղումի» կրկնակի համար դրածից յերևու. ե. որինակ՝ մի ժամանակ խիտ սիրված «Հոյ նազան լո» և այլն կրկնակի հետ «Տաղեր ու խաղեր» յեր. 160 դրված և իբրև առաջին տուն:

Բարձր բոյ՝ առ չունի,
Լուս երեսդ իսլ չունի,

Ջահիլ յարի ժողկացի,
Վոր տիրիլ ու լու չունի:

Իսկ կոմիտաս վարդապետը նույն կրկնակի համար ձայնագրած ունի իբրև առաջին տուն.

Գարնան սիրուն ծաղիկ ես,
Ինձ համար աղանիկ ես:

Գլխիս վրով պախտ առի,
Նախընտրեք թիթեռնիկ ես:

Յեթե առաջին տներն այսպես տարբերվում են, փոփոխություն ել վոչ մի սահման չկա հաջորդ տների նկատմամբ: Յերգչի հիշողությունից կամ միտն ընկնելուց և կախված մեծ մասամբ մի տան յետևից այս կամ այն տունը կցելը:

Ասել չի ուզիլ, այսպես յետևե յետև իբրև մի յերգ յերգված խաղերը միայն մի ընդհանուր բան ունին, այն՝ վոր նույն յեղանակով ու կրկնակով են յերգվում, և վոր մեծ մասի բովանդակությունը սերն ե: Ել ուրիշ ներքին կապակցություն չունին: Ճիշտ և, անկախ քառյակները յետև յետև յերգվելով դառնում են մի յերգի տներ, բայց իմաստով մնում են դարձյալ իբրարուց անկախ:

Թե սյուտահմունքը վորջան մեծ գեր և կատարում տների հաջորդություն մեջ, այդ շատ լավ յերևում և մեր յերգերի ժողովածուններից և նույնիսկ ժողովրդի գործածություն չափար կազմված յերգարաններից: Այստեղ գրի առնողները կամ յերգարան կազմողները, մոռանալով կամ չիմանալով, վոր քառյակները մեծ մասամբ իսկապես անկախ յերգեր են և անկապ կցումով են միայն միևնույն յեղանակի տալ յերգված, ինչպես լուել են, այնպես ել յետևե յետև շարում են տներն իբրև մի յերգի մասեր,

վորով մի անմիա բան ե դուրս գալիս: Յեւ մի՞թե ընթերցողներն իրավունք չունին ասելու, թե մեր յերգերն անհեթեթ բաներ են, դրանց անհարկ ներքին կապակցություն չունին, ճիշտ ինչպես անմիա են համարում խաղերն առանձին առանձին վերցրած, վորովհետեւ հրատարակվում են նույն իսկ յերգարանների մեջ աղճատված ձևով առանց «բնագիրը» վերականգնելու:

Բայց, ինչքան ել պատահականով են խաղերը կցվում իրար և անկառաւանջորով յերգեր կազմվում, յերգեցողության այս եյական հատկությունը միշտ ե տալիս, ասացինք, անկախ խաղերից ամբողջական մեծ յերգեր կազմելուն. վորովհետեւ յերբեմն և տների հաջող ընտրություն ե լինում. յերբեմն միևնույն յեղանակի տակ իրար հաջորդում են այնպիսի քառյակներ և նույնիսկ յերկյակներ, վորոնք իմաստով հարմարվում են իրար և միասին կալմում են մի ամբողջական յերգ:

Այստեղից ահա առաջանում ե ժողովրդական մեծ յերգերի զարգացումը խաղերից՝ իբրեւ բաղադրիչ տարրերէնէրից: Ժողովրդական մեծ յերգն, ուրեմն, այս դեպքում կազմվում ե հարադրությամբ, այսինքն անկախ փոքրիկ յերգերը ավելի կամ պակաս իմաստալից կերպով կցվելով իրար՝ կազմում են մեծ յերգեր:

Սակայն այս հարադրությունը միշտ կույր սպատահականով և արատաքին չի լինում. անկախ յերգերը միշտ լոկ մեքենայորեն չեն միանում իրար հետ: Յերգչի բանաստեղծական տրամադրությունն ու սրամտությունը մեծ դեր են խաղում այս զործում: Մի խաղ մյուսին հարադրվում ե նաեւ գիտակցորեն, և խաղերը հարադրվելիս կրում են ներքին փոփոխություն, իսկապես վերամշակվում են միասին մի ամբողջություն կազմելու համար. յերգի մեջ մտնում ե մի ընդհանուր իշխող բան, յեթե վոչ գաղափար, գոնե զգացմունք, հոգեկան վիճակ, վոր տները կազում ե իրար հետ: խաղերը հարադրվում են ուրեմն յերբեմն նաեւ բովանդակության համեմատ: Այս նպատակի համար ազդում են և որիչ հանգամանքներ, ինչպես են՝ հաջող կրկնակները, կամ տարրեր խաղերի մեջ յեղած նույն և նման բառերն ու խոսքերը, վոր ընդհանուր գույն են տալիս տներին, և ապա մի վորեւե դեպք, վոր առիթ ե լինում իրեն հարմարվող անկախ քառյակներն ի մի համախմբելու:

Տեսնենք որինակներով մեր յերգերի զարգացման այս յերեք. ահապէս ակսելով վերջին ազդող հանգամանքից:

Դեպքի կամ անձի ազդեցության տակ իրար հետ միանում են այն խաղերը, վորոնք ասված են վորեւե համանման դեպքի կամ անձի առթիվ: Դրանք իսկապես վիպական ֆնարերգութեան տարրերն են: Որինակ՝ մեկը խեղդվում ե, մի մարդու սպանում են, մի աղջիկ փախցնում են և այլն. և ահա կազմվում ե այդ առթիվ մի յեղանակ ու կրկնակ, վորի մեջ հիշվում ե դիպվածի մի եյական գիծը՝ հիշելով յերբեմն և նրա անունը, վորի գլխին

յեկեկ և դիպվածը: Կազմվում են և մի յերկու խաղեր, վորոնց մեջ պատմվում է դիպվածից: Յեվ այսքանը բավական է, վոր իբրև կենտրոն իրենք աչի հնուց անտի արդեն պատրաստի համանման բովանդակության խաղերի մի մասը, կամ թե ուրիշ պատրաստի խաղերից այս կամ այն վերցվեն և հարմարվեն նոր պատահած դեպքի վրա:

Վորովհետև դեպքը կամ անձն յեղև է և անհեցել է վորոշ բնավորություն, ուստի և խաղերը սյուտահարար չեն կցվում իրար, այլ մի ներքին առնչությամբ: Բալորը միասին ունին մի ընդհանուր բովանդակություն և պտտվում են պատահած դեպքի կամ անձի շուրջը: Սակայն տները չունին ներքին սերտ կապ և վոչ էլ հաստատ դասավորություն, կամ վորոշ թիվ ուրիշ խոսքով՝ արվեստավոր հորինվածքը դեռ պակասում է: Տների կապակցությունը տրամաբանական չէ, ուստի և լույծ է: Տները հեշտությամբ բաժանվում են իրարուց, յեա ու առաջ ընկնում, ամբողջության միջից դուրս գալիս և այլն: Յերգչի քմահաճույքը դեռ իշխում է կատարելապես և իշխում է ամեն անգամ յերգելիս ուրիշ տեսակ:

Խաղերի այս տեսակ համախմբումները մի դեպքի կամ անձի շուրջ՝ լուրիորներ են անկախ փոքր յերգերից մեծ ամբողջական յերգեր առաջ բերելու, և արվեստավոր հորինվածքի տեսակետից՝ անհաջող դիորներ: Այստեղ վոչ մասերի վորոշ դասավորություն կա և վոչ տների համար սահման:

Այսպես համախմբված յերգերն ու նրանց յեղանակները սովորաբար այլևս իրենց կրկնակները անուշով չեն կոչվում, այլ դեպքի հերոսի տնունով:

Այսպիսի յերգերից է, որինակ, «Գուլարեցի Արշակի» խաղը: Սա մի 55—60 տարի առաջ Բաղդյուլում ձուկ վորոտիս խեղդվում է: Մահն յերեկ առանձին տպավորություն է թողնում իր համադյուլացիների վրա, վորոնք խաղ առել սիրում են. կազմվում է վրան յեղանակ աւ կրկնակ.

Շորորա՛, Ծալաթ (կնոջ տունը), շորորա՛,
Նալն (վոր. լազկեն, գաթգն) Արշակին կ'որորա.

և ապա մի քանի քառյակներ Արշակի կյանքից ու յեղերական մահից: Յերգչն, յերեկ, յեղանակի պատճառով տարածվում է ուրիշ կողմեր, և տների թիվը բազմապատկվում է ուրիշ պատրաստի խաղերից: Այս յերգից քառյակներ և յեռյակներ կարելի յե գտնել ի միջի այլոց և Լալալյանի «Ջավախքի բուրմունք» յեր. 23, ուր տները մեր նկարագրած ձևով խառն ի խառն և անկապ են: Նույն Արշակի խաղից յոթը տուն միայն առանձին ընտրությամբ և վորոշ դասավորությամբ դրել ենք և մեր «Հաղար ու մի խաղ» յերգարանի մեջ, Ա. 49:

Այս կորգի յերգերին պատկանում են և «Դերիկոն» (Բնար Մշ. և Վան. յեր. 17. Խաղեր ու Տաղեր. յեր. 148), վորի մեջ պատմվում է

ձախայի սպանման դեպքը: Այսպիսի յերգերից են և Աշխենի յերգը, Տաղեր ու խաղեր. յեր. 184, և ուրիշներ:

Այսպիսի յերգերի քնարական տեսակին է պատկանում և Մասսարեցի Զուլոյի խաղը: Զուլոն, ինչպես ականատեսներից լսել ենք, 1850-ական թվականներին է ապրել, մի շատ գեղեցիկ, բայց և կասկածելի բարձր տեր էին, վորին սիրահարներ շատ են յեղել: Զուլոյի համար 43 քառյակ և յեռյակ բերված են Քնար Հայկական յեր. 173, ուր կրկնակն է.

Հա՛վա՛ր Զուլո, մազա՛թ Զուլո,
Մանի գորգում, յանգըմ, Զուլո:

Այս կրկնակը ժամանակի ընթացքում արգեն փոխված է. յերկրորդ տողը ժողովուրդն ինքը թարգմանած է հայերեն, ա՛վելայնելով և մի յերբորդ տող, ինչպես ունի ձայնագրած Կոմիտաս վարդապետը, և է հետևյալը.

Հա՛վա՛ր Զուլո, մազա՛թ Զուլո,
Քեզի տես, վառ, Զուլո,
Բացվիր, բացվիր, իմ վարդ Զուլո:

Անշուշտ Զուլոյի իրեն վրա մի քանի յեռյակներ և քառյակներ կազմված կը լինին, բայց Զուլոյի կրկնակի տակ յերգվածները վաչ բոլորը հավաստյալ Զուլոյին են: Որինակ՝ վերջենք Տաղեր ու խաղեր, յեր. 243, Զուլոյի անվան բերված 10 յեռյակը, վարոնք բոլորը կան Վնար Հայկականի մեջ իբրև Զուլոյի խաղեր: Սրանցից հետևյալ յերեքը միայն կաբող են Զուլոյինը լինել.

Յեւ Զուլոն եմ Մասսարեցի,
Քինգ ու արի, մեր տան կեցի,
Դեմ ազաթրան յեղեցի:

Արև ընկավ Խոմուր բերդին,
Քո տերն ընկավ մեջ իմ յերդին,
Յեւ քեզ սիրեմ, թող դիտ յերթին:

Հելե՛լ-մեղ՛ւ Մարու գոմեղ,
Իմ մեւ թալեմ Գաւուի փեղ,
Զուլոն եղնի ընձի փելքեղ:

Տասից այս յերեք յեռյակը, առում ենք, կարող են Զուլոյինը լինել, մնացածները հավաստյալ անկախ խաղեր են, վորոնք միայն Զուլոյի վրա չեն յերգվում, այլև ուրիշների: Տեսնենք մեկմեկ:

Յ. Զաֆար աղի նշխան ողեն,
Նոր եմ եկել Զուլոյի մոտեն,
Յը կշտացա տեսչ հոտեն:

Այս յեռյակը, վոր ասվում է զեղծ Զուլոյի մոտից յեկող ազաթի կողմից, մի ուրիշ մեկով մանում են և Վիմա՛լ ենեմ՝ յերդի մեջ: Այստեղ յերգողն իր ճառադաշ մանուկն ամուսնուն գա՛վաճառող կինն է.

Խժուէ եկեմ յեռ գու գորգեն,
Իմ երեսին պատուով փարգեն.
Նոր եմ եկել յարեա մասեն,
Ձգչապստ համ ու հասեն:

2- Տան քով անցա, հրազն եր վառ,
Դու կը մանին զողանի դառ,
Վարբեմբեցի՛, արի զիս առ:

Այս խաղի վարիանսները յերգովում են իբր լուրբիկի և Թուխ փուշով աղջկա յերգեր: Զավախքի Բուրժունք, յեր. 21. «Քիփ լուրբիկ, լուրբիկ, Գարնան քարեր վարդ երբի, լուրբիկ» կրկնակի հետ:

Իրկվորե՛հրազն եր վառ,
Դու կը մաներ զողանի դառ,
Վարբեմբեցի՛, արի զիս առ:

Նույն տեղը յեր. 22. «Ախ լուրբիկ, լուրբիկ, Կանաչ ու կարմիր լուրբիկ» կրկնակի հետ:

Առաջատուն Թանդիբ վառ,
Լաչակ Թալի խառ ու մառ,
Կը լմանին զողանի դառ:

Աղգաղբակ. Հանդես է—Ը 444. Նույն յերգը կրկնակ ունի.

Շառաֆով Թուխ փուշով աղջիկ, Յեռ ու դու ջուխա կը քննէք,
Դու բուրբ երես, Դու մարբեր ես:

Իսկ խաղի վարիանսն է.

Առաջատուն Թանիբ վառ,
Դուխ կապիբ խառ ու մառ,
Վարբեմբեցի՛ զիս առ:

Նույն խաղի վարիանսն է և Վանա Սաղ Բ. յեր. 29. «Բուրբիկ Մայրամ, բուրբիկ բարխեմ» և այլն. կրկնակի հետ:

Առաջատուն Թանիբ վառ, Կարմիր սուրբ Թառ ու մառ,
Սիփուսի լաչակ խառ ու մառ, Դու կը նմանին զողանի դառ:

Մենք ունինք և ուրիշները, զոր ավելորդ է բերել:

3. Ջաղի բուրբ հմէն ուռ եր,
Աշխարհ կ'առեր՝ Զուլուն ծառ եր,
Մեջ իմ սրտին լալ ու դուր եր:

Այս խաղի հիմնական մի յերկյակը գտնում ենք Աղգ Հանդես է—Ը յեր. 443. «Բաղըմի ջան բաղըմի» կրկնակի տակ:

Գեղով կըսեն քո յար ծառ,
Մեջ իմ սրտին լալ ու դուր:

Այս խաղի մի զարգացած վարիանտը կա և Համով Հոտով յեր. 305, ուրիշ յերգերի հետ կցված իբրև «Մոկացի Հայոց հարսանյաց պար».

Աջաբհ ասեն՝ քո յար ծուռ եր,
Ալամ ասեն՝ քո յար ծուռ եր.

— Խաղար ծուռ եր.
Մեջ իմ սրտիս լալ ու դուր եր.

Մուսն խաղի վարիանտն ունինք և հետևյալ ձևով.

Վանդի բալոր մանդր նուռ ե.
Պավալի յենք՝ շառեք ծուռ ե.
Սեր ու սավդեն խիտ մզմուռ ե.
Յերկիր կասեն՝ իմ յար ծուռ ե.

4. Թոնդիր վառե, յեղեր ե մուլի,
Կապե փուշին, Թորկեր ե պուլի.
Ունքեր կամար, աչքերն ե Թուլի.

Այս խաղի վարիանտներն աղբեն ատաջ բերել ենք. հիշենք միայն, վոր յերգվում ե զանազան կրկնակների հետ. իբրև Լուրիկի յերգ, Զավախքի Բուրմ. յեր. 20, 21, 22. Իբրև Թուլի փուշով աղջկա, Աղգ. Հանդես է—Ը յեր. 444. իբրև Բուրիկ Մայրամ, Վանա Սաղ. Բ. 29. իբրև Ալաջա պար «Գլեջան, Մրալե» կրկնակով՝ Համով Հոտով յեր. 320 և այլն:

5. Տան քով անցա, Թափ քելեցի,
Լանգով զարկի, զերդիս բացի,
Յարս տուն չեր, նստա լացի.

Չուլոյի յերգի այս տունը զարգացման զանազան ձևերով գտնում ենք և ուրիշ յերգերի մեջ. իբրև Լուրիկի յերգ, Զավախքի Բուրմ. յեր. 22.

Ելա երգիկ, Թափ քելեցի,
Վստա զարկի, յերդիկ բացի,
Յարս տուն չեր, նստա լացի.

Իբրև Զանխմանի յերգ «Զանխման» կրկնակի հետ Աղգ. Հանդ. է—Ը 443.

Ելա տանիք, Թափ քելեցի,
Զարկի լանկե մ'երդիկ բացի.

Իմ յար տուն չեր, նստա լացի,
Փառ ու փոշման Թողի զացի.

Իբրև Ամմարի յերգ «Բաղնի ջան» կրկնակի հետ, Քնար Մշ. և Վան. յեր. 24.

Ելա տանիս, Թափ քելեցի,
Լանկով ավի, երդիս բացի,

Կարմիր խնձոր զլորեցի,
Ամմար տուն չեր, նստա լացի.

Նուսն տեղն յեր. 34. իբրև Խուսմարի յերգ.

Ելանք տանիս, Թափ քելեցինք,
Կարմիր խնձոր զլորեցինք,

Ներդիս բացինք, երեկացինք,
Խուսմար տուն չեր, նստա լացինք.

Նուսնը Բաղե անվան հետ կապված Համով Հոտով. յեր. 327.

3— Փոգ. Խաղիկներ

Տան քով ընցաւ, Բափ քելեցի,
Բաղնն տուն շեր, նստաւ լացի,
Տղեն կուլար, որորեցի:

6. Դու կայներ ես դեմ ամբոցին,
Ջուխասկ շամամ մեջ քո ծոցին,
Դու կըխաղաս խեղ վզնոցին:

Այս խաղը մեր ժողովածուի մեջ կա իբրեւ Խանեյի յերգ.

Խանեն կայնել դեմ ամբոցին,
Խանեն կըխաղեր հեա վզնոցին,
Յեռ մալուլ ենք ճերմակ ծոցին:

Մրա վարիանտներն են դարձյալ մեր ժողովածուից.

Կայնել ես դեմ ամբոցին,
Կը խաղաս քո վզնոցին,
Երկու շամամ քո ծոցին,
Ջուխասկ Թուրքիջ քո ծոցին:

Դու կայնել ես դեմ ամբոցին,
Դու կը խաղաս հեա վզնոցին,
Մայիլ եզա ճերմակ ծոցին:

Մրա վարիանտն է և հետևյալը, վոր իբրեւ պարերգ կա Տ. Նավասարդյանի Հայ ժողովրդ. Հեքիաթներ, Զ. դիրք. յեր. 92.

Դուն կայներ եր դեմ ամբոցին,
Հա՛ կըխաղեր խեղ վզնոցին.
Ծառա քու ուկիտակ ծոցին,
Վոր դուն դառնառ յեռ ի՞նչ անիմ:

7. Դու կայներ ես դարկհի դուռ,
Մեջդո մանի խանչիլի բուռ,
Ձիո երեցիք սովդալ ու ծուռ:

Այս խաղն իբրեւ քառյակ կա Վանա Մաղ. Ա. յեր. 41. «Կանչեմ յաք, արի» և այլն կրկնակի հետ.

Տենն ելար, կայնար ի դուռ,
Մեջդո է բարակ խանչալի բուռ,

Բամին եզար ետու շուռ մուռ,
Յեռ քո սիրուն ավդալ ու ծուռ:

Նույնը Բնար Մչ. և Վան. յեր. 22. «Աղջիկ, յար անենք» և այլն. կրկնակի հետ.

Դու ելել ես, կայնել ես դուռ,
Մեջդո բարակ խանչալի բուռ,

Բո հորն ու մոր աչքերն եկուր,
Տղեն տեսով, աղջիկն ետուր:

Այսպես տեսնում ենք Ձուլույի անվան յերգված խաղերը ասվում են և Լուրիկի, Խոնեյի, Ամարի, Խուժարի և այլն համար: Դրանք, ուրեմն, այն կարգի յերգերին են պատկանում, վորոնք ընդհանուր գույն ունին միայն և, ինչպես «Հաղար ու մի խաղի» Ա. հիսնյակի ծանոթության մեջ դրել ենք, «անկապ տներով, խառն ի խուռն յերգվում են այս կամ այն անձի, կամ զանազան համանման գեպերի մասին»:

Անցնենք մյուս տեսակների հարադրությանը:

Բառերի և խոսքերի ազդեցության տակ հարադրությունը լինում է ճիշտ այնպես, ինչպես վոր հիմնական յերկյակների միտնալուց քառյակներ են կազմվում: Մի խաղի մեջ յեղած մի բառ կամ խոսք հիշեցնում է

մի ուրիշ խաղի մեջ յեղած նույն կամ համանման բառը կամ խոսքը, աւատի և յերկրորդ խաղը, յերբեմն և յերրորդը և այլն, ասվում եւ առաջին խաղի յետեւից, և յերկու, յերեք ու ավելի խաղէր միացած մնում են հիշողութեան մեջ և ապա յերգվում թե միասին և թե անկախ:

Այս կերպով կազմված մեծ յերգերի տներն իմաստով իրարու ավելի յեն հարմարվում, քան դեպքի կամ անձի ազդեցութեան տակ միացածներինը: Սակայն սրանց մեծ մասն ևս արվեստի տեսակետից անհաջող բաներ են, վորովհետև անկախ խաղերի հարադրութեանն այստեղ արտաքին և և հիմնված չե բովանդակութեան վրա: Ուրիշ բան է, յեթե բառերի հետ միասին և խաղերի իմաստն է իրար բռնում, կամ անկախ խաղերն իրար հարադրվում են միայն նրա համար, վոր իմաստով նման են իրար կամ վորեւե ներքին առնչութեան ունին իրար հետ: Այս դեպքում յերգերի կազմութեանը հիմնված է բովանդակութեան վրա, աւատի և տները միասին կազմում են իմաստալից ամբողջութեան:

Մեր ամենից հաջող ժողովրդական յերգերը կազմված են այս վերջին տեսակի հարադրութեամբ: Խնդիրն այստեղ, իհարկե, անկախ խաղերից կազմված մեծ յերգերի մասին է և վոչ թե այն մեծ յերգերի մասին, վորոնք մի անգամից իբրև ամբողջութեան են հորինված:

Տեսնենք այս յերկու տեսակի հարադրութեամբ կազմված յերգերի ո՞րինակներ: Ամենից առաջ պիտի նկատել, վոր այսպիսի յերգերն ևս մեծ մասամբ աղճատված են մեր ունեցած ժողովածուների մեջ, ինչպես են և առանձին առանձին վերցրած խաղերը: Այդպիսի յերգերի «բնադիրն» ել պետք է նախ վերականգնել, վորպեսզի տների ներքին իմաստի կապակցութեանը պարզ հասկանալի լինի: Բայց, ցավոք, մեր ժողովածուների սակավութեան պատճառով այդ անելն անհնարին է: Մենք չը բավականանանք յեղածով և մեր առձեռն ունեցածով:

Լոկ բառերի պատճառով, առանց իմաստին ուղադրութեան դարձնելու, հարադրութեամբ կազմված մի յերգ է, որինակ, Վանա Սաղ Ա. 45 «Կաքավների յերգ» վերնադրի տակ դրածը: Այս յերգն իբրև ամբողջութեան է դրված, բայց ամբողջութեանը լոկ արտաքին է: «Կաքավներ» ասելով հասկացվում է «սողիկներ», և հավանորեն վարիանտի մեջ ևս «աղիկներ» կրլինի, գավառական ձևով «աղչներ», վոր, ինչպես ուրիշ խաղերի մեջ, հանդ է կազմում «ջաղչներ» բառի հետ: Վանա Սաղի մեջ հիշված յերգի առաջին յերկյակն է.

Կաք/ներ, կաք/ներ,
(Աղչներ, աղչներ)
Շլեք, երթանք շաղչներ:

Վարսիճեան այս սկզբի յերկայակը, վոր իսկապէս կրկնակ է, վերջանում է «Չաղաց» բառով, ահա յետեւից դալիս են մի շարք յերկայակներ նույն բառով:

1. Զաղցի տուն ջուր կըգեր,
Աղջիկ լանուն դուր կըգեր:

7. Սարերն իւնն տեղ եր,
Իմ յար նորախտեր եր:

2. Զաղցի տուն կանաչ եր,
Աղջիկ լանուն ճանաչ եր:

8. Սարերն իւնն ալաչ եր,
Իմ յարն ալաչ կալաչ եր:

3. Զաղցի տանիւր փոս եր,
Բար կըթաւիմ՝ կը սոսեր:

9. Դարի (վար. սարի) տակի պտուտն,
Իմ յար ընց քան խառտն:

4. Սեռիկը իւնն յեղ եր,
Իմ յար Թուփ ալք, Թուփ բեղ եր,
(Վար. աղջիկ լանուն լայեղ եր):

10. Կաքմներ, կաքմներ,
Շիւա շապիկ ծալ տներ,
Կարմիր երես խալ արեք:
Ձեր պաղ միկ հալալ արեք:

5. Զաղցի տուն ալաղ եր,
Աղջիկ լանուն դաժաղ եր:

11. Բարձի տակնն հոտ կու գեր.
Տեղ մզեցի փոնթ կուգեր.

6. Իմ ծոցի կաթինը Թուլ եր,
Իմ յարուլ յերես պուհ եր:

Կաքմներ, կաքմներ, (աղջներ, աղջներ).
Նլեք երթանք ջաղցներ:

Այս յերգի տների կապակցութեան համար պետք է նկատել, վոր 4-րդ յերկայակն ունի է հետեւյալ վարիանսը.

Սեռիկը իւնն յեղ եր,
Աղջիկ լանուն լայեղ եր:

Հասկանալի չէ, վոր սկզբնական հարադրութեան ժամանակ այս վարիանտն է կցվել մյուսներին և հատկապես «աղջիկ լանուն» բառերի պատճառով, վոր կա մյուս յերկայակների մեջ ևս: Այս 4-րդ յերկայակն այնուհետեւ իբր բառերով հիշեցրել է 7-րդը, վոր ունի է հետեւյալ վարիանսը.

Ճախ ուլունք տեղ եր,
Ջան ջանիդ լայեղ եր:

10-րդ քառյակի համար ունինք հետեւյալ վարիանտները, վորի մեջ կա կապող բառը, «աղջիկ»:

Աղջի, լիւնն ծալ երա,
Շիւնն ծալ ու մալ երա,

Եղ քո կարմիր Բշներից
Պաղ մի տուր, հալալ երա:

11-րդ յերկայակն ունի հետեւյալ քառյակը.

Տեղը դքեմ փոթ կըգա,
Աղջիկ լանուն մա կըգա.

Մեռնեմ եղ խառ բրլամիդ,
Միջնն անուշ հոտ կըգա:

Այս վարիանտով կապակցող բառն է դարձյալ «աղջիկ լանու», վոր էս նախորդ յերկյակների մեջ:

Անհասկանալի մնում է միայն Եւրո յերկյակի հարադրությունը, վորի համար վարիանտներ չունինք ձեռի տակ: Յեթե այս յերկյակը մի կամ յերկու յերկյակ հետո յեկած լիներ, այն ժամանակ «յար» բառով կը կապվեր:

Ավելորդ ենք համարում ասել, վար այս յերգի յերկյակներն աւելն և քառյակներ՝ դարգացած ձևով. բերենք միայն 1-ին յերկյակին:

Ջողջի դռնն ջուր կը գա,
Աղբի քրոջ հոսի կը գա:

Աղջի ջան, կանչա՛ւ լսեմ,
Գանի սրտիս դուր կը գա:

Նույնասկիզբ խաղերը րնականաբար շարվում են յետևե յետև և կապմում մի ամբողջություն: Այդպիսի մի յերգ գտնում ենք Վանա Սաղ Ա. յեր. 41. հետևյալ իրենակով.

Գա՛ նազերով, քա՛ խորոտիկ, դու վի՛րն ես,
Աշխարհ գիտի, ալամ գիտի, դու իմն ես:

Իսկ հարադրված յերկյակներն են.

Վարդն ի բացվե Վանա քաղքի եզեստար,
Աստված սիրես, մեկն ուղարկի՛ ձեզը տար:
Վարդն ի բացվե առավոտան խովիտուտոց,
Իմ յար բախչեն կայներ երկու ձեռն ի ծոց:

Վարդն ի բացվե առավոտան շաղերով,
Իմ յար բախչեն վարդ կըբաղի մաղերով:

Վարդն ի բացվե Վարդերի կիրակին,
Գո սերն ինկե մեջ իմ սրտի պրակին:

Այս յերկյակներն սկզբնապես իրարուց անկախ են: Վերջին յերկյակն, որինակ, մի վրտք ավելացած, գտնում ենք նույն գրքի մեջ, յեր. 54. մի ուրիշ յերգի վերջում, վոր կաղմված է նույնպես նույնասկիզբ բառերով:

Մեկ ըս տարի ծառեր ծաղկին Ծաղարդարի կիրակին,
Գո սերն ինկե մեջ իմ սրտի պրակին:

Այս միևնույն յերկյակը գտնում ենք և Ջավախքի Բուրմուռնը, յեր. 34. իբրև անկախ յերկյակ «վարդ» բառով միացած. մի ուրիշ յերկյակի հետ:

Վարդ կըբացվի Վարդերի կիրակին, չալը վարդ կը բողբի, յիս հորտա մորտա,
Յիս չեմ դիմանա իմ յարիս կրակին. չալը վարդ կը բողբի, յիս հորտա մորտա,

Նույնասկիզբ բառերով հարադրված մի յերգ է, որինակ, և հետևյալը՝ Վանա Սաղ. Բ. յեր. 53. «Հեյրանդ կ'ելնեմ, յար յար, Ջանիդ զուրբան, իմ յար» կրկնակով.

Ուստի՞ կուգաս շորորալեն,
Աստված պահի զո ջուխտ բալեն.
Ջաբաթ մը առա՛ւ եղ զո մալեն,
Չորանջամ յես իմ հալեն:

Ուստի՞ կուգաս, Ելեվանա,
Աստված քեզի դուռ մը բանա.
Պաշիկ մը տուր, մարդ չիմանա,
Բռչ բան մի՛ աներ քեզ մհանա:

Ուստի՞ կուգաս ուշիկ ուշիկ.
Վառքերդ խթի կակուղ փուշիկ.
Կարմիր երես, պազն անուշիկ.
Տուր, վոր կծեմ կակուղ թշիկ:

Վերլուծենք հետևյալ յերգը, վոր կա Վանա Սաղ. Ա. 36.

1. Մտեր ես իգին, խաղող կըբաղես
Շամամ ծծկերով շաբար կըմաղես,
Ալմաստ խանչալով սրտիկո կըբաղես,
Աչքով անբերով դու մի կըմաղես:

2. Ելեր ես իգին, ավուղ ջուր կուգա,
Գաֆուր վարդ բացվի, անուշ հոտ կուգա:

3. Իմ հերանց իգին վարդ հաղար թավուր,
Մեջ են վարդերաց իմ վարդն ի գաֆուր.
Շահ բլբլուն իջավ վեր իմ վարդին հյուր:

Այս յերգը ըստ ինքյան մի սիրուն ամբողջությունն է կազմում միայն աղավաղված: Նախ՝ կրկնակը՝ «Արի, յար, արի, խոռվ մի մնա. Աստվո-
րիս մալ մի քե չի մնա» չի հարմարվում բուն յերգին: Այս յերգը կաղ-
մըված է յերեք խաղից, վորոնց առաջինը մի ավելորդ չորրորդ տող ել
ունի, վոր սկզբնապես չի յեղել խաղի մեջ, ուստի և հանդն ել թույլ է:
Սկզբնական մի յեռյակ գտնում ենք Համով Հոտով յեր. 328. ուրիշ յերգե-
րի հետ խառն:

Ելեր ես իգին, խաղող կըբաղես,
Շամամ ծծերովդ շաբար կը մաղես,
Աչքիդ խանչալով սրտիկո կըբաղես:

Այստեղ արդեն «մտեր ես իգին» ձևի լիովանակ ունենք «ելեր ես ի-
գին»: Այս սկիզբն իրեն է քաշել 2-րդ խաղը, վորը, սակայն, նույնպես ա-
ղավաղված պիտի լինի, քանի վոր մի տող պակաս է և հանդն ել չի բըռ-
նում: Վարիանտը չունինք, վոր ուղղենք: Այս յերկրորդ խաղի «վարդ»
բառն ել իր կողմից միացրել է իր հետ 3-րդ խաղը, վոր անկախ յեռյակ
է, և վորի համար անինք հետևյալ վարիանտը.

Բաղչա մ՛ եմ անկել, վարդ հաղար թավուր,
Մեջ ըմեն վարդին իմ վարդն եր գաֆուր.
Շահ բլբլուն իջավ վեր իմ վարդին հյուր:

Վանա Սաղ Ա. 53. և Համով Հոտով յեր. 322. գտնում ենք սովորա-
կան յոթն-վանկանի անկախ քառյակներից կազմված մի յերգ, վոր հա-
րադրված է բովանդակությամբ: Ամբողջի մեջ նկարագրվում է աղայի հու-
սահատ հոգեկան վիճակը, յերբ մերժում է ստանում աղջկանից: Տղան ա-

ակումբ թե հեռանում ե, մի վերջին փորձ ե անում դարձյալ՝ համազելու աղջկան:

Փակագծում առած տները չկան Սրվանձաթանի ժողովածուի մեջ:

Կ'երթամ, կ'երթամ, հեռանիմ,
Յես քյու դարդեն (վարժանա՝ սիրուն)

(Աղջիկ, աղջիկ, ալ աղջիկ,
Մազերդ է սիրմա աղջիկ,
մեռածիմ: Ունքերդ կալմաճալ աղջիկ,
Իմ սիրուն սեր ջան աղջիկ):

Իմ սիրանը կորուսի,
Հապա քո ինքո՞ր անիմ:

Շուր գլուխդ կ'ալորաիս,
Հիւսուս կ'անցնի սրաիս,
Ակար քեռի չարեւ,
Ահեք ի՞նչ մե'նքան հալիս:

(Ատլառ Ֆառան խառայով,
Մազերդ է սիմ սիրմայով,
Բալար դերդանիդ վրա
Շարեմ անգին բարերով):

Շրաքեն ելեր կըհիս,
Աչուքները կըբլուս-
Շրթամ թովը մոտենամ,
Կըվախենամ՝ ելնա գըմա:

Սիմ սրմալի ալ փուշի,
Վեղիկ սրաիկո կը ժաշի-
Մեկ անգ է չիմ է առ-
Հարյուր հազար դաբուշի:

Աղջիկ, Անունդ է թուսմ,
Մոցիդ յերկու գումգումա-
Եկո՛, ինձի խոսք մի աուր-
Քեզի պահե սուրբ թուսմ:

Աղջիկ, մազերդ հյուսեյիր,
Դունչիդ ուհան քոսեյիր,
Ելլայիր վարդի ծառին
Բըլբուլի պես խոսեյիր:

Թիւրքուկ ենք համարում ցույց տալ, թե վորտեղ կան սրա անկախ քառյակները:

Վերևում առաջինը, վոր խաղերը հարադրվելիս հաճախ վերամշակվում են միասին մի ամբողջութիւն կազմելու համար: Այսպես որինակ Վանա Վազ Ա. յեր. 41. միացած են յերկու քառյակ, վարոնց յերկրորդի վերջին տողը դարձած ե. «Ենթամ մնաց քո կարոտեն», այսինքն սիրուց, փոխանակ փակական ձևին գյարն ի դարձե իր կրարեն», վոր գտնում ենք նույն գրքի մեջ յեր. 62 և ուրիշ տեղեր:

Տենե ելար, կայար է գուս,
Մեղք է բարակ՝ խաշալի բուս-
Գամին եղար, եսու շուս մուս,
Յես քո սիրուն ավդալ ու ծուռ:

(Գազ) շուր կուգեր վերին սարեն,
Կուգեր կաթեր մարմար բարեն,
Ձիւղացուցեր սրաիս յարեն,
Երված մնաց քո կարոտեն:

Մեր ժողովածուների մեջ, ինչպես անկախ քառյակներն իրար յետեից չարվում են անխտիր, նույնպես կից տպագրված են հաճախ յերկու և ավելի ամբողջական յերգեր, վորոնք յերբեմն չափով ել իրարուց տարբերվում են: Այդպիսիները, վորոնք ժողովրդի բերանին հենց հարադրվում են, բնա-
կանաբար պիտի անջատել իրարուց: Վերցնենք յերկու այդպիսի յերգ:

Վանա Սազ. Բ. 43. կա հետևյալն իբրև մի ամբողջ յերգ դրված:

1. Տնեն ելար, կայնար տանին,
Քեզ տեսնելու մաշավ իմ մին.
Բոյգ նման ի դարնան կամիլ,
Ասի՛ կտրեմ, չեւա կիմիլ:

Տնեն ելար, հաց կըտանես,
Ազար լաճուն աչքով կ'անես.
Վոր մասենա՝ աղբեր կ'առես,
Վոր զատանա՝ սիրով մաշես:

2. Մեր տուն մոտիկ, ձեր տուն մոտիկ,
Երթանք քաղնեք վորթկան խոտիկ.
Իմ յար քանց քոն շատ խորոտիկ,
Յարոջս մեռնիմ, անուն Վարդիկ:

Վարդիկ սիրուն ի վարդի նման,
Բլբլուններ վերեն հայրան ելան.
Վարդ վար պակեր ծաղիկ կըտար,
Վարդիկիս հոտը մեջնեն կուտար (կուգար):

3. Դարբի տկեն մուխ կուգեր,
Աղջիկ լաճուն հյուր կուգեր.
Միբաժ սիրածին դյուր կուգեր.
Յարոջ աչքից ջուր կուգեր:

Բարձ վերուցեմ հոտ կուգա,
Կարմիր խնձոր դյուր կուգա:

Խնձոր կիսեց կծած եր,
Չորս բոլորն արծթած եր:

Խնձոր յաքոջ տված եր,
Յարոջ ծառից պրծած ե.

Ասի տապկեմ, կես անեմ,
Չկիմիլա, վոր ուտեմ:

Այս՝ իբրև մի ամբողջութիւն դրված յերգը իսկապես յերեքն է: Առաջին յերգը յերկու տնից է, վարոնք իրար հարադրվել են «տնեն ելար» սկսվածքով:

Յերկրորդ յերգը, վար մի առանձին ամբողջութիւն ունի ըստ բովանդակութեան, դարձյալ յերկու խաղից է կազմված, և առաջին յերգի հետ կցվել է միայն «տուն» բառով: Յերկրորդ յերգի առաջին խաղն իբրև անկախ քառյակ ունի և հետևյալ ձևը. Քնար Հայկ. 177.

Մեր տուն, ձեր տուն մոտիկ մոտիկ,

Դու կապել ես կարմիր դառիկ.

Երթանք քաղնեք կոնաչ (վար. հորթկան)

խոտիկ,

Տեսնեք վի՛ր յարն է խորոտիկ:

Յերգիչն այս քառյակի 2-րդ տողը դուրս է ձգել, 4-րդը դարձրել՝ «Իմ յարը քանց քո շատ խորոտիկ», և ապա ավելացրել է մի նոր տող իբրև 4-րդ՝ «Յարոջս մեռնեմ, անուն Վարդիկ»: Այս ներքին փոփոխութիւնն անհրաժեշտ է յեղել յերգի հաջորդ տունը հարադրելու համար, վոր սկզբովում է «Վարդիկ սիրուն ի վարդի նման» տողով:

Յերկրորդ յերգը նույնիսկ 7-վանկանի չափով էլ տարբերվում է 8-վանկանի նախորդներից: Ըստ յերեմվույթին չի հասկացվում, թե ինչն է այս բալորովին անկապ յերգերի մեջ իբրև կապ մտածվել: Բայց յեթե վերահանգնենք նախորդ յերգի վերջին տողի բնադիրը, այդ մեզ հասկանալի կըլինի: Այդ վերջին տողն է. «Վարդիկիս հոտը մեջնեն կուտար», վոր աղճատված է: «Հոտը» բառը պիտի լինի «հոտ», այսինքն մի վանկ պակաս, ինչպես պահանջում է վոտանավորի չափը: Ապա այս տողի վերջին բառը «կուտար» նախնապես աղճատված է, վարովհետև հանգ չի կաղմում նախորդ

տողի հետ, վոր նույնպես «կրտար» բառով է վերջանում: Շատ պարզ է, վոր վերջին տողի «կուտար» բառի տեղ պիտի լինի «կուզար»: Ուրեմն ամբողջ տողը. «Վարդիկիս հոտ մեջն կուզար»: Յերգն այս ձևով արդեն կարող եր իր հետ միացնել հաջորդ յերգը, վոր նույնպես «կուզեր—կուզար» բառով է վերջանում:

Յերրորդ յերգն ըստ յերեվույթին իմաստալից կապակցություն չե. բայց, կարծում ենք, միայն այն պատճառով, վոր արձատված է: Այդ յերգի 12 տողը ժողովողը դրել է իբրև յերեք քառյակ. բայց այդ ճիշտ չէ: Յերգն իսկապես կազմված է չորս քառյակից, միայն 2-րդ և 4-րդ քառյակները թերի յեն մնացել: Դնենք այդ քառյակների տեղ մեզ ծանոթ վարիանտները, վորոնք գուցե և չառ հաջող չեն, և կը տեսնենք, վոր յերգն — վելի իմաստալից է դառնում.

Բարձր սարեն ջուր կըգա,
Աղբեր քրոջ հյուր կըգա.
Ի՞նչ անեն հերն ու մերը,—
Աղբիկ աղին դուր կըգա:

Տեղ եմ քցել փոթ կըգա,
Յար յարի մոտ կըգա,
Կարժի բնձոր բարձի տակ,
Մեջն անուշ հոտ կըգա:

Կարժի բնձոր կծած ա,
Չորս բլուրն արծաթած ա,
Աղբերս ուզեց չափ.
Ասի՛ յարի դրկած է:

Ասի՛ տաղկեմ կես անեմ,
Ձի կիմիշա, վոր ուսեմ...

Մեր ժողովածուի մեջ վերջին յերկյակի համապատասխան քառյակ չունինք. հավանորեն դա նախորդ քառյակի տճումն է: Մեր ժողովածուի մեջ կան վերևում դրած քառյակների համար մանր տարբերություններ ևս, վորոնցից այս կամ այն, գուցե, ալելի իմաստալից դարձնելին յերգը. բայց բերածից ել արդեն յերևում է այս խաղերի իմաստալից կապակցությունը: Յերգի բովանդակությունը վերլուծել չենք ուզում, միայն այսքանը նկատենք, վոր յերգի ամբողջությունը հասկանալու համար՝ առաջ պետք է քառյակների իմաստը լավ ըմբռնել:

Վերցնենք մի յերգ ևս Գնար Մչեց. և Վան. յեր. 31.

1. Եսոր ուրբաթ է, պատ է,
Նրաիկ արծաթի թառ է.
Սրաիկ մառու մի մնա,
Ալիարք մարդի չի մնա:

Արաիկ սինի սնգուկ եր.
Կտարով են սինի սնգուկ.
Թռավ են կարիք ճնգուկ,
Թռավ բանձրիկ սար կլավ:

2. Տիկնեմ բանձրիկ ոտքերաց,
Հովիվ ուշաթափ անեմ.
Կուպալ իր ձեռքն տանեմ
Թալեմ չիրեն երկցեմ:

Միտիք է ամա վաղեքում,
Մալու չինե իմ հակում.
Մոտեիք չինե իմ մոտում.
Կուպալ չինե իմ ձեռքում.
Դամար չինե իմ մեղքում.
Գուլպալ չինե իմ վառում:

3. Աղբի՛ր, դու արի, դու,
Շաղկի քո հան ու դու,
Մոխրաջրով լվանամ,
Թափ տամ, վեր կլին փռեմ:

Յարի՛կ, դու որի, դեմ,
Շարիկ քո հան ու դեմ.
Սարսնջրով լվանամ,
Թո՛ք տամ, չկեր ծառիս փռամ :

Այս բուլլորը՝ ժողովողը դրել է իրեն մի ամբողջաթյուն ՀԴԵՆԵ զընդ. զընդ, դեհէ Զան՝ կրկնակի հետ: Բայց դա իսկապես յերև յերդ է:

Առաջին յերգի առաջին յերկու տողը հետևյալ քառյակի հիմնական յերկյակն է.

Ես ոք ուրբաթ ե, պատ ե,
Սրտիկ արծաթե թաւ ե.
Հոգիւս դաւախ, վարդապետ,
Ինչի՞նչ ասիր չհաւ ե :

Իսկ յերկրորդ յերկու տողն իսկապես մի կրկնակ է, վոր «ստիկ» բառի պատճառով միացել է առաջին յերկայակին: Առաջին յերգի յերկրորդ տողն առանձին անկախ քառյակ է, վորի մի վարիանտը դառնում ենք Վանա Սագ. Ա. 64 կցված ուրիշ քառյակների հետ.

Դու ծոց ձիկ ուղվի սնդուկ,
Յեւ ելնի կարիւր ճնճղուկ.
Վոր կուրեր են ուղվի սնդուկ,
Թռեր են կարիւր ճնճղուկ:

Այս քառյակը «սրտիկ» լատով միացած է նախորդին և յերկուսը միասին կազմում են մի ամբողջական սիրուն յերգ։ Նախ նկարագրվում է մի վշտահար անարատ սիրտ, վոր ինքն իրեն մխիթարել է ուզում աշխարհի ունայնությամբ։ Բայց իսկույն յերկրորդ տան մեջ նա ընկնում է անմխիթաբ Հոռետեսության մեջ. յերգիչը հիշում է ժողովրդական հավատալիքը, թե մարդուս սիրտը մի սնդուկ է, վորի մեջ մնում է հոգին իբրև պանդուխտ ճնճղուկ. մեռնելիս սնդուկը կտարվում է և այդ ճնճղուկ հոգին դուրս է թռչում ծառերն ու սարերը։ Արդ յերգչի սրտի սնդուկը կտարվել է ու հոգին թռել է քանձրիկ սարը յեկել։ Ուրեմն նա մեռած մարդ է, այլևս մխիթարության հույս չունի։

Յերկրորդ լերդը մանկական է :

Իսկ յերրորդ յերդը սիրուն կերպով հարադրված յւրկու անկախ քառյակ է: Դրանցից եյականն է յերկրորդ քառյակը, առաջինը նրա զարդացումն է: Յերկրորդի վարկանտը գտնում ենք իբրև անկախ խաղ Ազգապո. Հանգես. Դ. գիրք 1898. յեր. 168.

Ա՛յ — դա, տբի, գնա. **Լվ—տ, լվ—տ չեռ-ընկէ,**
Շապիհդ առւք ու գնա. **Վ—բզ-ջրեմ— իսաբեգի:**

Նույնը գտնում ենք Վանա Սալ Ա. յեր. 43. անկապ կերպով միացած
տւրի՝ խաղերի հետ.

Շուքի շաբաթից հան դնա,
Ինչ քանի լվամ շին որկզի,
Վաթաթի քրոզի կ'առաքվի.

Ծալ առա՛մ, Ծոքոն գոհե՛մ,
Փռո՛նք թալե՛մ, նոր գոհե՛մ:

Նույնը և կա և Համով Հոսով յեր. 310, միացած ուրիշ խաղերի հետ.

Եկար ու անցար, գիշեր շմացիր,
 Շալդ ու շաղկիդ թողիք զնացիր.
 Լվամ, լվամ, լիսաբկի.
 Բերին փուքով փոշին հանեմ.
 Շուտ ուտ ու ծալ ծալ անեմ:

Նույնը դառնում ենք դարձյալ Զավախքի Բուրմուկ յեր. 20. ուրիշ յերգերի հետ միացած.

Ծո՛՛ մանչ, տուր շուխաղ լվամ,
 Լվամ, լվամ, լիսաբկի,
 Վարդի ջրով խաբկի,
 Լվամ ու քարին ձգեմ,
 Թափ ուտ ու ծալին ձգեմ,
 Ծալեմ ու ծոցս ղնեմ:

Սյս Ժողովածուի մեջ առնված են հարյուրից ավելի յերգեր, վարոնք հլաղմված են հինգ, վեց և ավելի տողերից և խաղիկների դարգացումն են:

Մ. ԱՖԵՂՅԱՆ

Յ Բ Ն Ջ Ն Բ Ն Ն

Այս աշխատության սկիզբը դրվել է իմ և Կոմիտասի «Հազար ու մի խաղ» ժողովրդական յերգարանը խմբագրելու առթիվ 1900 թվին: Այդ ժամանակներում ժողովրդական յերգերը շատ սիրված էին իրենց յեղանաճների պատճառով: Կոմիտասն զբաղված էր յեղանակների մշակումով, իսկ յես՝ ժողովրդական յերգերի ուսումնասիրությամբ: Յերկուսն էլ ունեցին բավական թվով քառյակներ ժողոված: ձեռք բերինք բազմաթիվ խաղեր նաև մեր ընկերներից ու Գ. Ճեմարանի աշակերտներից, վորոնց անունները, ցավոք, չեմ կարող հիշատակել այստեղ, վորովհետև չեն պահպանված: Բայց այդ ամենը բավական չհամարելով, ինչպես գրել եմ մի ուրիշ տեղ*), ամառն իրենց ծնողների մոտ և առհասարակ գյուղերը գնացող աշակերտներին պատվիրեցինք ժողովել ժողովրդական յերգեր: Այս միևնույնը կատարել տվինք և հաջորդ տարիները, այնպիսի վոր մեզ մոտ հավաքվեցին տասնյակ հազարավոր թերթիկներ, վորոնց վրա գրված էին ժողովրդական յերգեր:

«1900 թ. աշնանն արդեն սկսեցինք աշխատել ժողովրդական յերգարանի վրա. բայց մի յերկու ամիս չանցած՝ տեսանք, վոր նախ պետք էր այդ հավաքած նյութերը մշակել, այնպիսի դրության բերել, վոր դրանցից ոգտվել կարելի լիներ: Թողինք յերգարան կաղմելը և սկսեցինք բողոքատել մեր ունեցած ժողովրդական յերգերը, վորպեսզի կարողանայինք վորոշել անիմաստ և աղճատված յերգերը և ոգտվել միայն իմաստալից փառիաններից: Յերկու տարի միասին պարապեցինք այդ աշխատանքով: Յերկար տեւեց այդ, վորովհետև հնչող չեք քառյակների փոփոխականներն իզար մոտ բերել: Գործը հնարավոր յեղավ արագ առաջ տանել միայն այն ժամանակ, յերբ յես նկատեցի, վոր քառատողերի ամենահաստատուն մասը հանգերն են, և առաջարկեցի թողնել բառարանի կարգով դասավորությունը և հանգերի կարգով դասավորել ձեռքի տակ ունեցած խաղերը: Ճիտեանքն այն յեղավ, վոր նույն քառյակներն իրենց վարիաններով իզար մոտ յեկան, և ձենք տեսանք, վոր միևնույն քառատողը դանազան մարդկանց ձեռքով և դանաղան ժամանակներում գրված լինելով՝ հաճախ

*) Կոմիտաս, Ժողովածու նվիրված Կոմիտասի ծննդյան 60-ամյակին, կազմեց Թուրքիա Թերլեմեզյան, թիւ. 53-69, Մ. Արեղյան, «Հիշողություններ Կոմիտասի մասին»:

բառացի կրկնված ե տասը, քսան և ավելի անգամ»։ Այսպիսով մեր թերթիկների ամենամեծ մասը վոլնչացավ, և մենք ունեցանք 1263 քառյակ իրենց վարիանտներով։

Հետագայում միաթին չշարունակեցինք մեր սկսած գործը։ Կոմիտասին չեք հետաքրքրում բանասիրական աշխատանքը։ Նա թողեց այդ։ 1902 թվից հետո՝ յես մենակ աշխատեցի։ Շարունակելով մենակ ժողովել և բաղդատել քառյակները՝ յես բաղմաթիվ ուրիշ այդպիսի փոքր յերգեր ել ձեռք բերեցի իմ ընկերներից ու ծանոթներից։ Ժողովածուն հետագայում մեծացավ։

Նույն ժամանակներում մտադիր եյի լույս ընծայելու այդ ժողովածուն և դրա համար իբրեւ Ներածություն պատրաստեցի մի ուսումնասիրություն։ Բայց չուստով թողի այդ միտքը, կիսատ դարձ համարելով իմ ունեցած խաղերի հրատարակութեան, առանց նկատի ունենալու և տպագրվածները։ Ուստի 1905 թ. առանձին հրատարակեցի հիշված ուսումնասիրությունը («Ժողովրդական խաղեր» վերնագրով), վոր և մասամբ ոգտագործվում ե այս գրքի «Ներածության» մեջ։

Այնուհետև սկսեցի արդեն տպագրված յերգերը համեմատութեան առնել, և դրա, վոր դրանց մեջ բաղմաթիվ քառյակներ և վարիանտներ կան, վոր յես չունեմ, և վոր ժողովրդական խաղերի ժողովածու կարելի չե կազմել՝ առանց սպառիչ կերպով ի մի հավաքելու նաև տպագրվածները։ Այդ աշխատանքը կատարել եյի մինչև 1914 թ. և ապա տաքիներ ընդհատելուց հետո՝ Ասքանազ Մոսալյանի հորդորով վերսկսեցի և ավարտեցի 1927 և 1928 թվերին։

Շատ ժամանակ և մեծ ջանք խլեց ինձնից այդ գործը։ Պետք եր ամեն անգամ վորոնել գտնել տված խաղի համապատասխան փոփոխակն իմ ժողովածուի մեջ։ Իսկ այդ հեշտ չեր։ Արդարեւ քառյակները հանգների կարգով եյին դասավորված, բայց դասավորությունը կատարյալ չեր և արված եր վոչ թե այբբենական կարգով, վերջի տառերից յետ դնարով, ինչպես այս ժողովածուի մեջ, այլ դա հիմնված եր ա, ե, ի, ո, ու, ը ձայնավորների վրա։ Մի տեղ եյին խմբված նախ՝ Ա ձայնավորով կազմված հանգերը, ապա՝ Ե ձայնավորով կազմվածները և այլն։ Այսպես որինակ՝ «Աշուղի պես խաղ ասա» խաղը ժողովածուիս մեջ գտնելու համար՝ վոչ թե պետք եր յենել, ինչպես այս ժողովածուի մեջ ե, տողավերջից և առդը կարդալ վերջից «ասաղախ», այլ պետք եր Ա ձայնավորի կարգի մեջ գտնել «աղ» հանգը և դրա մեջ վորոնել տվյալ յերգը։ Նույնպես, որինակ, «Քաղ ասեմ խաղի գլխին» քառյակը գտնելու համար՝ վոչ թե պետք եր կարդալ, ինչպես այս ժողովածուի մեջ, տողավերջից՝ «նիխլգիլախ», այլ պետք եր Ի ձայնավորի կարգում գտնել «աղի» հանգերի մեջ։

Սկզբում յես այսպիսի դասավորությունն ըստ հանգերի՝ հարմար եյի համարել, վորովհետև այդ յեզանակով նույն հանգերը մի տեղ են։

գալիս և հնարավոր ե լինում հեշտությամբ ուսումնասիրել մեր քառյակ-
ների մեջ գործածված հանգերն իրենց տեսակներով: Բայց յերեւակաց, վոր
գործնապես դա հարմար եր միայն փոքր ժողովածուի համար. իսկ յերբ
ժողովածուն ընդարձակվեց, դա գործնական չեր, վորովհետև բավական
վորոնելուց հետո միայն հնարավոր եր լինում իմանալ, թե տվյալ քառ-
յակը կա՞ ժողովածուիս մեջ, թե վոչ:

Այս նկատի ունենալով՝ 1929 թվից սկսեցի խաղերը վերադասավորել
մաքուր այբբենական կարգով, միայն վոչ թե տողասկզբի բառի սկզբից
դեպի վերջը գնալով, ինչպես բառարանում ե, այլ տողավերջի բառի վեր-
ջից դեպի առաջ, ինչպես հանգարանի մեջ ե:

Այա՛ այսպիսի դասավորության համար նկատի ունեցա միայն խո-
ղերի առաջին տողերը:

Այս գործն ես մեծ ջանք և հոգնածություն պատճառեց ինձ, մասնա-
վանդ վոր խաղերը վոչ թե առանձին թերթիկների վրա ելին գրված, այլ
տետրակների մեջ: Բացի այդ՝ այս աշխատանքը մեքենայական լինելով՝
հետաքրքրություն չեր ընծայում: Բայց վերջը պսակում ե գործը:

Վերջը ստացվեց մի մեծ ժողովածու, վորի մեջ հեշտությամբ կարե-
լի յե գտնել ուզած խաղն իր փոփոխակներով, միաժամանակ և իմանալ, թե
տվյալ խաղը վո՞ր գրքի մեջ և սրա վո՞ր եջում տպված կա:

Այստեղ դնում եմ իրենց կրճատ անունների այբբենական կարգով՝
այն գրքերի ցուցակը, վորոնցից հավաքել եմ փոփոխակներ և ամբողջա-
կան խաղեր: Մեջ են բերված նաև դրանց գրի առնվելու տեղերի անուն-
ները, յեթե հիշված են յեղել այդ գրքերի մեջ:

1. ԱԲ = Աղգագրական Հանդես, յերկրորդ տարի, Բ. գիրք, 1897-
Թիֆլիս: Յեր. 332—347. «Սուրմալուի ժողովրդական յերգեր»: Սկզբում
ունի մի առաջաբան ժողովրդական յերգերի մասին ընդհանրապես: Թվով
ընդամենը 126 քառյակ և 16 յերկյակ: Դրանցից 341 և 342 յերեսների յեր-
գերը (թվով 28) «Կողբեցու յերգած ե»:

2. ԱԳ = Աղգագր. Հանդես, յերրորդ տարի, Գ. գիրք, 1898— № 1,
Թիֆլիս: Յեր. 91—104. «Ջավախք, Յերվանդ Լալայանի. բանավոր գրա-
կանությունը, վիճակի յերգեր»: Յերգերի վերջում կա՝ «Յ. Աղետուրյան»,
վորի ժողովածն են, յերեմն, այդ քառյակները, թվով 186 խաղ:

«Միսիան» (յեր. 105—260) հոգվածի վերջում (յեր. 261—270) «Մի-
սիան, ժողովրդական յերգեր» վերնագրի տակ ընդամենը 110 քառյակ:

3. ԱԴ = Աղգագր. Հանդես, յերրորդ տարի, Դ. գիրք, 1898 № 2,
Թիֆլիս: Յերվ. Լալայանի «Ջանգեղուք» ուսումնասիրության վերջում,
յեր. 113—116 «Ժողորդական յերգեր» և «Վիճակի յերգեր» վերնագրի տակ,
ընդամենը 36 խաղ:

ՅԵր. 161—176 «Շիրակի ժողովրդ. յերգեր, հավաքեց Մ. Իսահակ-
յան. Պարերգեր (յայլի)»: Ընդամենը 208 քառյակ: Կան նաև կրկնակներ:

4. ԱՆ = Ազգագր. Հանդես, չորրորդ տարի, Ե. գիրք, 1899 № 1, Թիֆլիս: Յեր. 185—199 «Ալաշկերտի բանավոր գրականություն, Գրիգոր ք. Նժդեհյանց. յեր. 189 հտ. «Սիրո յերգեր», յեր. 190 հտն. «Պարերգեր», մեջը կան նաև կրկնակներ. յեր. 195 հտն. «Վիճակի յերգեր», յեր. 197 հտ. «Հարսանեկան յերգեր», յեր. 199, «Յերկրագործական յերգ»:

Յեր. 200—212 «Շիրակի ժողովրդ. յերգեր, Հավաքեց Մ. Իսահակյան», մեջը կան նաև կրկնակներ: Կան նաև «Աշուղական յերգեր» (յեր. 208 հտն.):

5. ԱԶ = Ազգագր. Հանդես, հինգերորդ տարի, Զ. գիրք, Թիֆլիս 1900: Յեր. 69—73 բազմազան բովանդակությամբ «Ժողովրդական յերգեր», «Բուլանըխ կամ Հարք. գավառ, Բենսեյի» հողավածի մեջ:

Յեր. 372—382, Յերվ. Լալայանի «Գանձակի գավառ» ուսումնասիրության մեջ՝ «Բանավոր գրականություն, Ա. յերգեր, վիճակի յերգեր», Հավաքել են Լալայանն և ուրիշները. ընդամենը 170 քառյակ:

Յեր. 383—390, «Բասեն, ժողովրդական յերգեր», «Հավաքեց Արամ Զարրզ», 87 քառյակ, Յեր. 386 նաև կրկնակներ:

6. ԱԸ = Ազգագր. Հանդես, վեցերորդ տարի, Է. և Ը. գրքեր, 1901 Թիֆլիս: Յեր. 113—204 «Հայկական սովորություններ, Քաջբերունու», մեջը նաև բազմաթիվ ժողովրդ. յերգեր, այլազան բովանդակությամբ և զանազան գավառներից:

Յեր. 437—455 «Ալաշկերտ, Գ. քհ. Նժդեհյանի բանավոր գրականություն, Ա. յերգեր» զանազան բովանդակությամբ:

7. ԱԹ = Ազգագր. Հանդես, յոթներորդ տարի, Թ. գիրք, 1902, Թիֆլիս: Յեր. 28 հտ. վիճակի յերգեր Նոր Նախիջևանի գյուղերի: Սրանից չեմ ոգտված:

Յեր. 83—116 «Հայկական սովորություններ», Քաջբերունու. մեջը մանկական և այլ յերգեր: Սրանից ել չեմ ոգտված:

Յեր. 197—202. «Բորչալուի գավառ, Յերվ. Լալայանի». սակավաթիվ ծիսական յերգեր: Սրանից ել չեմ ոգտված:

8. Ա. ԱԺԱ = Ազգագր. Հանդես, իններորդ տարի, ԺԱ. գիրք, 1904, Թիֆլիս: Յեր. 33—128 «Բորչալուի գավառ, Շերվ. Լալայանի, բանավոր գրականություն». բազմաթիվ յերգեր:

8. Բ. ԱԺԲ = Ազգագր. Հանդես, իններորդ տարի, ԺԲ. գիրք, 1904, Թիֆլիս: Յեր. 104—108 «Փշրանքներ ժողովրդ. բանահյուսությանից, Հավաքեց Ա. Իսահակյան». սակավաթիվ յերգեր զանազան բովանդակությամբ, Հայրեն և անտունի (մասամբ): Սրանից չեմ ոգտված:

9. ԱԺԵ = Ազգագր. Հանդես, տասնմեկերորդ տարի, ԺԵ. գիրք, 1908 № 1. Թիֆլիս: Յեր. 36—48 «Վարանդայի բանավոր գրականու-

թյուն», Ա. Դադյանի, «Ջանգյուլումներ», ընդամենը 86 քառյակ, գիտական ուղղագրությամբ:

10. ԱժԸ = Աղզազր. Հանդես, տասնեմեկերորդ տարի, ԺԸ. դիրք, 1908 № 2. Թիֆլիս: Յեր. 25—32 «Վարանդայի բանավոր դրականությունից», Ա. Դադյանի, «Ջանգյուլումներ», ընդամենը 85 քառյակ: Գիտական ուղղագրությամբ:

11. ԱժԹ = Աղզազր. Հանդես, տասներկուերորդ տարի, ԺԹ. դիրք, 1910 № 1. Թիֆլիս: Յեր. 85—89 «Վարանդայի բանավոր դրականությունից» Ա. Դադյանի, ընդամենը 58 քառյակ: Գիտական ուղղագրությամբ:

Յեր. 99—114 «Վանա բանահյուսությունից, Ա. Սոլաքյանի». բազմադաս բովանդակությամբ յերգեր. մեջը նաև ամբողջական յերգեր: Ոգտվել հմ սակավաթիվ յերգերից:

12. ԱԻ = Աղզազր. Հանդես, տասներկուերորդ տարի, Ի. դիրք, 1910. № 2. Թիֆլիս: Յեր. 112—113 «Ղափանի բանավոր դրականությունից», Արքայիկի, «Ջանգյուլումներ», ընդամենը 25 քառյակ:

13. ԲՆԱ = Բիւրական լրագիր (չաբաթաթերթ), 1898, Կ. Պոլիս, խմբագիր Գ. Անդրեասյան: Յեր. 313 հտ. «Պարերգ մշեցոց գավառաբարբառով», Մ. Դանիելյանի: Յեր. 473. «Պանդուխտին յերգը խարբերդի բարբառով», Լ. Սրապյանի: Յեր. 557 «Հարս տանելու յերգ Ակնա բարբառով», Տ. Վ. Պալյանի: Յեր. 558. ա) «Ժողովրդական պարերգ չափադրոց բարբառով», բ) «Մրմունջ մը սամկական, Երեմանա բարբառով», գ) «Վանեցոց պարերգ», Կայծողիկի: Յեր. 565. Ակնա բարբառով յերգեր: Յեր. 566. «Սիրերգ Վանա և Երեմանի բարբառներով», Վանիկի. («Աշխենի յերգը»): Յեր. 568—569. Ալաշկերտի, Շատաղցոց և Դիարբեքի լրբարբառներով յերգեր: Յեր. 583 «Պարերգ Վանա բարբառով», Կայծողիկի: Յեր. 584. «Սիրերգ, խարբերդի գավառաբարբառով», Գ. Մուշեղյանի: Յեր. 623 հտ. «Սիրերգ», խարբերդ, Գ. Մուշեղյանի: Յեր. 671 «Սիրերգ», «Պարերգ», խարբերդ, Գ. Մուշեղյանի: Յեր. 739 «Խոյթեցոց մեջ յերգված հարսանեկան պարերգ, սիրերգ. Մշեցի Աստվածատուր Թահտապրունյանի ռոմանտիկությամբ հավաքեց Զ. Կենճյան, Հալեպ»: Յեր. 776 «Սիրերգ, խարբերդ, Գեղամ Մուշեղյան»: Յեր. 804. «Պարտիզակ, Գ. Տ. Մեսրոպյան» ստորագրությամբ տպված են հինգ քառյակ իբրև բնիկ պարտիզակցի «Պիտիկ» աշուղի, բայց ժողովրդական են:

14. ԲՆԲ = Բիւրական լրագիր (չաբաթաթերթ), 1899, Կ. Պոլիս: Յեր. 42 «Գավառի յերգեր»: Յեր. 237. «Լուսնի սեր», 6 քառյակ «Մ. Նուպարյան» ստորագրությամբ. բայց ժողովրդական են: 349—350 «Ժողովրդական յերգ, Մարաշի լեզվով», «տեղին վրա հավաքեց Ս. Դավթյան». ընդամենը 14 քառյակ. դժվար հասկանալի լեզվով: Սրանից չեմ ոգտվել: Յեր. 364 «Սիրերգ», «Պայազլու. հավաքեց Յ. Մարության». 5 քառյակ: Յեր. 524

հտ. «Ժողովրդական բանահյուսութիւն»։ Սկզբի մասն աշուղական է։ Յեր. 572 «Ժողովրդ. բանահյուսութիւն», «Գինիի խաղեր», «Տարանտեյի դավառարարառով», 3 քառյակ և մի «նաքարաթ», աշուղական է. միայն մեկ քառյակ ժողովրդական է։ Յեր. 641 հտ. «Ժողովրդ. բանահյուսութիւն», «սիրերգ. նիրկերտ. հավաքեց Գ. Մուրադյան»։ 4 քառյակ։ Շատ յերգեր կան նաև Մուշեղ Վարդ-ի «Յերգը իբրև հոգեկան պետք» մեծ հոգովածի մեջ։

15. ԲՆԳ = Բիւրակն լրագիր (շաբաթաթերթ) 1900. Կ. Պոլիս։ Յեր. 388 հտ. «Ժողովրդ. բանահյուսութիւն, Սիրերգ. Ակնա անտունիներ»։ Հին հայերեններ են։ Յեր. 471 «Պարերգ Սասնոց. հավաքեց Մ. Մուրադյան»։ Յեր. 491 «Սիրերգ խորհրդի բարբառով», «Ս. Շ.» ստորագրութեամբ։ Յեր. 519 «Պարերգ խորհրդի լեզվով, հավաքեց Ս. Շ.»։ Յեր. 634 «Կիւրիւնի կյանքեն», «Ակիւրիւն» ստորագրութեամբ։ Յեր. 650. «Պարերգ. հավաքեց Մ. Մուրադյան»։ Յեր. 677 «Սիրերգ Տիգրանակերտի բարբառով», «Գ. Մ.» ստորագրութեամբ։

16. ԲԱ = Բանասիր ամսաթերթ դրական և գիտական, հատոր Ե. Պարիդ 1903, յեր. 123—159 «Ջան դյուլում» վերնագրի տակ 600 քառյակ, Հայկ Տեր Աստվածատրյանի ժողոված։ Առաջաբանի մեջ ասված է, վոր ոգտված է նախորդ հրատարակութիւններից, ինչպես են՝ Բրուտյանի «Ռամկական Մրմունջներ», Միանսարյանցի «Քնար Հայկական»։ Սրվանձտյանի «Գրոց Բրոց», «Ազգագրական Հանդեսի» բոլոր համարները և այլն։ Առանձին քառյակների համար աղբյուրները չեն հիշված. իսկ Սրվանձտյանցի «Գրոց Բրոց»-ի մեջ քառյակներ չկան։ Մյուս աղբյուրներն եւ լրիվ չեն ոգտագործված։ Կան բավական թվով քառյակներ եւ, վորոնք առաջին անգամ այս գրքում են տպագրված։ Դրանց ձեռագիրը Տ. Աստվածատրյան 1902 թ. անձամբ տվել եր ինձ մեր ժողովածուի մեջ մտցնելու համար։ Բայց դրանց ժողովրդական ծագումը չատ կասկածելի յե. ուստի չառ քչերն են առնված իմ այս ժողովածուի մեջ։

17. ԲՍԴ = Բանասիր ամսաթերթ, հատոր Դ. Պարիզ, մի քանի քառյակ։

18. ԹՄԿ = Թիֆլիսեցոց մտավոր կյանքը, Գեորգ Տեր Աղեքսանդրյանի, Թիֆլիս 1885 յեր. 57—64 ժող. յերգեր։

19. ԺՈ = Ժողովրդական խաղեր, ուսվածք Մ. Արեղյանի, Վաղարշապատ, 1904. (Արտատպութիւն «Արարատ» ամսագրից)։

20. ԽՈՏ = Յերգեր, առական, հանելուկներ Խոտըջր., հավաքեց Հ.Մ.Հ. Գալառացի, Տիֆլիս, 1904. յեր. 50 հտ. «Մանի կանանցմե լրաված»։

21. ԾՎ = Ծաղկաքաղ Վասպուրականի հայ ժողովրդական բանահյուսութեան, Առաջին պրակ, հավաքեց Հայկ Աճեմյան, Եջմիածին, 1917։

22. ԿԺԵ = Կոմիտաս, Ժողովրդական յերգեր, ազգագրական ժողո-

վածու, հայերեն նոտագրություննից փոխադրեց յեվրոպականի, առաջաբանով և դիտողություններով, Սպիրիդոն Մելիքյան. ՀՍԽՀ Պետհրատ, 1931: Բառերը մեծ մասամբ մեկ կամ յերկու տող են, յերբեմն խիստ աղճատված: Բառերի համար Մելիքյանն ոգտված է նաև մեր «Հազար ու մի խաղեր» յերգարանից:

23. ՀԱ = Հնությունք Ակնայ, Յ. Կ. Ճանիկյան, Թիֆլիս 1895:

24. ՀԺԵ = Ժողովրդական յերգ, առած, հանելուկ, յերդում, որհանք, անծեք և այլն, հավաքեց Ս. Հայկունի, Մոսկվա-Վաղարշապատ 1906. Եմինյան Ազգագրական ժողովածու, հատոր Զ.:

25. ՀՀ = Համով Հոտով, յերկասիրեց Գ. Վ. Սրվանձտյանց, Կ. Պոլիս 1884:

26. ՀՄԽԱ = Հազար ու մի խաղ, Առաջին հիսնյակ, խմբագրեցին Կոմիտաս վ. և Մանուկ Աբեղյան. Վաղարշապատ 1903, յերկրորդ տպ. 1904. Ժողովածուիս մեջ ցույց են տրված վոչ թե սրա եջերը, այլ յերգերի համարները: Խաղերը մշակված են:

27. ՀՄԽԲ = Հազար ու մի խաղ, յերկրորդ հիսնյակ. խմբագրեցին Կոմիտաս վ. և Մանուկ Աբեղյան, Վաղարշապատ 1905. ցույց են տրված վոչ թե սրա եջերը, այլ յերգերի համարները: Խաղերը մշակված են:

28. ՆՀԳ = Հայ ժողովրդ. հեքիաթներ, ժողովածու Տիգրանա Նավասարդյանց, Գ. գիրք, Թիֆլիս 1884, յեր. 44—50 յերգեր:

29. ՆՀԶ = Հայ ժողովրդական հեքիաթներ, ժողովածու Տիգրանա Նավասարդյանց, Զ. գիրք, Թիֆլիս, 1890. յեր. 65—109 «Ժողովրդական յերգեր»:

30. ԶՀ = Զահարմահալի հայ ժողովրդական բանահյուսությունը, գրեց Արամ Երեմյան, Վիեննա 1923:

31. ՊՍՎ = Պռաշյանց Պերճ, Սոս և Վարդիթեր, յերկրորդ տպ. 1887. Յերեմյան: Գառլակներ կան «Ջանգլուլումի» նկարագրի մեջ:

32. ՊՎ = Պանդուխտ Վանցին, Նամակներ, յերգեր, առածներ, առեղծվածներ, գրեց Արիստակես վ. Տեր Սարգսյանց, Կ. Պոլիս 1876.

33. ԶԲ = Զավախքի բուրմունք, հավաքեց Յերվ. Լալայանց, Թիֆլիս 1892.

34. ԲՄ = Բամկական մրմունջներ, ժողովրդական յերգեր ու պարերգեր, խմբագրեց Արչակ Բրուտյան, Աղեքսանդրապոլ 1895.

35. ՍՄ = Մանանայ, ժողովեաց և ի լոյս էած Գ. Վ. Սրվանձտյանց, Կ. Պոլիս 1876.

36. ՎԺԵԱ = Վանա ժողովրդական յերգեր, Ազգագրական ժողովածու, ձայնագրեցին Սպ. Մելիքյան և Գար. Գարդաշյան, Յերեմյան 1926.: Նույնը նաև ՀՍԽՀ Գիտության և Արվեստի Ինստիտուտի № 1 Տեղեկագրի մեջ:

37. ՎԺԵԲ = Վանա ժողովրդական յերգեր, ձայնագրեցին Սպ. Մելիքյան և Գար. Գարդաշյան, յերկրորդ պրակ 1928: Այս վերջին յերկու

ժողովածուների մեջ կան նաև ամբողջական յերգեր: խաղերի բառերը հաճախ աղճատ են. ողջոված են նաև մեր «Հաղար ու մի խաղից»:

38. ՎՍԱ = Վանա Սաղ, հավաքածոյը Վասպուրականի ժողովրդական յերգերի, հեքիաթների, առածների և հանելուկների, ժողովեց Գեորգ Գ. Շերենց. Ա. մաս, Թիֆլիս 1885.

39. ՎՍԲ = Վանա Սաղ, հավաքածոյը Վասպուրականի ժողովրդական յերգերի և այլն. ժողովեց Գեորգ Գ. Շերենց, Բ. մաս. Թիֆլիս 1889.

40. ՏԳԱ = Տեղեկագիր ՀՍՈՀ Գիտության և Արվեստի Ինստիտուտի, № 2. Յերեվան 1927.

41. ՏՈ = Տաղեր ու խաղեր, խմբագրեց և կազմեց Աղեքսանդր Մխիթարյանց, Աղեքսանդրոպոլ 1900, յեր. 73—260.

42. ՓՇ = Փչրանքներ ժողովրդական բանահյուսությունից, ժողովեց Գարեգին Ս. Հոսեփյանց, Թիֆլիս 1892.

43. ՔՀ = Քնար Հայկական, խմբագրեց Մ. Մ. Միանասրյանց, Ս. Պետերբուրգ 1868.

44. ՔՄՎ = Քնար Մշեցոց և Վանեցոց, մինչև այժմ չհրատարակված յերգեր, ժողովեց Արիստակես Վ. Սեդրակյան, Վաղարշապատ 1874.

Սրանք են այն գրքերը, վորոնց մեջ տպված ժողովրդական խաղիկները յես նկատի յեմ ռենցեղ այս ժողովածուն կազմելիս: Դրանցով, անշուշտ, չեն սպառվում տպագրված ժողովրդական խաղիկները, լինեն առանձին գրքերի, թե մանավանդ պարբերական հրատարակությունների մեջ լույս ընծայված: Կան և շատերը, վորոնք դեռ չեն դրի առնված: Բայց, կարծում եմ, այս ամենով արդեն լիակատար ծանոթություն ե ստացվում մեր հին գյուղացու ստեղծագործության մասին այս տիպի խաղերի նկատմամբ: Իմպերիալիստական պատերազմի, արեւմտյան հայության գաղթի, ասլա և չոկտեմբերյան Մեծ հեղափոխության և Հայաստանի խորհրդայնացման սլատճառով՝ արագ փոխվել և ե փոխվում ե մեր գյուղացու տնտեսությունն ու կենցաղը և նրա մտայնությունը: Դրա հետևանքով արդեն փոխվել են և փոխվում են նրա ստեղծագործության նյութն ու յեղանակները: Այս փոքրիկ խաղերն այժմ հնացել են ու մեռնում են, տեղի տալով նորերին, վորոնք ավելի հարուստ բովանդակություն ունեն:

Այս ժողովածուի գործածության ժամանակ պետք ե նկատի ունենալ հետևյալները.

1. Ինչպես վերևում (յերես 110) բացատրվեց, խաղերը դասավորված են այբբենական կարգով, միայն ըստ հանգարանի: Նկատի յեն ստեղծված խաղերի առաջին տողերը: Վորեք խաղ դառնելու համար՝ պետք ե առնել դրա առաջին տողը: Դիցուք ուզում եք գտնել մի քառյակ, վորի առաջին տողն ե՝ Երեվանու հողեն եմ: Ժողովածուի մեջ պետք ե գտնել նախ այդ տողի վերջի Մ տառն ըստ այբբենական կարգի: Ապա՝ Մ տառից առաջ ընկած ե տա-

ուր պետք է դնենք դարձյալ ըստ այբբենական կարգի, ուրեմն ԵՄ վերջը: Ուսուցիչ և ԵՄ վանկից առաջ ընկած տառերն առնելով՝ ունենում ենք ԵՆ ԵՄ վերջը: Բայց այս վերջն ունեն հետևյալ առաջին տողերը՝ «Ծաղիկ, յիս քու ալեն եմ», «Որդակ եմ ու գյուլեն եմ», «Երեվանու հողեն եմ», «Ծաղիկ, յիս քո ծառեն եմ», և հետո ուրիշները: Ինչպես կարելի յե նկատել, ԵՆ ԵՄ վերջից առաջ դարձյալ այբբենական կարգով ընկնում են Լ, Ղ, Ռ տառերը— լեն եմ,—ղեն եմ,—ռեն եմ: Առաջին—լեն եմ վերջով յերկու քառյակ կա. դրանցից ըստ այբբենական կարգի,—ալեն եմ վերջն ալելի առաջ է ընկնում, քան վյուլեն եմ. իսկ—ղեն եմ վերջով միայն մեկ քառյակ կա, և դա մեր վորոնածն է:

Գործը կատարված լինելով յերկար ընդհատումներով՝ քառի գրու-թյունը բառամիջում յերբեմն սլահված է, յերբեմն՝ վոչ: Ուստի, յեթե մի քառյակ ը-ով գրության տեղում չգտնվի, պետք է վորոնել առանց ք գրու-թյան շարքում:

2. Բարբառային քերականական ձեվերը դրված են յրական հնչյունա-կան ձեվերի շարքում: Ուստի բարբառային վերջավորությամբ խաղերը պետք է վորոնել համապատասխան գրական վերջավորության տեղում:

ա) Որինակ՝ «Յես Կյոդիսի ձորան եմ» խաղը, վոր նշանակում է «Յես Կյորիսի ձորեն եմ», պետք է վորոնել վոչ թե— ան եմ, այլ— են եմ վերջի մեջ: Այսպես է դրված, վորովհետև այդ կերպով իրար մոտ են գալիս նման յերգերը. «Կաղզվանա ձորեն եմ», «Յես ես գեղի ձորեն եմ», «Կաղրղմանա ձորեն եմ» և ուրիշները:

բ) Որինակ՝ «Տախտ եմ կիւտալ, հավան ըմ», վոր է՝ «Տախտ եմ կիւտել, հուլան եմ», պետք է վորոնել «հավան եմ» վերջավորության շարքում:

դ) Որինակ՝ «Կանիմ», «Ընիմ, ունիմ», «Կոնե» և նման բարբառային ձեվերը պետք է վորոնել գրական «կանեմ», «սոնեմ», «կանի», «ունեմ» կամ «ունիմ» ձեվերի շարքում. «Տանս տակին հոնձ կ'անիմ», վոր է՝ «Տանս տակին հոնձ կ'անեմ». «Միստա ձին նալն ի՞նչ կոնե», վոր է՝ «Միստակ ձին նալն ի՞նչ կանի». «Նանե, նանե, նան չոնիմ», վոր է՝ «...նան չու-նիմ,— չունեմ»:

դ) Անորոչ դերբայով կաղված բարբառային ձեվերը՝ «հեծեր եմ», «բացվեր եմ», «չարալ ըմ», «չվարալ ըմ» և այլն, պետք է վորոնել գրու-կան ձեվերի շարքում՝ «հեծել եմ», «բացվել եմ», «չարել եմ», «չվարել եմ»:

Նույնպես 2-րդ դեմքով ձեվերը՝ «հաղեր ես», «ելեր ես» և այլն վո-րոնել՝ «հաղել ես», «ելել ես» և այլն ձեվերի շարքում:

Նույնպես 3-րդ դեմքով ձեվերը՝ «յըղըկալալ ա», «սառալ ա», «բլեր ա», «քներ ա» և այլն վորոնել «յեղակալել ա», «սառել ա», «բլել ա», «քնել ա» և «քնել ե» ձեվերի շարքում:

Յեթե մի խաղ չկա «սուեւել» և նման ձեւերի շարքում, պետք է վորոշեւել, «առեւ ա», կամ «առեւ ե» շարքերի մեջ, կամ ընդհակառակն: Այս վերջին յերկու ձեւերն ել՝ «սառեւ ա», «սառեւ ե», ինչպես և «սառեւ ի» հաճախ փոխանակում են իրար և դրված են միմյանց մոտ:

3. Ուղերի ու նրանց փոփոխակների տակին յերկաթագիր տառերով նշանակված են այն գրքերը, իսկ թվանշաններով այն եջերը, ուր կա տվյալ քառյակը: Որինակ՝ «ԱԺԱ 61» նշանակում է՝ «Ազգագրական Հանդես», 11-րդ գիրք, յեր. 61»:

Յեթե խաղի կամ փոփոխակի տակին վոչ մի այդպիսի ցուցում չկա, այդպիսի խաղն ու փոփոխակը մեր, այսինքն իմ կամ Կոմիտասի, կամ յերկուսիս ժողովածուներից ե: Տպագրված խաղերից շատերը ձեռագիր ել եմ ունեցել: Յեթե ձեռագիր խաղերից մեկը նույնությամբ տպագրված է յեղեւ, հիշատակել եմ միայն տպագրվածը, ավելորդ համարելով հիշել, վոր ձեռիս յեղեւ է նաև նույնի ձեռագիրը կամ նորից գրի առնվածը:

4. Վարիանտները ցույց տալու համար խաղերի տողերը նշանակված են 1. 2. 3 և այլն թվանշաններով, 1—առաջին տող, 2— յերկրորդ տող և այլն: Վոր տողի մեջ վոր կա տարբերություն, այդ տողն ամբողջապես մեջ է բերված՝ սկզբից դրված իր թվանշանով, որինակ՝ ժողովածուիս առաջին խաղի տակին կա՝ «1. Սելին կասեն արարա», այդ նշանակում է, վոր փոփոխակի մեջ միայն 1-ին տողն է զանազանվում. մնացած յերեք տողերը տպվածի պես են: Ժողովածուիս չորրորդ խաղի տակին «123» թվանշաններից հետո դրված են յերեք տողեր. այդ նշանակում է, վոր փոփոխակի մեջ առաջին յերեք տողերն այդպես զանազանվում են, իսկ 4-րդ տողը նույնն է տպվածի հետ: Յերբ վարիանտի բոլոր տողերն ել տարբեր են, այդ դեպքում վարիանտն ամբողջապես մեջ է բերված ընդհանրապես յեռաստղ (*~*) նշանի տակ կամ առանց սրան:

Այս յեռաստղ (*~*) նշանի տակ տպված վարիանտից հետո դրված տարբերությունները հենց այդ վարիանտի նկատմամբ են: Որինակ՝ վեցերորդ խաղից հետո յեռաստղ (*~*) նշանի տակին տպված է այս քառաստղ վարիանտը՝ «Տեղ եմ քցել, փոթ կը գա» և այլն. ապա՝ սրա տակին «14» թվանշաններից հետո՝ զալիս են յերկու տող: Այդ նշանակում է, վոր 1-ին և 4-րդ տողերի այդ տարբերությունները յեռաստղի տակի վարիանտի նկատմամբ են՝ այսինքն այս նոր փոփոխակը յեռաստղի տակին տպված վարիանտից զանազանվում է 1-ին և 4-րդ տողերով, իսկ 2-րդ և 3-րդ տողերում նույնն է յեռաստղի տակ տպված վարիանտի հետ:

Յերբ յեռաստղ նշանը չկա, բոլոր վարիանտներն ամենից առաջ տպված խաղի նկատմամբ են:

5. Յերբ յեռաստղի տակին իբրև փոփոխակ դրված են յերկու կամ յերեք և այլն տող, առանց սկզբում տողերը ցույց տվող թվանշանի, այդ նշանակում է, վոր փոփոխակը միայն բերված տողերն են: Այսպիսի դեպ-

քերում, սակայն, հաճախ սկզբում նշանակված են «1—4», «1—3», «1—8» և այլն. (մեկից մինչև չորս, մեկից յերեք, մեկից ութ), այսինքն խաղի չորս, յերեք կամ ութ տողերի փոխանակ իբրև փոփոխակ կան միայն տըպված յերկու կամ յերեք կամ ութ տողը:

Կան և այսպիսի ցուցումներ. «4—6» և նմանները: Այդ նշանակում են, վոր վարիանտի առաջին յերեք տողերը նույնն են վեցատող խաղի առաջին յերեք տողերի հետ, իսկ նույն խաղի 4—6 տողերի փոխանակ՝ վարիանտի մեջ են ըստ ապվածի. իսկ սա կարող են և յերեք տող լինել և ավելի կամ պակաս:

6. Նույն խաղի փոփոխակները յերեմն իբրև անկախ յերգեր են առնված, յ'բրեմն՝ վոչ: Այդ առաջացել են յերկար տարիների ընթացքում ընդհատումներով պարապելուց: Փոփոխակներն իբրև անկախ յերգեր են առնված, յերբ դրանց հիմնական մասի բովանդակությունը տարբեր են:

Մ. ԱՖԵՂՅԱՆ

**ԺՈՂՈՎԱՐԴԱԿԱՆ
ԽԱՂԱԿՆԵՐ**

1

Մեզի չըլնի արարա,
Մեր բաները խարաբ ա.
Անուշ յարըս դուրս չի գա,
Քանի ձեռը պարապ ա:
1. Սեյին կ'ասեն արարա:

2,

Ձիուս անունն Արաբ ա
Խուրջինինըս զարբար ա.
Կորցրել եմ չեկլիկ յարըս,
Նազուկ սիրտըս խարաբ ա:

3

Հասիր ա հա', հասիր ա,
Տուն չոնե*, քյասիր ա.
Կ'ոզե՝ ասիք, կ'ոզե՝ վուչ**,
Են տըղան ինձ նասիր ա:

ԱԺԸ 28

* Տուն չունի: ** կ'ուզի՝
ասեք, կ'ուզի՝ վուչ:

4

Ծամերըս համբա-համբա,
Եեկ յարըս քցի ճամբա.
Ճամբին չունի ոգնական:

123. Եեկ յարիս դըրի ճամբան,
Ափսո՛ս, չասի իրան բան.
Ճամբին ոգնական չունի:

ՀՄԽԱ 20

123. Մազերըս անպահապան,
Եեկ յարըս դըրի ճանպան.
Ճանպեն ոգնական չեղավ:

ԱԵ 200

5

Մազերըս համբա-համբա,
Աղբըս դըրի ճամբա.
Ճամբեն ոգնութեն չերավ,
ՀԺԵ 119

Կայներ եմ, չեմ կըրնա գա:
Տես՝ Կայներ եմ, գալ չեմ
կըրնա:

6

Տեղը քըցեմ, փոնթ կը գա,
Բարձի տակից հոտ կը գա.
Իմ յարը հեռու տեղ ա,
Առանց նըրան քուն չի գա:

ԱԲ 345

Տես՝ Բարձի տըկեն խոտ
կու գեր:

Տեղ եմ քըցել, փոթ կը գա,
Միջից անուշ հոտ կը գա.
Մինչև են յարի գալը
Աչքիս վո՛նց քուն մոտ կը գա:

14. Տեղ կըքըցեմ, փոթ կըգա.
Աչքերիս հո՛ւնց քոն կը գա:

ԱԴ 114

7

Տեղ եմ քըցել, փոթ կըգա,
Բարձ եմ դըրել, սոթ կըտա.
Մեռնիմ միջի քընողին,—
Անուշ խընկահոտ կըգա:

ԻՄ 115. ՏՖ 178

1. Տեղ եմ քըցել, փոթ կըտա:
ՔՀ 161. ԲՄ 154

23. Բարձ եմ դըրել, սոթ կուգա.
Միջի քընողին մեռնիմ:

ԱԴ 167

4. Անուշ խընկան հոտ կըգա:

ԱՅԱ 61

8

Տեղ եմ քըցել, փոթ կը գա,
Բարձիս տակից հոտ կըգա,
Մեռնեմ բոլոր քաջուլին,—
Միջեն վարդահոտ կըգա:

4. Ուրնկի նման հոտ կըգա:

Տեղ եմ քըցել, փոռթ կիդա,
Բարձի տըկից հոտ կիգա
Մեռնեմ քո քանդուլներուն
Միջեն խընկան հոտ կիգա:

ՓՇ 74

Դյուշակ ձըգի, փոթ կուգար
Բարձիդ տըկեն ֆոտ կու դար.
Մեռնիմ դաստա քյանքուլիդ,
Միջեն խնկա ֆոտ կու գար:

ԱԳ 93

Տեղ եմ քըցել, փոռթ կըտա,
Բարձի տակին հոտ կըգա.
Մեռնիմ դաստա քոնքուլիդ,
Մեջեն խընկի հոտ կըգա:

ԱՐ 132

Տեղ եձդեցի, փոռթ եկավ,
Բարձի տըկեն հոտ եկավ.
Նոր դալած բեխիդ մեռնիմ,—
Միջին խընկան հոտ կիգեր:

ՆՀ2 88

9

Տեղ եմ քըցել, փոթ կըգա,
Յարը յարի մոտ կըգա.
Կարմիր խընձոր բարձի տակ,
Միջեն անուշ հոտ կըգա:

ԺԽ 88

12. Տեղը քըցեմ, փոթ կըգա,
Բարձը դընեմ սոթ կըտա:

Համտ. Թաղա հացի հոտ կըգա:

10

Դյուշակ ձըգեմ, փոթ կուգա,
Տեսնեմ՝ յարըս յե՛րբ կուգա.
Սեւ քենքուլին մեռնիմ,
Բերեն անուշ հոտ կուգա:

ԲՆԳ 677

11

Դյուշակ ձըգի, փոթ եկավ,
Բարձիդ միջեն ֆոտ եկավ.
Մեռնիմ դաստա քյանքուլիդ,
Քու խաբարըդ յե՛րբ եկավ:

ԱԳ 93

12

Տեղը քըցեմ, փոթ կըգա,
Աղջիկ լաճու մոտ կըգա.
Մեռնիմ եղ խաս բըրջամիդ,—
Միջեն անուշ հոտ կըգա:

ԺԽ 88

Տես՝ «Բարձ վերուցեմ հոտ
կուգա»,
և «Բարձի տակին հոտ կուգեր»:

13

Մաղկաձորեն ձեն կիգա,
Մաղկամերը քըներ ա.
Թող քընի, ուր (իր) քուեն անուշ,
Վիճակ խաղալ շատ անուշ:
(Վիճակի յերգ)

ԱՐ 446

Լուծն ու սամին սադեն կիգա,
Տես՝ Հարավ քամին

չընդչընգեր:

14

Ախ ըսիմ, արին կուգա,
Սիրտըս սեւ Քարին կուգա:
Վախիմ թե խարիւ մեռնիմ,
Ոնչ քոր, տնչ ախբեր* կուգա:
ԲՆԱ 628

* Վոչ քույր, վոչ յեղբայր:

15

Աշունք մոտ ա, ձուն կըգա,
Ֆիդան յարես տուն կը գա.
Գըլուխդ դիր կըռնեբիս,
Աչքըդ անուշ քուն կըգա:
ՏՆ 191

16

Ծաղկաձորը ձուն կըգա,
Ծաղկավորը տուն կըգա.
Ոձը տա իմ դուշմանին,
Սեւ խաբարը ընծի գա:
ՌՄ 107. ՏՆ 145

34. Սեւ ոձը տա դուշմանին,
Սեւ խաբարը տուն կըգա:.

4. Սեւ խաբարը ինձ կըգա:

4. Ղարա խաբարը ինձ գա:

12. Ծաղկեվանքում ձուն կըգա,
Ծաղիկները սուն կըգա:

124. Սարեն ձորեն ձուն կըգա,
Ծաղկավորը տուն կըգա:...

Սեւ խաբարը ինձ կըգա:

Ծաղկեվանք ձուն ե եկել,
Ծաղկի մեր տուն ե եկել.
Ոձը տըվեց դուշմանին,
Սեւ խաբար տուն ե եկել:

17

Սարի գըլին շատ ձուն կը գա,
Իմ անուշ յարես տուն կըգա.
Յերբոր ինձ լավ մուծտա տըլին,
Աչքերիս անուշ քուն կըգա:
ՏՆ 223

18

Սարեր բըռներ ձյուն կուգա,
Աղբեր քըրոջ հյուր կուգա:
ՀՀ 312

19

Սարերում դարուն կըգա,
Սեւ սըրտիս արուն կըգա.
Ի՞նչ անեմ շնայես յարը,
Գըտըտվի, տարուն կըգա:
12. Ախ ենեմ, արուն կուգա,
Սեւ սըրտիս դարուն կուգա:
ԲՄ 139

20

Վ/Ախ կ'անեմ, արուն կուգա,
Սեւ սըրտիս դարուն կուգա
Կարուցել եմ (վ. կարուցել եմ) իմ
յարը,
Ո՞վ գիտե՜ յերբ տուն կուգա:
ՀՄՆԱ 19
12. Սարերին դարուն կուգա,
Սեւ սըրտիս արուն կուգա:
ԿԺԵ 12

21

Լուսադեմին քուն կուգա,
Կես գիշերին տուն կուգա.
Երված ու վառված յարիս՝
Սըրտիցը արուն կուգա:
ՏՆ 194. ԲՄ 156

22

Ասոր Թոխա ա, Թոռ կըլյա,
Գյուլուր քարերը փուլ կըլյա.
Հու վոր մին յարը չոնե,
Մալուր մուշկուն չոռ կըլյա:
ԱԺԻ
«Ասոր Թուխա ե, Թոռ (անձրեւ)
կը գա,
Բոլոր (կըր) քարերը փուլ
կըգա.
Ով վոր մի յար չունի,
Մալուլ մուշկուն չոռ (ման)
կը գա:

23

Տեներն ելլալըս կուգա,
Դարվար նայիլըս կուգա.
Ելին աղջիկն ի՞նչ տընիմ,—
Գըրկիլ պառկիլըս կուգա:

ԲՆԳ 677

3. Ելին աշխին ի՞նչ տընիմ:
ԲՆԱ 623

24

Ըրիքնակը տիւս կըլկյա,
Մենակն յըրա լիւս կըլկյա.
Հու խեր պենտւմ շառ խոսե,
Բըլեն աշկերը թող տիւս կյա:

ԱԺԷ 47

«Արեգակը դուս կըլկա,
Մենակի վրա լուս կըլկա.

Ով խեր բանում շառ խոսի,
Բալի աշքերը դուս գա»:

25

Թագա հացի հոտ կըգա,
Յարը յարի մոտ կըգա.
Իմ սիրած ջահիլ տըղից
Անուշ խընկահոտ կըգա:

ՏՆ 153

Հմմտ. Տեղ եմ քրցել, փոթ
կըգա,

Յարը յարի մոտ կըգա:

26

Բարձ վերուցեմ, հոտ կուգա,
Կարմիր խընձոր տիւր(ս) կուգա.
Խընձոր կիսից կըծած եր,
Զորս բոլորն արծրթած եր:

ՎՍԲ 44. ԺՆ 93.

234. Կարմիր խընձոր դիւրս
կուգա.

կըծած եր, արծըթած եր,

Են իմ յարող տըվածն եր:

ՊՎ 97

Հմմտ. վ. Գիշերվորե դուս ելա:

Հմմտ. «Խընձոր ունեմ կը-
ծած ա».

Հմմտ. 7 Տեղ եմ քրցել փոթ
կըգա:

27

Ելեր ես իգին, ավուղ ջուր կուգա,
Քյաֆուր վարդ բացվե, անուշ խոտ
(հոտ) կուգա:
ՎՍԱ 36

12. Ելանք ավգընոց, ավգեն ջուր
կուգեր,

Քյաֆուր վարդ բացվե, անուշ
խոտ (հոտ) կուգեր:

ՊՎ 88

28

Պիճիմ չային ջուր կուգա,
Քու մարդ ինձի դուր կուգա:
ՏՆ 107

29

Ջաղցի դըռնեն ջուր կիգա,
Աղբեր քուրոջ հուր կիգա:
Աղջի ջան, կանչա՛ լըսեմ,
Քանի սըրտիս դուր կիգա:
ԱԵ 196. ԺՆ 89

30

Բարձըր սարեն ջուր կուգա,
Մի տեսեք, թե ուր կուգա.
Ինչ անի հերն ու մերը,
Աղջիկ տըղին դուր կուգա:
2. Ծարավ մարդուն դուր կըգա:
23. Աղբեր քրոջ հյուր կըգա.
Ի՞նչ անեն հերն ու մերը:
ԺՆ 95

31

Ջաղջի դըռնե ջուր կուգա,
Աղջիկ տըղին դուր կուգա:
ՀԺԵ 128.

Ջաղցի առուն ջուր կիգեր,
Աղջիկ տըղին դուր կիգեր:

ՀԺԵ 80

2. Աղջիկ լաճուն դուր կուգեր:

ՀԺԵ 44. ՎՍԱ 45

ԾՎ 46. ԱԺԹ 105

Ջաղցի առուն ջուր կուգա,
Աղջիկ լաճուն դուր կուգա:

ՊՎ 97

32

Ալուր մաղեմ, թեփ կուգա,
 Ես իմ յարըս յե՞ր կուգա.
 Քյոսադադ գըլխու փոսը,
 Իմ յարիս սըրտի խուսը:
 ԱԶ 388

33

Ալուր մաղեմ, թեփ կուգա,
 Իմ յարըս հըլքի յե՞ր կուգա.
 Ամեն ծառին մի փըշատ,
 Յարիս ոմըր ըսի շատ:
 ԱԳ 103

Ալլուր մաղեմ, ձին կըգա,
 Յեգոր աղեն յե՞ր կըգա.
 Ամեն ծառին մի փըշատ,
 Սիրած յարիս ումըրը շատ:
 ԱԺԱ 49

Տես՝ իմ աղջիկը կըռնել ա:
 Տես՝ են սարին սար չեմ առի:

34

Ալուր մաղեմ, թեփ կիգա,
 Շեկլիկ աղբեր յե՞ր կիգա:
 ԱԼ 440

35

Ձուր եմ դըրել, յեփ կըգա,
 Ալիբ մաղել, թեփ կըտա.
 Աչքըս ճամփիդ մընում եմ,
 Յարաբ յարըս յե՞ր կըգա:
 ԱԺԱ 59

Սաքեր ամպեր, ձուն չի գա.
 Տես՝ Ամպել ա, ձուն չի գալի:

36

Գուլիկ մ'եմ հորդե, թերմաշ ջուր
 չիգա,

Ատու մ'եմ բացե, անտեր ջուր չի
 լա,
 Ընկնիմ ու թուռ դամ՝ չե պես յար
 չըկա.
 ԱԼ 438
 Տես՝ Գյուլիկ մի խորտեք,
 Թերմաշ ջուր չի դար:

37

Կավկավու սաքերը փուլ գա,
 Շիրին յարըս բալքի տուն գա.
 Երեկ են գիշերվան կըտամ,
 Յերբ աչքերըս անուշ քուն գա:
 ՏԽ 159

38

Հեյ ըրեք, հեյ ըրեք, դանան կյա,
 Ծըհանը մընկնե, կուտանան կյա.
 Հու լավ տըղա յա, ծեն անե,
 Երված յարը հընտան կյա:
 ԱԼ 29

«Հեյ արեք, հեյ արեք, դանան գա,
 Հաջահանը մեկնիր, կուտանան
 (կուտը) գա.
 Ով լավ տղա յե, ձայն անի, գա.
 Երված յարը հընտան (յետևից) գա»:

39

Դիլբա՛ր, քո շուշեն կըզընգա,
 Ամար, քո շուշին կըզընգա,
 Յես քո սիրուդ հիվանդ ընկա:
 3. Յես քո դարդեն հիվանդ
 ընկա:
 ՀԺԵ 98

40

Լամպի չիշան կըճընգա,
 Գըլորա ծոցըդ ընկա:
 — Սիրելիդ գոխ ե դառել,
 Իմ յարը դոխ ե դառել:
 ԱԳ 95

41

Հարավ քամին կըլընդընգա,
 Սաղ-քամանին կըճընգընգա,

Յես քու սիրուդ հիվանդ ընկա :
ԺԽ 25

2. Սադ ու քամանին կըճընկա :
ԶԲ 19

123. Սադ ու քամանին կըճընկա,
Յես քու սիրուտ հիվանդ ընկա .
Հարավ քամին կըչընկընկա :
ԲՄ 120. ՏՆ 108

42

Աղջիկ, քեմբերըդ կըչընկա,
Քըշեշադին չընկա չընկա
Քու դերդեն հիվանդ ընկա :
ԲՆԲ 6-12

43

Ծոօր Թող ձուռն դա,
Իմ յարը տուռն դա,
Ինձ անուշ քուն դա :
(Կրկնակ) ԱԺԱ 68

44

Աղիդիս կանչեք՝ չուտ դա,
Սրբտիս յարին դարման տա .
Գնացեք ասեք հորն ու մորը,
Թե ձեզ յեղեկ եմ փեսա :

ԲՄ 137

45

Թառ խորոտիկ ասլի դադա,
Քո դարդ մեջ իմ սրբտին չաւտ ա,
Քո ծոցն բնձի՛ նախըռն ողա :
ՔՆ 174

46

Սարեն իջար փիադա,
Թովանդն ուսիդ, ա՛յ գյադա .
Յես դու իրար սիրեցինք,
Վերն աստված չըհադ ա :
12. Սարիդ կրդաս փիադա,
Սողմոսը ծոցիդ ադա :

47

Հոպըմ, հոպուլի գյադա,
Կորի, քյափողլի գյադա :
(Կրկնակ) ԱԴ 164

48

Ալին ալմալու գյադա,
Զուխեդ չաքմալու գյադա :
(Կրկնակ) ԱԴ 176

49

Զուրն ունի կանաչ ադա,
Իմ ջանը ջանիդ բադա .
Դուշմանի վատ խոսքովը
Ինձ մի՛ սախլ թէ յադ ա :
1. Դեստն ունի կանաչ ադա :

ՏՆ 221

50

Ինձ հետ կըտորի վախտ ու վադա,
Զիվան ջանըս ըմբրիդ բադա .
Երված սըրտիս մի հարցըրու՛ւ,
Լուս երեսըդ ինձ դարձըրու :
ՏՆ 159

51

Բադես չորք կիւսը* լոխ վարդ ա,
Իմ յարը մին մադար մարդ ա .
Կ'ասիմ՝ ա՛յ յար, տանան տիւս մե՛
կյա** ,
Զորք կիւսըդ*** դիւշման մարդ ա :
ԱԺԵ 44

* Բադիս չորս կուսը (կողմը) :

** Տանեն դուրս մի՛ գա :

*** Կուսդ, կողմդ :

52

Մի յար ունիմ՝ վարդ ա,
Վարդ չի, գըլխիս դարդ ա :
Փահլըվանի կըչտին եւ,
Ամենից ուժով մարդ ա :

ԲՄ 127

53

Հաց առա թագա թագա,
Բոյը թամամ մի դադ ա.
Մեջն եմ դըրել ձըվածեղ,
Վար տանեմ յարիս մազա:
ԱԴ 164. ՏՆ 163

54

Նոր ձուկն եմ բռնել թագա,
Պորովեմ, տամ քեզ մազա.
Ինձ պես տղեն քեզի հետ,
Հախ աստու, լավ կըսազա:
ՏՆ 198
Հմտ. Թալիշու ճամբեն

դուդ ա:

55

Ջուխտ ըմ յար ունեմ, մեյ խին, մեյ
(մեկ) թագա.
Մեյ կուտա արադ, մեյ կուտա
մազա.
Են արադ տըվող չիվար չափարդա,
Են մազա տըվող իմ քանին ջազա:
ՎՍԱ 61

56

Ծիրանն ի խասե, խաղողն ալաջա,
Երկու յար ունիմ, մեկ խին, մեկ
թաթա.
Մեկն կուտա արադ, մեկն կուտա
մազա.
Են արադ տըվող չիվար չափարդա,
Են մազա տըվողն ձի կուտա ջազա:
ՊՎ 125. ՏՆ 121

57

Ծիրանն ի հասե, խաղողն ալաջա,
Երկու յար ունեմ, մեկ հին, մեկ
թագա.
Հընին շատ բարե, նորին շատ արե,
Երկըսի կարոտն ել արբտիս վերե:
ՎՍԲ 40

58

Սարի թըրթընջուկ թագա,
Մեղը ու շաքար քեզ մազա.
Ինձ պես նազանի աղջիկ
Քեզ պես տըղին վո՞նց սազա:
ՀՄՆԱ 41. ՌՄ 101
1. Սարի թարթանջուկ թագա:
2. Ջալզ ու մեխակ քեզ մազա:
ՔՀ 130. ԱԴ 666. ՏՆ 240
2. Ջալուդ շաքար քեզ մազա:
12. Սարերի թարթանջուկ
թագա,
Ջալուդ մեխակ քեզ մազա:
ԱԴ 266
134. Սարի թրթուր մի թող ա,
Ինձ պես նազանի յարը
Քեզ պեսին վո՞նց սազա:
ԱԵ 252

59

Սանրածըս ոսկե մազ ա,
Հադինըս կապուտ խաս ա.
Բուզման քրջած արխալուդ
Քեզի կըտամ թավազա:
ԲՍ 133

60

Եես աղջիկ եմ նոր մազա.
Աշխարքն ինձ փիանդադ ա.
Անմահական խընձորը
Կ'անեմ յարիս թավազա:
ԱԶ 379

61

Են ծառին ի՞նչ կըսազա,
Ճըղներին գինձ կըսազա.
Ըլիլն ըլիլ ա պըրծել,
Ասիլն ել ի՞նչ կըսազա:
ԱԶ 379

62-63-64

Յարըս գեղի խաբադ ա,
Աղուխա տըվի թավազա.
Մին ել վոր իմ կուշտը դա,
Գաթա կ'ուտեցենեմ թագա:
ԲՍ 153

65

Սարերը բարակ սեղ ա,
Քաղել ես կակուղ բեզա.
Հազրըվի, արի գընանք,
Քանի չի մըթնել, թեզ ա:

ՏԽ 211

66

Ձորի ճամբեն մեկ իղ ա,
Շան տըղի բոյը մի թիզ ա.
Արիք գընանք, Ասատուր,
Վոսկե գյամին քըցենք ջուր:

67

Հաց եմ թրխել, բոզ ա,
Ընկա՛վ թընդիրը, թող ա.
Ելնեմ, կայնեմ հարցընեմ՝
Յարաբ իմ յարը հո՞ւ ա:

ԱԴ 162

68

Ճամբա յեմ դընում, թող ա,
Իմ ու քու սիրտը դուզ ա.
Ամեն մի ներս մըտնելիս՝
Լեզուս տամ քեզի մազա:
234. Իմ յարը շատ դուռնո՞ւ ա.
Ամեն մեջլիս մըտնելիս՝
Լեզուս տամ յարիս մազա:
4. Լեզուդ տուր ինձի մազա:

Երիվանա ճամբախ թող ա,
Տես՝ թալիշու ճամբեն դուզ ա:

69

Բամբակ եմ ցանե(լ) դողա,
Մի յար եմ սիրե(լ) թազա.
Հին յար, աչքերդ քոռնա,
Մեկն ել եմ բըռնե(լ) փեսա:
124. Բամբակ եմ ցանե խողան,
Մի յար եմ բըռնե թաղան...
Մինն ել բըռնի թաղան:

ՀԺԵ 110

123. Բամբակ եմ ցանե խողա...
Մեկ յար եմ բըռնե թաղա.
Հին յար, աչքերիդ դուրբան:

70

Մըտանք մաղազեն, բոլորը բուզ ա,
Հայի սալդատը թազավոր կ'ուզա:
ՀԺԵ 114

71

Մեր կալատեղը դուզ ա,
Ձեր կալատեղը դուզ ա.
Վո՞րը կանա ինձի ուզա,
Իմ գին հազար մանեթ դուզ ա:

72

Մեր կալի տեղը փոս ա,
Քար կըթալեմ, կըսոսա.
Իմ գինը հազար մանեթ,—
Վո՞ր կանա ինձի ուզա:

ՀԺԵ 115

73

Մարգարի դուռը դուզ ա,
Աշխեն կայներ Անտոն կ'ուզա.
«Երկու հարուրն ի՞նչ անե,
Իմ հերը շատ բաշլըղ կ'ուզա»:

Խորոտ ե Աշխենը,
Կորոտ ե Աշխենը:

ՀՄԽԲ 26

74

Հերանցըս դուռը դուզ ա,
Հերըս բաշլուղ շատ կ'ուզա.
Երկու հարուրն ի՞նչ անի,
Գընա հինգ հարուր խոսա:
1. Հերանցըս դուռը փոս ա:

Տես՝ Հերանցըս դուռը
դուզ ե

75

Թալիշու ճամբեն դուռ ա,
Անտոն կայներ Աշխեն կ'ուզա.
«Ինձ պես տղեն քեզի հետ,
Աստված վրկա, լավ կըսազա»:
Խորոտ ե Աշխենը,
Կոլոտ ե Աշխենը:

ՀՄԽԲ, 26

Երեվանա ճամբախ թող ա,
Անդրեն կայնե Աշխեն կ'ուզա:
Խորոտ եր մեր Աշխեն,
Կոլոտ եր մեր Աշխեն,
Սիրուն եր մեր Աշխեն:

ԲՆԱ 566

76

Թըխել ես կարմիր դաթա,
Մի տարի կըտրել վաղա.
Ախ, յես ձեղի ինչ ասեմ,
Սերը մի յաման դատ ա:

ՏՆ 191

34. Իմ սըրտով սիրած յարըս
Աշխարհումը մի հատ ա:

77

Դու ո'ւստ կուզաս, դու Խըլաթա,
Բոլոր երես լըմանի դաթա.
Պազիկ մի տուր, տամ գոլաթա,—
Կանչիմ՝ յար արի՛, չուտ արի:

ԹՄ 98. ՏՆ 233

78

Դալալ, ո'ւստ կուզաս.— Այար
Խըլաթա:
Պազիկ մի տամ քե, տուր ընձի
գոլաթա:
ՀԺԵ 58

79

Քեզի կ'ասեն ըռեսի հարս,
Կարմիր երես, արուն կաթաս.
Պազիկ մի տուր, տամ գոլաթա:

ԴՄՎ 28

80

Մատիս մատնիկ արծաթ ա,
Կերածըս հալալ կաթ ա.
Յարո, ինձի բան մ'ասա,
Դոստ ու դուշմանըս շատ ա:
ՀԺԵ 114

81

Քարեն ողալ ջուր կըկաթկըթա,
Քեզ տըլել են ինձի բուրա.
Արի ինձ հետ խոսք մին արա,
Աշխարքը թող ասի տուտ*) ա:
ՏՆ 227

82

Մինթանես սպիտակ չիթ ա,
Յես կ'առնեմ, նանըս չի տա.
Աղա, քո հոգուն մեռնեմ,
Ուրիշին իրդար մի՛ տա:
2. Յես կ'ուզեմ, աղես չի տա:
12. Կերածըս կարմիր թութ ա,
Իմ հեր քե աղջիկ չի տա:

83

Աղջիկ՛, հագածըդ չիթ ա,
Յես կ'ուզեմ, հերըդ չի տա.
Աղջիկ՛, քու դադեն առնեմ,
Ուրիշին իրդար մի՛ տա:
3. Աղջիկ, քու հոգին կըծեմ:
Տես՝ Կերածըս կարմիր
թութ ա:

84

Կընտրիմ, տեղս հարթ ա,
Չորք կիւսըս գյուլու վարդ ա.
Քյընցեք ըսեցեք են տղեն,
Վըեր դյուշմանըդ տանա մարդ ա:
ԱԺԸ 26

«Կընտրեմ, տեղս հարթ ա,
Չորք կուտս (կողմս) գյուլ ու վարդ
ա».

Գնացեք ասացեք են տղին,
Վոր դուշմանդ տանու մարդ ա»:

*) Արտասանվում ե «սուլ»:

85

Աղջի՛, անունըդ Մարթա,
 Յես գիր գրեմ, դու կարդա՛.
 Քու խոսքերդ ինձ համար՝
 Ամեն մինը մի գարդ ա:

ԱժԻ 41

86

Ջաղացիս դուռը տարթ ա,
 Կըտուրը լիքը մարդ ա.
 Հըրես եկավ իմ յարը,
 Գոտիկը լիքը վարդ ա:
 ՌՄ 126. ԱՅ 201. ԲՄ 145

13. Ջաղացի դուռը տարթ ա.
 Հորես եկավ իմ յարը:

ԲՀ 163

3. Հըրես եկավ իմ յարը:
 ՏՅ 144

34. Յարըս բաղեն ե գալի,
 Յայլուխը լիքը վարդ ա:

ԱԳ 261

12. Ջաղացիս մեջը մարդ ա,
 Կըտուրը լիքը տարթ ա:

ԱԳ 262

2. Հըրես եկավ իմ աղբեր:

ԱժԱ 59

Ճըղացեն տոռնը տարթ ա,
 Կըտերը լիքը մարդ ա.
 Յարըս կյամա հըռնացե,
 Յեռքենը փոռն վարթ ա:

ԱժԸ 31

Եյա տանիք, լիք մարդ եր,
 Մարաք զբեն հարդ եր.
 Են դեհեն յարըս եկավ,
 Տեսա՛ գոտին լիք վարդ եր:

ԱՅ 195

Յար ջան, ջաղցի կտուրը տարթ եր,
 Գոտիկըս լիքը վարդ եր.
 Թելիկ-մելիկ աղբերըս,
 Գոտիկըս շարած վարդ եր:

ՀՅԵ 117

87

Ջաղացիս դուռը տարթ ե,
 Կըտուրը լիքը մարդ ե.
 Աստված սիրող բան չասե,
 Ուղածըս տըղամարդ ե:

ԱԳ 98

88

Ջուրն իր ճամբով կերթա,
 Յողածը վարդի թերթ ա.
 Ինձ սիրող կըտրիճ տըղեն
 Հազարի մեջ մի բերդ ա:

ՀՄԽԱ 41

234. Յարըս ինձ համար բերդ ա,
 Ինձ սիրող ջիվան տըղեն
 Թոքունի մեջ մի մարդ ա:

ՏՅ 171

Գուճուկ առվով ջուր կ'երթա,
 Տես՝ Ես առուն ջուր ա գընում:

89

Ամպել ա բութա-բութա,
 Ըռանդ-ըռուչըդ մութ ա.
 Երդում-կըրակն ել ընկնես,
 Խոսքերդ քո՛մա սուտ ա:

3. Վորտեղ կայնես գյալաջում:

90

Ամպել ա բութա-բութա,
 Աշխարհի վերջը փուտ ա.
 Թող իմ սիրածն ինձի տան,
 Բիրադի ասեն՝ սուտ ա:

ՏՅ 252

Տես՝ Ամպել ե, երկինք մութ ե:

91

Ամպել ա բութա-բութա,
 Իմ կերած կարմիր թութ ա.
 Յես ու դու իրար սիրենք,
 Թող գեղով ասեն՝ սուտ ա:

ԱՅ 195

1—4. Ամպել ա բութա-բութա,
 Բո կերած կարմիր թութ ա:

ԾՎ 52

92

Ամպել ա բութա-բութա,
Կերածը կարմիր թուփ ա:
Են խաղ ասող աղջիկը
Բըռնել եմ ինձի բուփա:

ԱԴ 174.

Ամպել ա հուդա-հուդա,
Ձեռացը կարմիր թուփ ա:
Են ալ ֆառով աղջիկը
Ինձի տըվել են բուդա:

ԱԴ 169

93

Ամպել ա բութա-բութա,
Քո կերած կարմիր թուփ ա:
Յես սիրեցի, քե առի,
Թող աշխարհն ասի՝ սուտ ա:

ՎժենԱ Յ.

94

Մինթանեղ բութա-բութա,
Մեջքիդ ա բալաք ֆուփա:
Սիրել ենք, իրար կ'առնենք,
Թող գեղով ասեն սուտ ա:

34. Յես քեզի վոր սիրել եմ,
Գեղով թող ասեն՝ սուտ ա:

34. Յես դու իրար սիրեցինք,
Թող աշխարհ ասի՝ սուտ ա:

1—4... Բալաք ֆուփա,

Յես սիրեցի, աշխարհ կ'ասի՝

սուտ ա:

ՀժԵ 62

95

Ամպերն եղեր բութա-բութա,
Ձուրն կապեր բալաք փուփա:
Յես քեզ սիրեմ, թող ըսեն՝ սուտ ա:

ՔՀ 175

Կայներ ես բութա-բութա,
Մեջքդ կապեր բալաք ֆուփա,
Քեզի սիրենք, չըսեն՝ սուտ ա:

ԱԸ 442

96

Ամպը քըցել ա բուփա,
Կերածը կարմիր թուփ ա:
Ղալամբալ աչք ու ունքըդ
Կոտրած արբաթի ումուդ ա:

ՏԽ 205

97

Կերածը կարմիր թուփ ա,
Ինձ տըվել են քեզ բուփա:
Յար ջան, քո հողուդ մատաղ,
Ուրիշին իրդար մի՛ տա:

ՏԽ 214

3. Ադա, քո հողուն մատաղ:
ՌՄ 131. ԱԴ 174

Տես՝ Մինթանես սիպտակ
ՀԻՔ ա:

4. Բուրբ ասածըդ սուտ ա:

98

Կերածը կարմիր թուփ ա,
Յարիս աչքը կապուտ ա:
Աղջի՛, արի փախցընեմ,
Թող գեղով ասեն՝ սուտ ա:

99

Ամպել ա, յերկինք մութ ա,
Կերածը կանաչ թուփ ա:
Ա՛յ, դու ինձի խաբուս ես,
Քոսքըդ ինձ ի՞նչ ոգուտ ա:

100

Ամպերն ելան ֆուփա-ֆուփա,
Մեջքս եմ զարկեր կանաչ ֆուփա:
Գլուխս եմ դրեր ֆինո ֆաներ,
Մատաղ եմ արեր, — կ'երես՝ սուտ ա:

ՀժԵ 100

101

Գիշեր մութ ա, սարեր մըժ ա,
Երիկ ունիմ, մատաղա՛ ճիժ ա:
Գիշեր չուր լուս կըվըժվըժա,
Մարդու ականջ կըղժժղժա:

ՀՄԽԲ 31

1—4. Ելա գեղունկ, սարեր
մըժ ա,
Երկկ մ'ունիմ, քորոփա ճիժ ա,
Գիշեր չուր լուս կըվըժվըժա:

102

Շըբաքն ելեր կըհիա,
Աշվըները կըպըլպըլա.
Երթամ քովը մոտենամ,
Կըվախնամ ելնա գըժա:
ՀՀ 323

103

Մինթանեդ ալ ա,
Ափները չալ ա.
Մատները բարակ,
Մաշինու կար ա:
1. Գողնոցդ դութնի յա:
ԱՖ 336

104

Աչքեր ունիս փիալա,
Թըշերըդ փարմիր բալա.
Մեր տունը յերբոր հարս գաս,
Գրվիիդ կըքըցենք վալա:
ՏՆ 199

105

Վարադա սար բացվե լալա,
Եղունիկ րերի ջուխտըմ բալա.
Մեկն ի առան, մեկն ի կափլան,
Քանց մեկըգմեկ են աննըման:
ՎՍԲ 38

1—4. Վարադա բացվե լալա,
Եղունիկ րերե ջուխտ մը բալա:
ԳՎ 127

106

Բոյդ ի յասամի, երեսդ ի լայա,
Ուլյոդ ի, խէյթոդ ի շատ լավ ու
ալա,
Ուրդճուկ եմ, մի՛ բերեր զրլխուս ի
բալա:
ՀՀ 325

107

Գարնան բացվեց նոր լալա,
Ումար բերեց ջուխտ բալա.
Աչքըդ լուս, Հաջի աղա,
Թոռներուդ հալավ արա:
(Ամբողջ յերգ) ՀՄԽԲ 28

Թագա յափուն բացվե լալա,
Ումար բերեց ջուխտըմ բալա.
Աստված սիրես, Սահակ աղա,
Բալաքտերացդ հալավ արա:
ԳՄՎ 33

108

Դոշիդ վըրեն ջուխտակ խալ ա,
Գրլխիդ քըցել ես ալ վալա,
Ճամբեդ մըտիկ տալով հալա:
ՏՆ 166

109

Թոն կուղա կալկալա,
Բոյիդ մեռնիմ, Մարգարա.
Սալմա կոճակ եմ չարել,
Քեզնից լավն եմ ճարել:
ԱՆ 203

110

Քոչեր եկավ, անցավ ճալա,
Ճերմակ ճակատ, կարմիր վալա,
Քու սեր քաշելով հալա:
3. Քու սեր քաշեմ, հալա մաշա:
ՋԲ 20

111

Մաչքըդ սիրակ* չըմալ ա,
Կոժըդ** ծանղըր, ճըմալ ա.
Քու ալադյոդ աչքերըդ
Խո՛ւ արունրս խըմալ ա***:
ԱԽ 112

* Մեջքդ բարակ.*
** կուժդ.
*** խմեկ ե:

112

Քու հագած դեյրեն ալ ա,
Ճակտիդ ի ջուխտ մի խալ ա.
Աղջի՛, սեղան մի՛ կապա,
Քու յարըն շատ բեհալ ա:
ԱՆ 196

113

Աչքերըդ չառ չալ չալ ա,
Ամեն թըշիդ մի խալ ա.
Ա'ի, են որը յե՞րբ կըգա,
Գըլխիդ քըցեմ ալ վալա:

ՏՊ 156

4. Գըլխիդ քըցեմ ալ վալա:
ԲՍ 130

114

Տեղ եմ քըցել ալ վալա,
Երկու թըշերիս խալ ա.
Յես են տըղին չեմ ուզում,
Ել ես ի՞նչ զալմաղալ ա:

115

Ունընցես յըղըկալալ ա,
Վընչխարըս կըղըկալալ ա.
Եսա կյամ ա իմ յարը,
Բեղերը չըղըկալալ ա:

ԱԺԵ 48

«Ոնոցիս յեղակալել ա,
Վոչխարս կեղտակալել ա.
Ես ա գալիս ա իմ յարը,
Բեղերը չաղակալել ա»:

116

Սարը ձյունը կալել ա,
Անձրե արել, հալել ա.
Ոտարտ տարեք իմ նանին,
Սիրտըս վարամ կալել ա:

ԱԸ 143

117

Սարերը ձյուն կալել ա
Արե արել, հալել ա.
Ջալում դյանջեցի աղջիկ,
Դարդերն ինձ կալել ա:

ԱԳ 268. ԲՍ 138

34. Վոր դու ըտենց բեքեփ ես,
Դարդերդ ինձ կալել ա:

ԱԺԹ 87

118

Ձյուն ա եկել, հալել ա,
Լըցվել գյուղը, սառել ա.
Եդ ելողլու գեչ խոսքը
Ինձ մոմի պես վառել ա:

ԲՍ 126

123. Ձինը եկել, հալել ա,
Լըցվել փոսեր, սառել ա.
Եդ դուչմանի ուռտ խոսքը:
234. Փոսն ա դառել, սառել ա,
Եդ քալ բըռնած բաները
Ինձ մոմի պես հալել ա:

ԱԺԱ 56

119

Արփաչայը ելել ա,
Յարըս դուռը կայնել ա.
Ինձի աչքով անում ա,
Սիրտ ու հոգիս հանում ա:

4. Սիրտըս հոգիս մաշում ա:
ԱԴ 163

120

Լուսու առողըն ելել ե,
Նանի, յարըս քընել ե,
Քընել ե, քըրտընել ե:

ՀԺԵ 119

121

Կողբա բերդը բըլեր ա,
Յարըս տակին քընել ա.
Ձեն տըվի, ձենըս չառալ,
Մեգեր թարկըս տըվե՞ր ա:

ՀԺԵ 122

124. Կողբա քարեր ճըղվել ա,
Յարըս միջին քընել ա...
Ինձանից խըռովել ա:

Սարի ուսին բըլեր եր,
Յարըս տակին քընել եր.
Քընել եր, քըրտընել եր,
Վախենամ, թարկըս տըվել եր:

ՀԺԵ 97

Ղարառ բերդը պըլել ե,
Իմ յարս մեջը քընել ե.
Ձեն տըվի, ձենս չառալ,
Մեգար ինձմե ջորե՞ր ե:

ԱԸ 133

124. Կանա յայլեն փլլեր եր,
Յարլս տակը քընեք եր.

Մեդեր ինձեն ջորեօր եր:
ՆՀՁ 87

Կանա յայլան փլլեր ե,
Յարլս մեջը քընեք ե.
Ձայն կուտամ, ձայն չհանե,
Մեդար ինձեն ջորեօր ե:
ՀԺԵ 83

124. Կողբա պատեր դըրած եր,
Յերլս տակին քընած եր.
Յարաբ ինձենն չորված եր:

122

Աղվես դարը պլլել ա,
Յերլս տակը քընել ա.
Ձեն տըվի, ձենլս չառավ,
Եդ ի՞նչ անուշ քընել ա:

ԱԲ 342

Աղվես դարը փլլեր ա,
Ա՛յ սար ու սեյրան,
Յարս տակը քընել ա.
Յարալո ջեյրան:

ԿԺԵ 50

Ձեռնակա բերդն եր փլլեր,
Յարիկս ի տակին եր քընեք.
Քընեք եր ու քըրտընեք,
Հիալով եր, ախ կ'ենեք:

ՀՀ 321

124. Ղարսա բերդը փլլած ա,
Յարլս տակը քընած ա.
Ես ի՞նչ անուշ քընած ա:

4. Եդ ի՞նչ քաղցըր քընած ա:

123

Ղարսա բերդը փլլել ա,
Յարլս տակին քընել ա.
Աղբեր, ոգնություն հասիր,
Իմ որը խավարել ա:

ԲՍ 142

124

Քաղքի ուսին փլլեր եր,
Իմ յարիկ տակ քընեք եր,
Քընեք եր, քըրտընեք եր,
Քանց քաֆուր վարդ փլթթեք եր:
ՎՍԲ 57

124. Նարսա բերդը բլլեր եր,
Յարլս տակը քընեք եր.
Վարդն երեսին թըփոնեք եր:
ՀԺԵ 139

125

Բախտն ինձանից փախել ա,
Դուռն իմ դեմըս ախել ա.
Սերըդ քաշել ինձ տարել,
Բարձըր ծառից կախել ա:
ՏՆ 207

126

Իմ նան ինձի թակել եր,
Դուռն երեսին փակել եր.
Երնեկ ավլանին մեռնեյի,
Մարիկին մըտեն ելնեյի:
ՀԺԵ 116
Տեո՝ Մերս ինձի բերել ա:

127

Նանեն ինձի թակել ե,
Դուռն երեսին փակել ե.
Յես նանիցս ջորել եմ,
Իհար զուրպատ կորել եմ:
ԱԴ 175

34. Դիար դիար կորել եմ,
Յարոջմենեն ջորել եմ:

Նանես ինձի տըփել ե,
Դուռը վըրես խրոխել ե.
Յես նանեսս ջորեք եմ,
Դիար դիար կորեք եմ:

ԱԳ 98

128

Մաղկեվանքը ծաղկել ա,
Մամեր դըլխին թաղքել ա.
Նարար տարեք իմ նանին,
Սերն ինձի հաղթել ա:

ԺՆ 58

12. Փըշատի ծառ ծաղկել ա,
Մազերս գըլխիս թաղքել ա:

1—4. Ծաղկավանքը ծաղկեր ա,
Ծամեր գըլխիդ թաղքեր ա:

ՓՇ 74

129

Ծառիս ծերը ծաղկել ա,
Մազիս ծերը թաղքել ա.
Վախում եմ դարիս եթամ,
Հարիբություն հաղթել ա:

130

Ծիրանի ծառ ծաղկել ա,
Թուխ մազերնս թաղքել ա.
Թուղթ ուղարկեք աղբորս,
Փամանակը փոխվել ա:

131

Ալուչի ծառ ծաղկեր եր,
Մայրամը տակ պառկեր եր.
Ալուչի ծառ կոճկեր եր,
Մայրամու փոր տըճկեր եր:

ՎՃԵԲ 16

Մայրամի յերգից (գյոնդ). Տես
նահ. ՔԼՎ 127 հտ.

132

Հաղկալ ա, հաղկալ*) ա,
Բաքվա չհարը ծաղկալ**) ա.
Են տղեն***) ըսեցեք՝ կյա,
Դիւթյան բաղար սարքալ**) ա:

ԱժԸ 28

*) Հաղկալ ա**) Ծաղկել ա.
Սարքել ա. ***) Տղին գա:

138

Արև նոր ա ծեղկեր ա,
Յարս ծաղիկ ղրկեր ա:
Կայներ ես մահլի վերել,
Վի՞ր հետ ղրկեմ իմ բարեւ:
ԱԸ 439. ԺՊ 23
Տես՝ Հենց վոր ծաղի արևը:

Հարսա ջուրը պաղել ա,
Տես՝ Կողբա ջուրը սառել ա:

184

Գեղի բուր կըծղել ե,
Մեջը վարդով լըցվել ե.
Քաբար տարեք իմ նանին,
Բաւեն դարդով լըցվել ե:

135

Հոռոմ, հոռոմ, հոռոմել ա յարըս,
Վարդը ձեռին թոռոմել ա յարս:
(Կրկնակ)

136

Իմ յարը դուռ քըներ եր,
Փափաղը ծուռ դըրեր եր.
Հաղիին յարը տուն դարձաւ,
Իմ յարը ձորեն անցաւ:

ԱԳ 94

137

Յար, յար, յարըս քըներ ա,
Հով ծառի տակ քըրտըներ ա.
Հով, հով, հովը քըներ ա,
Հունձ ա անում, բեզրեր ա:

Ժամի դուռը թիկնել ա,
Տես՝ Այ յար, այ յար, կոնել ես:

138

Իմ աղջիկը կըռնել ա,
Վարդը ձեռին բըռնել ա.
Ամեն ծառին մի փըշատ,
Իմ աղջկա ումբըրը շատ:

ԱժԱ 41

Տես՝ Ալուր մաղեմ, թեփ կուզա:

Աղից յարս կըռնալ ա,
Գյուլն ըրեսեն փոնալ ա.
Ամեն ծառա մին փըշաղ,
Քելունք տղեն ումբըրը շատ:
ԱժԵ 41

139

Յես մի զարիւր զուշ ելա,
 Զալում մարդի թուշ ելա.
 Զունքի ինձի սիրեցիր,
 Դումսությունը թարկ արա:

140

Յոնջեքը կանանչել ա,
 Յարբա ինձ հանանչել ա.
 Ասի, թե մի պաչ առնեմ,
 Աղջիկըն ամանչել ա:

1. Ծառերը կանանչել ա:

Յոնջեն նոր ա կանաչել,
 Աղջիկ տըղեն ճանաչել.
 Աղջրկան բան մի՛ ասեք,
 Աղջիկըն ա ամաչել:

141

Ալադյազ սարն ամպել ա,
 Աղբեր իր ձին թամբել ա.
 Յարոջ դըռնեն անցել ա,
 Ելե դաշտը խաղցել ա:
 Անձրեմ զարկե, թըրջել ա.
 Արեմ զարկե, չորցել ա,
 Քանց քաֆուր վարդ բացվել ա:
 ՀՄԽԱ 11

1—8. Դալու բաբեն ամպել ա,
 Աղբեր իր ձին թամբել ա,
 Ելի մեյդան խաղցել ա,
 Անձրեմն եկի, թըրջել ա,
 Արեմն զարկե, չորցել ա,
 Քյաֆուր վարդից բացվել ա:
 ՓՇ 72

1—8. Դալու բաբեն ամպել ե,
 Շեկ յարը ձին թամբել ե,
 Հեծի, ջիրիդ խաղցել ե,
 Անձրեմ եկի, թացվել ե:
 ԱԼ 133

1—8. Դալու բաբեն ամպել ա,
 Քըշեր, մեյդան անցել ա,
 Անձրեմ եկեր, թըրջել ա,

Արեմ զարկեր, չորցեր ա,
 Քանց քաֆուր վարդ բացվել ա:
 ԱԼ 147

1—8. Արտարա սար ամպել ա,
 Սեմ լաճ ուր (իր) ձին թամբել ա,

Մեջ հեծելին կայներ ա,
 Հեծել կուտոր արեր ա:
 ՀԺԵ 86

1—8. Ալադյազը ամպել ա,
 Գրիգոր ձինը թամբել ա:
 ՀԺԵ 116

1—8. Ագոս վերա ամպել ա,
 Իմ աղբեր իր ձին թամբել ա,
 Գացեր մեյդան կըռվել ա,
 Անձրեմ եկեր, թըրջել ա,
 Արեմ առեր, չորցեր ա,
 Քանց քաֆուր վարդ բացվել ա:
 ՀԺԵ 122

1—8. Թամյանց սարեր ամպել ա,
 Աղբերըն ձին թամբել ա,
 Գնացեր մեյդան, խաղցել ա,
 Անձրեմ եկեր, թըրջել ա,
 Քընեռ ա, ջըրտըներ ա,
 Վարդն երեսին փըռվել ա:
 ՀԺԵ 129

Հմտ. Քաղբի ուսին փըլեր եր:
 Հմտ. Կես դիշերին դուքս ելա:

142

Յարոջ դըռնով անցա յես,
 Անձրեմ եկամ, թացվա յես,
 Արեմ զարկամ, թըրտա յես,
 Քանց կարմիր վարդ բացվա յես:
 ՀՀ 321

Հմտ. Գիշեր խաղա, դուս
 ելա:

143

Կողբա յետեմն ամպել ա,
Թոփով ոսկին բանդել ա.
Մեռնիմ ազապ ղըլըղիդ,
Ղըլըղըդ կեղտոտել ա:

ԱԴ 161

124. Պատին ետեն ամպեր եր,
Թոփով ոսկին բանդեր եր...
Ղըլըղըդ կեղտոտել եր:

ԱԳ 97

144

Կողբա յետեմ ամպել ա,
Թոփով ոսկին բանդել ե,
Քուրը մեռնի են աղբոր,
Ալ ձին տակը թամբած ա:

ԱԵ 202

145

Խոր գետը ծով դառել ա
Ինձ ել հետը տարել ա.
Ոնեղճ աղջիկն ենպես դիտի,
Միտոս իրենից սառել ա:

ՀՄՈԱ 35

13. Խոր գետը վարարել ա,
Ոնեղճ տղեն ենպես գիտի:

ՏՈ 138

Տես՝ Մեր գետը վարարել ա:

146

Ջուրը ջրին առել ա,
Մատուս դալամ տարել ա.
Են թուխ քեղամոր տղեն
Ուն ու միտքը տարել ա:

ԱԶ 375

Տես՝ «Սառել ա» չարքը:

147

Ջուրն եկել, դուռն առել ա,
Կեսարա պարտքով մեռել ա.
Յես պըստիկ, յարըս պըստիկ,
Դարդը մեզի տարել ա:

ԺՈ 6

234. Կեսուրա պարտքով մեռել
ա.

Յես պուճուր, յարըս պուճուր,
Միտքը մեզի տարել ա:

124. Ջուրն եկավ, գետինն
առավ,
Կեսարա պարտքով մեռավ...
Հոգսը միտքը մեզ տարավ:
ՀՄՈԲ 10

Ջուրն եկել, դուռն առել,
Արեմն ա տեսել, հալել.
Յես ջահել, յարըս ջահել,
Դարդն ա մեզի տարել:

148

Դըբըրգեն տակը սառալ ա,
Մաններս սառնը տարալ ա.
Ընդըղավ մին տըղա քյընեց,
Ոչ ու մընեքս տարալ ա:

ԱԺԷ 45

«Դարբազին տակը սառել ա,
Մատներս սառնը տարել ա.
Են տեղով մի տղա գնաց,
Ուչ ու միտքս տարել ա»:

13. Ըխպրին հըղեն սառալ ա.
Սընվ տըղա, կարմիր յեխան:

ԱԺԷ 45

3. Թոխ չոխա, կարմիր, յեխա:
ԱԺԷ 45

«Աղբրի ուղին սառել ա.
Սեմ տըղա, կարմիր յախան:
Թուխ չոխա, կարմիր յախա»:

Դարվազին տակը սառալ ա,
Մատներս դալամ տարալ ա.
Թուխ յախալոր, բոզ չուխալոր,
Ուլս խեղըս տախալ ա:

ԱԴ 115

149

Արփա-չայր սառել ա,
Նադոս ծառին թառել ա.
Յարիս չեկիկ մաղբը,
Ոնեղըս դըլխես առել ա:

ՏՈ 206

150

Ձըկնու ծովը սառել ա,
 Զուկը տակը կալել ա.
 Թուխ փափախ, սպիտակ ճակատ
 Յարի խելքը տարել ա:
 ԱԶ 38

151

Կողքա ջուրը սառել ա,
 Քու աֆջարդ ինձ առել ա.
 Են չեկ-բեղավոր տղեն
 Խելքն գլխես տարել ա:
 ՏՅ 253

Ղարսա ջուրը պաղել ա,
 Ղամեն ձեռն տարել ա.
 Են չեկ բեղավոր տղեն
 Խելք ու միտքն տարել ա:
 ԱԲ 341

Կանանչ ջուրը սառեր եր,
 Զեռքն դաման տարել եր.
 Պարին միջի չեկ տղան
 Խելքն գլխես տարել եր:
 ՋԲ 20

123. Ձայի ջուրը սառել ա,
 Խանչալ ձեռքն տարել ա.
 Եղ թուխ ու խումար տղեն:
 13. Ղոչա ջուրը սառել ա.
 Թուխ բեղավոր շան տղեն:
 3. Շեկ մաղավոր լավ տղեն:

Լոռվա ջուրը սառել ա,
 Ղամչին կուռն տարել ա.
 Քանքիկ ու թանթիկ տղեն
 Ուշք ու միտքն տարել ա:
 ԱԺԱ 54

152

Սարի ջուրը սառել ա,
 Ղամեն ձեռն տարել ա.
 Բաղի միջի չեկ աղջիկ
 Ուշքն միտքն տարել ա:
 ՀԺԵ 114

134. Կողքա ջուրը սառել է...
 Եղ չեկ մաղավոր աղջիկ
 Խելքն գլխես առել ե:
 ՌՄ 129

Ղարսա ջուրը սառեր եր,
 Ղամեն բուռն տարել եր.
 Շեկիկ ծամերով աղջիկ
 Խելք ու միտքն առեր եր:
 ՆՀԶ 88

153

Գետան ջուրը սառել ա,
 Խանչալ բուռն տարել ա.
 Գրնացեք ասեք են յարին՝
 Սիրտը քեզնով վառել ա:

154

Քամին մեջքն առել ա,
 Ղումաչի պես տարել ա.
 Քո մոր թահնա խոսքերը
 Քո'մա սըրտիս առել ա:

155

Քրտինք մեջքիս սառել ա,
 Մաճը բուռն տարել ա.
 Են չեկ ծամերով աղջիկ,
 Ուշ ու միտքն առել ա:

Ջրի ճամբեն սառել ա,
 Մաճը բուռն տարել ա.
 Կաքավաղչիկ թուխ տղա
 Ուշ ու խելքն տարել ա:
 ԱԸ 142

Ղլլեն հղեն սառալ ա,
 Մանենքը շուշա տարալ ա.
 Կյարմուր յախա, թոխ չոխա
 Ուշն խելքն տարալ ա:

ԱԻ 113

123. Ըխպլորին հղեն սառալ ա,
 Մանենքն զալամ տարալ ա,
 Ին թոխ չուխա, կարմիր
 յեխան:
 ԱԺԵ 45 հտ.

Ճըրին հըղեն սառալ ա,
Աչքի կոռնըս տարալ ա,
Են քյաքյլիդյ պոչիդյ տըղան
Ուշս մընտքըս տարալ ա:

ԱժԸ 31

23. Մաչի մաննըս ասեղ
տարալ ա:

Ամեն մին յարըս տըննալալ:

«Ջրի ուղին սառել է,
Աջու կուռըս տարել է.
Են քանքլիկ պոչիկ տղան
Ուշըս միտքըս տարել է»:

23. «Միջի մատս ասեղ տարել է
Ամեն յարըս տեսնելով»:

156

Բուխարիկը վառել ա,
Աֆքյարըդ ինձի առել ա.
Քանի վոր քեզ սիրել եմ,
Ուշ ու միտքըս դառել ա:

ՏԽ 148. ԲՍ 141

157

Վարդավառը հասել ա,
Բան ու գործըս Թարսել ա.
Թե սիրել ես, ջուր չաղ տուր,—
Կըրակըս Թեժացել ա:

ԲՍ 136

158

Արտ եմ արել, հասել ա,
Ղարդու միջին բուսել ա.
Խաբար արեք իմ յարին,
Իմ ու քո վախտ հասել ա:

159

Գիշեր ղալդա, դուս ելա,
Թուխ ամպ անուշ կըցոլա.
Ցուլա, ցոլալուդ հայրան.
Կըցոլեր Հալվա սարին,
Շատ բարե հեռու յարին,
Քիչ բարե մոտիկ յարին:

ԱՆ 192

Հժժա. Մաղեր ունիմ իլվանի:

Գիշերս ի յես դուրս ելա,
Թուխ ամպ անուշ կըցոլեր.
Դե՛ ցոլա՛, ցոլա՛, ցոլա՛.
Դե՛ ցոլա՛ Հալվա սարին.
Ցուլա՛, ցոլալուդ դուրբան,
Փիլա՛, փիլալուդ հայրան:

ՀԺԵ 138

Գիշերվորե դուս ելա,
Թուխ ամպ անուշ կըցոլեր.
Ցուլա՛, ցոլալուդ դուլ եմ,
Սարերու դաստադյուլ եմ:

ԱՆ 189

Լուսնյակ գիշեր դուրս ելա,
Կըչեռք անուշ կըցոլա.
Թող ցոլա Ալվան սարին,
Բարեվ տուր բերախտ յարին:

ԱՆ 203

Աստըղն անուշ կըցոլա,
Կըցոլա Հալվա սարին,
Շատ բարեվ ղարիբ յարին:

ԱՆ 194

Գիշերը դուս ելա,
Լուսնյակն անուշ կըցոլա.
Կըցոլա Ալմա սարին,
Լավ բարեվ անուշ յարին:

ՀԺԵ 126

Այս գիշեր յես դուրս ելա,
Լուսինն անուշ կըցոլա.
Կըցոլա Հալվա սարին.
Կըկաթե մառմառ քարին:

ԱԸ 136

Ես գիշեր յես դուրս ելա,
Լուսինն անուշ կըցոլա.
Թող ցոլա Ալվան սարին,
Բարեվ տա Նազլու (Լեյլու)

յարին:

34. Յուլա դու Հալվա սարին,
Բարեվ տուր անուշ յարին:
4. Շատ բարեվ տար իմ յարին:

160

Գիշեր խալդա, դուս ելա,
Լուսնակ անուշ կըցուլար:
— Լուսնակ, դուրբան ո՞ւր
կ'երթաս:
— Կ'երթամ վր չըլպը սարուն:
— Կ'երթաս վր չըլպը սարուն,
Խեր խարրիկ տանես յարուն:

Ձեռագիր ժող. Յեղիազար Կարա-
պետյանի, Թալինի Իրինդե դյուղ
5/II 1928.

Գիշեր խալդա, դուս ելա,
Թուխ ամպ անուշ կըցուլար.
Աչնան գիշեր, հով գիշեր,
Շաղն իջե, գետին նըխշեր:
Պանչիմ. Վլուսնա՛կ, դո՞ւր
կ'երթաս:

— Կ'երթամ գիշերիկն ու ցերեկ,
Կ'երթամ վր Ալու սարին:
— Շատ բարե խորոտ յարին:

ՀժԵ 93

161

— Լուսնա՛կ, լուսնա՛կ, ո՞ւր
կ'երթաս:
— Կ'երթամ հետ Հալվա սարուն:
Յարուկ բախչեն խորունկ քուն.
Քընեք եր, քըրտընեք եր.
Պագուկ եր, կարմըրուկ եր.
Սիրուկ եր, զարդըրուկ եր,
Վարդն երեսին փրուուկ եր,
Վախենամ՝ խըռովուկ եր:

ԲՆԱ 313

Հժժո. Ջատուլ յեմ եկե, եկեք
եմ քեզ տես:

162

— Լուսին, իմ հովան լուսին,
Ո՞ւր կ'երթաս:— Հալպա սարին:
Լուսնակ՝ դիշեր անահուն,
Չափե աշուն ու գարուն:
Լուսնակն ի բակն եր իջեր,
Բակն արեվով եր լըցվեր.
Լուսնակն եր սարու ոլոր,
Հրժ խորոտիկ, հեմ բոլոր:
Յարուկ բաղչեն խորունկ քուն,
Պուրսայու բարձ տակ զլլխուն,
Ծիծ ու ծոց դեմ աստղուն,
Լուսնակ բերի անուշ քուն:

ԲՆԲ 237

1-12. Գիշերըս յես դուրս ելա,
Քո սիրուն հիվանդ ընկա.
Լուսնակն ի բակ իջեր եր,
Բակ շողերով լըցեր եր:
ՀՀ 312

1-12. Ելավ ուր չըլպու
սարուն,
Կուլեր զաշուն ու զգարուն:
ԲՆԳ 121

Տես՝ Հընչի երբ ըտինք զետ
բան...

163

Գիշերիկս ի յես դուրս ելա,
Թուխ ամպ անուշ կըցուլեր.
Կըցուլեր Հալվա սարուն,
Շատ բարե հեռուն յարուն:
Յարուկն եր բաղչեն ի քուն,
Բուրսայու բարձեր գըլխուն.
Քրնուկ եր, քըրտնուկ եր,
Կըղա թե պագիկ մ'առնենք,
Դըլորս ու զընդան ընկա:
Են զընդան, ի՛նչ մեծ զընդան,
Մեջ վարդ եր, բոլոր ուհան.
Հուսսի սուրբ Սարգիսն երի,
Եկավ ու զընձի հանեց:

ԱԶ 72

Տես՝ «Յարքա բաղչեն քընուկ ա :

Տես՝ «Յարուկ բաղչեն խորունկ

քուն» :

164

Գիշեր խալդա, դուռ ելա,

Բոբիկ հետիկ մի դըտա.

Առա հետիկն ու գացի,

Գացի բաղչեն դուռ ելա.

Ոորոտիկ մեջ քըներ եր,

Բրներ եր, քըրտրներ եր.

Իջա թե պազիկ մ'առնենք,

Ըսեց : «Տըղա՛, բեվախտ ե» :

ՀԺԵ 93

165

Յես գիշերս ի դուռ ելա,

Թաթախ ձընիկ թալեր եր.

Բոբիկ հետիկ գացեր եր.

Քըռնի հետիկն ու գացի

իմ յար մեջն եր, չըտեսի :

Գացի, գացի, դըռնիկ բաց.

Մըտա՛ առնենք թաթա հաց,

Անտեր թուլեն զիս իխած :

ՀԺԵ 138

Տես՝ Պրծա, տարեն եկա ցած :

166

Գիշերը հազյան դիւռ երա՛մ,

Մորժորիկ ձյուն մ'ել եկա՛մ.

Մե բոբիկ խեռ մ'ել զնաց.

Ընկամ խաթան.

Սետ են խետին գնացիմ,

Գնացիմ, խասամ յարոց դիւռ.

Դիւռ բացիմ, երիչկացիմ :

Յար տուն չեր, նըստամ լացիմ :

ՔՄՎ 36

1-8. Շաղ թափեր գետին

հալեր,

Բոբիկ հետիկն եր կորեր.

Առա գհետիկն ու գացի,

Յարոջ դուռ հանգըռցուցի :

ՀՀ 320

167

Իրիկվորե դուռ ելա,

Թաթախ ըմ ձուն եր թալե,

Բոբիկ խետիկ մ'եր գացե :

Սետ են խետքին գացի,

Գացի բաղչեն իջա :

Բաղչեն եր աղպալվացք,

Սիվտակ լըվացք են երած,

Փողպատ դալմով են բացած :

ՀԺԵ 97

Հմատ. Յար ջան, արի ու գնա :

Առա չըրջա գետուկ մի,

Ազպա լըվացք են երած,

Պաղչի փըշին են փըռած :

Ոսկին ճակտին են դըրած :

ՀԺԵ 98

Լուսնակ գիշեր մ' դուռ ելա,

Սեր-սըբիկ լըվացք ըմ տեսա,

Շարե չապիկ պարղած տեսա,

Ակիկն եր մատնախըրած,

Փողպատը կալամով բացած :

Հարս, հա՛ն վիճակն ի բարին :

ՎՍԱ 89

(Վիճակի յերգ)

168

Գիշերվորե դուռ ելա,

Թաթախ ձընիկ մ'եր եկե,

Բոբիկ հետիկ մ'եր գացե :

Առա դեն հետն ու գացի,

Գացի ու բաղչե մ'իջա.

Աղպալըվաց են երե,

Պաղչի փըշին են փըռե.

Ղալմով փողպատ են քաչե,

Աստղուն կոճակ են դըրե :

Յարիկս ի բաղչան քուն եր,

Ուրֆալի բարձ գըլխուն եր.

Ոչ քուն եր, ոչ արթուն եր :

Բարձի տըկեն հոտ եկա՛մ,

Վերցի տեսա խընձոր մ'եր :

Խընձորի կես կծուկ եր,
Չորս կողեն արծթուկ եր:

Քընեի ես, քըրտընեի ես,
Բեր պագեմ, կարմիր երես.
Վախենամ՝ խըռովեի ես:

ԱԵ 189

Հմտո. Բարձ վերուցեմ, հոտ
կուգա:

160

Կես գիշերուն դուս ելա,
Մատղաչ ամպիկ մ'եր ելեր,
Թանթաղ ձընիկ մ'եր թալեր,
Բուկիկ հետիկ մ'եր գացե:
Առա զհետիկն ու գացի,
Գացի կայնա գըլխընուն.
Վարդեք փըռուկ եր երեսնուն,
Երկու ծըծի մեջ նըչան կեր:
Չոքա թե զնըչան պագեք,
Գըլտրա, զընդան ինկա:
Կանչի սուրբ ու սըրորեք.
Մեկիկ չեկա՞լ երեկան:

ԲՆԱ 740

Մեր դոստն ի քընե,
Շաղ թալե կարմիր երես.
Կ'ուղեմ դամ պագենեմ,
Կըվախենամ՝ խըռովես:
Յար հալալ ա,
Ձոջ դաշտերն եր կանաչ մեյդան,
Մեջն եր վարդ, բոլորն թուխ ուհան:
Ձեռ տարա, տակն կըտրեցի,
Ջարկին զիմ ձեռը կոտրեցին.
Կոտրեցին, զընդան թալեցին,
Մարդ չեկա՞լ ձի տեսություն:

ՔՄՎ 38

Ձիկ տարան, են զընդան թալեցին,
Ձընդընի դըռներ վըրես փակեցին.
Բանիս են ձըկան բերան թալեցին,
Անատակ ծովեր խառուցին:

Թորգեր ես երկու ջուխտ ծամ,
Ջուխտ ծամներ մեջն եր նըչան.
Կըղա թե պագենեմ նըչան,
Գըլտրա, ընկա զընդան:
Հըմլա զընդան ո՞վ ե տեսի.
Մեջ վարդ ե, բոլոր ուհան:
Վոր մեկ սուրբեր կանչի,
Ձեկան խորոսան:

ՔՀ 184

170

Գիշեր խալդա, դուս ելա,
Ջաղջի դըռներով անցա.
Անձրե՞վ եկա՞լ, յես տըղկա.
Արե՞վ աղա՞լ, յես չորցա:

ՀԺԵ 94

Հմտո. Ալագյազ սարն ամպել ա:

171

Գիշեր մութ ա, դուս ելա,
Ամպել ա լուլա լուլա.
Կըկաթի մարմար քարին,—
Բարձս ինձ համար կուլա:

Գիշեր շատ ա, դուս ելա,
Թուխ ամպն անուշ կըցոլա.
Շոյա՛, ցոլալուդ մատաղ,—
Յարիս աչքն ա՛ լացել ա:

234. Թուխ ամպն անուշ

կըցողա

Շողա՛, ցողալուդ մատաղ,
Յարիս աչքերն ա՛ կուլա:

1-4. Գիշեր դյուրս ելա,
Թուխ ամպն անուշ կըցողեր:
ՎՍԱ 50

Ես գիշեր յես դուրս ելա,
Թաթախ ձընիկ թացել ա.
Կըկաթեր մարմար սրբոխ, —
Յարիս աչքն ա՛ լացել ա:
3. Կըկաթեր մարմար դոշիս:
3. Կըկաթեր մարմար քարին:
ՀՄԽԱ 23. ԺԽ 35

172

Գիշերվորն դուս ելա,
Ասողըն անուշ կըցոլա.
Ցոլա՛, ցոլալուդ դուրբան,
Յարիս աչքն ա՛ կըպլուս:

Գիշեր շատ ա, դուրս ելա,
Թուխ ամպ անուշ կու ցոլա.
Ցոլա՛, ցոլալուդ դուրբան,
Յարիս աչքեր կը պլստա:

ԱՆ 204

173-174

Կես գիշերին դուս ելա,
Յարուջ մեջ քընդուն տեսա.
Քըններ եր, քըրտըններ եր,
Վարդն երեսին փըռվեի եր:
ՀԺԵ 102
Համտ. Ալադյազ սարն ամպել ա:

175

Ես գիշեր յես դուրս ելա,
Երկու բալաք բուրջ տեսա,
Ու մեկ սոնա նոր փեսա,
Վոր տուն մեկ վեցկի կուգեի:

ԳՎ 112

176

Եսս գիշեր յես դուրս ելա,
Երկու բալաք բուրջ տեսա.
Մեկ սոնա նոր հարս ու փեսա,
Նոր արև, նոր լուսին մեր գեղի
Վերա՛ս:
Հարս ու փեսին լուռնջ մանուշակ,
Ատյաա լըհեֆ վերեն, տակ դռնակ.
Թող խորովի սըրտիս կըրակ,
Վոր չիբիցեր ինոնց պըրակ:

ՎՍԲ 45

Այս և նախորդ յերգերը՝ սկսած
Համար՝ 159-ից (Գիշեր, զալա,

դուս ելա»), չին հայրենների մնացորդներ են*):

177

Ծիրանի ծառ ծըռվել ա,
Յարուս սալդաթ գըրվել ա.
Յար ջան, սալդաթ մի՛ դնա,
Քո եղնիկը կը մընա:

178

Արեգակը փըռվել ա,
Քոլող դըլխին ծըռվել ա.
Ուղի քեզ աղբեր կանչի,
Ժամանակը լըրվել ա:

Արեմն ելավ, փըռվեցավ,
Քոլող գըլխիս ծըռվեցավ.
Ասի՛ քեզ աղբեր ասեմ,
Ուռուղբյարը ծըռվեցավ:

179

Արեն առի փըռվել ե,
Ալ Ֆաս գըլխին ծըռվել ե.
Ովոր առնի իմ սիրած,
Թագը գըլխին չըվելայ:

ԱԸ 138

4. Թագը գըլխին չվելեի:

Մաղերըդ ոլորվել ա,
Տ. Մաղերըդ ոլորել ա:

180

Աղջի, բախտըդ բացվել ա,
Վախտ ու վաղեղ լըցվել ա.
Դու ինձ անտեր մի՛ թողա,
Աղլուխ լացով թացվել ա:

*) Տես. Մ. Արեղյանի «Հին գուսանական ժողովրդական յերգեր», (Արտատպ. ՀՍՍՀ Պետ. Համալսարանի «Տեղեկագրից» № 2-3. 4 և 6) Յերեվան 1931, յեր. 248 հտ.:

34. Դու ինձ յեթիմ Ծի՛ թողա,
Իմ սիրտ զարդով լըցվել ա:

181

Աղջի, բախտըդ բացվել ա,
Սիրտըս արնով լըցվել ա,
Ձանք իմացա, մոռացա,
Դովբան՝ ձեռքես՝ զնացել ա:

182

Բաղչան վարդւր բացվել ե,
Սիրտըս դարդով լըցվել ե.
Դիտամ՝ զաղտուկ սիրեցինք,
Աշխարհքն իմացվել ե:

183

Քո վարդերը բացվել ա,
Սիրտըս արնով լըցվել ա.
Ուրիշների դէշ խոսքից
Լերդ ու թոքըս խոցվել ա:

123. Սիրտըս արնով լըցվել ա,
Քո զյուշերդ բացվել ա.
Ելողլուս դէշ խոսքերից:

ՏԽ 246

184

Սարի խոտը հատել ա,
Յեզնինքը՝ նըստոտել ա.
Հրես եկավ իմ յարը,
Քյաքյուլը թողոտել ա:

Սարին խոտը հատալ ա,
Գիւմէինին նըստոտալ ա.
Ջալում գէնջեցի աղջիկ,
Գաքուլդ թղտոտալ ա:

ԱԴ 114

2. Գոմէնին նըստոտել ա:

185

Եսոր արեւի պատել ե,
Իմ յարն ինձի ատել ե.

Յար, կանչել՝, ձենիլ մեռնեմ,
Մերըս ինձ ազատել ե:

ԱԸ 139

186

Դաղքիս ճամփեն խոտել ա,
Յեզներքը նըստոտել ա.
Սաքար տարեք իմ նանին,
Մաղերըս մաղցոտել ա:

ԱԺԱ 61

187

Ես սարը ծաղկոտել ա,
Ոչխարը բորդոտել ա.
Մեռնիմ եդ թուխ քյաքյուլիդ,
Մերեր խի՞ թաղրոտել ա:

Տալարը սջլոտել եր,
Սարերը ծաղկոտել եր.
Մեռնիմ դաստա քյանքյուլիդ,
Եդ ինչի՞ աղտոտել եր:

ԱԶ 389

1—4. Սարերը ծաղկոտել եր,
Ոչխարը արկոտել եր:

188

Սարերը ձընոտեր ի,
Գյալերը քընոտեր ի.
Աղբերըս բաղի մեջը,
Վոտներըս չաղի մեջը:

ԱԸ 144

1—4. Սարերը ձընոտեր ե,
Գյալերը քընոտեր ե:

Տես՝ Այ տղա, դու բաղի միջին:

189

Յորդանը՝ Երկարել ա,
Երեսդ, գլուխդ ծածկել ա.
Մի բաց արա, փոք տեսնեմ,
Կրբակը սիրտըս փառել ա:

ՏՄ 131

190

Մեր գետը վարարել ա,
Միրտոս հետը տարել ա.
Ինձ պես ջամարդ աղջիկը
Ծաղկի պես սալարել ա:

ՏՆ 175. ԲՍ 153

Խոր գետը վարարել ա,
Տես՝ Խոր գետը ծով դառել ա:

191

Մերըս ինձի բերել ա,
Բալուլ արել, գրրել ա.
Երնեկ բալուլ մեռնեյի,
Յար ջան, մըտքեղ չեղնեյի:

Նանես ինձի բերել է,
Բալուլ երել, տիրել է.
Քյաչքա բալուլ մեռնեյի,
Յար, քու մըտքեղ չեղնեյի:

ԱԳ 98

Մերըս ինձի բերել ա,
Ճերմակ փածուճ երեր ա.
Փաճուճի մեջ յես մեռնենք,
Վոր մարս ի մըտքից բնկենք:

ԱՆ 193

Մերըս ինձի բերել է,
Նըխշուն բալուլ երեր է.
Նըխշուն բալուլ մեռնեյի,
Մորըս մըտքեն եղնեյի:

ԱԶ 387

Իմ մոր մըտքեն եղնեյի:
Տես՝ իմ նանն ինձի թակել եր:

192

Իմ նանն ինձի բերել է,
Նըխշուն բալուլ երել է.
Ինձի մոտանալու իր,
Ով մոտանա, կըքոտանա:

ՀԺԵ 116

193

Հերըս գիր ըմ գըրեր է,
Բաղրմ ունիմ՝ փրվեր է.
Մեր բաղի մենծ ալ շուշը
Իմ գրրկումը քներ է:

ՎՍ 154

194

Լուսնակը բուրբել ա,
Իմ յարր մայրել ա.
Մայրսո՞ւմ ճամբին մեռնիմ,
Բեխերը ուրբել ա:

ՏՆ 249

195

Լուսնակը բուրբել է,
Ամպի մեջ մուրբել է.
Աղջի, քու ծոցիդ մեջը,
Ծրծերդ կըլորել է:

ԱԳ 94. ԲՍ 145

196

Արեվը բուրբել ա,
Լուսնիակը նորբել ա.
Սիրունի խաթեր համար
Քունն աչքիցըս կորել ա:

ՏՆ 220

197

Մաղերըղ ուրբել ա,
Աչքերըղ բուրբել ա.
Յերկ՝ որ ա չեյի տեսել,
Իմ սիրտը մուրբել ա:

ՀՄԽԲ 17

3. Իրեք որ է չեմ տեսել:

ԲՍ 154

Մաղերըղ ուրբել ա,
Աչքերըղ բուրբել ա.
Իրեք որ ա չեմ տեսել,
Իմ սիրտը մուրբել ա:

ՊՍՎ 108. ՏՆ 180

Իրեք որ ա տեսել չեմ:

ԱԺԱ 57

Թուշ մազերդ ուրերել ես,
Աչքերդ բոլորել ես.
Իրեք որ ա տեսել չեմ,
Իմ սիրտը մոլորել ես:

ԱԺԱ 88

198

Եսոր նորը նորել ե,
Նորել ե, բոլորել ե.
Յա՛ր, քո լուսնակ երեսից
Իմ սիրտը մոլորել ե:

ՀՄԽԱ 34

199

Եսոր ռորը նորել ե,
Յարիս յեզը կորել ե.
Ով որ գլտել ե՝ թող տա,
Քամարըս կուտամ մուտտա:

ԱԳ 175

Ասոր նորը նորեր ե,
Իմ յարի յեզ կորեր ե..
Վովոր դանի՝ թող յետ տա,
Ճակտիս ոսկին միժդան ե:

ԱԳ 92. ԲՄ 150

Լուսնիակը նորեր ե,
Յարիս յեզը կորեր ե.
Վովոր դլտեր ե՝ թող յետ տա,
Հիսուն մանեթ միժտա կա:

ԱԳ 98

Եսոր նոր ըմ նորեր ե,
Յարոջ փոշին կորեր ե.
Վովոր գլնտե՝ թող յետ տա,
Աստված ուր (իւր) մուրադին

տա:

ԾՎ 50

Նորը թաժա նորել ա,
Յարիս յայլուխ կորել ա,
Ով որ գլտե՝ թող յետ տա,
Մեջքիս քամարը մուտտա:

Լուսնակ եսոր նորել ա,
Յարիս գոտին կորել ա.
Ով գլտել ա՝ յետ թող տա,
Հինգ թուման իրեն մուտտա:
Տես՝ ճամբեքը ուրմուր:

200

Եսոր նորը նորել ե,
Ձեռնես բան ըմ կորել ե.
Առավոտ դրա՛վ ղըռա՛վ,
Սիրել ի, ձեռնես թըռա՛վ:

ՀԺԵ 117

201

Արեվը ծաքյալ ա կըծացալ ա,
Քու յարըդ մըծացալ ա.
Ջախտ ըրա, տոն ընդեր,
Դիւլմաննեդ չըտացալ ա:

ԱԺԻ 43

«Արեվը ծաղել ե, կեծացել ե,
Քու յարըդ մեծացել ե.
Ջանք արա, տուն ընկիր,
Թըչնամիքդ շատացել ա»:

202

Արեվը կըծացալ ա,
Ղումերը քուշտացալ ա.
Խարար տարեք իմ յարին,
Մուշտարիս շատացալ ա:

ԱԳ 268

Արաղը հեշտացել ա,
Ճամբեքը կոշտացել ա.
Խարար տարեք իմ յարին,
Առնողըս շատացել ա:

ՀՄԽԱ 7

4. Առողըս շատացել ա:
34. Խարար տարեք իմ նանին,
Մուշտարի(ս) շատացել ա:
ՌՄ 88. ՏԵ 155. ՀԺԵ 143

ԲՄ 157

Իմ նանին խաբար տարեք,
Մուշտարիս շատացել ա:

ՔՀ 162

Արաղը հեշտացել ե,
Կանանչը կըշտացել ե.
Ոտար տարեք իմ յարին,
Դարդերու շատացել ե:

ՆՀԶ 87

Սարերը հեշտացնել են,
Ջրերը շատացել են.
Ոտար արեք իմ յարին,
Մուշտարիքը շատացել են:

Սարերը հեշտացել են,
Ջրերը շատացել են.
Ոտար երեք իմ յարին,
Մուշտարիքս շատացել են:

ԱԴ 97

203

Մեր առուն շատացել ա,
Թարս անհետացի ա.
Քանի վախտ ա չեմ տեսել,
Դարդերու թագացել ա:

ՏՈ 257. ԲՍ 120

204

Գետիս ես դուր ցել ա,
Ցեղը ջրով լցվել ա.
Ոտար արեք են յարին,
Սիրածդ դարդով լցվել ա:

ԱԶ 378

205

Ըրիքնակը ցըցալ ա,
Իմ փայ կուլաս լըցալ ա.
Փխ նանուն աչկը տիւս կյա,
Վրեր ինձ հընդըրմաչա քըցալ ա:

ԱԺԷ 47

3. Փխ յարին աչկը տիւս կյա:

ԱԺԷ 47

«Արեգակը ցըցվել ե,
Իմ փայ կուլաս լըցվել ե.
Փխ նանին աչքը դուրս դա,
Վոր ինձ ընկերմիջից քցել ե»:

206

Բերդի բուրը ցել ա,
Բերդը վարդով լըցվել ա.
Աղբերն ասավ՝ քույր չունեմ,
Քույրը դարդով լըցվել ա:

ԱԲ 346

Վանքի բուրը ցել ա,
Վանքը մարդով լըցվել ա.
Աղբերն ասեց՝ քույր չունեմ,
Քույրը դարդով լըցվել ա:

207

Առավոտուն կ'ելես, երեսըդ վըլա՛,
Եպիչում մաղերըդ դըրեր ես հինա,
Ադ աղվոր երեսեդ՝ պաղ մի տուր
հըլա.

Ծածկե թող գիւթիքըդ, մարդը կ'երես
դուն,
Ճերմակ ջեվահիր ես, անգին քար ես
դուն:

ՀԱ 414

208

Առավոտուն կ'ելես, երեսըդ վըլա,
Երեսըդ կումանի ըսպունգի քուլա:

ԲՆԱ 557

209

Աչքերդ հաղողի գիւլա,
Ուրախացիր, շատ մի՛ լա.
Թե իմ սիրտը կուտրեցիր,
Աստանից կ'առնես բալա:

ՏՈ 205

210

Կես գիշերին աստղեր փիւլա,
Գոլի քանոթ բաթլադ տիւլ ա,
Արշակ նըստեր դայըդ՝ կուլա:

ՋԲ 28

211

Տէնէրն ելլեմ, ի՞նչ կրլլա,
Վարդին ծառք փռչ կրլլա.
Իմ յարիս վարդ մի՛ տսեք,
Վարդին Լամբը քիչ կրլլա:
ԲՆԳ 635

212

Թուի՛ս պեքմկըր քարոս կ'ըլլա,
Երկրի տրդա յար կ'ըլլա.
Երկրի տրդա ասնողր
Հասա զերդերու տեր կ'ըլլա:
ԲՆԳ 635

213

Համբարձում յայլա, յայլա Զան
Համբարձումն եկել ա, մեր բաշին
կանգնել,
Լաչակ ա զրցել մեկմեկի վերա,
Մինը տակնիմոց, մինը վերնիմոց,
Քա՛ Սաթուն Գլուլաղ, հունարդ
Երեւոյց:
Համբարձում յայլա, յայլա Զան
յայլա:
ՊՍՎ 107

214

Գութանըդ հոլա՛, հոլա՛,
Գութանիդ տակը քոլ ա.
Քանի զքթություն անես,
Քեզի ասնողր տոլ ա:
ՀՄՆԱ 41
31. Հերիք զԼչություն անես,
Քեզ ալջիկ տրփոյն ո՞վ ա:

Գութանը հոլա հոլա,
Գութան քըչողր տոլ ա.
Տոլ ես, տսություն(դ) արա,
Քեզի ասնողր ո՞վ ա:
24. Գութան քաչողր տոլ ա,
Քո խոսքին նայող չրկա:
ԲՄ 132. ԲՄ 153

215

Գութանըմ, գութանըմ ոլա,
Գութնի բուխեն կրպրպրա.
Գութնի մաճկալը զոլ ե.
Իմ յարրո տունը կուլա:
ԱԶ 389.

216

Քինալիս հրդեն քոլ ա,
Ձևքինն ցուրտ ցուրտ կուլա.
Թոոր քինա՛ս՝ կանուխ յեկ,
Յեւ վրետան տակին կորա:
ԱԶ 376

217

Ամպել ա լուլա-լուլա,
Յարրո ինձ համար կուլա:
— Շա՛ն տրդա, հերիք հաչա,
Մեր դրոտն լուլաք թուլա:
ԱԴ 174

218

Ջուրն ա Լիկ լուլա-լուլա,
Ջուլոյ վոտքեր բամբկի քուլա.
Ջուլոն տարան, Մուքոն կուլա:
ՀԺԵ 55

219

Սեր ու սափդից մալուլա,
Նիգյար տեսա, չիվարա:
ՀԺԵ 138

220

Եթում եմ բաղը, ձև(ք)ինըս լուլա,
Լիկքսան աղի լեզուն բլլլուլա ա:
ԿԺԵ 55

221

Դու դաշտ կուգաս հուլա-հուլա,
կու նըմանիս բամբկի քուլա.
Աչքըս տեսա՛մ, սիրտըս կուլա:

ՀՄՆԱ 38

12. Տենն ելա՛, գյուլա-գյուլա,
Ծրծկերդ ի ծոց բամբկի քուլա:
ՆՀԳ 46

Տենն ելար հալա-հուլա,
Ծիծերդ նմանի բամբկի քուլա.
Աչկունքս տեսա՛մ, սիրտըս

կուլա:

ՔՀ 176 հտ.

Դու կըքելես գյուլա-գյուլա,
Ծըծերդ մընեք բամբկի քուլա,
Աչքս ի տեսա՛մ, սիրտս ի կուլա:

ԱՆ 193

222

Կանգնել ես բախա-բախա,
Սե՛վ չուխա, կարմիր յախա.
Քանի՛ դու հետս մընաս,
Ի՛մ կյանքըս ախա ու վախա ա:

ԱԸ 135

223

Կաղնել ես բախա-բախա,
Վոններիդ չմռչկը յախա ա.
Սե՛վ տըղա, կարմիր աղջիկ,
Բռնել են ուրուր յախա:

ԱԳ 269

Կայնել քս ախա-բախա,
Լեչակիդ տուտը կախա ա.
Սե՛վ տըղա, գյուլղաղ աղջիկ,
Բըռնալ իրուր յախա:

ԱԳ 269

Կանել ես ախա-բախա,
Լաչակիդ տուտը կախա ա.
Շեկ տըղա, սիպտակ աղջիկ,
Բըռնել էք իրար յախա:

ԻՄ 109. ՏՆ 141

3. Սե՛վ տղա, սպիտակ աղջիկ:

ՔՀ 180

Կայնել ես բախա-բախա,
Շափաղուտ տուտը կախա ա.
Շեկ տըղա, սիպտակ աղջիկ,
Թող բրունենք իրար յախա:

ՊՍՎ 105

Կանգնել ես ախա-բախա,
Մամերիդ տուտը կախա ա.
Արի, աղջիկ Գյուլիզար,
Պինդ բրունենք իրար յախա:

Կայնել ես բախա-բախա,
Չաքմանիդ թևվը կախա ա.
Շեկ տըղա, սիրուն աղջիկ,
Կրպել են իրար յախա:

ՀԺԵ 125

224

Քելում եմ բախա-բախա,
Լաչակիս ճոթը կախա ա.
Յարբա մեր տունն ա գալի,
Ես գիշեր ինձ գոնախա ա:
2. Եսոր սիրտըս ուրախա ա:

225

Քելում ես բախա-բախա,
Շափաղուղ տուտը կախա ա.
Ջուխտ մի չամամ մեջ ծոցիդ,
Մեկը բեր ինձի ծախա:

12. Կայնել ես բախա-բախա,
Լաչակի ճոթեր կախա ա:

ԱՆ 192

226

Կայնել եմ ախա-բախա,
Յարբա ինձի յայաղ ա.
Շեկ տըղա, գյուլղաղ աղջիկ,
Համա մոր սիրտը կախա ա:

227

Քելում ես ախա-բախա,
 Մահ-րամիդ ճոթը կախ ա.
 Ինձ պես տղին մի ծախի,
 Իմանաս՝ ինձիկ մախ ա:
 31. Ինձ պես տղեն մի՛ ծախա,
 Իմանաս՝ քեզիկ մահ ա:

228

Իրիկունը բերի գախ ա,
 Բերի զաղան թեզես կախ ա.
 Եկան ասին՝ երկան մախ ա,
 Աչքըս կուլա, սիրտս ուրախ ա:
 ՀՄՈԲ 31

Իրիկվա բերի գախ ի,
 Դարուակ բարդոչ թեզես կախ ի,
 Լըսել իմ՝ յարոջ մախ ի,
 Աչքիկըս կուլա, սիրտս ուրախ ի:
 ՀԺԵ 50

Իրիկուն եր, բերի վախտ եր,
 Բերի զուլաք թեզես կախ եր.
 Եկան, ըսին՝ յարի մախ եր,
 Սիրտս ուրախ եր, աչքըս լալ եր:
 ՀԺԵ 61

Հեվարն իրե, բերի դահ ե,
 Զուար տարի յարոջս, վահ ե.
 Աչկունք կուլեք, սիրտն ուրախ եր:
 ՀՀ 305

Հեվարին բերի գախ ի,
 Կարմիր խընձոր ծառեն կախ ի,
 Աչքերս կուլա, սիրտս ուրախ ի:
 ՀԺԵ 44

Կես ալուրն եր, բերի գախ եր,
 Կարմիր խընձոր ծառեն կախ եր.—
 Ա՛խ, եմալ անիմ, եմալ անիմ,—
 Եկան, ասին՝ յարոջ մահ եր.
 Աչքըս կուլեր, սիրտս ուրախ եր:
 ԲՆԱ 569

Իրիկվան բերի գախ եր,
 Դասարկ բըրդոչ թեզես կախ եր.
 Աչքըս կուլեր, սիրտս ուրախ եր.
 Խաբար եկավ, վոր տալերացս մահ
 եր:

ՎՍԲ 22

229

Սըհաթը լախ ա,
 Բալնիսը կախ ա.
 Աղբերըս եկավ,
 Սիրտըս ուրախ ա:

ՀԺԵ 113

230

Մատնիքը մատիս լախ ա,
 Տըվեր եմ նանիս՝ պախա.
 Իրեք որ, իրեք գիշեր
 Յարըս ինձի դոնախ ա:
 24. Տըվեր եմ յարիս՝ պախա.
 Իմ նան ինձի դոնախ ա:
 ՀԺԵ 123

1—4. Մատիս մատնիքը լախ ա,
 Տըվի, թե նանըս պախա:
 ՀԺԵ 110

231

Ծիրանը ծառից կախ ա,
 Աղապն ազապին հախ ա.
 Քյաֆիր դուշմանի ձեռից,
 Սիրուն, անջախ յես փախա:
 ՏԾ 242

232

Սանդ կըթակեմ՝ հախ ա,
 Զմուկը վոտնիս լախ ա.
 Ա՛ տղա, չատ մի՛ խոսալ,
 Զալ մուկը ուխտադ կախ ա:
 ԱԳ 266
 ՀՄՄ. Ա՛յ ախ կա՛նեմ, ախ կա՛նեմ:

233

Նանեյի աղջիկ չախա,
Վոտներ թոնիր կըկախա.
Հաց չըթորկա՝ կըծախա,
Փարեն գըլխուց կըկախա:

ՆՀԶ 95

Ծով քե գինի, գյամին կըթխա,
Տես՝ «... Գյամին կըթղա»:

234

Սաջին կըթըխեմ յոխա,
Իմ յարիս չախան թոխա.
Յարըս մին քըերծ ա տըեռաւ,
Յես հալա մին պիծի խոխա:

ԱԺԹ 87

235

Ծիրանի ծառը փոցիս ա,
Սիրտըս յարալու խոց ա.
Սիրտըս սըրտումըդ պիտեր,
Իմանիր՝ դարդը(ս) վոնց ա:

1. Փըշատի ծառը փոցիս ա:

34. Սիրտըս սըրտիդ մեջն
ընկներ,

Իմանիր՝ սերը վոնց ա:

34. Սիրտըս սըրտիդ մեջն ըլի,
Իմանաս՝ դարդը մոնց ա:

ԱԲ 341

Փոցիսը ծիրանի կոթ ե(ր),
Սիրտըս յարալու խոց ե(ր),
Սըրտինըս սիրտըդ ընկնի,
Իմանաս՝ սավտեն ինչ ե:

ԱԳ 99

3. Սիրտըդ սըրտիս մեջն ընկնի.

34. Սիրտըս սըրտումըդ պիտի,
Գիտենաս՝ սավդեն վոնց ե:

ՌՄ 136. ԲՍ 136

34. Սիրտըդ սըրտումըս ընկնի,
Իմանաս՝ սավդեն վոնց եր:

ԱՆ 202

Փոցիսըս ծիրանու կոթ ա,
Սիրտըս յարալու խոց ա.
Սիրտըս դընեմ սըրտումըդ,
Իմանաս՝ դարդը վոնց ա:

ՀԺԵ 111

236

Խանե՛, մի՛ գար, մեր տուն ծուխ ա,
Ա՛չքեր կըթխա, ընքներ թուխ ա,
Տալմի փեշեր թավտան պուխ ա:

ԱՆ 194

Աղջիկ, մի՛ գար, մեր տուն ծուխ ի,
Դիրբար, մի՛ գար, մեր տուն ծուխ ի,
Կարմիր երես, աչքեր թուխ ի:

ԲՄՎ 31. ԺԽ 64

Աղջի, մի՛ գա, մեր տուն ծուխ ե,
Վըր չորեքուն հաղի չուխե,
Աչքեր թուխ եր, ընքեր պուխ եր:

ՀԺԵ 90

237

Նո՛ յըմ մըտալ տոնըս ծոխ ա,
Մըթընին հաչան թոխ ա.
Իմ յարը ինձ թակել չի,
Յես մըեծ ըմ, ինչը խոխա:

ԱԺԹ 87

Ղարսա բերդը փըլած ա,
Տես՝ Աղվես դարը պըլել ա:

238

Մեր սըրտիս ավլած ա,
Թունիրը մեջ թաղած ա.
Շուտ երեք, փըլավ եցեմ
Քանի յարըս կայնած ա:

ԱՆ 196

123. Մեր բակը սառած ա,
Թունդիրները վառած ա.

Շուտ արեք, փըլավ դըցեք:

3. Շուտ արա, քաշով եփի:

123. Խանթի դովեք ավլեցի:

Բողդ թոնդիր թաղեցի,

Շուտ արեք, փըլավ քըցեմ:

Խընձոր ունիմ, կըծած ա,
 Չորս բոլորն արծաթած ա.
 Աղբերս ուղեց, չըտըվի,—
 Ասի՝ յարի զըրկած ա:

1. Կարմիր խնձոր կըծած ա:
 ԺԽ 95

2. Չորս կուլն արծաթած ա:

2. Յարոջ գոտին զըրած ա:

4. Յարիկս ուղեց, բաշխեցի:

24. Անուշ յարի զըրկած ա:

ՀԺԵ 112

3. Հերիկս ուղեց, չըտըվի:

3. Մերիկս ուղեց, չըտըվի:

234. Չորեքսոյմն Երծաթած ա,

Աղբերս ուղեց, տըրվի վոչ.

Աղիդ յարի զըրկած ա:

ՔՀ 160

2. Չորեք կողմն Երծաթ ա:

ՊՄՎ 104

34. Յարս ուղեց, չտըվի,

Անուշ աղբոր տված ա:

ՀԺԵ 122

124. Մե խընձոր ունիմ, կըծած
 Ե,

Կըծած չե, Երծըթած Ե.

Ասի՝ յարիս զըրկածն Ե:

ԹՄԿ 62

123. Խընձոր ունիմ, կըծած ա,

Չորս կողմը Երծըթած ա.

Աղբերս ուղեց, տըրվի վոչ:

ՏԽ 141

2. Ախներուսը մեխակած ա:

ԱԲ 342

Խնձոր ունիմ կըծած ա,

Մաջը ոսկով լըցած ա.

Ախալերս ողեց, տըրվի վոչ,

Աղիդ յարիս բախշած ա:

ԱԳ 264

Մեկ խընձոր ունիմ, կըծած Ե,

Բոլորքը դառով նըխշած Ե.

Աղբերս ուղեց, տըրվի վոչ,

Ասի՝ յարիս զըրկած Ե:

ՔՀ 165

Խընձոր ունիմ, կըծած ա,

Կըծած չի, Երծաթած ա.

Աղբերս ուղեց, չըտըվա.

Ասամ՝ աղիդ յարի զըրկած ա:

ՀԺԵ 134

14. Խընձոր ունիմ, խածած Ե.

Քյալաշ յարիս զըրկած Ե:

ՀԺԵ 125

Խընձոր մ'ունիմ, խեծեծ Ե,

Խեծեծ տեղն արծըթած Ե.

Եխալերս ուղեց, չի տըրվի,

Ես իմ յարիս տըրվածն Ե:

ԲՆԳ 634

Խընձոր մ'ունիմ, խածած Ե,

Չորս բոլորը կըծած Ե.

Աղբարս ուղեց, չըտըվի,—

Նըշանածըս տըրված Ե:

ԱԹ 167

Կարմիր խընձոր կըծած ի,

Արծըթի մեջ բրանած ի.

Աղբերս Եկավ, չըտըվիմ,

Յարլս Եկավ, բաշխեցի:

Խընձոր մ'ունիմ, խածած ի,

Չորս բոլոր աղծըթած ի.

Աղբերս ուղեց, չըտըվի,

Կ'որողեկմ յարսջ զիւրի:

ՎՍԱ 42

Խընձոր ունիմ, կըծած ա,

Չորս բոլորն արծաթած ա,

Ախներուս մեխակած ա,

Մեջը ոսկով լըցած ա.

Մերիկս ուղեց, չըտըվի,

Հերիկս ուղեց, չըտըվի,

Աղբերս ուղեց, չըտըվի,—

Անուշ յարի զըրկած ա:

ՀՄԽԲ 18

Տես՝ «Նախարաքնեն ուռի ծառ»

և «Տարին տասվերկու ամիս»:

(ՀԺԵ 80. ԲՆԱ 739):

240

Խրնձոր կիսից կըծած էր,
 Զորս բոլորն տրծըթած էր.
 Խրնձոր յաբոջ տըլած էր,
 Յարոջ ծառից սլործած էր,
 Ասի՝ տապկեմ, կես անեմ,
 Զրկիմիշա, վոր ուտեմ:
 ՎՍԲ 44. ԺՆ 94

241

Իմ ծաղիկը քաղած ա,
 Բարձր սարում դաղած ա.
 Վոր լուսրնկա դուռ կըլա,
 Իմ ծաղիկը լուս կըտա:
 ԱԶ 380

242

Իմ ծաղիկը քաղած ա,
 Բարձր սրտում դաղած ա.
 Ով իմ ծաղկին ձեռը տա,
 Արևնթաթախ սափին դա:
 ԱԶ 373

243

Իմ ծաղիկը քաղած ա,
 Բարձր սարին կյաղած ա.
 Մաղկիս յերան մին լիւս կյա,
 Գուշմանին աչքը տիւս կյա:
 ԱԳ 267

244

Իմ ծաղիկը քաղած ա,
 Բարձր սարին դաղած ա.
 Ով իմ ծաղկիս տեղն առի,
 Հերն-աղբերը թաղած ա:
 13. Իմ գյուղումը քաղած ա,
 Հով վեր իմ գյուղումին տեղն
 առի:
 ԱԳ 262

245

Իմ ծաղիկը քաղած ա,
 Տեփրի տակին պահած ա.
 Մաղիկ յարրս տուն չեկավ,
 Զանրս սաղ-սաղ թաղած ա:
 ԱԺԱ 54

246

Իմ ծաղիկը քաղած ա,
 Տեփրի տակին պահած ա.
 Ով վոր ծաղկիս դաստ անի,
 Հերն ու մերը թաղած ա:
 ԱԸ 143

Գընացի տեսա քընած ա,
 Տես՝ Գընացի տեսա քընած ա:

247

Ժամի դուռը հինած ա,
 Հինածը հասհրտած ա.
 Կարմիր մովր փրտած ա,
 Յարրս տակին քընած ա:
 ՌՄ 100

4. Յարրս տակը քընած ա:

ԱԲ 344

34. Կարմիր յայլուխ փրտած ա,
 Յարրս վրեն քընած ա:

Ժամտան յետն խինած ի,
 Խինածը խառնըտած ի.
 Շիլա չապիկ փրտած ի,
 Ողակ-կոճակ չարած ի:

ԱԸ 144

Ժամի դուռը հինարած ա,
 Հինարած չի, դուռդուռնած ա.
 Կարմիր յայլուխ փրտած ա
 Զան ողբերրս քընած ա:

Զաղացիս դուռը տաղած ա,
 Տես՝ Զաղացիս դուռը տաղած ա:

Կարմիր քարը տաղած ա,
 Տես՝ կարմիր քարը տաղած ա:

Մեր բակը սառած ա,
 Տես՝ Մեր սրախը ափլած ա:

248

Հաբոյա ոնիմ, ըրած ա,
 Են ողեն դրվեն տըբած ա.
 Ադա, խրրեգ չինչ խոսիս,
 Անումըս յըբատ կըրած ա:

ԱԸ 28

Հաբգա ունիմ, արած ա,
Ին տըղի մեջքին դըրած ա,
Աղա, հերիք ինչ խոսես,
Անունս վրադ գրած ա՝

Տես՝ Բարձր յազմա դըրած ա,
Տես՝ դըրած ե:

249

Ձուր եմ դըրել կեծ ա,
Վոչխարիս աղաքն եծ ա.
Մեռնեմ միջի չորանին,
Կա՛ն թավադից ել մեծ ա:

ԱժԱ 60

134. Սըպաս եմ արել կեծ ա,
Մեռնեմ յետնի չորանին,
Վարձմանը լալի պեծ ա:

ԱժԱ 61

250

Իրիկ մ'ունիմ, կըթվի եծ ա,
Քենի խոսիմ, կ'ելնի ծեծա.
Իրիկ մ'ունիմ, կըթվի մաքի,
Քենի խոսիմ, կ'ելնի պագի,
Գըլխուս վերև կ'ելնի քյամի:

ՀԺԵ 82

251

Սեր տան յետնեն բաղչա կա,
Բաղչի միջին ուհան կա.
Ռեհանը քաղող պիտի,
Մոցումը խաղող պիտի:

ՔՀ 165, ՌՄ 93

14. Մեր տան հետև բաղչա կա:
Մոցումը չամամ պիտի:

ԱԴ 164

23. Բաղչի մեջ ուհան կա.
Ռեհանին քաղող պիտի:

ԽՄԿ 63

124. Մեր հայաթը բաղչա կա,
Բաղչի մեջը ուհան կա...

Մոցումը պահող պիտի:
ՀԺԵ 133

252

Յոթ որ սարեր կան եկա,
Անթառան ծաղիկ քաղեցի,
Տարա դարգյախ ծախեցի,
Իմ նազը յար պախեցի:

ՀԺԵ 49

253

Այսմ աշխարհ մտն եկա,
Ես դեղից են գեղն ընկա.
Ում հարցըրի՝ բան չասին,
Յես իմ յարին չըզըտա:

2. Գեղից մյուս գեղն ընկա:
ԲՄ 126

254

Աղջի, մազեղըդ չեկ ա,
Քու յարը մորից մեկ ա.
Իմ սիրտը յարիս մոտ ա.
Յարար քունն ո՛ւմ մոտ ա:

255

Մանի ըսելու եկա,
Ղայմախ ուտելու եկա.
Մարամըս զայմաղը չեր,
Յարիս տեսնելու եկա:

ՀԺԵ 125

256

Կես գիշերեն չուր ի մըկա,
Աղջիկ, քո ձեն անուշ կի գա.
Աչքովդ ձենովդ դես երեցիր,
Քո սերն ի վըրես թափեցիր.
Նախընտրեմ մեզարով աղջիկ,
Ոսկի մազերով աղջիկ,
Քո սերն հազարով աղջիկ:

ՀՀ 308

Տես՝ Նըխընտրեմ մեզարով աղջիկ:

257

Իրիկվորն չուր մըկա,
Քու սաղբընդի ձեն կիզա.
Քու սաղբընդի թել կըտարավ,
Քու հուս ինձի տուր եկավ:
ՀԺԵ 93

258

Տո՛ տըղա, տըղա, խորոտ լաճ,
Իրիկվորն մինչի լուս,
Քո տամբուրի ձեն կու գեր.
Քո տամբուրի թելն ի կըտրե,
Յես եմ գըտի, չեմ ի տա քե:
Սըրմա լաչու ճոթն եմ կապե,
Սաղբինչ դոչկի ծալն եմ դըրե.
Թե վոր մա՛րդ ես, կանաս դըտնե,
Իմ պագ քե խալալ եմ արե:
ՎՍԱ 46

259

Սարերը լալա չըկա,
Նըստել կուլամ, չարա չըկա.
Սարերը ծաղկոտել եր,
Ոչխարը արկոտել եր:
ԱԴ 175

160

Բաղչան մրտա, բար չի կա,
Շատ աղկեկ կա, յար չի կա.
Յարըս բարդին ետեն ե,
Տեսնելու գյուժան չիկա:
ԲՆԱ 624

Հմմտ. Խարանֆիլ եմ, բար չունիմ:
Հմմտ. Բաղչա ունիմ, բար չունիմ:
չունիմ:

261

Կուլտկա յեմ կաբել, ենկի կար
չըկա,
Գյուլլա-բարութին իսկի ճար
չըկա:

262

Ըստըղես չթին կար չըկա,
Սիւրմա-դիւզյաման չար չըկա.

Աղա, սիրալ ըս, մուռանալ մըե,
Քյըղանա կըման ճար չըկա:
ԱԺԻ 46

«Եստեղիս չթին կար չըկա...
Աղա, սիրել ես, մուռանալ մի»:

263

Մեր քարափը քար չըկա,
Ելի յար,
Յարոջս նըման յար չըկա,
Բելի յար:
ԱԵ 194

264

Թավեն ծաղ ե, յեղ չըկա,
Փեսան եկավ, տեղ չըկա.
Փեսին շատ երես մի՛ տա,—
Փեսին ձըվածեղ չըկա:

234. Փեսեն եկեր, տեղ չըկա.
Փեսին շատ երես մի՛ք տա,
Փեսին եյթիբար չըկա:
ԱԶ 388. ԲՍ 157

265

Նըռան ծառին նուռ չըկա,
Վարդի ծառին վարդ չըկա.
Ես վո՛նց քանդված ուքա յա,
Սիրած սիրածին չեն տա:

ԱԶ 375

266

Յես ծարավ եմ, ջուր չըկա,
Սարերին աղբյուր չըկա.
Վախենամ՝ դարբ մեռնեմ,
Վըրես մեր ու քուր չըղա:

1. Յես դարբ եմ, ջուր չըկա:
ՀՄԽԲ 11

4. Մոռիս մեր ու քուր չըկա:
 34. Վախում եմ դարիւր մեռնեմ,
 Վրբես ելը-դյուն չըգա:
 ՆՀԶ 108

4. Սըրտով բարեկամ չըկա:
 124. Մարավ եմ, հեջ ջուր
 չըկա,
 Գետերուն կամուրջ չըկա...
 Քաղըս հար ու մար չըկա:
 ԱԳ 95. ԲՍ 152

134. Մարավ եմ, ջուր չըկա...
 Վախում եմ՝ դարիւր մեռնեմ,
 Կըշտիս մեր ու քուր չըկա:
 ԱԴ 115

Ծըրավալ ըմ, ճիւր չըկա,
 Սըրերանումը ախուր չկա.
 Կըմնոնիմ դարիւր եռլքում,
 Քըշտիս մար ու քուր չըկա:
 ԱԺԸ 25

267

Մի յար ունեմ, մոռիկ ա,
 Մեջքին արծաթ դոռիկ ա.
 Մեր հայոց լուս հալառն ա,
 Դիչերվա թափաղն ա:

268

Մեր տունն ձեր տան մոռիկ ա (ե),
 Յարիս մեջքը դոռիկ ա (ե).
 Դոհանում յես ասծանից,
 Իմ յար շատ խորոտիկ ա (ե):

Սինամ սարեր մոռիկ ա, Տեռ՝...
 մոռիկ ե:

269

Սարեր ինչքանդար սալ կա,
 Քե ուղողին ենքանդար մալ կա.
 Մրտնես տուն ու մասան,
 Ձեռքդ պարզես ոսկու աման:
 ՍՄ 293

270

Մեխակ եղա, ծոցըդ ընկա,
 Բրխով եղա, վոտքդ ընկա...
 Բանջրբխիս դըրի քարին,
 Կանչեցի դարիւր յարին:

ԱԴ 163

12. Բըխով ելավ, վոտըս
 ընկավ,
 Մեխակ ելավ ծոցըս ընկավ:

271

Յարկուշ ընկա, մարկուշ ընկա,
 Յես դրուրվա, քու ծոց ընկա,
 Յես քու դերդեն հիվանդ ընկա:
 (Կրկնակ) ԲՆԳ 677

272

Ա՛ տղա, քեզ ջրումը սեր ընկա,
 Քարով տվիր վեր ընկա.
 Աչքըս վոր աչքիդ կըպավ,
 Ոխտը կոճակ մեր ընկա:

ԱԸ 140

... Ջընկա... ճընկա, ա. դընկա...
 ճընկա...

273

Երեսըդ կըլոր լուսինկա,
 Լուս ու արծաթ կըցողա.
 Ովոր քեզի դեշ կ'ենա (Կ'անի),
 Թող ըսա հազար մեղա:

ԲՆԳ 491

274

Բանձրիկ սարերաց հըմենին տեր
 կա,
 Հըմեն յեղնիկին մեկ ել մարդ կա.
 Յես խորոտ յեղնիկ, ինձ տեր չըկա,

Ով ձիկ չսիրե, ուր (եր) սիրտ սեր
 չըկա:
 ՎՄՁ 62

23. Հըմեն Լղնիկին մեկ Լ,
մարդ մը կա.

Յես խորոտ Լղնիկ, ինձիկ
տեք չըկա:

ՌՄ 67. ՏՆ 133

Գլընցի, տասցի՝ ամենին տեք կա,
եղ քու սըրտումդ եղ ի՞նչ թափուք
տեք կա.

Ինձ հըմա վոնչ լիս, վոնչ ել
քըշեր կա,

Յես խորոտ յեղնիկ, ինձի տեք
չըկա:

ԱԺԱ 67

275

Այ ֆորկա, ֆորկա. ֆորկա,
եսոր մեր տուն խարսնիս կա:
ՎԺԵԲ 12

276

Յարըս բաղչեն քընուկ ա,
Դաստամայ Լըսին փրոուկ ա.
Երի (արի) վոր պոյո մի առնի,
Պազոմբոս դընդան ընկա:

Ջընդան ա, ինչպե՞ս պընդան,
Մեջ վարդ ա, բոյոր ունհան.
Իմ յարոջ խաթրի համար,
Մեջ ծաղիկ շարան-շարան:

ԱՆ 196

Տես՝ համար 169.

277

Բարձ մի ունիմ, պըրուկ ա,
Աղբեր վորեն քընուկ ա:

ՓՇ 74

279

Մեր բաղը Լըկեն բաղ ա,
Խրոնսր քըցեմ, կրխաղա.
Խանին Լմ աղջիկ տըվել,
Խան դեղի՝ սուլթան աղա:

ԱՏ 342

280

Աչունքա սարին բաղ ա,
Հըսընքին համար աղ ա.
Ես ա կյամ ա իմ յարը,
Ճըկատեն քըրտոնքը պոյուլու շաղ ա:
ԱԺԷ 42

281

Աղանձ Լմ արեւ, աղա՛,
Մի յերկու փաթ պար խաղա.
Իրար սիրենք ամեն ոք,
Քանի ջաներըս սաղ ա:

ՏՆ 158

282

Յարիս տեղը յայլաղ ա,
Մաղկով բաղչա ու բաղ ա.
Վոր սրբ վոր յարըս պա,
Միպոտակ դատը մատաղ ա:
4. Մարալ յեղը մատաղ ա:

283

Չեմ, չեմ, չեմ կըրնոս խաղա,
Մաս բարուճըս կըճըրուճու:
(Կրկնակ)

ՏՆ 238

2. Անոթի փորըս կըկուկուռա:
ԿԺԵ 39

284

«Չեմ, չեմ, չեմ, չեմ կանոս խաղա,
Գինդերուս ծանկրութենեն չեմ
կանա խաղա»:
— Գինդերը խան, դիր դըհան,
Յեւ կոյնի, խաղա:
«Չեմ, չեմ, չեմ կանա խաղա,
Փալթոյիս ծանկրութենեն չեմ
կանա խաղա»:

— Փալթոյ եւ խան, դիր դըհան,
յեւ կոյնի խաղա:
(Ապա՝ «Չակեթը», և այսպես մինչև
ներքնապղեստը հանել):

ՎԺԵԲ 6

285

Քաղաքի պալատ աղ ա,
Բոլորը քարիւղ բաղ ա.
Աղջիկ, մութաղը կըտրի,
Հալա սիրածըդ սաղ ա:

ՀԺԵ 128

286

Արազ, ճամբեդ դաչաղ ա,
Գառի վոտներ շաչաղ ա.
Հըրեղեն ձի հեծնելուց՝
Աստված բանըդ հաջողա:

ՀԺԵ 114

123. Արազա մեջը սաչաղ ա.
Գառի վոտներ դարաղ ա.
Հըրեղեն ձին հեծնելիս:

287

Պարար եկավ՝ նաչաղ ա,
Մարալ յեղը մատաղ ա:

ՓԵ 78

288

Աղբորի ջուրը պաղ ա,
Ցար, արի դեմքս խաղա.
Սիրել ենք, իրար կառնենք,
Քանի դուժմանը սաղ ա:

ՏԽ 249

289

Կիրակոս աղա,
Ձին տակըդ խաղա.
Կընիկըդ սիրուն,
Դուն մասխարա:

ՋԲ 89

Ոսկիծայր բարձրը դեղ ե,
Տ. Քանաքեռ բարձր տեղ ա:

290

Մերիկ, մերիկ, այ իմ մերիկ, յեռ
քեզ մեղա.
Կըթղեն ը ձեռ կըշողշողա.
Աղունը վըրեն կըֆրոֆրոա,
Գո յեռ խմա, գո յեռ մեռա:
ՎՍԲ 35

291

Գընացած ճամբեդ նեղ ա,
Անուշ խոսքըդ ինձ դեղ ա.
Ճամբիցըս մոռարվել եմ,
Ձեր տըները վորտե՞ղ ա:

ԱՆ 58

292

Կարճիկ եմ կարել, թեվերը նեղ ա,
Մեջքըս բարակ ա, քամարի տեղ ա:

293

Կայնա քարին, դուռ եղա,
Սիրած յարին թուռ եղա,
Յարը յարին տեսնալով
Գյուլը աչքմիջ եղա:

Տես՝ Քարին վըրա դուռ կըլնի:
«Մեծ արտումը դուռ կըլնի,— ցուրտ
աղբյուրին թուռ կըլնի» շարքի մեջ:

294

Քանաքեռ բարձրը տեղ ա (ե),
Ջուրը հիվանդի(ն) դեղ ա (ե).
Սիրած սիրածի(ն) չեն տա (ե),
Ես ի՞նչ անիրավ դեղ ա (ե):

ՊՄՎ 105

4. Ես ի՞նչ անորեն գեղ ե :
ԹՄ 137. ՏՆ 145. ԲՄ 128

14. Բասենը (Ճումլամբեր) բանձրը
տեղ եր...

Եդ ի՞նչ կըռապաշտ տեղ եր :
ՆՀԶ 89

1-4. Փայղըրվան բանձրիկ տեղ եր,
Ուր (իւր) ջուր հիվընդի դեղ եր.
Ետ ինչ անորա գեղ եր :

ԾՎ 47.

14. Ալադյաղ բարձր տեղ ե...
Ես ի՞նչ կըռապաշտ տեղ ե :
ԱԴ 162 (ԱԸ 440)

295

Հո՞ր ա նոր ա, ա' տըղա,
Թաքնա թըփոր ա տըղա.
Նըշանաձըղ տանը չի,
Ըռանդյըտ հո՞ր ա, տըղա :

ԱԺԸ 30

124. Ալաչկերտ բարձր տեղ ա,
Ող-ջուր հիվանդին դեղ ա...
Ես ի՞նչ մեկ քաֆուր գեղ ա :

296

134. Արծըթի բանձր տեղ ե...
Ուլած ուղածի չեն տար,
Աս ի՞նչ անորեն գեղ ե :
ԱԳ 91

Հոփա, հոփա, ա' տըղա,
Շէլակըղ չոփ ա, ա' տըղա.
Ցըկիւր տընիմ ըռաչկեղ,
Գյիդառ թա փոփ ա, ա' տըղա :

ԱԺԸ 30

14. Ղարափանք բանձր տեղ ե...
Ես ինչ անորեն գեղ ե :
ԱԶ 389

297

14. Նախիջևան դուրան տեղ ե...
Ես ինչ անորա գեղ ե :
ՀԺԵ 120

Ա'յ հոփա, հոփա տըղա,
Շալկինըղ չոփ ա, տըղա.
Կարմունջը չուռ տուր, տըղա,
Չամիչը կուլ տուր, տըղա :

298

14. Ոսկիծայր բարձր գեղ ե...
Ըս ի՞նչ անորեն գեղ ե :
ԲՆԱ 201

Ալ տըղա ջան, ալ տըղա,
Աչկերը չալ չալ տըղա.
Ետ* մուտանան պեր մըլեր տոնը,
Ինձ գյըլըջաղ տար ծեր տոնը :

ԱԺԷ 41

14. Աս ի՞նչ բարձրկեկ լեռ ե...
Աս ի՞նչ անորեն գեղ ե :
ԲՆԱ 804

* Այդ մատանին բեր մեր տունը,
Ինձ եկող տարի տար ձեր տունը,

299

14. Քա ի՞նչ բարձրկեկ լառ ա,
Աս ի՞նչ տընալեբ գեղ ա :
ԲՆԳ 519

Ա'յ տըղա, տավարած տըղա,
Ջոռով ճարած տըղա.
Բիթախ սըրբեմ, չոր քըցեմ,
Նըստիբ, բեղարած տըղա :

ԱԴ 115

Արծափը բարձր գեղ ե,
Ջուրն ալ հիվանդին դեղ ե.
Ուղածն ուղածին չեն տար,
Այս ի՞նչ անորեն տեղ ե :

ՀԱ 463

300

Այ տըղա, տավարած տըղա,
Կաճակնին շարած տըղա.
Ի՞նչ էր քեզ աղջիկ չի տալ,
Սիրուք խըշարած տըղա:

ԱԳ 267. 268. ՌՄ 141

301

Ավատ ավատ, այ տըղա,
Թախկան սավադ, այ տըղա.
Խաղած ծառեն տարտիւս յեկավ,
Լախնա նամարդ շան տըղա:

ԱԺԷ 42

302

Ա՛ տղա, ա՛ տղա, շան տըղա,
Քալեն* տակեն քո՛ն տըղա.
Ի՞նչ մար քեզ ախշիկ չի տալ,
Տեղտդ յե՛ր կաց դեն, տըղա:

ԱԿ 113

* «Քոլի տակին քուն տղա...
Տեղեդ վեր կաց»...

303

Ծո՛ տղա, տըղա, ջան տըղա,
Ճարֆուռի ֆինջան տըղա,
Քաֆըր երիկս չիմանա,
Քեզ կ'անե յարա-փարա:

Սարեր հըմեն խըճերով,
Դողտուկ կու դամ գիշերով.
Սիփնա սարի քարին տակ,
Քեզ կըզըտնեմ գիշերով:

ՀՀ 313

304

Տո՛ տըղա, տո՛ ջան տըղա,
Ջանսը քեզ դուրբան, տըղա,
Ծամսը քեզ խարզան, տըղա,
Ջարկես սեվ յեզան, տըղա:

ՀՀ 311

Հանես աղբեր, ջան աղբեր,
Ջանես քեզ դուրբան, աղբեր,
Ծամես քեզ խարիղան ելներ,
Տա՛ր, թող վեր յեզանդ, աղբեր:
ՎՍԲ 63

305

Նըշան աղա, տան տըղա,
Սամուր կապավոր տըղա,
Վեր պատերաց շուռ կուգաս,
Նաղլի շաքար կուլ կուտաս,
Հըմեն դանին վոր տուն դաս,
Քամրած սըրտիս հով կուտաս:

ՎՍԱ 42

306

Ա՛յ անդին, անդին տըղա,
Ջըբերի բանդին տըղա:

«Այ տըղա, ալին տըղա»,
Յեվ «Նարին, նարին տըղա»
Տես՝ «Ա՛յ ալին, ալին աղջիկ»:

«Կարմիր չալվարով տըղա»,
Տես՝ «Կարմիր մեզարով աղջիկ»:

307

Տըղա, տըղա, մեր տըղա,
Վարդի ծառը բեր, տըղա,
Գառը կորկոտ եմ դըրել,
Քուլիք վեր կալ, կե՛ր, տըղա:

308

Հըրվանանց, հըրվանանց* տըղա,
Կորեկն ա Շիրվանանց, տըղա,
Տիւս յեկ դեմանց կըտորը**,
Հըեստատ ըրմանան, տըղա:

ԱԺԸ 29

* Հարեվանենց: ** Դուրս
յեկ դիմացի կտուրը, վրադ
ղարմանան:

309

Ծովն ի գինին, դյամին կըթղա,
 Լավո ջա՛ն,
 Լից տուր խըմեմ, աստված կուտա,
 Լավո ջան.
 Ծովն ի ելեբ, բարակնոցն առեր,
 Լավո ջան.
 Ասմար աղջիկ, սիրտս ի վառեր,
 Լավո ջան:
 ԾՎ 49

Ծով քե գինի, դյամին կըթղա,
 Տիւ լից, տիւ խըմի, աստված կուտա:
 Խա՛րս, խան վիճակն ի բարին:
 ՎՍԱ 89

Ծովը քեզ գինի դառնա, դյամին
 քեզ կըթղա,
 Գյամիչին քեզ դուրի բաշի,
 Դու լից, դու անուշ արա,
 Աստված քեզ միշտ կուտա:
 Հա՛րս, հան վիճակն ի բարին:
 ՎՍԲ 71

Ծովն ձիկ գինի պիտի,
 Գյամին ձի կըթխա պիտի,
 Գյամիչին իմ դուռուղ բաշին:
 ՀԺԵ 127

Ծով քե գինի, դյամին քե կըթխա,
 Լուսնակ քե տուպաշի, ուր (իր) չողն
 քե քամար:
 ՍՄ 294

«Աղջիկ ունիմ մանող ա»,
 Տե՛ս՝ «Գինի, գինի, գինստան»:

310

Մատինըս դեղին ող ա,
 Կըտրինըս ծաղկագող ա.
 Տուն մըտի, դուռը յետ արա,
 Թող կըտերը գողդողա:

ԱԺԱ 57

311

Շարմաղ երեսդ կըչողչողա,
 Բարակ մատներդ կըդողդողա,
 Հեռու տեղից եկող ձենը
 Իմ յարինն ե, կը մըղմըղա:

ՏՊ 236

312

Կյիւթանը վարումը սողա,
 Մին ախճիգյ իւղեցի Տընդա.
 Քիցե փըռըկընցե տա պերիմ,
 Տընսե վըեր մին կընդ ա:

ԱԺԸ 27

«Գութանը վարումը սողա,
 Մին աղջիկ ուղեցի Տեղից.
 Գնացի փառակեցի տա բերեմ,
 Տեսա վոր մին կեզ (թիզ) ա»:

313

Ըստեղան դենը Տողա,
 Բերանինըդ ղվալ ու փող ա
 Քեզանա ինձ չըրայ չըկա,
 Աստուծ բանդ վոչ հաջողա:

ԱԺԻ 46

13. Ըստեղան դենը Կեզ ա...
 Ընձանա քյընդ հրա չըկա:

ԱԺԻ 46

314

Անունըդ կարդացող ա,
 Աղբերըդ գիր բացող ա.
 Մի գիրը բաց անել տուր,
 Տեսնենք վո՞նց թմացող ա:

ՏՊ 169. ԲՄ 133

315

Ոխտը գառըս թամամ ա,
Մրտնեմ ծոցըդ, համամ ա.
Ծոցումդ բոստան ցանեմ,
Ծրծերդ ինձի շամամ ա:

129. Ոխտը գառը թամամ ա,
Ծոցդ մրտնեմ, համամ ա.
Ծոցումդ բոստան դրի:

ՀԺԵ 131

Քառսուն գառը թամամ ա,
Ծոցդ մրտնեմ, համամ ա.
Ծոցումդ բաղչա կ'անեմ,
Ծրծերդ մի շամամ ա:

316

Առունները համամ ա (ե),
Ինձի բոլոր շամամ ա (ե).
Յես են աղջիկը կ'առնեմ,
Վոր անունը թամամ ա (ե):

23. Յենդի բիւլուր շամամ ե.
Յես են աղջկան կ'առնեմ:

ՈՄ 132. ԲՄ 140

14. Առվները համամ ե...
Վոր իր սովդեն թամամ ե:

ԱԴ 174

317

Տոնըս կըմըննիմ, նամ ա,
Ծոցներդ վրեսկե ջամ ա.
Իմ յարես շեղշեղ բեղերը
Գյիւլարաթունու նրբան ա:

ԱԺԹ 89

318

Տուն եմ սըրբել, նամ ա,
Սյուններն արծաթի ջամ ա.
Ա' նան, շատ մի' խըսըլ տալ,
Նոր ա եկել յարս, խամ ա:

ԱԶ 376

Տուն եմ շինել, դըռ նամ ա,
Կոճերն երծաթի ջամ ա.
Անա, խըրիկ խուրխոթանք տու,
Նոր ա եկել, դըռ խամ ա:

ԱԶ 382

Անձրեվ ա եկել, նամ ա,
Ծոցինդ երծաթե ջամ ա.
Գրնա, քու նանիդ ասա,
Նոր ա եկել, դեռ խամ ա:

ԱԺԱ 50

319

Մեր տան առաջ մի բամա,
Իմ սիրածը մի յոսմա.
Յարըմ ունիմ, յոսմա յեր,
Անչք ու ունքը չարմա յեր:

ԱԵ 202

320

Ծառուկենց դուռը դալդըրմա,
Խետ կոպն երինք դալուրմա.
Շողոն ուտե, դերանա,
Հակոն պաղե, դուրանա:

ԱԶ 390

2. Սեվ յեզն արին դալուրմա:

Չաղլի փողան կանդըրմա,
Բըլան կատուն կալուրմա,
Սըրբիկն ուտի կըլալնա:

Յար Զընդո, Զընդո, Զընդո:
ՎԺԵԱ 15

Խումարենց բակեր կալուրմա,
Բալաք թոխին եր կալուրմա.
Խումարն ուտեր, վոր կալալնա,
Սախակ վերեն ուրախանա.

Դե դիդի խումար, դյալ
յանըմա:
ՔՄՎ 33

Դե դիդի, գիդի Փափուռա,
Փափուռի չապիկ չիլա.
Դիարբեքիր չեփուրմա,
Երկու մաքի խափուրմա,
Զուլոն ուտա, կըչտանա.

Դե դիդի, գիդի Փափուռա:
ՀԺԵ 103

Ջալջի դուռն ա չաուրմա,
Սեփ չուն ենեմ դաուրմա.
Խարար տարեք լուսին,
Գյադեք թափան չան մըսին:
Ջան դյուլում, ջան, ջան.
Ջան ծաղիկ, ջան ջան:

ԱԸ 446

1. Քաղքի (չեղի) բուր
չայիրմա:

Ջալջի դուռը չափուրմա,
Սեփ չունը դափուրմա.
Կանչեք, թող զա, ըռեսին,
Գյադեք բերա վըր մըսին:
Ջան ծաղիկ, ջան ջան:

ՀԺԵ 131

Սեփ չուն կ'անեմ (արին)
դափուրմա:

321

Հաջոնց բակն եր զալղըրմա,
Աչնան թոխլին դափուրմա:
Պարար տարեք ըռեսին,
Աղջիկ բերե վեր մըսին:

Հափարն ընկափ ըռեսին,
Գյադեք թափան վեր մըսին:
Հերոն ուտեր, գիրանար,
Մըկոն խըմեր, ուրխանար:

Հո'պ, հո'պ, հոպպըտա

դըմբա

Հեյ հեյ լափն ե...
(Նաև չարունակութուն)

ՀՄԽԲ 28

1-10. Հաջոնց բակն եր զալղըրմա,
Թուխ թոխլին եր դափուրմա.
Հերոն ուտեր, գիրանար,
Մըկոն կայնեք, ուրխանար:
Արի Մարան, դընա Մարան...

ԱԵ 205

... Երկու մաքին խափուրմա,
Ուտա դիլբար, խըլափն,
Պաղ մի իտա, կըչտանա:
Տե'ս լուծն ու սափին սարեն
կիպա:
ՀԺԵ 76

322

Մեր բոստանը դըդում ա,
Ատա, խոսքըդ սըտում ա.
Իրիկվան պահին արի,
Նանըս կովը կըթում ա:

1. Բաղչի թումրը դըդում ա:
123. Բոստան դըրաղ դըդում ա,
Աղջի, խոսքըդ փտում ա.
Իրիկվա հովին արի:

323

Գուլքին նախը սազում ա,
Յարը դըռան հազում ա.
Շատ վախտ ա, վոր տեսել չեմ,
Խի՛ չատ սիրտըս ուզում ա:

2. Իմ յարը դըռանը հազումա:
ԱԺԷ 44

324

Աղջիկ, անունդ ե թումա,
Ծոցիդ երկու դումգումա.
Եկո՛, ինձի խոսք մի տուր,
Քեզի պահե՛ Սուրբ թումա:

ՀՀ 329

234. Քու ծոցիմեջ դումդումա.
Եկո՛ երթանք Սուրբ թումա:

ԲՆԲ 642

325

Ձյուն ա եկել, հալում ա,
 փոսը լըցվել, սառում ա.
 Ես ելողլու խորաթեն
 Ինձ մոմի պես հալում ա:

ԱԴ 162

Ձուն ա գալի, հալում ա,
 փոսը լըցվում, սառում ա.
 Ես ելողլու խոսքերը
 Ինձ աղի պես հալում ա:

326

Ըսոր մեզ Համբարձրմ ա,
 Աստծուն փառքի բարձրմ ա.
 Քրիստոս երկինք համբարձալ,
 Վողջիս բախտը բացվրմ ա:
 (Վիճակի յերգ) ԱԺԱ 53

327

Աղում ա, հա՛ աղում ա,
 Վերի ջաղացն աղում ա.
 Զանք դընացել, յեկել եմ,
 Աչքիս տակը խաղում ա:

23. Մըդյովանց ճեղացն աղում ա.
 Մըչունք տիւս ըմ յեկալ, նի

մտալ:
 ԱԺԻ 42

328

Արագ առուն խաղում ա,
 Եթում, չարիւր պըտըտում ա.
 Ջահելի դայդեն են ա՝
 Խալխի դըռներ պըտըտում ա:

329

Կայնել դուռը՝ դողում ա,
 Սաղաֆի պես չողում ա.
 Վոչ ջուղարը տալիս ա,
 Վոչ ել ձեռաց թողում ա:

34. Վոչ ջուղարը տալում ա
 Վոչ (ինձ) ել ձեռաց թողում ա:
 ԱՖ 346

330

Մով հալափս փրոփըռում ա,
 Անկաջներս դըռդըռում ա.
 Տաշտը դարդակ, մաղը կախ,
 Փորըս սոված դըռդըռում ա:

23. Սով փորս դըռդըռում ա...
 Փորը սոված, թուրը կախ:

ԱԴ 115

331

Երկանքը դըռդըռում ա,
 Սարերը սարսըռում ա.
 Եկան սալդաթ չափելու,
 Իմ սիրտը մըրմըռում ա:

123. Սարերը սըռսըռում ա,
 Երկանքը դըռդըռում ա.
 Յես իմ սիրած չառա:

ՀԺԵ 115

332

Ըրիքնակը հուռհուռատում ա,
 Լազդին չենումը մըրսում ա.
 Վըեննտ տիր ծիյին դաշին,
 Ոչըտ կալ դըզըլբաշին:

ԱԺԻ 46

«Արեգակը հուրհրատում ա,
 Վոտդ դիր ձիու դաշին,
 Ուշը կալ դզըբաշին»:

333

Մովի մեջըն աղա յա,
 Յերեք տարի վաղա յա.
 Աղջի, արի փախցընեմ,
 Քանի հերդդ գյաղա յա:

2. Մեջը լիք բակզաղա յա:

334

Մառի տակին աղա յա,
 Հենց գիտես չահղա՞ղա յա.
 Շատ մի՛ ուռիլ տըրաքիլ,
 Եդ թո սիրած գյաղա յա:

3. Հերիք ուռես տըրաքես:

Ծառի տակին աղա յեր,
Յարոջ տեսնալ զաղա յեր.
Շատ մի՛ ուռի, կը պատուես,
Եդ քու սիրած գյաղա յեր:
ԱՅ 192. ԲՍ 156

Այ տըղա, դու աղա յիր,
Զի գիտում՝ բազմադայիր.
Ուռի մի, պատուովի մի,
Դու մի ժուլիկ գյաղա յիր:
ԱՅ 340. ԲՍ 152

Աղա, դու ի՞նչ աղա յես,
Աղա չես, բեզգահա յես.
Հպարտութիւն մի՛ անի,
Դու մի թուլի գյաղա յես:

4. Մի մըչեցու գյաղա յես:
4. Մի կըռոյի գյաղա յես:

Արագ ես ու աղա յես,
Դուն կողբեցի գյաղա յես.
Ուռի մի, տըրաքի մի,
Ի՞նչ գիտեմ՝ բազմաղա յես:

335

Ջըրի միջին աղա յա,
Սչնան դիչեր զաղա յա.
Վորտեղ դընաս, չուտ արի,
Մեծ պաս քեզի վաղա յա:

1. Աւիլի դրաղ (ափը) աղա յա:
34. Թուղթ ըմ գրեմ՝ չուտ արի.
Մեծ պաս մեզի վաղա յա:

336

Բալի տակը տալտա յա,
Յարու կանդնի՝ Փայդա յա.
Իմ սիրածը չեն տալի,
Ես ել մի նոր զայդա յա:

2. Քանի նըստես՝ Փայդա յա:

Ծառի տակը տալտա յա,
Քանի կայնես՝ Փայդա յա.
Սիրած սիրածի չեն տա,
Ես ի՞նչ կանոն-ղայդա յա:
ԱՅ 339. ԿԺԵ (ժիւյն
առաջին յերկու տողք)

4. Ես ի՞նչ զայլմ զայդա յա:

337

Ծառին տակը տալդա յե,
Քանի կայնիմ՝ Փայդա յե.
Միք մեղդըրե, դըրկիցներ,
Ես ինչ չաթին սալդա յե:

ԱԳ 101

338

Պատի տակը տալդա յա (յե),
Ես ի՞նչ անուշ զայդա յա (յե).
Թողեք՝ յարու առաջ դա,
Ջանըս ընդուր բաղա յա (յե):
ՌՄ 124. ՏԵ 176

4. Ջանըս ընդուր բաղալ ա:
ԱԴ 109

1. Ամպել ա, ստե տալդա յա:

339

Քարի տակը տալդա յա,
Քամին տա՝ լավ Փայդա յա.
Այ տըղա, քեզ եմ ասում,
Աղջիկ սիրել զայդա յա:

2. Քամին աղեկ Փայդա յա:

340

«Ծառի տակը տալդա յե,
Քանի կայնիս՝ Փայդա յե»:
— Կորի՛ գընա՛, չան տըղա,
Քուկըդ զուտի սալդա յե:

ԱԶ 390

341

Ծառի տակը դալդա յե,
Քանի կանդնես՝ Փայդա յե.
Ծառի տակը փորել եմ,
Վոսկիքըս մեջը հորել եմ:

ԱԸ 135

342

Իմ հերանց բաղ լալա յա (յե),
Ծաղկըներն ալվալա յա (յե).
Ֆանած արտը չի բուսել,
Տեղ տեղ թալա թալա յա (յե):

ՏՅ 101

343

Ծաղիկ ունիմ, ալա յա,
Ալա չի (չե), ալվալա յա.
Հեռու տեղ մի յար ունիմ,
Նըռան հատիկ, լալա յա:

ՀՄՍԱ 27

344

Ծաղիկ ունիմ, ալա յա (յե),
Ալա չի (չե), ալվալա յա (յե)
Յար բըռնիլը լավ կըլի,
Բաց թողալըն բալա յա (յե):

ՔՀ 159

3. Յար բըռնիլը լավ կըլի:

ՊՄՎ 113

3. Յար բըռնիլը լավ բան ա:

ՌՄ 108. ՏՅ 238. ԲՄ 126

4. Վեր թողնելը բալա յա:

4. Յար թողնելը բալա յա:

4. Թողնելը խիստ բալա յա:

13. Կուրտիկ մ'ունիմ, ալա յե...

Յար բըռնիլը ղոլա յե:

ԱԳ 95

1. Քյաթիպ ունիմ, ալա յա:

14. Ծաղիկ եմ քաղել, ալ ա...

Բաց թողալը բալալա յա:

ՔՀ 163

13. Ծաղիկ եմ քաղել, ալ ա...

Յար բըռնիլը լավ բան ա:

ՏՅ 203

Ծաղիկ ունիմ, կարմիր է,
Կարմիր չի, նարընջի է.
Յար բըռնիլը ամոթ չի,
Թարկ անելը բալա յի:

ՎՍԱ 96

345

Խընձոր ունիմ, ալա յա,
Ալա չի, ալվալա յա.
Սիրտըս բանամ՝ յարա յա,
Թաքուն չի, աշկարա յա:

ՀԺԵ 112

346

Վանքի բոլոր ալա յա (յե),
Մեջը լիքը լալա յա (յե).
Յար առնելը լավ կըլի,
Դարդ քաշելը բալա յա (յե):

1. Բերդի բոլոր ալա յա:

1. Գեղի յետե ալա յա:

3. Յար առնելը ղոլա յա:

134. Ղարսա բոլոր վալա յե...

Յար բըռնիլը ղոլա յե,

Բաց թողնելը բալա յե:

ԱԵ 201

347

Վանքի բոլոր ալա յե,
Մեջը լիքը վալա յե.
Վանքի բոլոր ղամուշ ե,
Քանի կանչեմ, անուշ ե:

ՌՄ 135

3. Վանքի բոլոր ղամիշ ե:

ԱԴ 176

348

Հաց կըթըխեմ, յուխա յա,
Յարկա կեցը չուխա յա.
Իմ յարը ինձ հունց կըթակի,
Ինքը մին մեծ խոխա յա:

ԱԳ 266. ԲՄ 150

349

Կողբա սարը զոչա յա (յե),
 Միջի մարդը բոչա յա (յե).
 Մաչիկ զլրեք՝ դուրս ելնեմ,
 Չասեն ինձի՝ բոչա յա (յե):

14. Կողբա քարը զոչա յա.
 Ինձ ել չասեն՝ բոչա յա:

ՀԺԵ 122

1. Կողբա քարեր զոչա յե:
 ԱՆ 203

1. Կողբա աղեր զոչա յա:
 4. Ինձի կ'ասեն՝ փաչա յա:
 34. Մաչիկ տըվեք՝ դուս ելնեմ,
 Ինձ ել չասեն՝ բոչա յե:

ԱԳ. 102. ԲՄ 137

134. Կողբա քարը զոչա յե.
 Մաչիկ տըվեք՝ դուրս ելնեմ,
 Ինձի չասեն՝ բոչա յե:

ԱԸ 137

Բանձրիկ սարեր կոչա յի,
 Միջի մարդեր բոչա յի.
 Չուաց կթխեն չուչա յի,
 Վոր ձի չասեն՝ բոչա յի.

Վա՛յ սարեր, բանձրիկ սարեր:
 ՀԺԵ 51

350

Մեր տան տակին բաղչա յա,
 Սուրբ վոսկի նալչա յա.
 Հըրեն եկա՛վ մեր աղեն,
 Միտը մըրմուռ խանչալ ա:

351

Արան տեղը խափա յա,
 Քաղհան անել ջաֆա յա.
 Մեր գեղի տղերքը
 Ամեքը մե թալֆա յա:

ՀԺԵ 111

352

Սիրաբա խոցով յարա յա,
 Թաքուն չի, աչկարա յա.
 Դեղ կ'անեմ, դարման կ'անեմ,
 Դեռ են յարեն յարա յա:

ԱԸ 202

353

Կողբա քարը աղի յա,
 Իմ մաղերը ջաղի յա.
 Իմ մաղերը հուսել եմ,
 Դուռնըս երեսիդ քըսել եմ:

ԱԺ.Ա. 55

354

Իմ մերն ինձի յաղի յա,
 Մամերըս դյուլքաղի յա.
 Ի՞նչ անի հերն ու մերը,
 Բալիքը դուստղի յա:

2. Մաղերըս դյուլքաղի յա:

355

Կողբա քարերն աղի յա (յե, յեր),
 Մաղերըդ շաջրուղի յա (յե, յեր).
 Ումուղըդ մեռնի, աղջիկ,
 Իմ մերն ինձի յաղի յա (յե, յեր):

34. Կողբա միջի մաղանը,

Իմ յար քեղի բաղանը:

ԱԸ 134

356

Կերած հացըս լեղի յա,
 Տուն ու տեղըս դեղի յա.
 Ելողլու ասած խոսքը
 Յես-իմ աստված, տեղի յա:

ՏՏ 216

357

Ըստղա՛վ քյընիս, յանի յա,
 Տրխնեն Շրրվանի յա.
 Յես քյընիւմ բմ են տըղեն,
 Վըեր ախպըն անոււմը Վանի յա:

ԱԺԷ 46

«Յատեղով գնաս, յանի յա,
 Տրխնին Շիրվանի յա.
 Յես զնոււմ եմ են տղին,
 Վոր աղբոր անունը Վանի յա»:

358

Զորան, ոչխար քանի՞ յա,
Իրիկվան ա, դանի յա.
Մատաղ ըլնիմ ձեռներիդ,
Մատներդ մատանի յա:

359

Աղբեր ունիմ, ավչի յա,
Մեջքը բարակ՝ դամչի յա.
Զեռիցը մի բան չի դա,
Լեզվիցը թալանչի յա:

34. Զեռնովը մի բան չի դա,
Լեզվովը թալանչի յա:

34. Վոչ թուր ունի, վոչ թըվանք,
Լեզվովը թալանչի յա:

Աղբեր ունիմ, ավչի ի,
Բարակ մեջքը դամչի ի.
Զեռիցը մի բան չի դա,
Լեզվիցը թալանչի ի:

ԱՐ 143

Մին յար ունիմ, ովչի յե (յա)
Մեջքը բարակ դամչի յե (յա)
Զեռնավը բան չի յեր դա,
Լեզվավը թալանչի յե (յա):

ԱԳ 266

Մե (մի) յար ունիմ, ավչի յա,
Մեջքը բարակ դամչի յա.
Զլգիտեմ՝ անըմն ինչ ա,
Մի գեղի բոյաղչի յա:

ՌՄ 93. ՏՆ 154. ԲՄ 129

134. Իմ աղբերը ավչի յա,
Իմ աղբոր վատ միք առիլ,
Աշխարհի բոյաղչի յա:

34. Ամառ ատեն դուռ դալուց,
Ըռեսի յազըչի յա:

360

Հաց կըթըխեմ, դարի յա,
Ես ի՞նչ դըժվար տարի յա.
Այ տղա, ելի՛ բառանք,
Քանի գործեր արի յա:

ԱԵ 196

Տես՝ Հաց եմ թըխե, դարի յե:

361

Կըռան տակին քուսքի յա,
Կայնած տեղը վոսկի յա.
Ինձ մոռացել ա, թողել,
Սիրուն յարըս խոսքի յա:

ՏՆ 219

362

Գողնոցիս բուրն ոյա,
Բոյըս Ֆիդանի բոյ ա.
Թեվերիս բերանը նոր ա,
Յարըս իշխանի սոյ ա:

363

Տո՛ յար, աստվածդ սիրես,
դուրդ մի՛ բանա.
Սիրով սովդաքյար եմ,
յես չեմ դիմանա:
ՀԺԵ 96

364

Սիրուն ջան, սիրուն ջան,
սիրտդ մի՛ բանա.
Նըշանած զինվոր եմ,
յես չեմ դիմանա:
(Կրկնակ)

ՀՄՈԱ 23

Դիլբար ջան, դիլբար ջան,
դուրդ մի՛ բանա.
Նշանուռ սաղաթ եմ,
յես չեմ դիմանա:
(Կրկնակ)

ՌՄ 110. ՏՆ 207. ԱԴ 167

365

Աստծուց եկավ, ես ինչ բան ա,
ճես ես ցավին չեմ դիմանա.
Խաբար տարեք իմ Նիկոյին,
Ես նեղ տեղից ինձի հանա:
Շորորա, Սալաթ, չորորա'...
ՀՄԽԱ 49

2. Յես մընացի յանա յանա:
ՆՀԳ 49

366

Կողբա քարեր մաղան ա (ե),
Իմ յարն ինձի բաղան ա (ե).
Սաին՝ յարըդ հիվանդ ա (ե),
Մարալ յեզը ղուրբան ա (ե):
34. Ելեք տեսեք՝ յարս եկա՞վ,—
Մարալ յեզը մատաղ ե:
ՏԽ 177

4. Մարալ յեզը մատաղ ա:
ԻՄ 112. ԱԴ 165

Կողբա միջի մաղան ա,
Իմ յար քեզի բաղան ա:

367

Վրթիվերիս վաղան ա,
Միջի մարդին կաղան ա.
Միջի մարդը հունց անի,
Ի՛րնձորկեցի կաղան ա:
ԱԴ 116

368

Բաժդ ի բարակ ֆիղան ա,
Քրթի ող ոսկի մաղան ա,
Բալաք աչքեր մարդ կըստանա.
Ճակատդ իրաց, ինչ որ մայդան ա,
Յետոք թողեր՝ ջուխտ բըրչամ ա,
Կարմիր երես խոզիս կըխանա:
ՀԺԵ 98

369

Կանաչ տեփուր մեյդան ա,
Տեհեք իմ յարը տա՞նն ա.
Ութ ուր ա, վոր տեհել չեմ,
Սիրտըս վո՞նց կըղիմանա:
ԱԺԱ 55

370

Կանաչ տեփուր մեյդան ա,
Տեսեք՝ իմ յարը տա՞նն ա.
Նոր ծըլած բեղիդ մեռնեմ,
Ոսկեթելի նըման ա:
ԲՀ 159

23. Տեսեք՝ իմ յարը դան ա.
Նոր գալած բեղին մեռնիմ:
ՀԺԵ 119

2. Տեսեք՝ իմ աղբեր տա՞նն ա:
23. Տեսնենք՝ ում յարը տանն ե.
Մեռնիմ ծըլած բեղերուդ:
ԹՄԿ 126

3. Նոր գալած բեխիդ մեռնեմ:
ԱԴ 166

23. Գնացեք, տեսեք՝ յարս
դան ա.
Նոր բըռնած բեղերը:
ՀԺԵ 133

371

Ես սարերը խոզան ա,
Կանաչ հագնի, թազանա.
Վոչ աչքըս քեզի տեսնի,
Վոչ յարեքըս թազանա:
1. Ես սարը խազանա:
ՀԺԵ 174

372

Բոստան դըրի լախանա,
Շան տըղա սալախանա.
Բոստան դըրի հարիբի,
Տունն ավիրի սաբիրի:
ՀԺԵ 113
Տես՝ բոստան եմ ցանե բազուկ:

373

Մեր դուռ, ձեր դուռ խանա-խանա,
Մորդը ըսե՛ դա դուռը բանա,
Մեկ պագ ըմ տուր, մարդ չխմանա:
ԲՆԲ 525

Տես՝ «Մեր տուն, ձեր տուն
յանս-յանս»:
Լ «Ուստի՞ կուղաս:—Երեվանա»:

374

Մեր տուն, ձեր տուն խանա-խանս,
Աստված վեր մեր աղջկեն դուռ մի
բանա:
ՀԺԵ 57

375

Կրքուն արա մահանա,
Երի մեր տուն ու դրնա.
Մե դամ Լ Վրդուս ոչե,
Դունիան քեզի չի մընա:

ԱԸ 134

234. Արի մեր տունը՝ գընա.
Մի անդամ Լ ինձ նայի,
Աշխարհը քեզ չի մընա:

376

Գյուսա երեցն եմ քահանա,
Աշվընուդ չըկա մահանա.
Դու ինձի բրիր դիվանա:

Արի խոսենք, չորած Նաղլու,
Գընց բիւբիւն Լ ձենով
Նաղլու:
ՁԲ 22

Գոսա երեցն եմ քահանա,
Աչքերուդ չըկա մահանա.
Դու ինձի երիր դիվանա.
Արի խոսանք, խորոտ Նաղլու,
Դու քընց բլրբուլ ձենով
Նաղլու:
ՏԽ 89

Տես՝ «Գեղին վերե հերկեր-
մերկեր»:

377

Սարերն Լր իլին լըհանա,
Եկեք անենք մահանա,
Բալքի սիրու դուռ բանա,
Տանենք, դընենք կումանա:

ԾՎ 52

378

Արագն Լկավ՝ յաման ա,
Յար բըռնելը լավ բան ա:

379

Բոյրս բոյիդ նըման ա,
Գու բոյը նարդըվան ա.
Ալամ աշխարհ մի դութի,
Են դութին քե դուրբան ա:

ԱԶ 378

380

Աստըծունե նըման ա,
Թոռ դայ, տափը նամանա.
Նանին բերի քիանա*,
Բաջու սիրտը թոռանա:
(որոր)

ԱԸ 102

* Գեղանից:

381

Հովտը սարին նըման ա,
Տեսնանք՝ իմ յարը տա՞նն ա.
Իմ յարին մին քյանքյուլ ունի,
Ոսկի թելին նըման ա:

ԱԳ 265

382

Գալըդ մերդը չիմանա,
Քեզի խալտառակ կ'անա.
Աղջի, դու ու քո աստված,
Ինձի տես, հետո գընա:

ԲՄ 107. ԲՄ 139

383

Կանաչ չալիր չիման ա,
 Խաղ կանչեմ, յարս իմանա-
 Գըլուխ դըռնեն հանա դուս,
 Բալքի իմ սիրտ հովանա:

4. Բալքի իմ աչքեր դա լուս:

384

Գեղի բոլոր չիման ա,
 Վըրեն կանգնած դուման ա-
 Սղջի, արի փախցընեմ,
 Հերըդ, մերըդ չիմանա:

124. Գեղին բոլոր չիման ա,

Ձորս բոլորը դուման ա...

Հերդ ու մերըդ չիմանա:

ԱԳ 102. ԲՍ 135

34. Աղբեր, դուն ու քու
 աստված,
 Գալըդ մերըս չիմանա:

385

Մեր տուն, ձեր տուն յանա-յանա,
 Քո մոր ասա՝ թող դուռ բանա-
 Մեզի միջին վոր դուշման ա,
 Տարին բոլոր հիվանդանա:

ՔՄՎ 30

Դու կու քելես յանա-յանա,
 Մարդուն ասա՝ դըռնիկ բանա-
 Որ մընջ ձի մընջ քե դուշման ա,
 Տարի մ՝ բոլոր խիվանդանա:

ՀԺԵ 47

386

Դու ման կըգաս յանա-յանա,
 Մե Զան ունեմ, քե դուրբան ա-
 Ով որ ինձի քե դուշման ա,
 Տարին պըտուտ հիվանդանա:

ՔՄՎ 33

387

Դու կայներ ես յանա-յանա,
 Քամին դարեն փեշըդ բանա,
 Թող Երեսիդ դանա-դանա:

ՋԲ 19

388

Դու կայնել ես յանա-յանա,
 Քամին կ'անե, դոշըդ բանա-
 Աստված սիրես, մի խոսք ասա,
 Երված սիրտըս թող հովանա:

389

Բացվել ես յանա-յանա,
 Քամին տա, դոշըդ բանա-
 Ով քեղի ինձեն հանա,
 Յոթ տարի հիվանդանա:

34. Ով քեղի ինձեից հանա,
 Գըլխի թադ չը վայելա:

390

Դու կըքելես յանա-յանա,
 Մերկանդ ասի՝ դուռը բանա,
 Ձիրար սիրենք, մարդ չիմանա:

ՔՀ 176

391

Տուն եմ չիենլ զանանա,
 Ղարդու կըտամ՝ դիմանա-
 Կուռըդ մեկնի՝, Զուրն ինձ տուր,
 Խըմեմ՝ սիրտըս հովանա:

ՔՀ 159. ՌՄ 109. ՏՆ 238

1. Տանըս տակը զանանա:

ԱԺԱ 61

23. Գյառկու կըտամ՝ դիմանա-
 Կուռըդ մեկնի՝, Զուր ինձ տուր:

ԱԴ 165

234. Ղարդու բերեք՝ դիմանա-
 Մի պուտ Զուր տըվեք՝ խըմեմ,
 Բալքամ սիրտըս հովանա:

ԱԶ 376

34. Կըռընկու ջուր յես խըմեմ,
Սըրտիս յարեն հովանա:

Մե տուն ունիմ զանանա,
Ղարդուն կուտամ՝ գիմանա.
Ձեռքիդ ջուրը տուր՝ խըմեմ,
Բալքիմ սիրտըս հովանա:

ՀԺԵ 124

Տոն ըմ չինալ զանանա,
Ղարդուն կըտամ՝ տըմանա.
Ախչի, տու մըն ցորտ ախպուր,
Խըմիմ՝ սիրտըս հովանա:

ԱԽ 112

392

Թորքը մորը կ'ասե նանա,
Սըհրտըս կըտրու՞մ չի քըղզանա.
Ինձ քըղզանա դադ ըրեն,
Քյեզ ինձանա յադ ըրեն:

ԱԺԷ 48

Կայներ ես, մի՛ կըռանա,
Տես՝ Չինար ես, կեռանալ մի:

393

Ո՞վ ե տեսել՝ սիրած յարը
մոռանա,
Ով մոռանա, երկու աչքով կուրանա:
(Կրկնակ)

ՀՄԽԱ 28

Ով մոռանա, ջուխտ աչքերով
քոռանա:
(Կրկնակ)

ԺԽ 113

394

— Ուստի՞ կուգաս:— Երեվանա:
— Աստված քեզի դուռ մը բանա.
Պաչիկ ըմ տուր, մարդ չիմանա,
Բոչ բան մ'անեք քեզ մահանա:

ՎՍԲ 53

— Ուսկո՞ւ կու գաս:— Վերի Վանա:
— Դարդեդ եմ եղեր դիվանա,
Պաչիկ մի տուր, մարդ չիմանա:

ԲՆԱ 332

Տես՝ Մեր դուռ, ձեր դուռ
խանա-խանա

395

Դու կըգաս Երեվանա,
Բամին տա, յախեդ բանա.
Հայ կը տեսնի՝ արմանա,
Թուրք կը տեսնի՝ դարմանա:

Ձուլոն կը դյա Երեվանա,
Բյամին խտա, ծոց կրբանա.
Վոր խայ ի, խետ կըլարմանա,
Վոր Թյուրք ի, խետ կըխայանա:

ՀԺԵ 56

396

Կյիւրծիսըս՝ չըվան ա,
Իփած ճաչըս հըվանա.
Շատ խոսիս, իւրեկյ՝ խոսիս,
Խոսքերդ լոխ դըվան ա:

ԱԺԸ 28

* Գործածս. ** քիչ:

397

Երեվանա, Հընդըստանա,
Բոլոր Էրես, կարծիկ չանա.
Են վախտ որ բերան բանա,
Շաքար սխտեր Երեւանա:

Բու չեկլիկ ծամեր ըսեմ,
Ծալ-ծալ արպըլմի նըման ա.
Բու մեյդան ճակատ ըսեմ,
Բաղըրզան մուֆլիս կըհանա:
(Հարսանեկան).

ԱԵ 197

396

Մեր դըրկեցը կոստան ա,
Մեր տան յետե բոստան ա.
Միջին թաղա յեմիչ ա,
Ուտողներին անուչ ա:

399

Թաննումըս կա կուտանա,
Մաննումըս կա մուտանա.
Հու վըբեր ինձանա ճոչ անե,
Հոգւին տանե սատանա:

ԱժԻ 48

«Թոնրումըս կա կուտանի,
Մատնումըս կա մատանի.
Ով որ ինձնից ճոչ անե,
Հոգւին սատանան տանի»:

400

Թոնումըս կընի կուտանի,
Մաննումըս կընի մուտանա.
Ս' շան տըղա, վըբեր յես տիւս կյամ,
Հո'ւ կըկարե թա մուտանա*:

ԱժԻ 48

* «Վոր յես դուրս գամ,
Ով կարող ե թե մոտենա»:

401

Մաննումըս կա մուտանա,
Թոնումըս կա կուտանա.
Յարըս բաղեն հըղըեցը ջըհից,
Վախից կարից վըչ թա մուտանա**:

ԱժԸ 31

** «Յարս բաղի ճամբին
Պատահեց, վախից կարաց վոչ,
Թե մոտենա»:

402

Արան ա, արան ա,
Սխալիւրը տիւս կյա քարանա.
Նանե, են տըղենան խոսել մրե,
Խոսելը սըրտես յարան ա***:

ԱժԸ 43

*** «Աղբյուրը դուրս գա, քարա-
նա. նանի, են տղից խոսիլ մի,
խոսելը սրտիս յարան ե»:

403

Արան ա, արան ա,
Են տըղան Գյինե ճըրտարան ա*.
Աղա, սուս ըրա տըեսնում,
Դու մին խոսկըտ սըրտես** յարան ա:

ԱժԻ 43

* «Գյունե ճարտար» գյուղից ե:
** Սրտիս:

Յարան ա, յարան ա,
Յարըս ճըրտարան ա.
Յարես անումը տալ մըե,
Անումը սըրտես յարան ա:

ԱժԹ 86

404

Քամե կըկյա, սարան ա,
Ռուզի կըկյա, վարան ա.
Կ'ողի աչկյար ասե վոչ,
Մըտըումը շատ նըգյարան ա:

ԱժԹ 89

«Քամի կըգա, սարեն ա,
Ռուզի կըգա, վարեն ա.
Կ'ողի աչկարա ասի վոչ»:

405

Արի երթանք դեսա-դենա,
Յես վարդ քաղեմ, դու փունջ արա.
Սարու սըր Գորգ, դու ուխտ արա,
Սուրբ Հովանենս, մեր ճարն արա:

ՀՀ 331

Երթանք դենա,
Տես՝ Եսա խինեն ալ խինա չեր:

Արի', քար, արի', խըռով մի' կենա,
Տես՝ Խոռվ մի' մընա:

406

Պըտեր նըստեր վիլակ կ'ենա,
 Մեկ աստըծուց դիլաք կենա,
 Երկ մեռի, սիրող ենա:
 Դե՛հ, Պըտեր, նա՛նա՝ Պըտեր,
 Խըրովեր, տուն չըմըտեր:
 ԱՆ 190

407

Շենը չեն ա, չեն կենա,
 Յեղցին տեսա դեն կենա.
 Վոր սիրեր եմ, կը տանեմ,
 Բանձր Պանուր դեմ կենա:
 ԱԶ 381

408

Ձեր տունը են քուչեն ա,
 Իմ աղբերն են գեղեն ա.
 Ա՛յ տղա, լավ դիտենաա,
 Սիրտըս սըրտիդ միջին ա:
 ՏԽ 219. ԲՍ 149

409

Ա՛ տղա, տենը տես քընի,
 Ըռակավըտ էյետ քընի.
 Ղարղու զամչի քամե տո,
 Թիրմա չալըդ յետ քընի:
 ԱԺԷ 42

13. Տետ քընի, տետ քընի.

Ղարղու զամիչ քամե տո:
 ԱԺԹ 89

«Ա տղա, դենը դեդ գնա,
 Առաջովդ գետ դնա.
 Ղարղու զամչի քամի տու,
 Թիրմա չալդ յետ գնա»:

Այ տղա, տղա, յետ դընա,
 Առաջովդ գետ գընա.
 Շիրվանի քամին փըչի,
 Գյանջու չալըդ յետ դնա:
 ԱԸ 140

Աղջի, աղջի, դեդ դընա,
 Առաջովդ յետ գընա,
 Խուռահատին քամին փըչի,
 Գյուլբաղ չալըդ յետ գընա:
 ԱԳ 265

410

Հա դեդ(ը) դընա, դեդ(ը) գընա,
 Միջքիդ քիրմեն յետ դընա.
 Դեսն արի, Թուշըդ պաչեմ,
 Ունըամեջըդ յետ դնա:
 ԱԺԱ 56

411

Դու յարի՛կ, արի գընա,
 Շապիկըդ հան ու գընա.
 Վարդաջըրով լըվանամ,
 Ծառին փըռեմ՝ չորանա:
 Աղբեր՛ր, դու արի գընա,
 Շապիկըդ հան ու գընա.
 Մոխրաջըրով լըվանամ,
 Փըռեմ երդիկ՝ չորանա:
 ԱՆ 205

Աղբեր, դյու արի դընա,
 Շապիկ քյո խան ու գընա.
 Մոխրաջըրով վըլանամ,
 Թափ տամ, վըր կուին փըռեմ:
 Յարի՛կ, դյու արի գընա,
 Շապիկ քյո խան ու գընա.
 Սապուն-ջըրով վըլանամ,
 Թափ տամ, վըր ծառին փըռեմ:
 ՔՄՎ 32. ԺԽ 96

Ա՛յ տղա, արի գընա,
 Շապիկդ ի տուր ու գընա.
 Վըլամ, վըլամ, չխտըկի,
 Վարդաջըրեմ, խտըկի:
 ԱՆ 193

34. Լըվամ, լըվամ, չխտըկվի,
 Վարդաջըրեմ, խտըկվի:

ՈՄ 115. ԱԴ 168. ԲՍ 145

Տըղա, արի ու գընա,
 Շապիկըդ տու ու գընա.
 Լըվամ, լըվամ, չխտըկի,
 Վարդաջըրով խտըկի:
 ԱԶ 390

Շաբե չապիկդ խան, գընա.
 Ինչ ջըրով լըվամ, չխտըկվի.
 Վարդի ջըրով կխտըկվի.
 Ծալ տամ. ծոցիս փըռեմ,
 Փռին Թալեմ, նոր փըռեմ:
 ՎՍԱ 43

Ծո՛, մանչ, տու չուխադ վըլամ,
վըլամ, վըլամ, չիստըկի,
վարդի ջըրով խստըկի.
վըլամ ու քարին ձըգեմ,
Թափ ու ծառին քըցեմ,
Ծալեմ ու ծոցըս գընեմ:

ՁԲ 20. ԺԽ 98

Եկար ու ընցար, գիշեր չը մնացիր,
Շալդ ու չապիկդ թողիր, գնացիր,
լըվամ, լըվամ, չիստըկի,
վարդի ջըրով կ'իստըկի:
Բերնիս փուքով փոշին հանեմ,
Շուռ տամ ու ծալծալ անեմ:

ՀՀ 310

Յար արի ու յար գընա,
Թումբան-չապիկ խան, գընա.
լըվամ, լըվամ, չիստըկի,
վարդի ջըրով կ'իստըկի.
Սըխմեմ ու փոշին խանեմ,
Ոսկին ի ճակտին չարեմ:

ՏԽ 173

Յար ջան, արի ու գընա,
Շապիկ, իշիկ հան, գընա.
լըվամ, լըվամ, չիստըկի.
Փուք տանի փոշին կ'իստըկի:

Առա չըջա գետուկ մի,
Ազգալըվացք են էրած.
Պալրի փըշին են փըռած,
Ոսկին ճակտին են չարած:

ՀԺԵ 98

Հմմտ. Յարիս խալավ

կեղտոտ ի:

Հմմտ. «Խրիկվորե դուս ելա»,
և «Գիշերվորե դուս ելա»
(«Գիշեր խալդա, դուս ելա»
չարքի մեջ):

412

Ա՛յ տըղա, կորի գընա,
Ամպերու հովին գընա:

413

Լուսնակ, դու կամանց գընա,
Սարի յետևանց գընա.
Հեռու տեղ մի յար ունեմ,
Կանգ տուր ու ցածանց գընա:

34. Վորտեղ իմ յարին տեսնեա,
Բարեվ տուր ու անց, գընա:

134. Լուսնակ, դու ցածանց
գընա,
Վորտեղ տեսնեա իմ յարին,
Բարեվ տուր ու անց, գընա:

Լուսնիակ, կամաց գընա,
Կանգ տուր ու ցածանց գընա.
Հեռավոր յար ըմ ունիմ,
Բարեվ տուր, անցի, գընա:

ԱԳ 94

Արեգակ, ցածանց գընա,
Ծած տուր ու ցածանց գընա.
Հեռու տեղ յար ըմ ունիմ,
Բարեվ տուր, անցի, գընա:

ԱԳ 98

Լուսնիակ, դու բանձրանց արի',
Կանգ առ ու եման արի'.
Հեռու տեղ ըմ յար մ'ունիմ,
Պարար մ'առ, եմախ արի:

ԱԶ 390

Մի Լուսին, դու կամանց գընա,
 Կանգ առ ու ցածանց գընա.
 Մի Հեռավոր յար ունեմ,
 Բարեւ տուր ու անց, գընա:

Ուսանյակ, դու անցի, գընա,
 Կանգ տուր ու էնպէս գընա.
 Վորտեղ յարիս կըտեսնես,
 Բարեւ տուր, անցի', գընա:

ՌՄ 123. ՏՆ 150

123. Արե, տուր ամառ գընա,
 Կյանքըդ տուր, եման գընա.
 Յարըս ճամպին կըտեսնես:

ԱԴ 161

123. Արե, դու անցի', գընա,
 Կանգ տուր ու անցի', գընա.
 Ամեն յարիս տեսնելուն:

ԱԵ 203

Արեգակ, անցիր, գընա,
 Դեմ տուր, շուտ անցիր, գընա.
 Յերբոր յարիս կըտեսնես
 Բարեւ տուր, անցի'ր, գընա:

414

Արի, յա՛ր, արե, խըռով մի՛
 մընա,
 Աստղվորիս մալ մեզի չը մընա:
 (կրկնակ) ՔՄՎ 29

Արե՛, յար, արե՛, խըռով մի՛ մընա,
 Աստղվորիս մալ ձիկ քե չըմընա:
 ՎՍԱ 36. 37

2. Սուտ փուճ աստղվոր ձի(կ) քե
 չըմընա:
 ՎՍԱ 37. 38

Արե՛, դոսթ արե, խըռով մի՛
 մընա,
 Աստղվորիս մալ ձիկ քե չըմընա:
 ՎՍԱ 38

Ա՛յ յար, արե, խըռով մի՛ մընա:
 Դունյեն աստղվոր ինձ քե չի մընա:
 ՀԺԵ 56

Արե՛, յար, արե՛, արե՛, ջան, արե՛,
 խըռով մի՛ մընա,
 Խոր տուս աստղվոր ի, քե ձի չի
 մընա:
 ՀԺԵ 42.43

Արե՛, յար, արի, խըռով մի՛ կենար,
 Աստղվորի մալ մեզի չի մընար:
 ՀԺԵ 47

Արե՛, յար, արե, խըռով մի՛
 մընար,
 Աստղվորի մալ ձի(կ) ու քե
 չըմընար:
 ՀԺԵ 45. 46

Արի՛, յա՛ր, արի՛, խըռով մի՛ կենա,
 Աստղվորի(ս) բան ձի-քե չի՛ մընա:
 ՀՄՈԲ 21. 22

2. Աստղվորիս բան, յար,
 մեզիկ չի մընա:
 ՌՄ 59

2. Սուտ, փուճ աստղվոր
 ձի, քե չի՛ մընա:
 ՀՄՈԲ 22

Արե՛, (Վ. արե՛) յար, արի, խըռով
 մը կենա,
 Աստղվորիս մալ ձի, քե չըմընա:
 (կրկնակ) ՔՄՎ 21

2. Աստղվորիս մալ մեղ ել չի
մընա :

ՆՀԳ 44

2. Աստղվորիս մալ մարդու չի
մընա :

ՆՀԳ 44

Արե, ջան, արե', հեռու մի' մընա,
Սուտ-մուտ աստղվոր ձի, քե
չմընա :

(կրկնակ)

ՎՍԱ 62

Արե', յար, արե', մալուլ մի' մընա,
Կուրբաթ ես ինկե, արե', մի' մընա :
(կրկնակ)

ՎՍԱ 61

Տես՝ «... Գե բան չեմ ասե» :
«... սարեր (աշխար) լացուցեմ» :
«... Կանչեմ, դռաթ, արե» :
«Ես որ ուրբաթ ու պաս ա» :

415

Տանը նըստած մի' մընա,
Նազ անելով ժամ դընա .
Ինձ համար աղոթք արա,
Իմ թելիկ-մեղիկ Սոնա :

ՏՆ 260

416

Տուն արի, դուրս մի' մընա,
Ինձնից հեռու մի' դընա .
Պահածըս ազիդ թիքեն
Քանի' մեկ մոտը' մընա :

ՏՆ 254

417

Արեվն ամպի տակ չի մընա,
Արի' ինձի ա'ռ ու դընա .
Քեզ ու ջու մուրազիդ մեռնեմ,
Ես ցավերը քանի' տանեմ :

ՏՆ 217

418

Դըբըրդյոնա վախտըն ա,
Այուն կյիւտած տախտըն ա .
Ախճի, խըբեզ տիւս տոն ըրա,
Տըեռնըդ կյալի վախտըն ա :

4. Յարեդ կյալի վախտըն ա :
ԱժԷ 45

«Դեպիրիկնա (իրիկնադեմի)
վախտըն ա,
Այու կիտած տախտըն ա .
Աղջի, քիչ դուս տուն արա,
Տիրոջդ (յարիդ) գալու
վախտըն ա» :

Խընումեն կյիւտած տախտըն ա,
Դըբըրդյոնա վախտըն ա .
Շատ ըմ տյիւս կյամ, նի մընում,
Յարեա կյալի վախտըն ա :

ԱժԸ 25

419

Դըբըրդյոնա ա, մըթլեն ա,
Տըռանը ճոխտ թութլեն ա .
Քյընի, իմ նանու ասե,
Շոռ կյա, փըեսան զըթլենա :

ԱժԷ 45

«Դեպիրիկուն ա, մթին ա,
Դռանը ջուխտ թթին ա .
Գնա, իմ նանին ասա՝
Շոռ գա, փեսան դտնի» :

Մըթլեն ա, միշտ մըթլեն ա,
Տըռանըս ճոխտ թըթլեն ա .
Քյեցեք ըսըցեք են նանուն,
Շոռ կյա, բալան զըթլենա :

ԱժԹ 85

«Մթին աս, միշտ մթին աս,
Դռանս ջուխտ թթին աս.
Գնացեք ասեք են նանուն,
Շուռ դա, բալան գտենա
(գտնի)»:

420

Իրեկունըս մըթին աս,
Տափարը չոր թըրքին աս.
Հրես յեկըն են յարը,
Ձեռքը պիւլիւր մըրքին աս:

ԱԳ 265

421

Շանել եք կարմիր հինա,
Գեղին ունեք լաւ բինա.
Ոյմով չուխեդ նոր կարած,
Արխալուղդ շատ հին աս:

ՏՆ 216

422

Գերանի տակը ձին աս,
Իմ յարի կաբեն հին աս.
Են ով կասի՝ հին աս,
Ալամ աշխարքի դին աս:

ԱԺԱ 51

Գերանի տակը ձին աս,
Իմ աղբոր կապեն հին աս.
Են ով ասաց վոր հին աս,
Արար աշխարհի դին աս:

423

Ծաղիկ ունեմ, դեղին աս,
Իմ յարը ձեր գեղին աս.
Հել ու մեխակ շատ ունեմ,
Հրեն յարիս ձեռին աս:

14. Ծաղիկ եմ քաղել, դեղին աս,
Հրես յարիս ձեռին աս:

ՔՀ 162. ՌՄ 121. ՏՆ 203

2. Իմ յարը ձեր գեղեն աս:

ԱԺԱ 55. ԲՄ 32

Ծաղիկ քաղեմ, դեղին աս,
Իմ յարը ձեր տընեն աս.
Հել ու մեխակ շատ ունեմ,
Հրես յարիս ձեռին աս:

ԱԴ 164

134. Ձուստիք ունիմ,
դեղին աս...
Հիլ ու մեխակ շատ շատ ունեմ,
Ջիմ իմ յարի ձեռին աս:

ԱԺԱ 59

134. Քյաթիպ ունեմ,
դեղին աս...
Դարչին, մեխակ շատ ունեմ,
Հինա յարիս ձեռին աս:

134. Ղարաֆիլըս դեղին ե,
Մի դաստա վարդ եմ քաղեմ,
Հրես (հորե) յարիս ձեռին ե:

ՀԺԵ 128

424

Ծաղիկ ունեմ, դեղին աս,
Իմ ուզողը գեղին աս.
Ելն ել դիտի, ալամն ել,
Են երեցի տըղեն աս:

ԱԺԱ 55

Ղարաֆիլը դեղին ե,
Իմ ուզածը գեղեն ե.
Կուղեք՝ հարցրեք իմացեք,
Մեր դրկըցանց տըղեն ե:

ԱԳ 99. ԲՄ 145

425

Կուրտիկ մ'ունիմ, դեղին ի,
Են իմ յարիս խամարն ի.
Ճամբա տըվեք, թող տուն դա,
Իմ յարը ձեր գեղեն աս:

ՎԺԵԲ 6

426

Կուրտիկ ունիմ, դեղին ա,
Իմ յարը ձեր գեղին ա.
Յար բըռնելը շատ հեշտ ա,
Թողնելը շատ բալա յա:

ԱԲ 346

Տես՝ Ծաղիկ ունիմ ալա յա:

427

Ղարաֆիլըս դեղին ե (ա)
Ձեռ զըցածըս դեղինն ե (ա)
Միսս ոսկոռես վոր ջոկեն,
Մեկ կըտորըս են տըղինն ե (ա):

ԲՄ 111

34. Միսս ոսկոռից վոր ջոկեն,
Մի կըտորըս են տըղինն ա:

ՏՅ 252

2. Աչքըս ցածի գեղին ա:

428

Հարըբասնի քամին ա,
Միպտակ ծովի գյամին ա.
Ընդոր սիրի, են առա,
Են ել ընդոր համին ա:

3. Յես եմ սիրել, յես կ'առնեմ:

Սեահոդի քամին ա,
Միպտակ ծովի գյամին ա.
Վորին սիրես, բաց թողես,
Են ել ընդոր համին ա:

ՀԺԵ 123

Սեահոդի քամին եր,
Միպտակ ծովի գյամին եր.
Վորը սիրի, բաց թողի,
Են ել ընդոր համին եր:

ԱԲ 343

429

Վըրթեվերըս թային ա,
Ձորս ղոլը չոր փեյին ա.
Ճըրագը ձեռին տըղա,
Սըրտամեջըդ խային ա:

ԱԴ 114

430

Ա՛յ, ասի նա, ասի նա,
Կարմիր գինին թասին ա.
Շատ են խոտում աղջիկներ,
Հորթաթողի պասին ա:

13. Հա՛յ, ասի՛ նա, ասի՛ նա...
Տղե՞ք յերբ կըկոտորվին:

ՀՄԽԱ 40

Համտ. Կարմիր գինին

Թատումը:

Ասին եր, հա ասին եր,
Գինին արծըթե թասին եր.
Յես խոսք մասի, չըլլարի,
Հորթաթողի պասին եր:

2. Արծթե թըփեր թասին եր:

ԱԸ 444

Ա՛յ ասին եր, ասին եր,
Վարդավառի պասին եր.
Թող ըսպասեն հոտաղենի,
Արգարն իր հավասին եր:

Ասին ա, հա ասին ա,
Գինի խըմեմ, թասին ա:

ԱԸ 446

431

Սարեբ, ձորեբ ուսին ա,
Իմ յարն աշնան լուսին ա.
Յարիս հեծածն ալ ձի յա,
Իմ յազըս ել անգին ա:

123. Սարեր, ձորեր ոսին ա,
Իմ յար տվարի լուսին ա.
Յարիս հեծած ալ ձին ա:
ԱՆ 194

432

Յայլա տեղը սարին ա,
Միջի մաքղը հարին ա:

433

Անձրեվ եկավ, սարին ա,
Իմ յարը իրդարին ա.
Ոոսքից լետ կայնող մարդի
Գլուխը չոր քարին ա:

ՏՈ 205

434

Իմ ցավերը տարին ա,
Միտըս յարիս գերին ա,
Ներսըս կըրակ կըվառի,
Ամա դուրսըս սարին ա:

ԲՆԳ 491

435

Թամքի դանակ Թամքին ա,
Ջուխտ յեղունիկ վանքին ա.
Ինձ մի պուճուր յար ունեմ,
Դիլիջանա ճամփին ա:

436

Մի բարձ եմ արեւ, իմն ա.
Մինն ել եմ արեւ, իմն ա.
Գյանջու քարվանն դալիս ա,
Միջի Թավաղն ել իմն ա:

ՔՀ 161. ՌՄ 92. 127

ՏՈ 208. ԲՄ 140

Մեկ բարձ եմ կարեւ, իմն ե.
Մեկն ել եմ կարեւ, իմն ե.
Գանջու քարվան. ե գալի
Միջի մեծ խոջեն իմն ե:

ԲՄԿ 63

Մի բարձ եմ կարեւ, իմն ա,
Մինն ել եմ կարեւ, իմն ա.
Իգդիրու ղոշունն եկավ,
Միջի աղնիվն ել իմն ա:

Մի բարձ եմ նրխել, իմն ա,
Մեկն ել եմ նրխել, իմն ա.
Ես ա ղուշունըն եկավ,
Մեջերի Թոսունն իմն ա:

4. Միջի Թոսունն ել իմն ա:

437

Իմ աղբերըս հանդումն ա,
Սոված՝ ջրի բանդումն ա:

438

Իմ աղբերը սարումն ա,
Շըվին գոտկածալումն ա.
Աղբեր ջան, շըվիդ ածա՛,
Քիրըդ Լոռվա քարումն ա:

ՔՀ 161. ՏՈ 178. ԲՄ 130

2. Շըվին Թեքի կարումն ա:

ԱԺԱ 54

1. Աղբերըս ոչխարումն ա:—

234. Շըվուն գոտկա ծալումն ա:

Յեղքայր ջան, շըվուն ածա,
Քուրըդ Լոռու քարումն ա:

ԱԲ 342

Աղբեր ունիմ, սարումն ա,
Շըվին գոտկի ծալումն ա.
Աղբեր, քու շըվիդ ածա՛,
Քուրըդ Լոռվա քոլումն ա:

ԱԳ 262

Իմ աղբերը սարումն ա,
Շըվիկ չուխի ծալումն ա.
Աղբեր, շըվիկըդ ածա,
Քու քուր Լոռա քարումն ա:

ՓՇ 73

439

Մատիս մատնիքը մեր քաղցրինն ա,
Հայոց տղերքը թագավորինն ա:

Քո մատնիքը քաղցրինն ա,
Այ Սողոմ, ա'յ Սողոմ ջան,
Քո սըրտով սիրածը թագավորինն ա,
Այ Սողոմ և այլն:
ԿԺԵ 56 հտ.

440

Բնքս (թարձր) ընտան կուգաս
Փըրթոնա,
Եգեստան զարկին սերփինա.
Աղկեկ աշխին (աղջիկ) յաւաշ
գընա,
Սըրտիդ ուզածը չարթընա:
ԲՆԱ. 332

441

Յա'ր դու յեշխաշլի սոնա,
Մի որ իրդալի չես մընա.
Խելքըս գըլխես ա'ր ու գընա:
ՏՆ 166

Երեւան ձորի մեջն ա,
Տես՝ Երեւան ձորամիջին:

442

Նդ գառը պլուլիկ դառն ա,
Թող դա մեր սուրուն դառնա.
Նրեգդ Էշեսիս արա,
Քըրտինքըդ ծոցըս դառնա:
ԱԺԱ 53

Մովը քեզ գինի դառնա,
Տես՝ Մովն ե գինին, դյամին
կըթղա:

443

Հարգյան փրոնե՛ վըբը տըեռնա,
Յարը յարեն սեր տըեռնա.
Վըբը ինձ առնում ա, տանում ա,
Են տոնը լըցնվըբ վըբը տըեռնա:
ԱԺԸ 28

«Հարգան բռնե՛ վեր դառնա,
Յարը յարին սեր դառնա.
Վոր ինձ առնում, տանում ա,
Են տունը լըվի վեր դառնա»:

444

Մուղնըվա ջուրը սառն ա (ե),
Մուղնի ե(ր)թողն իմ յարն ա (ե).
Թող երթա, մուրազն առնե,
Յետ դառնա, սիրածն առնե:
ԱԳ 96. ԲՍ 149

1. Մուղնըվա դյուրը սառն ե:
34. Երթա իր մուրազն առնե,
Դառնա իր սիրածն առնե:

ԱԶ 196

34. Եթա մուրազն առնի,
Յետ դառնա ինձի առնի:

ԱԲ 344

Մուղնըվա դարը փոս եր,
Մուղնի երթողն ինձ կ'ուզեր.
Թող երթա մուրազն առնի,
Յետ դառնա սիրածն առնի:

ԱԵ 201

12. Մուղնու դյուրը մեր սաթը,
Մուղնի երթող իմ յարը:
ԱԴ 170

Մուղնըվա ջուրն եր սառը,
Մուղնի երթողն իմ յարը.
Գընաց, իր մուրազն առավ,
Յետ դարձավ, սիրածն առավ:

Տես՝ Ես սաթը բարձր սաթ ա:

445

Հալվարա ջուրը սառն ա,
 Պտարությունը դառն ա.
 Տունըդ դարձիր, իմ աղբեր,
 Բոլորքըս պըստիկ գառն ա:

ՀՄԽԲ 6

234. Գըստիկ բոլորիկ գառն ա.
 (վ. Բոլորիկ պըստիկ գառն ա).
 Տունըդ դարձիր, իմ աղբեր,
 Հարիբությունը դառն ա:

446

Կըտրավըս քյընեց մին ճոխտ
 դոռնա,
 Մինը սերալ ըմ, գյիւղիւմ չըմ
 վըբըն ա.

Աչկըբըն ար սիւրմա,
 Ոնքերն ար խոււրմա.
 Փափաղը վըբը կալավ,
 Քյաքիւլն ար բուրմա:

ԱԺԸ 27

«Կտրուվա գնաց մին ջուխտ դուռնա,
 Մինը սիրել եմ, գիտում էեմ՝
 վորն ա.

Աչքերն եր սուրմա,
 Ունքերն եր խոււրմա.
 Փափախը վեր կալավ,
 Քաքուլն եր բուրմա»:

447

Աղջի, քամարըդ ծուռն ա,
 Աչքըդ զարդարի դուռն ա.
 Ձարգարը շատ փարալու,
 Միրտըդ կանի յարալու:

124. Մեջքիս քամարը ծուռն ա,
 Աչքըս զարգյարի դուռն ա...
 Միրտըս թողեց յարալու:

ՀԺԵ 116

448

Սըհաթը ծոցիդ, զընջիլը ծուռն ա,
 Կայնել ես փողոց, աչքըդ մեր
 դուռն ա:
 ԺԽ 21

449

Մադանի ճամփեն ծուռն ա,
 Իմ սիրածը մի նուռն ա.
 Սիրել եմ, տանել պըտեմ,
 Ճարըս դիվանի դուռն ա:
 ԱԺԱ 57

450

Ջըրի են կուռը փուռն ա,
 Իմ սաքարը մի նուռն ա.
 Սաքաբ, քու վորդին մեռնի,
 Ձարեն հեքըմի դուռն ա:
 ԱԺԱ 60

451

Բազար, բազար իմ յարն ա,
 Քյենդիր բազար իմ յարն ա.
 Շըհար չըհար ման կյըկյա,
 Ձառը յըրա տուն կյըկյա*):
 ԱԺԷ 43

*) Ձառը վրա տուն կրգա:

452

Հա՛յ երն ա, երն ա,
 Տըղայքըն ձեր տերն ա.
 Աղջիկք, դուք շատ մի՛ խոսաք,
 Տակի դեհըն ձերն ա:
 ՔՀ 162

453

Եսոր գուլթանը մերն ա,
 Մաճ բըռնողը իմ հերն ա.
 Յեգնարած չեկլիկ տըղեն,
 Աշխարհ գիտի, իմ տերն ա:
 ՀՄԽԱ 6

4. Ալամ գիտե, իմ տերն ա :
 ՌՄ 88. ՏՆ 146
 ԲՄ 146. ԱԴ 163

4. Աշխարհ գիտե, իմ տերն ե :
 ՌՄ 124
 454

Գուժանի հախար մերն ա,
 Եզուց-ելոր ել ձերն ա.
 Պարազան քըչող տըղան
 Իմ ղըսմաթն ա, իմ տերն ա :
 ՏՆ 182

455

Են սարի արտը մերն ա,
 Հոնքերըդ կեռ ու մեռն ա.
 Փափաղըդ բարձրը պահէ,
 Սիպտակ ճակատդ երեմնա :
 ԱԶ 379

Մեծ մոթալին պանիրն ա,
 Տես՝ ... Պաները :

456

Կայներ եմ, գալ չեմ կըրնա,
 Լըցվել եմ, լալ չեմ կըրնա.
 Ինչը որ գընացել ես,
 Անունըդ տալ չեմ կըրնա :
 ԱԳ 95. ԲՄ 152

Կայնել եմ, գալ չեմ կարող,
 Լըցվել եմ, լալ չեմ կարող.
 Քանի վոր գընացել ես,
 Անունըդ տալ չեմ կարող :
 ՀՄՈԲ 6

Կայներ եմ, չեմ կըրնա (կարող)
 գա(լ),
 Լըցվել եմ, չեմ կըրնա (կարող)
 լա(լ).

Աղ ճամփովը մի՛ երթա,
 Անունըդ ել չեմ կըրնա (կարող)
 տա(լ) :
 ԱԳ 95

Կայնել եմ, գալ չեմ կարա,
 Լըցվել եմ, լալ չեմ կարա.
 Վոնց վոր գնացել ես դու, յար
 ջան,
 (վ. վոնց վոր դու գնացել ես, յար
 ջան)
 Անունդ տալ չեմ կարա :
 ԿԺԵ 1

457

Դարդլի յեմ, լալ չեմ կըրնա,
 Դիմաց դեմ գալ չեմ կըրնա.
 Դու եկար, ինձեն անցար,
 Յես ելի գալ չեմ կըրնա :
 ԱԳ 100

458

Վարթեվորի իր որն ա,
 Վորդին հորը չի մոռնա.
 Աղբերը գընաց սովդա,
 Առջի սովդեն քըվորն ա :
 ԱԺԱ 61

3. Աղբերը գընաց քաղաք :

459

Վարդեվորի իր որն ա,
 Վորդին հորը չի մոռնա.
 Ով իմ սիրածն ինձ չի տա,
 Սեվ շան նման թող ոռնա :
 ԱԺԱ 61

460

Յար ըմ ունեմ, հեռուն ա,
 Ասըլ հայի թոսուն ա :

461

Ա՛յ արդա, ինձի աշա,
 Փափախն աչքերիդ քաշա.
 Ամեն ինձիկ տեսնելուդ,
 Ախը արտովըդ քաշա :

Այ տըղա, դու գեսն աչա,
Շըլապն աչքերիդ քաշա.
Ինձնեն քեզ խեր չըկա,
Հողերը գըլխիդ քաշա:

ՀԺԵ 111

462

Գետերն եկավ ալաչա,
Երկու խընձոր մի մեշա.
Մ'ելեք, տեսեք՝ ո՞վ եկավ.—
Եկավ նարգիզ, բանալչա:

ԱԸ 144

463

Թընձորի ծառ տալաչա,
Յարըս կայնե՝ քյալաչ ա,
Աչքով կ'անե համաչա:

464

Զիթ մինթանեդ հընմաչ ա,
Ունքերըդ դալամքաչ ա.
Աղջիկ, ի՞նչ ես միտք անում,
Իմ ջանըս քեզ փեչքաչ ա:

ՊՍՎ 108

1. Զիթ մինթանեդ հընմաչ ա:

ԱԺԱ 58

3. Աղջի, ի՞նչ ես միտք անում:

ՏՈ 189

465

Յար ջան, դուռել ես փաչա,
Կերածդ սիպտակ լավաչ ա.
Յար ջան, չուտով դուռա տրի,
Գեղն եկել ա թամաչա,

ԲՄԴ 143. ԲՄ 128

466

Մըեր տոն ծիր տանան քաչ ա,
Այ մըթընիս տեղեն հաչա
Բաղչան յես ըմ, բարը դուռ,
Իմ սիրելի յաբը դուռ:

ԱԺԹ 85

«Մեր տուն ձեր տնեն քաչ ա,
Այ մինթանիս դեղին հաչա»:

467

Բաղչի բոլոր դամիչ ա,
Բաղչեն լիքը յեմիչ ա.
Նանի ջան, մեղ մի՛ դընե,
Սըրտի սիրածն անուչ ա:

ՀԺԵ 123

134. Բաղչի յետև դամիչ ա...
Աստված սիրող, մեղ մի՛ դիբ,
Սըրտով սիրածն անուչ ա:

ԱԲ 344

123. Արտի բոլոր դամիչ ա,
Մեջը լիքը յեմիչ ա.
Մի՛ք մեղդրի, մեր ու քուր:

Ժեր բոստանը դամիչ ա,
Մեջը թաղա յեմիչ ա.
Այ նանի, մեղ մի՛ դընի,
Սըրտիս սիրածն անուչ ա:

123. Բաղչիս բոլոր դամիչ ա,
Մեջը լիքը յեմիչ ա.
Այ նանի, դու մի՛ տալի:

Բաղչեն լիքը դամիչ ե,
Մոցըդ լիքը յեմիչ ե.
Դըրկիցներ, միք մեղ դնե,
Սիրտըդ քըցածն անուչ ե:

ԱԵ 202

Բոստանը հըմեն դամիչ եր,
Միջու միջու յեմիչ եր.
Մարե, մի՛ մեղդըրի,
Սըրտի սիրած անուչ եր:

ՀԺԵ 90

Բաղ ըմ ունիմ, դամուշ Ե,
Մեջի մեյվեն անուշ Ե.
Մի՛ք մեղդըրե, մեր ու քուր,
Սըրտով սիրածն անուշ Ե:
ԱՄ 132. ԱԴ 172. ԲՍ 136

Չայերին կըլի դամուշ,
Մեջն եր լիքը յեմիշ.
Մի՛ք մեղդըրե, մարիկներ,
Սըրտով սիրածն եր անուշ:
ԱԳ 101

1. Չայերները կար դամիշ:
Տես՝ Բաժն ի (ն)ման եր
դյուլու կամիշ:

468

Բաղի յերզը դամիշ ի (ա),
Մեջը լի(ն)քը յեմիշ ի (ա).
Աղջիկ, խաթրըդ չի մընա,
Նաղլուն ք(յ)անց քե անուշ ի (ա):
ԱԸ 144

469

Մե յար ունեմ, անուշ ա,
Անուշ ա, ալվան չուշա.
Քարափումը կայնած եր,
Յես ասի՝ Թառլան դուշ ա:
ԱԲ 146

123. Մի յար ունեմ, անուշ ա,
Հալած երծաթի դուշ ա.
Ժամի դըռնուցը դուռ եկալի:

ԱԺԱ 58

Մի յար ունեմ, անուշ Ե,
Հալած արծաթե դուշ Ե.
Բաղերի միջին տեսա,
Յես ասի՝ Թառլան դուշ Ե:
ԱՄ 129. ԱԴ 171

3. Աղջրկների մեջ տեսա:
ԱԴ 173

2. Պոսքերը քաղցըր նուշ Ե:
ՏԽ 144

Աղբեր ունիմ անուշ ա,
Պալած արծաթե դուշ ա.
Ծառի գըլխին կայնած ա,
Յես ասի՝ Թառլան դուշ ա:
ՀԺԵ 122

Բաղի բաղանը չուշա,
Բաղի միջինն անուշ ա.
Կայնել ես բաղա դըլխին,
Յես ասի՝ Թառլան դուշ ա:

23. Բաղի բոլորքը փուշ ա,
Բաղի բանջարը չուշ ա,
Կայնել բաղամիջին:

123. Բաղի միջին յեմիշ ա,
Նըստել ես բաղի գըլխին:
Տես՝ Ամպել ա չուշա-չուշա:

470

Ծառիս մինը լավ նուշ ա,
Յարըս մին Թառլան դուշ ա.
Աղբեր, հո՛ւնդ անիմ, նեղանալ մի.
Յարըս քըլզանա անուշ ա:
ԱԺԸ 25

Մեր տանը տակը նուշ եր,
Իմ յարը Թառլան դուշ եր.
Ապեր, խաթրըդ չըմընա,
Յարըս քանց քեզ անուշ եր:
ԱԳ 262

Աղբեր, բաղըդ անուշ ա,
Բաղիդ մեջը յեմիշ ա.
Ախպեր, խաթրըդ չըմընա,
Յարոն քեզնեն անուշ ա:
ՀԺԵ 109

124. Աղբեր, բաղըդ անուշ է,
Բաղիդ միջինը նուշ է.

Յարբս քեզնեն անուշ է:
ՌՄ 90. ՏՆ 145. ԲՄ 156

2. Բաղիդ միջին յեմիշ է:

ԱԳ 92

Աղբեր, իմ բաղն անուշ ա,

Մեջը քաղցրը յեմիշ ա.

Աղբեր, բեղամաղ չըլես,

Յարբս քեզանեն անուշ ա:

ԱԺԱ 49

Բաղի փանջարեն չուշա,

Բաղի բարբն անուշ ա.

Աղբեր, խաթրըդ չըմընա,

Յարբ քեզնից անուշ ա:

ԱԲ 346

12. Քո բաղը նուռ ու նուշ ա,

Բաղիդ փանջարեն չուշա:

471

Իմ քարի տակ կա չուշա,

Իմ յարբն բանգլի դուշ ա.

Ո՞ն (ո՞վ) ա կ'ըսա՝ յար գեշա,—

Խընճ դանդ—չաքար անուշ ա:

ԱԵ 195

Սարի տակը մըշուշ ա,

Իմ յարբ բանգլի դուշ ա.

Ետ ով ա ասում գեշ ա,—

Մեղրից, չաքրից անուշ ա:

ԲՄ 149

134. Ծառի տակը մըշուշ ա,

Են ո՞վ եր ասում՝ գեշ ա,—

Մեղր ու չաքրից անուշ ա:

Գետիս ես դուր չուշա,

Իմ յարբս բեկլար դուշ ա.

Մն հո՞վ ա ասում՝ գեշ ա,

Քանց չաքարն ել անուշ ա:

ԱԶ 378

Սարերը ուշ է, մուշ է,

Իմ յարբ բանգլի դուշ է.

Ջոկեցի, լավը առա,—

Մեղրից, չաքրից անուշ է:

ԱԳ 101

Ծառին տակը մշմիշ է(ր),

Յարբս սեվլի խուշ է(ր).

Սիրով սեվդայով առի,

Քանց չաքարն անուշ է(ր):

ԲՆԱ 624. ԲՆԳ 677

472

Ամպել ա չուշա—չուշա,

Իմ յարբ բանգլու դուշ ա.

Սարի կըռնեն դուս ելավ,

Յես ասի՝ Թառլան դուշ ա:

Տես՝ Մե յար ունեմ, անուշ ա:

473

Բոբիկ մի՛ քելե, փուշ ա,

Սիրունի պազն անուշ ա:

— Ա՛յ տըղա, հըրեշտակ ես,

Լուսնյակ ու արեգակ ես:

ՌՄ 93

23. Յարիս պազն անուշ ա:

Տես՝ Այ աղջիկ, հըրեշտակ ես:

Բոբիկ մի՛ քելե, փուշ է,

Սիրունիկ, պազդ անուշ է:

(Կրկնակ)

ՀՄԽԱ 51

Բոբիկ մի՛ քելե, փուշ ա.

Սիրունիս պազն անուշ ա:

2. Իմ յարիս պազն անուշ ա:

Հմմտ. Բոբիկ մի՛ քելե,

Լալուխան:

474

Քախանի մարգը փուշ ա,
Սըրտով սիրածն անուշ ա.
Ալամ աշխարհն ել գինա,
Աղջիկն անվաթան ղուշ ա:
ՀԺԵ 109

475

Սարի արտերը փուշ ե,
Իմ յարը բանկլի ղուշ ե.
Ոչով թող չընեղանա,
Յարս իրանցից անուշ ե:
ՏՈ 257

124. Բոբիկ մի՛ քելա, փուշ ա,
Սեր ու սովդեն անուշ ա...
Յարն իրանից անուշ ա:

476

Գետինը լիքը փուշ ա,
Ձիբերը՝ լիքը նուշ ա,
Յես են աղջրկան կ'առնեմ,
Վոր անուշը Անուշ ա:

477

Իմ յարով ճամբեն փուշ ա,
Խորոտի պագն անուշ ա.
Խորոտի աչքեր ֆինջան,
Բուկն ե քըցի լալ ու մարջան.
Ապըրջան ոսկըջըրուկ,
Ուրգմեն ակնունանք շարուկ:
ՏՈ 174

478

Ելի՛ կանի, աղաչա,
Պապու ծառներ կանաչ ա.
Մեկն ա սգի, մեկը թըզի,
Մեկ աստված պաշա՛ քըզի:
ԱԵ 185. ԲՍ 142
3. Մեկն ա ընձի, մեկ քըզի:
ԱԵ 185

479

Մարը կեցած ա, թուփը կանանչ ա,
Սիրել էմ կառնեմ,— ինձի ճանանչ
ա:
480

Կուրտիկ ունիմ, կանանչ ա,
Յարիս տեսա, ճանանչ ա.
Ուզի՛ հալը հարցընեմ,
Հորըս տեսա, ամանչա:

1. Յայլի բոլոր կանանչ ա:
12. Իմ կուրտիկը կանանչ ա.
Իմ յարը ինձ ճանանչ ա:
34. Ասի՛ մի բարեւ աճեմ,
Քուրըս հետս եր, ամանչա:

481

Սարերի սինձըն ի՞նչ ա (ե),
Կաթն ու բըրինձըն ի՞նչ ա (ե).
Յես սիրել էմ, յես կ'առնեմ,
Ոոսք ու զըրիցըն ի՞նչ ա:

ՌՄ 131

3. Սիրել ենք, իրար կ'առնենք:
3. Յարըն որ յարին սիրե:
ՔՀ 165. ԱԴ 175

3. Յարը վոր յարին սիրի:
ՏՈ 140

2. Կաթնումը բըրինձը ինչ ե:
ԹՄԿ 64

34. Յես եմ սիրել, յես կ'առնեմ,
Ձեր կոխվ տալն ինչ ե:
ԱԳ 98

34. Սիրել ենք, իրար կ'առնենք,
Քու մոր պատուելիքն ինչ ե:
ՀԺԵ 118

34. Իմ սիրածն ինձ տըվեք,
Ձեր կըռիվ-դավին ինչ ա:
124. Ես սարի սինձըն ինչ ա,
Կաթնով բըրինձըն ինչ ա...
Ես թըլղի խոսքըն ինչ ա:
ՀԺԵ 124

Սարերի խինձն ի՞նչ անի,
Կաթնով բրդինձն ի՞նչ անի.
Իրար սիրել ենք, կ'առնենք,
Ուրիշի խոսք ու զրիցն ի՞նչ անի:

ԱԶ 375

4. Բոշ զալմաղալն ի՞նչ կանի:

Աշխարքի խոսքն ինչ ա,
Գեշ մարդու սասածն ինչ ա.
Յես սիրեցի, յես կ'առնեմ,
Եւ ձեր խոսալըն ինչ ա:

ԲՄ 137

Սարերի սինձըն ինչ ա
Իմ թագա յարին.
Կաթն ու բրդինձն ինչ ա
Սըրտով սիրածին:
Տես՝ Սարերի սինձն ի՞նչ կանեմ:
Հմմտ. Են սարին սար չեմ ասի:

483

Ս' տըղա, անունդ ի՞նչ ա,
Շան տըղա, դավիդ ի՞նչ ա.
Կ'երթամ, կ'առնեմ շըղըբաշ,
Բոյովըդ կըտրեմ զումաշ:

ԱԲ 347

484

Աղջիկ, անունդ ի՞նչ ա,
Ոսկի խըղմեն քո պինչ ա.
Հերըդ քեզ ինձ տալիս ա,
Մորըդ պատուելն ի՞նչ ա:

Աղջի, անունդ ի՞նչ եր,
Ոսկի խըղմեն քո պինչդ եր.
Հերըդ ինձի տալում եր,
Մորըդ պատուելն ի՞նչ եր:

ԱԶ 388

Աղջի, անունդ ի՞նչ ա,
Գըլիդդ յայլուխը քըրչ ա.
Սիրում սս, լավը սիրի,
Եդ պըռկոշ տըղեն ի՞նչ ա:

ԱԲ 345

2. Գըլիդդ (վ. բկիդ)
բաղդադին քըրչ ա:
34. Սիրել ես, լավը սիրի,
Են քաջալ տըղեն ի՞նչ ա:

Տես՝ Ախչիկ, քո անուն ի՞նչ է:

Սերն ի՞նչ ա, սավդեն ի՞նչ ա,
Տես... ի՞նչ է:

486

Յար սիրողի վերջը փուչ ա,
Գըլուխըդ ա'ռ, մի յան քոչա':

12. Յար սիրողը սոնը փուչ ա,
Գըլուխըդ ա'ռ, մեկ յան դընա':

ՎՍԲ 39

487

Դու կըքելես քուչա-քուչա,
Շատ խորոտ ես, խելքըդ քիչ ա,
Քու ջիբերու կըդեր փուչ ա:

123. Ման ես դալիս

քուչա-քուչա,
Ջերիդ պոպոկները փուչ ա,
Շատ սիրուն ես, խելքըդ քիչ ա:

ՏԽ 166

488

Հագել ես կարմիր կապա,
Մինթանեդ խաս դարբար ա.
Թե չըսիրես ինձ սըրտով,
Ձեր տունն ընի խարաբա:

34. Մինթանի կըտորիցը
ինձ համար կարեք արա:
ՏՈՒ 228

489

Վերեվ նայեմ, կապուտ ամպ ա,
Ներքեվ նայեմ, ջուր ու շամբ ա.
Վերև աստված աղաչեցի,
Ներքեվ չեղավ ինձի ճամբա:
(Վիպական) ՀՄԽԱ 49

Ծիրանն ի հասի, խաղողն ալաջա,
Տես՝ Զուխտըմ յար ունիմ, մեյ
խին, մեյ թաղա:

490

Թուխսը քալեց ալաջա,
Մի՛կ ծի՛կ, փեստուր տալաջա:

491

Ջըրի են կուռը յոնջա,
Քարուքանդ կանեմ Գյանջա.
Գյանջա չըհարը փուլ դա,
Իմ ազիզ յարը տուն դա:

ԱԺԱ 60

492

Մեր տան յետեվ արտ մի յոնջա,
Թրխեմ դաթա, ճամբեմ խոնջա.
Առնեմ Զուլոն, չըրջեմ Գյանջա:
ՔՀ 174

Վերեվ մեր տան արտ կար յոնջա,
Ներքեվ ձեր տան արտ կար յոնջա,
Զուլոն առնեմ, երթամ Գյանջա,
Գաթա թրխեմ, անեմ բոխչա:

ՀԺԵ 55

Մեր տան յետեվ մի արտ յոնջա,
Ձեր տան յետեվ մի արտ յոնջա.
Առնեմ Զուլոն, երթամ Գյանջա,
Ծամբեմ յետեվ փուլջա-փուլջա:

493

Ղուլը ձեր կըտորին թառ ա,
Քեզ համար երվա վառա.
Այ իմ սըրտով սիրած յար,
Սիրտըդ ինձնից ի՛նչ սառ ա:

ՏՈՒ 250

494

Բոյըդ չինարի ծառ ա,
Աղբերըս աստու դառ ա.
Քըրքըրված մորըդ ձեռից
Ա՛խ, յես սարսարի դառա:

ՏՈՒ 137

495

Բոյըդ չինարի ծառ ա,
Տեսա՝ ճամբիցը դառա.
Մազերըդ սըղալելով
Յես իմ մուրաղըս առա:

ՏՈՒ 205

496

Աչըդի սազըն առա,
Գյուլերին փասըն առա.
Հինդ աղբոր միջիցը
Ջոկեցի խասըն առա:

ԱԴ 115

497

Ըռաչիդ կըվողը լաչչառ ա,
Կեռակենդ ճոխտ աչառ ա.
Ա՛ տըղա խըրեզ թընի յեթյ,
Ավլադը լոխ քաչալ ա:

ԱԺԷ 46

«Առաջիդ ...ը լաչառ ա,
Գոռկինդ ջուխտ աչառ ա.
Ա՛ տղա, հերիք (քիչ) զնա յեկ,
Ավլադը լոխ քաչալ առա:

498

Ա՛յ բալա Սառա,
Քեզ դերի դառա,
Ինչալ որ առա,
Գյուլ Սառա չան:

ՋԲ 40

499

Աղջի, անումըդ Սառա,
Ունքերդ խառ ու մառ ա.
Ամեն քեզի տեսնելուն՝
Կըրակըդ ինձ կը վառա:

Աղջիկ, քու անուն Սառե,
Աչքերըդ խառ ու մառ ե,
Քու սափղեն զմարդ կը վառե:
ԲՆԳ 122

500

Աչի՛ն, անունդ ե Սառա,
Երեսդ ե բաղչի թառա.
Նկո՛ ինձի պազ մի տուր,
Որ լլիս աստու ծառա:

ԲՆԱ 332

501

Քո մոր անուն կ'ըսեն Սառա,
Յես քո սիրուդ կրակ վառա,
Ղըմաթ չելալ՝ քեզիկ առա:
ՔՀ 175

502

Ճըրազը վառա, վառա,
Հոր հետ վատամարդ դառա,
Մեր ու աղբեր թող տըվի,
Յես իմ սիրածին առա:

ՀՄԽԱ 15

246 Հոր հետ դուժման դառա,—
Յես իմ սիրածին առա:

503

Աղունակից խաբար առա,
Կես ճամբիցը յետ դառա.
Յարիս ճամբեն մըտիկ տալով՝
Յես պատերի տակին սառա:
2. Գընացած ճամբից յետ դառա:
ՏԽ 227

504

Չորանից խաբար առա,
Յես ճամբիցը յետ դառա.
Են ել իմ քոռ բախտիցը
Սըրտիս սիրածին չառա:
ՏԽ 154

505

Ակիչի ծերը կեռ ա,
Քու սերըդ ինձի բեռ ա.
Դիչեր ցերեկ, անաստված,
Ճամբեդ աչելեն մեռա:
ՏԽ 149

506

Այբ-ժե-ճե-ռա,
Կըճուճը թոնրում կ'եռա.
Շուտ արա, նանի՛,
Յես քաղցած մեռա:

Այբ-ժե-ճե-ռա,
Ճաչի պուտուկ կ'եռա.
Յամա՛ն, մարե, չուտ արե,
Յես անթխե մեռա:

ԱԶ 69

507

Բոստան եմ ցանե, հըմեն եր խըռա
Ելի, զըրբըչնի հըտ յարոջ դըռան,
Վորն որ խոմսի եր, սըրտեր
մըմըռան:
ՀԺԵ 91

508

Թազա բաղեր թափեր խըռա,
Յես քո սիրուն ընկա, ծըռա:
ՀԺԵ 57

509

Դաշտ ու դուրան քար ու քրոս,
Ոսկանի սիրտ կըմըմարոս,
Զմոյ թամազին կըֆըրֆըռա:

ՀԺԵ 79

510

Ես յանը ուռ ա,
Են յանը ուռ ա.
Կողբեցի հարսի
Ջիբինը նուռ ա:

ԱԲ 337

511

Աղջի, անունըդ ասա,
Բըկիդ աղլուխը խաս ա.
Թուշըդ դեմ արա՝ պաչեմ,
Գընա քո մորըդ ասա:

12. Ա՛յ աղջի, ասա, ասա,
Բըկիդ բաղդադին խաս ա:
4. Գընա, մայրիկիդ ասա:

Ա՛յ աղջի, ասա մասա,
Ծամերիդ ծերը խաս ա.
Թուշըդ դես արա՝ պաչեմ,
Վազի դընա, մորդ ասա:

ԱԺԱ 49

Աղջի, անունդ Ելիսա,
Գըլիդ կարդինկեն խաս ա.
Թուշըդ դես արա՝ պաչեմ,
Գընա, քո նանին ասա:

ԱԲ 341. ԲՄ 148

512

Ա՛յ տըղա, արի ասա,
Գըղակիդ ծերը խաս ա.
Իմ մերըն ինձ քեզ չի տա,
Իմ հորը քրթամ ասա:

12. Ա՛յ տըղա, ասա մ'ասա,
Գըղակիդ թափեն խաս ա:

ԱԴ 171

234. Ֆասիդ քյաքյուլը խաս ա.
Իմ հերը ինձ քեզ չի տա,
Քյոխվին ըռըչվաթ ասա:
123. Ա՛ տըղա, դուն ասա,
մ'ասա՛,

Գըղակիդ թափեն խաս ա,
Իմ մերն ինձ քեզ չի տալի:

ՔՀ 165

Ա՛յ տըղա, արի խոսա,
Բըկիդ բաղդադին խաս ա.
Ներըս քե աղջիկ չի տա,
Աղբորըս արաղ ասա:

ՀԺԵ 122

Ա՛յ տըղա, դու ասա՛, ասա՛,
Գըղակիդ ծալը խաս ա.
Իմ նանը քե աղջիկ չի տա,
Իմ նանին կաշառք ասա:

ԱԺԱ 50

513

Լեհին եմ կարել, խաս ա,
Դոչ եմ դըրել, գըլաս ա.
Ջանին մեռնեմ իմ յարի,
Մինն ա, հազարի բաս ա:

ԱԺԱ 54

514

Գըտակիդ ափրեն խաս ա,
Գընա, քու դեղին առա.
Իս քու դեղին հարսնացու,
Դուն իմ դեղին փեսացու:

ԲՄԿ 60

515

Մինթանիդ ալ ու խաս ա,
Ինձ մի քանի խոսք ասա.
Մի թողնի իմ դուչմանին,
Հար յերդան վրես խոսա:

ՏՊ 200

516

Հաս ա, ես հաս ա,
Դիրքանդն ա, խաս ա.
Ախճի նանե, սուս ըրա,
Են տըղեն պենեբը պըտըհաս ա*):

ԱԺԸ 28

*) Են տղի բանեբը պատուհաս ա:

517

Այ տըղա, անունդ ինձ ասա,
Յես քու բոյիդ հավաս ա.
Իմ հեր քեզ աղջիկ չի տա,
Հազար թումանի խոսա:

234. Աղջիկ բոյիդ հավաս ա.

Հերըս քեզ աղջիկ չի տա,
Հազար թումանի կ'ասա:

518

Վ Աղջի, անունդ ինձ ասա,
Փանջարի մեջ քեզ տեսա,
Ազդ ու տակըս թոփ կ'անեմ,
Քեզի մորըս հարս կ'անեմ:

ԱԵ 192

Աղջի, քու միտքն ինձ ասա,
Փանջարիցը քեզ տեսա.
Տունըս տեղըս կըծախեմ,
Կ'ըլնեմ քու նանի փեսա:

Այ աղջիկ, դեան աչե,
Փանջարին քեզի տեսա
Վար ու յոխըս կըծախեմ,
Կ'եղնեմ քո աղի փեսա:

519

Աշուղի պես խաղ ասա,
Բըլբուլի պես տաղ ասա.
Ինչքան վոր դովես, աժեմ,
Իմ մոր դովական փեսա:

ՀՄԽԱ 41

4. Իմ նանի աղիդ փեսա:

ՏՆ 138

34. Քանի դովես, աժեմ,

Իմ նանի աղիդ փեսա:

34. Վորքան վոր դովես, աժեմ,

Իմ նանի աղիդ փեսա:

ԺՆ 4

520

Վոտներիդ դեղին մաս ա,
Շապկիդ կըտորը խաս ա.
Հերիք, ինչ վոր խաբեցիր,
Ինձ մի սաղ ջուղար ասա:

ՏՆ 206

521

Աղջի, կըսեմ քեզ Յասա,
Շապկիդ չիթ ու խաս ա.
Քընը քու մորըդ ըսա,
Ինձ բըռնե իրեն փեսա:

ԱԳ 92

Աղջի, անունդ Յասա,
Հագիդ զարբար ու խաս ա,
Գընա քո նանիդ ասա,
Ինձ անի իրեն փեսա:

522

Յես նըռան դինի, դու անուշ քյասա,
Դու լից, դու խըմե', քու դարդ
ձի(կ) ասա:

ՊՎ 88. ՎՍԱ 38

523

Նըխշուն ողա, չինի քյասա,
Նանեյին գընա թաքուն ասա,
Եսոր յեա Զուլոյին թաքնա տեսա:
ՔՀ 175

524

Եսոր ուրբաթ ա, պաս ա,
Ծոցինդ երծաթե թաս ա.
Հողիդ դատի, վարդապետ,
Խի՞ստ իր ասում՝ չըհաս ա:

ՊՎ 113

4. Ինչի՞ ասիր՝ չըհաս ա:

ՏՈ 189

4. Ինչո՞ւ ասիր՝ չըհաս ա:

234. Գըլխինըդ մառմառ խաս ա:

Ա դեր, քու կարդին մատաղ,
նի՞ ասըմըս՝ չըհաս ա:

ԱԶ 373

234. Դիմացը կալ ու կաս ա.
Վորդիդ մեռնի, վարդապետ,
Դու խի՞ ասիր՝ չըհաս ա:

ԱԺԱ 53

124. Եսոր ուրբաթ ե, պաս ե,
Սրբոտիկ արծաթե թաս ե...
Ինչի՞ ասիր՝ չըհաս և:

ԺՈ 97

Եսոր ուրբաթ ե, պաս ե,
Դըլխինըս ֆինո ֆաս և.
Կարապետ, վորդիդ մեռնի,
Ինչի՞ ըսիր՝ չըհաս ե:

ԱԵ 200

Եսոր ուրբաթ ու պաս եր,
Հաղածդ աթլաս ու խաս եր.
Մեռնի տերտերի տըղեն,
Ինչի՞ ըսավ չըհաս եր:

ԱԶ 389

Եզուց ուրբաթ ե, պաս ե,
Դիմացը կալ ու կալս ե.
Իրիցի վորդին մեռնի,
Նա ինձ ասավ՝ չըհաս ե

ԹՄԿ 61

Եսոր չաբաթ պա՞ս կըլի,
Ծոցին արծաթ թա՞ս կըլի.
Վարդապետ, բալեդ մեռնի,
Սիրածն ել չըհա՞ս կըլի:

Կիրակի ել պա՞ս կըլնի,
Երծաթից լավ թա՞ս կըլնի.
Վորդիդ մեռնի, վարդապետ,
Սիրածը չըհա՞ս կըլնի:

ՊՍՎ 104

Կիրակի ել պա՞ս կըլլի,
Արծըթե ել թա՞ս կըլլի.
Վարդապետ, որդիդ մեռնի,
Սիրածն ել չըհա՞ս կըլլի:

ԱԲ 342. ԲՍ 147

Եսոր ի՞նչ որ ե,— ուրբաթ ու
պաս և,
Աղջիկ, քո գլուխ արծըթե թաս և.
Ոորած վարդապետ կ'ասե՛
չըհաս և:

ՀՀ 328. ԺՈ 69

Եսոր ի՞նչ որ է,— ուրբաթ (ու)
պաս է,
Աղջիկ, քո գըլտի արծըթե
(արծաթու) թաս է.
Տըղա, քո գըլտի սըրմալու
(սրմայու) ֆաս է,
Ոորած վարդապետ կ'ասի՛.
չըխաս է:

ՎՍԱ 39. ՀԺԵ 60. ԺՈ 69

Ախիկ, քո գըլտի արծըթե թաս եր,
Լաճիկ, քո գըլտի սըրմալու
ֆաս եր:

ՎՍԱ 39

Եսոր ի՞նչ որ է,— ուրբաթ ու
պախս է,
Ջուխտ ըմ յար ունիմ, տե՛լ
նորախաս է,
Ոորած վարդապետ կ'ասի՛ չըխաս է:

ՌՄ 66. ՊՎ 89

Աղջիկ, քո գըլո՛ւխ արծըթե թաս ի,
 Ծո տըղա, քո գըլոխ սըրմալի
 Փաս ի.
 Խորած վարդապետ կ'ասի՝ չըհաս ի.
 Թե հաս, թը չըհաս— մո ձի
 կարուլ ի:
 ՆՀԶ 102

525

Եսոր ուրբաթ ու պաս ա,
 Սիրտըս արծըթե թաս ա.
 Սրբտիկ, մալուլ մի՛ կենա,
 Դույնեն մարդու չի մընա:

ԱՅ 204

124. Եսոր ուրբաթ ի, պաս ի,
 Սըրտիկ արծըթի թաս ի...
 Աշխարքը մարդի չի մընա:

ՔՄՎ 31

Եսոր ուրբաթ ե, պաս ե,
 Սըրտիկ արծաթե թաս ե.
 Սրբտիկ մալուլ մի՛ մընա,
 Աշխարհ մարդու չի մընա:

ՀՄԱ 3

526

Ասոր եորիաթ ա, պաս ա,
 Ոտեկիբըդ կյառան մընա ա*.)
 Այսմ աշխարք քե ղուրբան,
 Ա՛յ իմ նանու նոր փընսա:

ԱԺԷ 42

*) Կերածդ զատան միա ա:

527

Ծառ մի ունիմ, կեռաս ա,
 Գիշեր քընա, երազ ա,
 Լուսուն ելա, մուրազ ա.
 Քուրվըտիք, աստված խանչեք,
 Աղբերս հասնի, մուրազ ա:

ՀԺԵ 130

528

Ա՛յ տըղա, մի՛ խոսք ասա,
 Արի դա՛ն դու մեզ փեսա.
 Լուսաստղը ղուրս ա եկել,
 Թամամ վոր խորոզխոս ա:
 ՏՆ 213

529

Մըրասա հըղեն դես ա,
 Պերածըդ կյառան մընա ա.
 Մարասը քյե քյոմադ ընի,
 Ա՛յ իմ նանու ազիդ փեսա:
 ԱԺԹ 85

«Ամարասա ուղին դես ա.
 Բերածդ դառան միա ա.
 Ամարասը քեզ քոմակ ընի,
 Ա՛յ իմ նանի ազիդ փեսա»:

530

Ծաղիկ եմ քաղե, ես ա,
 Գյուլզազ երեսդ ի տեսա:
 ԱԼ 446

531

Ծաղիկ եմ քաղե, ես ա,
 Ջանիդ մեռնիմ, ջան փեսա:
 ԱԼ 446. ՀԺԵ 131

532

Ծաղիկ եմ քաղել, ես ա,
 Ջանիդ մեռնիմ, ջան փեսա.
 Իմ ուրախությունն ես ա,
 Վոր քեզ մեր տանը տեսա:
 4. Վոր քեզ— աղջրկանս՝ տեսա:

533

Ծաղիկ եմ քաղել ես ա,
 Ջանիդ մատաղ, ջան փեսա.
 Տրդեք չատ բուն կրհաջան,
 Աղջրկերանց ծեան ես ա:
 ԱԺԱ 55

Ծաղիկ եմ քաղել, հեա ա,
Ջանիդ մեռնեմ, ջան փեսա.
Ղալաթ արին թուլիքը,
Աղջըկա վարքըն ես ա:

4. Աղջըկա զայդեն ես ա:

534

Ոսլիս աղաթն ես ա,
Ես դեռ խոսածի կես ա.
Ամեն տանը են կ'ասեն,
Թե յես եմ ձեր տան փեսա:

ԲՍ 138

535

Կ'երթամ, իմ ճամբես ես ա,
Դարդ ու կըրակըս ես ա.
Կըխոսայի, չեր խոսա,
Անխանչալ մահն ես ա:
4. Անա ջան, մեռնելն ես ա:

536

Ես գիշեր երազ տեսա,
Հերկերս վարած տեսա.
Ամթ քեզի, ա՛յ տղա,
Քո յարը տարած տեսա:

ՀՄՈԱ 8

2. Պատերը չարած տեսա:
2. Արտերըս վարած տեսա:
ԲՄ 11. ՏՈ 177. ԱԴ 167

2. Հանդերը վարած տեսա:
123. Քնեցա, երած տեսա,
Սեվ հերկը վարած տեսա.
Տըղա, թասիբըդ մեռնի:

ԱԳ 99

234. Ես դըզերը վարած տեսա.
Նամուսդ կըտրի, ա՛յ տղա,
Սիրածըդ տարած տեսա:

ԱԺԱ 53

Գութանը լարած տեսա,
Հերկերը վարած տեսա.
Աբուռըդ գետինը մըտնի,
Սիրածըդ տարած տեսա:
ԱԳ 93. ԲՍ 148

1-4. Արտերը վարած տեսա,
Հերկերը տարած տեսա.
Չուլե չուլ ապրիս, իսկի չխերվիս:
ՀԺԵ 13

Քընա, երազ տեսա,
Չայիրը ջուկած տեսա:
ՀԺԵ 117

Քընա մե երազ տեսա,
Սեվ հերկը ցանած տեսա:
ՀԺԵ 126

Գընացի հանդը տեսա,
Տես՝ իմ յարը հանդին տեսա:

537

Գընացի ջուրը տեսա,
Շարաքա դուռը տեսա.
Ծըլած բեխերուդ մեռնեմ,
Իմ մորըս ազիդ փեսա:
ՔՀ 165

234. Շուշաբանդ դուռը տեսա,
Իմ նանի(ս) ազիդ փեսա,
Գուլգաղ երեսըդ տեսա:
ՔՀ 179. ԱԴ 173

234. Չապրից երեսըդ տեսա.
Ծըլած բեխերուդ մեռնեմ,
Իմ մոր դու ազիդ փեսա:
ԱԴ 171

23. Շարաքար դուռը տեսա.

Մեռնեմ ծըլած բեխերիդ:

134. Գընացի Գուռը տեսա.

Մեռնեմ ծըլած բեխերուդ.

Իմ դեղի ազիզ փեսա:

ԹՄԿ 60

538

Գընացի ջուրը տեսա,

Շարաքա դուռը տեսա.

Շարաքա դրռան եղնեն

Մե սիրուն տըղա տեսա:

ԹՄԿ 59

234. Շարաքու դուռը տեսա.

Շարաքու դրռան միջին

Մեկ սիրուն տըղա տեսա:

ԱԺԱ 51

34. Շարաքա դրռան յեղնեն

Գո սիրուն քուրը տեսա:

539

Լուսնրկի լուսը տեսա,

Իմ յարը դուսը տեսա.

Յեզնարած տեղը տեսա,

Թըվանքը ուսը տեսա:

ՀԺԵ 109

Ես գիշեր լուսը տեսա,

Իմ յարը դուսը տեսա.

Ելել եր, ուխտ եր դալի,

Հրացանն ուսը տեսա:

ՀՄԽԱ 21

540

Ես գիշեր լուսը տեսա,

Իմ յարը դուսը տեսա.

Ելեր եր մերին կ'երթար,

Կացինն ումուզը տեսա:

ԱԳ 94. ԲՄ 144

4. Կացինն ուսը տեսա:

4. Գեթանդին ուսը տեսա:

541

Ես գիշեր լուսը տեսա,

Իմ յարը դուսը տեսա.

Լսի թե հետը խոսիմ,

Աղբերը քովը տեսա:

ԱԳ 100

34. Ասի՝ հալը հարցընեմ,

Աղբերը մոտը տեսա:

542

Առավոտուն լուսուն աղվոր մի

տեսա.

Գոհություն առտուծու, յաք եղավ

ինձի,

Յախութ, զըմբութ, անդին քար

եղավ ինձի:

(Հարտանեկումն)

ՀԱ 415

543

Հենքերը հինած տեսա,

Իմ յարը քընած տեսա.

Ձեռի սիպտակ քուլեքը,

Բոլորը մանած տեսա:

ՏՆ 216

544

Ձին դուռը կապած տեսա,

Կըրակը վառած տեսա.

Յարըս դրոնիցըն անցավ,

Չաքմանը պատուած տեսա:

ԱԳ 100. ԲՄ 142

4. Չաքմեքը պատուած տեսա:

545

Շատ ջահիլ-ջիվան տեսա,

Մեկին չարի ինձ փեսա.

Մենակ մի բան կ'ուզեմ,

Շեկ տըղեն ինձ հետ խոսա:

Շատ ջահել-ջիվաններ տեսա,
Մեկին չարի ինձի փեսա.
Մենակ կ'ուզեմ՝ ալազյոզլի
Տըղեն միշտ իմ հետըս խոսա:
ՏՅ 223

546

Իմ յարը հանդին տեսա,
Ջրերի բանդին տեսա.
Արի, թե հալը հարցնեմ,
Քեֆի փիս վախտին տեսա:

Աղբերըս հանդին տեսա,
Ջրերի բանդին տեսա.
Ասի՝ խալը խարցընեմ,
Քյաքուլը դանդան տեսա:
ՀԺԵ 124

3. Ուզի թե հալը հարցնեմ,
34. Առեց քյաքուլը սանդրի,
Քյաքուլը թել-թել տեսա:

547

Իմ յարը հանդին տեսա,
Ջրերի բանդին տեսա,
Իմ յարի կայնած տեղը
Թոփ չինարի ծառ տեսա:
ՀԺԵ 114

34. Որդակ պիտեր, բադ
պիտեր,
Ջրերի գլխին բանդ պիտեր:
ԱԸ 138

Գընացի հանդը տեսա,
Ջրերի բանդը տեսա:

548

Եսոր յես մեկ դիլբեր տեսա,
Նըստեի ե ծամըրվըլա.
Ճըրագը դըրեի ե ծոցը,
Լուսն երեսն կըցոլա.

Ո՞վ ինչ ասաց այս դիլբերին,
Նըստեի ե՝ դերդը կուլա:
ԲՆԲ 524

549

Երագիս խընձոր տեսա,
Խընձորը դո՞ւ իր, ասա,
Ծակձըկված մերըդ ինչի՞
Ձի ասում աղիգ փեսա:
ՏՅ 158

550

Ծաղիկ ունեմ, հենց ես ա,
Թեղոն մեր դեղի ոես ա.
Ըռեսին խալսթ պիտեր,
Խալսթը մանեթ-կես ա:

551

Ա՛յ տըղա, սիրուն փեսա,
Քեզ հաղար բարով տեսա.
Շեն կենա ես վրթիվորը,
Սըրտիս մուրագին հասա:

ԱԸ 377

552

Մեր տունն եկել ես փեսա,
Սըրտով սիրածիս տեսա.
Ել չեմ ուզե ուրիշին,
Իմ սիրած յարըն ես ա:

ԲՄ 125

4. Սըրտով սիրածըս ես ա:

ԲՄԴ 143

553

Դու ո՞ւստ կըգաս ես Խընըսա.
Խերով եկար, բարով տեսա.
Արի նըստենք մանդըր ղըսա.
(Քոչքըմ մըտնե խասար,
Կուզեն խարիր, կուտամ խագար)
Բարով եղնիմ քո խոր վնաս:

ՔՄՎ 23

Տես՝ Յեւու երթանք Կըռնկու

սար:

554

Համբարձմը գալիս ա,
Ծաղիկը ցընծալիս ա.
Համբարձմ կանչող աղջիկ,
Ձենըդ ծըլվըլալիս ա:

ԱԺԱ 56

13. Վարդավառը գալիս ա.
Այ դյուլում կանչող աղջիկ:
ՀՄՈԱ 40

Վարթավորը գալիս ա,
Ծաղիկը հընձեւիս ա.
Վարթավոր ասող աղջիկ,
Սասըդ ծըլվըլալիս ա:

ԱԳ 285

555

Անձրեւը գալիս ա,
Կարմիր վարդը լալիս ա,
Ճամբախ արեք՝ անց կենա,
Կարոտ յարըս գալիս ա:

ՀԺԵ 133

556

Արիւ ըմ կապալ, կյալիս ա,
Յարը դըրաղեն լալիս սա.
Աղճի ա՛յ յար, իե՞ յըս լալիս,
Են ա յարըդ կյալիս ա:

ԱԺԷ 43

«Արիւ եմ կապել, գալիս ա,
Յարը դըրաղին լալիս ա...»:

Արիւ ըմ կապած, կյալիս ա,
Նըբար մաչին լեւիս ա.
Ախի Նբար, իե՞ լեւիս ըս,
Շամիր յարըդ կյալիս ա:

ԱԽ 113

557

Աբրեն հանդեն գալիս ա,
Աղլուխ բրոնած լալիս ա.
Հավա՛ր յանդըմ սալերը,
Նաղլուն ընկավ գյուլերը:

Աղբեր դըռնեն գալիս ա,
Ձեռով գըլխին տալիս ա.
Հոռմի քաշած ուրը,
Մեծ քիրն ընկավ ջըրհորը:

558

Կեսուր դըռնեն գալիս ա,
Հարսը տանը լալիս ա.
Շալ մինթանես ծախեցեք,
Մամիկոնիս պահեցեք:

559

Կարոն Կարբու գալիս ա,
Աղլուխ ձեռին լալիս ա.
Թոռչի՛, դու թոռըդ քըցա,
Նաղլուին միտըդ քըցա:
(Վիպական)

560

Վերնաքամին գալիս ա (ե),
Թիկնամեջըս տալիս ա (ե).
Մեյդան արեք՝ անց կենամ,
Կարոտ յարըս գալիս ա (ե):

ՌՄ 134. ՏՈ 226. ԲՄ 128

2. Թինգլա մեջըս տալիս ե:

ԲՀ 164

2. Դուռը դըրաղիկեցնում ե:

ԹՄԿ 64

Գյանջա քամին կյալիս ա (ե),
Դուռը չողչող տալիս ա (ե).
Աղջի, վեր կաց, դուռը բաց,
Գըլխիդ տերը գալիս ա (ե):

ԱԸ 140

561

12. Վերնաքմին գալիս ա,
Դուռը շրջըղ տալիս ա:
23. Թիկնամեջքս տալիս ա.
Աղջիկ, վե կաց, դուռը բաց:
ՀԺԵ 133

123. Գանջու քամին գալիս ե,
Շախ-չախ դուռը տալիս ե.
Մեյդան արեք, առաջ դրնամ:
ԹՄԿ 60

Բաքվա քամին ա կյամ,
Տըռներն ա շրխշրխկում.
Տյուս յեկե, տեսե նըռնացե,
Վըեր իմ կարոտ յարն ա կյամ:
ԱԺԷ 44

«Բաքվա քամին ա գալի,
Դռներն են շրխշրխկում.
Դուրս եկա, տեսա հեռվանց,
Վոր իմ կարոտ յարն ա գալի»:

Տանը նըստալ ըմ լալիս,
Հըերթովը չաղ ա կյալիս.
Մըեյդան արեք, մին տյուս կյամ,
Կարոտ յարըս ա կյալիս:

ԱԺԹ 87
562

Գյանջու քամին կալիս ե,
Դրոները թըրրիկալիս ե.
Հարյուր թուման մըշտըլըղ,
Սիմոն յարը կալիս ե:
ԱԳ 116

563

Ես գիշեր աստղալիս ա,
Աստղերը խաղալիս ա.
Մեյդան բացեք, անց կենամ,
Նազըս յարըս գալիս ա:

1. Ես գիշեր աստղալուս ա:
ԱԲ 341

234. Աստղերը վըռիալիս ա.
Ճամփա տըվեք, ախչկերք,
Կարոտ յարըս գալիս ա:
ԱԺԱ 53

Ես գիշեր աստղալուս ա,
Աստղերը խաղաղ-լուս ա.
Մեյդան արեք, տեղ քըցեք,
Հըրես յարըս գալիս ա:

3. Մեյդան արեք, տեղ քըցեք:
3. Մեյդան արեք, դուրս գընամ:

564

Աղջի, անունդ ելիսա,
Ձեր հանդի մեջ քեզ տեսա.
Գընանք, քու նանին ասա,
Ինձ անի իրեն փեսա:

34. Հորն ու մորըդ դու ասա,
Ինձ չինեն իրենց փեսա:

565

Աչի՛ն, անունդ եղսա,
Դըռան ետին քեզ տեսա.
Եկո՛ ինձի պագ մի տուր,
Որ ըլիմ պապուդ փեսա:

ԲՆԱ 332

566

Կապուտ քուռակ տակիս ա,
Ալ բաղդադին բըկիս ա.
Կըղա ծովը՝ ջուր խըմի,
Շեկ քյանքյուլ թիկընքիս ա:

ՀԺԵ 114

34. Ասի՛ Արագն անց կենամ,
Թուխ յարը քամակիս ա:

134. Կապուտ դայը տակիս ա,
Եկա առուն՝ ջուր խըմի.

Թուխ մազեր թիկընքիս ա:

134. Կապուտ թայը տակիս ա.
Իջա չայը՝ ջուր խըմի.

Շեկ քյանքյուլ թեվերիս ա:
ՌՄ 113

567

Կապուտ թայը տակիս ա,
Ալ բաղդատին բըկիս ա.
Ինձ հետ խոսած խոսքերըդ,
Ախչի, դի՛ի իմ մըտիս ա:

ՏՆ 143

568

Յայլուխը մոտիս ամ,
Հասրաթը քանիս ամ.
Ուզում եմ երեսդ տեսնեմ,
Վերեն սարերը տալդա յա:
ՆՀՁ 109

569

Կանաչ ու կարմիր քիսա,
Գիշերն երազիս տեսա.
Քա՛, նանի, քեզ եմ ասում,
Շեկ տըղին արա փեսա:

234. Առավոտ զարբար տեսա,
Ա՛յ նանի, քեզ եմ ասում,
Թուխ գյաղին բրունա փեսա:
34. Այ նանի, քեզ կ'ըսեմ,
Շեկ տըղին երա փեսա:
ԱԴ 162

570

Ոոսա՛, խորոզըս, խոսա՛,
Սըրտիկս ե տուեր թասա.
Աս ի՛նչ բարով գիշեր ե,
Յարըս երազըս տեսա:
ԲՆԲ 680

571

Յարըմ եմ գըտել տոս ամ,
Յարիս տունը փոս ամ.
Աստված սիրող բան չըտա,
Մեկուճար ե, ափսոս ամ:
ԱԴ 161

Հմմա. Իմ յարը հոս ե, հոս ե:

572

Մեր տանի տեղը փոս ամ,
Քար կը թալեմ կը հոսա.
Քար թալողին բան մ'ասեք,
Մեկուճար ամ, ափսոս ամ:

34. Քար կը քըցեմ, կը հոսա,
Քար քըցողին ի՛նչ ասեմ:

573

Ջաղացի դուռը փոս ամ,
Քար կը քըցեմ, կը խոսա.
Կանչի՛, կանչելուդ մեռնեմ,
Իմ նանի ազիզ փեսա:
ՔՀ 163. ՏՆ 226

134. Ջաղացին դուռը փոս ամ.
Ջանըս քեզ մատաղ լինի,
Իմ նանուս ազիզ փեսա:
ԱԴ 114

13. Ջաղացիս դուռը փոս ամ.
Ոոսա՛, խոսալուդ մեռնիմ:
ԱԺԱ 59

Ջաղացիս դուռը փոս ամ,
Քարը քըցեմ, կը խոսա.
Կանչե՛, կանչելուդ մեռնիմ,
Իմ նանուն ազիզ փեսա:
ԱԴ 169

574

Ջաղացիս դուռը փոս ամ,
Քար կը թալեմ, կը խոսա.
Կեռ կեռ ունքերիդ մեռնիմ,
Ոսկե դալամով քաշած ամ:
ՀԺԵ 134

Ճաղցի տանիսը փոս եր,
Քյար կը թալեմ, կը տոսեր.
ՎՍԱ 46. ԺԵ 87

575

Հերանցըս դուռը փոս ամ,
Քար քըցեցի, չի տոսա.
Հողըս ախմախի գըլխին,
Անգետ անգետ կը խոսա:

34. Կըպատըռվեմ են մարդից,
Վոր անտեր-անտեր կըխոսա:

576

Ջըղացիս դուռը փոս ամ,
Քար կը քըցեմ կը հոսա.
Աստված սիրող, բան չասի,
Ջան աղջիկ ամ, ափսոս ամ:
ԱԼ 140

234. Քար քրցեցի, կը հոսա.
Իմ աղբոր բան մի՛ ասեք,
Տըղամարդ ա, ախսոս ա:
34. Իմ յարին բան մի՛ ասեք,
Թազա յարըս ախսոս ա:

Մատնիքը մատովս ա,
Տես՝ Մատնիքը մատովս չեր:

577

Երեսըդ բոլոր լուս ա,
Անհատ սավդեն ես ա.
Բաղը սեհրան ըլլելիս՝
Ի՛նչու լից քաղցըր խոսա:

578

Աղջի, քելա՛, կուտդ թեվա՛,
Շուտ-շուտ քելա՛, մի՛ հեվա,
Եդ շան գյադեն ախմախ չի,
Ջիբի խընձոր կ'երեվա:

579

Ա՛յ բալա Յեվա,
Աչքերըդ սեվ ա,
Դուշըդ կ'երեվա,
Ջան Յեվա ջան:

ՋԲ 39

580

Ամպել ա, որը սեվ ա,
Դուչն ա անցնում, անթեվ ա.
Յես մի գոռ յար ճարեցի,
Են ել, առում են, խեվ ա:

ԲՄ 138

581

Քընա, քընա երեվա,
Կակոխ պուըշիքդ երեվա.
Սեվ քթակդ դպեա*) դիր,
Սիպտակ ճակատդ երեվա:

ԱԶ 376

*) Դեպի յես:

582

Ուն կ'երեվա, ձուն կ'երեվա,
Շողեր ջան:
Բերդի տակին տուն կ'երեվա,
Շողեր ջան:
(կրկնակ) ՀՄՈԱ 39

583

Չիթ եմ հագել, սազով ա,
Դըլլիս մազը գազով ա.
Հալբաթ յես ել նազ կ'անեմ,
Յերբոր յարըս նազով ա:

ԱԺԱ 58

584

Քարափի տակը հով ա,
Սիրտըս արընի ծով ա.
Սարից եկած ձիավորն
Հարցըրեք յարաբ ո՞վ ա:

585

Դարվազի դուռը հով ա,
Ջան յարըս, ինձի գովա՛.
Կիրակի բան մի՛ արա,
Իմ սիրտըս արընծով ա:

Դարգյահի տակը հով ա,
Աղջիկ, դու ինձի գովա՛,
Կիրակնոր բան մի՛ արա,
Սիրտըս արենածով ա:

Դարբազի դուռը հով ե,
Սիրուն աղջիկ, ինձ գովե՛,
Կիրակի բան մի՛ անի,
Իմ սիրտը արընծով ե:

ԱԴ 167

134. Չաղբի տակը շատ հով ե.
Կիրակի բան մի՛ անի,
Իմ սիրտն արենածով ե:

586

Թունդիրը հով ա,
Վրեն յե բով ա.
Տասներկու ջան ենք,
Մե չոր լե կով ա:

ԺԽ 20

587

Ծառի տակը շատ հով ա,
 Նանիս ինձի կը գովա.
 Ախ, նանի ջան, մի՛ գովա,
 Իմ սիրտըն արընծով ա.
 Վաղա կըտրող յարին տես,
 Իմ բեմուռադ յարին տես:

588

Կարմիր վարդը ճամով ա (ե),
 Սիրած յարը համով ա (ե).
 Եստեղ զոռի բան չըկա,
 Սերըն իրան կամով ա (ե):

134. Կարմիր վարդը ջամով ա.
 Ըստի զոռի բան չըկա,
 Սովդեն իրան կամով ա:

ԱԺԱ 55

13. Կարմիր թուփը ճամով ա...
 Իսկի եվել բան չանես:

3. Քաջըրչելով ի՞նչ կըլնի:

34. Աստեղ զոռի բան չըկա,
 Սերն ու սավդան կամով ե:

ԱԳ 95. ԲՄ 151

234. Գըզտի աղջիկն համով ե.
 Եդտեղ զոռի բան չըկա,
 Սովդեն իրեն կամով ե:

ԱԶ 388

589

Կարմիր վարդը ջամով ա,
 Սիրած յարը համով ա.
 Ես դարն անցա են դարը,
 Ինչ կ'անեմ դունյի մալը:

ՌՄ 113

34. Աղբեր, խաթրըդ չը մնա
 Յարըս քեզնեն համով ե:

ԱԳ 97

590

Այ տղա, յախինդ մով ա,
 Սուրբ Կարապետ քեզ գովա.
 Յես քեզ խիտ շատ եմ սիրում,
 Քու սիրտն ինձանից հով ա:

ԳՄՎ 106

591

Մինթանա ունիմ, մով ա,
 Ղըրաղները սուրմով ա.
 Քիքիր ջան, նոր հասկացա,
 Փեսեն ինչո՞ւ համով ա:

592

Մեր հանդերը ջըրով ա,
 Մեր ըռեսը թըրով ա,
 Դատավորի մոտ եթա,
 Ոոսքը ոսկեջրով ա:

ԱԲ 345

1. Մեր արտերը ջըրով ա:

231. Մաշին թըրով ա,
 Ամեն մեջլիս մըտնելու՝
 Ոոսքերն ոսկի ջըրով ա:

ՀԺԵ 132

23. Ջաֆար աղեն թըրով ա.
 Ամեն մեծի կուշտ կայնի:

593

Ես աղեքը ջըրով ա,
 Մեր ըռեսը թըրով ա.
 Վո՛ր մեկ խանի մոտ երթա,
 Ոոսքեր ոսկի ջըրով ա:

ԱԸ 446

594

Քամար եմ կապել, լենքը մեկ
 մատ ա,

Սիրել եմ, կ'առնեմ. ջայնամ՝
 աղքատ ա:

595

Աղջիկ ես, ելմըդ շատ ա,
 Չես կյտրում վախտ ու վաղա.
 Վերջը քեզ տեր կը դառնա
 Մի խեղճ մոլորած գյաղա:

ՏՊ 201

596

Բոյը բարակ շիմշատ ա,
 Վիզը մի թիզ մի մատ ա.
 Անուշ լեղվի խոսքերը
 Գիտես, թե սուր մըկրատ ա:

ՏՊ 221

597

Բաղի բոլորը պատ ա,
Հերն ու մերը ի՞նչ դատ ա.
Յես սիրել եմ, յես կ'առնեմ,
Վերեվ աստված չըհաղ ա:
ՌՄ 109. ՏՆ 178. ԱԴ 167

598

Բաղի բոլորը պատ ա,
Մի խոսքըդ ինձի շատ ա.
Աստծու առաջին կըտրենք,
Մինչի Համբարձում վաղա:
ՏՆ 192. ԲՄ 140

599

Ա՛յ ավատա, ավատա,
Թոխկին ոսկի սավատ ա.
Ինձ մի սարդար յար ունիմ,
Կ'ասես քաղքի Թավադ ա:
ԱԶ 372

600

Արասխը վարար կյետ (գետ) ա,
Չորք կյիւտը*) հավքու հրետ ա**).
Յես մըշտուլուդ կըտամ ընդրա,
Հու իմ յարեն տըեղեն սըետ ա***):
ԱԺԷ 43

*) Կույս, կողմ:

**) Հետ, հետք:

***) Ուլ իմ յարի տեղին տեղյակ ե:
123 Ըստըղնյեր*) կյետ ա,

կյետ ա,

Չորս դուր հրետ ա, հրետ ա.

Հարյուր մանեթ մըշտըլըդ
կըտամ:

ԱԺԵ 46

*) Այտեղով իվեր:

601

Արասխը գյուլ կըտա,
Իմ յըրենես ստն կըտա.
Են հո՛ւնց քյափուր նան կրնե,
Վըեր ըրախան հըեռի տըեղ կըտա:
ԱԺԷ 43

602

Կաքավը սուլուլ կըտա,
Կընճիթը տուրուր կը տա.
Հուր վոր մին յար չի ունի,
Ունքերը իրուր կը տա:
ԱԳ 269

Կաքավը սուրուր կը տա,
Ղումբերը տուրյուր կը տա,
Հյուրյու մին յար չոնե,
Ունքերը իւրիւր կը տա:
ԱԺԱ 25

603

Բարտու ծաուր բար կուտա*,
Աստված ինձի յար կուտա*:
ԿԺԵ 30

604

Գընացի, բաղը մըտա,
Ման եկա, յարբս չը դըտա.
Բեկյուման տեղ կորցրի,
Ողբալով երկու (?) մըտա:
ՀԺԵ 110

605

Դուռը բաղին մըտա,
Ման եկա, քանան դըտա.
Բեգլու յարիս կորցրի,
Արտասունքով տուն մըտա:

606

Ալամ աշխարհը գիտա,
Վոր նա իմ սիրած յարն ա.
Ել ինչ սաղմոս, ասմավուրք,
Նա ամենից խաբար ա:
ԲՄ 135

607

Ծիրանի ծառ, բար մի՛ տա,
Ճըղներդ իրար մի՛ տա,
Ամեն մեջըդ ման գալիս՝
Յավերբս իրար մի՛ տա:
ՀՄԽԲ 1
3. Յես քանի բաղին ման գամ:
ԿԺԵ 3

34. Ամեն մեջըդ մըտնելուս՝
Դարդերըս իրար մի՛ տուր:
ԱՖ 340

234. Ճըղքներդ իրար մի՛ տար.
Ամեն մեջըդ մըտնելով՝
Դարդերըս իրար մի՛ տար:
ԱԺԱ 55

3. Ամեն մեկ ինձ տեսնելիս...

34. Յես մի ղարիբ ղոնաղ եմ,
Դարդերըս իրար մի՛ տա:
124. Մենձ բաղչա յես, բար մի՛
տար,
Ճըղքերդ իրար մի՛ տար.
Դարդերըս իրար մի՛ տար:
ԱԵ 203

Ծառներ, դուք ծիրան մի՛ք տա,
Ճըղքերդ իրար մի՛ք տա.
Քանի ձեր մեջը ման դամ,
Դարդերըս իրար կուտա:
ԱԵ 201

Ծառներ, դուք ծիրան մի՛ք տա,
Ճըղներ, դուք ել բար մի՛ք տա.
Յես ղարիբ եմ, ղոնախ եմ,
Դարդերըս իրար մի՛ք տա:
ՌՄ 102. ԲՄ 152

608

Կանչեմ՝ յա՛ր, արի.—յարիկ ձեն չի
տա,
Ընկեր քաղցրը քուն, անուռն ել չի
տա:
(կրկնակ) ՀՄԽԲ 21

Կանչեմ՝ յա՛ր արե,—յարիկ ձեն չի
տա:
Ինկեր ե քաղցրը քուն, անուռն ել
չըկա:
Արթուն թե քընած՝ ընկեր եմ քու
փեշ,
Կըմեռնեմ սիրովդ, կըտեսնես իմ
լեշ:
ՎՍԲ 42

609

Նըստած կըտուրըս թախտ ա,
Ձիուս դըլուխը սախտ ա.
Մի թաղա յար եմ բըռնել,
Պոչերը ոհանի վարդ ա:

ԱԶ 375

4. Ինձի համար լավ բախտ ա:

610

Պարտեղ ունեմ, դըրախտ ա,
Ծաղիկ-ծաղկունքի վախտ ա.
Գեշ աղջիկ սիրուն տըղա,
Ես ել մի ուրիշ բախտ ա:

ՀՄԽԱ 14

12. Բաղչա ունեմ, դրախտ ա,
Մեջը ման դալու վախտ ա:

611

Ալտի միջակը խոտ ա,
Ծաղիկը խընկահոտ ա.
Երթանք ծաղիկ քաղելու,
Քանի Համբարձումը մոտ ա:

ՏՖ 249

612

Բարեկենդանը մոտ ա,
Իմ սիրտը չատ դարդոտ ա.
Աստված մեր բան աջողա,
Յարըս ինձի կարոտ ա:

ԲՄ 143

613

Վարդավառը մոտ ա,
Մեր ճամբեքը քարոտ ա.
Գընում եմ՝ յարիս տեսնեմ,
Կասեն՝ ինձի կարոտ ա:

ԲՄ 138

614

Ալադյազըն արոտ ա,
Իմ յար քեզնեն խորոտ ա.
Թամամ ոխտը տարի յա,
Յարը յարին կարոտ ա:

615

Պարնի ձիանքն արոտ ա,
Իմ յար քեզնեն խորոտ ա.
Քորոտ-մորոտ պրզտիկ յար,
Գալ կիրակի արի տար:

ՏՆ 201

616

Երկու քարի մեջ արոտ ա,
Տերտեր փարին կարոտ ա:

ԱԸ 440

617

Քարիս տակը քարոտ ա,
Պարնի ձիանն արոտ ա.
Ուղիղ յոթը տարի յա,
Քուրն աղբորը կարոտ ա:

3. Թամամ ոխտը տարի յա:
ՔՀ 159. ՌՄ 138. ՏՆ 237. ԲՄ 131.

Քարիս տակը քարոտ ե,
Բանձրը ձիանցն արոտ ե.
Ուղիղ ոխտը տարի յե,
Քիրն աղբորեն կարոտ ե:

ԱԳ 97

Քարի տակը քոլոտ ա,
Կարմիր ձիուն արոտ ա.
Բոլորիկ ոխտը տարի,
Քիրն աղբորը կարոտ ա:

ՀԺԵ 142

1—4. Ծառի տակ արոտ ա,
Քուր աղբոր կարոտ ա:

ՀԺԵ 130

1—4. Արսենի ձին արոտն եր,
Քուրն ուր (ի) աղբոր կարոտ
եր:

ԱԸ 447

618

Ղարիք տեղը քարոտ ա,
Ղարիքը անճարոտ ա.
Յարիս ասի՝ զուս արի,
Ասա՛վ՝ սիրտըս յարոտ ա:

619

Աբարանը քարոտ ա,
Քարի տակըն արոտ ա.
Տարին տասներկու ամիս
Մերը բալին կարոտ ա:

2. Կարմիր ձիանցն արոտ ա:

Հորեբանը քարոտ ե,
Քարի տակը արոտ ե.
Տարին տասներկու ամիս
Աղջիկ տղի կարոտ ե:

ԱԶ 387

620

Ես իրիկուն կիրակմուտ ա,
Երիկ ունիմ, հավի ճուտ ա.
Կը ճըվճըվա, կը կըտկըտա,
Տարեք զոմը, թող կուտ ուտա:
Իմա՛լ ենեմ, իմա՛լ ենեմ, իմա՛լ
ենեմ,

Սարեր ձյուն ա, շիվարեկ եմ,
Յար պըզտիկ ա, մոլորեյ եմ:
ՀՄՆԲ 31

Յարըմ ունիմ, հավի ճուտ եր,
Թալեք զոմը, թող կուտ ուտեր,
Քերբանի մեծ թիքեն ուտեր:
Որ պիճիկ ե, իմալ ենեմ,
Գյազուկ ձյուն ե, շիվար
ենեմ:

ԱԵ 205

Իրիկուն ա, կիրակմուտ ա,
Յարըմ ունիմ, հավի ճուտ ա,
Տարեք, թող հավերուն կուտ տա:
Իմա՛լ ենեմ, իմալ չենեմ,
Յարըս պըստիկ ա, շիվարեր
եմ:

ՀԺԵ 61

Իրիկուն եր, կիրակմուտ եր,
Երիկ մ'ունիմ, նըման կըտեր,
Խալու ճուտ եր.
Կանչեք Քալլեն, խիտ խալերաց
թըղ կուտ ուտեր:
Քանե, խանե, խանե, խանե,
Քիհո՛, խիհո՛, խիհո խիհո:

ԾՎ 40

Երիկ մ'ունիմ, հավու ճուտ ա,
 Քըչենք փառյախ, թող խոտ
 ուտա:
 Իմա՛լ ենեմ, իմա՛լ ենեմ, իմա՛լ
 ենեմ,
 Սարեր ձյուն ա, շրվարեր եմ,
 Յար պըզտիկ ա, մալուլեր եմ,
 Հետըս չի գա, առնեմ փախնեմ:
 ՎՍԲ 31

Եսոր իրկուն կիրակմուտ ա,
 Մարդ ըմ ունիմ, հավի ճուտ ա.
 Տարեք ողեն, թող կուտ ուտա.
 Իրկունը կը կըտկըտա:
 Իմալ ենեմ և այլն:

1—7. Յար մ'ունիմ, չատ
 պուճուր ա,
 Հետ մեր հավերուն կուտ
 կ'ուտա.
 Տես. ՀՄԽԲ 31. կրկնակը նաև
 Իմալ ենեմ (անեմ):

621

Լելե լելե թամզարա,
 Երկու կուտոչ տաս փարա.
 Լելե լելե թամզարա,
 Կյաղտիկն ելավ ասքյարա:
 ՎԺԵԲ 8

622

Երկեն արտը բիար ա,
 Ձեռքը կանանչ խիար ա.
 Աղջի, կուզեմ՝ հաց տանեմ,
 Սինձ քաղեմ, դաստա արա:
 ԱԴ 170

623

Անձրեվ, արի գյուլ արա,
 Ղըսմաթներըս բոլ արա.
 Յարըս վոր կրունից կ'ուզես՝
 Դիպա մեր տուն թոլ արա:
 ՏՆ 137. ԲՍ 141
 Հմտ. Անձրեվ եկավ,
 գյուլ արեց:

624

Իմ միջքինըս քամար ա,
 Քու ունքերը կամար ա.
 Ա՛յ տղա, ի՞նչ ես միտք անում,
 Իմ ջանըս քեզ համար ա:
 ՊՍՎ 106
 Իմ մեջքինը քամար ա,
 Իմ ընքները կամար ա.
 Ա՛յ տղա, խի՞ յես դարդ անում,
 Ջանըս քեզի համար ա:
 3. Գյաղա, դու ի՞նչ մըտքի յես:

Աղջի, զո բոյ երկար ա,
 Քո ունքերը կամար ա.
 Ուրիշ միտք դու մի՛ անի,
 Իմ ջանը քեզ համար ա:

625

Մե յար ունիմ՝ յար ա,
 Յարըս հենց մին ու ճար ա.
 Հողեմ աշխարքի գըլուխը
 Ծընվել ա, ինձ համար ա:

ԲՍ 153

626

Մե յար ունիմ յարտ ա,
 Յարա չի, զահրումար ա.
 Նըրա ձեռքին տանջվելով,
 Թամամ դամիշ յես դատա:

ԲՍ 124

627

Հեր ես, հերություն արա,
 Մեր ես, մերություն արա,
 Թե աղջիկդ ինձի չես տա,
 Սըրտիս մի հավար արա:

ԲՍ 137

628

Ա՛ տղա, դու ախրն արա,
 Ոչխարը չախրն արա.
 Ինձ ու քեզ վուր ճոշում ին,
 Ուղիլըս թախն արա:

ԹՄԿ 59

Տես՝ ... հայիր արա:

629

Գյուլբա կ'անեմ, խաշար ա,
Թըխածս յարիս պաշար ա.
Փանահ խան, քո մարը մեռնի,
Իմ յարը խե՞ մաշալ*) ա:

ԱԴ 114

*) Մաշալ, մաշել — մաշվել
(բանտում):

630

Գյուլբա կ'անիմ, խաշար ա,
Երգեղեցուն զանշար ա.
Աղի, քու կարգիդ մեռնիմ,
Խե՞ մունթերը մաշալ ա:

ԱԲ 113

631

Յար ջան, ուղուլմիշ արա,
Դեյրեդ դուզուլմիշ արա:

ԿԺԵ 57

632

Ա՛յ հես արա, հես արա,
Գաթա կըտամ՝ կես արա.
Աղջի՛, քու աղբերն ապրի,
Կարմիր թուլըդ դես արա:

633

Ես սարը բարձր սար ա,
Տակը գրնջըլած քար ա.
Յես քեզ թաքուն սիրեցի,
Բաս ո՞վ տրավ աշկարա:

ՊՎ 105

12. Ես սարը բանձր սար ա,
Տակը գանջըլի քար ա:

ՏԽ 188

134. Ես սարը բանձր սար ա.
Յես քե թաքուն սիրեցի,
Խե ո՞վ խանեց աշխարա:

ՀԺԵ 123

14. Քափազա սարը սար ա.
Են ո՞վ արավ աշկարա:

ԱԶ 376

Ես սարը բանձր սար ա,
Տակը գրնջիլով քար ա.
Յես քե Վո՞րդե սիրեցի,—
Ելը հանեց աշկարա:

ԱԲ 341

634

Ես սարը բանձր սար ա,
Տակը գրնջլած քար ա.
Իմ առած մեկուճար ա,
Գըլխուն առլաս ու գար ա:

ԱԸ 440

134. Ես սարը բանձր սար ա:
Ատված սիրեք, յարս չառնեք,
Իմ յարըս մեկուճար ա:

ՀԺԵ 81

234. Տակը գանջըլուլ քար է.
Ա՛յ հարեվաններ, տեսեք,
Առածըս մեկուճար է:

ՏԽ 177

234. Տակը գանջըլուլ քար է.
Առածըս մեկուճար է,
Հագածը ըռուքյար է:

ՌՄ 90. ԱԴ 163

ԲՄ 150

Արծափա բանձր սարը,
Տակի գրնջըլած քարը:

Լայվարա սարը սար ա,
Տակը ջրնջիլ ու քար ա.
Պարար արե՞ր իմ նանին,
Սիրածըս մինուճար ա:

ԱԺԱ 54

Գենդղարա սարը սար ա,
Տակը չընդիլ ու քար ա.
Մեռնեմ յարիս արեվին,
Իմ յարը մինուճար ա:

ԱԺԱ 51

635

Ես սարը բարձրը սար ա,
Տակը ղընջըլած քար ա.
Ասոված սիրող բան չառե,
Սիրած յար սըրտով առա:

636

Տիղափաղ պեցիր սար ա,
Սիւն ու կյերանը քար ա.
Յես մեռնեմ են Տըղըփաղա,
Ձըրքուպի-լիւրը տըլակու դար ա:

ԱԺԹ 89

«Դիղափայտ բարձր սար ա,
Սյուն ու դերանը քար ա.
Յես մեռնեմ են Դիղափայտին,
Ձորս բոլորը դիւակի տեր ա»:

637

Ես սարը բարձրը սար ա,
Միջին դարդյարի քար ա.
Մուղնըվա ջուրը սառն ա,
Մուղնի երթողն իմ յարն ա:

ՌՄ 133. ԱԴ 176

638

Դալդիցը աչքով արա,
Ինձ մի՛ թողնի բեշարա.
Դուչմանի դեմ կայինէլը,
Ձու տըղամարդի քյար ա:

ՏՅ 102

639

Կանաչ արտը Հաց տարա,
Յարիս տեսա յետ դառա.
Որնձոր տըլով յես չառա,—
Ես ի՞նչ բերախտ յար դառա:

ԺՅ 13

4. Ես ի՞նչ կըրակ եր, վառա:
ԺՅ 13

23. Յարըս տեսա, յետ դառա.
Որնձոր տըլեց, յես չառա:
ԺՅ 111

34. Որնձոր թալեց, յես չառա:
Քաֆիր եղա, յես չառա:
ԱԶ 389

234. Իմ յար տեսա, յեր դառա.
Որնձոր տըլեց, յես չառա,—
Յես ի՞նչ անասոված դառա:
ԱԵ 194

1. Քաղցած արտը Հաց տարա:
3. Որնձոր գըցեց, յես չառա:
134. Քաղցած արտը Հաց տարա.
Ես ի՞նչ բերախտ յար եմ յես.
Որնձոր տըլով, յես չառա:
ԲՍ 124

640

Աղջի, նըստի՛ կար տրա,
Իսձի քեզի յար արա.
Մեր բաղի քուչով գալիս՝
Դալդա տեղում սարը արա:

34. Բաղի քուչովը գալիս՝
Մառնեիր տալդա արա:
34. Բաղի են քուչովն արի,
Ձեռքերդ չարդախ արա:
ԲՍ 129

3. Բաղի քուչով գալիս ես
(դալում ես):
3. Բաղի քուչովը գընա:

Ֆասով աղջիկ, կար երա,
Ընձի քըղի յար երա.
Բաղի տալդով յես կիզամ,
Ձեռներդ չարդախ երա:

ԱԵ 193

4. Կըռներդ (թեվերդ) չարդախ
երա:

641

Այ հար արա, հար արա,
Ոսկե քյանքիւղէ յեր արա.
Իմ հեր քեզ աղջիկ չի տալ,
Գլխիդ վախտին ճար արա:
ԱԳ 262. ԲՍ 135

642

Այ տղա, հայիր երա,
Ոչխըրներ չայիրն Լրա.
Ձիս որ քըղի չը տըվին,
Դու մերըս զայիլ երա:
ԱՆ 193
Տեա՛ Այ տղա, դուն ալիրն արա:

643

Ամպել ա փարա-փարա,
Յես իմ սըրտով յար չառա.
Աստված, դարդյահիդ մեռնեմ,
Կամ մահ տուր, կամ ճար արա:

1. Ամպերն են փարա-փարա:
4. Ոլում դու յես, ճար արա:

Ձողըը փարա-փարա,
Յես իմ սիրածը չառա.
Աստված, դիվանիդ մեռնեմ,
Յա ոլում տուր՝ յա չարա:

644

Միրտս ելավ փարա-փարա,
Դարդիս դրոի մի չարա.
Ոսկեկող ավետրանին
Մի գառը մատաղ արա:
ՏՆ 210

645

Միրտըս եղավ փարա-փարա,
Տեր իմ աստված, աղատ արա,
Մըրտիս չըմընա խոր յարա:
ՏՆ 116

646

Կընտեն են զոլը քար ա,
Ես զոլըս պեցիր սար ա.
Խանեն չըմ տալ իմ ախճիւղը,
Քյալբալսյի Սոլթան աղա:
ԱԺԸ 27

ՀԳետին են զոլը քար ա,
Ես զոլըս բարձր սար ա.
Խանին չեմ տալ իմ աղջիկը...

647

Ղարիր եմ, տեղըս քար ա,
Ղարիրոււթյուն զըմվար ա.
Աստված սիրեք, բան չառեք,
Ղարիրն ես ի՞նչ տնճար ա:
ՀՄԽԲ 4

648

Ղարիր եմ, տեղըս քար ա,
Ղարիրն եղ ի՞նչ տնճար ա.
Վախում եմ՝ զարիր մեռնեմ,
Անադե հողը մըտնեմ:
ՆՀԶ 108

649

Քար ե սիրտըս, քար ա,
Սիրտըս ջըրից վարար ա.
Գեղի առջի խորոար
Իմ սիրած սիրուն յար ա:
ԲՍ 124

650

Ձորերս ի վեր հանդեր ա,
Ջուրը տունըս քանդեր ա.
Շուտ արա, յես դարձիր յեկ,
Սիրածըդ տանն տնճեր ա:
ՀՄԽԲ 9

123. Ձորերս ընի դանդեր ա,
Քիմ ըրծաթի բանդեր ա.
Յար ջան, քու ջանին մատաղ...
ԱԶ 374

Զորքն ու զաւա անդեր ա,
Զիմ երկաթե բանդեր ա.
Յարիս վոր տենաս՝ առա,
Քու խեղճ յարը անտեր ու:

ԱՅԱ 56

Քուերսը վել հանդեր ա,
Թվանքըդ լիքը բանդեր ա.
Ա տղա, գընա, շաւտ արի,
Քիթը կալածն անտեր ա:

ԱԸ 140

651

Հանդեր ա, հա՛ հանդեր ա,
Զիմ արծաթի բանդեր ա.
Դանակ բերեք, սիրտ ճղե՛ք,
Ես ի՛նչ բըղում դարդեր ա:

ԱԳ 267

Ըստըղավ բոտի հանդեր ա,
Լոխ ըրծաթե բանդեր ա.
Տենակ պերեք, սիրտըս ճղե՛մ,
Բուղում-բուղում դարդեր ա:

ԱԺԵ 46

Սրհենց նիեր հանդերը,
Թաղա արծաթի բանդերը.
Դանակ պիտի, սիրտըս ճղե՛ք,
Բուղում-բուղում դարդերը:

ԱԳ 263. ԲՍ 134

Տես՝ Արփաչայի հանդերը:

652

Աղջիկ, չիլեն ծալ երա,
Շիլեն ծալ ու մալ երա.
Եդ քու կարմիր թընչերուց
Պագ մի տուր, հալալ երա:

ԱԸ 444

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Դիլար, չիլեն ծալ երա.

Ամպեր երաց, հով երաց
Քու պագ ձի հալալ երա:
ՎԺԵԱ 4

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Քընձոր թալեմ, խամ երա,
Քու պագ ձի հալալ երա:
ՎԺԵԱ 3

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Ծալ երա, ծալ-մալ երա.
Դիլար, չիլեն ծալ երա,
Քընձոր թալեմ խամ երա:

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Դիլար, չիլեն ծալ երա.
Թաղիս թալեմ, նըստի խով երա:

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Դիլար, չիլեն ծալ երա,
Պագիկ ըմ տուր զիկ, նստիժամ երա:

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Դիլար, չիլեն ծալ երա,
Ծալ երա, ծալ-մալ երա:
ԾՎ 91

Շիլեն ծալ, չիլեն ծալ,
Շիլեն ծալ ու մալ երինք,
Շիլեն ծալ ու մալ երինք,
Պագիկ մի՛նձի հալալ երինք:
ՀԺԵ 128

653

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Յես ել եղնիմ քեզ փեսա.
Երթամ քաղաք, չիլ բերեմ,
Մեկ ինձի աչքով երա:
ԱԵ 204

654

Արեվը մերեմեր ա,
Ոյխարն ու դառն անտեր ու.
Մերավորը մերն ընկավ,
Անմերը ինչի՞ տեր ա:

ՏԵ 154

2. Ոչխարը, դառն անտեր ա:
ՌՄ 107. ԲՍ 157

3. Մերա՛վորը մերն եղա՛վ:
234. Վոչխարը դառնամեր ա.
Ով մեր ունի՝ մերատեր ա,
Ով մեր չունի՝ ինչի՞ տեր ա:
ԱԺԱ 51

Արե՛վը մերեմեր ե,
Գառը ոչխրին տեր ե.
Խընդա հորով-մորովը,
Յեթումը ինչո՞ւ տեր ե:
ԱԶ 387

Արեգա՛կը մերեմեր ա,
Տես՝ Արեգա՛կը մերամեր:

655

Մերե թրվանքը ծանդըր ա,
Լոխ ըրծաթե բանդեր ա,
Ախտա խանը սատկալ ա,
Մին ա խուշը անդար ա*):
ԱԸ 32.
*) Զին ա ղուշը անտեր ա:

656

Քարդու ծառը բարձր ա,
Սիրած յարը քաղցր ա.
Վոր քու միտքն ինձիկ ա,
Եի՞ չի ստիր՝ փախցրա:
34. Աղչիկ, ումուղրդ մեռնի.
Ինչո՞ւ չասիր՝ փախցրա:

657

Մեր բարդիքը բանձըր ա,
Իրար մոտիկ թանձըր ա.
Թե վոր ինձի քե չեն տա,
Գիշերն արի փախցրա:
34. Աղբեր, խաթրը չըմընա,
Մեր յար քեզնից քաղցր ա:

658

Մեր բարդիքը բարձր ա,
Սիրած յարը քաղցր ա.
Գընա մորըս հարցըրա,
Արի ինձի փախցրա:

ՌՄ 131

12. Մեր բարդուքը բարձըր ա,
Սիրած յարը քաղցըր ա:
ԱԴ 176

4. Թե չի ուղի՝ փախցըրա:
134. Մեր ծառները բարձըր ա.
Առաջ մորըս հարցըրու.
Յետ արի ինձ փախցըրու:
ՏՆ 214

34. Գընա նանին հարցըրու,
Թե վոր չըտա փախցըրու:
ԱԺԱ 51

134. Բարդի բոյին բանձըր ա.
Դե գնա մամին հարցըրա,
Թե վոր չի տա՝ փախցըրա:
ԾՎ 51

Ուռի ծառը բանձըր ա,
Սիրուն յարը քաղցր ա.
Գընա հորը հարցըրա,
Վոր չըտըվեց՝ փախցըրա:
ԱԲ 339

3. Գընա մորը հարցըրա:

Մեր չարդաղը բանձըր ե,
Սիրած յարը քաղցըր ե.
Քեկեք հորը հարցընենք,
Թե չըտըվեց՝ փախցընենք:
ԱԳ 98. ԲՍ 147

Մեր բաղը շատ բարձըր ա,
Սըրտով սիրած քաղցըր ա.
Կ'երթամ հորը հարցընեմ,
Թե չի տըվա՛վ՝ փախցընեմ:

659

Մեր սարը շատ բարձըր ա,
Աղբեր, լեզուդ քաղցր ա.
Կըրակն ընկել ինձ կ'երի,
Շուտ արի ինձ փախցըրա:

660

Բարդի ծառեր բանձր ա,
Սիրած յարը քաղցր ա.
Յարիս անուն Արաքսի,
Ծոցն ելնե կարմիր թափի:
ՎժԵԲ 5

661

Աղջի, երթանք գընա վերա,
Յես վարդ քաղեմ, գու յիունջ հրա.
Պաղիկըմ աամ, գու հոս երա:
ՎժԵԲ 14

662

Նուռը նրուանը վերա,
Յես ձեր գըռանը վերա.
Յես մի թութի ղուշ պիտի,
Իմ յարի կըռանը վերա:

2. Ծիտը հըղնանը վերա:
ԱԶ 381

663

Ոչխորը ղուշի վերա,
Ղըղխը խուզի վերա.
Յես մի թութի ղուշ պիտի,
Իմ յարի ուսի վերա:
ԱԶ 375

23. Գեղմը խուզի վերա.
Յես մի առուտի գուշ պիտի:

664

Երկանքըն աղի վերա,
Շամամը թաղի վերա.
Յես մի պըստիկ ղուշ եմ,
Իմ հերանց բաղի վերա:

3. Յես մի սինամ ղուշ պիտի:
4. Հերանցըս բաղի վերա:

Երկանքըս աղի վերեն,
Շամամը թաղի վերեն.
Յես մի թեվափոր ղուշ եմ,
Իմ հերանց բաղի վերեն:
ԲՄ 128. ԲՍ 151

Արկանքը աղին յերա,
Շամամը թաղին յերա.
Յես մի թիթուա ղուշ պիտի,
Իմ յարին բաղին յերա:
ԱԶ 378

Արկանքն ա աղի վերա,
Շամամն ա թաղի վերա.
Երնեկ յես մեկ ղուշ եղնենք
Իմ յարոջ բաղի վերա:
ԱԸ 441

Արկանքն ա աղի վերեն,
Խիարն ա թաղի վերեն.
Յես մի թառլան ղուշ պիտի
Իմ հորանց բաղի վերեն:
ԱԸ 143

665

Երկանքըն աղի վերեն,
Շամամը թաղի վերեն.
Մի վոսկի հեքյալ պիտի,
Իմ սիրուն յարի վերեն:
ՆՀԶ 57

666

Երկանքըս աղի վերա,
Շամամըս թաղի վերա.
Կարմիր վարդ, ալ ծաղիկ,
Մանիշակ մաղի վերա:
ԱԸ 139

667

Կայնեկ ես բաշի վերա,
Նայում սըրդաշի վերա.
Մեր ղուշմանին յերբ կըլնի՝
Տեսնեմ սե նաշի վերա:
ՏԵ 218

668

Ամպերը ամպի վերա,
Ամպերը սարի վերա.
Ամպեր, աստըված սիրեք,
Չանձրեվեք յարի վերա:
4. Դուք չըզաք յարի վերա:

Ամպել ա ամպոց վըրա,
Ամպել ա յայոց վըրա.
Ամպեր, աստված կըսիրենք,
Դուք չըդաք յարիս վըրա:
ԱԴ 169

Ամպել ե ամպի վըրեն,
Ամպ ե յայլեցոց վըրեն.
Թո՛ն, աստվածըդ սիրես,
Թո՛ն, մի՛ դա յարիս վըրեն:
ՀԺԵ 119

Ամպել ա ամպոց վըրեն,
Ամպը յայլեցոց վըրեն.
Ամպ, աստվածըդ կըսիրես,
Մի՛ գընա յարիս վըրեն:

669

Կարմիր վարդ ծառի վըրա,
Սիրած յար յառի վըրա.
Իւրբուլի պես կայնել ես,
Դու վարդի մառի վըրա:
ՏԽ 105

670

Խընձոր ես ծառի վըրա,
Ծաղիկ ես սարի վըրա.
Անուշ տաղ ասող բըրբուլ,
Կայնել ես քարի վըրա:
ՏԽ 16

671

Բըրբուլըդ դարի վըրա,
Խընձորը ծառի վըրա.
Սիրած սիրածի տային,
Ձոր գետնին, քարի վըրա:
ՀՄԽԱ 9
1. Բիւրբուլը տային վըրա:
ԱԳ 96. ԲՄ 150

672

Արեւը դարի վըրեն,
Մախմուռը քարի վըրեն.
Սիրելուս եմ կորցըրել,
Ալադյադ սարի վըրեն:

12. Արեւը սարի վըրեն,
Մախմուռը քարի վըրեն:

673

Արեւը դարի վըրեն,
Մախմուռը քարի վըրեն.
Յես իմ արունս կը Թափեմ
Սիրելի յարի վըրեն:

674

Արեւը դարի վըրեն,
Մախմուռը քարի վըրեն.
Մե դաստա վարդ եմ քաղե
Աղբորըս յար(ոյ)ի վըրեն:
ՀԺԵ 109

675

Կայնել ես դարի վըրա,
Զինարի ծառի վըրա.
Զըմուռ ֆասըդ դըրել ես
Համփուռ մաղերի վըրա:

134. Նըստել ես նըռան վըրա.
Ֆինո ֆասըդ դըրել ես
Շեկլիկ քյանքուլիդ վըրա:
ԱԲ 339

134. Կայնել ես առվի վըրեն.
Ֆինո ֆասըդ դըրել ես
Համփուռ քյանքուլիդ վըրեն:
123. Կայնել ես բաղի վըրա.
Կարմիր ֆասըդ դըրել ես
Համփուռ մաղերի վըրա:
ԱԵ 195

134. Կայնել ես նավի վըրեն.
Կարմիր ֆասըդ Թեքել ես
Շեկլիկ քյանքուլիդ վըրեն:
ԲՄ 142

134. Կայնել ես յառի վըրա.
Փուսքուլի ֆաս ես դըրել
Սադաֆ մաղերի վըրա:
ԲՄ 111. ԱԴ 167

134. Կայնեւ ես յառի վերա-
նախշուն աղլուխ ես կապել
Սըրսուռ մագերիդ վերա:
ՏՆ 209

Կայնեւ ա նավի վերան,
Բոյը չինարի նրման.
Զմուռ ֆասը դրել ա
Շեկիկ քաքուլի վերան:

676

Յրեվը սարի վերա,
Մամուռը քարի վերա.
Յես վոսկի սարք պիտեյի,
Իմ սիրած յարի վրա:
ՀՄԽԱ 21

13. Արեդակը սարի վերա-
Յես մի արծաթի սարք պիտեյի:
ԱԶ 379

3. Յես մի վոսկի սարք պիտի:
* 3. Մին թեմավոր ղուշ պիտի:
ԱԳ 269. ԲՍ 141
3. Ութը գյուկում քյարաբար:
ԱԳ 92

677

Կաքավը քարի վերեն,
Մախմարը յերի վերեն.
Մե վոսկե հեքալ պլտեր
Իմ ղարդաչին յերի վերեն:
ԱԲ 342

2. Մախմուռը քարի վերա:

Կաքավը դարի վերա,
Մամուռը քարի վերա.
Մի թեմավոր հավք պիտի
Իմ աղբոր յարի վերա:

678

Յերալ ըմ սերին յըրա,
Են սերին ըխպլըրին յըրա.
Սերալ ըմ, պեց չըմ թողում,
Ըստուծեն սերն ա յըրա:
ԱԺԹ 87

«Սիրել եմ սերի վերա,
Են սառն աղբորի վերա.
Սիրել եմ, բաց չեմ թողում,
Աստըծու սերն ա վերա»:

679

Թամքը թամքի վերա,
Աղունիկը վանքի վերա.
Իմ աղբոր ի՞նչ տեղ տեսար,
Թադ(ա)վորի թախտի վերա:
ԱԳ 264. ԲՍ 151

680

Ի՞նչ ես նըստեր հողին վերա,
Ալ ես հազեր մոռին վերա.
Երենկ քեզ գըրկողին վերա:
ԲՆԱ 67

Սուրբ Ակոր ճամբու վերա,
Տե՛ս՝ Արեվ եր ամպի տակին:

681

Կիր ըմ գըրա, հարցըրա,
Մինն ել գըրա դարձըրա.
Թե վոր քեզ աղջիկ չեն տա,
Ղայրաթ արա, փախցըրա:
ԲՍ 155

682

Արան տեղը չայիր ա,
Չայիր չե՛ ամայիլ ա.
Ղարիբ գյաղին սիրել եմ,
Յարաբ նանըս ղայի՞լ ա:
ՀԺԵ 111

234. Յարփաղը համայիլ ա.
Տըղա, քեզի առնում եմ,
Յարաբ նանըս ղայի՞լ ա:

Չակիլ քարը դորուղ ա,
Յապրաղն համայիլ ա.
Յես են դյաղին աչք ունեմ,
Տեսեք՝ նանըս ղայի՞լ ա:

Դուռիս առջին պայեր ե,
Չորս եթրաֆը չայեր ե:

ԱՔ 107

683

Լուսնակ անուշ բոլոր ա,
Մեջ թուխ ամպին մոլոր ա.
Ելանք սարեր քաղցրը նուշ,
Բոբիկ վոտներ կ'եններ փուշ:
ՎՃԵԱ 11

684

Լուսնակն անուշ բոլոր ա,
Սրլը՛մ ինք նըստեք ա.
Ծամերն իտե՛վ կաթ կ'անի,
Խոսք կըթալի՛մ, նազ կ'անի:

Աղջի, Սրլը՛մ, դու հի՛ւր (ո՞ւր) ես,
Յես աղբյուր եմ, դու ջուր ես.
Յես զըղըղամ, դու խըմես,
Յես վախենամ՝ դու ծըռես:

ՀԺԵ 96

Տես՝ Արեք երթանք մանդրկի:

685

Ես ճամբեքը ոլոր ա,
Յես քեզ տեսա, մոլորա.
Մոլորիս մեկ ճար արա,
Ինձ ել քեզ ընկեր արա:

ԲՄ 100. ԱԴ 165

686

Արխալուղ կարեմ, յախեն ոլոր ա,
Հեղնարիս տեսա, մըտես մոլորա:

687

Գետը նի մըտա, խոր ա,
Քաթան չապիկըս նոր ա.
Իմ նանին խարար արեք,
Յես ուլքա-ուլքա կորա:

ԲՀ 159

3. Խարար արեք իմ նանին:

ՏՆ 238

134. Ջուրը մըտել եմ խոր ա.
Խարար տարեք իմ նանին,
Դիար-դիար յես կորա:
ԲՄ 117

Չեմ մըտնի գետը, խոր ա,
Վոսկի հալափնիս նոր ա.
Խարար տարեք իմ մորը,
Դյուլա-քյուլա յես կորա:

Յես ուլքա-ուլքա կորա:

688

Մըտել եմ գետը, խոր ա,
Վոսկա հալափնին նոր ա.
Ա՛յ նանի, մինն ալ կարի՛,
Վոսկի կոճակնի շարի:
ԱԴ 261. ԲՄ 132

689

Մըտալ ըմ կյտը, խոր ա,
Քաթան շարեքյուս նոր ա.
Ա՛յար, մինն ել կարե՛,
Խե՞ստին ա, խե՞հո՞ւ:
ԱՃԹ 85

690

Տանըս տակը խոր ա,
Ջրու տեսակը հո՞ր ա.
Այ ոխտը տարվան կորած նըշանած,
Գերած սաղվաթըս հո՞ր ա:
ԱՃԹ 88

691

Մըրտիս դարդերը խոր ա,
Տունը մերը չի, նոր ա.
Բեֆասյղ մարդի ձեռին
Հուրն-հալիտյան յես կորա:
ՏՆ 257. ԲՄ 147

692

Շըվանա ճիւրը չոր ա,
կոռնըս մընկնիմ, խոր ա.
Եսա իմ յարես քընիլին
Թամամ տըսներկու որ ա:

ԱժԹ 87

«Շըվանա ջուրը չոր ա,
կոռնըս մեկնեմ, խոր ա.
Ես ա իմ յարիս գնալուն
Թամամ տասներկու որ ա»:

693

Մըն առնները չըրդըխավոր ա,
Սարերը լոխ ծիալվոր ա.
Ասոր են որեն մատաղ,
Վըր իմ ախպեր թըքավոր ա:

ԱժԸ 32

«Մեր դռները չարդախավոր ա,
Սարերը լոխ ծիալվոր ա.
Ասոր են որին մատաղ,
Վոր իմ աղբեր թագավոր ա»:

694

Մինթանեղ գառ կըտոր ա,
Հագինըդ արվան չոր ա.
Դու մեր տանը հարս գալիս
Մի՛ առի թե յես կտրա:

ՏԽ 191

695

Շորորա՛, Սալաթ, չորորա՛,
Լողկեն Արչակին կ'որորա:

ՆՀԳ 49

2. Նավակն Արչակին կ'որորա:
(Վիպակն յերդի կրկնակ)

ՀՄՈԱ 49. ԿԺԵ 2

Շորորա, գյամին, չորորա,
Լողկեն ի մեջ կ'որորա:

ՀԺԵ 54

Որորա գյամին, որորա,
Լողկեն ինե կ'որորա:

ՀԺԵ 54

Շորորա՛, Սալաթ, չորորա,
Ղայեղն Արչակիդ կ'որորա:

ՋԲ 23

Շորորեր ջնրան, չորորեր,
Իյամին Արչակուն կ'որորեր:
ՎԺԵԲ 17

Շորորա՛, խանում, չորորա՛,
Շարորա՛, փեշերդ երեվա:
(Կրկնակ) ՏԽ 198

696

Գյամին քյաչեր դեմ Շուխուրա,
Ովան բարձեր բեռ ըմ խինա.
Ովան գյաջեր խարսնիս, կու՛ ձենա, —
— Ջուապ տարեք խերկան, մերկան,
Իմ նըչանլուն առնին, թըխ տուն
ի գան:

Որորա գյամին, որորա,
Լողկեն ինե կ'որորա:

Արեմն առեր գյամու մառան,
Ղարիթ խավքեր սիրու թափան,
Արչակու լեչ առան տարան:

Շորորա գյամին, չորորա,
Լողկեն ի մեջ կ'որորա:

Արչակ տարան մըջ խաչերաց,
Սալաթ կայներ վըր քարերաց,
Պուտ-պուտ արուն թուխ աչքերաց,

Որորա գյամին, որորա,
Լողկեն ինե կ'որորա:
ՀԺԵ 54

Հմմտ. Մըտնում եմ բաղը:

697

Ձեր բաղի դուռը բաց ա,
Վտտները շաղով թաց ա.
Ինձանից հեռացել ես,
Աչքերըս լիքը լաց ա:

ՀՄԽԱ 8

4. Աչքերըս լիքը թաց ա:
ԱԴ 170

13. Մենձ բաղի դուռը բաց ա,
Յարիցըս հեռացել եմ:
ԱԺԱ 57

13. Բաղիս դուռը բաց ա.
Յարիցըս հեռացել եմ:
ԱԺԱ 51

Ձեր բաղի դուռը բաց ա,
Վտտները շաղով թաց ա.
Յարիցըս հեռացել ես,
Աչքերըս լիքը լաց ա:

ՔՀ 164. ՌՄ 134. ԱԴ 173.
ՏԽ 208. ԲՄ 136

13. Մեր բաղի դուռը բաց ա.
Ամեն ինձի տեսնելու:

Ձեր իգու դուռը բաց է,
Վտտները շաղով թաց է.
Յարիցըս դատվեր ես,
Աչքերըս թաց-մաց է:

ՎՄԱ 96

698

Տանըս դուռը բաց ա,
Պուտիկ պուտիկ ամլած ա.
Յորդան-դոշակ քրցած ա,
Ճարըս վրեն կըռնած ա:

ԱԺԱ 61

699

Թոնդիրը բաց ա,
Վըրեն լե թաց ա.
Տասներկու ջան ենք,
Մեկ չոր լե քած ա:

700

Ծաղիկ ունեմ, շատ բաց ա,
Սիրտըս քեզ հետ կըպած ա.
Յերբոր քեղի մոտացա,
Հիվանդ եյի, սաղացա:

3. Յերբոր դուն ինձ մոտ եկաւ,
Հիվանդ եյի, լավացա:

701

Յերկինքն ամպել ա, գետինը թաց ա,
Սիրտ-հիւ կայնել ա, երեսը բաց ա:
ԱԲ 336

Երկինքն ամպել է, գետինը թաց է,
Յարըս քընել է, երեսը բաց է:
ՀՄԽԱ 10

2. Յարըս քընել է, դարդանը
բաց է:

Երկինքն ամպել, գետին թաց էր.
Իմ թոռունի ջանդակ բաց էր:

702

Առուն թըռա անցկացա,
Շատ դարդերի դիմացա.
Շեկ տղա, քեղի համար
Գիտե՞ս՝ ինչեր իմացա:

ՏԽ 212

703

Դըռան տակին թաք կացա,
Յերբոր գալը իմացա.
Վտտներս սեմ ջուր իջավ,
Ախ, մեկ ձայնըս հիմացա:

ՏԽ 138. ԲՄ 157

704

Մուղնու առուն լողացա.
Գյուլի յալուղ գողացա.
Ոխտը տարի հիվանդացա,
Յարև եկավ՝ լավացա:

ԱՅ 344

123. Մուղնովա գյուղ լողացա,
Մուղնովա շուշքեն գողացա.
Յոթ տարի հիվանդացա:

ԱԴ 174

12. Մուղնի ջուրը լողացա.
Մուղնու շուշքեն գողացա.
(Մուղնա շուշքեն գողացա):
(Մուղնի շուշքեն գողացա):

124. Մուղնովա գեղը լողացա,
Մուղնովա շուշքեն գողացա.
Յարև եկավ, յես լավացա:

ԱԶ 390

Գացի վանքը, լողացա,
Վանա շիշքեն գողացա.
Իրեք տարի հիվանդ էի,
Յարիս տեսա, լավացա:

34. Ով եկավ, չը լավացա,
Նանիս տեսա, լավացա:
4. Աղբերս եկավ, լավացա:

705

Ելա, եյա, հեռացա,
Ղարիբ ելին մոտեցա:
Անուշ յարևս միտս ընկավ,
Մեջքս առավ, կոռացա:

34. Ել ու գյուն կըշտիս չըկա,
Ձեռքս ծոցիս երեցա:
34. Կըշտիս էլ ու գյուն չաւնեմ,
Ձեռքս ծոցիս երեցա:

Գացի, գացի, հեռացա,
Հեռու սարին մոտեցա:

Ենեղ լմ յարին կարոտցա,
Կես ճամբուն թողի դարձա:

ՀԺԵ 81

Գացի, գացի, հեռացա,
Հեռու սարին մոտեցա,
Դարդ ու զամով երեցա:

ԱԵ 193

706

Դացի, գացի, հեռացա,
Բարձրը գեղին մոտեցա:
Գացի թ'առնենք թաղա հաց,
Անտեր թուլան զիս եխած.
Փախա, ելա վեր դարին,
Հավար արի իմ յարին:

ՀՀ 321

Տես՝ Բարձրը տարեն եկա ցած:

707

Հորս ու մորըս մոռացա,
Ել ու գյունից հեռացա.
Մի յարի խաթեր համար՝
Վախտիցը շուտ ծերացա:

ՏԵ 173

Դու կրակովդ արեցա,
Տես՝ Ա՛խ Մարո՛, դուն վախ Մարո՛:

708

Յա՛ր, մի՛ գնա, երեցա,
Քեզի հավանիս կացա.
Գալըդ լավ եր ինձ համար,
Գընալըդ չատ ցավեցա:

709

Ձեր բաղի կըշտովն անցա,
Քեզ բողոմը չըտեսա.
Կընձորներն աչքովս ընկան,
Նըբա դունին հավասա:

ՏԵ 218

710

Ձաղջի դըռնով յեռ անցա,
Անուշ հոտեն յեռ լըցվա:

ՀԺԵ 50

711

Ձուն եկի, եղի լափա,
Քու դարդից հալա թափա.

Ձուն եկի, սարեր լւրխի,
Շուն յարուկ զամալ փոխի:

ԲՆԳ 123

712

Ետոր պառ ա, միջունք ա,
Ամպել ա, պիտի ձուն դա.
Աղջի՛, բուկըդ սաղաֆ ա,
Արցունքները ուլունք ա:

34. Աղջի՛, բուկըդ սաղաֆ ա,
Արանքինը ուլունք ա:

ԱԺԱ 50

713

Յա՛ր, արի եփենք քաբար,
Ամենքին կրտամ ջուղար.
Քանդի, ավերվի տունը,
Ով մեջտեղ կ'ընկնի սաբար:

1. Յարս եկավ, եփենք քաբար:
ԲՄ 132

714

Դու ելել ես, կ'երթաս մարադ,
Վիղըդ երկեն, մեջքդ բարակ,
Կերածըդ մեղր ու կարադ,
Հագիդ հալավ քե բումբարակ:

ԺԽ 66

Տընեն ելար, կ'երթաս մարադ,
Քու ուտիլուն մեղր ու կարադ,
Ինչոր կրխազնիս՝ քե մըմբարաք
Ֆաժդը չինար, մեջքդ բարակ:

ԾՎ 36

Դու ելեր ես, կ'երթաս մարադ,
Թեվերդ երկեն, մեջքդ ա բարակ.
Քու ուտելիք սեր ու կարադ,
Քու հազնելիք քե բումբարաք:

ԱԵ 193

Դուն ելեր եր, կ'երթեր մարադ,
Վիղդ ե երկեն, մեջքդ ե բարակ.
Քու հազնելիք քե բունբարադ,
Քու ուտելիք մեղր ու կարադ:

ՆՀԶ 93

Եամար ելե, կ'երթա ի մարադ,
Դիլար ելե, կ'երթա ի մարադ,
Քո ուտելիս մեղր ու կարադ,
Քո հազնելիս լե քե մումբարադ:

ՀԺԵ 98

234. Բոյըդ երկար, մեջքը բարակ,
Կերածըդ եր մեղր ու կարադ,
Հագիդ դեյրեն քե բինբարաք:

Դու ելել ես, կ'երթաս մարադ,
Վիղըդ երկեն, մեջքդ բարակ,
Ինչ որ հազնիս՝ քե մունբարակ:

ՔՄՎ 23

3. Քու կերածդ ե մեղր ու
կարադ:
ՏԽ 87

23. Քու ուտելուն մեղր ու կարադ,
Խազնելուն քե բունբարաք:
ՔՄՎ 30

23. Քյո կերելիս մեղր ու կյարադ,
Քյո խազնելիս քե բումբարաք:
ՏԽ 244

Դու ելար, գընացիր մարադ,
Թեվերդ երկեն, վիղըդ բարակ,
Հագիդ հալավ քե բինբարակ:

ԱԵ 206

Ելեր ես կ'երթաս կը մարադ,
Թեվերդ երկան, մեջքդ բարակ,
Կերածդ ե միշտ մեղրով կարադ:

ՋԲ 19

Ելեր ես, կերթաս Վարադ,
Ինչ ես խաղեն՝ քե մումբարադ,
Քյո կերածն ի սեր ու կարադ:
ՎՍԱ 97

Տըղա՛, ինչ ե դիւակըդ,
Յախեն կոճկուն Լլակըդ.
Մի՛ բանս ճերմակ դոշըդ,
Վառեց ինձի կըրակըդ:

ԱԶ 389

13. Տընեն ելար, կ'երթաս Վարադ,
Քո սւտած՝ մեղըր կարադ:
ՆՀԿ 47

124. Տըղա, ի՞նչ ա իւազըդ,
Ողււկ-կոճկով բիւակըդ.
Յարեդ քըցիր կըրակը:

ԱԲ 341

Ելեր ես, կ'երթաս ուխտ Վարադ,
Քո ուտելիք սեր ու կարադ,
Ինչ հազեր ես՝ քե մուրարեք:
ՍՄ 299

716

1—3. Դերիկոն ելի, կ'երթա
մարադ,
Ուր (իբ) ուտածն ի սեր, մեղը,
կարադ:
ԾՎ 44

Նրան կըլեալ պըռոշըդ,
Խընձարի կըլեալ թուշըդ.
Շեկո՛, քու խոզին ուտեմ,
Սիւտակ ու մարմառ դոշըդ:
ՀԺԵ 110

Տես՝ իմ յարիս մեկը բարակ:

715

Խընձորի կեղեվ թուշըդ,
Նրան կեղեվ պըռոշըդ.
Ինձ հալ ու մաշ են արել
Մարմարից սիւտակ դոշըդ:
ՏԽ 151

Աղջիկ, ի՞նչ եր դիւակըդ,
Ողով կոճկուն բիւակըդ.
Մի՛ բանս բայազ գոյկսըդ,
Ինձի վառեց կըրակըդ:
ԱԴ 163

717

Աղջիկ, ի՞նչ եր դիւակըդ,
Ողււկ-կոճկով բիւակըդ.
Մի՛ բանս ճերմակ գոյկսըդ,
Ինձի կ'եպե կըրակըդ:
ԱԳ 92

Տըղա, տես քու ճարըդ,
Թող դա ինձի քու չարըդ.
Հերիք ինձի լացընես,
Ձե՛ յես եմ քու ճըրազըդ:
ԱԶ 386

718

124. Աղջիկ, ի՞նչ ե դիւակըդ,
Ողուն կոճակ բիւակըդ...
Սիրտը քըցիր կըրակը:
ՀԺԵ 126

Աղջիկ, ի՞նչ ա դիւակըդ,
Ողն ու կոճակ բիւակըդ.
Մի՛ բանս ճերմակ կուրծքըդ,
Ինձ գոյեց քո կըրակըդ:
3. Բաց արա ճերմակ դոշըդ:

Նազ արե՛, նազ արե՛, քաւեմ
նաղերըդ.
Եպրիւշեմ թելերով հիւսեմ
մաղերըդ.
Հազցնենք, կապցնենք, մարոնցդ
դրկենք,
Բեչեզ վըռդ ձգենք, ետեվեդ
հայինք:

(Հաբասնեկան)

ԲԱԱ 557

719

Քանի՞ մեկ, քանի՞ մեկ ադ քու
նազերըդ,
Անմահության ջրով վըլա մագերըդ.
Յես ուր (որ) երթամ, որո՞ւ
տանես նազերըդ,
Եկուր, ազվոր աղջիկ, հարս եղար
մեզի,

Յախուժ, զըմրուժ, անգին քար
եղար մեզի:
(Հարսանեկան)

ՀԱ 416

Քանի՞ մեկ, քանի՞ աս քու նազերըդ,
Վարդին ջրով լըվացեր եմ
մագերըդ,
Յես ալ չըլամ, վորո՞ւ տ'ընես
նազերըդ.
Ջարկիր, կըրակ աղվիր, կ'երիմ
կըվառիմ,
Ջըրի պես ծարավ եմ, ճամբուդ
կընայիմ:
(Սիրերգ)

ԲՆԱ 324

720

Աղջի՛, չամամ ծըծերըդ,
Թողնե՛ս՝ բանամ ծըծերըդ,
Ինքն իրեն խրխըչում ե
Սիպտակ քալամ ծըծերըդ:
ԱԸ 194

721

Աղին քաթ առամներըդ,
Թանգ մեղրամոմ մատնեըդ.
Թող մի երեսիս դիպի
Փափուկ շարժադ ձեռներըդ:
ՏՅ 151

722

Աղջի, ինձի վառեց սերըդ,
Մահձրկվի քյաֆուր մերըդ.
Դոչիցրդ կախ ես արել
Շահժարի պես մագերըդ:
ՏՅ

723

Երկնից կամար ունքերըդ,
Ինձի վառեց քու սերըդ.
Մատաղ լինիմ սեմ աչին,
Յես կարոտ եմ քու պաշին:
ՀՄՈԱ 42

724

Մատաղ լինիմ քեզ ու մորըդ,
Գըլուխըս զուրբան քու հորըդ.
Աստված պահե ջուխտ աղբորըդ.
Երվա վառվա յես, շիրին:
ՏՅ 224

725

Խեչոն գընաց Բայաղիդ,
Թուըը կըպավ բողաղիդ:

726

Դու կաղնեւ ես գութանիդ,
Շըրմըղըդ բերանիդ.
Դու բարակ, մեջըդ բարակ,
Ղուլ գընամ ջեյրան ջանիդ:
ԱԶ 376

124. Նըստել ես ջուխտ գերանին,
Շըրմըղըդ բերանին...
Ղուլ գընամ ջեյրան ձեռիդ:
ԱԶ 381
Տես՝ Շողքը կըկաթի գերանին:

727

Կարմիր աղուիր ձեռիդ,
Այ թինիչը կրոներիդ.
Ձինավոր Մուրր Սարգիսը
Բայթի հասնի հավարիդ:
ՏՅ 175. ԲՄ 153

728

Ջրից ես դալիս, կուժն ուռիդ,
Մատաղ դրնամ յես քու լըտիդ.
Մատըծու կեծակը զարկի
Են քու սեվահողի փևսիդ:
ՏՅ 228

729

Գերի յեղա՝ աչքերիդ,
Կամարակապ ընքերիդ.
Եսենց անդուժ սիրտ ունիս,
Վոր չես ճանչնա ընկերիդ:
ԱԼ 127

730

Առավոտուն հետ խաղերուդ,
Մայիլ եմ սըրմա մաղերուդ,
Չեմ դիմանար քու նաղերուդ:
ՀԱ 120

Առավոտուն երկու մարդ,
Տես՝ Առավոտ լոր մտով արա:

731

Ծաղիկ եմ ցանե, չորս բոլորն է
վարդ,
Վարդի հոտն անուշ կըցրվի իմ
դարդ.
Փընջիկ մի քաղեմ ուղարկեմ յարիս,
Կարոտըս չըմնար վեր ասորովորիս:
ՎՍԲ 40. ԺԽ 31

732

Բաղչե մ' տընկի, բիթուն քյաֆուր
վարդ,
Ելա քաղելու, չելավ ձի կըսմաթ.
Բաղչե մ' տընկեցի, բիթուն
ղրորնդաթ,
Աստված մենակ չիտիր բերախտիս
դարդ:
ՀԺԵ 45

733

Կ'երթամ վանա բերդ,
Վոտաբերս չի գա հետ.
Կ'ուզեմ դառնամ յետ,
Իմ յարն առնեմ հետ:

- ՀՀ 828

4. Իմ յար բերեմ խետ:

ՎՍԱ 37

14. Եհանք վանա բերդ.

Իմ յար չի գա խետ:

ԳՎ 122

Ժամի բոլորն ավաղ ե,
Տես՝ վանքի բոլորն ավաղ ա:

734

Ջերբս լիքը իվաղ ե,
Յարիս թուշը գյուլվաղ ե.
Ջերբս լըցի ծակած եր,
Յարիս թուշը խածած եր:
ԱԵ 204

735

Ղարսա շուրը պաղ բուլդ ե,
Իմ յարըս թոփիլի կ'ուզե.
Կըտրել ե թոփուլ թելը,
Ջարկել եմ չաթմի ֆերը:
ԱԴ 172

736

Հերանցըս դուռը դուլդ ե,
Հերըս չա'տ բալըղ կուզե.
Հարուր մանեթին աչե,
Պալտունը թևվըղ քաչե:
ԱԳ 100

134. Հերանցըս կալր դուլդ ե.

Չաքմանի թեվին քաչեք,

Իրեք հարուրին աչեք:

ԱԶ 388

Տես՝ Հերանցըս դուռը դուլդ ա:

737

Աղջիկն եկեր պար կ'ուզե,
Մարգարիտներ չար կ'ուզե.
Հրյր պաղ ըմ չըտըված՝
Ինձեն տնդին քար կ'ուզե:

ԱԳ 32

738

Ջրբի միջին հալուս է,
Հաղինը դանալու է.
Ղանալու թափում ա,
Աղջիկ տղին խաբում ա:

34. Ղանալու թափել ա,
Աղջիկ տղին խաբել ա:
Տես՝ Ջրբի միջի ճիւղ խոտը:

739

Առաջոտուն կ'ելլես, արեւ կուցաթե,
Բերանդ որ կուբանաս, մեղըր
կուկաթե.
Եկու նըստինք, ահուշ ահուշ
խորաթե:
ՀԱ 415. ԲՆԱ 101

Ջաղացիս դուռը տարթ է,
Տես՝ Տարթ ա:

740

Երկինքն ամպել է, գետինը մութ է,
Յես քեզ սիրել եմ, թող ասեն՝
սուտ է:
ՀՄԽԱ 10

741

Իջա զարգամին, մութ է,
Ճիւղ ի ընկավ քութե.
Աստըծու իաշմին լոգաս,
Ես իրիկուն կիրակմուտք է:
ՀՀ 323

742

Ամպել է, երկինք մութ է,
Աշխարհի վերջը սուտ է.
Թող իմ սիրածն ինձի տան,
Բիրադի ասեն՝ սուտ է:
ՌՄ 135. ԱԴ 174

Տես՝ Ամպել ա բութ-բութա:

Աչքերդ խափումաժ է,
Տես՝ ... Խափումաժ են:

743

Քաղցըր լեզուդ բալի բալ է,
Թուխ աչքերդ դաշ ու լալ է.
Տեսնողն կըլնի բոյիդ հեյրան,
Մեկ չինարի սալվի տալ է:
ԲՄ 158

744

Աղվոր, քու հագածըդ ալ է,
Ելի, խալուն վըրա քալի.
Քալի ու մանտըրտիկ քալի,
Ալուկ փեշերդ վեր ծալի:
ԲՆԱ 100

Աղջիկ, քու հագածըդ ալ է,
Ալուկ փեշերդ վեր ծալի:
Քալի ու մանտըրտիկ քալի,
Քու աղթուկ բոյիդդ երեվա:
ՀԱ 414

Ելի, խալուն վըրա քալի,
Քալի ու մանտըրտիկ քալի.
Հարսնուկ, քու հագածըդ ալ է:
(Հարսանեկան)
ԲՆԱ 557

745

Ինի մանչուն Փասը ալ է,
Դառնա, դառնա ինձի կ'աչե.
Ինձեն քեզի Փայդա չըկա,
Գընա, գընա, ճամփադ աչե:
ԱԳ 94

4. Գընա, գընա, ճամփադ քալի:

746

Հաղինըդ հարմիր չալ է,
Կերած կաթըդ հալալ է.
Չըլինի, վ.ր ինձ թողնես,—
Յարըդ քեզ պես մարալ է:
ԲՄ 126

747

Հագիր չուխիկըդ, քուլե՛.
Տեսնամ՝ բոյիդ կըվայե՞.
Ելինձ, ըսեմ աղայիդ,
Բոյիդ հատ մ'ալ թող կարե:
ԲՆԱ 624

... Ելել ե. պըլել ե. քալել ե.
տըփել ե. ամպել ե. սառել ե.
փըռվել ե. բացվել ե. պատել ե.
ձընտել ե. քերել ե, գըրել ե.
բոլորել ե. նորել ե. հեշտացել ե
և նմանները տես՝ էլել ա. պըլել
ա. քալել ա. ամպել ա. սառել
ա. փռվել ա և նմանների կարգի
մեջ:

748

Հոփին հոփ տուր ու քելե,
Դոշըդ թափ տուր ու քելե:
(Կրկնակ)

ԱԶ 386

749

Անձրեպն եկե, ջուր ե չըխե,
Իմ յար ղիւր ամալն ե փոխե,
Երդըմցեր ե՝ չեմ չի կոխե:
ԶԲ 22

750

Շահարի անգը փոխե՛,
Շահիդ ղալբ ե, տար փոխե՛.
Իտով ինձ դ'ուզիս խափի՛,
Տար հալե՛, աճկըտ կ'իսե՛:
(Աղջիկը չի հավանում իր նշանածի բերած ընծաները)
ԹՄԿ 63

751

Աղջի՛ մազերըդ թուխ ե,
Ես ի՞նչ բարութի մուխ ե,
Մուխ անողը բոռանա,
Ինձի, քեզի մոռանա:

Աղջի՛, մի՛ դա, մեր տուն ծուխ ե,
Տես՝ ... Ծուխ ա:

752

Հորըս դուռը սալած ե,
Զին ալարած կայնած ե.
Զափուկ երա, ինձի տար,
Դուճմաններըս կայնած ե:
ՀԺԵ 126

753

Կարմիր քարը տաչած ե,
Բոյըս ղալամֆաչած ե.
Ինչ ենեմ վոր քաչած ե,
Սիրտըս հալած մաչած ե:
ՀԺԵ 126

123. Զաղցի դուռը տաչած ե,
Թարըս ղալամֆաչած ե.
Ղալամ քաչիլն ի՞նչ կ'ոնե:
ԹՄԿ 63

23. Բոյըս ղալմով քաչած ե.
Թես ի՞նչ կ'ենեմ եդ բոյը:
3. Ի՞նչ անեմ ղալամ բոյը:
3. Ի՞նչ անեմ ղալամֆաչը:

1-4. Կարմիր քարը տաչած ա,
Բոյը միջին քաչած ա:
ԿԺԵ 12

Կարմիր քարը տաչած ա,
Բոյըս մեջը քաչած ա.
Ինչ անեմ վոր քաչած ա.
Սիրտըս հալումաչած ա:
ԱԲ 345

234. Բոյըս ղալմով քաչած ա.
Ի՞նչ անեմ ղալմով քաչած ա.
Սիրտըս հալած մաչած ա:
ՀԺԵ 111

757

1-4. Կարմիր քարը տալած է,
Սիրտս հալած մալած է:

ԿԺԵ 65

754

Ջաղճիս դուռը տալած է,
Մահաբամաս դյուլքալած է:

Իրեք սր է չեմ տեսե,

Սիրտըս փորես քալած է:

ԱԳ 98

24. Բոյըս դալամբալած է.

Սիրտըս փորես մալած է:

ՀԺԵ 120

Ջաղցի դրոներ տալած էր,
Գյուլմահրամեն քալած էր.

Եսոր, երեկ չեմ տեսեր,

Խեղճս գըլխես կորած է:

ՆՀԶ 88

755

Ժամի պատը տալած է,

Քեզի վըրեն քալած է.

Ճամփիդ ուղարի համար՝

Ջաղ հավերը խալած է:

ՏՆ 254. ԲՄ 124

Տես՝ Ջաղցի դրոներ տալած են:

Տես՝ Ջաղչի դրոներ տալած էր:

Տես՝ Ջաղցի քարը տալուկ էր:

Տես՝ Ջաղացիս դուռը տալած:

756

Մե բարձ ունիմ, դրած է,

Պարլս վըրեն չընած է.

Ա՛ք ու ունքին հավան եմ,

Մե քիչ ռանդը Թըռած է:

ԹՄԿ 63

124. Բարձր յաղմա դըրած ա,

Յարրս վըրեն չընած ա.

Մի քիչ ռանգը տարած ա:

Տես՝ Թըվանքն ուտիդ դըրած:

Աս գիշեր մարկոսակ է,
Ալվոր, չափըդ խասակ է.

Եկուր, ինձի բեհ մի տուր,

Վաղը յետի պըսակ է:

ՀԱ 460

758

Կանչե՛, կըռունկ, կանչե՛, ձանըդ
բարակ է,

Ո՛ր որ խաբիբ մը գա, «իրտը
կըրակ է»

ԲՆԲ 42

759

Կանչե՛, կըռունկ, կանչե՛, ձենըդ
բարակ է,

Յարըս կորուցեր, հալըս յաման է.

Կըռունկ, եղած տեղըդ չայիր—
չիման է,

Աշխարհքըն արեգակ, ինձի
դուժան է:

ՋԲ 21

Տես՝ Կանչե՛, կըռունկ, կանչե՛ քանի
գարուն է:

760

Պարդ գիշերը լուսնյակ է,

Իմ յարը արեգակ է.

Արեգակի պես յար ջան,

Խոսքըդ մեղր ու կարագ է:

ՏՆ 190

761

Կեսերըս հագածը փուլլու չապիկ է,
Գիտես քի քու տըղադ ինձի երիկ է.

Ալ չիմ դիմանար, մա՛րըս, հերիք է:
(Պանդխտի)

ԲՆԲ 680

762

Ճերմակ սարը մոտիկ է (ա),

Ձյունը եկել, գոտիկ է (ա).

Մեռնիմ իմ յարիս բոյին,

Տունս տանըդ մոտիկ է (ա):

ԱԴ 170

123. Մինամ սարեր մոտիկ ա,
Ձունը եկեր, գոտիկ ա.
Մեռնեմ իմ յարիս բոյին...
ԺԽ 60

Մինամ սարեր մոտիկ ա,
Ձուն ա եկեր, գոտիկ ա.
ԱԸ 440

Տես՝ Ելանք սարերը մոտիկ:

763

Յայլի ձորեր խորունկ ե,
Ճիլ խոտը չուրի ծունկ ե.
Յարըս մեջը նըստած ե,
Գիտես թե անուշ խունկ ե:
ՏԽ 197

764

Հեվարն իրե, բերի դա՛հ ե,
Ձուսք տարեք յարոջս, վա՛հ ե.
Աչքունք կուլեր, սիրտն ուրախ եր.
Սրբախն մեռնիմ, սեր կեր ի նե,
Աչքս մեռնիմ, գեղ կեր ի նե:
ՀՀ 305

765

Սարին տակը մեծ գեղ ե,
Ջրեր խառնած մեկ տեղ ե.
Իմ յարըս ինձ չի ճանչնա,
Խելքը միտք ո՞ւր տեղ ե:
ԱԳ 101

1. Ջաղցի տակը մեծ գեղ ե:

766

Գամբախ Բուլանըխ, ի՞նչ անուշ
գեղ ե,
Երկուս մե շապիկ, փողպատն ի
նեղ ե.
Յարիս մեկ պաղն ի սըրտիս ի գեղ ե:
ԲՄ 59

Մըշու դաշտ, կըռեն, խորտակի
տեղ եր,
Երկուս մեկ շապիկ, փողպատն
նեղ եր.
Գու շունչ որ կըշքնչեր, իմ խոցին
դեղ եր:
ՀԺԵ 91

1—3. Գացինք Բուլանուղ, ի՞նչ
անուշ դեղ եր,
Երկուս մեկ շապիկ, փողպատ
նեղ եր:
ՀԺԵ 127

767

Աս ի՞նչ տեղ ե(ր), առ ի՞նչ
դեղ ե(ր),—
Բաղեչ քյաղաք անուշ տեղ ե(ր).
Կարմիր սուլեր ոտաց նեղ ե(ր),
Բալաք աչքեր խոցուն դեղ ե(ր):
ՀԺԵ 58

Ասին՝ ի՞նչ դեղ ի, ո՞ւր ի.
Բաղեչ քյաղաք անուշ տեղ ի.
Կարմիր սուլեր ոտքերուն նեղ ի,
Ասլի լաչին դլըխուն եղի,
Կանաչ կապեն վերեն եղի:
ՀԺԵ 60

768

Ճտիս հըլունը հաղեղ ե,
Ջանըս ջանիդ լայեղ ե.
Ելար դուռը աչեցիր,
Ջիվանի ումըրդ մաշեցիր:
ԱԳ 96

4. Ջիվան ջանս մաշեցիր:
Տես՝ Սեռիկը իլին յեղ եր:

769

Ես աշխարհը հարամ ե,
Սրբախս վըրա յարա մե.
Մեռնիմ, հող տապանն իջնեմ,
Սերըս անոր վըրան ե:
ԲՆԳ 636

770

Աս դիշեր Համբարձում ե,
Աղվորներուն հարցում ե.
Դուն ուր ինձի յար չիւիտ,
Մեզեր աշխարհս անցո՞ւմ ե:
ՀԱ 464

771

Ջաղցի քարը դառնում ե,
Աղջիկ տղին տունում ե:

772

Ոսկիս չիֆթի խազի յե,
Էլն ինչ կ'ըսե՝ թող ըսե,
Յարը ճակտիս յազին ե:
ԲՆԱ 623

Կողքս քարերն աղի յե,
Տես՝ ... աղի յա:

773

Մատնուս աղը մալի յե,
Աս ի՞նչ դժվար տարի յե.
Շան աղջկներ, բան բանեցեք,
Կարգըվելու տարի յե:
ՀԱ 459

Հմա. Հաց կըթխեմ դարի յա:

774

Մատիդ մատնիք մալի յե,
Աղլի՛, եդ ինչ դալի յե.
Սերն ի՞նչ ե, սավդեն ինչ ե,
Ես պարի դայդեն ինչ ե:
ԱԸ 136

775

Հաց եմ թըխե(լ), դարի յե (յա,
յեր),
Իմ յարը սափարի յե (յա, յեր).
Մեռնիմ սափար գընալուդ,
Քոսքերըդ չաքարի յե (յա, յեր):
ԱԳ 96. ՋԲ 35

123. Հաց իմ թըխի, դարի յե,
Յար ունիմ, սափարի յե.
Սափար գընալուդ մեռնիմ:
ԹՄԿ 62

3. Սափար երթալուդ մեռնեմ.
ՔՀ 160

34. Սափար գընալուն մեռնեմ,
Քոսքերը չաքարի յա:
ՏԽ 215

3. Յար ջան, սափարիդ գուրբա:
ԹՄ 116

123. Ալիբ եմ մաղել, դարի յա,
Իմ յարըս սափարի յա.
Յար, քու սափարին մատաղ:
ԱԸ 141

Մեր հանդերը դարի յա,
Իմ աղբեր սափարի յա:
Աղբեր, սափարիդ մատաղ,
Քոսքերըդ չաքարի յա:

23. Յարըս ել սափարի յա.
Յար, քու սափարիդ մատաղ:
3. Սափար գընալուդ մատաղ:

776

Գյուլընկները դարի յե,
Կաքաղները մարի յե.
Յերեք ուր ե չեմ տեսել,
Գիտեմ՝ ոխալ տարի յե:
ԱԵ 2Ղ2

Մեր արաբերը դարի յե,
Կաքաղները մարի յե.
Ես քանի ուր չեմ տեսել,
Թամամ ոխալ տարի յե:

2. Կաքաղները սարի յե:

777

Ես տարին չա՛տ չոր տարի յե,
 Կերած հացներն գարի յե.
 Իմ քողացած սեւ բախտիցը,
 Անուշ յարժա ասփարի յե:

SՆ 222

778

Քարի գլուխ մերի յե,
 Քարի տակը գարի յե.
 Ղայրաթ երեք, աղլըկներ,
 Նըշանվելու տարի յե:

ԱԶ 389

779

Իմ յարը տիրացու յե (յա),
 Հատուկ տերտիրացու յե (յա).
 Մաղերը վոր վեր անի,
 Մի գեղի քոխվացու յե (յու).

ԲՄ 124. SՆ 257

780

Անուշ մերիկ, դարդ մի՛ անե,
 Նազլի հարսիդ աղիդ պահե,
 Զուրի աստված ինձ ազատե:

SՆ 115

Սիստակ ձին նալն ի՞նչ կ'անե,
 Տես՝ Բող ձի յեմ, նալն ինչ անեմ:

781

Սալդըթի մեր լրվացք կ'անե,
 Շուշպեն ավետարներն տանե,
 Սալդաա տըղին ազատ անե:

SՆ 115

Ջաղացս ալուր կ'անե,
 Տես՝ Ջաղաց կ'աներ ալուր:

782

Իգդիրու սարերը դուման ե,
 Մաքոյիս հալը յաման ե:
 (Կրկնակ)

SՆ 253

Իգդիրու սարերը դուման ե.
 Սալդատը ելել ա դյադլիկը,
 Սալդատը ելել ա Ալաջեն:
 (Կրկնակ)

ԲՄ 136

783

Լեռները ձուռն կուգա, ովան
 դուման ե,
 Յարեն զատվողին հալը յաման ե.
 Յես ալ ի՞նչ ըսիմ, որբս լըման ե:
 ԲՆԲ 680

784

Լալան քյնից դին անե,
 Մըբը վըբըթերը դեն անե,
 Հրրան կյամ ա իմ յարը,
 Կոսկես նըստե, սեր անե:

ԱԺԷ 48

«Լալան գնաց դին անե,
 Մեր հորթերը դեն անե.
 Հրեն գալիս ե իմ յարը,
 Կողքիս նստի, սեր անե»:

785

Սըրտիդ մեջը բոստան ցանե,
 Ծողիկն ու թուփը լավ բան ե.
 Յես ել կուդամ հուտ քաշելու,
 Արաղսուռն քովըս ջըբելու:

SՆ 217

786

Ծսոր մութ ու լուս կ'անե,
 Տանտեր եկեր՝ դուրս կ'անե.
 Ով վոր չի գա եդա պար,
 Մեռնի իբ յար, կըտրի ճար:

ԱԸ 138

787

Կրօնկի պես վիզդ երկեն ե,
Գյարդանդդ երկու թիւ լեն ե.
Ձեր ոջախը չեն ու չեն ե:

ՏՆ 168

788

Յար կայնի՝ լըվացք կ'ենե,
Ոլոռով ե մացի քենե.
Յար արի՛ ու յար գընա,
Իսնե խրոռվ մի՛ մընա.
Մեռնիմ քու բաժին-բոյին,
Քու մաղուչ թոսուն սոյին:

Իմ ուղածը գեղեն ե,
Տես՝ դարաֆիլը դեղին ե:

789

Յար բըռնողի սիրա սեր չենե,
Յար սիրողի սիրա յեղ չենե:
ՎՍԱ 44

790

Դոյնար, դոյնար, դոյնար ջան,
Դոն-դոն, դոնդիկն ե,
Թազավորի դոնթիկն ե:
(Կրկնակ)

ԱԴ 165

791

Իմ հաբսըն հենց ես տանն ե,
Ըստեղ նըստած կար կ'անե.
Բաղդադու սեվ չալիցը
Ինձի չուխա կըկարե:

ԲՍ 145

792

Յ'երկինքըն աժպել ե (բ), ի՞նչ անուշ
թոն ե (բ),
Գամ, գըռնեն անցընեմ, հողյակըս
հոն ե (բ):
ՀՄՍԱ 10

2. Եկա, դըռնեն անցա,
ջանանըս հոն եր:
ԺԽ 22

Յերկինքը աժպեր եր, ի՞նչ անուշ
թոն եր.
Եկա, դըռնեն անցա, ջանանըս հոն
եր.
Երեցա, խորվեցա, առ ի՞նչըդ բակ
եր.
Գընը, դապլի խային, յար չեղար
մեղի:
ՋԲ 21

34. Երեցա, վառեցա, ես ի՞նչըլ
տուն եր.
Գընա, դապլի խային, յար չեղար
ինձի:
ՏՆ 97

234. Կայնա, մայիլ յեղա, ջան
աղջիկս հոն եր.
Երեցա, խորվեցա, ես ի՞նչըդ
բան եր.
Սիրուն, աստված սիրես, գիտ
մի՛ յացընե:
ՆՀԶ 85

234. Կայնա, մայիլ եղա,
ջանանըս հոն եր.
Այրըվա, կըրակվա, ես ի՞նչըլ
բան եր.
Յար, եդ քու գարդեբըդ, իլլայի
աչքերըդ:
ԱԵ 209

234. Կայնա, մայիլ եղա, ջանանը
հոն եր.
Տո՛ յար, աստվածդ սիրես,
դոչդ մի՛ բանա.
Սիրով սովդաքյար եմ, յես չեմ
դիմանա:
(Աչուղական)
ՀԺԵ 96

Պուճուր աղջիկ, մի՛ թոնե,
Տես՝ Պուճուր աղջիկ մի՛ թոնի:

793

Բարձիս երեւոյն ճշխուն է,
Գուրջրս անունը Դըշխուն է.
Ինձի սիրող երկեն արդեն,
Աստված վըկա, չաշխուն է:

ՏՆ 239. ԲՍ 130

794

Սարին են ղուլը ձյուն է,
Իս ղուլըս հավքի բուն է.
Հրբեա յեկրն իմ յարը
Շեւակը Թավ Թավ հուն է:

ԱԳ 265

795

Կանչե՛, կըռունկ, կանչե՛, քանի
զարուն է,
Ղարիքներուն սիրտը գունատ գունատ
արուն է.
Կանչե՛, կըռունկ, կանչե՛, ձենըդ
բարակ է,
Յարիս լեզուն Թաղա մեղրած
կարագ է.
Կըռունկ, եղած տեղըդ չայիր—
չիման է,
Աշխարհքը արեզակ, ընձի դուման է:
ՏՆ 86. ԺՆ 22
Տեա՛ ... Ձանըդ բարակ է:
Տեա՛ ... Ձենըդ բարակ է:

Կանչե՛, կըռունկ, կանչե՛, քանի
զարուն է,
Ղարիքներուն սիրտը գունդ գունդ
արուն է.
Գու իջած տեղըդ չայիր—չիման է,
Աշխարհին արեւակ, ինձի դուման է:
Կանչե՛, կըռունկ, կանչե՛ բարձր
սարերին,
Գնացեր եմ զարիբ երկիր, վախեմ
մեռնելին.
Մի՛ լա, մարիկ, մի՛ լա, յես զարիբ
տեղ եմ,
Վաթանիս հողի ջըբին յես կարոտցեր
եմ:

ՋԲ 34

796

Բիւրիւլը կկանչե՛ տար դարուն է,
Մի՛ խոսիք, մարկըներ, սըրտիկս
արուն է,
Սիրական յար մ'ունիմ, ան ալ
հեռուն է:
ՀԱ 461

Տեա՛ Բիւրիւլն ալ կու կանչե բաղչե
բարի պես:

797

Սեւ հավի ձուն փուրն է,
Իմ յարը Գյանջու կունն է.
Գյանջա, քու սարը փուլ դա,
Բալքի իմ յարը տուն դա:

ՔՀ 164

1. Սեւ հավի ձուն փուրն է:
ԱԳ 171

Տեա՛ Ջրի են կուտր յոնջա:

798

Լե բըխուլել.
Անուշ յար ջան, դըռնեն դուռ արի,
աչե՛,
Ես իմ ջիվան ջանըս քեզի փեշքաշ եմ
(Կրկնակ)

ՏՆ 255

799

Յարը իրիկուն կ'աչե,
Վոր ինձի իր քովը քաշե.
Վա՛յ անիծվի քու հերը,
Վոր քեզ պեսն ինձ չըմաշե:
ԲՍ 153

800

Պարագը փետին կըտաշե,
Սերըդ իմ սիրտը կը մաշե,
Բարակ սըրտով ինձի աչե:
ՋԲ 19. ԺՆ 14

801

Բաղչի բոլորը դամիշ է,
Ջերբս լիքը քիշմիշ է,
Աղջի, ճրրագը լուս տու,
Ջիբիս քիշմիշը դուս տու:

ԱԶ 389

Բաղ ըմ ունեմ դամուշ է,
Տես՝ Բաղչի բոլոր դամիշ ա:

Նճառին տակը մըշմիշ է,
Տես՝ Իմ քարի տակ կա շուշա:

Սեվ ամպերը՝ պարզում չե,
Տես՝ Մթնտեղ ա, պարզում չի:

802

Բորիկ մի՛ քելե, փուշ է,
Սիրունիկ, պաղդ անուշ է:
(Կրկնակ)

ՀՄԽԱ 42. ԿԺԵ 1

Տես՝ Ձուն դեմ Թավեն խաչեմ:

803

Բրյրուլ ես, մի խաղ կանչե,
Մարալի պես տաղ կանչե.
Նաղանի յար, քեզ մեռնիմ,
Թող աշխարհը ամանչե:

ԲՄ 127

804

Մարանը մեծցեր է, պապա կու
կանչե,

Ան տեսնող կըտրիճը սըրտեն կու
հառչե,

Մարեկ, ելի՛ զուն ալ աստուծու
կանչե՛:

ՀԱ 460

805

Դուռնիվեր ես կայներ, դըրկածըդ
մանչ է,
Հաղածըդ սերես եր, վըրան
կանանչ է,
Քեզ տեսնող կըտրիճը սըրտեն կու
հառչե:

ՀԱ 415

2—3. Հաղածդ սերաս եր, վրան
կանաչ է.

Քեզ տեսնող կտրիճն ալ սրտեն
կուհառչե:

ԲՆԱ 101

Առավոտուն կ'ելլես, դըրկածըդ
մանչ է,
Հաղածըդ շերաս, վրան կանաչ է:
(Հարս տանելու)

ԲՆԱ 557

806

Ուռի ծառը կանանչ է,
Չարդ ու բարիդ ճանանչե:
Դող մարդկանցից հեռացիր,
Վոր խիղճըդ քեզ չըտանջե:

ԲՄ 154

807

Մառի քոքը կանանչ է,
Յարը յարին ճանանչ է.
Ինչքան վոր նեղ տեղ ընկնիս,
Սուրբ Կարապետին կանչե:

ԱԴ 169

1. Մառի տակը կանանչ է:

808

Չաղըր մ'ունիմ, կանանչ է,
Լիջը դուր-դուլու մանչ է.
Բռախին բարի բան չե,
Գինին խմե՛, խաղ կանչե:

ՅԿ. Մենծ Հարսը աղեկ բան չե,
Պղտիկ Հարսը վար կանչե:
ԱԹ 167

Չալիր մ'ունիմ, կանանչ ե,
Միջու մարդը ճանանչ ե.
Բախի իրմեկն լավ բան չե,
Դինի խըմե', խաղ կանչե:
ԲՆԱ 201

123. Չաղիր մ'ունինք, կանանչ ե,
Միջի մարդիկ ճանանչ ե.
Արաղ խըմեկ լավ բան չե:

809

Մեր արեվը շատ կանանչ ե,
Նաչալնիկը մեղ կրկանչե,
Քյասիր տըղին հեչ չի ճանչե:
(Չինվորի)
ՏԽ 115

810

Յայլի բուրբ կանանչ ե,
Տունըդ մեղի ճանանչ ե.
Մենիմ շամամ ծրծիրիդ,
Իմ դարդ քեզի ալան չե:
ԱԴ 170

23. Տունը մեղի ճանանչ ե.
Թոփուվ շամամը կանչե:
ԲՄ 117

234. Տունը մեղի ճանանչ ե.
Հեռու յես, ցավրս չիտես,
Դարդըս քեզի ալան չե:
ՏԽ 170

Տես՝ Կանաչ արտի քենարը:
Տես՝ ... Ճանա(ն)չ եր:

811

Սերն ի՞նչ ե, սավդան ի՞նչ ե,
Ես պարի դայդան ի՞նչ ե.
Բանձըր ծառ քաղցը պըտուղ,
Չեմ հասնի, Փայդեն ի՞նչ ե:
ԲՄ 129. ՏԽ 145

Սերն ի՞նչ ե, սավդան ի՞նչ ե,
Աս պայիս դայդան ինչ ա.
Բանձըր ծառ, քաղցը պըտուղ,
Ոյ չիմ հասնի, Փայտան ի՞նչ ե:
(Խոտորջրի)

ՏԽ 106

Սերն ի՞նչ ե, սավդան ի՞նչ ե,
Ես խաղի դայդան ի՞նչ ե.
Բանձըր ծառ, անուշ պըտուղ,
Չեմ հասնի, Փայտան ինչ ե:
ԱԳ 97

Տես՝ Մատիդ մասնիք մավի յե:

Սերն ի՞նչ ե, սավդան ի՞նչ ե,
Թուղթի ի՞նչ ե, խալեմն ի՞նչ ե.
Բարձըր ծառ, անուշ պըտուղ,
Չիմ հասնի, Փայտան ի՞նչ ե:
ՀԱ 463

Սերն ի՞նչ ե, սավդան ի՞նչ ե,
Կըյրիճ, քու սավդան ի՞նչ ե.
Ծառը բարո, մեյվան ա քարո,
Չառք չ'առնիր, Փայդան ի՞նչ ե:
ԲՆԳ 519

(... Ծառը բարձր, մեյվան
քաղցըր,
Չեռք չի հասնիր, Փայդան
ի՞նչ ե):

Սերն ի՞նչ եր, սավդեն ի՞նչ եր,
Ս'իս, յար, քո դայդեն ի՞նչ եր.
Ղալամղաչ չարմա ունքեր,
Չը պաչես՝ Փայդեն ի՞նչ եր:
ԱԲ 345

2. Եղ բանի դայդեն ի՞նչ եր:

816

Կաղզվան ձորի մեջ ե,
Տես՝ Երեւան ձորամիջին:

812

Հայրուս ետեւ մոռ ե,
Տեսե՛ք՝ յարըս Տիկոռ ե.
Յարիս հենա զործ ունիմ:
Շալկունին իրա քովն ե:

ՀԺԵ 118

813

Վանքի բոլոր մանդրր նուռ ե,
Սավալի յենք, շասեք՝
ծուռ ե.

Սեր ու սավդեն խիստ մըրմուռ ե,
Յերկիր կ'ասեն՝ իմ յար ծուռ ե:

ԺԽ 72

Տես՝ Չայի ավը մանդրր ուռ:
Տես՝ ... Ծուռ եր:

814

Սրի, յար, արի, քն բան չեմ ասե,
Վալլահ կըմեռնիմ, խոցերս ի խոսե:
(Կրկնակ)

ՎՍԱ 61. 62. 63

Եսոր (եգուց) ուրբաթ ե, պատ ե:
... ուրբաթ ու պահա ե,
Տես՝ ... Պատ ա:

815

Կաղաչեմ, ինձի լրտե,
Արի արտասուքըս սըրբե.
Դանակ ըմ դու ինձի տո՛ւ,
Յետեւ ըսե՛մ մի՛ մարթե:

ԱԶ 384

Ղութնի դոչակ տակըս ե,
Ղութնի յորդան վրես ե.
Խալի բարձը դըլխիս ե.
Շեկ աղջիկը ծոցիս ե:

ԱԴ 171

817

Իմ յարը հոս ե, հոս ե,
Յարիս թչերը նուշ ե.
Աստված սիրող բան չըսե,
Մեկ ու ճար ե, ախոսս ե:

ԱԵ 201

Հմմտ. Յարըմ եմ գըտեւ, սոս ա:

818

Չանեքիդ տակը փոս ե,
Մաղ Լրեսիդ փըշոշ ե.
Գեշ մարդուն սիրուն կընիկ,
Պագեւ մի՛ տա, ախոսս ե:

ԱԵ 203

819

Նըստած տեղըս լեռ ե, առջեւս
ծով ե.

Երթացած ճամբադ կորակ ու հով ե.
Մարիամ Աճամար քինար ե, քով ե:
ԲՆԲ 680

820

Չագըրի տակը հով ե,
Լեղջի՛կ, դու ինձի գովե՛,
Ծըլնավորին հավուզը,
Հագեւ ես զանավուզը:

ԱԳ 103

821

Ծառներուն տեփեն հով ե,
Իմ խելքըս տըղուն քով ե.
Քանի տըղան գընաց նե,
Անցուցած որըս սեւ ե:

ԲՆԳ 635

822

Նշի ու նազըդ շատ շատ է,
Հեռու մրնալըզ վատ է.
Քեզ համար դոր ու գիշեր
Վառվող ջիվանն մի հատ է:

ՏՆ 152

Քեզ համար որ ու գիշեր
Վառվող տըղեն մի հատ է:

ՀԺԵ 118

823

Կըտրիճ, Թիվերըդ քըշտե,
Դուն շեխի կողեն բըշտե.
Մենձ ու պըղտիկ իւր հիտրաց,
Դու մեկ դըրքով կորշտե:

ԲՄ 137

824

Հարավ քամի, դու գընա, արե,
Կարիբիս տես, խարրիկ մ'առ, արե,
Արի', յար, արե', խըռով մի' կենար,
Սուա ու փուա դունի մալ մարդու

չմնար:

ՀԺԵ 44

825

Յարըս մի դուքյանդար է,
Առածըս մինու ճար է.
Իոյ-բուսաթով մի ջիվան.
Ինձ սիրուն սիրահար է:

ԲՄ 138

826

Կանչեմ՝ յար, արե, կանչեմ՝ դոսթ,
արե,
Իմ սըրտի դարդեր խորովե, արե:
(Կրկնակ)

ՎՍԱ 41

827

Արտերն ամեն բիար է,
Իմ յար Թոմա խիար է.
Արտերն ամեն խըճերով,
Իմ յար նախուն բըճերով:

ԱԸ 138

828

Սա՛գ, կարմունջըդ կամար է,
Տըղա՛, քու սիրտըդ քար է,
Յես չիտեմ իմ մուրաղըս,
Սերն աստծու համար է:

ԱԶ 384

829

Ձեր տունը կամար կամար է,
Նախուն ողեն ինձ համար է.
Քեզ պես ջահեյ-ջիվան տըղեն
Սաղ աշխարհին բարարար է:

ՏՆ 239

830

Հո՛յ նարե, հո՛յ նարե,
Չուխես տամ, դա կարե:
(Կրկնակ)

ԱԴ 166

831

Ալագյազ բանձըր սար է,—
Վոչ եղներ եման մարիկը,—
Սիրած սիրածի չեն տալում.—
Ղարիբ եմ, տեղես քար է:
Հիվանդ եմ, շատ անճար եմ.
Հեռու տեղ մարիկ մ'ունեմ,
Թեվ չունիմ, վոր հասնեյի:

ՀԺԵ 116

832

Ես սարը բարձըր սար է,
Ժամ են կանգնել սեվ քարե.
Յարըս՝ աղբորս բարեբար՝
Ես մեր դեղի ռանչպար է:

ԲՄ 138

833

Վերեվ կ'աչեմ— բանձըր սար է,
Ներքեվ կ'աչեմ— մանղըր քար է.
Արչակը մոր մեկուճար է:

Շորորա՛, Սալաթ, չորորա:

ՁԲ 23.

838

Այ տղա, դու խաղով արե,
Տես՝ Այ տղա դու բաղովն ա՛րի:

834

Հետ արե՛, եղնիկ, հետ արե,
Դարդ չունիմ, դարդին տեր արե:
(Կրկնակ)

ՀԺԵ 54

835

Ըխպրին հըղեն ա քարե,
Բաղես տոռնը չըփարե,
Աղա, մին խաբար դարկե՛,
Ախեր նրդյարան յես մընոե:
4. Ես ա քընիլն ա մին տարե:

ԱԺԵ 45

«Աղբուրի ուղին ե քարե,
Բաղիս դուռը չափարե.
Աղա, մի խաբար ուղարկիր,
Ախր նիգյարան յես մեռա»:

836

Անծեղն ալ կու կանչե, իշայլա՛հ
խեր ե,
Մարիկ, ելիր կայնե, աղոթքդ ըրե.
Քերվանն եկավ, անցավ,
քու տըղադ ո՞ւր ե:
ԲՆԲ 680

837

Բարձր բարձր լեռներ ե,
Սըրտիս ցավը բըռներ ե.
Երկու սըրտանց սերերը,
Չեն տար անգուլթ մարերը:
ԲՆԱ 804

Աս ինչ բարս բարս*) լեռներ ա,
Սըրտիս ցավը բըռներ ա.
Երկու սիրած յարերը,
Ճրարու չեն տար մարերը:
ԲՆԳ 510

*) Բարձր:

Ժամուն բոլոր չայիր ե,
Բալորտիքը պայիր ե.
Գաչեք, ըսեք իմ աղբոր՝
Կարգըվելու տարի յե:

ԲՆԲ 39

Դուռիս առջին պայիր ե,
Չորս եթրաֆը չայիր ե.
Աշխատեցեք, աղջիկներ,
Հարս ըլլալու տարի յե:

ԱԹ 167

839

Ծառի քամին ոլոր ե,
Յարիս ընքներ բոլոր ե.
Ղըրկին Թիֆլիզ գըրեմու,
Սիրաքս փորիս մոլոր ե:

ԱԵ 203

840

Լուսնակը նոր ե, նոր ե,
Յարիս երես կըլոր ե.
Կըլոր երեսին մեռնիմ,
Հագինը ավան չոր ե:

3. Կլոր սուրաթին մեռնեմ:

ՏՆ 196. ԲՄ 123

841

Յայի սարեր ծաղկունանք ե,
Միջի քարերն ակնունանք ե.
Իրզարից յետ դարձող մարգին
Տըված խոսքը ամթանք ե:

ՏՆ 82

842

Աղջիկ, աղջիկ, Հերիքնազ,
Վեր կալ ձեռդ, ածե սաղ.
Մենք բիթունքըս կ'անենք տաղ,
Վոր քեղանով անենք հաղ:

ԱԴ 171

843

Արաղն բերել ա ավազ,
Գլխիդ ունիս վոսկե մաղ.
Յեկ ինձ սիրե՛, իմ քով յեկ,
Բոլ ա ման գաս գյավաղ:
ԲՄ 131

844

Արազ, Արազ, խան Արազ,
Բինդյոյից լըխան Արազ.
Ընկել եմ յես քու ծոցը,
Մի՛ տար մանիման, Սրադ:
ՀՄԽԱ 35

Արազ, Արազ խան Արազ,
Գետերու սուլթան Արազ:
ԱԸ 134

Տես՝ Ղաչղա քուռակ հեծեր եմ:

845

Աբա՛զ, Աբա՛զ, ջա՛ն Աբազ,
Բինդյոյից լըխան Աբազ.
Կ՛ւղղեմ երթամ յարոջն խուր,
Աբազ, ինձի ճամբա տուր:
ՎՍԲ 57

Ա՛խ, ջա՛ն Աբազ,
Վա՛խ, ելման Աբազ,
Մի՛ ճամբա տուր,
Երթամ յարիս հյուր:
(Կրկնակ)

ՀՄԽԱ 35

846

Նըչան տըվի գատկին քեղ,
Իմ պաղն է առել երես.
Համբարձումին ղըրի նաչ,
Աստված, խըղճալ չըղիտես:

ԲՄ 125

847

Արաղ գետ մեջ ձիկ, մեջ քեղ,
Ճար չըկա, վոր գամ մոտ քեղ.
Փառչամըդ թող վոր բրոնեմ,
Շուտով գամ, քեղ հասնեմ:
ՎՍԲ 57

Տես՝ Ա՛խ, Արազն է շատ վարար:

848

Թոյ թոյ, թոյ թոյ Նարգիզ,
Երեվանա կուլամ յես.
Թոյ թոյ, թոյ թոյ Նարգիզ,
Բերդի տըկեն ընցա յես,
Սըրբ Ովանես խամբուրեց ղիս:
ՎՍԱ 42

849

Թո՛յ, Թո՛յ, Թո՛յ, Ներգիզ.
Ձայրի կըռունկ երկենվիդ.
Կա՛կո, մա՛րե, կարդե՛ ղիս.
Ձիս մի՛ տար Վանա խոջին,
Կ՛երթա չարչին, մոռնա ղիս.
Ձիս մի՛ տար տիրացու մարդուն,
Կ՛երթա ժամտուն, մոռնա ղիս.
Ձիս մի՛ տար դյուլզար մարդու,
Փետ կըտաչա, մոռնա ղիս.
Ձձի տու գործավոր մարդու,
Մըքուք թալա, պաքա ղիս:
ՎԺԵԲ 10

Համ գյուլ, համ վարդ, համ
նարգիզ,
Ծովու կըռունկ երկենվիդ.
Անո՛, բարո՛, կարգա ղիս,
Թուջար մարդու մի՛ տար ղիս:
ՎԺԵԱ 10. 13

Համ գյուլ, համ վարդ, համ
նարգիզ,
Գյոյի կրոունկ երկենվիդ,
Կակե՛, մամե՛, կարգա ղիս.
Համ գյուլ, համ վարդ, համ նարգիզ,
Նախորդ մարդու մի՛ տար ղիս,

Կ'երթա նախիր, մոռնա զիս:
Համ գյուլ, համ վարդ, համ նարգիզ,
Գյուլի կրողունկ երկենվիդ,
Կակե', մամե', կարգա' զիս.
Մաճկալ մարդու մի' տա զիս,
Մաճ կը բըռնա մոռնա զիս:
Համ գյուլ, համ վարդ, համ նարգիզ
և այլն.

Կարդացվորի մի' տար զիս,
• Դիրք կ'առնի ձեռ, մոռնա զիս:
... Սուլեար մարդու մի' տար զիս.
Սուլ կըկարի մոռնա զիս.
... Թյուլար մարդու մի' տար զիս,
Ոսկի խամբու, մոռնա զիս:
... Չոբան մարդու մի' տար զիս,
Կ'երթա սար դաշտ, մոռնա զիս:
... Խիյաք մարդու դու տուր զիս,
Մըքո՞ք թա՞ա, պազա զիս:
(Պարերգ)

ԾՎ. 42

1-11 Համ գյուլ, համ վարդ, համ
նարգիզ,
Չուլի կըռուկ երկենվիդ:
ՀԺԵ 80

Մարե', ձի մի' տա սարկավազին,
Երթա ոսղմոս, մոռնա զիս.
Մարե', ձի տո'ւ խիյաքին,
Թայի մըքուլ, սի' ի զիս,
Խորեն ելնի, գըրկի զիս:
ՎՍԱ 47

850.

Սայեդ կարմիր դանավուդ,
Դու մանիս խորոտ նավուդ,
Քու դեմն հալա ինչոր բուդ:
ՏԽ 165

851

Եւեր ես կ'երթաս կը հանդը,
Եկար, ընկար մեր ել ճանկը.
Կայիեր՝ կ'ենես մանչու Քանդը.
Կայնն', Քիդան բոյիդ Ղուրբան:
ՋԲ 19

852

Բաղչումը բացվել ա վարդը,
Մարդ չըզլտե իմ սեվ դարդը,
Հախ Աստանից խրնդրի եմ՝
Որ չըտեսնի նըհախ մարդը:
ՏԽ 159

853

Բացվել ա բաղչանուն վարդը,
Արբել ա դըսխտին զարդը:
ԿԺԵ 47

854

Անտոնի ձեռի վարդը,
Ապրի Աշխենի մարդը.
Խորոտ եր Աշխենը,
Կոլոտ եր Աշխենը:
ՏԽ 185

855

Թառամեկ ա իմ վարդը,
Մեռել ա սիրած մարդը.
Են ուրից ել ըսկըսած՝
Ել չեմ քաշել իմ զարդը:
ԲՍ 134

856

Արադի ափի դադը,
Ասում եմ մուխամարդը.
Ինձի սիրի', աղջիկ ջան,
Ինձ ալրեց քո ելիս ու նազը:
ԲՍ 153

857

Վերեվըն անցավ դադը,
Ձևըքիդը կ'առնեմ սադը.
Իմ դեմ վատ չըխոսաս,
Կը պոկեմ գըլխիդ մադը:

123. Յերկընթեն անցավ դադը,
Արդն ածից իր սադը.
Աղջիկ, շատ մի' խոսալ:

858

Ելել եմ Ալադյազը,
Ձե՛մ առնի մալամազը:

ՌՄ 97

859

Հարսնետունը զենին դազը,
Կը հիռեն, ա'իւ, հարսին մազը.
Հարսը տի լա բաղի-բազի,
Փեսան ալ տի քաշն նաղը:
(Հարսանեկան)

ԲՆԱ 332

860

Բաղչան իջեր խորոզը,
Բաղչի քարը. լուղ ե.
Կ'ուզեմ հալաջ մի սիրեմ,
Ռենդիկ եղնա քուղը:

ՀՀ 325

861

Ոչխարը փռովն դուզը,
Ջոկեք իմ ալադյոզը.
Մեջքեն քաշեք յայլըզը,
Սըրբեք երեսի թողը:

ԱԸ 143

Ոչխարն արել եմ դուզը,
Ջոկել եմ դարադյոզը.
Աղյուխըզ դարկի՝ նըխշեմ,
Թափ տուր քյանքյուլիդ թողը:
ՌՄ 109. ՏՆ 237.

ԱԴ 165

2. Սիրել եմ ալադյոզը:
34. Եյուղըզ դըրկա՝ նըխշեմ,
Թափ տամ չյաքուլիդ թողը:

ԱՏ 341

14. Ոչխարս արել եմ դուզը.
Թափ տուր քյաքուլիդ թողը:
ՔՀ 159

Վոչխարն ելալ ա դիւզը,
Ջոկեցեք ալադյոզը.
Իմ հեր քեզ աղջիկ չի տա,
Սըրբի երեսիդ թողը:

ԱԴ 262 ԲՍ 132

34. Շան տըղա, շա՛մ մի՛
խոտա, յ.
Սըրբա՛ երեսիդ թողը:

Վոչխարն ելավ են դուզը,
Վեր Կլավ վոննի թողը.
Յար, քու քըթակըզ վեր կալ,
Թափ տամ քյանքյուլիդ թողը:
ԱԴ 264

2. Հազել եմ դանավուզը:

Վոչխարս արել եմ դուզը,
Ջոկել եմ դարադյոզը.
Յայլուխըզ դարկի՝ նըխշեմ,
Վարդով լըցնեմ, քե բախշեմ:
ԱԶ 375

Ոչխարն արել եմ դեզը,
Ջոկեր եմ ալադյոզը.
Լայլուխ ողորկա նըխշեմ,
Թափ տուր քյանքյուլիդ թողը:
ՀԺԵ 122

34. Նախշուն լայլուխն ինձ տուր,
Թափթըփեմ մաղերիդ թողը:

Նախիրը կայներ ե դիւզը,
Կանչե կը դարադյոզը.
Ղըրկե՛ մահրամաղ լըվամ,
Առնեմ քյանքյուլիդ թողը:

ԱԴ 96

12. Նախրին ելեր ե դուզը,
Կայներ ե զարագյոզը:

ՀԺԵ 83

123. Ոչխարն իջել ե դուզը,
Ջոկել եմ զարագյոզը:

Մանչ, տո՛ւ մայրամադ վըլամ:

ԱԳ 103

862

Լուսավորչա հավուզը,
Հաղել եմ զանավուզը.
Եկեք երթանք են դուզը,
Յեռ չեմ առնի են կուզը:

34. Եդ ծառերի խաֆիցը,
Գընանք իջնենք են դուզը:
(Վ. արե՛ք գընանք են դուզը):

Ճըգնավորի հավուզը,
Հաղել ես զանավուզը.
Երթանք ելինք են դուզը,
Գեղի կ'առնեմ յալաուզը:

863

Ճըրագը դըրի(ր) թաթը,
Դու կերար հարամ կաթը:
2. Քու կերուկ հարամ կաթը:

864

Հագեր իմ լաթը,
Ծոցիս սըհաթը.
Սիրեր եմ, կ'առնեմ թավազը,
Լուսե հավատը:

ՀԺԵ 114

865

Մեր դըռան կառավաթը,
Նարիս դոշի սըհաթը.
Դիչերներն Լրագ գալուց
Տարալ կյանքիս զըվաթը:

866

Քախանում եմ կընջիթը,
Հագած եմ լավ խոտ չիթը:

Երնեկ կըտամ են որին,
Վոր կ'ընկնեմ յարիս ճիւղը:
(Քաղհանի)

ԱՍԱ 69

867

Եկավ սալդըթի թուղթը,
Սուրբ Գեվորգի լավ ուխտը,
Մենք ենք երկու ջուխտը.
Գընա, բարով յետ արի:

Բազըրնու տեղն արան,
Վեց տըղա ջոկին, տարան,
Տերերը կապին վարամ.
Գընա, բարով յետ արի:

Դարաբինա չի ծալվի,
Ջաբախանեն չի պարպի,
Բազըրնու սալաթներ,
Հեչ մի քաղաք չի ճարվի:
ՀԺԵ 118

868

Սարան *) վեր կը գանք հարթը,
Կըքաղենք զաստա վարդը.
Յեռ քըղեցի**), դու տարար,
Մըշալա՛ միջի՛ մարդը:

ԱԶ 382

*) Սարկց: **) Քաղեցի:

869

Սիպտակ դոշիդ անդին խալը,
Մի իմացիր դու իմ հալը,
Ձեմ ուզում աշխարհի մալը:
ՏՆ 167

870

Փըռված ե նախշուն խալը,
Եկել ա մեր մարալը.
Սղբեր ջան, դու խոռք արա,
Հարցրու իմ յարիս հալը:
ԲՍ 126

Այ տըլա, գընա կալը,
Տես՝ Տըղա, գընա, կալը տես:

871

Ելեր ես, կ'երթաս կը կալը,
Բարով մաչես դըլսող չալը,
Երեսեղ կը կաթե խալը:
ՁԲ 19

872

Յենոքի զրուան կալը,
Վառա Վառոյի տալը.
Վառո՛, փեշերդդ երվալ,
Խաղնով փրկավը բերվալ:

873

Դարըն անցա են կալը,
Ի՞նչ կ'անեմ դունյի մալը.
Տըղեն տե՛ս, աղջիկը տուր,
Թող ըսկի չըլնի հալը:

ԱԲ 345

1. Ես դարն անցա են կալը:
124. Ճամբողին եմ Լթամ կալը,
Չորս կողմըս դուրսի բաղը.
Ջահնամ թե չըլնի հալը:

Տես՝ Յելն անցա են յանը:

874

Դուրս կը դամ Լաստին կալը,
Կը երեվա Բաքվա սարը.
Ջանա քեղ մատաղ, խաղեյին,
Ուղարկի՛ իմ բալա յարը:
ԱԴ 114

875

Դըլխիդ չալը,
Բըլիդ խալը, խանբաջի,
Դու սիրուն ես,
Քանց քու տալը, խանբաջի:
(Կրկնակ)

876

Հագել եմ ալը,
Կայնել եմ կալը.
Թառ բոյիդ մատաղ,
Նըչանլու յարը:

ԱԲ 337

Հագել իր չալը,
Կայնել իր կալը.
Յեռ քեզի դուրբան,
Սիրելի յարը:

877

Թալանն եկավ, թալնեց տարավ
իմ (վ. մեր) մալը:
Քյաֆուրն եկավ, զարկեց տարավ
իմ (վ. մեր) մալը:
(Կրկնակ)

ԿԺԵ 20. ՏԽ 258

878

Չին քըցել ա վոտի նալը,
Դու չես տեսնում իմ խեղճ հալը.
Առանց քեղ ու քու ընկերին՝
Ի՞նչ կ'անեմ աշխարհի մալը:
ՏԽ 237

879

Բող ձիուն վոտի նալը,
Ինձ վառեց դոչիդ խալը.
Երնեկ կուտամ են ալուր,
Յես դու կ'երթանք մեր կալը:

Բող ձին Ի՞նչ անում նալը,
Տես՝ Բող ձի յեմ, նալն Ի՞նչ անեմ?

880

Բարակ մեջքիդ քերման չալը,
Դու կ'աթես աշխարհի մալը,
Չես հարցընի յարիդ հալը:

ՏԽ 87

881

ժամի դրոսն ավելլւ,
 Յես չեմ առնի բարեվր.
 Եկավ Իդդիբա զոչունը,
 Երթամ, Զոկեմ յավերը:

882

Աբազի ափի գոլը,
 Զուկ էլա, ընկա թողը.
 Հերբա աղջիկ չէր տա,
 Քրցեցիր բարիդ գողը:

883

Եկեք քրնանք են սիր,
 Ըլրբխա կլոխը.
 Ով ինձանից քեզ ասի,
 Լիք որորոց վրեչ տեսնի:

ԱԶ 373

Վե՞վ գրնաց յարիս ոթախը,
 Տես՝ ... ոթաղը:

884

Եկեք քրնանք են ոխը,
 Գյուլբուղաղա գիլոխը.
 Յարը յարից հանողը
 Հանենք կարճկին գիլոխը:

ԱԶ 379

885

Եկեք քրնանք են ոխը,
 Գյուլբուղաղա գիլոխը.
 Ամեն ծառան մին փրչատ,
 Իմ յարին եամբը շատ:

ԱԳ 262. ԲՄ 135

886

Եկեք քրնանք են ոխը,
 Գյուլբուղաղա գիլոխը.
 Ալըղը տղամարդ մրեռավ,
 Յեր ըլավ ծրբենե ծոխը:

ԱԺԹ 86

«Եկեք քրնանք են ոխաւը,
 Վարդ աղբյուրի գլուխը.
 Աչուդը տղամարդ մրեռավ,
 Վեր էլավ ծիրանի ծուխը»:

887

Մահիսին կըչինեմ ըրբես սխը,
 Յեր կընի Ղարախանեն քրթեն ծոխը.
 Մին ինձ տրվեք զուչմանին տղեն,
 Տիւս ոնին աչքեն թոխը:

ԱԺԸ 31

«Մայիսին կըչինեմ արարիս լծակը,
 Վեր կընի Ղարախանի քրթի ծուխը.
 Մի ինձ տվեք թշնամու տղին,
 Դուրս անեն աչքի թուխը»:

888

Խորեմ իմ զուչմանի գլուխը,
 Զրկարտեր մեր տան ծուխը.
 Դիւաք կ'ենիմ աստործուց,
 Որ կըտրի ուր (իւ) ողջի ծուխը:

ԲՄ 143

889

Յար մ'ունիմ Բուլանուխը,
 Կրտեց ան մեր տան մուխը.
 Մոչլաթ տնց ա կացեր,
 Յարըս խոչ յար ա գրտեր:

ԲՄ 132

890

Շատ քաղցըր է սիրածը,
 Զի սաղանում հարվածը.
 Ինձ սիրուհուց հանողը
 Ուրացի իր ասավածը:

ԱԲ 340

891

Լուսընկի բակը,
 Մեր սելի ակը.
 Ըսուր կաղմեցինք
 Յարիս պրոսակը:

ՀԺԵ 111

892

Ոչխարն արեւ եմ բազը,
Դեմ տըվել սելի աղը.
Ով իմ սիրածն առնի,
Ձի վելի գըլխի թագը:

ՊՄՎ 105

1. Ոչխարն արեւ եմ բազը,
ԱժԱ 58

Ոչխարն երի բազը,
Դեմ արի սելի աղը.
Վեզ որ իմ սիրածն առնի,
Ձըվելի գըլխու թագը:

ՀԺԵ 118

4. Ձըվելու գըլխու թագը:

Ոչխարն երեցի բազը,
Դեմ աղվի սելի աղը.
Վով որ իմ սիրածն առնի,
Ձըվայլի գըլխի թագը:

ԱԴ 166

Վոչխարը կ'անի բազը,
Դեմ կ'անի սելի աղը.
Ով իմ սիրածը սիրի,
Սեզ ըլի գըլխի թագը:

Ես ի՞նչ լավ ա մեր բամբակը,
Տես՝ Հով ա կանափի առկը:

893

Ոչխարն եմ երեք բազը,
Դեմ աղվի սելի աղը.
Յոթը տարի սիրեցի,
Յես ընկա քու կըբազը:

ԱԵ 196

894

Չորան, արի մեր բազը,
Հերըս դընչ քաղաքը:

Մեռնիմ ոսկի բեղերիդ,
Մըտեննք հալավի տակը:

895

Յես նըստել եմ աղբրի աղը,
Դաղել եմ հոնի խակը.
Ով իմ լավըս չի առն,
Վոչ տեսնու վարդու թագը:

ԱԺԱ 53

896

Յարի բիւակի ոսղաֆ կ'առակը,
Աչունը տարին, դըրին վիճակը:

897

Յես ի՞նչ կ'անեմ ամակը,
Ըստացել եմ նամակը,
Բախտիցըս գանգատ կ'անեմ,
Խավար ե արեգակը:

ԲՄ 143

898

Ժամանակ ժամի տակը,
Կողբա աղբյուրի աղը.
Սիրած սիրածի չեն առ,
Տերտերն ա մեղքի առկը:

899

Մի՛ մըտնի ամպի տակը,
Արի՛ մըտի մեր բազը.
Ջալահիր անգին քարից՝
Մենակ դու յես թանգ աղը:

ՏԵ 193

900

Արեւի, կայ ամպի տակը,
Շողք մի՛ զըցի մեր բազը.
Դանի յարըս կըշտիս ա,
Մեզ մի՛ տա դու խեթ աղը:

Տես՝ Ամպել ե ամպի առկին:

ՏԵ 213

901

Իմ աղբեր ծառի տակը,
Սաղմուսը կրոսն տակը.
Սաղմուսը գիր ե դառն,
Լիզուն բլբլուլ ե դառն:
ԹՄԿ 61
Յես՝ Աղբերըս նրոսն տակին:

902

Կըքյընիմ ծառեն տակը,
Կըքաղիմ բարեն խակը.
Վեր խոսկ տաս, տանիս վրէչ,
Սքեզ անիմ ոսեռ թաքյը:
ԱԺԸ 27

«Կըգնամ ծառի տակը,
Կըքաղեմ բարի խակը.
Վոր խոսք տաս, տանես վոչ,
Սեզ անեմ ուսիդ թաղը»:

903

Նրոտեր ե պատի տակը,
Կըգնլլա մաննու ակը.
Սէքով, ընքով կըկանչե
Պալաս ընկողին տակը:
ՀՀ 324

904

Կայնել ես պատի(ն) տակը,
Շուա կը մատնուդ ակը.
Իմ կարած արախչինըս
Դըբել ես ֆառիդ տակը:
ԱԳ 102. ԲՄ 137

14. Կայնել ես պատատակը.
Դըբեր ես ֆեսիդ տակը:
ՀԺԵ 83

23. Գըբել ես մանուկ ակը.
Շարիս շըբկած թալիկը:
ՀԺԵ 125

234. Կանաչ եր մատիդ ակը.
Եդ իմ շըբկած նըչանն ե,
Դըբել ես շապիդ տակը:
ԱԵ 202

3. Իմ աղված արախչինը:
ԱԶ 389

905

Հով ա կանափի տակը,
Ես ի՞նչ լավ ա մեր բամբակը.
Եկար մեր դըռնով անցար,
Չասիր՝ արի մեր բակը:
ԱԼ 441

13. Հով ա ծառենի տակը.
Կուժըն ուսիս դուս ելա:

* * *

Ես ի՞նչ լավ ա մեր բամբակը,
Հով ա կանափի տակը.
Եկա, մոտովդ անց կացա,
Չասիր՝ արի՛ մեր բակը:
ՀԺԵ 123

906

Սիրտըս ընկավ կըբակը,
Ել ի՞նչ անեմ դանակը.
Ոտարի դեչ խոսքերը
Մարեց ումիս ճըրադը:
ԱԶ 386

907

Գընացի սարը սենկը*),
Փուշն ըլավ ալի ծոնկը*).
Յես դու մեկ բաղում պիտենք
Յես բուրվառ, դու խոնկո*):
ԱԶ 378

*) Սունկը. ծոնկը. խոնկը:

908

Ամբարի տակի մուկը,
Յես չեմ առնի դեղնուկը.
Դեղնուկը ուրառովըս չի,
Շորերը վըրովըս չի:

909

Սարերի սինճը,
Կաթն ու բըրինճը.
Դըրոջըս տարան,
Դորն եկավ ինճը:
ԺԵ 20

910

Դընացի բաղը, ըսողանի ոճը,
Դրուխըս զարկի ոսկի քորոցը:
ԿԺԵ 54

911

Ղուչ եղի՛, արի՛ բաղը,
Դառի՛, արի՛ մեր թաղը.
Տույց տուր խեղճ մոլորածիս
Մարմառ դոչիդ շափաղը:
ՏՆ 247

912

Մըտնում ես բաղը.
Կաքավչորորա,
Ասա քու խաղը,
Յարիդ որորա:

913

Կայնել ես բաղը,
Յերգում ես տաղը:

914

Ղուչ ընեմ, գամ ձեր բաղը,
Ուտեմ ձեր հացն ու աղը.
Աստված սիրես, մի՛ սլաչի
Ինձանից խոսքի սաղը:
ՏՆ 192

915

Բըլքուլ, արի՛ մեր բաղը,
Ասա իմ յարի խաղը.
Խաղիդ միջով բարեվրս՝
Հասցըրու յարիս թաղը:
ՏՆ 246. ԲՄ 124

916

Վարդ եմ քըցել մեր բաղը,
Բաղալ չինել շարմաղը.
Քոռանա քու մի աչքը,
Մոռացար հացն ու աղը:
ԲՄ 133

917

Վա՛յ լե լե լե, վա՛յ լի՛ լի՛ լի՛.
Երթանք մեր բաղը,
Անենք մեր խաղը:
(Կրկնակ)
ԱԴ 165. ԲՄ 109.
ՏՆ 178

918

Աղջիկ, գընանք մեր բաղը,
Պոկեմ շամամիդ թաղը.
Եդ Երեսիդ շաֆաղը
Հանել ա սրտիս դաղը:
ՔՀ 164
13. Աղջի, սրի մեր բաղը.
Քո Երեսի շաֆաղը:
ԲՄ 92. ԲՄ 129
123. Աղջի՛, գընանք մեր բաղը.
Պոկենք շամամի թաղը.
Քո Երեսիդ վարաղը:
ԱԳ 264

123. Աղջի, յեկ գընանք բաղը,
Պոկենք շամամի թաղը.
Քու Երեսիդ շափաղը:
ԱԶ 377

3. Եդ Երեսիդ շափաղը:

919

Մեր վոչխարի յաթաղը,
Դըլխիս գընեմ վափախը.
Ջանդուրուկրդ յետ ձըգես,
Երեսիդ տու շափաղը:

920

Վե՞մ գընաց յարիս ոթաղը,
Վե՞մ սրըծուց կանաչ սյութաղը.
Վե՞մ կանչեց իմ յարիս խաղը:
ԶԲ 19

921

Նաչ են տանում մեր թաղը,
Զի մընում խոսքիս սաղը.
Ստում են՝ յարրդ մեռել ա,
Իսկ յես կանչում եմ հաղը:
ԲՄ 153

922

Աղջի՛, յոր կ'ոնիս*) զյուլբիդ ճաղը,
 Կ'անիս անհամ շուրվեն աղը.
 Բա վըրեր քյեղ յադ մարթ տանե,
 Հո՞ւ յոր կ'ոնե սըրտես դաղը:
 ԱԺԻ 41

*) Կրվերցնես, վեր կ'ունես:

923

Կողբա բերեցին աղը,
 Սըրտիս քաշեցին դաղը.
 Քեզ հետ ենքան չեմ խոսա,
 Բարով ըլլե՞ք յայաղը:

ԱԲ 343

924

Երեսիդ քըրտինք չաղը,
 Քաղել է սըրտիս դաղը.
 Արի՛ երթանք մեր բաղը,
 Դուս տանք շամամի թաղը:

925

Երեվընու կուղար աղը,
 Քեզի տարան զյուլբի բաղը,
 Քաղեցիր շամամի ու թաղը:
 ԶԲ 19

926

Դուքնի միջի արազը,
 Թամամել ա թարաղը.
 Հըրես կըգա իմ յարը,
 Վըրեն կաղած յարաղը:
 ԱԺՈ. 52

927

Նախիրը, Լկավ գեղը,
 Մրտի՛ իմ քըցած տեղը.
 Փրյուխըղ ղիւր կըռնէրիս,
 Զըհալվի սըրտիս յեղը:
 ՏՆ 216

928

Ի՞նչ ե, ասա, իմ մեղը,
 Հալվել ա սըրտիս յեղը.
 Բաղ ու բաղչա յես (յեմ) արեւ
 Երկու ծրծիդ մեջտեղը:

34. Երկու ծըծիդ մեջտեղը
 Բաղչա ու բաղ ես արեւ,
 Դոսա ու դուշմանի միջին
 Լացըս ծիծաղ ես արեւ:
 (Դու ինձ յայաղ ես արեւ):

929

Բոստանը չըրած տեղը
 Ատեղը թելած տեղը.
 Խարար սարեք իմ յարին,
 Հեն եմ իր դըրած տեղը:

ՏՍ 138

Են ի՞նչ գեղը, են ի՞նչ տեղը,
 Տես՝ Մոկաց սարեր, պետ պետ
 քարեր:

930

Կաթը փրոկել եմ հով տեղը,
 Արի՛, ինձի տար ձեր գեղը.
 Ուրտեղ ղյուրկեմ քեզի համար
 Ձեռովս Լիած ձրվածեղը:

ՏՆ 223

931

Խընուս գեղի մեջտեղը,
 Խրամայեց մեծ շեյխը,
 Թորկեց ղիս լաց ու շիվան,
 Խարսիս տարավ մեծ բեխը.
 Տարան, տարան իմ յարը,
 Տարան իմ մեկ ու ճարը.
 Խարար արեք Սարոյին,
 Տարան խորոտ Մարոյին:

ԿԺԵ 25

932

Կայնել ես բանձր տեղը,
Հալեցիր ուրտիս յեղը.
Ինձ հալ ու մաշ անելով՝
Դրցեցիր ես նեղ տեղը:
ՏՆ 209

933

Տիգրան աղի մատի ողը,
Սոփոյ վերցին, դրին հողը:
ԿԺԵ 41

934

Գութանը վարի հողը,
Ղափալը կ'ածի փողը.
Հով ընձանա քե ասի,
Վեչ ընկնի ոխնած հողը*):
ԱԶ 374
*) Վոչ ընկնի որհնած հողը:

935

Սեդրակի բաղում ածում են փողը,
Թե ինձի չառնես, չուտ մըտնես հողը:

936

Աղլի՛, երթանք մեր խամը,
Դաստով բռնենձ քու ծամը.
Երնեկ կուտամ են որը,
Իբար հետ մըտնենք ծամը:

937

Յես գընացի մեր ծամը,
Տեսա վարաղած չամը.
Խելքոս գընաց, վոր տեսա՝
Գլխիդ տասներկու ծամը:
ԱԶ 379

938

Ջուր ե գալի արխումը,
Աբըրչում ե չարխումը.
Յես են թափատ յար կ'ուզեմ,
Ջումարթ ելնի խալխումը:
ՀԺԵ 134

Ջուր ա գընում արխումը,
Դու կանգնել ես չարխումը.
Են որին երնեկ կըտամ,
Ջումարդ կանգնես խալխումը:

12. Ջուր ե գընում արխումը,
Աբըրչում ա չարխումը:
ՔՀ 164 - ՏՆ 139

2. Աբըրչում ե չարխումը:
ԲՄ 118

2. Աբըրչումն ե չարխումը:
ԱԴ 165

Ջուր ե գընում արխումը,
Աբրեչում ե չարխումը.
Գլխիդ դրխիդ դուրբան,
Ջումարդ կանգնիս խալխումը:
ԹՄԿ 63

Ա՛յ արխումը, արխումը,
Դու կայնել ես չարխումը.
Գլխիդ դրխիդ դուրբան,
Ջան մարդ կայնի՛ խալխումը:
ԱԸ 139

24. Աբրեչումի չարխումը.
Ջումարդ կաղնի խալխումը:
ԱԺՂ 50

939

Նալն ու մեխը կըբաղումը,
Ավան ճոթը մըկրատումը.
Սերը սիրածան հանողին՝
Քաջը Բըխոցի դըրասումը:
ԱԳ 269. ԲՍ 141

940

Ղուշը կըծըվի բաղումը,
Կանաչ խըյար Թաղումը,
Իմ ախպեր հըշտեղ տըեսեր,
Դարյազն ոսեն բաղումը:
ԱԺԸ 30

941

Ղուլը կըծըվվա բաղումը,
 Կանանչ խըյար թաղումը.
 Մին դաստա յես դյուլ բեղի,
 Իմ յարեն փըփաղումը:
 ԱժԸ 30

Ղուլը ծըկըլտա բաղումը
 Կանանչ խիարը թաղումը.
 Յես մին սարքած սուրատ պըտի
 Իմ յարին ոթախումը:
 ԱԳ 263

942

Մեր բաղումը, բաղումը,
 Մանուշակի թաղումը.
 Կարմիր վարդը ի՞նչ անե
 Թըշերիդ յարփաղումը:
 ԱՁ 381

943

Բիւլբիւլը կանչեց բաղումը,
 Քոնրս տարավ վրեչ տընդումը,
 Կանչի՛, բիւլբիւլ ըմ, կանչի,
 Տընտավ քու դարը տան չի:

«... Քոնըս տարավ վոչ տընդումը,
 Թեկուզ քու տերը տան չի»:

944

Քուլը քուին թուլումը,
 Ձեռնը պիտան գուլումը.
 Իմ յարեն ըտեղ տեսար,
 Շուշվա դալին թուլումը:
 ԱԳ 263

Կայենի ես դու կարմընջումը,
 Տես՝ Դուռն կայենի ես կարմընջին:

945

Յեզ եմ հալել թասումը,
 Վարդեվորի պասումը.

Ա՛ տղա, քի վո՞րդի սիրեցի,
 Ժամի աղաքի դասումը:
 ԱժԱ 52

Ա՛յ ասըմը, ասըմը,
 Նըռան գինին թասումը.
 Յես քի վո՞րդի սիրեցի,
 Վարթիվորի պասումը:
 ԱժԱ 50

946

Կարմիր գինին թասումը,
 Յես եմ քո հավասումը.
 Յե՞րբ կը տաքնան աղջկերք,—
 Վարդավառի պասումը:
 ՀՄԽԱ 40

Ղասումը, հա՛յ Ղասումը,
 Կարմիր գինին թասումը.
 Աղջկերք յե՞րբ կը տաքնան,—
 Վարդիվորի պասումը:

1. Հըրես եկավ Ղասումը:
 34. Աղջկերքը յե՞րբ
 կտաքնան,—

Վարդիվորի պասումը:
 ԱԸ 142

34. Տըղերքը յերբ կկոտորվեն,—
 Վարդիվորի պասումը:
 ԱԸ 142

124. Հա՛յ ասում ե, ասում ե,
 Կարմիր գինին թասում ե.
 Վարդավառի պասում ե:

Յե՞րբ կըրացվեն աղջիկներ,—
 Վարդավառի պասինը:
 ՎԺԵԲ 14

Հմտ. Ա՛յ, ասի նա, ասի նա:

947

Գաթանըս հողերումը,
 Իմ յարըս չուրումը.
 Գըլուխըս ղուրբան կըտամ,
 Մի՛ ման գա չոքերումը:

Գութանքս աքերումը,
իմ յարքս ցելքերումը,
Քեզ դուրքան, իմ սիրուն յար,
Ման մի՛ դա չ'աքերումը:

948

Իմ աղբերը են անցումը,
Գութանի եղնանցումը.
Գիր եմ գրել, ուղարկել,
Վաղա՞ստ սե Համբարձումը:

ԱԶ 380

949

Թամբու տենակ թամբումը,
Թառ յըղոնեզ վանքումը.
Իմ յարը հըյշտեղ տրեսեր,—
Շոչվա՞ս զըլեն շամբումը:
ԱԺԻ 47

950

Թուրն ու թրվանք թամբումը,
Դուն աղունակ իս վանքումը.
Յիս մե պրատիկ յար ունիմ,
Երեվանա խախումը:
ԹՄԿ 61

951

Թուր ու թրվանք թամբումը,
Ջուխտ աղունակ վանքումը.
Մեռնիմ սիրական յարիս,
Ինքը քաղքի ճամփումը:
ԱԺԱ 54

952

Յայլի կասեմ վանքումը,
Չիւարին արանքումը:

Անցա Ղարսա վաթանը:
ՏԼԵ՝ Արաղն անցա են վաթան:

953

Շկան գըրեցին ձիանը,
Տաճկից Լլավ մեր զիանը:

954

Ղարսա բերդի պըլանը,
Ղուկաս կայնել դըռանը.
Մեր Նաղլուն զարբ ա կանգնել,
Աստված կանդնի կըռանը:

955

Հոբա ջան, քո պըլանը,
Խաղում եմ քո դըռանը.
Գալոզի մուրազը տուր,
Իմ սըրտի սիրածը տուր:

12. Ոսպա ջան, քո պըլանը,
Հաղում եմ քո դըռանը:
34. Կողբեցեք զարբ են կանգնել.
Դու կանգնես իմ կըռանը:

956

Մեր արտերի բիանը,
Յես չեմ ասնի պիյանը.
Ուր ինձ տա պիյանը,
Աստված ունի զիվանը:

Ատիլ եմ այս տեղանը:
Տես՝ ... տեղվանը:

957

Յելն անցա են յանը,
Նոր տեսա Ֆիղան յարը.
Տըղին տես, աղջիկը տուր,
Ի՞նչ անեմ անչա՞ մալը:

ԱԲ 339

124. Սարն ընցի են յանը,
Ի՞նչ անեմ տիւնի մալը.
Ջէյնեմ թե չըլի հալը:

ՀԺԵ 123

Տես՝ Դարըն անցա են կալը:

958

Են հինգ մարդ ա տըռանը,
Սաղ ու թըփանդ կուռանը.
Ա՛ դուչունա յեկած տըլա,
Մըրասա աջի կուռանը:
ԱԺԷ 45

959

Ջանջո խանի դըռանը,
Խամուր կուռքի կըռանը:
ՓՇ 72

960

Են տըղան են դըռանը,
Թուխ յափընջին կըռանը.
Շուռ տըլավ, տուներ մըտավ,
Աչքըս մընաց կըռանը:
ԱԶ 373

961

Լեռներուն խոր տեղվանը,
Ջուր դուրեր և սեղանը:
Սիրտը Լոկեր աղվընիկ,
Ձի կենար սա տեղանը:
ԲՆԱ 624

Ատիլ Լմ այս տեղանը,
Ջուր դուրեր փոս տեղանը:
ԲՆԳ 677

962

Չուլիցը բերեմ ծիրանը,
Դուլիցը բերեմ դերանը.
Լավ գյուլում տասը աղջիկ,
Անուշ կենա բերանըդ:
ԱԶ 375

963

Ելիլ ես, կ'երթաս որանը,
Վոտրեյավ սելիս մառանը,
Ժմ սըրտիս սիրած յարանը:
ԲՆԲ 525

964

Խորոտ Լ(ր) (մեր) Աչխենը,
Կուրոտ Լ(ր) (մեր) Աչխենը:
(Կրկնակ)
ՀՄԽԲ 26. ԲՄ 63
ՏԽ 184

Խորոտ Լ(ր) մեր Աչխեն,
Կուրոտ Լ(ր) մեր Աչխեն,
Սիրուն Լ(ր) մեր Աչխեն:
(Կրկնակ)
ԲՆԱ 566

965

Ուրբաթ խոսացի, չարաթ իրկունը,
Հեղեղաբիս տարա Կարոյի տունը:
ԺԽ 21

966

Կիրակոստ իրիկունը,
Ցարրս Եկավ մեր տունը.
Խուլվաթ չեր Լնտեղ մեզի,
Մըտել Լնք հալարունը:
ՀՄԽԲ 25

Կիրակոստ իրիկունը,
Արի դրնանք մեր տունը.
Թե Լնտեղ խուլվաթ չեկավ,
Կըմբոտենք հալարունը:
ՏԽ 177

967

Բուխերկի կողքի ձունը,
Անուշ Լ(ր) հոր տան ջունը.
Բարով կուգար աչունքը,
Բեզլ տանեմ մեր տունը:
ՀԺԵ 119

968

Սարերին թերթեի ձունը,
Բաղերին ալիսն հունը.
Իմ յարըս մին խոռք տուց,
Կոտրեց սըրտիս սունը:
ԱԳ 267. ԲՍ 147

969

Մարգի միջի իւղունը,
Աղջի, թող, գընա տունը.¹
Յարիդ աչքը ճամբու յա,
Ձի տանում անուշ քունը:

123. Արտի յեզրի իւղունը,
Նանի թող երթամ տունը,
Յարիս աչքը ճամբին ա:
3. Մայրիդ աչքը ճամբին ա:

970

Սեւ է չորանի շունը,
Չեր տանի յարիս քունը.
Չահիլ էյի, չիտեյի,
Վո՛ր մահլեն է ձեր տունը:
ՏՆ 252

234. Տարեւ ա յարիս քունը.
Յես դարիբ եմ, չեմ գիտի,
Շանց տըվեք յարիս տունը:
234. Ձի տանում յարիս քունը.
Ղարիբ եմ, չեմ ճանաչում,
Տույց տըվեք յարիս տունը:

971

Նըստեր է թոնրատունը,
Երեսը կարմիրտուն է.
Իզամ աչքիդ ի մոտենամ,
Եզնամ հոգուդ ի տունը:
ՀՀ 324

972

Հես ա չինել ես տունը,
Ձի տանի դըշան քունը.
Մի թասով գինի բերե՛ք,
Շընհավորեմ ես տունը:

973

Յո մեր տունը, բարձր տունը,
Դուռն ապար իմ անուշ քունը:
ԿԺԵ 61

974

Անտոնի ձիու բաշը,
Ալիսենին դըրին նաշը:
ՌՄ 63. ՏՆ 185

975

Շինել են ագիգիս նաշը,
Եւ վո՞նց ծածկեմ շաղաշը.
Առավոտուց իրիկուն
Լացն է իմ հացն ու ճաշը:
ԲՄ 127

Կայնել ես դուռն բաշը,
Տես՝ Կայնել ես ձեր դուռն բաշը:

976

Հարըրբանի գոմեշը,
Հերիք բըռնես իմ փեշը.
Յես քեզի առնողը չեմ,
Կըլմանիս մեր սե եշը:

977

Կորել է գուլթին եշը,
Չեմ առնի յարին գեշը:

978

Ռչխարն երեր եմ դոշը,
Գիճիկի լեզուն խոշ է.
Յես մեռնիմ պըզտի յարին,
Ամանաթ յարը բոշ է:
ԱԳ 97. ԲՄ 148

123. Ոչխարը զարկի դոշը,
Գըղաիկի լեզուն խոշ է.
Մեռնիմ պըզտիկի լեզվին:
ԱԶ 390

979

Մեր բաղլի ճերմակ դուշը,
Իմ յարի գոված թուշը.
Յես իրանեն վարդն ուզի,
Ինքն ինձի տըվավ փուշը:
ՀԺԵ 125

980

Նըխշուն ա նըխշուն դուռը,
 Կարմիր ա յարիս թուռը.
 Վա՛յ, ջուրըն գա, ինձ առնի,
 Վասը ծակել ա փուռը:
 ԲՄ 157

981

Վարդեվանն ելավ դառը,
 Հարութին դըրին նառը.
 Խարար տարեք հայրիկին,
 Թափել են դուռը, բառը:

982

Երեվընու կուգա նուռը,
 Քու ձեռքը կա ոսկե դուռը,
 Արի պաղնեմ կարմիր թուռը:
 ԶԲ 19

983

Ծիրան եմ քաղել նուռը,
 Պրտդընցիս վարդի փուռը.
 Փունջ կապեմ, աղբորս տամ,
 Պաչ անեմ կարմիր թուռը:
 ԱԺԱ 55

984

Քաղեցի խոտը, մատրս ե փուռը,
 Արսենը պաչեց Հեղնարի թուռը:
 ԺԽ 21

Կայնել ես բաղի մեջը,
 Տես՝ Ա՛յ տղա, դու բաղի
 միջին:

Կաքավ եմ քարամեջը,
 Տես՝ Կաքավ եմ քարամիջին:

985

Ի՞նչ ես կայներ տեյրին մեջը,
 Դեսթուր առնեմ, ելլեմ խեչը.
 Դըրկելու ե բարակ մեջքը,
 Պաղնելու ե ալ երեսը:
 ԲՆԱ 971

Կաղզման ձորին մեջը,
 Տես՝ Երեվան ձորամիջին:

986

Առել եմ ձեռքս փունջը,
 Թաք եմ կացել ես քունջը.
 Վոր պատռեն, թիքա անեն,
 Յես չեմ առնի են մունջը:
 ՀՄԽԲ 25

123. Ձեռքս առել եմ փունջը,
 Յարիս հետ մըտել քունջը,
 Թիքա-Թիքա վոր անեն:
 ՏԽ

987

Պապոքի ծառը ելավ ծիծեռը,
 Հեղնարը բռնե Արսենի ձեռը:
 ԺԽ 22

Մուղնըվա ջուրն եր սառք,
 Տես՝ ... սառն ա:

988

Ձեռները խաչել, կայնել ա դուռը,
 Երեսը կարմիր, նրման եր նուռը:
 ԺԽ 21

989

Յարքս կայնել ե դուռը,
 Դասիկն ե դրել նուռը.
 Առաված սիրես, պագ լմ տուք,
 Ախրը յես եմ քու դուռը:
 ԱԵ 204

1.—4. Տընեն ելար, կայնար ի գուռ,
 Քու ձեռ իգեր ջուխտակ ի նուռ,
 Ձառաված սիրես, ձի պագ լմ տուք
 (տաս):
 ՀԺԵ 81

Բնշի՝ զըրբիւ ԼՊ զուռը,
Գոտիկը՝ զըրբիւ նուռը.
Յէս կայնա ջաղջի զուռը,
Ընչի՞ կայնար կրտսրը:

ՀԺԵ 116

Հմտ. Իմ յարը զուռն ա զըրկը:

990

Բաց արի բաղի զուռը,
Ուղեցի խոնջա նուռը.
Սոնջա նուռը ի՞նչ անեմ,
Ուղեցի յարիս կուռը:

ԱԶ 381

Գրնացի բաղիս զուռը,
Դուս բերան չբհանուռը.
Շրհանուռը ի՞նչ անեմ,
Ուղտամ Լեմ յարիս կուռը:

ԱԶ 382

Կրքնիմ բաղես տառնը,
Պիւրիմ՝ մին սինի նուռնը.
Սինի նուռնը չի՞նչ անիմ,
Կ'ոյլիմ իմ յարեն կոռնը:

ԱԺԸ 27

991

Ոխոր ոթախ մի զուռը,
Ցրնծում ա միջի նուռը.
Իմ սիրելի բըլբուլը,
Ընկել ա զրոնն զուռը:

ԱԺԱ 62

992

Ուտի կրջարդեն զուռը,
Ձիմ հասնիր փեղգին զուռը.
Յէս քեզի մատնիս տրվի,
Խաաբխանեյին զուռը:

ԲՆԱ 624

993

Ենոր Լկա ձեր զուռը,
Սիրտըս մըտամ քո սուրը:
Խրնեկ Լսոր ինձ հյուր դաս,
Քո ձեռովը ինձ ջուր տաս:

994

Այլի, արի մեր զուռը,
Քեզ կըտամ Գյանջա նուռը.
Երնեկ կրտամ Լն որը,
Վոր կրրտնեմ քս կուռը:

995

Աչնանը բուսնի կը ուռը,
Քեզի տեսա ժամի զուռը,
Գրլուխըդ կախ, հիտրդ ծուռը:

ՋԲ 20

996

Ջաղացի աջի կուռը,
Կը ցընծար միջի զուռը.
Վա՛յ, իմ սիրած բիւրիւլը,
Քաշեցին խանի զուռը:

34. Վա՛յ, իմ սիրած բըլբուլը,
Քաշել Լն խանի զուռը:

3. Ա՛յ, իմ սիրած բիւրիւլիկն:

ՏԽ 179

1. Ջաղացի յետի կուռը:

ՌՄ 135. ԲՍ 123

124. Ջաղացիս աջի կուռը,
Կը ցընծա միջի զուռը.
Քարշեցին խանի զուռը:

ՔՀ 162. ԱԴ 168

Ջաղջի աջի զուռը,
Կը ցընծա միջի զուռը.
Եդ իմ սիրած բիւրիւլը,
Քաշել Լն խանի զուռը:

ՀԺԵ 120

Ջաղացի աջի կուռը,
Կը ցընծա միջի զուռը.
Վա՛յ, իմ մեկիկ ախպարը,
Քաշած ա մեկիկ (վ. խանի)
զուռը:

997

Անց կենամ գետի կուռը,
Քաղեմ մի դաստա նուռը.
Ով իմ սիրածն ինձ չի տա,
Կրքաչեմ քյախի գուռը:
ԱԴ 165

14. Անցնեմ գետի են կուռը:
Կրքաչեմ խանի գուռը:

ՏՆ 226

4. Կրքաչեմ խանի գուռը:
ՔՀ 163

Գետի են գոյր հուսը,
Քաղեմ մի դաստա նուռը.
Ով իմ սիրածն ինձ չի տա,
Կր քաչեմ խանի գուռը:
ԱԶ 380

998

Արազն անցա են կուռը,
Քաղեցի Գյանջա նուռը.
Յես չեմ առնի են ծուռը,
Ինձ կըքըցեմ Սեմ ջուռը:

1. Արազն անցա Ղարսա կուռը:

4. Կ'երթամ, կրնկնեմ Սի ջուռը:

123. Այ, ես կուռը, են կուռը,
Քաղեյ եմ Գյանջա նուռը.

Յես ես ծուռը չեմ առնիլ:
ԱԺԱ 50

999

Առուն անցա են կուռը,
Քաղեցի դաստա նուռը.
Իմ սիրածն ինձ տրվեք,
Աչքս չրմրնա են գուռը:

1. Անցա ճամբու կուռը:

1000

Ա՛խ, ես կուռը, են կուռը,
Քաղեցի դյանջու նուռը.
Յես իմ սիրածը չառա,
Աչքս մընաց են գուռը:

ՌՄ 112

1001

Ջրրի են կուռն, ես կուռը,
Քաղեյ եմ դաստա նուռը.
Սիրել եմ, տանել պրտեմ,
Թող տանեն շահի գուռը:
ԱԺԱ 60

1002

Ջրիս են կուռն, ես կուռը,
Քաղեցի թեփչով նուռը.
Յես չեմ ուզում եղ նուռը,
Ինձ տարեք իմ յարի գուռը:
ԱԺԱ 60

1003

Նրեվընու կուգա նուռը,
Դու կայներ ես դեմի գուռը,
Հարուր մանեթ կուտամ չուռը:
ՋԲ 20

23. Ինձի տարան քեզուն գուռը.
Հարուր մանեթ տրվի չուռը:
ՋԲ 19

Երեվանու բերին նուռը,
Քեզի տարան ժամի գուռը,
Հարուր մանեթ տրվի չուռը:
ԱԵ 206

2. Ինձի տարան դլավնու
դուռը:
ՏՆ 87

1004

Ձեռիս ո՞ւ գինու թասը,
Եկավ հասավ մեծ պասը.
Ղոր ինձ կախեն՝ չեմ ուտիլ
Յես են վոսպով սըպասը:
ՏՆ 199

1005

Դու հաղեր ես արվան խասը
Բարով մաչես գրվիդ ֆասը,
Դու ոտներուդ դեղին մասը:
ՋԲ 19

1006

Աղվոր մին և կայներ դուանը կեսը,
Շարեր ոսկի և՛ արծաթ՝ ձրդեր
երեսը.

Հազար ոսկի կ'արժե, աղվոր, քու
տեսը:

ՀԱ 416

Աղվոր մըն և կայներ դուանը կեսը,
Աչոք ունոք կ'ընեն՝ եկո՛ւ մեր ներսը.
Ոսկի քամար մն և կապեր, կըզըխմե
մեջքը.

Հազար ոսկի կ'ընե աղվորին տեսքը:
ԲՆԱ 334

1007

Յլեր ես, կայներ ես դուսր,
Մազերդդ ձրգեր ես հուսր.
Երեսեդ կաթե կը լուսը:

ՋԲ 18

1008

Գընա, արի, ման արի,
Լուսնյակի լուսը,
Արտերի բուսը.
Գոմսոմոլ աղջիկ
Ձի մընա դուսը.
Վոր մընա դուսըսը,
Ձի անցնի կուսը:

1009

Մազերիդ սըրոուռ հուսը,
Թափեց աչքերիս լուսը.
Աչքերիս դեղ ու դարման
Պըտի ընի վո՛ր բուսը:

ՏՈ 149

1010

Հարսը քընեց կալավը,
Կըմքըրի տըվավ հալավը.
Նոգից թա մին յետ յեչի,
Յարըն ընդավ կոլավը:

ԱԺԸ 29

«Հարսը գնաց կալովը,
Կարմրի տըվավ հալավը.
Ուզեց թե մին յետ նայի,
Յարըն ընկավ կուլովը»...

Աղջիկը քընաց կալավը,
Պըսպղի տըվավ հալավը.
Ուզեց վոր մետ յեչի.
Նշանածն ընկավ կոլավը:

ԲՍ, 142

Մն տըղան քընեց կալավը,
(Իմ յարը քընեց կալավը).
Հըեսկեն*) ընկավ քոլավը,
Սոից թա մին յետ յեչի
Նըշանածն ընդավ կոլավը:

ԱԺԵ 45

*) Հեռկին:

Ախչի, քինի** կալավը,
Կիրմիրի կտա հալավը.
Կ'ասիս թա դըպ'եդ յեչիս,
Մին տըղա կ'ընգնե կոլավը:

ԱԲ 112

**) Գնա:

1011

Հենց վոր ծագի տրեվը,
Գեզի ղըրկեմ բարեվը.
Իմանամ՝ դու իմ յարն ես,
Առնեմ, ելնեմ վերեվը:

ՀՄԵԱ 30

124. Նոր ա ծագկել տրեվը,
Ո՛ւմ հետ ղըրկեմ բարեվը.
Առնեմ, ելնեմ տարերը:

Առավոտը տրեվը,
Նամակ ղըրկես՝ բարեվը.
Ղըրկած նամակիդ մեռնեմ,
Կ'առնեմ, կ'ելնեմ վերեվը:
Տես՝ տրեվ նոր ա ծագկեք ա:

1012

Առաջոտուն յաթեց կարմիր արեւը,
Աղկեկ, բեր պազնեմ ունքիդ վերեւը,
Աստված պահե սիրականիդ արեւը:
ԲՆԱ 671

1013

Կարբի ընկել ա հովը,
Յարբա ընկել ա ծովը.
Աստված սիրեք, ջահիյներ,
Ինձ քըցեք յարիս քովը:
ԲՄ 137

Ամպը քըցել ա հովը,
Տես՝ Սև ամպը քըցել ա հով:

1014

Քընել ես ամպի հովը,
Մըտել ես խորունկ ծովը.
Շատր կաց ու համբերի,
Դեղուց արի՛ իմ քովը:
ՏԽ 193

1015

Կաղըզվանու ամպի հովը,
Փերուշան ես, հալիդ դուրբան.
Վարդիհերի վանքի քովը
Բռնած խաղցած պարիդ դուրբան:
ԲՄ 120

24. Փերուշան ես, հալիդ մատաղ.
Բըռնած խաղցած պարիդ մատաղ:
ՏԽ 108

Չուարի ամպի հովը,
Ուխտ եթալու հագար մովը,
Բըռնած խաղցած խաղիդ դուրբան:
ՀԺԵ 117

Տես՝ «Բու աղգդ ջեյրան ե զաթի»...
«Սագ ու քյամանին գընդա»:
«Հագել ես ալվան ուխտը»:
«Ձեռներդ գրել ես հինե»:
17— Ժող. խաղիկներ

1016

Կայնել ես ամպի հովը,
Աղլի՛, արի իմ քովը.
Չոռով մի՛ գըժվացընի,
Տանի, քըցի սև ծովը:
ՏԽ 170

1017—8

Որդուն քաչեց սարի հովը,
Տերսիմեն Տեր-Ղուկասովը:
ԿԺԵ 36

1019

Սի՛րտ, ի՞նչ ենեմ քու խետը,
Չոր առուն կապիր գետը.
Որդին մեռնելով յետը,
Թող խերը չերթա խետը:
ՀԺԵ 110

1020

Հագել ես ալվան ուխտը,
Դիլբար, ընկա յես քու բախտը,
Սեյրանից յետ գալած վախտը:
(Աշուղական?)
ԲՄ 120. ՏԽ 109

1021

Ձուրը խըմեցի, դըրեցի տախտը,
Սիրել եմ, կառնեմ, ես ե իմ բախտը:

1022

Չայիրին միջի ծիլ խոտը,
Պալոյի անուշ հոտը.
Կոտրի դուշմընի ոտը,
Զթողեց գեր իմ մոտը:
ՀԺԵ 122

1. Չայիրի ճըլախոտը:

Սարի վըրի (վ. գըլի) ծիլ խոտը,
Ձան տըղի անուշ հոտը.

Ատի՛ կանչեմ իմ մօտը,
Կոտորի դուշմանի վոտը:

Ալազյազի ծիւ խոտը,
Շան տըղի անուշ հոտը.
Ուզի՛ կանչի իմ մօտը,
Կոտորեւ դուշմանի վոտը:
3. Աստ՝ թող զա իմ մօտը:

Ջրրի միջի ճիւ խոտը,
Ջան տըղի անուշ հոտը.
Ջրի միջին հապուղ է,
Հագինըղ զանապուղ է:
ՌՄ 99. ԱԴ 165

Տես՝ Ջրի միջի ճլախոտ:

1023

Սարեն վեր Եկա արտը,
Քաղեցի դառտով վարդը.
Իմ սիրածը չբարկին,
Մեռնեւ ոտաբարի մարդը:

1024

Ելեր ես, երթաս կը արտը,
Ճակատող դրեր ես վարդը,
Դու վառեցիր գեղի մարդը:
ՋԲ 19

1025

Մեր տան կըլտի կանաչ արտը,
Հեչ չիմացար դու իմ դարդը,
Ձեռք առել ես կարմիր վարդը:
ՏԽ 99

1026

Ուրի երթանք մեր արտը,
Քաղենք բուրբի վարդը.
Ով որ ինչ կուզե՛ ասե,
Դու յես իմ սիրած մարդը:

1027

Մեր բաղի թաղա բարը,
Գուլարցին կերավ մարը.
Մեռնի ոտաբարի բալեն,
Տարան իմ սիրած յարը:

1028

Այ իմ նազանի յարը,
Ջրրի կանաչ խիարը.
Ֆայտոնով իր ման գալում:
Երեվանա բուլվարը:

1029

Հո՛յ իմ նազանի յարը,
Չե՛ իմ նազանի յարը.
Առնեմ Լինեմ ոտաբարը,
Սեյրան անե իմ յարը:
(Սկսվածք)

ԱԶ 386

1030

Սիրել եմ սիրած յարը,
Դեղի մեծ դուքյանդարը.
Նա էլ ինձի կըսիրե,
Գիդա գեղի բազարը:

ԲՍ 134

1031

Յես սիրեցի, խաղը տարավ իմ
սիրած յարը.
Որ թե չառնեմ, յես կը մեռնեմ,
իմ սիրած յարը:
(Կրկնակ)

ԱԴ 162

2. Որ թե չառնեյ, յես կը
մեռնեմ, իմ անուշ ջանը:
ՏԽ 196

1032

Գյամ ա, գյամ ա իմ յարը,
Քուլերով ա դյամ վարը.
Հոգուն հոգուն եմ զուրբան,
Անուշ ա սիրած յարը:
ԲՍ 133

1033

Վարդ ա քաղել իմ յարը,
Տեսել ա իմ մեծ մարը.
Խոսքը խոսքի յա քըցել,
Խոսքը չի առել անճարը:

ՅՄ 144

1034

Գրնում ա, ա՛խ, իմ յարը,
Իմ սկեսրոյ մին ու ճարը.
Մերըն շատ ա դարդ անու՛մ,
Լայիս ա իր դարարը:

ՅՄ 130

1035

Այվան շինող իմ յարը,
Ղայտմ բըռնող իմ յարը.
Ջուրն առա, ելա սարը,
Չըտեսա Փիղան յարը:

ԱԳ 161

1036

Սարեր, յեա գընացեք, տեսնեմ իմ
յարը,
Իջնեք չայիրենք, բըռնեք ես
պարը:

12. Իջեք չայիրենք, տեսեք Լդ
պարը,
Սարեր, յեա գընացեք, տեսնեմ
իմ յարը:

1037

Շախով-չուխով իմ յարը,
Բայով-բուսով իմ յարը:
(Կրկնակ)

1038

Յեա գընացի, դեռ քընած Լը իմ
յարը,
Վարդն երեսին քըրտընած Լը իմ
յարը:
(Կրկնակ)

ՏՆ 174

1039

Իջա չայի քընարը (Լ),
Տեսա աչքը-խումարը (Ե).
Աչքով եսի կըկանէ,
Գինամ՝ ինչու հրմար ե:

ՀՀ 324

1040

Կանաչ տարի քենարը
Ո՞վ ե (ա) տեսել իմ յարը.
Գիշերը տըվեք խձի,
Յերեկը դըրկեմ սարը:

4. Յերեկուն ղըրկեմ սարը:
234. Ըսկի տե՞հար իմ յարը.
Գիշերը տըվեք յարը,
Յերեկվան ղըրկեմ սարը:
ԱԵ 202.

34. Գըլուխըս դուրրան կ'անեմ,
Առափոտվա իղարը:
ԱԲ 343

34. Յերեկ տըվին իղարը,
Գիշեր քոչեցին սարը:
ՀԺԵ 125

34. Գիշերը իղար կըտա,
Յերեկը կ'երնի սարը:
234. Ո՞վ ա տեհեյ իմ յարը.
Քարափի գըլխի յարը.
Սարախտան քոչեք սարը:
ՌՄ 113

34. Քարափի գլխի ջուրը,
Սարախտան քոչեք սարը:
ԱԳ 168

234. Վառաղ սըրտիս Փանարը,
Իրիկուն իղար տըվեց,
Առափոտ գընաց սարը:
34. Իրիկուն իղար կուտամ,
Առափոտ քոչեմ սարը:

34. Իրիկուն իղար կը տա,
Առափոտ կ'երթա սարը:

34. Եգուց կըտամ իմ խոսքը
Գիշերը ելնեմ սարը:

134. Բաղի միջի խիարը.
Իրիկունը տուն կըգա(ր),
Առավոտ կ'երթա(ր) սարը:

Կանանչ արտի քյանարը,
Ո՛վ ե տեսել իմ յարը.
Իւրտի քյանարը կանանչ ե,
Իմ յարը քեզ ճաննեմ ե:

ԱԼ 137

1041

Կուժն առա, ելա սարը,
Ձր գրտա ֆիդան յարը.
Ֆիդան յարը ինձ տրվեք,
Ձրքաշեմ ահ ու զարը:

ՀՄԽԱ. 9

2. Նոր տեսա ֆիդան յարը:
2. Ձր տեսա ջիվան (Թավաղ)
յարը:

12. Ջուրն առա, եա դարը,
Ձրտեսա ֆիդան յարը:
ՌՄ 117. ԱԴ 173

123. Ջուրն առա, ելա դարը,
Ձր տեսա ֆիդան յարը.
Ինձի տրվեք ֆիդանին:
ՏԽ 145

12. Ջուրն առա, իլա սարը,
Տեսա իմ ֆիդան յարը:
ԱԲ 343

134. Թառն առա, ելա սարը.
Ինձի տրվեք իմ յարին,
Ձր ճընա ահ ու զարին:
ԱԶ 388

123. Ջուրն առնեմ, ելնեմ սարը,
Ձրտեսնեմ ֆիդան յարը.
Ինձ տրվեք եզ ֆիդանին:

ԱԳ 97

123. Ջուրն առա, ելա դարը,
Գրտա իմ ֆիդան յարը.
Դեն տարեք ֆիդան յարը:
ՀԺԵ 124

Ջուրն առա, ելա սարը,
Ձրտեսա ֆիդան յարը.
Ֆիդան յարըս ինձ տրվեք
Մի՛ք քաշե ահ ու զարը:

ԱԴ 104

34. Ֆիդան յարը ինձ պետք եր.
Խի՞ք քաշեմ ահ ու զարը:

Տրվել եմ, կ'եկնեմ սարը,
Ձրտեսնեմ ֆիդան յարը.
Ինձ տրվեք ֆիդան յարին,
Թող քաշեմ մահ ու զարը:

Կուժն առի, եա սարեր, լավո՛ ջան,
Ձր գրտա ֆիդան յարեր, լավո՛ ջան.
Վոր չըքաշեմ ախ ու զարեր, լավո՛
Վոր չըքաշեմ ախ ու զարեր, լավո՛
ջան,
ջան:

ԾՎ. 49

Տես՝ Գնացի չալը վլացք:

1042

Մարանը սարը
Խաղա ես պարը.
Արի՛ ես սարը,
Իմ ֆիդան յարը:
(Կրկնակ)

ՏԽ 249

1043

Առնեմ, եթամ ես սարը,
Սեր անելով, իմ յարը:
(Կրկնակ)

ՀՄԽԱ. 30

1044

Ելել ես, կ'երթաս սարը,
Ձրհարցըրի իմ հալը.
Յարիս սիրուն կը վառովի,
Ի՞նչ կ'ենեմ դիւյնի մարը:

ԱԴ 163

Մուղնու դյուր մեր սարը,
Տես՝ Մուղնը վա ջուրը սառն ա :

Արծափա բանձըր սարը,
Տես՝ ես սարըն բարձըր սար ա :

1045

Ժամի դըռան սեվ քարը,
Բա՛ մո՞նց կըլի իմ ճարը.
Սիրտըս դարդով լըցվեր ա,
Ձեռես թըռավ իմ յարը:
ԱԲ 343. ԲՍ 154

1046

Փըլի միջի թաց քարը,
Դու յես իմ ազիզ յարը.
Գըլուխըդ մի՛ տա քարը,
Աստված կ'անա իմ ճարը:

1047

Վոչխարն եկել ա բերը,
Գառներն արել են մերը.
Մինչի ետոր չիմացանք՝
Ով ա քո գըլխի տերը:

1048

Ելել ես, կ'երթաս կը բերը,
Ոնչով չիյտեր սըրտիդ սերը,
Աստըծեն գըտնի քո մերը:
ԲՆԲ 526

1049

Ելա, գընացի բերը,
Քաչեցի կաթի սերը.
Ինձի չըհաս հանեցին
Գըլխամեռ տերտերները:
ՏԵ 170

* 234. Քաչել եմ կաթի սերը.
Ձըտըվին հերն ու մերը,
Պարտական տերտերները:
ՌՄ 118. ԱԴ 175

34. Արընքտեր հերն ու մերը,
Պարտավոր տերտերները:

Ոչխարն եմ երե բերը,
Քաչեր եմ կաթի սերը.
Ի՞նչ անա հերն ու մերը,
Մեղավորն ա տերտերը:

ԱԼ 441

1050

Արփաչայի հանդերը,
Ջուրը քանդի բանդերը.
Անտեր մընան փոշտերը,
Յեր ու յուրդըն քանդել ե :

ԱԼ 139

Սըհենց նիեր հանդերը,
Տես՝ լստեղավ ըստի հանգեր ա :

1051

Ջուրը լըցվավ կըթերը,
Աստված ջարդի ճըթերը.
Ջուրը լըցվավ արտերը,
Աստված պահի մարդերը:

1052

Երեվընու ալերը,
Կըռունկն իջավ կալերը.
Կանչե՛, կըռո՛ւնկ, գարուն ե,
Սիրաըս գունատ-գունատ արուն ե :

ԱԳ 160

1053

Քաղքեն եկավ սելերը,
Յարիս չուլքու թելերը.
Ուշիկ քըշեք սելերը,
Կապեմ չուլքու թելերը:

ՀԺԵ 119

1054

Գութանի երկան ծերը,
Փխ կ'ինի սիրատերը.
Սիրատերը վո՞նց անի,
Արնատերը հերն ու մերը:

ԱԶ 374

4. Քոռանա հերն ու մերը:

Գութանի երկեն ծերը,
Սիրել ա սիրունի տերը.
Սիրունի տերը ի՞նչ անե,
Արենտեր ու հերն ու մերը:

ԱԺԱ 52

1055

Ոչխարս արեւ էմ երբ,
Ջոկել էմ գառնամերը.
Ով իմ սիրածն ինձ չի տա,
Վո՞չ տեսնու վորթու խերը:

ԱԺԱ 58

34. Մեռնի՛ քու չուլախ հերթ,
Դուն իսի՞ խըլեցիր իմ յարր:

ԱԺԱ 58

1056

Դյանջու նըստած խաները,
Մեր մոթալին պաները.
Ային-ոյին խոսալ մի,
Քսւ հարն է իմ հաները:

ԱԶ 378

Մրեծ մոթալին պաներն ա,
Դյանջում նըստած խաներն ա.
Մի տղա, խորեգ՝ ինչ սաղ սծիս,
Համոթ ա, են քու հաներն ա:

ԱԺԲ 32

1057

Ելաք վերի տները,
Քափափ կոճկիս թելերը.

Կոճկընիս կուռ շարեցեք,
Կանաչ կակաչ կապեցեք.
Դինին անուշ խըմեցեք,
Աղջիկը թուխ սիրեցեք:

ԲՆԱ 776

1058

Ինձ վառեցին ուրիշները,
Սիրտըս ծակեցին փըշերը.
Վաղուց տան-տեղի տեր դառան
Իմ հին յարան-յողաչները:

ՏԽ 223

1059

Ոչխարն ետդին կ'արծա, ենդին
գառները,
Կանաչել են ծաղիկները, ծառները.
Աքի երթանք քո ման գալած
արտերը,
Քեզի տեսա, նորացան իմ դարդերը.

ՀՄԽԱ 48

Տես՝ ... Քո ման եկած արտերը:

1060

Լուսավորչի ծառները,
Մատաղ անեմ գառները.
Լուսավոր զորքիդ մեռնեմ,
Ջոկել ես արդարները:

ՀՄԽԲ 2

13. Երեվանա ծառները.
Լուսավոր զորքին մեռնեմ:
124. Լուսավորչու ծառները,
Մատաղ բերին գառները.
Ջոկեցիր արդարները:

ԱԸ 441

1061

Ջուր չեր ջըրիլ ծառները,
Դիր չեր զըրի՛ մեռները.
Ուարար տարեք նազոյին,
Անուշ պահե գառները:

ԱԸ 138

1062

Արդևի՞ կուգա լեռները,
Ելէք, բարձեք բեռները.
Մայրիկ, առ աչքը քորնա,
Ինձի ձրգես լեռները:

ԲՆԱ 623

*) Անձրեվ:

Դանի ու քանի՞ ելնեմ դրոշները,
Տես՝ Փըշըցեք հովեր, սարեր ձուն
բերեք:

1063

Ընդապապուն հարսները
Վըլացք կ'ընեն դաշտերը.
Չըղչըբոն ելեր տըները,
Բար կրնետէ կայերը:

ԲՆԱ 624

1064

Դու ման կըգաս կըտըրները,
Սաղրի մաշիկ կըրընկները,
Դուլաբաթին պըրորկները.
ՌՄ 50. ՏԽ 86. ԲՆԲ 364

1065

Սուրբ հակորա զրչերը,
Խորովածի չըչերը.
Մարոյն փախցուցին գիչերը,
Տերտեր զարկեց դանդերը:

1066

Ղոչավանա զրչերը,
Յարբո եկավ զիչերը.
Մեռնիմ բող-բող ունքերին,
Ռ՛ւր ա կարմիր թըչերը:

234. Յարբ տարան զիչերը,
Մեռնեմ թախ-թուխ սոնքերին,
Պաչեմ կարմիր թըչերը:

1067

Գըլափնու կըտրան դաստա զըչերը,
Մարային տարան լուռնակ գիչերը:
ՀԺԵ 62

Անտոնի դրոշան զըչեր,
Աչիւենին տարան գիչեր:
ՌՄ 63

1068

Ղոչավանքի զըչերը,
Մեր քյարաբի չըչերը.
Չիթ ալաջա քո բընդեր,
Ինձ երեցին քո զընդեր:
ԱԸ 137

1069

Ծաղկվանքի զըչերը,
Խորովածի չըչերը.
Ես զիչեր պառկեմ ծոցիդ,
Պաչեմ կարմիր թըչերը:

234. Մեր քարափի զըչերը.
Յերբ դենա դա գիչերը,
Պաչեմ խանդակ թըչերը:
ԱԳ 102

Ղարավանքի զըչերը,
Եղ քու կարմիր թըչերը.
Ես զիչեր դամ քու ծոցը,
Պաչեմ խանդակ թըչերը:

Համբարձուա գիչերը,
Պաչեմ խալու թըչերը:
ՀԺԵ 124

1070

Ղոչի վանքի զըչերը,
Վոռնա ծակին փըչերը.
Երեկ կրտամ են սրվան,
Վո՛ր պաչեմ քո թըչերը:

ԲՍ 129

1071

Գազերի սուր փրչերը,
Հերիք պատուեն իմ փեշերը.
Քանի՞ մընամ յես գերի,
Արի ինձի տար գիշերը:

ՀՄՖ 26

234. Պատուցին իմ փեշերը.
Հերիք ու մընամ յեսիր,
Արի ինձ տար քրչերը:

ՏԽ 133

1072

Ես լուսնակա գիշերը,
Նըշի ծառի նըշերը.
Աղջի, կը գամ քու մոտը,
Պաչեմ կարմիր թրչերը:

1073

Ըստուի վըրեն սիպտակ խաչերը,
Մերըս չընդունեց բերան բացելը:

1074

Իմ աղջկան աչերը
Կըլմանին ժամուն խաչերը.
Իմ աղջկան բերնակը
Կըլմանի ժամուն խորնակը.
Իմ աղջկան կըռնակը
Կըլմանի ժամուն դըռնակը:

(Մոր գովք)

ԲՆԱ 201

1075

Սիրած աղջկա տերը,
Չի տալիս քյաֆուր մերը.
Խնչ անի քյաֆուր մերը,
Տարեկ ա գեղի տերը:

1076

Սիրուն աղջկա տերը,
Քոսքը տըվել ա հերը.
Իրեք տարի սիրեցի,
Չըտըվեց քյաֆուր մերը:

3. Ոխտը տարի սիրեցի,
ՆՀՁ 108

3. Յոթը տարի սիրեցի
ԱՆ 201

4. Չի տալի (չըտըվավ) քյաֆուր
մերը:

123. Սիրած աղջկա տերը,
Քոսքըն ա տըվե հերը,
Ոխտը տարի սիրեցի:
ԱՆ 343. ԲՍ 145

124. Պուճուր աղջկա մերը,
Քոսքը տըվեց նրա հերը.
Չըտըվեց յարի մերը:

Պըզտի աղջկա մերը,
Քոսքըն ա տըվել խերը.
Ոխտը տարի սիրոթեն,
Չըտըվեց քյաֆուր մերը:
ՀԺԵ 124

1077

Մեր թալվարի ծըտերը,
Ծըլվըլում են կըտերը.
Ով իմ սիրածն ինձ չրոտա,
Չանգյալ բըռնի ծըծերը:
ԱԺԱ 57

Մյ կըտերը, կըտերը,
Ծըլվըլում են ծըտերը:
Ով իմ սիրածն առնի,
Չանգալն բնկնի ծըծերը:

12. Այ եծերը, եծերը,
Կըճըլվան ծըտերը.
1. Այ լըծերը, լըծերը:

1077

Գութան վարենք ոլտերը,
Չըթըռցրնենք ճըտերը.
Ինձի քեզեն չոկողը,
Չանգյալ բնկնի ծըծերը:
ՀԺԵ 119

1 2. Գուլթնի քովի պըտերը,
Կըճըլվըլան ծըտերը:

1079

Ամբրխաննց կըտերը,
Մըլվըլում են ծըտերը.
Ազափ աըղի դեղն ի՞նչ ա,
Կոկոմ, չամամ ծըծերը:

ԱԺԱ 49

Մըլվըլանինց կըտերը,
Մըլվըլում են ծըտերը.
Ազապ աըղի դեղն ինչ ե,
Կոկոմ, չամամ ծըծերը:
ԹՄԿ 61

Եդ ո՞վ եք եդ կըտերը,
Թըռցըրեք եդ ծըտերը.
Ազապ աըղի տեղն ի՞նչ ա,
Կոկոմ կոկոմ ծըծերը:

ԱԶ 203

1080

Տըրխինանց կըտերը
Մըլվըլում են ծըտերը.
Օես գընում եմ, լաց չինես,
Քընած տեղըդ բաց չինես:

ԱԶ 376

1081

Բըլբեւ, բըլբեւ, բըլբեւ,
Արի՛ երթանք զո ման եկած արտերը,
Թող ցըրվի մեք ջըխտի դարդերը:

ՀԺԵ 63

1082

Ջուրըն բեկավ արտերը,
Թաղացավ իմ դարդերը.
Ադե ջտն, արի՛ սարեն,
Թաղացավ սըրտիս յարեն:

1083

Հուն ա դալի սարերը,
Մածկում մեծ մեծ քարերը.
Հորն ու մորից անուշ ա
Քըվոր սիրուն աղբերը:

1084

Յե՞րբ տի գան ադ որերը,
Աղբարս հագնի լաթերը,
Խուլթնի խումաշ խաթերը,
Հալալն որհնե տերտերը.
Վախնամ թե կանչուկ մեռնիմ,
Ջըտեսնեմ ադ որերը:

ԲՆԲ 39

1085

Եկան, եկան դարնան երկան որերը,
Առնեմ անուշ յարբս, ելնեմ լեռները.
Քաղեմ վարդ մանուշակ, բըռնեմ
ձեռները:
ՀՀ 329

1086

Այվա եկավ դարնան երկան որերը,
Առնեմ սիրուն յարբս, ելնեմ լեռները.
Ուրբվիմ, հայիմ՝ լեռները դիման ե...
Մորճիկ մալ բուսցեր, սելվի ե
բոյը:
ԲՆԱ 671

1087

Անցա ճամբու ուրրը,
Բրոնեցի նախշուն լորը.
Տըղերք, արեք պար բըռնենք
Դաշբուլաղի բուրը:

134. Անցա, պատի ուրրը.
Աղջիկները խաղում ին
Դաշբուլունա բուրը:

1088

Խորունկ ա ձեր ջըրհորը,
Արի մրտենեք ես ձորը.
Եսոր ու եղուց թողեք,
Ինձ տարեք չարաթ որը:

ՏԽ 194

1089

Ձեյրանն ընկած է հորը,
 Խարար զրբկեցեք ժորը.
 Յա թող ձալին ապատե,
 Ճա թուրը կոխե փորը:

ԱԶ 385

134. Ձեյրանն ընկել է ձորը.
 Կամ թույ ձալին ապատե,
 Կամ սուրը կոխե փորը:

ԲՄ 141

1090

Կռա տակի աղբուրը,
 Աղջի, վրբից մախմուրը.
 Կռիցը յես հեռացա,
 Սիրած յարիս մոռացա:

1091

Սեղանի վրբի պրսպրդուն թուրը,
 Իպլիբի խորը տարավ իմ քուրը:

1092

Հեղնարը զընաց ջուրը,
 Տասվերկու խուրման բուր.
 Թապլեց Հովակին դուրը,
 Ընկավ Հուդարին բուրը:

ՁԲ 39

1093

Իրար հետ զրնանք ջուրը,
 Բարձրանանք մեր կրտուրը.
 Դուժմանի չրլինքն ընկնի
 Երկու բերնանի սուրը:

ՏԽ 242

1094

Ինչու ևս նրստեր մրսուրը,
 Ընհանա կ'ենես քրսուրը.
 Հարսն ալկեկ և քանց կեսուրը,
 Համբար սիրեմ, թե՞ կեսուրը:

ԲՆԱ 332

1095

Արի մեր տան կրտուրը,
 Անենք մեր առուտուրը.
 Ելողուն եհթաջ չրլենք,
 Գանդենք մեր տուն ու դուռը:

ՏԽ 157

1096

Յես քեզ կ'ասեմ խոսքի բացը,
 Մոռացել ևս աղուհացը,
 Ինձ ի՞նչ ոգուտ է քու յացը:

ՏԽ 99

1097

Աշխենի կերած հացը
 Չբկրտրեց Անտոնի յացը:

ՏԽ 185

1098

Յետ և՛ գալիս կալիցը,
 Պաչեմ ճակտիդ խալիցը.
 Խոնջ կըլնի, վոր մին տեսնեա,
 Հասկանաս իմ հալիցը:

ՏԽ 251. ԲՄ 158

1099

Ղուշը թրոավ բընիցը,
 Չի դուրս գալի տընիցը.
 Ձեն տալիս՝ չի զարթնում
 Բերախոյ յարըս քընիցը:

ՏԽ 219

1100

Սելը եկավ սարիցը,
 Գընաց ընկավ քարիցը.
 Նազլի յարըս ինձ թողեց,
 Յետ դառավ իրդարիցը:

ՏԽ 151

1101

Աշունն եկավ սարիցը,
 Տերեմ թափեց ծառիցը.
 Շողոն դարդով լրցվել ա,—
 Հեռացել ա յարիցը:

ՀՄԽԱ 39

1. Գամին եկավ սարիցը:

1107

1102

Անձրե խոփեց սարիցը,
Գար ընկավ մեծ դարիցը.
Գիր չըստացա վոր ասեմ՝
Իմ սիրելի յարիցը:

ԲՍ 125

1103

Ջուրը կըգա քարիցը,
Յարրս կըգա սարիցը.
Սերըս ինչպես հովանա
Քեզ պես սիրուն յարիցը:

Տե 180

24. Աղջիկ, դու կըգաս սարիցը,
Քեզ պես սոխակ ճարտարիցը:

ԳՍՎ 109

1104

Սիրտըդ պինդ ե քարիցը,
Հարցըրել եմ սարիցը.
Հագիս եկել, կրպել ա
Թոք քու սեպ ջիգյարիցը:

Տե 251. ԲՍ 135

1105

Ջուր ա գալի քարիցը,
Աղջիկ ու գալի սարիցը.
Իմ սերը վո՞նց կրկրորի
Քեզ պես ճարտար յարիցը:

ԱԺԱ 60

1106

Հուրք ա Թափում վերիցը,
Յես վա՛ռա քո սերիցը.
Վարդալուռին ինձ համար
Ձուն բեր դու սարեոփոր:

ՀՄԽԱ 39

13. Ձեն ա դալիս երիցը.
Ինձ համար վառող.վորին:

Տե 251

Նալը քըցիմ քըթոցը,
Յեք կընի՞) զըրընգոցը.
Յես տրեսալ չեմ, Թա նի մրննե
Մարդ լիսպրկընդան՞) ծոցը:

ԱԺԹ 86

*) Կըբարձրանա. **) աղբորկնկան:

1108

Ճիտս եմ քըցել վըզնոցը,
Թող կըտրի սըրտիս խոցը.
Երնեկ կըտամ են որը,
Յարրս մրտնու իմ ծոցը:

ԱԺԱ 69

1109

Հորա ջան, քո բարափը,
Իջնեմ Արազի ափը.
Շահրիարցիք կուզան պար,
Կողբեցիք տրվեք ծափը:

4. Կողբեցիք տրվեք դափը:

1110

Արազ արխի աղեքը,
Կողբա տոյազ գյադեքը.
Միսըս ենքան ծամեցին,
Վոր լիակվել ա մադեքը:

Տե 180

1111

Արազի խար աղեքը,
Կողբա տոյազ գյադեքը.
Նըստել են այգիները,
Ասում են լավ դայդեքը:

ԿԺԵ 20. ԻՄ 131

4. Գանչում են լավ դայդեքը:

ԲՍ 143

34. Լըցվել են դուքանները,
Լավ են ասում դայդեքը:

123. Ես Արազի աղեքը,
Կողբա պիան դյադեքը.

Նըստել են դուքաններին:

ՀԺԵ 142

Յ՛յ աղեքը, աղեքը,
Կողքա լոթի դյաղեքը.
Նըստել են դուքընները,
Կանչում են լավ դյաղեքը:
ՀԺԵ 126

Աբազի են աղեքը,
Կողքա դաշանք դյաղեքը.
Նըստոտած քարի վըրեն,
Կ'ըսեն անուշ դյաղեքը:

Եդ Աբազի աղեքը,
Ծիջի խումբ խումբ (վ. Ժուլիկ)
Դյաղեքը,
Կ'ընրատեն դուքաններին,
Կ'ասեն անուշ դյաղեքը:

1112—3

Ջուրը լըցվավ ողեքը,
Աստված ջարդի դյաղեքը.
Ջուրը լըցվավ ջաղչըներ,
Աստված պահե աղջըներ:

Տես՝ Ջուրն ա ընկեր եդ կորդեր,
Տես՝ Ջուրն ե ելի առվըներ:

1114

Դյաթըպիդ զաղաբեքը,
Ծի՛ քըցի մաղարեքը.
Ոխտն որ ա վոր ածում են
Հարսնըքիդ նաղաբեքը:

ՏԵ 241

1115

Շըլապկով տըղա, մի՛ կայնի դիքը.
Աչքով մի՛ անի, գիտեմ քո միտքը:

1116

Փետե փետե մարդիքը,
Երկրթե կընանիքը.
Փունջ մանիչակ հարսըներ,
Խոչ խոչ եղան աղջիկներ:
(Ջան գյուլում)

ՓՇ 72

Երկթե երկթե մարդիքը,
Փետե փետե կնանիքը.
Ջառ քաքուլով տըղեքը,
Փունջ մանիչակ հաշները:

Հաշներու միջի վո՛րն ե սիրուն:
— Կարճ ու բոլորը:—
Տըղեքանց միջի վո՛րն ե սիրուն:
— Թոփ Թոփ քաքուլը:
(Յերեխա խաղացնելու)

Ձ 4

Փետե փետե մարդիք,
Պուտ թիակ հալվորներ,
Տրոտո ցախավել պատվըներ,
Ձինի չինի հարսներ,
Փունջ մանուշակ աղջըկներ,
Վարած-ցանած հոտաղներ,
Ուտին, չուտին՝ կըկըռվին:
(Պարերգ)

ՀԺԵ 97

Հմամ. «Պըստիկ պըստիկ առվըներ»
«Ջուրն ե ելի առվըներ».
«Ջուրն ա ընկեր եդ կորդեր»:

1117

Դուչեքը լիքը-լիքը,
Աղջի, տարա քո միտքը.
Աչքով կ'անեմ՝ դու ա արի,
Տամ քեզ ոսկե մատնիքը:

234. Աղջի, տարան քո միտքը.
Աչքով կ'անեմ՝ թեղ արի,
Ձեթա ոսկե մատնիքը:
3. Աչքով կ'անեմ՝ դես իշկա:

234. Աղջի, տարա քո միտքը.
Ձեռով կ'անեմ՝ արի տես,
Վալլա՛, մատնի կըտամ քեզ:
ԲՄ 123

Քուչեքը լինէր-լինէր,
Աղջի, արա քո միտքը.
Ձեռով կ'անեմ՝ դեռ արի,
Քեզ տամ ոտկի մատնիքը:

ԱՅ 345

1118

Տիրուն, Տիրուն, Տիրունի քեւքը,
Տիրուն տարավ իմ խելքը:
(Կրկնակ)

ԱԶ 386

1119

Հով ա դեղի քարհանքը,
Դու բանի ոսկու հանքը.
Սեւ ոճը բուն ա դրոնի,
Մեր երկրոյի արանքը:

ՏՆ 240

1120

Հաբորբանի թրվանքը,
Կըլմանի Կարմիր վանքը.
Կարմիր վանքի դաղերը,
Հերիքնազի մազերը:
(Սկսվածք)

ԱԶ 386

134. Խոշավանքի թրվանքը.
Կարմիր վանքի դրչերը
Սիրուն յարիս թրչերը:

ԱԳ 98

1121

Արի երթանք ես վանքը,
Վանքը քանդե քու կյանքը:
ՀԺԵ 119

1122

Արի երթանք մեր վանքը,
Դու քանդեր ես իմ կյանքը.
Քե վոր խոսքըս չըլտես,
Վերջըս կ'եղնի թրվանքը:

ԱԼ 108

1123

Մեր գեղու վանքը,
Թալիշու վանքը,
Նոր ա թաղացել
Աղբորըս կյանքը:

1124

Սուրբ Կարապետ, քու վանքը,
Ղազարի նախշուն թամքը.
Արդ անեմ թաղավորին,
Անցել ե հայի (հայու) կյանքը:
ՌՄ 133. ԱԴ 174

Սըբ Կարապետ, քու վանքը,
Իմ յարող նախշուն թամքը:
ԱԼ 440

1125

Ծրմակումը կ'ընի քաշկը,
Լավ կ'ընի պերակ մաշկը.
Աղա, տիւս մըն կյալ բաղար,
Քե յեոր կ'ոնե չար աշկը:

ԱԺԲ 25

«Ծմակում կ'ընի քաշկը,
Լավ կ'ընի բարակ մեջքը.
Աղա, դուս մի՛ դալ բաղար,
Քե վեր կ'ունի չար չաքը»:

Անապատեն սեւ քաշկը,
Իմ յարեն դամչին մաշկը,
Աղա, խըրեգյ շընի յեկ,
Քյեգ յեոր կ'ոնե չար աշկը:

ԱԺԷ 42

«Անապատի սեւ քաշկը,
Իմ յարի դամչին մեջքը.
Աղա, հերիք դեռ, յեկ»:

1126

Մըմակումը կ'ընի քաշկը*),
 Լավ կ'ընի լեն մաշկը.
 Յես մատաղ ընիմ են տղեն,
 Վերը ըրծաթե կյուտեն ա մաշկը:
 *) քաշկ-քաջք:

ԱԺԸ 26

«... Յես մատաղ ըլնեմ են տղին,
 Վոր արծաթե գոտին ա մեջքը»:

1127

Ճակատիդ փակու չարքը,
 Վեր ա ընկել հին կարգը.
 Ինձ հետ նոր վաղա կըտքի,
 Դնանք ի խոտաւարքը:

ՏԵ 216

1128

Գըլխիդ քրցել էս ալ չարգաթ,
 Ալվան շորերդ ե զաթե դաթ.
 Մի քիչ ինձի արա մուրվաթ:
 ՏԵ 165

1129

Գըլխիդ քրցել էս ալ չիթ,
 Մարջան էս կապել բրկիդ.
 Քեզ պես նազանի յարին
 Պետք ա ինձ պես դոչ իգիթ:
 ՏԵ 200

Գըլխիս քրցել էմ ալ չիթ,
 Մարջանը կապել եմ ճիտ.
 Ինձ պես նազանի յարին
 Պետք ա մի զոչադ իգիթ:

4. Պետք ա մի կրտորիճ իյիթ:

1130

Աղջիկ, քու տնունդ ե Յախութ,
 Քենն պագ ուզեղն ե վախուտ.
 Երեկ դողցա յես քու չախուտ:
 Ա. 457

1131

Բոստան ունեմ հարիբի,
 Տունն ալերի սարիբի:
 ՀԺԵ 113
 Տես՝ Բոստան եմ ցանե քաղուկ:

1132

Ես յանը լորի,
 Են յանը լորի,
 Աղբորըս կանչեք՝
 Սիրածը ջոկի:

1133

Ալվալան քիթըս ձրգի,
 Շեկ մանչը միաքըս ձրգի:
 ՋԲ 20

1134

Աղջի, տնունդ վարդի,
 Ձեն տամ ու ձենես դարթի.
 Ով ինձանե քեզ առի,
 Դու բնդրա քիթը ջարգի:
 24. Ձեն տամ, ձենըս ճանաչի.
 Դու բնդրա աչքը հանի:
 ԱԶ 377

1135

Դեմ եմ առել մի բերդի,
 Կաշիս սաղ սաղ մի քերթի.
 Ինձ պես առլանի ճուտը
 Դու բամբակով մի՛ մորթի:
 ՏԵ 157

1136

Այ տրդա, դու խանի փորդի,
 Հապինըդ լիտամի մորթի.
 Թե ինձնից գյուժան յար բրտես,
 Լեղպին քեզ տանի մորթի:
 ԱԺՈ 50

1137

Վոսկիթըս համրած՝ ութ հաս
 մաւմուդի,
 Ձեմ պիտում՝ Հեղնարս ինձի
 կրքանդի:

1138

Սարի տընկտընկան թագի,
Դարչին, մեխակ չի սագի.
Ինձ պես նաղանի աղջիկ,
Քեզ պես տղին չի սատի:

1139

Ծառ եմ տընկել զիւաղի,
Գիշերն եկաւ երազի.
Քուրիկըս, աստված կանչե՛,
Յես ել հասնիմ մուրազի:

123. Ծառ եմ տընկել քերազի,
Գիշեր քընս երազի.

Ընկերտիք, աստված կանչեք:

ՌՄ 130. ԱԴ 172.

ՅՍ 133

123. Ծառ եմ տընկել քերազի,
Ես քըչեր ընկա երազի,
Աղբերտիք, աստված կանչեք:

ՏՆ 210

234. Գիշեր տեսա երազի.
Ընկերներ, բան մի՛ առեք.
Աղբերս հասնի մուրազի:

3. Ընկերտանք, աստված կանչեք,

3. Դժ աղբոր բան մի՛ առեք:

Մի ծառ ունեմ գիւաղի,
Գիշերը քընա երազի.
Յես միշտ աստված կըկանչեմ,
Յարբա հառնի մուրազի:

ԱԲ 344

Խընձորի (ծիրանի) ծառ, գիւաղի,
Բարը վըրեն կըսաղի.

Քաւորտանք, աստված կանչեք,

Են իմ աղբոր մուրազի:

1140

Դու կընձանիս գյուլի կաղի,
Ոտքեր ունես նաղի-նաղի.
Քո կարեն ծալուկ կու գեր,
Քո ջուրեն Շամա գյաղի:

ՎՍԲ 69

1141

Դըններն ավելեւ եմ, աղի,
Թուխ տըղեն ինձ կըսաղի.
Հերբս քեզ աղջիկ չի տա,
Համ թույա յես, համ թագի:

1142

Հագել ես կանանչ գյաղի,
Մեր տունն արի դու բաղի.
Լեզուս լեզվիդ թող զիպչի,
Հողիս հանեմ տամ քեզի:

ՏՆ 247

1143

Ըստըղավ լատի մի յաղի,
Հավքեր ընի՛ կըսաղի.
Կ'ողի քընի կյալ անիս,
Վընչ շոն կընիս, վրե՛ թագի:

ԱԺԷ 46

1144

Կըտըրբըս շալ կըսաղի,
Տանրս կալ կըսաղի.
Իմ յարես կըեցինը շալ ա,
Ամժա թիրմա շալ կըսաղի:

ԱԺԸ 27

1145

Բաղ ըմ քըրցալ հավաղի,
Սուփրա քըրցիմ՝ կըսաղի.
Հու վրեր իմ հըետաս հաչի,
Համ թույա յա, համ թագի:

ԱԺԷ 44

1146

Ա՛յ ձի, հեծնիմ կը քեզի,
Յորդա քըչիմ կը քեզի.
Դընա յարես խաբար բեր,
Չարպաղ յույ կ'ենեմ քեզի:

ԱԳ 92. ՅՍ 151

1147

Աբի մեզի, մեռնեմ քեզի:
(Կըկնակ)

ՏՆ 191

1148

Սարերը մեզի մեզի,
 Զիավոր, մեռնիմ քեզի.
 Մոցիդ թասովը ջուր տուր,
 Մենծընամ, կ'առնեմ քեզի:
 ՀԺԵ 120

134. Քյոսադադ մեզի մեզի.
 Մոցիդ թասով ջուր ըմ տուր,
 Ղըսմաթ է՝ կ'առնեմ քեզի:
 ԱԶ 390

1149

Կարմիր միզար խըրմըզի,
 Պատուխ, չեմ ա'ռնի քըզի:
 — Քու կըղտոտ երես պաղ է,
 Յաղգուլ քու գլոխ թաղե:
 (Կրկնակ)
 ՏԵ 231
 Տես՝ Նըխշուն միզարով աղջիկ.

1150

Պարտքով կովս եր ղըրմըզի,
 Զըմեռ տըվի բուռնուզի.
 Բուռնուզը կախ արեցի,
 Մանաթը հախ արեցի:

Տես՝ Պարտքով կովը ծախեցին:

1151

Սձու մ'եմ ցանե, սադա նարգիդ ի,
 Իմ յարոջ մեռնեմ, աղիդ մազիդ ի:

Աձու մ'եմ ցանե, սադա բիբար ի,
 Իմ յարոջ մեռնեմ, թազա նուբար ի:

Սձու մ'եմ ցանե, սոխերն ասմա յի,
 Իմ յարոջ մեռնեմ, բոյնը չինար ի:

Աձու մ'եմ ցանե, սադա սըխտոր ի,
 Իմ յարոջ մեռնեմ, սըրտիկ
 պըղտոր ի:
 ՎՍԱ 38. ԺԽ 21

Բաղչե մ'եմ ցանե, սադա բիբար ի,
 Իմ յարոջ մեռնեմ, թազա նուբար ի:

Աձու մ'եմ ցանե, սադա ասմա յի,
 Իմ յարոջ մեռնեմ, գըլոխ
 յազմա յի:
 ՊՎ 87

Ջաղցի դըռներ բիբար եր,
 Աղջիկ լաճուն նուբար եր:
 ՄՎ 47

Բաղչե մ'եմ դըրե, սադա սըխտոր ի,
 Մեռնեմ իմ յարոջ, սրտե պըղտոր ի:

Բաղչե մ'եմ դըրե, սադա ասմա յի,
 Մեռնեմ իմ աղբոր, կապած
 յազմա յի:

Բաղչե մ'եմ դըրե, սադա բիբար ի,
 Մեռնիմ իմ աղբոր, թազա նուբար ի:
 ՀԺԵ 42

Արջակու դաշտ սըխտոր եր,
 Իմ յարոջ սիրտ պըղտոր եր:
 ՎՍԲ 58

1152

Քեզանից դատ չեմ ուզի,
 Ինձ հետ խորհուրդդ դըզի.
 Ես չեմ մի հետ ձեռովդ
 Գըլխիս քյաքյուլը խուզի:
 ՏԵ 158

1153

Եսոր Բ'նչ որ ի. կ'ասեն՝ ուրբաթ է,
 Զուխտ ըմ յար ունեմ՝ կարի
 կուրբաթ է:
 ՎՍԵ 61

1154

Քու ազգըդ շէյրան ե գաթի,
 Խելքըս գըլխես տարար գաթի,
 Պըռընկներեդ մեղըր կաթի:
 Խառ ու մառ յաշմաղիդ դուրբան:
 (Աշուղական)

ՌՄ 120

4. Խառումառ յաշմաղիդ մատաղ:
 ՏՆ 108

124. Հուրի մալաք ես դու գաթի,
 Ումըրդ թալան երիդ գաթի,
 Խառ ու մառ յաշմըղիդ մեռնեմ,
 ՀԺԵ 117

1155

Մատիդ փաթիւր խայաթի,
 Հար յե՞ր հանիւ բայաթի:
 ԱԸ 120

1156

Ուրազի կոթը թըթի,
 Յոթը կով ունեմ կըթի.
 Ով վոր իմ սիրածն առնի,
 Հոգին դըժոխքին փըթի:

123. Դամբուլի կոթը թըթի,
 Ոխաը կով ունեմ կըթի.
 Ով վար իմ սիրած սիրա (առնի),
 ՀԺԵ 123. ԱԲ 342

34. Վորն իմ սիրածը սիրա,
 Հոգին դըժոխքը փըթի:

1157

Յարըս դըրկել էմ թըթի,
 Ախի, քու վեղը փըթի.
 Վորտեղ խաղալու գընառ,
 Ման արի, յարըդ դըթի:

ՊՍՎ 109. ՏՆ 179

ԲՄ 152

1158

Անթառան նըստե, կով կըկըթի,
 Ակորն իկե, դուռ կըտըփի.
 Ակոր, ելի փայտեն փախի,
 Աղա փաշեն մարդ կըկախի:

Թաժա ցորեն թափե դարդյախ,
 Ակոր փախե, մըտե փազյախ.
 Ձենդ ի խասե աղա փաշեն,
 Խերիք կախվես խոտր փեշեն,
 Կու գան կ'քակեն քո նորաշեն,
 ՊՎ 98

Անթառամ նըստե, կով կըկըթի,
 Ուր (ի) յարն իկե, դուռ կը տըփի.
 Յարիկ, վեր կաջ փայտեն փախի,
 Աղա փաշեն մարդ կըկախի:
 Թաղա ցորեն թափե դարդյաշ,
 Իմ յար փախե, մըտեր փազյախ.
 Ձենն ի հոսե աղա փաշեն,
 Հերիք կախվես խոտր փեշեն.
 Կու գան քանդեն քո նորաշեն,
 Քեզ դարբեդար կանեն շենեն,
 ՎՍԲ 38 հա.

Նայ Պըտեր, նանի՛ Պըտեր,
 Ակոր, ելի փայտեն փախի՛,
 Աղա փաշեն մարդ կըկախի:
 ՎԺԵԱ 12

1159

Աշխեն նըստի, կով մը կըթի,
 Անդրան եկե դուռ կը տըփի.
 Աշխեն նըստի կով կը կըթի,
 Մըյ կը կըթի, մեյ կ'իւրեւկի:
 Խորոս եր մեր Աշխեն և ալլա.
 ԲՆԱ 560

1160

Գընա վաշխարը կըթի,
 Ոճոռքի տակ մի՛ փըթի.
 Քիրըս դարկեմ ձեր տունը,
 Մի յերկու Ֆինջան կաթի:
 ՏՆ 156. ԲՄ 142

1161

Հե՛ն, սարեն մարդ ա գալի,
 Սարը կըրակ ա տալի.
 Առաջըս աղլուխ բացալ,
 Իմացա՛ վարդ ա տալի:
 ՀՄԵԱ 25

Սարիցը մարդ ա գալիս,
Սարերը կրակ ա տալիս.
Առաջիս յայլուի բացավ,
Իմացա, թե ինձ վարդ ա տալիս:
ԱԴ 115

1162

Սարիցը մարդ ա գալի,
Ձեռումը վարդ ա գալի.
Վաս մարդի երեսիցը
Վըրեռ սեւ դարդ ա գալի:
ՏԽ 197

1163

Երկընդեց ձուն ա գալի(ս),
Ձուն ու անձրեւ ա գալի(ս).
Իռք ու բորսն ա անում,
Իմ յարը տուն չի գալի(ս):
ՏԽ 245

Ես առուն ջուր ե գալի(ս),
Տես՝ ... ջուր ա երթում:

1164

Ամպել ա, ձուն չի գալի(ս),
Մըթնել ա, տուն չի գալի(ս).
Սիրտըս կըրակով լըցված՝
Աչքերիս քուն չի գալի(ս):

2. Սարիցը տուն չի գալի:
ՀՄԽԱ 39

134. Թրխալ ա, թոռ չի կյալի.
Տեղ եմ ձգալ, բարձ դրաւ,
Աչքերըս քուն չի կյալի:
ԱԳ 263

3. Տեղ եմ զըցել, նի մըտել:
ԱԶ 350

123. Մըթնել ա, տուն չի գալիս,
Թրխալ ա, թոռ չի գալիս.
Տեղ եմ ձըգել, բարձ դըրել:
ԱԳ 267

Ամպել ե, ձուն չի գալի,
Մըթնել ե, տուն չի գալի.
Տեղ եմ զըցի, պառկել իմ,
Աճկումըս քուն չի գալի:
ԹՄԿ 57

Հմմա. Ծառը թող ձյուն զըբ:

Ամպեր ե, ձուն չի գալի,
Իմ յարը տուն չի գալի.
Գըլուխըս դըրի բարձը,
Աչքերըս քուն չի գալի:
ԱԸ 144

Թուխալ ա, թոռ չի կյամ,
Մթնալ ա, տուն չի կյամ.
Տընդ ըմ չինալ, պերց տըրաւ,
Ըչկըներես հեչ քոն չի կյամ:
ԱԺԷ 47

Թրխալ ա, թոռ չի յեկալ,
Մըթնալ ա, տուն չի յեկալ.
Դոշակ զըցալ ըմ, պերցը տըրաւ,
Ըչքերես քոն չի յեկալ:
ԱԽ 112

Ամպել ա, ձուն չի գալիս,
Մըթնել ա, տուն չի գալիս.
Ես անտեր բարձի վըրա,
Առանց յար քուն չի գալիս:
ՊՍՎ 105

34. Շամ յորդան, դուքնի դոշակ,
Առանց յար քուն չի գալի:
ԱԺԱ 49

13. Ամպել ա, թոռ չի գալիս.
Անտեր մընա ես բարձը:
ՏԽ 188

Ամպել ա, ձուն չի գալում,
Մըթնել ա, տուն չի գալում.
Ես նախուն բարձի վըրա,
(վ. գըլուխըս բարձ եմ դըրել)
Անյար եր, քուն չի գալում:

1—4. Ամպել ա, թոռ չի գալիս,
յար նայ նայ,
Մթնել ա, տուն չի գալիս,
յար, նայ նայ:
ԿԺԵ 14

Սարեր ամպեր, ձուն չի դա,
Յար խըռովեր, տուն չի դա.
Առանց յարի քուն չի դա.
Միբաժ յարըս ասուն չի դա:
ԱԵ 104

Մձպը դոռա, ձուն չի դա,
Իրկուն կըլլա, տուն չի դա.
Ես անտեր բարձին վըրա
Առանց յարի քուն չի դա:
ԲՆԱ 804

Մձպը կուգա, ձուն չի կա,
Իրկուն կըլլա, տուն չի դա.
Ասուկա չոր քար բարձին վըրա,
Առանց յարի քուն չի կա:
ԲՆԳ 512

1—4. Սարերն ամպեր, ձուն չի դա,
Յար խըռովեր տուն չի դա.
ՀԺԵ 97

Հմմտ. Եսսր Թող ձուն գեր:

Մձպել ա, ձուն չի գալի,
Մըթնել ա, տուն չի գալի.
Հեռու ճանապարհի յես,
Աչքերիս քուն չի գալի.
Կանչում եմ, կանչում եմ,
յա՛ր, ա՛րի՛, յա՛ր.
Մութն ընկա՛վ, տուն ա՛րի,
անջի՛յ, յա՛ր, յար:
ՀՄԽԲ 9

34. Յես մի հեռու յար ունի՛մ,
Մի մատը գիր չի դալի:
ԱԺԱ 49

Մըթնել ա, տուն չի գալիս,
Մձպալ ա, ձուն չի գալիս.
Իմ յարը հեռու տեղ ե,
Մի մատը գիր չի գալիս:
Աժ.Ա 57

Ես առան ջուր ե գալի,
Տես՝ Ես առան ջուր ե գընում:

1165

Կանչում եմ, մօտ չի գալի,
Մի դուղ ջուղաբ չի տալի.
Են բեմուրվաթ շան տըղեն
Խարվել ե երկու խալի:

1166

Մեր բաղին կա շաֆթալի,
Ճամբա ունի՛մ գընալի.
Ճամբի վըրի շեկ աղջիկ,
Ինձի երիբ սա՛վդալի:

ՀԺԵ 120

Մառ եմ տընկե շաֆթալու,
Յարըս կուգա ման գալու.
Շեկիկ մաղա՛վոր աղջիկ,
Դու ինձ երիբ սա՛վդալու:

ԱԳ 101

123. Մեկ ծառ ունի՛մ շաֆթալի.
Յարըս եկա՛վ (Վ. գացե) ման
գալի.

Շեկիկ ծամերո՛վ աղջիկ:

1167

Աղջի, բոյըդ դիւրմալի,
Այվրներդ սիւրմալի.
Միք մեղդերի, մարիկներ,
Սա՛վդան կըրա՛կ կըլմանի:
ԱԳ 92

1168

Մածուն եմ մերել սերալի,
Յար եմ բըռնել սրտա՛լի.
Ովոր յարը յարեն հանի,
Հոգին սառանեն տանի:

ԱԶ 374

1169

Ծաթուն կեսուր, չառ Վե՛ր ելի,
Գնա, փոկե մի մաղ ճարի,
Վոր իմ երկան հող տի մաղեմ,
Իրկուն Լաւ, տակր դընեմ:
Իմալ ենեմ ե ալն:

ՀՄԽԲ 51

... Ըլի, կռի, կռի, կռի,
... չիլի,
Տես՝ ... Ըլի, կռի:

1170

Բառա չափար մի՛ կռի,
Խոսքըս իմս ե, մի՛ վախի.
Վարտեղ երթառ, կ'ուզեմ քեզ,
Տըված խոսքըդ մի՛ փռի:

ԱԼ 185

Ձան եկի (թալի), սարեր լորիսի,
Տես՝ Տանեն ելավ, ձյան կըլորի:

Աղլիկ, մի՛ դար, մեր տուն ծուխ է.
Տես՝ Խանե, մի՛ դար, մեր տուն
ծուխ ա:

1171

Ճաշթող ես արել՝ լըծի՛.
Դունջակ ես արել՝ կըծի՛.
Ի՞մ հերը քեզ աղլիկ չի առ,
Քարեն վեր ընկի՛, պըրծի՛:

ԱԼ 142

1172

Գընացի հանդը կըրակի,
Վառքըս դիպավ փռանդի.
Շան գյադին արի թագի,
Ղըրկեցի լափըսարակի:

ԱԼ 147

1173

Ծառ-եղուց ե կերակի,
Արի մեր տունը կըրակի.
Ի՞մ սիրով սիրած յարըս,
Ձանից բեզարած յարըս:

ՅԵ 181

1174

Ծառ շարաթ պիտեր, վաղը կերակի.
Ծառըս դըռնեն անցավ, գընաց
կըրակի.
Լեզվին բանիք պիտեր, ծոցին
Փըրանկի:

(Աշուղական)

ԱԵ 208

Ծառ շարաթ եղներ, եղուց կերակի,
Ծառըս դըռնեն անցներ, երթար
կըրակի.
Լեզուն բանիք եղներ, Ես
Փըրանկի:

(Աշուղական)

ՅԵ 97

Ծառ ուրաթ պիտեր, եզված
կերակի, ո՛յ, ո՛յ, ո՛յ, ո՛յ,
Ծառըս դըռնով անցավ դնաց կրակի:
ԿժԵ 8

1175

Ծառ ուր կերակի
Ուռմի տըղեն տըրաքի.
Առաված ջան, գու ինձ լըծի,
Ուռմի տունը կըրակի:

1176

Արեք երթանք մանդըկի,
Սեվ սարի տակ խանդըկի.
Ո՞՞մ մի տեսանք ճըլպըտուն,
Փախանք, մըտանք Սալվու տուն.
Սալվին նըստե, նըխ ի՛նեա,
Իրիկ մեռե, վո՛ւշ կ'ենա,
Միրող եկե, ջան կ'ենա,
Հավեր եկան, ջըշ կ'ենա:

ՀժԵ 95

Ո՞՞մ մի տեսանք ճըլպըտուն,
Փախավ, մըտավ Սալվու տուն.
Սանամ նըստե, նախ կ'ենա,
Ծամեր ետե՞ գյաղ կ'ենա:

ՀժԵ 108

Յձ մի տեսա ճըլպըտունն,
 Փախալ, մըտալ Սալվու առան.
 Յալվին նըստե, նըխ կ'ենա.
 Հալերն եկած՝ քըշ կ'ենա.
 Մարդն ա մեռեր, վո՛ւշ կ'ենա,
 Միտդն եկեր, ջան կ'ենա:
 ՆՀԶ 95

Նըստեր իս ու նըխ կ'անեո,
 Հալերն եկան, քըշ կ'անեո:
 ՀՀ 327
 Տես՝ Մայրամ նըստեր նըխ կանի:
 Տես՝ Մանուշակ նըստեր կար կանի:

Եկեք երթանք պանճըրե (բանջարի),
 Սեվ սարի տակ կանկըռե (կանգառի).
 Ոձ մը տեսանք ճըլպըտունն,
 Փախալ, մըտալ Սալմի տունն:
 Մալամ նըստեր, սաղ կ'անի,
 Գըլոխն առեր, մաղ կ'անի:

Աղջիկ Սալամ, գիւ հիւր ես.
 Յես աղբիւր եմ, գիւ ջուր ես.
 Յես զըզըղամ, գիւ խըմես,
 Յես վախենամ՝ դիւ ծառ ես:

Իրեք քոյր ունեա, շատ խիստ խորոա.
 Մեկի անունն եր Նոնոֆար.
 Նոնոֆար տարալ իմ գըլխու մաֆար:
 ՊՎ 132

Հուսնակն անուշ պիւլթը ա,
 Սըլըմ ինք նըստեր ա.
 Մամերն իտեվ կամ կ'անի,
 Խոսք կըթըլիմ, նաղ կ'անի:

Աղջիկ Սըլըմ, գիւ հիւր ես,
 Յես աղբիւր եմ, գիւ ճիւր ես.
 Յես զըզըղամ, գիւ խըմես,
 Յես վախենամ, գիւ ծըռես:
 ՀԺԵ 86

Յես աղբուր իմ, գու ջուր իս,
 Յես եղըղամ, գու խըմիս—
 Խըմիս, խըմիս,
 Վախենամ՝ սարխոշ եղնիս:
 ՀԺԵ 80

Տես՝ Յես աղբուր եմ, գու
 ջուր ես:

1177

Ղալամի կոթը վոսկի,
 Մայրիկըս չեկալ խոսքի.
 Ինձ համար անուն եղալ,
 Իմ անտեր բախտիս րսկի:
 ՀԺԵ 112

1178

Աղլուիքս լըվա, դարկի,
 Աղջի, գու ծաղկին պառկի.
 Հերիք հոգեհան անես,
 Կամ ինձ սիրի, կամ թարկի:
 ՏԵ 194

1179

Տանրս տակեն հըճարկե,
 Լխտըլաթ ըրա հըվարկե.
 Բյընի իմ նանուն ասե՝
 Ա՛ նամարդ փըհաա տոն գարկե:
 ԱԺԹ 88

Տանըս տակեն հըճարկե,
 Հալի կ'անիմ հըվարկե.
 Մըննաթ կ'անեմ պատրունես,
 Վըհեր են տըղան տոն դարկե:
 ԱԺԹ 88

1180

Քաղեկն բերել ես բալկի,
 Հեչ չես աչե մեր մուլքի.
 Յես վորն անեմ՝ ըսե ինձ,
 Բեզի կըզործեմ չուլկի:
 ԲՄ 132

1181

Ես յանը ուլկի,
Են յանը ուլկի,
Սապոկի հետը
Յես կ'ուզեմ չուլկի:

ԺԽ 21

3—4. Դաղըրցուն կ'առնեմ,
Հագինը չուլկի:

ԿԺԵ 12

1182

Աղջի, անուանող Մահի,
Ճակատող բոլոր շահի.
Թե վոր ինձի կըհամբա,
Աստված աղբերդ պահի:

ԱԸ 134

13. Աղջի, անուանող Մայի.
Թուշըդ դես արած պաշեմ:

ԱՏ 341

14. Թուշըդ դես արած պաշեմ,
Աստված քու աղբեր պահի:

ՀԺԵ 120

234. Աճկիրող չաւ-չաւ շաի.
Թուշող ինձի, մե պաշեմ,
Աստված քու աղբեր սահի:
ԹՄԿ 58

Աղջիկ, քո անուն Մահիլ,
Ճակատող բոլոր շահի:

ԾՎ 48

Տես՝ Աղջիկ, անուանող Մայի:
Տես՝ Աղջի անուանող Մարի:

1183

Կանաչակոթ չիրմահի,
Մե պաշով ինձի շահի.
Մե պաշ կ'ուզեմ՝ երկուս տուր,
Աստված քու աղբեր պահի:

1184

Ինձ տըված խոսքըդ պահի,
Մի պաշով սիրտըդ շահի.
Ուրիշ յարի չըսիրես
Դու ինձանից սավահի:

12. Խոտհրճի պատը պահի,
Ինձ տըված խոսքըդ պահի:

ՏԽ 155

1185

Աղջի, չորերդ իսպահի,
Հինդու կարած լրմանի.
Իմ զրրկած բարեկները
Ծոցաջեբումդ պահի:

ՏԽ 221

1186

Աղջիկ, դու ուհի, ուհի,
Իմ նաղելի սիրուհի.
Յես մի չոքեղ թագավոր,
Դու ինձ համար թաղուհի:

1187

Դուշման, լեզուդ պապանձի,
Լերդ ու թոքրդ խանձի,
Վոր սարե սար, քոյե քոյ
Չըզըցեյի դու ընձի:

ՏԽ 196

1188

Վերեմ մեր տան բուլ մե տանձի,
Վերեմ մեր տան բուլ մե տանձի.
Տեր Հակոբին մորուք խանձի,
Ուզի զաղջիկ՝ չըտըվեց ինձի:

ԲՆԱ 740

1189

Աղջիկ, երթանք մոտ ծառ տանձի,
Իմ սիրտ ելավ գանձի-մանձի,
Քո հորն ասա՝ թե առ ինձի:

ՎԺԵԲ 14

1190

Գընացի սարը սընձի,
Վոտըս առաւ մեկ կընձի.
Տեփա՛ն, միրուքըդ խանձի,
Ջըտըվիր Սոֆոն ինձի:

ԱԳ 101. ԲՄ 139

234. Վոտքը դիպավ մի կընձի.
Ստեփան, միրուքըդ խանձի,
Ջառոն չտըվիր ինձի:

234. Վոտըս կըպավ պըղընձի.
Մոռո, միրուքըդ խանձի,
Դաստագյուլը տու ինձի:

Գընացի յես մի սընձի,
Վոտըս կըպավ մի կընձի.
Թաթոս, միրուքըդ խանձի,
Վարսոն չըտըվիր ինձի:

ԱԵ 203

Յես ելա, գնացի սարերը սընձի,
Դու ելաք, գնացիր քաղաքը տանձի:
ԿԺԵ 18

1191

Աղջի, գընա սար սընձի,
Մատաղ ընես դու ինձի.
Հերըդ գընա բըրընձի,
Մերըդ քեզ կըտա բնձի:
34. Դու ինչի՞ չառար ինձի.
Քո մեր քեզ տըվեց ինձի:

1192

Հերըդ գընաց բըրընձի,
Յես դու ել գընանք սընձի.
Հերիք ա ինձ չարչարես,
Մի քիչ մեղք արի ընձի:
ՏԽ 156

1193

Բիւակդ ունիս ջուխա դուրաղի,
Մարջան խառնած, սուլի սաղի.
Մեռնիմ ա՛ սերբոս չի պաղի,
Յախուր պես կըպար ինձի:
ԱԳ 98

1194

Իֆրան, Մաճլիս, Իլան դաղի,
Թերմըշի դու յե՛փ կըպաղի,
Ջըկնեբն ելան սըրտիս յաղի.
Շորորա, Սալլաթ, չորորա:
ՋԲ 23

1195

Ապուր եմ եփե աղի,
Ուտողի սիրտը դաղի.
Յես մի խորոտ յար ունիմ,
Գեղովի կայնած են դավի:
ԱԶ 389

Հմմտ. Դիլբարն ելեր կ'երթա կավի:

1196

Ապուր եմ եփե աղի,
Ուտողի սիրտը դաղի.
Յես ու դու իրար սիրենք,
Թող դու՛նանը կատաղի:
ԲՄ 133. ՏԽ 152.

ԺԽ 35. ԱԴ 172

12. Սըպառ եմ եփել աղի,
Ուտողի ջիգյար դաղի:

1197

Ելեր ես, կ'երթաս Շաղպաղի,
Պըղընները չաքար կըմաղի.
Դու ու քո ջուխտակ տեգերկին,
Իմ աչքըս ընկավ վեր են մեկին:
ՊՎ 127

Հմմտ. Տընեն ելաք, կ'երթաս իգին:

1198

Կանաչ-կարմիր չափաղ ի,
Յես մի նուտան դափաղ ի.
Չյուրվոր քընող աղբեր,
Ջանրս ջանիդ մատաղ ի:
ԱԶ 373

1199

Յարբոս, մի՛ ըլի լեղի,
Դու՛նանի սըրտովն եղի.
Նի մըտի բուրաստանը,
Վարդ ու մանուշակ քաղի:

1200

Գընացի բաղը, արեցի հեղի,
Նիգյարիս առի, գուշմանիս դեղի:

Աղջիկ, դու քելի, քո ճամբարս նեղ է,
Տես՝ Բամբարս Բուլանըղ, ինչ անուշ
տեղ եր:

1201

Կաթնով աղբիւր անուշ տեղ է,
Չորս բոլորը մանդակ, բող է,
Լաճերաց մոր ուխտատեղ է,
Աղջկաներաց ծաղկատեղ է:

Կաթնով աղբիւր ձորամեջ է,
Հոգոց վանից ճամբա միջի,
Խրմենք ջրրիցն անմահական,
Լազանանք մեջ Տիգրիս ական:

Վեր աղբըրին վոր կայներ ես,
Թուխ աչքըդ թուխ դեղ դըրեր ես,
Զլիֆըդ ճողճող ճողեր ես,
Լաճերաց սիրտն արուններ ես:

ՎՍԲ 44

Կաթնով աղբիւր անուշ տեղ է,
Չորս պիւլոր մանդակ, քեղ է.
Մեր լաճերաց ըխտատեղ է,
Աղջկանեկացս խիւղիւ տեղ է:

Վեր աղբըրին կայներ ես,
Թուխ աչք թուխ տեղ դըրեր ես.
Զլիֆդ թելթել խաններ ես,
Լաճերաց սիրտն արուններ ես:

ԳՎ 112

Ախիք, անուժըդ Թամի,
Տես՝ 1224. անուժըդ ա Մանի:

1202

Յաման ամի, յաման ամի
Դարդու յուժեղ քամին տանի:
ԿԺԵ 11

1203

Սարից դալիս ա քամի,
Դու չես մընա մի համի.
Ամեն աժող-չաժողի
Մի թողնի միւրա ծամի:

ՏԽ 183

2. Դու չես մընում մի համի:
ԲՍ, 155

1204

Մառի տակը հով քամի,
Բանքուլը քամին տանի.
Բա դու սարում, ձորում,
Իմ քունը վո՞նց կըտանի:

ԱԺԱ 55

Տես՝ Ջաղացըս մանի, մանի:

1205

Մառի տակը հով քամի,
Բանքուլը քամին տանի.
Գըլուխս ծուցըդ կու դընիմ,
Անուժ քունըս կու տանի:

ԲՄԿ 68

4. Բունըս անուշ կը տանի:

1206

Մառի տակին հով քամի,
Դյուզալներին ո՞վ տանի.
Սիրեցիր, ինչի՞ չառար,
Քե տամ՝ զըր՞դը տանի:

1207

Ուտի ծառին հով քամի,
Սիրուններին ո՞վ տանի.
Յես դու գընանք դատաւան,
Ով սիրել ա, են տանի:

24. Երիվանիդ քամին տանի.
Ում զըմաթն է, են տանի:

ԱԸ 142

4. Վար զըմաթն ա, են տանի:

1207

Ծառի տակը հով քամի,
Աղլուխը քամին տանի.
Արի գընանք դատաստան,
Ում նասիրն ե, նա տանի:

ԹՄԿ 61

12. Զոռավանքի հով քամի,
Քամին մահրամեղ տանի:
3. Արի երթանք դատաստան:

Ծառ ունիմ ծիրանի,
Քամին թել թել կըտանի.
Արի գընանք դիվանի,
Ում ղըսմաթն ա, նա տանի:

ԱԺԱ 55

34. Արի գընանք դիվանը,
Ում ղըսմաթն ա, թող տանի:
Հմեմ. ծամեր ունիս ծիրանի:

Մատուժըս կա մատանի,
Համ մառ ա, համ ծիրանի.
Արի գընանք դիվանի,
Ով սիրել ա, նա տանի:

ԱԶ 374

Մատուժս ունեմ մատանի,
Աչքն ա վարդի, ծիրանի.
Եկեք գընանք դիվանի,
Ով հախ ա, նա տանի:

ԱԺԱ 57

1208

Զինար ես, կեռանալ մի,
Մեր գըռնեն հեռանալ մի.
Յար, չո աստված կըսիրես,
Հեռու յես, մոռանալ մի:

ՀՄԽԱ 8

2. Մեր տանից հեռանալ մի:
23. Կողքիցը հեռանալ մի.
Վերել աստվածը սիրես:
13. Ուռի յես, կանաչել մի.
Յա՛ր, աստվածը կըսիրես:
ԱԴ 161

134. Ուռի յես, կըռանալ մի.
Յա՛ր, աստվածը կըսիրես,
Սիրել ես, մոռանալ մի:
ԹՄ 123. ԱԲ 339. ԱԴ 171

134. Սիրել ես, մոռանալ մի.
Շեկո ջան, աստված սիրես.
Սիրեր ես, մոռանալ մի:
ՀԺԵ 109

Հա՛յ ուռ ես, կըռանալ մի,
Մեր գըռնից հեռանալ մի.
Թե աստվածը կըսիրես,
Սիրել ես, մոռանալ մի:
ԱԺԱ 56

134. Ուռի ծառ կըռանալ մի.
Ուռի ծառ, աստված սիրես,
Քա յարն եմ, մոռանալ մի:
ԱԺԱ 58

Ուռի յես, կեռանալ մի,
Բարդի յես, չորանալ մի.
Թե աստվածը սիրել ես,
Յիրածիդ մոռանալ մի:

Կայներ ես, մի՛ կըռանա,
Մե գըռնեն մի՛ հեռանա.
Կար, Աստվածը կըսիրես,
Սիրեր ես, մի՛ մոռանա:
ՀԺԵ 122

1209

Ուռի յես, կըռանալ մի,
Մեր գըռնեն հեռանալ մի.
Զահել ես, ջահել մընա,
Առում եմ՝ ծերանալ մի:
ԲՍ 136

1210

Չափար, բառմա կոխել մի,
Շահին դալբ ա, փոխել մի.
Շաբիքն իմն ա, թափել մի,
Եդ յարն իմն ա, խաբել մի:

ԱԺԱ 58

1211

Բառմեն ցեխ ա, կոխել մի,
Ոսկին դալբ ա, փոխել մի.
Տըղեն տես, աղջիկը տու,
Խոսքը քոնն ա, վախել մի:

1212

Չափար բառմա կոխել մի,
Շահին դալբ ա, փոխել մի.
Իմ հար քեզ աղջիկ չի առ,
Քյանկիլն իմն ա, վախել մի:

ԱԳ 268. ԲՄ 137

Եդ հողն իմն ա, վարել մի,
Վարելիս չափարել մի.
Չափար բառմա կոխել մի,
Եդ յարն իմն ա, խաբել մի:

ԱԺԱ 53

Անու մ'եմ ցանե, սաղա առմա
Բաղչե մ'եմ դըրե, սաղա առմա
Տես՝ Անու մ'եմ ցանե, սաղա
Խարզիդ ի.

1213

Հայերն ա ժողված, կ'ենեն ուայի,
Թի թորկենք, երթանք, վաթան
Կ'ավիրի,
Տալա՛լ թի նըստենք, մասքան չի
բըռնեք:
ԱԸ 438

1214

Երկնուց թըռչուն մ'ըլլեյի,
Թըռչեյի, քովդդ գայի.
Բարձիդ վըրա կայնեյի,
Բիւրիւի պես խոսեյի:

ԲՆԳ 519

Հմմտ. Աղջի, մազերդ հյուսեյիր:

1215

Խալեմքեր պիտեյի, քեզիւթդ
առնեյի,
Քանի կարոտնայի, վրադ նայեյի.
Բեւքի յեա ալ քենե արզուս առնեյի.
ՀԱ 462

1216

Թեզ առնեյի, թըռնեյի,
Նանիս կուռը բըռնեյի.
Հենց վոր հիվանդանայի,
Երնակ, տանըս մեռնեյի:

Աղջի, մազերդ հուսեյի,
Տես՝... հյուսեյիր:

1217

Ձաղացըս բանի, բանի,
Դարդու քունըս չի տանի.
Քեզ պես նանին ի՞նչ տանեմ,
Վոր ինձ մարդու չեա տալի:

34. Քեզ պես դեղին ի՞նչ կ'անեմ,
Ինձ վոր մարդու չիս տալի:
ԲՄԿ 64

1218

Ո՛հր ջուխտ դուքան դաշա կու
բանի,
Ձուլո խաթուն հաց կու տանի.
Մի՛ն կու քելե, մի՛ն կու կայնի,
Ուչքով, ունքով մարդ կուսպանի:
ԺԽ 11. ՀՄԽԱ 38

1. Զուխտ ըմ գութան դաշտ կու
բանի:

ՔՀ 177

Զուխտ քութան սար կը բանի,
Շեկ աղջիկ հաց կը տանի.
Մեկ կը քելի, մեկ կայնի,
Տեսնողի խելք կը տանի:

ԱԳ 103

34. Մեկ կ'երթա, մեկ կը կայնի,
Քելի (վ. ախլ) ու իման կը տանի:
ՀԺԵ 125. ԱԴ 172

234. Շեկ մաղեր հաց կը տանի.

Մեկ կ'երթա, մեկ կը կայնի,

Տեսնողի խելք կը հանի:

34. Շեկ աղջկա մաղերը

Մարդի խելքից կը հանի:

ՏՈ 207

34. Մեկ քելա, մեկ կը կայնի,

Աղլ ու իման կը տանի:

ԱԲ 341

Զուխտ գութան արտ կը բանի,

Շեկ աղջիկ հաց կը տանի.

Մեկ կ'երթա, մեկ կը կայնի,

Աղլ ու իման կը տանի:

ԱԵ 195

34. Շեկ աղջկա մաղերը

Քելի ու իման կը տանի:

ԱԵ 200

Շեկ աղջիկ հաց կը տանի,

Մեկ կը քելա, մեկ կը կանի.

Զուխտ գութան սար կը բանի,

Աչքողի խելք կը տանի:

ՀԺԵ 94

Զուխտ գութան դաշտ կը բանի,

Շեկ աղջիկ հաց կը տանի.

Շեկ աղջկա ծամերը

Քելի ու իման կը տանի:

ԱԶ 339

Գութանը մանի, մանի,

Շեկ մաղեր հաց կը տանի.

Մեկ կ'երթա, մեկ կը կայնի,

Զահլի հոգին կը հանի:

4. Տեսնողին խելքից կ'անի:

Գութանը մանի, մանի,

Շեկ աղջիկ հաց կը տանի.

Մեկ կը քելա, մեկ կը կայնի:

ՀԺԵ 131

Գութան եր մանի մանի,

Լո՛յ Լո՛յ Լո՛յ Լո՛յ Լո՛յ վայ Լո՛յ.

Շեկ աղջիկ խաց կը տանի:

Դիլբար մեյվանն դամա:

(Գրգերեն՝ «դիլբար յես քեզի հյուս
եմ»):

Պողոս, Պետրոս դաշտ կը բանեն,

Յաղութ, Զըմրուծ հաց կը տանեն.

Հեռ կը քելեն, հեռ կը կանեն,

Աչքով, Ընքով մարդ կը սպանեն:

ՀԺԵ 103

Երկու դիլբար հաց կը տանեն,

Աչքով կ'ենեն, մարդ կը սպանեն.

Ասամը նազերով, նազերով.

Դիլբար նազերով, նազերով:

ԶԲ 24

1219

Ելի Լո՛ճ մեր տուն բանի,

Խաց դընեմ եռջեմ կուտի.

Մեր աղջիկ ճամբին կը խանի:

ՀԺԵ 49

1220

Ա՛յ նազանի, նազանի,

Ունքեք քառվի լըմանի.

Թե սիրում ես, ինձ քեզ տ'ա-
Վարդավառին ես տարի:

ԲԱ 127

1221

Աղջի, անուճրդ Ջանի,
Աչքեր ունիս ջերանի.
Մին ժամներդդ դես պահի,
Քաշեմ սակի ժամանի:

ԱԶ 877

1222

Աղջի, ինտդ մի՛ անի,
Վեր կաց կայնի դու բանի.
Ձեռըդ տար սըրտիս մեջը,
Դարգերըս մին մին հանի:

ՏՈ 183. ԲԱ 128

1223

Իմ ուրախ դադ մի՛ անի,
Ձեռյաբլիս աղ մի՛ անի.
Ձեր զըռանը, այ աղջիկ,
Ինձի գուժառդ մի՛ անի:

ՏՈ 173.

1. Իմ սիրառն գաղ մի՛ անի:

ԲԱ 147

1224

Ախի, անուճրդ Թամի,
Լեչակըդ քամին տանի.
Յես տիւ մին բաղում պըռնեք,
Իմ հեր քյու հեր խընամի:

ԱԳ 265. ԲԱ 151

Ախի, անուճրդ Թամի,
Լեչակըդ քամեն տանի.
Տու մեր տան հարսնը բեղաբ,
Իմ հար քս հար խընամի:

ԱԿ 113

Ախի, անուճրդ ա Մանի,
Լեչակըս քամե կը տանի.
Յես ու դու նըշանած բեղինք,
Իմ հար քս հար խընամի:

ԱԺԷ 41

1225

Աղջի, անուճրդ Խանի,
Լեչակըդ քամին տանի.
Յես քեզ նըշանած պիտի,
Շարերդդ իմ ձեռքով հանի:

ԱԴ 115

1226

Ջուրը կըգա գուլ կ'անի,
Պախեն բաղչես գուլ կ'անի.
Հա հըրես եկավ իմ աղբեր,
Մաս գումաշըս բուլ կ'անի:

ԱԺԱ 60

1227

Եղունիկ նըստե քարգահ կ'անի,
Քւր (իբ) յարն եկե դուռ կըտըփի-
Աման մարե՛, շուտով հասի,
Խեղճըս դընաց, սիրտս կըմարի:

ՎՍԲ 38

1228

Իմ յար կայներ ի, մաղ կ'անի,
Մեկ մաս կ'անի, մեկ հախ կ'անի,
Իմ մրաղ խես քեղիկ աստված անի:
ՀԺԵ 152

Միպտակ մին նալն ի՞նչ կ'անի,
Յես՝ Բող մի յեմ, նալն ի՞նչ անեմ:

1229

Մայրամ նըստեր նըխշ կ'անը
(կ'անի).

Առեղ կորոներ վուշ կ'անը,
Խալեր կըգեյն, քըշ կ'անը.
Ա՛խ Մայրամ, Մայրամ, Թաղա
Մայրամ,

Դեմներու շոտ աղջիկ Մայրամ:
ԾՎ 63

Յես՝ Արեք երթանք մանդրկի:

1230

Թող կը գա, արեւ կ'անի,
Նիշանալ տերեւ կ'անի.
Գուրն աղբորը մատաղ,
Շաղաթաթախ վար կ'անի:
ԱԳ 266. ԲՄ 150

Թող կը կյա, արեւ կ'անի,
Քուճարը տերեւ կ'անի.
Ներակ են ըխճը կանը կ'ընի,
Պարկը լիդը տոն կյալի կ'ընի:
ԱԺԵ 47

134. Թող կը կյա, լաւ կ'անի.
Յարը մատաղ ընի յարեն,
Վրեր սիրածեն ուրուն կ'անի:
ԱԺԵ 47

134. Թող կը կյա, լաւ կ'անի.
Քուրը մատաղ ախպորը,
Վրեր քրվերը ուրուն կ'անի:
ԱԺԵ 47

234. Մըշաբաղ տերեւ կ'անի.
Ներակ են քրվերը,
Ախպերը որուն կ'անի:
ԱԺ 112

1231

Մառի տակը հով կ'անի,
Թելերը քամին տանի.
Երես երեսի դընենք,
Անուշ քունները տանի:
ՀԺԵ 104

Մի ծառ ունեմ ծիրանի,
Քամին թելթել կ'առնի.
Երես երեսի կ'առնի,
Ինչ համեղ քուն կըտանի:
ԱԼ 148

1232

Մանուշակ նրստեր կար կ'անի,
Ասեղ կոտրեր, վուշ կ'անի.

Կրկու գութան արա կը բանի,
Ձուլս խաթուն ճաշ կը աանի.
Սուր չեղ եր, վոտ կը զանի,
Շեկլիկ մազեր գետին կ'ավլի.
Քառասուն փարա վարդապետին:
Ձուլս խաթուն Կարապետին:
ՄՎ 61

Տես՝ Մայրամ նրստեր նրիշ կ'անի:
Արեք երթանք մանդլիկի:

1233

Սիրելի եմ, թարկ չեմ անի,
Շառ ծախս ու հարկ չեմ անի.
Քեզ շառ սիրելու համար՝
Աստիճալս բարկ չեմ անի:
ՏԵ 218

1234

Մազիկ սւնեմ նրմանի,
Չեմ տա հաղար թումանի.
Կըտամ մի բաղրիկյանի,
Բաւրդ բերի, բաժինք անի:

14. Աղջիկ ունիմ էլմանի.
Քուրդ բերեք բաժինք անենք,
Բարձենք ուղտերը, աանենք:

Մառամբը կա մատանի,
Չեմ տա հաղար թումանի.
Ինչ անեմ հաղար թուման,
Կըտամ մեկ բաղրիկյանի:
1. Մի յար ունեմ հունարի:

Աղջիկ սւնիմ նրմանի,
Չենք տալ հաղար թումանի.
Քուրդ բերեք, բաժինք անի,
Ուղա բերեք, բարձի տանի.
Կըտանք մի բաղրիկյանի,
Ջութին դա, շեհեղ տանի:
(Ձրոր)

ԱԼ 204

Իմ ախճիգյը հիւր ընի,
Տալ չի հարիւր թումանի.
Պիւրթ պերեքյ, պեժինքյ անինքյ,
Ողտեր պեռնինքյ, հըղե անինք:
ԱժԷ 48

1235

Ջաղացըս մանի, մանի,
Քունըս անուշ կըտանի.
Իմ յարը սարուժ, ճորում,
Իմ քունը վո՞նց կը տանի:
ԺՆ 17. ՌՄ 127. ՏՆ 209.

ԲՍ 130

34. Իմ յարըս սարուժ, ճորում,
Իմ քունըս վո՞նց կը տանի:
ՔՀ 158

3. Իմ յարը սարուժ, չորում:
23. Միջի գուռը կըբանի.
Աղբերըս սարի ծերին:

Գութանը մանի, մանի,
Ոնուշ քունըս կըտանի.
Իմ յարը սարին, ձորին.
Վո՞նց (վ. մո՞նց) իմ քունըս կը
տանի:

Հմմտ. Ծառի տակը հով քամի:
Տես՝ «Ջաչրա ջան, դու մանի,
մանի»:
«Ջախրակ, տիւ մանի, մանի»:

1236

Ջաղացս մանի, մանի,
Ոնուշ քունս կը տանի.
Գնա՛, մերդ գալիս ե,
Ի զուր աղմուկ չհանի:
ԿԺԵ 16

1237

Ջաղաց կու մանի, մանի.
Իմ անուշ քուն կու տանի.
Իմ յար իմ ծոցեն կը խանի:
ՀԺԾ 59

1238

Ջախրակ, տիւ մանի, մանի,
Իմ անուշ քին թող տանի.
Յարս իկե, տուս ի կայնե,
Իմ սիրուս խամար մատաղ ի
կայնե:

Ջեմ դիտե՝ իմ անուշ քին ճըլնեմ,
Թե երթամ, յարոչ խաթրն առնեմ -
Քին երթա, ելըմ կուկյա,
Յարն երթա, վախնամ թե չիկյա:
ՎՍԱ 44

1239

Ջաչրա ջան, դու մանի, մանի,
Իմ անուշ քունը թող տանի.
Յարըս թող դա, դռանը կանդնի,
Սիրուս համար դութաղ ընկնի:

Ջենավ ջահրես, մանի, մանի,
Քունըս անուշ կըտանի.
Իմ յարը սարուժ, ձորում,
Իմ քունը վո՞նց կը տանի:
ԱԺԱ 64

Հմմտ. Ջախրակ, տիւ մանի, մանի»:
«Ջաղացս մանի, մանի»:

1240

Մեր բակը բակ կըլմանի,
Գրիխունը թագ կըլմանի.
Են տըղան եկավ անցավ,
Իրմոքը բեկ կըլմանի:
ԱԳ 102

Ես բակը բակ լըմանի,
Գրիխունը թագ լըմանի.
Ջան տըղեն անցավ, գընաց
Իրմովը բակ լըմանի:
ՌՄ 89. ԲՍ 152

234. Գրիխինը թագ լըմանի.
Շահ տըղեն անցավ գընաց,
Թանկագին աղ լըմանի:
ՏՆ 240

Եւ բակը բակ կըլմանիր,
Գըլխունը թագ կըլմանիր.
Իմ յարը դըռնեն անցավ,
Իբժով բակ կըլմանիր:

ԱԳ 94

Մեր դորդան բակ կըլմաներ,
Մազերը թակ կըլմաներ.
Եկավ անցավ շան տըղան,
Գիտցա քի ջոջ կըլմաներ:

ԲՆԳ 677

124. Մեր տունը բակ կու մանի,
Փերչեմն իրեկ կու մանի.
Գիտես թը բեկ կումանի:

ՀԱ 459

1241

Պող տաեմ յոթ-վոտանի,
Մենակ քունըս վո՞նց տանի.
Եղուց արի մեր տունը,
Մտաիդ շարեմ մատանի:

1242

Ջան դյուլում, ջան ջանի,
Սիրող սիրտը վո՞նց անի.
Ով ինձ սիրողից հանի,
Հագին սատանեն տանի:

ԱԺԱ 59

1243

Դիլի չոխ սուր, հալապ սանի,
Խորոտ կուծին խելք կու տանի.
Բալաք աչքեր մարդ կու սպանի:

ՔՄՎ 30

Հմտ. Մեր ջուխտ գուծան
դաշտ կու բանի:

1244

Աղջի, մազերդ իվանի,
Քամին թել թել կը տանի.
Եդ քո շողչող երեսդ
Շաւտով հագին կը հանի:

ԱԸ 138

1245

Մազեր ունիմ իվանի,
Քամին թելթել կըտանի.
Նը տանի ավան քարին,
Շաւտ բարեկ հեռու յարին:

ՀԺԵ 111

Հմտ. Գիշեր դալդա, դալա
հլա:

1246

Շիմշիր գդալ շիրվանի,
Քամին թելթել կըտանի.
Միք մեղդըրի, մարիկներ,
Եւ սեր յաման կը տանի:

ԲՄ 128. ԲՍ 136

3. Միք մեղդըրի, մարիկներ:
ԱԴ 172

134. Աղջի, մազերդ երկան ի-
Միք մեղդըրի, սիրելիք,
Սերը յաման կը տանի:

ԱԳ 91

124. Աղջի, ծամերդ ծիրանի,
Քամին տա թելթել անի.
Սավդան կըրակ կըլմանի:
Հմտ. Մազեր ունիմ ծիրանի:

1247

Մատուժըս կա մատանի,
Ակները վարդ, ծիրանի.
Ով սիրած սիրածեն հանի,
Ճաքին սըտանեն տանի:

ԱԺԱ 57

Հմտ. Մատուժս կա (ունեմ)
մատանի (սուրի ծառին
հով քամի շարքի մեջ):
Տես՝ Քամին կանի, բոքին
տանի:

1248

Այա, մալը մի՛ տանի,
Մեր սինոռեն մի՛ հանի.
Սիրեր ենք, իրուր կ'առնինք,
Բերախառություն մի՛ անի:

ՀԺԵ 112

1249

Քամին կ'անի, բոքին տանի,
Վաչխարը թոքին կ'անի.
Սիրի սիրան հանողը,
Հոգին սրտանան տանի:

ԱԳ 268

Քամին կ'անի, պնքին կատնի,
Սեւ ոչխարը թոքին կ'անի.
Ով սիրածը սիրածից հանի,
Չար ուստանեն հոգին հանի:

ԱԶ 878

Յես՝ «Մատուռն կա մատանի»:
«Մին յար սնիմ, տանն է»:

1250

Մառ մ'եմ տընկե ծիրանի,
Ազդի, հաղերդ իվանի.
Հաղար զուրուռով չեմ առ,
Կիտամ աղքատ ջիվանի:

ԱԸ 442

1251

Մառ մը ունիմ ծիրանի,
Քամին թել թել կըտանի.
Աստված, մեռնիմ դիվանիդ,
Իմ զըռմաթն ա, մի՛ տանի:

Հմմտ. Մառ մ'ունիմ, եր չինարի:

1252

Մի ծառ ունիմ ծիրանի,
Քամին տերեւ կըտանի.
Քամի՛, ինձնից արի տար,
Անուշ յարիս մառանի:

ՀՄԵԲ 12

134. Մառ մը ունիմ ծիրանի.
Տերեւ, ինձնեն արի տար,
Իմ յարուլըս մառանի:

ԱԸ 138

1253

Մաղեր ունիմ ծիրանի,
Քամին թելթել կըտանի.
Սիրական սարին, ձորին,
Իմ քունը վո՞նց կը տանի:

ՀԺԵ 126

Շիրվա գգալ շիրվանի,
Քամին տա թելթել տանի.
Իմ յարը սարում, ձորում,
Իմ քունը վո՞նց տանի:

ԱԸ 141

124. Շիմշիրի գգալ Շիրվանի,
Թելթելը քամին տանի.
Իմ քունը վո՞նց կը տանի:

ԱԺԱ 58

Հմմտ. Շիմշիր գգալ Շիրվանի:

1254

Մամեր ունիս ծիրանի,
Քամին տա, թելթել տանի.
Դու (ն) սիրուն, քու յարը գեշ,
Քա քունը վո՞նց կը տանի:

134. Մամեր ունիմ ծիրանի.
Յես սիրուն, իմ յարը գեշ,
Իմ քունը վո՞նց կը տանի:

124. Քյանգուլ ունիմ ծիրանի,
Քամին տա, թելթել տանի.
Ի՞նչպես քունըդ կը տանի:

ՆՀԶ 87

1255

Սալեն առ, գընա ցանի,
Նուրը գողիցըդ հանի.
Ամեն յարիս տեսնալու՝
Կայնի, մի՛ հազար հանի:

1256

Բոստանը համեմ ցանի,
Դարդըս քամին թող տանի.
Աբի գլնանք, իմ յար ֆան,
Վարդեվորն անենք Անի:

ՏՄ. 152

1257

Ձի գին ելներ, յես քե գլնի,
Քո ձեռն ու վոտ խինա դրնի.
Նըռան գինին խե քե խըմի,
Սարխոշ ելնի, բյո ծոց քյընի.
Պագիկ մ'առնի, ոխե տնի:

Արե', ֆան, արե', հեռու մի' մընա,
Սուտ-մուտ աստըվոր ձի քե չըմընա:
ՎՍԱ 62

1258

Հիւնի ծառեն բար կ'ընի,
Ծընտա յըրա թառ կ'ընի.
Դարդը քըրտեն կըրակ կ'ընի,
Վըեր երվում ա, հո'ւնց ճար կ'ընի:

ԱՃԸ 30

«Հունի ծառին բար կ'ընի,
Ծիտը վըրան թառ կ'ընի»...

Տես՝ իմ ախճիգը հիւր ընի»
(«Ծաղիկ ունեմ նըմանի»
չարքի մեջ):

1259

Հո'վ, հո'վ, հո'վ լինի (վ.եղնի)
Յարիս տունը ծով լինի (վ.եղնի).
Թո'ղ, թո'ղ, թո'ղ լինի (վ.եղնի).
Յարըս, քամարով լինի (վ.եղնի):
Դե' թրոե'ք, թրե'ք, հողը հանենք,
Մեր թրչնամու գողը հանենք:
(Կրկնակ)

ԿԺԵ 59. ՀՄՖ 27

Հո'վ, հո'վ, հո'վ եղնի,
Յարըս քամարով եղնի.
Հո'վ, հո'վ, հո'վ եղնի,
Յարիս տունը ծով եղնի:
Դե' թրոե'ք, թրե'ք, թողը հանենք,
Մեր դուշմանի գողը հանենք.
Դե' զանենք, զանենք, թողը հանենք,
Մեր դուշմանի գողը հանենք:
(Կրկնակ)

ՏԽ 91

1260

Քյաշկա յես նալբանդ ըլնի,
Վերի քուշեն բանդ ըլնի.
Տենի՝ յարըս դալիս ա,
Չոքի չաքմեքը քաշի:
ՀԺԵ 112

Տես՝ Ձուն դենեմ թավեն, խաշեմ
և «Դժ յարը դուքսնբաշի»:

1261

Մեծ բաղումը վարդ կ'ըլնի,
Բաղի չունը սարթ կ'ըլնի.
Յես են բաղմանչուն դուրբան,
Սըրտի սիրած յար կ'ըլնի:

1262

Խարը ճերմակ վարդ կ'ըլնի,
Իալդա տեղը մարդ կ'ըլնի.
Յես իմ ուզածը չառնեմ,
Սըրտիս մեջը վարդ կ'ըլնի:

ԱԳ 100

1263

Բաղի միջին վարդ կ'ըլնի (կ'ըլնի),
Բաղի չունը սարթ կ'ըլնի (կ'ըլնի).
Սղջիկ(կ), դու կամաց խոսա,
Իալդա տեղին մարդ կ'ըլնի (կ'ըլնի):

3. Այ տղա, կամաց խոսա:
1. Բաղի մեջը վարթ կ'ըլնի:
ԱԲ 344

3. Շան աղջիկ, յաւաշ խոսա:

34. Շան աղջիկ, ուսուչ խոսե,
Տաւդա տեղ է, մարդ կ'ըլլի:
ԱԶ 387

124. Բաղի միջին վարդ կ'ըլնեբ,
Բաղի չունը զարդ կ'ըլնեբ.
Բաղի յետեւ մարդ կ'ըլնեբ.
ԱԵ 200

124. Բաղի միջի վարդ ա,
Բաղի չունը սարթ ա.
Դաւդա տեղ, կ'ըլի, մարդ ա:
ՀԺԵ 123

1264

Մեր ձիանոնց նաւ կ'ըլնի,
Խոս մինթանես աւ կ'ըլնի.
Ա.իսոսս իմ բըլբուլ լիզուն,
Վախտը դաւիս աւ կ'ըլնի:

1265

Սարերին ծաղիկ կըլի,
Ուխտարին աղի՛ կըլի.
Նն քիրը վոր աղբեր չունի,
Սիրտը սեւ թաղիք կըլի:
ԱԺԱ. 60

1266

Սարը սարին թուշ կ'ըլնի,
Սարի դըլխին զուշ կ'ըլնի.
Նանը բալին տեսնելիս,
Սիրտը աչըմիշ կ'ըլնի:
ԱԺԱ 60

1267

Մեծ արտումը զուշ կ'ըլնի,
Սառն աղբուրին թուշ կ'ըլնի.
Ուր գընում ես՝ թեզ արի,
Յարըդ մաւամուշ կ'ըլնի:

34. Յարո, գընա, թեզ արի,
Յարըդ մաւամիշ կըլնեբ:
ԱԴ 162

Նրկեն արտը զուշ կ'եղնի,
Սառն աղբուրին թուշ կ'եղնի.
Որման կ'երթաս՝ թեզ արի,
Յարըդ մաւամիշ կ'եղնի:
ԱԶ 388

Վերի արտը զուշ կ'ըլնի,
Սառն աղբուրը թուշ կ'ըլնի.
Վորտեղ կ'երթաս՝ չուտ արի,
Մարդըդ չըվարած կ'ըլնի:

Մեծ արտումն փուշ կ'ըլի,
Մառն աղբուրին թուշ կ'ըլի.
Ուր գընում ես՝ թեզ արի,
Յարըդ քեզ կարոտ կ'ըլի:
ՔՀ 179

2. Ուռն աղբրին թուշ կըլնի:
ԱԴ 174

1268

Մեծ արտումը զուշ կ'ը(լ)նի,
Ցուրտ աղբուրին թուշ պիտի.
Յարը յարին տեսնալով՝
Գյուլը աչըմիշ կ'ը(լ)նի:
ԱԳ 269. ԲՍ 139

Քարին վըրա զուշ պիտի,
Ցուրտ աղբուրին թուշ պիտի.
Յար քի յարը կը տեսնա,
Դյուլն աչըմիշ կ'ընի:
ԱԳ 269

34. Յարը յարին տեսնելով,
Վարդն աչըմիշ պիտի:
Հմմտ. Կայնա քարին, զուշ եղա:

1269

Ծառին տակը նուշ կուլլի,
Պագ մը տաս նը՝ ի՞նչ կուլլի,
Պիտի տաս նը՝ ասոր տուր,
Վաղվան մընա՝ ուշ կուլլի:
ԲՆԲ 682

1270

Ծառն որ ծաղկի՝ նուշ կ'ըլլի,
Ես կ'արտորնամ, ուշ կ'ըլլի.
Սըրտիս սիրածն որ ըլլի,
Քանց ան անուշ ի՞նչ կ'ըլլի:
ԲՆԳ 491

1271

Նըշի ծառին նուշ կ'ըլնի,
Վարդի հոտն անուշ կ'ըլնի.
Երանեկ են աղջկան,
Սիրած յարին թուշ կ'ըլնի:
ՀՄԽԱ 31

23. Վարդի ծառին փուշ կ'ըլնի.
Երանի են աղջկան.

ԱԳ 99

124. Ուտի ծառին դուշ կ'ըլնի,
Վարդի ծառին փուշ կ'ըլնի.
Վոր իր յարին թուշ կ'ըլնի:
123. Տանձի ծառին դուշ կ'ըլլի,
Նրոտն ծառին փուշ կ'ըլլի.
Երնեկ կըտամ են յարին:

ԱԶ 376

123. Նըռան ծառին փուշ կ'ըլլի,
Վարդի ծառին դուշ կ'ըլլի.
Հըրանի են ախճրկանը:

ԱԶ 381

Նըշի ծառին նուշ կ'եղնի,
Վարթի ծառին փուշ կ'եղնի.
Երանիկ են ախճրկան,
Սիրած յարին թուշ կ'եղնի:

ԱԶ 389

Թընծ արտումը դուշ կ'ըլնի,
Կրորմուրթեն ամանը կ'ըլնի*.)
Ըներակ ընդա կ'ըլնի զոհո,
Իւրան յարեն թուշ կ'ըլնի:

ԱԺԸ 31

*) Կալարդի ամանը դուշ կ'ըլնի:

1272

Սարերը նուշուշ կ'ըլլի,
Վարդին մեջը փուշ կ'ըլլի.
Գըլուխըս յարիս ծընկին,
Քուներս շատ անուշ կ'ըլլի:
ԱԳ 97. ԲՍ 148

34. Գըլուխը յարի ղըլխին,
Քուներ շատ անուշ կ'ըլնի:

1273

Մեր բաղձը փուշ (նուշ?) կ'ըլլի,
Վարթի ծառին փուշ կ'ըլլի.
Վոր դուռ ըլես, տուն չըդաս,
Սիրտըս հալումաշ կ'ըլլի:

ԱԺԱ 57

1274

Վարդի վըրեն փուշ կ'ըլլի,
Բարդի դուշին դուշ կ'ըլլի.
Քորփա որից սիրածըս,
Ուրար ինձ յե՛րբ թուշ կ'ըլլի:
ԱԺԱ 61

1275

Բերած ջուրըդ սառ կ'ըլլի,
Քեզ սի՛ղդը գառ կ'ըլլի.
Մի հետ տեսնողդ կ'ասի՝
Սա չինարի ծառ կ'ըլլի:

ՏԽ 218

1276

Կարմիր չորը դավ կ'ըլնի,
Խարիտութեն ցավ կ'ըլնի.
Քու մեր որ քեղի ուզա,
Դըրկըցի հետ լավ կ'ըլնի:

ՀԺԵ 111

Գըղի կըլեփ դավ կ'ըլնի,
Ջատ տեղ գընալ ցավ կ'ըլնի.
Իմ հերն ու մերն ինձ յոսի,
Դըրկըցին ասն՝ լավ կ'ըլնի:

1277

Բացըը տիղը տախտ կուլի,
Իմ դուշմանը սախտ կուլի.
Ասծեմեն ումիկ ունիմ,
Ինձ համա լավ բախտ կուլի:
ԹՄԿ 59

1278

Թող իմ յարես յար ըլի,
Իտրդիցես խաբար ըլի.
Թեկուզ վոր սիրուն չլի,
Խոտքերը չաքար ըլի:
ԱԼ 141

1279

Սըրերեն զեղ չի ընիլ,
Ազափ տըղեց բեղ չի ընիլ.
Սերած սերածեն չըտըվողին
Են դունիումը տեղ չի ընիլ:
ԱԽ 113

1280

Պատին մեջը պատ չիլի,
Գեղին մեջը սար չիլի.
Աղջի, խելքըդ զեղ ժողվե,
Ժու բաածրդ լավ չիլի:
ԱԳ 101

1281

Ուռի ծառին բար չիլնի,
Տակը քար ա, վար չիլնի.
Են աստվածն ու յերկինքը,
Սիրատերին ճար չիլնի:
ՀՄԽԱ 26

Հոռե ծառեն բար չիլնի,
Ըռունց քյենդդիւլ յար չիլնի.
Աճի Նանե, խոսել մըեք,
Սըրվըտարին ճար չիլնի:
ԱԺԸ 30

Հոռի ծառին բար չիլի,
Տակը քար ա, վար չիլի.
Են աստուծն ու երկինքը,
Սըրվըտարին ճար չիլի:
ԱԶ 301

Հոռե ծառեն բար չիլնի,
Ղուլը յըրա թառ չիլնի.
Կ'ողի հարիւր տարե առին
Սըրվըտարին ճար չիլնի:
ԱԺԸ 30

34. Տակը քար ա, վար չիլնի,
Սրած սըրտեն ճար չիլնի:
ԱԺԸ 30

Պեցուր ատեն վար չիլնի,
Հոռե ծառեն բար չիլնի.
Սերածը սերածեն տո,
Սերած յարեն ճար չիլնի:
ԱԺԹ 37

Սարեն յերան սար չի ընիլ,
Հոփի ծառեն բար չի ընիլ.
Բալաղ մեռնե, այ սաբար,
Սեր-սերածեն ճար չի ընիլ:
ԱԽ 112

1282

Բարտի ծառին բար չիլնի,
Առանց քաքուլ յար չիլնի.
Սիրտը վոր կա՝ ղուլա յա,
Վոր կոտրեց, Ել ճար չիլնի:

124. Ուռի ծառին բար չի ըլի,
Առանց քյենդդուլ յար չի ըլի.
Կոտրած սըրտին ճար չի ըլի:
ԱԺԱ 58

34. Սրերաը վըեր կա՝ միկ
չիւլա յա,
Վըեր կոտրե, ճար չիլնի:
ԱԺԸ 30

Հառե ծառեն բար չիներ,
Տակը բար ա, վար չիներ.
Նանե, խըրեդյ, սըհրաը չիւշա յա,
Վըեր կոտրե, ել ճար չիներ:
ԱԺԸ 30

Հոռի ծառին բար չըլի,
Մոռնց գյուկա յար չըլի.
Ա՛ հեր, ա՛ մեր, խոսալ միք,
Խառնված սըրտին ճար չըլի:
ԱԳ 263. ԲՍ 152

Ակոր, Լիլ փայտեն փախի,
Տես՝ Անթառան նըստի, կով
կըկըթի:

1283

Կանչեմ, կանչիով եղնի,
Յարին ճանչելով եղնի.
Թող իմ առելով եղնի,
Շեկոյի սըրտով եղնի:
(Կրկնակ)

Հով, հով, հով եղնի,
Տես՝ Հով, հով, հով լինի:

1284

Երեւող բաց, դեմըս կայնի,
Հեքս ջան, ինադ մի՛ անի.
Մոնա բոյիդ յես կը մեռնեմ,
Ինձ սաղ զերեզման մի՛ տանի:
ՏԵ 81

1285

Մին յար ոնիմ, տանն է,
Մաարդ քրցեմ մըտմնի.
Միրած սիրածան հանողը՝
Հոգին սըտանան տանին:
ԱԶ 381

Տես՝ Վրամին կ'անի, բոքին տանի:
«Մառուս կա մառանի»:

1286

Գըլուկըդ բարձը բըռնի,
Շեկ տըղեն քեղի մեռնի.
Ինձի տան արար աշխարհ,
Յես ուրիշին չեմ առնի:
ՀՄԽԲ 15
3. Այամ աշխարհ ինձի տան,
ՏԵ 242

1287

Ոխտը հասար մի դըռնի,
Յես բարձ դըռնեմ, դու կըռնի.
Յես ծիտ դառնամ, դու՛ կաքամ.
Յես կը թըռչեմ, դու՛ն բըռնի:
ԱԺԱ 62

1288

Ոխտը ջաղաց մի դըռնի,
Բարձ դըռեք, յարըս կըռնի.
Աղաջան, դըլիտովդ պըտիտ դամ,
Խոսքըս գեղամեմ բըռնի:
ԱԺԱ 62

Մի ջաղաց երկու դըռնի,
Տես՝ Տանըս աակին կա նըռնի:

1289

Գուճուր աղջիկ, մի՛ թըռնի,
Բարով քու մարդը մեռնի.
Չեմ դըմըշիլ անիծեմ,
Վոտներըդ քամին բըռնի:
134. Բոյով աղջիկ, մի՛ թըռնի
Չեմ դըմըշի բան բոյի,
Քամին թեվերըդ տանի:
ԲՄ 113

34. Բան չեմ բուե, անեծք է,
Վատներըդ քամին տանի:
ԱԴ 172

34. Չեմ դըմըշի անիծեմ,
Քամին չոքերըդ տանի:
ԱԴ 175

34. Չեմ զըմբռնի բան ըսեմ,
Քամին ձեռներըդ քաշի:
ԱԳ. 102

1—4. Գուճուր աղջիկ, մի թռնի,
Հոյնար ջան,
Բարով մարդդ կըմեռնի,
Նիգյար ջան:
ԿԺԵ 54

Գուճուր աղջիկ, մի՛ թռնե՛,
Չեմ կիմիչե անիծե,
Ախրը քո յար կըմեռնի,
Վտաներն քամին կըրբոնե:
ՎԺԵԱ 8

Գուճուր աղջիկ, մի՛ թռնի,
Չաքմիդ կրունկը կրծքո՛ւի.
Բերան չունիմ անիծեմ,
Բարով աղբերըդ մեռնի:

1290

Բոյով սղջիկ, մի՛ թռնի.
Ծառի ճրղներից բրունի.
Քեզ քյամ աչող իոյիթր,
Բսոր-եզուց թող մեռնի:
ՏՆ 143

1291

Տանըս տակին կա նրոնի,
Բարձ բերեք, յարըս կըռնի.
Յես դու մի բաղում պիտենք,
Յես չինարի, դու նըռնի:
ԱԳ. 265

2. Բարձ բերեք, յարըս թիկնի.
24. Յես բարձ բերեմ, դու կըռնի
Դու չինարի, յես նըռնի:
ՀՄԽԲ 19

123. Մի ջաղաց երկու դըռնի,
Բարձ դըրեք, յարըս կըռնի.
Յես դու մի բաղում պ(ի)տինք:
ՔՀ 160. ԲՄ 91. ՏՆ 248.
ԱԳ. 261. ԲՄ 129

13. Ջաղացըս երկու դըռնի.
Յես դու մի բաղում ըլինք:
ԱԺԱ 59

1. Մի ջաղացը երկու գեռնի.
ՔՀ 180

124. Մի ջաղաց երկու դըռնե՛,
Բարձ բերեք, յարըս կըռնեն.
Յես չինարին, դու նըռնեն:

1292

Վերեվ մեր տան բուլ մը նըռնի,
Յերկու կաքավ մեջ ձըմըռնի.
Մեկ կըբըռնեմ, մեկ թըռնի:
ԲՆԱ 740

1293

Բաղումըս կա մի նըղնի,
Բարձ բերեք, աղեն կըռնի.
Աղա, արեվիդ մատաղ,
Իմ յարի խոսքը բըռնի:

3. Աղա, գըլիիդ, արեվիդ մատաղ:
ԱԸ 140

1294

Նա լուս եր, ի՞նչ լուս ելավ,
Տեսեք են ի՞նչ (վո՛րն) է.
Նա լուս եր, ինչ լուս ելավ,
Խարսի սկեռուրն է.
ԿԺԵ 39

1295

Կոյնի՛, մի աչքըս տեսնի,
Սըրտիս մի թիղ խոտ բուռնի.
Վաղեյով հոգիս ելավ,
Յետեվիցըդ չեմ հասնի:
ՏՆ 210

1296

Արեվըն արեգունի,
Իմ յարըս Գեղարքունի.
Գեղարդա սարը փուլ գա,
Բալքի իմ յարը տուն գա:

3. Գեղարքունայ սարը փուլ դա :
ՔՀ 161

1297

Քանձըր բոյըդ տալ չունի,
Հուս երեսըդ խալ չունի.
Ջահիլ յարի մոտկացի(ր),
Վոր տըխրիլ ու լալ չունի:
ՏՖ 160. ԺՖ 75

1298

Ղարիր հավքը բուն չունի,
Վորբ աղջիկը տուն չունի.
Ինձ նրման սեվաբախտը
Աշխարքումըս ի՞նչ ունի:
ՀՄՖ 12

124. Ղարիր դուշը բուն չունի,
Յեթում տըղեն տուն չունի.
Աշխարքումըս ի՞նչ ունի:
ՏՖ 221

1299

Քուրդը քոչեց, տուն չունի,
Սիրտըս փրալ, տուն չունի.
Սիրտ ասածըդ չիշա յե,
Վոր կոտրավ, ել խեր չունի:
ԱԳ 100. ՖՍ 141

1300

Թանչպար ա յարս, հեր չունի,
Յեթում ա յարս, մեր չունի,
Հեչ մի՛ կարծեք թե յարս
Բուլորովին տեր չունի:
ՖՍ 125

1301

Մածուն եմ մերել, սեր չունի,
Ձուկն եմ եփել, փոր չունի.
Ղովում դարդաչ չատ ունեմ,
Մի ջանիպիլդան տեր չունեմ:
ԱԺԱ 57

1302

Ով տընարար յար ունի,
Տանը անգին քար ունի.
Դարդ ասածը չըղիտե,
Ոսկի ծըլող սար ունի:

1304

Յես Ոսկան եմ բալաբաշի,
Աղի արցունք յես թափեցի-
Արտունք դարձավ պուտ պուտ
արուն,
Պուտ պուտ արուն մեջ քարերուն:
ՀԺԵ 79

1305

Մրեծ արտումը մոլլաբաշի,
Տըլտըտակումը թըչած կյաշի.
Ա՛յեր չենին տըղա,
Ներքե չենին ըղբաշի:
ԱԺԸ 32

1306

Ա՛յ տըղա, վերա բաշի,
Չաքմանիդ կուոր մաշի.
Գամ կըլտովրդ անց կենամ,
Թուխ դաոր փեչքաչ քաշի:
ԱԳ 101

124. Այ տղա, դու բերաբաշի,
Ղոլթամաջեղ հադի, մաշի.
Գամ ըղաքովդ անց կենամ:
ԱԺԱ 50

1307

Իմ յարը բաղարաշի,
Չաքմեք բարակ կաշի.
Շկավ, դըռնովն անց կացավ,
Յես առի՛ բարով մաշի:
ԱԲ 346

134. Իմ աղբերը բաղարաշի.
Յես ել տեհա՛ հադել եր,
Ասացի՛ բարով մաշի:

Իմ յարը դուքանբաշի,
Սապոկներ բարակ կաշի.
Եկավ դըռնով անց կացավ,
Չասեցի՝ բարով մաշի:

Քյաշկա յեռ նալբանդ ըլնի,
Վերի քուչեն բանդ ըլնի.
Տեսնի՝ յարբս վալիս ա,
Չոքի, չաբմեքը քաշի:
ՀԺԵ 112

1308

Գետն եմ դըրել կաշի,
Աչքըս ճամբա կը յաշի.
Մինչեւ իմ յարի գալը՝
Հալալ կեսըս կը մաշի:

13. Ջըրումս եմ դըրել կաշի.
Ջըքանց իմ յարի գալը:

ԱԶ 375

23. Աչքըս բազար կը յեշի.
Չերան իմ յարի գալը:
ԱԳ 269. ԲՄ 140

Ջըումըս ունիմ կաշի,
Աչքըս ճամբին կըյաշի.
Մինչի իմ յարբս հասնի,
Ջանիս կեցը կը մաշի:
ԱԺԱ 60

1309

Ես ճըրումըս կան կաշի,
Յալըմը յալլիբաշի.
Ես մըն թուփ տըղեցս մաշին
Իմ յարըս ա յուզբաշի:
ԱԻ 113

1310

Հստեղավ գընա յաշի,
Չարդաթըղ քըցի, մաշի.
Իմ մերըս քե հավան չի,
Խորումը թառաչ քաշի:
ԱԶ 378

1311

Պըլտոնիկը փեռ տաշի,
Քիւչա-քիւչա կը յաշի.
Կոթը ոսեմ, ջուրը գընամ
Կըյաշեմ, թառանչ քաշի:
ԱԶ 381

1312

Սըրտեցըդ ախ մի՛ քաշի,
Ինձ զոր գիշեր մի՛ մաշի.
Սոսք ես տըվեմ, արի՛ տար,
Վերեւ տատըծուն աշի:
ՏԵ 200

1313

Աղջիկ, աղջիկ, աղուշի,
Քո պագ խազար կուրուշի.
Քո պագ հարքաշին մի՛ տա,
Քո պագ կ'երթա կուրիսի:
ՆՀԶ 103

1314

Տանըս տակը կա մոշի,
Ոխտը տարի յար յեշի.
Աջար ըտենց բա՛ն կըլնի,
Յարն եւ կըտան ուրիշի՞:

13. Տանըս տակը աղ մոշի.
Ա՛ ջամհաա, ըստհենց բան
կրյնի:
ԱԳ 263. ԲՄ 134

134. Տանըս տակեն կա մոշի.
Ա՛ ջամհաթ, ըստի պեն կրյնի,
Յարը յոր ոնին տան ըրիշի:
ԱԺԹ 88

Տանըս տակը աղ մոշի,
Ոխտը տարի յար յեշի.
Յարըս տըվեն իւրիւին,
Հքե տան յեշի, թառանչ քաշի:
ԱԺԹ 88

1315

Գեղի միջին սըրտին նուշ է,
Կարիքութեն աշի փուշ է:
ՀԺԵ 44

1316

Վարդի, զի չեմ սիրե,
 Քո մայեն ի փուշ ի.
 Անթառան ծաղիկ կըսիրեմ,
 Վար հասն անուշ ի:
 ՀԺԵ 49 հտ.

1317

Սիմ սըբմալի ալ փուշի,
 Աղջիկ, սիրտըս կըմաշի.
 Քու տըված անուշ պագեր
 Ձեմ տա հազար դուրուշի:
 3. Քու տված անուշ պագիկ:
 ԱԳ 97. ԲՍ 149

Սիմ սըբմալի ալ փուշի,
 Աղջիկ, սրտիկս կըմաշի.
 Քյո ամեն մեկ պագ չեմ տար
 Տասն խազար դուրուշի:
 ՎՍԱ 53
 Աթլաս Ֆիստան մոռ փուշի,
 Որը սիրտըս կուծաշի.
 Քու մեկ պագըդ չեմ ի տար
 Հարուր հազար դուրուշի:
 ՀԱ 459

1318

Մըթնել ա, պարզում չի,
 Սիպտակ դեյրեն սազում չի.
 Հաղաբ տարի ալ հաղենեմ,
 Սիրտըս սեվ ա, սազում չի:

Մեվ ամպերը պարզում չե,
 Սիպտակ յայլուխ սազում չե.
 Յոթը տարի ալ հաղենիմ,
 Սիրտըս սե ե, սազում չե:
 ՌՄ 134. ԱԴ 176.
 ԲՍ 145

1319

Հսոր ամպ ա, պարզում չի,
 Ղալամ եմ բըռնել, սազում չի.
 Հսոր ինձ համար հեչ որ ա,
 Արեն սիրտըս պարզում չի:
 ԱԺԱ 53

1320

Յեչում եմ, յերեվում չի,
 Մառերըդ տերեվում չի.
 Աչքերըս ման եմ ածում,
 Են յարը յերեվում չի:
 ԱԳ 267. ԲՍ 132

1321

Ելա սարը, խաղ կանչի,
 Ղարաբուլաղ ճանանչի.
 Ազգ ու տակըս թոփ երի,
 Ղարիբ զաչը(ս) տուն բերի:
 13. Ելա սարը, ախ քաշի.
 Ել ու գյունը(ս) թոփ արի:

Կ'ելնեմ սարը, խաղ կանչեմ,
 Ղարաբուլաղ ճանանչ եմ.
 Ազգ ու տակըս հավաքեմ,
 Աղիզ յարիս տուն բերեմ:

34. Ել ու գյունըս թոփ կ'անեմ
 Քեզ իմ հորըս հարս կ'անեմ:

1322

Քըլբուլ եա, մի խաղ կանչի,
 Մարալի պես տաղ կանչի.
 Նաղանի յար, քեզ մեռնեմ,
 Թող աշխարհը ամանչի:

1323

Քարափի ծերից կանչի,
 Թող թըչամին ամանչի.
 Արևիդ մեռնեմ, յար ջան,
 Չինարի պես կանանչի:
 ՀՄԽԱ 16

234. Թող դուշմանը ամանչի.
 Ըմբրիդ մեռնեմ, թառլան յար:
 Չինարու պես կանանչի:
 ՏԵ 222

1324

Բաղումըս կա բաղմանչի,
Շըվին անի ու կանչի.
Շատ հարսն աղջիկ դուրս թրուան,
Մեկն իմ յարի(ս) նրման չի:

1. Բաղի մեջը բաղմանչի:

1. Բաղին ելավ բաղմանչի:

134. Բաղումը կա բաղմանչի.

Թոթուլ թոփալ դուս թափան,

Մեկն իմ յերի նրման չի:

Բաղումը կար բաղմանչի,
Շըվին աներ ու կանչեր.
Թորուն դառած՝ դուրս թրուան,
Մինն իմ յարի նրման չեր:

ՔՀ 161. ԲՄ 129

3. Թարուն դառած՝ դուրս թրուան:
ԲՄ 127

3. Թոփուն-թոփուն դուրս եկան:

3. Խումբ խումբ ելած՝ դուրս
թրուան:

Բաղումը կար բաղմանչի,
Շըվին անա ու կանչի.
Թափուն դառած՝ դուրս եկան,
Մինն իմ յարի նրման չի:

ԱԴ 166

3. Թարում դառած դուրս եկան:

Մեր բաղումը բաղմանչի,
Սալի ծառի նրման չի.
Շատ հարսն-աղջիկ դուրս եկան,
Վոչ մեկն իմ յարիս նրման չի:

ՔՀ 166

2. Սալի ծառի նրման չի:

ԲՄ 119. ՏԽ 140

124. Մեր բաղումը բաղմանչի,
Սալի ծառի նրման չի.

Վոչ մեկն յարիս նրման չի:

ԱԴ 172

Բաղումըս կա բաղմանչի,
Շիվ կա չըվի նրման չի.
Բոլուք բոլուք դուրս թրուան,
Մինն իմ յարին նրման չի:

ՀԺԵ 143

Բաղում ունիմ՝ բաղմանչ եր,
Բաղըս բաղիդ լրման չեր.

Իոլուք բոլուք դուրս եկան,

Մեկը յարիս լրման չեր:

ԱԴ 162

3. Բոլուկ բոլուկ (բոլուն
բոլուն) դուրս եկան:

Բաղի ծառեր կանանչի,
Շիվ կա չըվի նրման չի.
Հարսն ու աղջիկ շատ տեսա,
Մինն իմ յարի նման չի:

ԱԸ 142

12. Մեր բաղումը կանանչի,
Ծառը ծառին նրման չի:

12. Մեր բաղին կար կանանչի,
Շիվ կա չըվի նրման չի:

2. Ճուղ կա ճրղի նրման չի:

Մեր բաղին կա բաղմանչի,
Շիվ կա չիվի նման չի.
Թոփուն թոփուն դուս եկան,
Մեկն իմ յարին նման չի:

ԿԺԵ 55

Բաղումը կա բաղմանչի,
Շեվ կա չեվի նման չի.
Թուփուն թալա դուս դառան,
Մինն իմ յարին նման չի:

ԱԶ 372

134. Բաղումն ունեմ բաղմանչի.
Թարուն դառած՝ դուս թրուան,
Մինն ել յարիս նրման չի:

ԱժԱ 51

Մեր բաղումը բաղմունչի,
Շրվին շրվի նման չի.
Քաղքումը տղերք չատ կան,
Մեկն իմ յարի նման չի:
ԹՄԿ 63

1325

Տանըս տակը կընանչի,
Նանուց դանան պըռտնչի.
Իմ նանու ըսեցեք՝ տիւս կյա,
Թաղա փեհսան ճընանչի:

ԱԺԹ 88

Տանըս տակեն կընանչի,
Նանուս դանան պըռտնչի.
Նանուս ըսեցեք մին տիւս կյա,
Իւրան փեհսան ճընանչի:

ԱԺԹ 88

1326

Կալին կալվանչի,
Բաղին բաղվանչի.
Սիրել եմ, կառնեմ,
Մերըս հալան չի:

1327

Են յարը ո՞ւր ա, տան չի,
Վարած արտը կանանչի.
Են յարը մին քուր ունի,
Կ'ընկնի սարեր՝ կը կանչի:

ԱԳ 270. ԲՈՂ 144

1328

Նի յըմ մըտալ, տոնըս տոն չի,
Հորըն ասե՛ տըղան կանչի.
Վըրջանք վըր քընենք ըմ անում,
Հարը տըղեն նըման չի:

ԱԺԹ 87

1329

— Աղջի, քո անուն ի՞նչ է:
— Տո տղա, քո դավին ի՞նչ է:
ՎԺԵՈՒ 4

— Աղջիկ, քո անուն ի՞նչ է:
— Խորա՛ծ, քո դավին ի՞նչ է:
Իմ խեր քե ասչիկ չի տա:
— Խորա՛ծ, քո պատռելն ի՞նչ է.
Խաղար խառ ֆընդղի վոսկի,
Դեւ են իմ անվան քիչ է:

ՎՍԱ 47

... Աղջիկ, աղջիկ, անունդ ի՞նչ է:
— Կրողի տարած, դավեդ ի՞նչ է:
Իմ խեր չի տար, պատռելդ ի՞նչ է:
Իմ անունս Սալչուն փաշա...

ԳՎ 93

Մատնիքը մատովս չի,
Տեա՛ Մատնիքը մատովս չեք:

1330

Տանըս տակեն տըտըպե,
Եծը կ'ոտե կըտըտե.
Հու ընձանա վեհլ անե,
Նա վընչ խոխա խըտըտե:
ԱՄԹ 88

«Տանը տակին տըտըպի»...

1331

Համ դո՛ւ սիրուն, համ քու տալը,
Խանքա՛ջի,
Ձուխտակ շամամ մեջ քու ծոցին,
Խանքա՛ջի:

(Կրկնակ)

ՏԵ 206

Տեա՛ Գլխիդ շալը:

1332

Աղջի, աղջի, այ աղջի,
Դյուլ ես լըման մեր բաղչի.
Ել մի՛ ընկնի դարբեղալը,
Արժ տե տրա մի պաչի:

ԲՈՂ 128

1333

Աղջի, աղջի, ջան աղջի,
 Մանամ արջկան կըմանի,
 Մարդ չըկա իմ թարաֆեն
 Խաբար մի ընտոր տանի:

ՀԺԵ 138

1334

Հոգաց վաճառք ձորամեջի,
 Մեր տունն ձեր տունն թաղամեջի.
 Զիկ խաղք մի՛ անե մարդամիջի,
 Յար սիրելի խո՛ւ ամոթ չի:

ՎՍԲ 45

Կաքավ եմ քարի միջի,
 Տես՝ Կաքավ եմ քալամիջին:

1335

Արեւն առե ալ նարընջի,
 Հերիք անեա ձիկ զարընջի.
 Երկեն գիշեր, երկեն խաբար,
 Աստված սիրես, արե ձիկ առ:

ՎՍԲ 39. ԺԽ 26

Արեւն առե ալ նարընջի,
 Հերիք անեա ձիկ զարընջի:

ԳՎ 98

Արեւն առե ալ նարընջի,
 Հերիք ձիկ անեա զարընջի:

ՀԺԵ 44

1336

Ծաղիկ եմ քաղել նարընջի,
 Ա՛յ տղա, վեր արի փընջի.
 Իմ մերը քեզ (քի) աղջիկ չի տալ,
 Քանի ման գաս յավընջի:

ՔՀ 163. ԱԺԱ 55.

ՏԽ 203. ԲՄ 123

1. Ծաղիկ ունիմ նարընջի:
 ԲՄ 168

Ծաղիկ ունիմ նարընջի,
 Ա՛յ տղա, արի փընջի.
 Իմ հեր քե նաղջիկ չի տա,
 Զեռըդ ծոցիդ զավընջի:

14. Վարդ եմ քաղել նարընջի.
 Ենքան ման գաս զարընջի:

ԱԲ 340

4. Քանի՞ կենաա զավընջի:

1337

Ծաղիկ ունեմ նարընջի,
 Աղա, վեր արի փընջի.
 Կարդալը լավ բան կ'ըլնի,
 Սան մի՛ արի յավընջի:

1338

Ծաղիկ ունեմ նարընջի,
 Բերին յարիս յափընջի.
 Են յարին յեա չեմ ուղե,
 Վօր ման կըգա խավընջի:

ԲՄ 135

1339

Սիրաբա փուշին կըթառի,
 Յես իմ յարես համ չառի.
 Յարես ձեռքես առնողը՝
 Կըրակի պես թող վառի:

ԲՆԳ 491

1340

Երկու խորոս չինարի ծառի,
 Մաաքերդ բարակ խուռարի.
 Տիւն ել չըլնեք, մեկեւ կը ճարի,
 ՀԺԵ 51

Ջահել աղջիկ եմ, յար առի,
 Տես՝ Կարմիր գինին ցի թաս:

Ոչխարհ առեն՝ չո յար ծուռի,
 Տես՝ Գեղով քանն, չո յար ծուռ եր.

1341

Յիմ մարդ գացե թալ կրկրոի,
Մատնիք ելեր մատեն՝ թրոի:
ՀԺԵ 59

1342

Հաց եմ թրխել փրփրոի,
Գեշ կիսուրը բորբորի:
Անեմ-չանեմ՝ չիմանա,
Երթաս աստված քրնրեա:
ՀԺԵ 118

1343

Հաց եմ թրխել փրփրոի,
Վատ խոսողը բորբորի:
ՀՄԽԱ 17

Հաց եմ թրխել փրփրոի,
Վատ խոսողը բորբորի:
Այ տղա, հոգուդ մեռնեմ,
Կանչում եմ՝ մոտըս արի:
34. Ասող-չասող չիմանա,
Վերեվ աստված կ'իմանա:

1344

Մանեթը խուրդեմ, անեմ արասի,
Ին տղեն կ'անոնեմ, անունն Աղասի:
ԱԲ 336

Մանեթը խուրդի, արի արասի,
Արասին չեմ տալ արաղի թասի:

1345

Վանքի ձորում խաղ ասի,
Խաղի մեջ քեզ բան ասի:
Ինձի եզուց տանում են,
Սուրբ Սարգսի պես հասի:
ՏԽ 202

1346

Աղորոս անումն Աղասի,
Բխեն լիքը արասի:
Բխեն խարջիլը չեմընաց,
Բոժմա ուղուրիս գընաց:
ԲՄ 149

1347

Ծաղկիս անուն Աղասի,
Ճակտե ճակտա արասի:
ՀԺԵ 122

1348

Ջանունդ գիտեմ, ա՛խ, չեմ ասի,
Մանիչակ խառնըվեր հետ քո վարսի,
Չեաքս տարա ծոցդ՝ խոցերդ հասի:
ՔՀ 176

1349

Են սարին սար չեմ ասի,
Փխ գյաղին յար չեմ ասի:
Ինձ չեր առնում, թող չառնեք,
Խոսք ու զբրիցն ել ի՞նչ եր:
ՀՄԽ 17

Են սարին սար չեմ ասի,
Փխ մարդուն մարդ չեմ ասի:
ԾՎ 51

Ես սարին սար չեմ բռն,
Շեկ գյաղին յար չեմ տռն:
Ալուր մաղեմ, թեփ կուղա,
Հրճրփ յարբա յե՛փ կուղա:
ԱԳ 108

Տես՝ Ալուր մաղեմ, թեփ կուղա:

Խոոր ուրբաթ ու պա(խ)ս ի,
Յես՝ Խոոր ուրբաթ ա, պաս ա:

1350

Ինչ վոր առեմ, չի լրտի,
կայնե դուռը՝ կըմըրսի:
Դընաց առավ արմախին,
Որը հինգ դան կըզըրսի:
ԱԲ 346. ԲՍ 141

1351

Տանըս տակեն հըրոսե,
Տիւս յեկե, յարըս տըւե.
Են տընդավը քյընիւմ տընդը՝
Լայըղ չըրավ թա խոսե:
ԱԺԹ 88

«Տանս տակին հըրոսի,
Դուս յեկի, յարըս տեսի,
Են տընդավը գընում տեղը՝
Լայաղ չըրավ թե խոսի»:

1352

Ակըռփու քաշտ դար ու փոս ի,
Ձեռացդ մատնիկ խաս արմաստի.
Քեզի սիրելըն թանկ արժի,
Քեզի թողնելն ել ափսոս ի:
ՎՍԲ 43

Ակըռփու դաշտ դար ու փոս ի,
Ձեռացդ մատնիկ լոս արմաս ի.
Քեզի թողնելն շատ ափսոս ի:
ԳՎ 96

1353

Աղջիկ, անունդ Արաքսի,
Դե՛ ելի, կայնի խաղա՛.
Խաքյած շորերդդ իսա ի,
Դե՛ ելի, կայնի խաղա՛:
ՎԺԵԲ 11,

Յարիս անուն Արաքսի,
Ծոցն ելնի կարմիր թասն:
ՎԺԵԲ 5

1354

Դիւթարն ելեր կ'երթա կավի,
Սուլեր նեղ եր, վոտներ ցավի.
Յես են պըստիկ յարն եմ բըռնած,
Գեղ մի կանգնել իրեն դավի:
34. Ինձ (վ. յես) մի պուճուր
յար ունեմ,
Գեղով կանգնել (վ. կանդնած)
են դավի:
34. Ուզում եմ մի յար բըռնեմ,
Կոլոտն ա կայնել դավի:
4. Գեղական կայնել դավի:
Հմատ. Ապուր եմ եփե աղի:

Դու ելեր եր, կ'երթեր կավի,
Սուլեր պըստիկ, ոտներ ցավի:
ՀԺԵ 57
2. Մաշիկ նեղ եր, ոտներ ցավի:
ՀԺԵ 94

Դիւթարն ելեր կ'երթա կավի,
Սուլեր նեղ եր, ոտներ ցավի:
Գեղ մի կայներ ուրին ցավի:
ԱԵ 194

1355

Աղջիկ, անունդ Մավի
Ճակատըդ բուր չահի.
Թե վոր ինձի յար չենես,
Վերադ կ'անեմ դավի:
ԱԴ 167
Տես՝ Աղջի, անունդ մահի:

1356

Ղաբարինա չի ծավիլի,
Ջաբախունեն չի պարպի.
Բաղըրընու սաղաթենը
Հե՛չ մի քաղաք չի ճարփի:
ՀԺԵ 118

1357

Աղբոր բուզը՝ ըստե չի կարվի,
Աղբոր նըմանը՝ ըսկի չի ճարվի:
12. Յարի բըլուզը՝ ըստե չի
կարվի,
Յարի նըմանը՝ ըսկի չի ճարվի:

1358

Կայնա քեղի խըրատի,
Աղլի գընա կըրակի.
Կայնի՛, բոյիդ սեյր անեմ,
Աւբաթ, շաբաթ, կիրակի:

ԱԳ 95. ԲՄ 150

1359

Նըստալ ըմ նուդան կյետե,
Մաչկես կյա կյարմի՛ր կյոտե.
Ա՛ տղա, ըտեղադ դեն քյընի,
Ախմախ ըմ ըլալ քու հըետե:

ԱժԹ 86

«Նստել եմ նուան գետի,
Մեջքիս կա կարմիր գետի.
Ա տղա, ըտեղից դեն գնա,
Ախմախ եմ ըլել քու հետի»
(Համար).

1360

Ձայիր-չիման սաղ պիտի,
Իմ որդակը զաղ պիտի.
Ինչի՞ն ա պետք բեկի տըղան,
Իմ յարը շահապաղ պիտի:

123. Ջըրի վըրա սաղ պըտի,
Իմ որդակը զաղ պըտի.

Ի՞նչ եմ անում թուլունդին:

ԲՀ 160. ՏԽ 226

124. Ջըրի վըրան սաղ պըտի,
Իմ եորդակըս զաղ պըտի.

Իմ յարըս նախշուն պիտի:

ԱԳ 263. ԲՄ 132

13. Ջըրի վըրա սաղ պըտի.

Ի՞նչ եմ անում թուլանդին:

ԲՄ 99

2. Մեր որդակին զաղ պիտի:

3. Յես ի՞նչ կ'անեմ թուլ' կիբը:

3. Ի՞նչ անեմ թուլի ընկերքը:

Ձայի ափին սաղ պիտեր,
Որիին որդեք, զաղ պիտեր.

Ի՞նչ անեմ գեղե-գյուղե,
Իմ յարը շապաղ պիտեր:

ՀԺԵ 123

Ջըրի վըրա սաղ պըտի,
Մի որդակ ու զաղ պըտի.
Յես վ.ր կամ՝ թառան զուչ եմ,
Իմ յարը շահաբաս պըտի:

ԱժԱ 60

1361

Բըշերըս արաղը բեղի,
Կըտըրեն ավաղը բեղի.
Իմ յարես թառան սըրտեն
Եշխն ու հավասը բեղի:
«Գիշերիս երաղը պիտի,
Կըտըրի ավաղը պիտի.
Իմ յարիս թառան սըրտի
Եշխն ու հավասը պիտի»:

1362

Մեր ըրբեն ճաղը բեղի,
Մեր խոյարեն թաղը բեղի.
Են չըլըվեր քյընող տըղեն
Պըրանի յես խաղը բեղի:

ԱժԸ 32

«Մեր արարին ճաղը պիտի,
Ձեր խիարին թաղը պիտի.
Են չուիվեր գնացող տղին՝
Բերանի յես խաղը պիտի»:

1363

Գիւթանիս լիծը պիտի,
Դուժմանիս ոճր պիտի.
Այվան, ոթախ, պոչիկ յար,
Կըշտըվեր վոտնը պիտի:

ԱԶ 380

1364

Սարերին թոխը (թուխպ) պիտի,
Հորերին կոխալ պիտի.
Իր գիր գրող, դալամ ածող,
Մընկանըդ թոխտը (թուոթ) պիտի:
ԱԳ 264

1365

Մեր տունն ձեր տունն մի պիտի
(պիտեք),

Միջի պատը չի պիտի (պիտեք) .

Միջի պատը ի՞նչ (վո՞նց) անի,

Քաճթառ տատը չի պիտի (պիտեք) :

ԱԶ 374

4. Շունը բոգազը չի պիտի :

Մեր տուն, ձեր տուն մին բեղար,

Մաչի պատը չի բեղար .

Մաչի պատը հի՞նչ անի,

Մաչի բաճթառը չի բեղար :

ԱԺԹ 85

Ծովըն ձիկ գինի պիտի,

Տես՝ Ծովն ի գինին, գյամին կըթող :

1366

Ողջիկ, կապեղ ալ պիտի,

Բողչեղ ծալեծալ պիտի .

Ում տունն ել վոր հարս երթաս,

Վասկին սարեսար պիտի :

3. Ում տունն ել վոր տուն

երթաս :

ՔՀ 165

13. Աղջիկ, կապեղ ալ պիտի .

Ում տունն ել վոր հարս պրնաս :

ՏԽ 140

Իմ դերիեն ալ պիտի,

Բողչեն ծալեծալ պիտի .

Ում տունն վուր յիս տունն կ'իհամ,

Ոսկին հարեսար պիտի :

ԹՄԿ 61

Տես՝ Յես աղջիկ եմ, ալ

կուզեմ :

1367

Փրյավը դաբով պիտի,

Խոսկը լաղափով պիտի .

Յես չախկով մարդն ի՞նչ կ'անիմ,
Իմ յարը կարով պիտի :

ԹՄԿ 64

1368

Բաղ ու բաղչին բար սլտի,

Վարդի ծառին խար պրտի .

Ինձ նրման սիրուն աղջկան

Մի լավ սիրուն յար պիտի :

ԱԺԱ 60

Տես՝ Քաղհան եմ անում մոտ սարին .

1369

Ա՛յ յար սլտի, յար սլտի,

Սարին վըրա որթ սլտի .

Իմ յարին բերանըմը

Մին կոտոր չաքար սլտի :

ԱԳ 284

1370

Իմ յարը ինձ յար պրտի,

Ձեռումը ֆանար պրտի .

Իմ յարի կաննած տեղը՝

Մեկ չինարի ծառ պրտի :

ՊԱՎ 105. ԲՊ 142

3. Իմ յարի կայնած տեղը :

ՏԽ 188

34. Են յարի շոքած տեղը

Գըլխին քյոլկա սար պիտի :

4. Մի խրկկինի ծառ պիտի :

3. Երթացած ճամբին դուրբան :

Իմ յարն ինձի յար պիտեք,

Գոտկումը խիար պիտեք .

Իմ յարի կայնած տեղը՝

Թոփ չինարի ծառ պիտեք :

ԱԲ 346

Յես են յարին յար պիտի,

Ձեռումը ֆանար պիտի .

Շոքած քրրտնած տեղը՝

Թոփ չինարի ծառ պիտի :

234. Գոտկումը խիար պիտի.
Են յարի չոքած տեղը՝
Մին չինարի ծառ պիտի:
ԱԳ 264

Յես քու անուշ խաթեր համար՝
Սնքուն կըմընամ մի տարի:
ՏՆ 227

1371

Յարի կըշտին յար պըտի,
Աղ ու կանաչ խիար պըտի.
Աման, նանի, մի՛ անի,
Յարս ինձ բարեբար պըտի:
ԱԺԱ 52

Բախչե մ'եմ դըրե (ցաներ), սաղա
բիբար է,
Տես՝ Ածու մ'եմ ցանե, սաղա
նարդիդ է:

1377

1372

Իմ խոր տախտը շեն տախտ է,
Գարուն կիկա, կըծաղկի.
Ուչուկ վիմ աղբոր իկյալը
Կանանչ վարդեր կըթաղկի:
ԱԼ 144

Մեր տան քամակը գարի,
Աստված տա նանիս բարի.
Վոր սըրտիս ուզածի պես՝
Ինձ ուզեց նազլու յարի:

ԱԼ 140

1378

1373

Եամար ելե՛ կ'երթա խոտի,
Մեղը ու կարագ լեզվեն կաթի,
Յես քո դարդեն կվառիմ գաթի:
ՀԺԵ 98

Արտումըս ցանել եմ գարի,
Աստված տա իմ նանին բարի,
Վոր ինձ տրվուց ջահել յարի,
Դարչին, մեխակ—նունուֆարի:
ԱԺԱ 51

1379

1374

Ոարիս խալավ կեղտոտ է.
Վոր կեղտը ջանը չուտի,
Վարդե ջըրով լըվացի,
Բերնի գոլով չորցուցի:
ԱԼ 143

Քաղեցի արտ ըմ գարի,
Կանչեցի՝ արի, արի.
Ձեն տըվի, ձենըս չառավ,
Ինձ լացուց տարի տարի:
ԱԳ 97

1380

1375

Հմմտ. Դու յարիկ, արի գընա:

Մեր տան յետեվ արտ ըմ գարի,
Երթանք, քաղենք, տանք խիարի,
Համբեմ Ջուլոյին դիարի:

ՔՀ 174

Պաղ աղբրի գըլխին նըստի,
Ալ վարդի պես լուսուն բացվի.
Քյուկիդ տակը գամ ու նըստիմ,
Բալքի թե իմ մուրազս առնիմ:
ՏՆ 217

1381

1376

Շորորալով գընա, արի,
Յար ջան, դու կայնի իրդարի.

Մեր տան վերեվ արտ ըմ գարի,
Դանի քաղեմ, քամին տանի.
Մեթո երեք կաքավ բանի,
Մեկը հարիկ, մեկը մարիկ,
Մեկն ել իմ յարը կըմանի:
ԲՆԲ 525

1382

կարմիր քարը հանդ արի,
Միտլու արնով բանդ արի.
Յես ու դու շատ ենք սիրել,
Քաֆուր խալիսը խանդարին:

1383

Քյահլան ձին նըստի, արի,
Քեզ եմ աշում մի տարի.
Թե եշի ունես, սիրում ես,
Ինձ մի թողալ սարսարի:
ՏՆ 220

1384

Բուխարիկն եկա ցախ արի,
Յափունջիս պատեն կախ արի.
Մըտա ծոցըդ չիլթախ արի,
Պազիկ առա, ռիա՛յ երի:
ՔՀ 177

1385

Ղանավուզ կապեդ կարի,
Հազի, մեր տունը արի.
Ոխտը տարի ծոմ պահես,
Ինձնից լավը չես ճարի:
ՏՆ 215

1386

Տո տղա, տղա լանկարի,
Շըլվար հազի(ր) ժանկառի.
Դընա վերին թաղ վարի,
Պա՛յ զաղըրկներ ու աղի:
Աղջիկներու մերունը տանք,
Ժիր փակեցեք դըրուվտանք,
Զիգան կըտրիճ տղեկներ,
Փախցուն ըլձեր աղջրկներ:
ԲՆԱ 313
Տես՝ Տո տղա, տղա ալ կապով:

1387

Աղջի, նըստել ես կարի,
Ալ արխալըդ մի՛ կարի.
Յարիդ սալդաթ են տարել,
Նըստի սպասես չորս տարի:
ԲՍ 129

1388

Կառաղարդար ա, ժամ արի,
Իլըրած ուխտըդ կասարի.
Խոսքիցըդ մի՛ յետ դառնա,
Ինձ եղբան մի՛ չարչարի:
ՏՆ 211

1389

Աղջի, անունըդ Մարի,
Ճակատըդ վոսկի չարի.
Մեր տանը զալմաղալ ա,
Դու վերի թաղովն արի:
23. Ճակատըդ բոլոր չարի.
Մեր յանը զալմաղալ:
Համա. Աղջի, անունդ Մահի
(Մարի):
Համա. Այ տղա, դու բաղովն
արի:

1390

Մարալ-մարալ ման արի,
Զեյրան-ջեյրան տուն արի.
Մըթնել ե (ա), չուտ տուն արի,
Մենակ եմ, չուտ տուն արի:
ՌՄ 132. ԱՆ 201
34. Թե յար ես առել ինձի,
Ել մի՛ մընա, տուն արի:

ԲՍ 144

1391

Սովաթ քուչեն ման արի,
Յես քե մարդ չեմ համարի.
Դընա հորըդ պարտքը տուր,
Նոր արի աղջիկ սիրի:
ԱՖ 340. ԲՍ 151
124. Կայնել ես երի-երի,
Քեզ շան տեղ չեմ համարի.
Արի իմ անունը տուր:
1. Շան տղա, մի՛ կայնի թերին:

1392

Մանդըր-մանդըր ման արի, յարո
ջան,
Իրիկունը տուն արի, Հայկո ջան:
ՎԺԵԲ 9

1393

Բոյըդ սալբի, չինարի,
կանչում եմ՝ մոտըս արի:

Այսարքի հարուստ գանձը
Հաղիվ քեզի դին արի:

134. Բոյըդ սալվի չինարի.

Այսարհիս մալ ու մուլքը

Անջախ քեզ հետ դին արի:

ՏՆ 162. ԲՍ 152

1394

Ծառ մ'ունիմ, եր չինարի,
Քամին կուտա, թել թել տանի,
Իմ յար նըստե բարակ մանի,
Խանե՛ խանե՛, խանե՛ խանե՛,
Խիհո խիհո, խիհո խիհո:

ԾՎ 40

Հմմտ. Ծառ մը ունիմ ծիրանի:

1395

Այ պուճուր աղջիկ, տալիսին արի,
Ջա՛ն պուճուր աղջիկ, տալիսին
արի:

(Կրկնակ)

ՌՄ 89. ԱԴ 164. ՏՆ 240

1396

Սարերի տալիսին արի,
Իմ յարի սավդոսին արի:

(Կրկնակ)

ՌՄ 131. ՏՆ 214

1397

Աղջի՛, ես ըզոսին արի,
Մեր գեղի դըզոսին արի.
Թե ճամբեքդ կրտրեցին,
Դառի՛ ես ճըզոսին արի:

ՏՆ 221

1398

Այ տըղա, բաղոսին արի,
Վոտներըդ չաղոսին արի:

Մեր թաղը զալմաղալ ա,
Ման տուր, ես թաղոսին արի:

3. Ես թաղը զալմաղալ ա,
ՌՄ 136. ՏՆ 179. ԲՍ 156

13. Այ տղա, դու բաղոսին արի.
Ես թաղը զալմաղալ ա:

ՔՀ 162. ԱԴ 168

4. Ման տուր, ես քոսոսին արի:
123. Այ տղա, դու բաղոսին արի,
Վոտներըդ ջաղոսին արի:

Ես թաղը զալմաղալ ա:

ՔՀ 179

Ա տղա, դուն բաղոսին արի,
Վոտըդ տո՛ւ, չաղոսին արի.
Եսթենը զալմաղալ կա,
Շուռ տու, ես թաղոսին արի:
ԹՄԿ 58

Այ տըղա, խաղով արե
Ոտներըդ չաղով արե:

Մեր թաղը զալմաղալ ա,
Դու վերին թաղով արե:

ԱՆ 192

Տես՝ Տո տղա, դու բաղով արի:
Տես՝ Որով յեկ, հա՛ որով յեկ:

1399

Սար, սար, սարոսին արի,
Քիթիը ջան, բաղոսին արի:

(Կրկնակ) ՌՄ 133, ՏՆ 152

1400

Այ տըղա, երոսին արի,
Ոչխարի բերոսին արի.
Իմ մեր քե աղջիկ չի տա,
Աղբորը թևոսին արի:

ՀԺԵ 112

34. Ես թաղը դալմադալ ա,
Վարդի թըփերովն արի:

Տե 177

34. Հերըս քե աղջիկ չի տա,
Վերին կալերովն արի:

ՀԺԵ 122

1401

Նազլու, դու երովն արի,
Ոչխարի բերովն արի:
(Կրկնակ)

Տե 196

Տե՛ս՝ Տո աղա, բաղով արի:

1402

Ձիու վըբա ալ դաջարի,
Երաղումըս քեզ պալ արի.
Արաքունճի ի՞նչ գեթ արի,
Ի՞նչ ջիգր արիւր, վուր չիս գալի:
ԹՄԿ 82

Եկեք երթանք բանջարի (—րե),
Տե՛ս՝ Արեք երթանք մանդըկի:

1403

Դըռնիցը մի՛ դուռ արի,
Ինձ մի՛ խրփի չոր քարի.
Յես քու եշխիդ ձեռնիցը
Դառնի եմ գիծ սարսարի:
Տե 158

1404

Աղջի, դըռնից դուռ արի,
Ինձ չիկին թառիկ կարի.
Յերբոր գըլուխըս դըռնեմ,
Ուրախացիր, ման արի:
Տե 148. ԲՄ 141

1405

Տո աղա, բաղով արի,
Դուն վերի թաղով արի.
Իմ մերը քեզ աղջիկ չի տա,
Լուսնակ գիշերով արի:
ՆՀԶ 89

Հմմտ. Ա՛յ աղա, երովն արի:

1406

Տո աղա, դու բաղով արի,
Վոտներդ չաղով արի.

Քու ալ ջուպկն կըտըրտավ,
Պատի շըքեր կոտըրտավ:

ՆՀԶ 88

Հմմտ. Ա՛յ աղա, բաղովն արի:

Հմմտ. Տո աղա, ալ կապով:

1407

Յար ջան, խըճերով արի,
Նըխուն բըճերով արի:
(Կրկնակ)

Տե 101

1408

Յար ջան, գիշերով արի,
Կողքի պատերով արի.
Թե վոր տեսնող ել ըլնի,
Դու դըպա ինձի արի:

ԲՄ 184

1409

Ա՛յ գիշեր, դարձիր տարի,
Հացըս թող լինի գարի.

Մենակ յարըս ինձ համար՝

Սըրտով խոսքը կատարի:

ՀՄԵԱ 28

4. Սըրտի խոսքը կատարի:

124. Ա՛յ գիշեր, տարի դառի,

Կերըս թող ըլնի գարի.

Սըրտով կայնի իրդարի:

Տե 175. ԲՄ 153

1410

Դոր որ կ'երթաս, չուտ արի,
Կարըս մայրամիշ կ'եղի:

ԱԸ 430

1411

Ա՛յ յար, այ յար, չուտ արի,
Քարկուռ չուերով արի.

Քար չուերով ման կը դամ,

Թե կորցընեմ սիրած յարի:

ԲՄ 126

1412

Ճամբորդի հետ խաբար արի,
Վոր չըմբնաս եկող տարի.
Յես մալ ու դոլվաթ չեմ ուզում,
Կարոտ եմ մի սիրած յարի:

ՏՆ 222

1413

Երատու ջուհեն կար արի,
Դոշերըդ կանվա արի.
Բարոյի նամակն եկավ,
Վարդերը թուում արի:

ՀԺԵ 109

1414

Արի, խընձո՛ր, դու արի,
Չամչի խընձոր, դու արի,
Իմանամ՝ յարս ա ղըրկե,
Կը պահեմ հալար սարի:

ՀԺԵ 114

1415

Աղջի, անունըդ Փարի,
Վոսկին ճակատիդ շարի.
Յես քեզի փափագում եմ,
Մի որ մեր իգին արի:

Համա. Աղջի, անունըդ Մարի
(Մահի):

Տընեն ելար երի-բերի,
Տես՝ Դու ման կըգաս, վերի վերի:

1416

Վիճակն ընկել ա գերի,
Ազապ տըղերանց ձեռի.
Տունըս երկու ձու կըտանք,
Ով վիճակը յետ բերի:
(Վիճակի)

ԱՅԱ 61

1417

Աղջիկ, աղջիկ, յես քեզ գերի,
Կրակդ ինկե, սիրտս կդադի,

Պալանա բոց բերնեա կ'ենի,
Կուց մի ջուր տուր, չենի իրեցի:
— Տըղա, արղա, հայու տըղա,
Առ քո չենր շնորք, վեր կաց գընա.
Մեր տունն ձեր տուն շատ հեռի է,
Քո սերն մոտ ձիկ ի՞նչ բան ունի:
ՎՍԲ 34

Սալուն փաշա, յես գերի,
Կըրակ ինկե, սիրտըս կ'երի,
Պալանա բոց բերնեա կ'ենի:
— Մո, Ովանես, դյավուր սղլի,
Բան մուսուրման, սան երմանի,
Քո սերըն մոտ ձի ի՞նչ ունի.
Վոր իմ հերն իմնա, քե կըսպանի,
Արունդ հետ բոշ գինուն կըխըմի:
(Հին յերգի հոգված)

ՊՎ 98

1418

Ծիրանի մանիշակը թերի,
Կարոտ եմ քաղցըր սերի.
Միրածը սիրածից հանողի՝
Ազիզ վորդին թորըմը երի:
ԱՅԱ 55

1419

Ելեր ես, կ'երթաս կը թերի,
Կըրակն ընկեր, սիրտըս կ'երի,
Քեզի տանողի տունն ավերի:
ՋԲ 19

1420

Մանուշակը երկու թերի,
Սիրածի սիրտը կ'երի.
Սիրածը վոր սիրածին չի տան,
Լեզըստուն կ'երթա գերի:
ԱՅԱ 57

34. Ով իմ սիրածը ինձ չի տա,
Դատաստանին հոգին երի:

1421

Մտանքու բոլոր մերի,
Բոլորը կըսի դերի.
Յես իմ յարը կը ճանչեմ,
Ոսկի մաղերը կ'երերի:

ԱԳ 99. ԲՄ 144

12. Ելա, գընացի մերի,
Քաշեցի կաթի սերի:

1422

Մայրամ առուն թռներ ի,
Տերտեր փեշեն բըռներ ի,
Ճանկ ըմ չամիչ տըվեր ի,
Տասվերկու պագ առեր ի:

Վայ Մայրամ, Մայրամ, Մայրամ,
Իմ ջան քո ջանին հայրան:

ՔՄՎ 28

2 3. Տերտեր յախեն բըռներ ի,
Երկու չամիչ տըվեր ի:

ՎԺԵԲ 16

1423

Սարերաց սուսան բիւսեր ի,
Զորերաց ճեղեր իւեր ի.
Խարսներ եկան քանց յեղվընեկ,
Իրիչկեցիմ՝ յարես մեջ չեր:

ՀԺԵ 59

1424

Դու ման կըգաս վերի վերի,
Կըրակն ընկե, սիրտդ կ'երի,
Թելին մընաց որբեկների:

ՔՄՎ 33

Տընեն ելար երի-բերի,
Քեղի կ'ըսեն որբեկների,
Կրակ ընկի, ջանս ի կ'երի:

ԱԶ 72

Դու կըքելես վերի-վերի,
Կըրակն ընկեր, սիրտդ կ'երի,
Քեղի չասեն որբեկների:

ԱԵ 193

1425

Դու ման կը գաս վերի-վերի
Կրակն ընկել, սիրտդ կ'երի
Քու մորն ասա՝ մինն (մեկն) ել
բերի:

ՏԽ 86. ՌՄ 50

23. Կըրակն ընկեր, սըրտեկս
երի,

Քու մորն ասա՝ մեկն ել բերի:
ԲՆԲ 364

1426

Սափորըն ուսիս դըրի,
Երթամ աղբուրը ջըրի.
Ինչ փուչ գա իմ առջեվը,
Զար աչքի սըրտով խըրի:

ՀՄԽԲ 16

4. Դուչմանիս սըրտով խըրի:
ԲՄ 126

1427

Դընացի ջուրը ջըրի,
Աչքովըս տեհա ու սիրի,
Ոճի լեղին վեր կալի,
Դուչմանիս բալեն դեղի:

ԱԲ 340

1428

Դընացի ջուրը ջըրի,
Վոտըս ընկավ ոճի լեղի.
Իմ հորն ու մորն ի՞նչ ասեմ,
Ինձ տըվին զարիբ տըղի:

ՔՀ 159. ՏԽ 178.

ԺԽ 13. ԱԴ 165

23. Ոտըս ընկավ ոճի լեղի.
Ի՞նչ ըսեմ հորս ու մորս:
ԱԳ 92. ԲՄ 150

34. Իմ հորն ու մոր աչքը դուս
գար,

Վոր ինձ տըվին զարիբ տըղի:
ԱԶ 376

4. Ինձ խի՞ տըվին զարիբ տըղի:
ԱԺԱ 51

34. Հորն ու մորն ի՞նչ ասեմ,
 Խի՞ստ տըվուց յեթիմ տըղի:

ԱՖ 312

Տես՝ 2217. Առակ ելար մեջ
 գեղին:

1429

Խառոն գնաց բանջըրի,
 Բանջար չեկավ, խոտ եկավ.
 Խոտի միջին ճուռ եկավ,
 Ճուռը թռավ, դոդն ընկավ:

ԱԴ 172

1430

Կեսուր ինձի գըրկիր է,
 Անթրոցով մըրկիր է.
 Կ'եթամ խանին դատ կանեմ,
 Ճո՛չ տունը վերան կ'անեմ,
 Փըստիկ տունը շէն կ'անեմ:

ԱԹ 87

Տես՝ Կ'երթամ խանին դատ կ'անեմ:

Գեղով ըսին՝ թու-յար իրի,
 Տես՝ Գիշեր ասին՝ թո յար եկավ:

1431

Գեղին վերեվ ծառ սալորի,
 Սալորն իյնի կու կըլորի.
 Գեղ գըրկողը կու հալվորի:

ՀԱ 457

1432

Բեխըդ քաշե, կըլորի,
 Կարմիր թուշըդ բոլորի.
 Ով քեզ իմ ձեռից առնի,
 Ընդոր տան դուռ մոլորի:

ԲՍ 127

1433

Տանըս տակին չըլորի,
 Ճըղները յետ կ'ոլորի.
 Երանեկ են քըվորը,
 Ոխտն աղբոր թագ կ'ոլորի:

Տանըս տակը չըլորի,
 Ճըղները յետ հըլորի.
 Երենակ են քըվորը,
 Ոխտն աղբոր թագ կըհըլորի:

ԱԳ 263

23. Ճըղները յետ կըհըլորի,
 Երնակ են քըվորը:

ԱԶ 382

34. Երնեկ կըտամ են քըվորը,
 Ոխտն աղբոր թագ բոլորի:

ԲՍ 133

Մեր տան տակին չըլորի,
 Ճըղները յետ ոլորի,
 Երնակ են քըվոր աչքին,
 Ոխտն աղբոր թագ կ'ըլորի:

ԱԺԱ 57

1434

Վերեվ մեր տան բուլ չըլորի,
 Շամամ ծըծեր ծոց գլորի.
 Աչկունքըս տեսավ,
 Հոգիս թըրավ:

ԲՆԱ 740

1435

Տանըս տակին կան չըլորի,
 Ճըղները յետ հըլորի.
 Իմ Փիղա յարըս տակավը ընցնե,
 Բեղերը յետ հըլորի:

ԱԽ 113

1436

Ծիրանի յետ ու չորի,
 Ճալվերըդ յետ ոլորի.
 Ամեն ինձի տեսնելիս՝
 Հոգիդ փորիդ մոլորի:

12. Ծիրանի ծառ, չըլորի,
 Զիւիֆներըդ կըլորի:

123. Մեր դուռը կա չըլորի.
 Շալվերըդ յետ ոլորի.

Ամեն ինձի տեսնելուդ:

124. Ծառի տակը չըլոր է,
 Զիւիֆներըդ ոլորի.

Սիրտըդ փորիդ մոլորի:

ԱԵ 202

Մեր բաղին կա չլուրի,
Մաղերըդ յես ուրի:
Ամեն միտքըդ ընկնելուա,
Սիրտըդ փորիդ մուրի:

ՀԺԵ 126

Բաղչե մ'եմ դըրե սաղա սըխտոք է,
Տես՝ Ածու մ'եմ ցանե, սաղա
նարգիդ է:

1437

Ելա երգիկը բացի,
Տեսա յարիս ու լացի:
Բվ սիրածըս ինձի չը տա,
Կարոտս մընա որվա հացի:

1438

Ելա քու մոտեն դացի,
Խեղճ ու սեֆիլ յես մացի:
Գըլոխս կիտամ քե խամար,
Իմ դարդին դու դիմացի:

ՏՅ 234

1439

Բըրբուլ, չե՞ յես շատ լացի,
Ջահիլ եոմըս կորուցի:
Գուրբս, աղբըրտիք, չե՞ ք խղճար,
Ելի ձեռքը մընացի:

ԱԶ 383

«Տո՛ ազապ լաճ, տո՛ մոկացի»:
Տես՝ Մեռնիմ քըղի, պըստիկ
լուսնակ:

1440

Ղո՛ւշ, իմ գըլխուխն անց կացի՛,
Արի թըռի ու անցի:
Գընա, յարիս աչքով տես,
Անուշ բարեվ բեր ընձի:

ՏՅ 197

1441

Ընկա առուն, դընացի,
Խեղդըվելով մընացի:

Ելա շորերըս շորցըրի,
Ազգ ու տակըս կորցըրի:
34. Ելա շորերըս հանի,
Ել ու գյուղըս կորցըրի:

1442

Ղարիբ եմ, Կարս դընացի,
Ղարիբ տեղ հարս դընացի:
Փոքրուց յես որ չըտեսա,
Անկեսուր հարս մընացի:

ՀՄԽԲ 11

34. Գըստըկուց որ չըտեսա,
Անկիայ տեղ հարս դընացի:
ՆՀԶ 108

1443

Սարին տակը մընացի,
Բըկիս կապը վըլացի:
Խաբար երեք իմ յարիս,
Յես հոս Ղարիբ մընացի:
ԱԳ 97. ԲՄ 151

Մառին տակը մընացի,
Իկ մանդիլը վըլացի:
Գացեք, ըսեք իմ յարիս,
Իրեն համար շատ լացի:
ԲՆԳ 491

Ֆինո ֆասը լըվացի,
Մարին տակը մընացի:
Խաբար երեք իմ յարին,
Յես չուկ չուլ մընացի:

ԶԲ 85

1444

Գիշերն անջուն յես մընացի,
Երաղ տեսա, նըստա, լացի,
Ավետընին ուխտ գընացի:
ՏՅ 115

1445

Յես Արչակն եմ գուլաբեցի,
Գիշեր-ցերեկ ծովին կացի:

կարար տարեք իմ Սալաթին,
Հընար չեղավ, նըստա լացի:
Շորորա, Սալաթ, չորորա...

ՀՄՈԱ 49

Յես Աբշակն եմ Գուլափերտցի,
Դընացի գուլ, ոխտն որ մացի,
Չարա չեղավ, նստա լացի:

ՁԲ 23

234. Գիշեր-ցերեկ ծովին մացի,
կարար արեք իմ հայրիկին,
իլլաճ չեղավ, նըստա լացի:

ՆՀԳ 50

1446

Կիրակմուտ իրկուն քեղի խարեցի,
Բըկիդ բաղդադին բրոնի չափեցի:

Խծերս կոկոմ՝ զարիբ ճամբեցի,
Տես՝ Փչեցեք, հովեր,
Սարեր ձուն բերեք:

1447

Տան քով անցա, Թափ քելեցի,
Լանգով զարկի, զերդիկ բացի,
Յարըս տուն չեր, նըստա լացի:

ՔՀ 174. ԺԽ 25. 83

2. Լանգով զարկի, զերդիս
բացի:

ՏԽ 243

Տան քով անցա, Թափ քելեցի,
Բազեն տուն չեր, նըստա լացի,
Տըղեն կուլաք, որորեցի:

ՀՀ 327

Ելա երթիք, Թափ քելեցի,
Ուտըս զարկի, երթիք բացի,
Յարըս տուն չեր, նըստա լացի:

ՁԲ 22

Ելա տանիս, Թափ քելեցի,
Լանգով զարկի երդիս բացի,
Կարմիր խընձոր գըլորեցի,
Խամար տուն չեր, նըստա լացի:

ՔՄՎ 24

Ելանք տանիս Թափ քելեցինք,
Կարմիր խընձոր կըլորեցինք,
Երդիս բացինք, երիշկացինք,
Խամար տուն չեր, նըստանք
լացինք:

ՔՄՎ 34

Ելա տանիք, Թափ քելեցի,
Չարկի լանկե մ'երդիկ բացի,
Իմ յար տուն չեր, նըստա լացի,
Փոռ ու փոշման Թողի, դացի:

ԱԸ 443. ԺԽ 83

Երթըկեն ձեն տըվեցի,
Ուտըս զարկի, ծակ բացի,
Լիլ խընձոր գըլորեցի,
Յարս տան չեր, նըստա լացի:

ԱՆ 205

Ելա տանիս, Թափ քելեցի,
Կարմիր խընձոր գըլորեցի,
Լանկով զարկի, երդիս բացի,
Յարըս տուն չեր, նըստա լացի:

ՀԺՆ 49

Ելա տանիս, Թափ քելեցի,
Կըզվա երթիս իրիշկեցի,
Տըղեն կըլեր, չորորեցի,
Թոնիր ընցավ, ցան չը լցի:

ՎԺԵԲ 4

Ելա տանիք, Թափ քելեցի,
Չարկի լանկե մ'երդիկ բացի,
Կարմիր խընձոր գըլորեցի,
Երդկեն ի ներս ձեն տըվեցի,
Իմ յար տուն չեր, նըստա լացի:

Հմմտ. Ելա երդիս, երդիս տըլի:

Տան քով անցա, տան քելեցի,
Կարմիր խընձոր գըլորեցի,
Խանճար զարկի, զերթիք բացի,
Շողիկեն վար իջա, դացի,
Նուբար տուն չեր, նըստա լացի:

ԲՆԳ 630

Ելա տանիս, Թափ քելեցի,
Կարմիր խընձոր կըլորեցի,
Իմ յար տուն չեր, նըստա լացի:

Թոններն ընցավ, ցան չթալեցի,
կաթը կը յեռար, չը մերեցի,
Տըղեն կուլեր, չորորեցի,
Իմ յար տուն չեր, նըստա լացի:

ՊՎ 126

Ելա տանիս, Թափ քելիցի,
կարմիր խնձոր կըլուրիցի,
Լանկյով զարկի, երտիս բացի,
Աչք տըվի, իրիչկիցի:
Թոններն ընցավ, ցան չթալեցի,
կաթը պաղավ, չը մերեցի,
Տըղեն իլաց, չորորիցի,
Իմ յար տուն չեր, նըստա լացի:

ՎՍԱ 40

Ելա տանիս, Թափ քելիցի,
կարմիր խնձուր կըլուրիցի,
Լանդով զարկը, երտիս բացը,
կըզվա վերեն իրիչկացը,
Ֆարրա տուն չեր, նըստա լացը,
Տըղեն լլաց, չորորիցի,
Թոններ ընցավ, ցան չը տըվը,
կաթըն պաղավ, չմերիցը:

ԾՎ 53 Հտ.

1448

Տուն ու դուռը ավլեցի,
Սեղանըս պատրաստեցի,
Եկավ իմ սիրած յարիս,
Ելա կողքը նըստեցի:

ԲՍ 133

Խանթի դըռվիք ավլեցի,
Տես՝ Մեր սըրախը ավյած ա:

1449

Եթ որ սարեր կան եկա,
Ոնթառան ծաղիկ քաղեցի,
Տարա դարդյախ ծախեցի,
Իմ նաղի յար պախեցի:

ՀԺԵ 49

1450

Աղլի, դու մեր գեղեցի,
Բերանըդ եկեղեցի:

Ատամներդ մարգարիտ,
Արգար տըղին դեղեցի:

4. Ազապ տըղին դեղեցի:

4. Ազապներին դեղեցի:

34. Մըտալ մեջ, Համբուրեցի,
Ելար դուս, քար քըցեցի:

Ս' տըղա, մեր գեղըցի,
Իներանըդ եկեղեցի.
կարմիր քարը տաշեցի,
Բոյըդ վըրեն քաշեցի:
ԿԺԵ 60. ԲՍ 126

Ո' տղա, դու մեր գեղացի,
Ստար տըղին դեղեցի.
Ատամներդ մարգարիտ,
Բերանըդ եկեղեցի:

ԱԲ 347

1451

Մանած մանեցի,
Պատեն կախեցի.
Իմ յարի խոսքերը
Դավթար արեցի:
2. Պատին չարեցի:

1452

Արտըս ցորեն ցանեցի,
Դարդըս հետը թաղեցի.
Հազար ու մի աղոթքներ
Ցանած վախտը չարեցի:

ԲՍ 156

1453

Ելա երդիս, աշեցի,
Ջիվան ջանըս մաշեցի.
Յես եդ բանեն խաբար չեմ,
Քաշքով մեջքըս քաշեցի:

12. Եյար դուռը աշեցի,
Ջիվան կյանքըդ (վ. ումրդ)
մաշեցի:

1454

Վարդին տալը ծրոնցի,
Չեմբես տակը փրոնցի.
Յես ալեմին խոսքերուն
Իսթամպուլցին սիրեցի:

ԲՆԱ 623

1455

Ընկա թաղե թաղ, յես թուղթ
ճարեցի,
Շողշողան մատներս դալամ արեցի,
Աչքիս ըրտասունքը թանաք արեցի,
Սըրտիս դարդերը մեջը գըրեցի:
Գըրեցի, ասի՝ հալըս իմացիր,
Յես կարամ չեմ, ել դու դիմացիր,
Իմ կողմանե դու խիալով կացիր,
Յես քիչ գըրեցի, դու չատ իմացիր:

Գըրեցի, ասի՝ ամենին տեր կա,
Եդ քու սըրտումը եդ ի՞նչ թափուր
սեր կա,
Ինձ հըմա վոնչ լիս, վոնչ ել քըշեր
կա,
Յես խորոտ յեղնիկ, ինձի տեր չըկա:

Ասի՝ ամեն հավք իր բունը մըտով,
Ամենն ել իրան հընգերը գըզով,
Մենակ յես եմ, ախ, յես մոլորված,
Յես մառմառ քար եմ, տեղից

գըլորած:

ԱԺԱ 67

Հմա. Բանձրիկ սարերաց հըմենին
տեր կա:

Ինկյա թաղե թաղ, աղչե մ' ճարեցի,
Տըվի թարաղե մ' թըղթիկ առիցի,
Սչքիս արտըսունք թանաք արիցի,
Շողշողուն ծառկերս կալամ արիցի:

Սըրտիս դարդեր դավթար արիցի,
Ստամպեոլ քաղաք եորեոխկեցի:
Կարիքն ի նըստեր վեր ոտար
փուղցին,
Կարիքն ախ կ'անի իւր խոր
խերանին:

Կանչեմ՝ ջան արե, սարեր լացուցեմ,
Շատ կարիք-կուրքաթ ճամխեն գար-
ձուցեմ:

ՊՎ 83. ՌՄ 65

Մամերս սիվտըկավ, ճամբախդ
աչկիցի.

Ինկա թաղե թաղ, ախչե մ' ճարիցի,
Տըվի թարախե մ' թըղթիկ առիցի,
Սինամա փիտուր կալամ կըտրիցի,
Աչիչս արտըսունք թանաք արիցի,
Իմ սըրտի դարդեր ինե գըրիցի,
Ստամքեոլ քաղաքն ել որոխկիցի:
Արե, յար, արե, խոռվ մի՛ մընա,
Աստըվորիս մալ մարդու չի մընա:
ՆՀԳ 44

Ընդյա թաղե թաղ, ախչե մ' ճարիցի,
Տըվի թարաղե մ' թըղթի գըլնիցի,
Շողշըղուն մատներս կալամ արիցի,
Իմ սըրտիս դարդեր ինե դըրիցի,
Վանա չիւմ Պուլիս մեկ որոխկիցի,
Շատ կարիք կուրքաթ վոտով
դարձուցի:

Արե, ջան, արե. արե, յար, արե,
Վալլահ կը մեռնեմ. խոցերս ի
խառն:

ՎՍԱ 63

1456

Յես Ջուլուն եմ Մաստարեցի,
Հինգ որ արի մեր տուն կեցի,
Դեմ աղոթքան եկեղեցի:

ՔՀ 173. ՏՅ 243

2. Իրկուն արի մեր տուն կեցի:
ԺՅ 107

1457

Յես Ջուլուն Մաստարեցի,
Քառսուն տարի քե սիրեցի,
Որիկ մ' քո ծոց չըբընեցի,
Իմ չեն անուն չավիրեցի:
ՀԺԵ 55

1458

Յես Ալեքն եմ Մաստարեցի,
Սիրուն արի, մեր տուն կեցի,
Դեմ աղոթրան եկեղեցի:
ՀՄԽԱ 38. ԺԽ 107

2. Իրկուն արի, մեր տուն կեցի:
ԺԽ 107

1459

Ես ի՞նչ բան եմ՝ արեցի,
Իմ չալ դեյրեն կարեցի.
Դազմա մարդու հավան չի,
Իհանի հողին բարեցի:
ՀԺԵ 113

1460

Թազա յոնջեք ջրեցի,
Իանկընբը սըրեցի,
Առավոտ գիշերհանա՝
Վիճկիս մասառլ կըտրեցի:
ՀԺԵ 132

1461

Յես քեզ տեսա, սիրեցի,
Սըրտիս մեջը գըրեցի.
Ախ, քեզի սիրած որես՝
Գերեզմանըս փորեցի:

1462

Յես քե պըստկուց սիրե(ի)ցի,
Անունըդ վեր բազկիս գըրե(ի)ցի,
Քո գին սայսան թիւման կըտրե(ի)ցի,
Արտսինք աչքովս ճամբախդ
աչքե(ի)ցի:
ՎՍԱ 62

Ախչի, տիւ պըզտիկ իր, իս քի
սիրեցի,
Քիւ անուն վար իմ բազկին կիրեցի.
Բեռ մ'գբի չըխիմ*) սիրտըս կ'իրեցի,
*) Պահ մի քեզ չհայիմ (չաեսնեմ):

Պամով դարդով ի՞նչ տ'ենիմ
բերողդար ումր:
ՓՇ 29
Համտ. Դու կըքելես կաքվանակ:

1463

Քարըս տաշի, բուրեցի,
Յարըս տեսա, մուրեցի.
Անտեր մընա են ուխտը,
Վոր յես ենտեղ սիրեցի:

Ջարկի գինին թափեցի,
Տես՝ կարմիր գինին լցի թաս:

Ծծերս կոկոմ՝ դարիբ ճամփեցի.
Տես՝ Փըչըցեք, հովեր, սարեր մուն
բերեք:

1464

Գիււպեն քըցի, ընչի՞ քըցի,
Յես քեզի միտըս եյ քըցի,
Ես կըրակը սիրտըս լըցի:
ՀԺԵ 117

Անտրի թուլեն քաղքըցի,
Տես՝ Մուսո մանուկ ջըհել եր:

«Մամերս սիվաըկավ, ճամբախդ
աչկիցի»,
«Ընդյա թաղե թաղ, աղչե մ՝
ճարիցի»,
Տես՝ Ընկա թաղե թաղ, յես թուղթ
ճարեցի:

Յես քե պըստկուց սիրեցի (սիրեցի),
Տես՝ Յես քե պըստկուց սիրեցի:

1465

Շահըրեբան ե, չահըրեբան.
 Շահըրեբան ե գետն ընցի.
 Իմ հոր կընիկ չերվընցի,
 Տարա չուկեն, ծախեցի,
 Մամոն առա, ծամեցի:

ՎժեԱ 3

1466

Յես Ոսկան եմ Բալարաչցի,
 Աղի արցունք յես թափեցի.
 Արտսունք դարձավ պուտ պուտ
 արուն,
 Պուտ պուտ արուն մեջ քարերուն:

1467

Ախ արի, սարեր լացուցի,
 Իմ կարիք ճամբխուց դարձուցի:
 Բանձրիկ սարեր, պետ պետ քարեր,
 Իմ կարիք մեջ ձե ի կորուսեր:
 Հժե 50

Տես՝ Մոկաց սարեր, պետ պետ
 քարեր:

1468

Կարիքի տիրոջ հացն աղու ի,
 Կարիքներաց կյանք մահու ի,
 Իրենց որերն դարդամահով,
 Մընան իրարուց կարտուով:
 ՎՄՔ 61

1469

Աղջի, դու ինձ լավ չափի,
 Ովոր ուզի ինձ խաբի՝
 Ատործու հուր կըրակը
 Նըրանց տան դրխին թափի:
 ՏՆ 153

1470

Ելա երթիս, երթիս տըփի,
 Յարըս տուն չեր, նըստա լացի:
 ՌՄ 98

Ելա երգիս, երգիս տըփի,
 Յարըս տուն չեր, նըստա լացի,
 Շեկո, իմ դարդ դու իմացի:
 Հմամ. Տան քով անցա, թափ քելեցի:

Իրիկ մ'ունիմ, կըթվի մաքի,
 Տես՝ Իրիկ մ'ունիմ կըթվի ի՞նչ ա:

Կայնել եմ, չեմ կարող դալ,
 Տես՝ Կայնել եմ, դալ չեմ կըրնա:

1471

Դրուանը փակ չեմակալ,
 Խընձոր քըցեմ, արի կալ.
 Քըրոջըդ յարի հետը
 Ինձ արել ես քենակալ:

ԱԴ 164

4. Ինձ չինել ես քենակալ:
 ԲՍ 155

1472

Դու ելել ես, կերթաս ի կալ,
 Ծակտիդ վըրեն կա ջուխտ մի խալ
 Դու նըմաներ չինարի ծառ,
 Դու նըմաներ զողանի դառ:

1473

Քարը կըրի լըցի կալ,
 Յարոյս ընկավ մի սեմ սալ.
 Փառք քեզանեն, բարերար,
 Իմա՛լ կըլեր Դալոյ յար:
 Հժե 110

1474

Սիրո կըրակին մարդ չի դիմանալ,
 Թե՛ ինչ վոր սիրենք, մեզ կըլնի
 հալալ.
 Երունք ու թըռչունք ընկերով
 կ'ապրին,
 Անընկեր չի ապրեր վոչ մի
 աղամորդին:
 ՎՄՔ 40

1475

Յարըս յար ա ու մարալ,
Ըստեղծվել ա ինձ համար.
Ուր կ'ուզե, թող խոսի,
Նա յա սըրտիս սիրահար:

ԲՄ 134

1476

Արեւը մորիցն ե ծագել,
Մաս բարունըդ նոր ես հագել.
Կարողդ առնելու համար՝
Երեսըդ իմ կողմս թեքել:

ՏՆ 236

1477

Կանանչ կարմիր ես հագել,
Վիզըդ մի կրօնս թեքել.
Ինձ համար զոր ու գիշեր
Արեւի պես ես ծեղել:

ՏՆ 204

1478

Արեւը նոր ա ծեղել,
Սարերի գլխից շեքել.
Ի՞նչ պատահեց, դարդիլու յար,
Վիզըդ մի կողմն ես թեքել:

ՏՆ 149

1479

Շաղ թափեր գետին հալեր,
Բորիկ հետիկն եր կորեր.
Առա զհետիկն ու դացի,
Յարոջ դուռ հանգըցուցի:

ՀՀ 320

Հմամ. Գիշեր խաղա, դուռ ելա,
Բորիկ հետիկ մի զըտա...

Հաղել եմ, ալ եմ ելել,
Տես՝ Հաղել եմ, ալ եմ եղել(4):

1480

Իմ յարը հո՞ր (ո՞ւր) ա իլալ (ելել),
Սարերին քոն (քուն) ա իլալ.

Թոռ ա յեկալ, թըլալ չի,
Յափունջին շոռ (շուռ) ա իլալ:

ԱԳ 268. ԲՄ 139

Հո՞ր ա, հո՞ր ա են տըղան,
Սարումը քոն (քուն) ա են տըղան.

Թոռ ա յեկալ, թըլալ չի,
Յափունջին շոռ ա են տըղան:

ԱժԸ 30

Իմ յարը հո՞ր ա քեցալ (գնացել),
Սըրերումը քոն ա քեցալ.

Թոռ ա յեկալ, թըլալ չի,
Յափունջին շոռ ա կեցալ (հագել):

ԱժԷ 48

1481

Լեռները շուքն ե կոխեր,
Ձաղըրը մութն ե կոխեր.

Ելարին ծառն ե ծաղկեր,
Մերը կարկուտն ե տարեր:

ԲՆԱ 624

Հմամ. Իրկունը մութը կոխեց:

1482

Ձըրդախիդ թան եմ ածել,
Բոյիդ նըման եմ ածել.

Քաբել եմ, թա քեզ կըզամ,
Բըլարդու ման եմ ածել:

ԱԶ 381

Ձարդախին թան եմ ածալ,
Բոյավըդ մըն եմ ածալ.

Քափալ ըմ, թա քե եմ գալու,
Յաղուխըդ փոլ եմ ածալ:

ԱԳ 266. ԲՄ 149

Քախալը ման եմ ածել,
Բոյիդ նըման եմ ածել.

Դու գիտես՝ յա՞ր եմ ասել,
 Խաբել ու ման եմ ածել:
 ԱԳ 98. ԲՄ 148

Եյվանըս ցան եմ ածալ,
 Բոյովըս մին եմ ածալ.
 Յար ասացի, յար չ'րրեցի.
 Յավընճի ման եմ ածալ:
 ԱԳ 263

Չարդախը ցան եմ ածել,
 Բոյիդ նրման եմ ածել.
 Յես ել քեղ ջան եմ ասել,
 Մեծացրած ման եմ ածել:
 (Որոր)

ԱԸ 202

1483

Լըսնընդան տիւս (դուբս) ա եկալ,
 (յեկեկ),
 Մըն ախչիգ տես (դես) ա եկալ.
 Ողալ (ուգեկ) ըմ թա թոչան (թչից)
 պաչիմ,
 Չամչիգալ ըոխես (ըոխիս) ա եկալ:

1484

Սարերը ման եմ եկել,
 Դաչտերը բան եմ եկել.
 Ասին՝ աղբերդ եկել ա,
 Դըժի նըման եմ եկել:
 ՀՄԽՍ. 36

Յոնջեքը յան եմ եկե,
 Յարոյիս ման եմ եկե.
 Գինամ յարոս գալում ա,
 Խելըռած տուն եմ եկե:
 ՀԺԵ 109

Սարերըն ման եմ եկե,
 Յոնջեքը ման եմ եկե.

Եկան, ըսին՝ յարդ եկալ,
 Խելըռած տուն եմ եկե:
 ԱԵ 195

2. Յոնջեքը յան եմ եկի:
 ԱԶ 388

4. Ուշաթափ տուն եմ եկե:

1485

Սարերը ման եմ եկել,
 Յոնջեքուն յան եմ եկել.
 Թըխիկ աղջիկ, քու դարդեն
 Կանչելով ման եմ եկել:

3. Ամար աղջիկ, թո դարդեն:

34. Մագյար ինձի քյամ գիտես,
 Ես սավդեն թուչ եկել:

1486

Խընամի խոչ ես եկեմ,
 Դարդակ ու բոչ ես եկեմ..
 Իրկու բուլուն ես բերել,
 Են ել ճամբան ես կերել:
 ԱԳ 99. ԲՄ 146

1487

Քանի ղուրբաթ եմ ընկեր (ընկեկ),
 Միջացս գոտին չեմ քակեր.
 Խարսնակ անուչ, անթառամ,
 Քեզինց զադ կինն ե հարամ:
 ԲՄ 143

1488

Մեխակի ծառ եմ տընկել,
 Քեզ համար հիվանդ ընկել.
 Ոխտը տարի տեղումըս
 Յես մի կըչտի յեմ պոտկել:
 ՏԽ 222

1489

Աղլուխով հաց ես ղըրկել,
 Բերանը բաց ես ղըրկել.
 Նազ ու նամաթի տեղակ՝
 Մի բուլակ լաց ես ղըրկել:
 ՏԽ

1490

Մեղրած բարեկէ Եյիւր ղըրկել,
Բարեկէի մեջ յարիդ գըրկել.
Եդ քու սիրուն մահ ջամալից
Յարաբ ընչի յես ինձ գըրկել:
ՏՆ 226

1491—2

Ոխտ չարաթ պառ եմ պահել,
Հետն ել աղաչանք արել.
Վոր սուրբ մեռն մուրազըս
Լըսել ա ու կատարել:
ՏՆ 207

1498

Հազել եմ, ալ եմ եղել(լ) (ելել),
Սըրտես հիւալ եմ եղել(լ) (ելել).
Հերվա իմ բըլբուլ լեզուս (լեզուն)
Ես տարի լալ եմ (ելել) դառնել(լ):

ՌՄ. 128. ԲՍ 127
ԱԴ 163

Հազել ես, ալ ես եղել,
Սըրտես հիւալ ես եղել.
Քո հերվա բըլբուլ լեզուն,
Ես տարի լալ ա դառնել:

Աման աման եմ եղեր,
Հալես յաման եմ եղեր.
Ես հերու բըլբուլ Եյի,
Ես (աս) տերի լալ եմ եղել:
ԲՆԳ 634

1494

Խրմել եմ, խոչ եմ եղել,
Սիրուդ սարխոչ եմ եղել.
Երեկ լավ Եյի եղել,
Եսոր ջիպ դեչ եմ Լղել:
ԱԵ 203

Խրմել եմ, խոչ եմ եղի,
Սիրուդ սարխոչ եմ եղի.
Հընդըստանու բերեք հուն,
Իմ յարիս բերեք տուն:
ԱԸ 188
Հմմտ. Զուրա տաք, ջուր բերեք:

1495

Շըլինքըս ծուռն ես (իւր) թողել,
Ելողլու (ոտարի) դուռն ես (իւր)
Ինձ ենպես ես (իւր) մոռացել,
Սարի են կուռն ես (իւր) թողել:
ԱԵ 169. ՀՄԱԱ 36

1496

Քեզ համար ծաղիկ եմ ցանել,
Սերմը դըրախտիցը հանել.
Գիշեր-ցերեկ յես միալար
Աչքիս արտասունքով ջըրել:
ՏՆ 160

1497

Զարբաբից չադիր եմ չինել,
Քեզ ինձ մոտ դնաղ բերել.
Ասա', խոսալուդ մատաղ,
Կարոտըս դեռ չեմ առել:
4. Կարոտըս քեզնից առնեմ:

Երդիկը (տան յետեկ) տուն եմ չինել,
Տես՝ Երդիկը բուն եմ դըրել:

1498

Արաղը բուլ ա բրոնել(լ),
Քյաքյուլըդ թող ա բըռնել(լ).
Քուրը ղուրբան աղբորը,
Սիրածը թեզ ա բըռնել(լ):
ԱԲ 343

1503

Արագը բուզ ա բըռնել,
Քաքուլըս թող ա բըռնել.
Տեղ տըլիք, յես անց կենամ,
Իմ յարն ինձ թեղ ա բըռնել:

Սիրտըս սըրտիդ ա կըպել,
Լեղըս վարամ ա կապել.
Իմացիր, քու սիրուցըդ
Իմ համբերանքս ա հատել:
ՏԽ 200

1504

Արագը բուզ եր բըռնե,
Քյանքյուլըդ թող եր բըռնե.
Կոտորավ Արաղի շուղը,
Թափ տուր քյանքուլիդ թողը:
ԱԶ 389

Լուսնակն ի բակն եր իջեր,
Բակն արեվով եր լըցվեր.
Լուսնակն եր սարու ոլոր,
Հեմ խորոտիկ, հեմ բուլոր:
ԲՆԲ 237
Տես՝ Լուսնակն եր սարի ոլոր:

1499

Ալադյադ ձյուն ա բըռնել,
Յարըս վատ գուն ա բըռնել.
Ելա դուղը վոր նայեմ,
Հուսն աատըծուն ա բըռնել:

Լուսնակն ի բակ իջեր եր,
Բակ շողերով լըցեր եր.
Լուսնակն իջեր վըր չըմին,
Մեռնիմ քո թուխ բըրչմին:
ՀՀ 312

1500

Վերմակդ վրերդ ես քաշել,
Երեսդդ դալմով նախել.
Այրվի քու սիրտն ու արեվ,
Կանի՞ ինձ պես ես խաշել:
ԲՄ 135

Սապոնս դյուլ ա դառե,
Տես՝ Չայիրն եմ դրե լվացք:
1505

1501

1505

Վըրադ յորդան ես քաշել,
Սիրտըս, հոդիս ես մաշել.
Ասոված անի, յավանաս,
Մեր տան պըստի հորս դառնաս:
ԲՄ 125

Սիրտըս ոջախ ա դառել,
Դառնացել, բոջախ ա դառել.
Գիշեր ցերեկ երվելով՝
Փոքրացել, պուճախ ա դառել:
ՏԽ

1502

1506

Բոխչա բահար եմ կապալ (կապել),
Աղու զըհար եմ կապալ.
Յես են յարին հավան չեմ,
Ոժավ վըրա յեն կապալ:
ԱԳ 268. ԲՄ 137

Սիրեխը զոխ ա դառել,
Իմ յարը դոխ ա դառել.
Խարսր տարեք Մըրտոյին,
Սոֆոն իրան չե առել:
ԱԵ 201

1507

Բադչա բըհար ըմ կապալ,
Աղուս զըհար ըմ կապալ.
Յես են տրդեն եողիմ չըմ,
Ոժավ յըրա հըն կապալ:
ԱԺԻ 43

Բոստանը(ս) բադ ա դառալ (տընուլ),
Խըյարը(ս) թադ ա դառալ (տընուլ), (դառել),

Իմ յարը մին խոսք ա ասալ,
Սըրտումըս դաղ ա դառալ
(տընոալ):
ԱԳ 267. ԱԺԷ 44

1508

Գյուլըս գյուլում ա դառել,
Յարըս լեյլում ա դառել.
Վոնց ասեմ, վոր հասկանաք,
Սի հաստ գուլում ա դառել:
ՏԽ 162

1509

Իմ սերը սուր ա դառել,
Կըրակ ու ջուր ա դառել.
Յար, քեզ սըրտով սիրելը
Ինձ թուզ ու մուր ա դառել:
ՀՄՈԱ 7

3. Յարիս սըրտով սիրելը,
ՏԽ 190

1510

Սերըդ թեժ կրրակ ե դառել,
Դիչեր ցերեկ ինձի վառել.
Դու ել հետն ես հոգիս առել:
ՏԽ 224

1511

Սարերը դուրս ե դառել,
Արինը սիրտս ե առել.
Հեռու տեղ ճամբորդ եմ,
Աչքերըս չորս ե դառել:
ԱԴ 168

13. Սարերը ձուն ե առե.
Հեռու ճամբա յար ունիմ:
ԱԳ 103

1512

Սարերը ձուն ե առել,
Սիրտըս սիրուն ե առել.
Հեռու ճամբա յար ունեմ,
Աչքերըս քոն ե առել:

1513

Ալ ու ալվան ես առել,
Կարմիր լալա յես դառել.
Աղբեր ջան, քե դուրրան,
Դու յես մեր գյուման:
ԿԺԵ 8

1514

Գըլխիդ ալ քողք ես առել,
Մարալին բլկեր դառել.
Յարար ինձնից ի՞նչ տեսար,
Վոր եղբան շատ ես ստել:
ՏԽ 195

1515

Առվե առու յեմ թըռել (թափել),
Քառսուն կաքավ եմ բըռնել.
Քառսուն կաքավ միատեղ,
Յարիս փեշքաշ եմ շրրկել:
ԱԸ 138

Առվե առու յեմ թեվեր,
Քառսուն կաքավ եմ բըռներ.
Ոամրիցի՝ մեկ պակաս եր,
Ոամրողի թառն եմ թրոներ:
ԾՎ 50

Առվե առու յեմ թըռեր,
Քառսուն կաքավ եմ բըռներ.
Լուսուն ելա, մեկ չըկեր.
Կըշտիս իլին փարչ մի կեր,
Առա բերանս, լեղի եր.
Թափի գետին, գինի եր:

Գինի, գինի, գինըստան ե ալն:
Տես... Գինըստան:

ՀՀ 312

... Առեց բիրան, լեղի եր.
Թափեց գետին, գինի եր:
ՎՍԱ 48

Տես՝ Միրզա, Միրզա, իմ աղբեր:

1520

Առվե առու յեմ թըռե,
Քառսուն կաքավ եմ բըռնե,
Համրով թառն եմ ղըրե.
Լուսուն ելա, մեկ պակաս.
Լեզու տըվի, աղի եր,
Փորըս թափի, գինի եր:
Գինի, գինի գինըստան և այլն:
ՀԺԵ 96 հտ.

Առվե առու յեմ թըռե(ր),
Քառսուն կաքավ եմ բըռնե(ր),
Համրով ի (ու) թառն եմ ղըրե.
Ելա լուսուն, (մեկ) պակաս եր:
Առա բերանս, լեզի եր,
Թափի գետին, գինի եր:
Գինի, գինի, գինըստան, և այլն.
ՆՀԶ 94. ԱՆ 191

1516

Տըղա, քու ֆասն ես ծըռե,
Քու աւազդ ինձնե կրտրե:
ԱԸ 439

1517

Արտին գարին ա հասել,
Դարդու դամիչն ա հասել.
Նամարդ ըլես, ա՛յ իմ յար,
Բայըս բոյիդ ա հասել:
ԱԶ 372

1518

Են սարին բեղ ա բուսալ (բուսել),
Իմ յարին բեղ ա բուսալ.
Խարար տարեք իմ նանուն,
Դիւաքը տեղ ա հասալ:
ԱԳ 262

1519

Առել ես ձեռքդ ավել,
Ի՞նչդ ա ինձից ավել.
Գիւերո յերադումրս
Գեղ ինձ բութա յեն տըվի:
ՏԽ 246

Արեւը հանթ ա տըվել,
Իմ աղորոս սանթ ա տըվել.
Մեռնեմ կըշտի Կանդողին,
Թեւերը կանթ ա տըվել:

1521

Ջաղացըս ման եմ տըվել,
Սիրել եմ, ջան եմ տըվել.
Ոխտը տարի սերություն,
Մեկ որ պայման եմ տըվել:
ՔՀ 162. ՌՄ 112. ՏԽ 141.
ԱԴ 168. ԱԺԱ 59

14. Ջաղացը ման եմ տըվել.
Մի որ իրդար եմ տըվել:
ԱԲ 342

13. Գութանը ման եմ տըվել.
Ոխտը որ սերություն:

13. Երեւան ման եմ տըվել.
Ոխտը որ, ոխտը գիշեր:

Ջաղաջը ման եմ տըվել,
Սիրել եմ, ջան եմ տըվել.
Ոխտը տարի սիրութեն,
Մի որ իրդար եմ տըվել:
ՀԺԵ 120

1522

Ջաղացրո ման եմ տըվի,
Սիրել եմ, ջան եմ տըվի.
Ջաղդի քարեր մանրատաշ,
Սիրտըս եղավ հալումաշ:
ԱԸ 139

1523

Մագերոդ շաղ ես տըվել,
Ռսեռից կախ ես տըվել.
Ինձնից դայրի ուրիշին
Դու խոսք նըհախ ես տըվել:
ՏԽ 242

1524

Գարունը նոր ա բացվել,
Վարդը կոկոմ ա դարձել.
Աղաչանքըս չեա (չիր) լըսում,
Իմ սիրտը մոմ ա դարձել:

ՀՄՈԱՆ 36

4. Քա սիրտը քար ա դարձել:

1525

Հուսնակը սլահ ա մըտել,
Անուշ յարըս չեմ գըտել.
Աչքըս արցունքով լըցված՝
Գիշերը քուն եմ մըտել:

ՀՄՈԱՆ 24

34. Աչքըս արտասունք լըցված՝
Յեա տեղաշոր եմ մըտել:

ՏՆ 170. ԲՄ 126

1526

Գիշերը քուն եմ մըտել,
Քեզ երազումըս գըտել,
Քեզիցից ձեռ չեմ վերցնի,
Քանի սաղ եմ, չեմ փրտել:

ՀՄՈԱՆ 24. ՏՆ 199

1527

Չարդախը պահ ես մըտել,
Չըլի՛ն՝ նոր յար ես գըտել.
Փեղանից անց կացող չեմ,
Խոսքըդ ընի՛ ում հետ ել:

ՏՆ 245

1528

Գարուն ա, ձուն ա արել,
Իմ յարն ինձնից ա օտուել:

ՀՄՈԱՆ 32

1529

Քեզ համար քիտա յեմ կարել,
Բերնին կարմիր քորա գրել.
Ղոնավուզ դոշուկիդ յախին
Ոսկի, արծաթ կոճակ չարել:

ՏՆ 223

1530

Յախիդ կարմիր ես կարել,
Վըրեն կոճակներ չարել.
Ուրիշին սեր ես տրվել,
Ինձ սիրելը թարկ արել:

ՏՆ 208

1531

Ալ մինթանեդ նոր ես կարել,
Թեվին արծաթ դուղմեք չարել,
Ինձի թողել, նորն ես ճարել:

ՏՆ 166

Տեա՝ Միթկալ չապիկ կարել եմ:

1532

Խընոցին նոր եմ հարել,
Թաղա կարագ եմ արել.
Չառ մինթանիս դըրադին
Ղանավուզ քորա կարել:

ՏՆ 170

1533

Երեվան բաղ եմ արել,
Ջիդյարըս դաղ եմ արել.
Դոստ ու դուշմանի միջին՝
Լացըս ծիծաղ եմ արել:

ԱԳ 98

1. Արանը բաղ եմ արել:

1. Քարարըս աղ եմ արել:

ՏՆ 256. ԲՄ 126

Երեվան բաղ եմ երե,
Ջիդյարըս դաղ եմ երե.
Ոտար-դուշմանի մեջը՝
Լացըս ուրախ եմ երե:

ԱԳ 386

Երեվան բաղ ես արել (տուել),
Ջիդյարըս դաղ ես արել.
Դոստ ու դուշմանիս ատաղ
Իմ լալըս, ծաղը ես արել:

1534

Տալարը քոչ եմ երե (արեւ),
Դափտարը թող եմ երե.
Յես մե պիճի յար մ' ունիմ,
Սըբտի ուղով եմ երե:

ԱԶ 389

1535

Ծըմակին հորս եմ արեւ,
Աչքերըս չորս եմ արեւ.
Վատ խաբարըդ լըսել եմ,
Արինը փորս եմ արեւ:

ԱԺԱ 55

Բաթան հալալ եմ կարեւ,
Տես՝ Սիպտակ դերյա կարեւ եմ:

1536

Մուրբ նըչան ուխտ եմ արեւ,
Շես մի ջուխտ մոմ եմ վառել.
Քըսան տարիս թամամեց,
Սըբտիս ուզածն եմ առել:

2. Մի ջուխտ կերոն եմ վառել:

ՏԽ 102

1537

Երեվան ուխտ եմ արեւ,
Բաք ծամըս ջուխտ եմ արեւ.
Շան տըղեն սիրվել ա վըրես,
Գիտում ա թուղթ եմ արեւ:

Աղջի, ծամերդ ջուխտ երինք,
Մուրբ Ովանես ուխտ երինք:
ՀԺԵ 81

1538

Ծաղկըվանք ուխտ եմ երի (արեւ),
Շեկ ծամեր ջուխտ եմ երի.
Այ արդա, խոսալ չուղա,
Քե համար թուղթ եմ երի:

ՓՇ 74

Տես՝ Աղջի, ծամերդ ջուխտ երինք:

Ծաղկավանքին ուխտ եմ արեւ,
Շեկ ծամերըս ջուխտ եմ արեւ.
Այ տղա, ել խոսալ չի ուզիլ,
Յես քեզ համար թուղթ եմ արեւ:

ԱԺԱ 54

Տես՝ Սուրբ Կաբապետ ուխտ կ'անես.

1539

Ղամարի հաղ ես արեւ,
Նախիրը բաղն ես արեւ.
Բոլոր իրեք տարի յա,
Ինձ մի խոսքի դութսաղ ես արեւ:

ԱԶ 374

Հմտ. Յես մի շամամի թաղ եմ:

1540

Մազերըդ հյուս ես արեւ,
Ուսիցըդ կախ ես արեւ.
Վիզըս ծուռը թողնելու՝
Ելի հետ խոսք ես արեւ:

ՏԽ 246

1541

Այ տղա, դու փետ ես արեւ,
Ծըմակին փետ ես արեւ.
Ընունիմ վըրիդ յարաղին,
Եւ չխով վըրեդ ես առել:

ԱԺԱ 50

1542

Թեվերըդ բաց ես արեւ,
Ինձ համար լաց ես արեւ.
Ինձ մի որ չըտեսնելիս՝
Ծածուկ իմաց ես արեւ:

ՏԽ 242

1543

Աչքերըս թաց ես արեւ,
Յորդանըդ բաց ես արեւ.
Քուրիկ նայե իմ յարին,
Վարդ ու մեխակ ա դառել:

ՔՄ 126

1544

Մեր պատեն քար եւ տարել,
 Ինձ քեզի յար եւ ճարել.
 Կայնել եւ, գյուլ կըմանիս,
 Բացվել եւ, վարդ կըմանիս:
 ԱՆ 201

1545

Բեռներով կաղ եմ բերել,
 Քեզ ոսկե մաղ եմ բերել.
 Հինդու անդին քարերից
 Գըլխիդ փարվաղ եմ բերել:
 ՏՆ 257. ԲՄ 156

1546

Իմ յարը հաց չի կերել,
 Թաղա մածուն եմ մերել.
 Հեռու տեղից ա դալիս,
 Ինձ լավ վեճալ ա բերել:
 ՏՆ 144

1547

Մերս (աղես) մածուն ա մերել),
 Փեսեքին տուն ա բերել),
 Անտեր մընա դող կատուն,
 Փեսեքի փայն ա կերել(ը):
 ԱՖ 347

12. Աղեն կաթ ա բերել,
 Աղջիկ մածուն ա մերել:
 134. Աղեն մածուն ա մերել.
 Անտեր մընա չար կատուն,
 Երեսի սերն ա կերել:

Նանեն մածուն ա մերել,
 Փեսեքուն տուն ա բերել.
 Անտեր մընա չալ կատուն,
 Փեսեքու փայն ա կերել:
 ԱԴ 178

Նանեն մածուն ա մերել,
 Ջոջ փեսի փայ պախեր ա.
 Անտեր մընար չալ կատուն,
 Ջոջ փեսի փայ կերել ա:
 ՀԺԵ 87

Իմ նանը մածուն ա մերել,
 Փեսեքին կանչեր բերել.
 Անտեր մընա սեվ կատուն,
 Փեսեքին փայն ա կերել:
 ՀԺԵ 122

Թաղա մածուն եմ մերել,
 Փեսին դոնաղ եմ բերել.
 Կատվատեր, վորդիդ մեռնի,
 Են ել կատուն ա կերել:
 Հմմտ. Մերլս արավ ձրվածեղ:

1548

Աղբերըդ բաղ ա դըրել,
 Վտտներին չաղ ա դըրել.
 Եդ քու խաժուժ ալքերըդ,
 Իմ օլըտին դաղ ա դըրել:
 ՏՆ 170

1549

Ծաղկի վըրա չաղ ա դըրել,
 Իմ ճակատին ես են դըրել.
 Յես աղջիկների սարդարին
 Շատ վաղուց սըրտով եմ սխեւել:
 ՏՆ 82

1550

Բարդանը դուռն եմ դըրել
 Զերբըն նուռն եմ դըրել.
 Մե բերան չասիր՝ յերո՛ւ,
 Շլաֆկեդ ծուռն ես դըրել:
 ԱՖ 342

Տես՝ Բահըղ ուսըդ ես դըրել:

1551

Իմ յարը դուռն ա դըրել,
 Գոտիկը նուռն ա դըրել.
 Իրթացած ճամբին դուրբառ,
 Ալ ֆասը ծուռն ա դըրել:
 3. Յես կըմեռնիմ են յադին:

Իմ յարը դուռն ե դըրած,
 Ալ գոտին նուռն ե դըրած,
 Իմ յարիս բոյին մեռնիմ,
 Ալ ֆասը ծուռն ե դըրած:
 ԱԴ 94

Իմ յարը դուռը դըրեց,
Գոտիկը նուռը դըրեց.
Մեռնիմ բոլոր քյանքյուլիդ,
Շլապեն ծուռ ես դըրեի:
ՀՓԵ 112

Դրոանը դուռն եմ դըրել,
Գոտիկըդ նուռն եմ դըրել.
Աչքիդ, ընքիդ հավան եմ,
Փափախըդ ծուռն ես դըրել:

Իմ յարը դուռ կըղըներ,
Գոտիկը նուռ կըղըներ.
Յես կըմեռնեմ են յարին,
Փափախը ծուռ կըղըներ:

ՏՆ 162

Հմմտ. Յարըս կայնել ե դուռը:
Հմմտ. Փափախըդ ծուռ ես դըրել:

1552

Երդիկը բուն ես դըրե(լ),
Տղեկներ շուն եմ դըրե(լ):
ԱԸ 446

Երդիկը տուն եմ չինել,
Հավերին բուն եմ չինել,
Ընկերտի'ք, եկեք տեսեք,
Տըղերանց տուն եմ չինել:

ՏՆ 253

Տան յետեվ տուն եմ չինե,
Հավերուն բուն եմ չինե,
Մի'ք վախենա, իմ դոստեր,
Դուշմանը շուն եմ չինե:

ԱԳ 99

134. Տան վրոս տուն եմ չինել,
Այ տըղեք մի'ք վախենա,
Սուլթանին շուն եմ չինել:

1553

Երդիկներ բուն եմ դըրել,
Հորըս մորըս քուն եմ դըրել.
Աղջիկ յարիս հավասից՝
Լմեն բան տուն եմ դըրել:
ԱԸ 132

1554

Բահըդ ուսըդ ես դըրել,
Թովչակը ծուռն ես դըրել.
Մե բերան չասիր՝ յերո',
Շլաֆկեդ ծուռն ես դըրել:
ԱԸ 343

Տես՝ Բարդաշը դուռն եմ դըրել:

1555

Աչքերդ դեղ ես դըրել,
Ինձի գըժի տեղ ես դըրել.
Անըղամի խոսքովը
Իմ վըրա մեղ ես դըրել:
ՏՆ 169. ԲՍ 124

1556

Աչքըդ սուրմա յես դըրել,
Մեղը ու կարագ ես կերել.
Կերածըդ քեզի անուշ,
Ինձ համար ի՞նչ ես դըրել:
ՏՆ 247

1557

Փափախըդ ծուռ ես դըրել,
Գոտիկըդ նուռ ես դըրել.
Մոցումըս դեղին ոսկի՝
Դու երկու բուռ ես դըրել:
ՏՆ 171. ԲՍ 148

Տես՝ իմ յարը դուռն եմ դըրել:

1558

Մոցըդ վարդով ես լըցրել,
Միրալս դարդով ես լըցրել.
Չորս բոլորըս լավ ու վատ՝
Խոսող մարդով ես լըցրել:
ՏՆ 157

1559

Ճակատըս դեմըդ բացել,
Քեզ համար շատ եմ լացել.
Ինձ թողել ես մոլորած,
Դու քեզ մեյդածն ես քրջել:
ՏՆ 173

1560

Ոխտը տարի կ'անն, իզմիր ես
դացեր,
Իզմիրի չուերը թիւքնն ես բացեր,
Ձեռացըդ թղթիկն ալ ինչո՞ւ յես
մուցեր.
Այ տեղացը յարուն քուռք ես
հագուցեր,
Քու եռքսիւզ յարիկըդ շատ ես
լացուցեր:
ՀԱ 460

1561

Քիրդ ասավ՝ շատ ես լացել,
Սըրտիդ սուփրեքը բացել.
Վարդի թըփերի տակին
Սերըդ ինձ ես խոստացել:
ՏՆ 199

1562

Տեղիցըդ նոր ես վեր կացել,
Փերուշաններդ կախ քրջել.
Ո՞ւմ ինադուն դուճմանի դեմ
Դու սըրտիդ դըռներն ես բացել:
ՏՆ 236

1563

Հոնձ եմ արել, նեղացել,
Գետն եմ մըտել, լեղացել.
Ութ որվա հիվանդ եյի,
Ծոցդ եմ մըտել, սաղացել:
ԱԶ 374

1564

Ելի դալն եմ իմացել,
Աչքըս ճամբիդ մընացել.
Քեզ համար դիչեր-ճերեկ
Մխք անեւով եմ կացել:
ՀՄՈԱ 7

• 12. Յերբոր դալդ եմ իմացել,
Աչքըս ճամբին ա մընացել:
ՏՆ 175

1565

Ալջի, ի՞նչ ես իմացել,
Խեղճ ու մոլոր եմ կացել.
Ինձ զըժվացնելու համար՝
Սիպտակ դոչըդ ես բացել:
4. Ես սիպտակ դոչըդ բացել:
ՏՆ 198

1566

Չորս տարի յա դընացել,
Սիրտըս դալդ ե մընացել.
Յար ջան, վաղեդ անցել ա.
Երկու ամիս ա մնացել:
ԲՍ 128

1567

Արասիւր վրեր ա քեցալ (գնացել),
Մաչավը*) սել ա քեցալ.
Ջահտ ըրեք, ջառուհ պերեք,
Ըն տըղան մաչին**): ա քեցալ:
ԱԺԷ 43

*) Մեջովը. մեջին:

1568

Ըտըղտըվեր ճիւր ա քեցալ,
Մաչավը հետ ա քեցալ.
Վրեր իմ յարըս յեկալ ա,
Ունքամանչըս յետ ա քեցալ:
ԱԺԷ 46

«Ես տեղս ի վար ջուր ե դնացել,
Մեջովը հետ(ք) ե դնացել.
Վոր իմ յարս յեկել ե,
Ունքամեջս յետ ե դնացել»:

1569

Լուանակը բակ ա քրջել,
Քեզ ամպի տակ ա քրջել.
Իմ կուրացած բախտըն ել
Ինձի մենակ ա քրջել:
ՀՄՈԱ 27
3. Իմ քոռացած բախտըն ել:
ՏՆ 198

1570

Արեւը բակ ա զըցել,
Շողքը սըրտիս մեջ ցըցել.
Քու սերդ էլ մի դըհեցը
Լերդ ու թոքըս ե խոցել:

ՏՆ 212

1571

Լուսնակը չող ա զըցել,
Իմ յարը քող ա զըցել.
Բարակ քամին տալիս ա,
Ալ քողը դող ա զըցել:

1572

Երեսըդ չողք ա զըցել,
Սիրտըս դարդերով լըցել.
Քու սերդը սըրտիս միջին
Հազար խանչալ ա ցըցել:

ՏՆ 195

1573

Գետնը յեր*) կարմինջ եմ զըցալ
(զըցել),

Մընը մեջ վարթեր եմ լըցալ.
Խաբար տարեք իմ յարին,
Ձիմ իրան դարդերն եմ լըցալ:

ԱԳ 267

*) Գետի վրա:

1574

Քըթկալը քիթս եմ զըցել,
Իմ յարը միտս եմ զըցել.
Եսոր երկ'որ չեմ տեսել,
Կըրակը սիրտս եմ լըցել:

124. Յայլուղը ճիտս եմ զըցել,
Շեկ յարը(ս) միտս եմ զըցել.
Կըրակը սիրտս եմ զըցել:

ԱՆ 346

Սեվ փուչեն ճիտս եմ զըցել,
Կըրակը սիրտս եմ լըցել (զըցել),
Եսոր հինգ (չորս) որ չեմ տեսել,
Իմ յարը(ս) միտս եմ զըցել:

ՌՄ 125. ԱԴ 169.

ԲՍ 130

1.3. Սեվ փուչին վիդս եմ զըցել.
Թամամ հինդ որ չեմ տեսել:

1. Բաղդադին վիդս եմ զըցել:

Ուսկալը ուսս եմ զըցել,
Շան տըղեն միտս եմ զըցել.
Եսոր չորս որ (մին որ ա) չեմ տեսել,
Կըրակը սիրտս եմ զըցել:

Հաչակը բուկս (ճիտս) եմ ձըգե,
Իմ յարը միտքս եմ ձըգե.
Իրեք որ ե չեմ տեսել,
Կըրակը սիրտս եմ լըցել:

ԱԳ 95

124. Իմ յարը միտս եմ ցըգե,
Հաչակըս ճիտս եմ ցըգե.
Կըրակը սիրտս եմ ցըգե:

ԱԳ 102

1575

Հուսերդ կախ ես զըցել,
Սիրտըս դարդերով լըցել.
Տըրտանքըս տեսնում ես,
Ականջըդ խի* յես խըցել:

ՏՆ 219

1576

Ձուն կուգա փաթիլ-փաթիլ,
Փըտում ա մեր դարաֆիլ.
Սիրածին վոր չըտեսնեմ,
Արունս կ'երթա դիւի կաթիլ:

ԲՍ 157

1577

Արի քաղենք խավըրծիլ,
Դու կուժանիս մանտկու ծիլ.
Հեյրան ևղնիմ քու բոյին,
Դու ինձի ձենն գիւղիլ:

1578

Սարերին կըլի դանձիլ.
Քեղը հետը, ծըլտո, անձիլ,
Ով իմ սերըս յետ առնու,
Վորդին ըլի անձիլ-անձիլ:

ԱԺՄ 60.

Մարերին քեզ չի ընիւ,
Տես՝ ... «չիլնի» չարքի մեջ:

1579

Երթանք Լստամբուլ,
Բերենք փարա բոլ.
Մեր յարի խամար,
Առնենք ջուխտ ըմ սոլ.
Քաղնենք դորեդոր,
Ընկնենք չոլե չոլ:
Արի, յար, արի, խըռով մի՛ մնա,
Աստղվորիս բան մեղիկ չի մընա:

Երթանք Լստամբուլ,
Փող ել պիրենք բոլ.
Առնենք ջուխտ ըմ սոլ,
Քաղնենք դորվեդոր:
ՔՄՎ 21

Եհանք (երթանք) Լստամբուլ,
Պիրենք (քերենք) ոսկի բոլ.
Առնինք (առնենք) ջուխտ ըմ սոլ,
Քաղնենք (խաղնենք) դորեդոր:
ՊՎ 121. ԲՆԱ 583

Կ'երթամ Լստամբուլ,
Պիրեմ ոսկի բոլ.
Էժնեմ Ասղորում,
Առնեմ ջուխտ ըմ սոլ,
Քաղնենք դորե դոր:
ՎՍԱ 37

Երթամ Լստամբուլ,
Դատիմ փարա բոլ.
Իմ յարի (յարով) խամար
Առնիմ ջուխտ մի սոլ:

Արի, յար, արի, խռով մի՛ կենա,
Աստղվորիս բան, յար, մղիկ չի
մընա:

ՌՄ 58. ՏԵ 97

Երթանք Լստամբուլ,
Բիրենք ոսկի բոլ.
Երթանք Արզըրում,

Առնենք ջուխտ ըմ սոլ.
Քաղնենք դորե դոր:
ՀԺԵ 88

Իջնենք Լստամբուլ,
Գընենք ջուխտակ սոլ.
Հաղնինք դոր բը դոր,
Ընկնինք չոլ բը չոլ:
ԲՆԳ 122

1580

Երեսդ ե փըթթե նըման վարդի քոլ,
Թե կ'ուզես արծաթ, կուտամ ոսկի
բոլ.
Քո սերն իմ սիրուս կապենք,
կապկպենք,
Անցնենք սար ու ձոր երթանք
Լստամբուլ:
ՎՍԲ 42. ԺԵ 31

1581

Երանեկ քե, բաղչի բըլբուլ,
Վոր չես տիսե չիգրի մըրմուս.
Վոր տիսնաս չիգրի մըրմուս,
Կըթափի քո նըխշուն փիտուր:
ՎՍԱ 59

Երանեկ քե, բաղչի բըլբուլ,
Վոր չես տեսի ջիգրի մըրմուս.
Թե վոր տեսնաս ջիգրի մըրմուս,
Կըթափի քո սըրմա փիտուր:
ԱԺԹ 107

1582

Ախ, խաղար երնեկ հան գլախ,
Ինչ կըկյա (կըզա) իմ մերիկ,
Երկու խարիր մանեթ կըխամրի,
Յըմ խեր կ'ասա՝ քիչ ա, քիչ ա.
Յըմ մեր կ'ասա՝ բոլ ա, բոլ ա:

Տուտու տու տու տու տու տու տու,
Ախ, խաղար երնեկ են ավուր:
ՎԺԵԲ, 18

1583

Հար յե՞ք կենանք վախե վախ,
Արի անենք առ ու փախ:
Տես՝ Բաղչո քաղաք ձորի մեջ:

1584

Անտոնի ձեռի յայլուխ,
Աշխենի լաշին ունեք պուխ:
Խորոտ եր Աշխենը, և այլն:
ՏՆ 184

1585

Մասման կ'ենկեր բարնակ ծաւխ,
Յարիկ մ'ունենք Բուլանուխ.
Չարկեց մախնան, Խորկեց պուխ,
Երես կարմիր, աչքեր թուխ:
ՀՀ 320. ԺՆ 64

Տես՝ Յար մի ունիմ Բուլանուխ:

1586

Դրոնեն անցա, Թընդիրն եր ծուխ,
Աչքեր բալակ, ունքերը թուխ,
Մեռնիմ քեզի, սուրբ Բուլանուխ:
ՋԲ 21. ԺՆ 63

Իրիկուն թունդիր մուխ,
Աչքեր բալաք, ընքներ թուխ,
Թալեր լաճի, կախեր պուխ,
Աժեր Մուշն ու Բուլանուխ:
ՀժԵ 97

123. Առավոտ թունդիր մուխ,
Թալեց սարփին, կախեց պուխ,
Աչքեր բալաք, ընքեր թուխ...
ՀժԵ 123

123. Առավոտուն թոնիր մուխ,
Յաշմաղ դարկիր, Թորկիր պուխ,
Կլոր աչքեր, ընքեր թուխ...
ԺՆ 64

Առավոտուն թոնիր մուխ,
Աչքեր բալաք, ընքվեր թուխ.
Արի երթանք Մուշ, Բուլանուխ,
Յըրվի մեր սրտի քենն ու վոխ:
ՎՈՐ 29

234. Յաշմաղ դարկիր, Թորկիր
պուխ.

Իրիկըվան թոնիր վառ,
Յաշմաղ կապեր խառ ու մառ:
ԱՆ 195

Առավոտուն թոնիր մուխ,
Կախիր յաշմաղ, Թորկիր պուխ.
Աժիր Մուշն ու Բուլանուխ:

ԱՆ 444. ԺՆ 63

12. Առավոտուն թոնիրն եր մուխ,
Կըլոր աչքեր, ընքեր թուխ...
ԺՆ 63

Առավոտուն թընդիր մուխ,
Կըլոր աչքեր, ընքներ թուխ,
Աժիր Մուշն ու Բուլանուխ:
ՌՄ 86

Առավոտուն թոնդիրն մուխ,
Աշվին բալակ, ունքվին թուխ.
Չեմ ի տա Մուշ Բուլանուխ:
ՋԲ 22. ԺՆ 63

Թունդիր վառեր, եղեր է մուխ,
Կապել փուշին, Թորկել ա պուխ,
Ունքերդ կամար, աչքերդ թուխ:
ՀՀ 174

23. Կապե փուշին, Թորկեր և
պուխ,
Ունքեր կամար, աչքերն է թուխ.
ՏՆ 243. ԺՆ 63. 82

Առավոտ թոնտիր մուխ,
Փուշին կապե, Թողե պուխ,
Չեռ բըռնեց, տարավ Բուլանուխ:
ՀժԵ 127

Առավոտուն թոնդիր մուխ,
Ճերմակ լաշիկ, գըլխուն թուխ:
ՋԲ 20. ԺՆ 63

1587

Յն սարըճը երկու ծուխ,
Մինը հանդած, մինը մուխ.
Յես մի յար եմ կորցըրել,
Քինթը կալած, վարսը թուխ:
ԱժԱ 53

Սարեն ելավ երկու մուխ,
Մինը հանդավ, մինը ծուխ.
Սիրականըս կորցըրել,
Քիթը կալած, վարսը թուխ:
ՀԺԵ 126

Սարի գլխին երկու մուխ,
Մինը մուխ եր, մինը ծուխ.
Այնիվ քուրըս կորցըրել,
Քիթը կալած, մազը թուխ:
34. Ջիվան քիր եմ կորցըրել,
Քիթը կալը, մազը թուխ:
4. Քիթը կալած, ծամը թուխ:

1588

Մեր տառ տակին երկու ծուխ,
Մինը հանդած, մինը մուխ.
Յես մի գնաջած յար ունեմ,
Բեին ըլորած, ճավը թուխ:
ԱժԱ 57

1589

Սարիցն ելավ երկու ծուխ,
Մեկը հանդավ, մեկը մուխ.
Երկու գյողալ եմ սիրե,
Մեկը չեկ ա, մեկը թուխ:
ՀԺԵ 133

Սարեն կելլեր երկու մուխ,
Մեկը հընկավ, մեկը ծուխ.
Երկու դիզալ եմ սիրե,
Մեկը չեկիկ, մեկը թուխ:
ԱԳ 102. ԲՄ 138

123. Սարեն ելավ երկու մուխ,
Մեկը մարավ, մեկը ծուխ.
Երկու սիրուն երկվաց:

1590

Մառառակին բարակ մուխ,
Հար յե՞րբ քաչեմ ախ ու վուխ.
Դուռ կ'ենեմ, ալքերս կու գա,
Բուկը սիպտակ, բեխը թուխ:

1591

Մառի տակին բարակ մուխ,
Չուր յե՞րբ քաչեմ ախ ու վուխ.
Սիրտըս բանամ՝ յարա յե,
Կաղտուկ չե, աչկարա յե:

Մառի տակը ալաֆ մուխ,
Չուր յերբ անեմ ախ ու վուխ.
Սիրտըս բացեմ, յարա յա,
Թաքուն չի, աչկարա յա:

1592

Յար մի ունիմ Բուլանուխ,
Հադեր ճուպեն, թորկեր պուխ.
Ճուպակ բաժ, բարակ մատներ,
Աչքեր բալակ, ընքներ թուխ:
ԱԼ 442. ԺՆ 64
Տե՛ս՝ Սասման կ'եններ բարակ ծուխ:

1593

Բուխարա փափաղը՞ ծալած,
Վընսկընքը՞) ջուրը՞ հալած.
Տու՞) մին ջահիլ տըղա ընիս,
Շըհարին մին բուրջը կալած:
ԱժԻ 44
*) Վոսկիքը: **) Դուռ:

1594

Հաղող, ծառը անիծած,
Ունիս շատ տըններ քանդած.
Ովոր քո ջըրից հեռանա,
Ջիբը կըմընա փակված:
ԲՄ 156

1595

Ղարիբ երկիր ման եկած,
Ջանիդ մեռնեմ բեզարած:

Մի վոտը վոր շուտ գայիր,
Ինձ չեյիր տեսնի տարած:
ՏՆ 181

1596

Չորում քրդեր մեկ եղած,
Չորս կողերս են բոլորած.
Չորսութենով մեր տալար
Թալնեցին եղած-չեղած:
ԲՍ 143

1597

Մեր դռան առաջ առու հանած,
Ձեր դռան առաջ առու հանած.
Միջու միջու ուհան ցանած,
Ինձի իմ յար միջեն հանած:
ԱԲ 443

Վերեվ մեր տան առուն հանած,
Ներքեվ մեր տան առուն հանած.
Շուրջ ու բոլոր ուհան ցանած,
Իմ յարն ու քում մեկ նըշանած:
ԲՆԳ 651

1598

Նարնջի թել-թել մանած,
Իմ տեսած, քու հավանած.
Ես որ իրեք որ չեմ տեսե,
Ինչոր լակողս թալանած:
ՀԺԵ 112

Ծիրանին թել-թել մանած,
Իմ տեսած, իմ հավանած.
Իրեք որ ա տեհել չեմ,
Հենց եմ լեկողս թալանած:
ԱԺԱ 55

12. Սարումն ունիմ թել մանած,
Իմ սիրած, քու հավանած
ԱԺԱ 61

1599

Միպտակ ու սեւ մի մանած,
Իմ յարը սըհմանած.

Ոխտը տարի տեսել չեմ,
Հենց եմ ընխարեն հանած:
ԱԶ 382

1600

Գրնացի տեսա քրնած,
Գիւղիւր-գիւղիւր քըրթընած.
Մեկ երեսը յետ քըցի,
Տեսնեմ՝ վարդ մանիչակը փրկած:
ԱԶ 378

4. Վարդ մանիչակը ցանած:

Քրնացի տեսա՝ քրնած ա,
Գիւղիւր-գիւղիւր քըրթընած ա.
Յետ քըցիցի, թա տեսնեմ,
Վարդ, մեխակ խըռնըված ա:
ԱԶ 376

Հմտ. Նանիկ ասեմ՝ քընես դու:

1601

Բարակ մանած, երկեն խինած,
Մանեմ, մանեմ, կըտրավ մանած.
Գարուն Երե, խինած չրկա,
Յես քո՝սիրուն Երա մըրկա:
ՀՀ 306

Տես՝ Մեռնիմ քըղի, պըզտիկ
լուսնակ:

1602

Ջաղացիս դուռը տալած,
Աղլըխիս գյուլը քալած.
Կեռ կեռ ունքերիդ մեռնեմ,
Ոսկե դալամով քալած:
ՔՀ 158. ՏՆ 144

2. Աղլուխիս գյուլը նախած:
3. Մեռնեմ կեռ կեռ ունքերին,
ԽՄ 126. ԲՍ 127
3. Մեռնեմ կեռ կեռ ունքերիդ:
ԱԴ 172

23. Աղլըխիս գյուլը մալած.
Մեռնեմ կեռ կեռ ունքերիդ:
ԱԺԱ 59

234. Մահըմաս դյուլ քալած.
Մեռնեմ կեռ կեռ ունքերիդ,
Հաստի դալամով քալած:
ԱԺԱ 59

Ջաղացքի դուռը տաչած,
 Յախուխիս գուլը քաչած.
 Մեռնեմ կեռ կեռ ունքերիդ:
 Հենց ա զալամով քաչած:
 ՔՀ 179

Ճրդացիս տիւնը տաչած,
 Յաղուխիս յուր քաչած.
 Կեռ կեռ ունքերիդ մատաղ,
 Հասիս զըլամով քաչած:
 ԱԳ 265. ԲՍ 152

Ջաղացին դուռնը տաչած,
 Յաղուխիս վարդը քաչած.
 Աղբեր, կեռ ունքերիդ մատաղ,
 Հասիդ զալամով քաչած:
 ԱԴ 114

Ճրդացեն տոռնը տաչած ա,
 Յալլիսը գլիւլով նախած ա.
 Կեռ կեռ ունքերիդ մրոնիմ,
 Վեր վընսկե զըլամով քաչած ա,
 ԱԺԸ 31
 Ճաղացին տիւնը տաչած ա,
 Յալլիսը գլիւլ քաչած ա.
 Մեռնիմ թոխ թոխ ունքերիդ,
 Հենց զալամով քաչած ա:
 ԱԳ 261

Ջաղացիս դուռը փոռ ա,
 Քար կըթայեմ կրխոսա.
 Կեռ կեռ ունքերիդ մեռնեմ,
 Ոսկե զալամով քաչած ա:
 ՀԺԵ 134

Տես՝ Ջաղացիս դուռը տաչած է:
 Տես՝ Ջաղչի դռներ տաչած եր:

1603

Աղլի, քու բաժն ի ունդայով
 տաչած,
 Քու Թարթափերն ի կալամով
 քաչած,
 Յես քու դարդեն եր հարած-մաչած:
 ՓՇ 29

1604

Բաժն ի բարակ՝ ծովեն քաչած,
 Քյո ըղընկներ ըղնտով տաչած,
 Յես քյո սիրուն խալած-մաչած:
 ՔՄՎ 29
 1—3. Բաժդ եր բարակ՝ ծովեն.
 քաչած,
 Յես քյո սիրուն խալած-մաչած-
 ՀԺԵ 48

Մեջք նազուկ, ծովեն քաչած,
 Եղունդ ըղնդով տաչած.
 Աչքերըդ զալմով քաչած,
 Սիրեցդ եմ հալած-մաչած:
 ԱԵ 204

1605

Քահլան ձին գոմում կապած,
 Սիրտըս ուրտիդ ե կըպած.
 Տանու դուշման մարդիկը
 Ինձ ու քեզ լավ են խարած:
 ՏՆ 183
 2. Սիրտըդ ուրտիս ե կըպած:
 ԲՍ 154

1606

Առավոտուն կ'ըլես, մաղըդ չի
 հուսած,
 Երկինքին վառ աստղեր զըլուխդ են
 իջած,
 Սիրտս ալ ա'ն աստղերուն սլես
 իծած, վառած:
 ԲՆԱ 101

1607

Լամբրու-մամբրու կախ տըված,
 Տրեղրս-մեղրոս վըբը քյոցած.
 Հո՛ւվ ա տրիսալ դուցցադում
 Նամարդ յարըդ նըստորբրած:
 ԱԺԷ 48
 Համբրու-մամբրու կախ տըված,
 Տեղրս-մեղրոս վըբը քյոցած.
 Ո՛ւվ ա տեսել դուքսադում
 Նամարդ յարըս նըստեցրած:

1608

Ջաղցի դռներ խափարտած,
Աղջկան անոթներն եր խինած:
Գլ 97

Տես՝ Ջաղցի տանին կանանչ էր:

1609

Մամերը թել թել արած,
Մեջ մարգարիտ շարած,
Բավթեղով արխալուղը
Հատուկ քո ձեռով կարած:
ՏԽ 158

1610

Կիւթանը հանդին լարած,
Մըլըկնին միջին շարած.
Մըղափուն դուք, ա՛ մըլըկնի,
Սեվ հողին գերի դառած:
ԱԴ 114

1611

Խերիկն եր հովիվ, աղբերս
դառնարած,
Կարիք եմ ճամբե խտիվ սարերաց,
Խտիվ սարերաց, խտիվ քարերաց.
Կարիքին մեռնեմ, ուր (իր)
ճամբրներաց:
ՆՀԳ 45. ՎՍԲ 60

Տես՝ Գյամին վեր ծովուն երեվաց:
Տես՝ Ստամբուլ շինեք են վեր Սեվ
ծովերաց:

1612

Յարըս դուքսաղ ես արած,
Արունըս թողել սառած.
Գեղն ուտի քո եչ գլուխը,
Փողով քյոխվա յես դառած:
ԲՍ 158

1613

Ջրվածեղ, չաքար արած,
Յարին մոտիցը բերած:

Դեռ եսպես անուշ թիքս
Յես որումըս չեմ կերած:
ՏԽ 194

1614

Ա՛յ տընավեր, սարի սիրած,
քարի պիրած,
Մեջ տեղ զարկե պողպատ ուրազ,
Ձիկ իցկիր ես յանկուն կըրակ,
Յես իրիցա քյո դարդեն,
քյարամսավդեն:
Քյարի դըլոս ծարվեցա,
Տընավեր յես քյո դարդեն իրիցա:
ՀԺԵ 50

1615

Միրտըս ու հոգին երած,
Թողի իմ տուն պասիրաց.
Առի քուլփաթ, հեռացա,
Մընաց տունըս ավերած:
4. Մընաց արտերըս բուռած:

1616

Թըվանքն ուսիդ դրած,
Չախմախն ոսկեջրած.
Ա՛յք ու ունքիդ հավան եմ,
Ափսոս ոանդրդ ա թրոած:
4. Մի քիչ (քիչ մը) ոանդրդ ա
թրոած:
Հմմտ. Մի բարձ ունիմ, դըրած ե:

Բահըն իր ուսին դըրած,
Թավչակն եր ոսկեջրած.
Ա՛յքը ունքիդ հավանած,
Խիստ եր ըռանդրդ թրոած:
ԱԲ 340. ԲՍ 133

34. Թըվանքն եր ոսկեջրած.
Աչքին, ուքին հավան չեմ:

1617

Աղջիկ եմ տանը դրած,
Արծաթ եմ ոսկեջրած.
Հորն ու մորըս ի՞նչ առեմ,
Ճակատին ես ա գըրած:
ՀՄԲԲ 13
4. Հերն ու մերն ի՞նչ առեն:

1618

Մատանի ոսկեջրած,
Ա՛յ տղա, դու ինձ դրած.
Պատճառին ի՞նչ մեղք ունի,
Յես քո սիրով չըղթայած:
ՀՄԽԲ 13

Մատանիք ոսկեջրած,
Յես քո սիրով զընջւած.
Սաբարին ի՞նչ մեղք ունի,
Ճակատիս ետ եր գրած:
2. Ծոցիդ մեջը զընջւած:

1619

Մատանիք ոսկեջրած,
Ա՛յ տղա, դու ինձ դըրված.
Դու խանին նոքար պիտես,
Յես քո ծոցը դանջիրված:
ՔՀ 160. ՏՆ 225
34. Դու խանին չաթիր պիտեր,
Յես քո ծոցին զընջւած:

Մատանիքս եր ոսկեջրած,
Յարար յես (ինձ) ումն եմ (են)
գրած,
Յարար ինձ ումն են տըվե,—
Յես քո ծոցին զընջւած:

1620

Ծաղիկներըս դեռ չըջրած,
Ճակատիս սեվ գիր եր դրած.
Անուշ յարիս հետ ապրելու՝
Վաղ ուխտ ու պայման եմ դրած:
ՏՆ 239

1621

Ուրաղըս սարքած, արած,
Մաշիկըս սաղրուց կարած.
Էս իմ կարմիր երեսըս
Երես երեսին դրած:
(Քաղհանի)
ԱԺԱ. 69
Տես՝ Քաղհան եմ անուամ մոտ սարին:

1622

Յես նան ունեմ մոլորած,
Դիչերը քունը կորած.
Նանն ու բալին ի՞նչ անի,
Պուճուր տղա մոլորած:
(Որոր)

ԱԼ 202

1623

Յես բալին ըմ մըլեորած,
Պոչերս ալ հըլեորած.
Փիս յարը մընոած բեղար,
Ասոր ոխը պիւլլորած:
ԱԺԹ 86

14. Յես բալին ըմ հիւլարած.
Ժամ պատարաքըլ պըլլիորած:
ԱԺԹ 86

«Յես բալին եմ մոլորած,
Պոչերս ալ ոլորած.
Փիս յարը մեռած պիտեր,
Եսոր յոթը բոլորած»:

1624

Եկար, մեր դըռնով անցար մոլորած,
Ճերմակ լաչին, թուխ թուխ աչքեր
բոլորած:
(Կրկնակ)

ԱԵ 192

1625

Պըրծա, սարեն եկա ցած,
Դըռներ թողեր կիսաբաց:
ՀՀ 327

Վերի դաշտեն եկա ցած,
Մրտա կ'առնեմ թաժա հաց,
Թրոավ չընիկ, դիս իխած.
Բնձի ի՞նչ խածնել պիտեր,
Բնձի դիրկ ու ծոց պիտեր:
(Մուշ)

ԲՆԱ 313

... Յարոջ սեւեր բերեցի,
 Յարոջ դրոնեն անցուցի.
 Յարոջ դրոներ կիսարաց,
 Մըտա կ'առնենք թաժե հաց,
 Թըռա շընիկ, դիս իխած.
 Քուլթա', թերմաշ մընացած:
 (Խոյթ)

ԲՆԱ 741

Տես՝ Վարդեվորի երկուշարթին:

Յես զացի Մըշու դիմաց,
 Տեսա դրոներ կիսարաց,
 Մըտա կ'առնենք թաժե հաց,
 Անտեր շունեն մընացած,
 Բերան բացեց գիս խածներ.
 Ընձի ի՞նչ խածիլ պիտեր,
 Ընձի գիրկը ծոցքը պիտեր:
 (Սասուն)

ԲՆԳ 122

Սարեն իջա, եկա ցած,
 Կըղա վերցի թաժա հաց,
 Անտրի շուն գիս եխած.
 Ընձի ի՞նչ խածիլ պիտեր,
 Ընձի գիրկ ու ծոց պիտեր:
 (Բուլանուխ)

ԱԵ 72

... Գացի, զացի, դրոնիկ բաց,
 Մըտա՝ առնենք թաժա հաց,
 Անտրի թուլեն գիս իխած:
 (Ալաշկերտ: Հայրենի մնացորդ
 այս խաղը):

ՀԺԵ 138 Հա.

Տես՝ Գիշեր խալդա, դուա ելա:
 Տես՝ Գացի, դոնիկ կիսարաց:
 Տես՝ Գացի հրբ Մըշու դիմաց:

1626

Կըլտըյեր կարմունջ քըլցած,
 Մընամեջը վարթալ լըցած.
 Քյեցեք ըսեցեք նամարդ յարին,
 Քու յարն ա դարդալ լըցած:
 ԱԺԲ 27

Գետնիվեր կամուրջ զըցած,
 Մատնամեջը վարդով լըցած.
 Գնացեք, ասեք նամարդ յարին,
 Քու յարն ա դարդալ լըցած:]

1627

Շատ մի՛ անի բանձր ու ցած,
 Յես քեզ վաղուց եմ տեսած.
 Մենք իրարու նըման ենք,
 Մեկ խընձոր երկու կիսած:

ՏՆ 171

1. Շատ մի՛ անի վեր ու ցած:
 ԲՍ 123

1628

Հերիք անես բարձր ու ցած,
 Յերկնքից անձրևի կաթաց.
 Ինձի ումուդ մի՛ անի,—
 Քիսիդ բերանը լեն բաց:
 ՏՆ 151

1629

Էս սարկրում ծնեբակ,
 Շողակոլու արեղակ,
 Արեղակին տեր աղբեր:
 Շաքար մաղեմ՝ կե՛ր, աղբեր:

2. Շաղաթաթախ արեղակ:
 3. Արեվին ընկեր աղբեր:
 123. Ես ձորն ի վեր ծնեփակ,
 Շողակոլու արեղակ,
 Արեղնակին թե՛վ աղբեր:
 ԱԺԱ 53

Ճալեն ի վեր ծնեփակ,
 Շողակոլու արեղակ.
 Արաղակին թե՛վ աղբեր,
 Շաքար կոտրեմ՝ կե՛ր, աղբեր:
 ԱԴ 176

3. Արեղնակին թեր աղբեր:
 ԱԺԱ 58

Արեգակին տեր, աղբեր,
Ա՛յ չաղաթաթախ աղբեր.
Շաքար մաղեմ՝ կե՛ր, աղբեր,
Ջանքս քեզ մատաղ, աղբեր:

ԺԽ 62

4. Ջանքս մատաղ քեզ, աղբեր:
ԱԶ 379

Արեգակի թե՛վ աղբեր,
Շաքար մաղեմ կեր, աղբեր.
Շաքարը մաղած պիտի,
Ղանդով չաղախած պիտի:
ՀԺԵ 117

1630

Ես ձորն ի վեր ծնեբակ,
Ի՞նչ նըմանիս արեգակ.
Արեգակը դուս կալուս
Մեկտեղ երթանք դարիդուս:
ԲՄ 99. ԱԴ 165
Համտ. Նոր ե բացվել բարի լուս:

1631

Վիճակ, վիճակ, վարդ վիճակ,
Յես (ու) դուս մըտնենք մի փըշակ.
Ձըվել լիսը քըշիլընք,
Լիսեն յեղը կըշկըշանք:
ԱԺԱ 61

Գյուլում, գյուլում, գյուլ չիշակ,
Յես դու մըտնենք մին դոշակ.
Մինչև ի լուս քըշիլընք,
Լուսեն յետո կըշկըշանք:
ՔՀ 165

4. Լուսեն յետո կըշկըշանք:
ԱԴ 170

1632

Վիճակ, վիճակ, խաս վիճակ,
Ջառնու տարին գաս, վիճակ.
Վիճակ հանող աղջկերանց,
Մուրաղներուն տաս, վիճակ:
ԱԺԱ 61

(«Վիճակ բանալիս՝ ամենից առաջ ասում են այս տունը»):

1633

Կանգնել ես մեր տան քամակ,
Խոսքըդ դարձրել դանակ.
Աղջի՛, սուս կաց, բանըդ տես,
Հանաք կըդառնա չանաք:

1634

Ծառի տակի ծանդըմակ,
Ռիկե մ՝ կուգեր քո դրմակ.
Ծառի տակի ծանդըմակ,
Ռիկե մ՝ կուգեր քո դրմակ.
ՎՍԲ 58

Ծառի տղի ծանտըմակ,
Ի՛նչ յար կասի թուր դանակ.
Ծառի տղին երևալուս,
Ի՛նչ յար չանք քոն խըտվուս:
ՊՎ 97

1635

Քո գըրկանոցն ոսկի սենյակ,
Ա՛խ, մի՛ թողներ դու ձիկ մենակ.
Ով ձիկ ասի որբեվերի,
Երթա ընկնի աջուս դերի:
ՎՍԲ 42

23. Ա՛խ, մի՛ թող տար դու ձիկ
մենակ.

Վոր ձի ասի՝ որբեվերցի:
ՊՎ 96

1636

Յես ի՞նչ կ'անեմ հայլի, դանակ.
Մի յար չունիմ՝ անեմ հանաք.
Յես չեմ ուղի քամար, վիճոց,
Երեկ կ'ուգեմ՝ ջըվի իմ խոց:
ՀՄԲԲ 31

Ի՞նչ ենիմ հայլի, դանակ,
Մարդ կ'ուղիմ, ենիմ հանաք.
Ի՞նչ ենիմ վիղ ու վիճոց,
Մարդ կ'ուղիմ, պատկիմ ի ծոց:
ՀԺԵ 61

1—4. Ի՞նչ եմ անում հայրի,
 Եւ ըմ առնեմ, երթամ չանակ.
 Յար մի չունիմ, ենեմ հանաք:
 ԱՆ 205
 Տես՝ Իրիկուն ա, ճրագկպոց:

1637

Դու կը քելես կաքվանանակ,
 Զըմ գիյալը, չա՞տ մարդ կուղիս,
 Թե ղի՞կ մենակ.
 Աղջի, տընավիր, դու պղտիկ իր,
 Ես քի սիրիցի,
 Քու քաղցրիկ անուն վար իմ
 Բազկին գրիցի.
 ԾՎ 36

Հմմտ. Ախլի տիւ պըզտիկ իր,
իս քի սիրըցի:

1638

**Տանեն ելավ մենակ մինակ,
Ուշիկ քելեր, քաց կաքըմնակ .
Ջաշխարհ սիրիմ, քաց քի մինակ,**
ԲՆԳ 650

1639

Մե(բ) տան պլանակ, ձե(բ) տան
պլանակ,
Մանջ հապաժուան Զուլուն մենակ:
ԶԺԵ 56

1640

Կանանց ու կարմիր աղեղնակ,
Ինձ համար արեւլ ու լուսնակ,
Ափսոս արի ջիւլան ջանիս,
Ո՛րք՝ դառնա զԴժոխքի կլբակ:

\$Խ 160

1641

**Դու կըրակ ես, յես թիթեռնակ,
Յես կարմիր վարդ, դու ել սոխակ,
Հերիք մշտանք մութաղայւր,
Ա՛խ, յե՞լբ կ'ըլենեք մենք**

Բախտավոր :
\$Պ 218

1642

Մեռնիմ քրդի, պըզոտիկ լուսնակ,
Հորի՞ն կ'երթաս մինակ մինակ.
Ծառ մ'եմ տընկեր քե նըմանակ,
Բրոններ խաղող սեվ ու սիլդտակ,
Էրթանք, ժողվենք կողովներով,
Բերենք, բրոնենք կարասներով,
Նո՛ւնուչն աւաա իր թոռներով:

Ա՛հ 189

Բարակ մանած, երկեն խինած.
Մանեմ, մանեմ, կըտրա՞վ մանած:
Գարուն երե, խինած չըկա,
Յես քո սիրուն վառա մորկա:

Տակ մ'եւ կըտրեմ, բոլո մ'եւ փընջեմ,
 Աղաբ լաճուն սեւ որոխկեմ:
 Տո՛ւ աղաբ լաճ, տո՛ւ Մոկացի,
 Վայ Մոկացի, թավ Մուկացի,
 Հինդ է՞ծ ունիմ, յոթ ութն ուղղ-
 կաթ կըկըթեմ գոմէլու տըկով:
 Եգի մ'ունիմ քե նմանակ,
 Պըտուղ բըռնեք նեցուկն ի տակ.
 Երթամ, քաղեմ կողովներով,
 Բերեմ, լքեմ կարասներով:

ՀՀ 306

1643

Այ՛ տղա, տղա՝ մեր ժըշկ,
 Իմ անունն ի Մանուչակ,
 Արի քաղենք մանուչակ,
 Բերենք, զարկենք մեր գոչակ:

ԾՎ 63

1—4. Մո' տղա տղա մեր մըշակ,
Արի քաղենք մանուշակ:
(Կրկնակ)

ሂፊቴ 13

1644

Ծառիս տակը մանիչակ,
Իմ յարը քանց քեզ չիչակ -
Ութ թումանիցն անց կենամ,

Քեզ կ'անեմ յարիւմ մըշակ:

ՔՀ 158. ՌՄ 108.

ՏԽ 203. ՅՍ 123

3 4. Ոխտը թումնից անց կենամ,

Քեզ բըռնեմ յարիւմ մըշակ:

ՔՀ 180

Ծառի տակին մանիշակ,

իմ յարն ա գարնան շիշակ.

Յոթը թուման ծախս կ'անեմ,

Քեզ բըռնեմ յարիւմ մըշակ:

Ծառի տակին մանիշակ,

նըմանիս գարնան շիշակ.

Յոթը թուման սլարտք անեմ,

կըղըրկեմ յարիւմ մըշակ:

ՀԺԵ 116

1645

Բարձիս տակին մանիշակ,

Աղբէրըս Գյանջու շիշակ.

Արի հոտ կալ, իմ աղբեր,

Գըցել եմ զարբար դռշակ:

ԱԺԱ 51

Աղբերս ա փունջ մանիշակ,

Տես՝ Այ տղա, անումդ Առուշան:

Դարի տակի մանուշակ,

Քո յարն իմ յարոջ մըշակ:

ՎՍԲ 58

1646

Հարս ու փեսին փունջ մանուշակ,

Ատլաս լըհէֆ վերեն, տակ դռշակ.

Թող խորովեր սըրտիս կրրակ,

Վոր չիրիցեր ենոնց սլրրակ:

ՎՍԲ 46

1647

Ձեռիս ա մածնի քըսակ,

Ետնիցրս եկաք հասաք.

Են որին մատաղ ըլնեմ,

Յես դու չլնանք դե սլրսակ:

ՅԶ 374

1648

Մըսրա գոմեշ լըծի տակ,

Թող գըլորի սլըզտիկ տակ:

(Գութանի յերգերից)

ՀՄԵԲ 3

1649

Լուանակ մըտաղ ամպի տակ,

Քու չորս բոլոր գըցեց բակ.

Դու յես իմ բարկ արեղակ:

ՏԽ 165

1650

Յես հաղք մ'ելա, եկա թառա

ծառի տակ,

Հայու աղջիկ շուռ-մուռ կուգեր

վարդի տակ.

Յես հաղք մ'ելա, եկա թառա

պատի տակ,

Հայու աղջիկ տնուշ քըններ

ծառի տակ:

ՎՍԱ 54

1651

Մանուկ պառկե ծառի տակ,

Ծառ ճըղներովըն երկտակ.

Ծալ ծալ ոսկին բարձի տակ,

Մանուկ, ելի վեր, շուրն իրե տակ:

ՎՍԱ 92

Հմտ. Մանուկ ծառի տակ պառկե

բուն:

Մանուկ քընե ծառի տակ,

Ծալ ծալ ոսկին բարձի տակ.

Ձեն տուր՝ կըտրիճ վեր ելի,

Ջուր չերթա քո մարդու տակ:

(Վիճակի)

ՌՄ 208

Չաղլի փողնի ուռի տակ,

Տես՝ ... ուռի ծառ:

1652

Աբեմն ելավ սարի տակ,
Լուսնի բոլոր բլուռնեց բակ:

1653

Յըխկյալու ճամբարն երկտակ,
Քիչմիշն իսկեց ծալ ու մետակ,
Գրնաց պառկավ հով ծառի տակ:
ՎՍԱ 44

1654

Կըքընիմ չորը վաստակ,
Քա հոր քա մորն ըս մաշնակ.
Թոխպը առաջըս կըտրեց,
Մընացե բոյիդ հասրաթ:
ԱԺԸ 27

[Կը գընամ չորը վաստակ,
Քո հոր քո մորն ես միջնակ.
Թուխպը առաջըս կըտրեց,
Մընացի բոյիդ հասրաթ:]

1655

Իմ յարին մեջքը բարակ,
Կերածն ա մեղր ու կարաք.
Երնեկ կուտամ են ալուր,
Վաք կ'ընիմ քեզ բոմբալակ:
Հմտ. Դու ելել ես, կ'երթաս
մարադ:

1656

Երկինքն ամպել ե, ի՞նչ անուշ երակ,
Սըրտիս մեջ լըցավ մի բուռը կըրակ:
ՀՄԱ 10

Յերկինք ամպել ե, ի՞նչ անուշ երակ,
Ալ չարխաթ գըլխիդ թուխ յաշմաղ
բարակ.
Յա՛ր, քու աղված դարդերը ես ինչըդ
բան ե,
Ղալամբյար բնքներդ, իլամ աչքերդ:
(«Աչուդ Այտինի ասածներդ»):
ՆՀԶ 85

Երկինքը ամպել եր, ի՞նչ անուշ
երակ,
Ալ չարդատ գըլխուդ, գյուլ
յաշմաղ բարակ.
Սըրտիս մեջ լըցավ մե բուռ ըմ
կըրակ,

Յար եդ քու դարդերդ,
Իլլայի մաղերդ:
(«Սեֆիլ Կարապետի»)
ԱՆ 209

1657

Սիրտըս լըցվել ա կըրակ,
Ինձ ազատեք, թե կարաք.
Թե չե՛ եդուց ես ցավից
Յես կըմեռնիմ անդանակ:
ՀՄԱԲ 27

3—4. Թե չե՛ եդուց կըմեռնիմ
Յես անխաշալ, անդանակ:
ԲՍ 157

1658

Հալել, մաշել եմ, տուն յեկ,
Գամըդ քաշել եմ, տուն յեկ.
Բոլոր լուսնակին նըման
Հալել մաշել եմ, տուն յեկ:

Տես՝ ԱԺԸ 28 նույնը Վարանդայի
բարբառով:

1659

Որով յեկ, հա՛ որով յեկ,
Ջերըդ լիքը մորով յեկ.
Ես թաղըս դամաղալ ա,
Շուռ տուր, են թաղով յեկ:
ԱՆ 115

Դընացել ես, որով յեկ,
Թաղլուխըդ խխարով յեկ.
Մեր դուռը դամաղալ ա,
Շուռ տու, աղբըրով յեկ:
ԱԳ 265. ԲՍ 148

Հմտ. Այ տղա, բաղումն արի:

1660

Մի չահին խուրդի, արի թաք
կապեկ,
Են աղդին կ'առնեմ, անսնը Աբեթ:

1661

Լուսնակըն ինձի ցերեկ,
Շիրվանու քարվան բերեք.
Աղլուխըս մուժտա կու տամ,
Յարիցըս խարար բերեք:

ՌՄ 123. ՏՆ 150

1. Լուսնակը ինձի ցորեկ:
ԱԻ 169

123. Լիսնյակը ցերեկ ցերեկ,
Շաքար կոտրեմ, տարեք կերեք.
Աղլուխըս կաշառք կրտամ:
ԱժԱ 54

123. Աստղներ ցերեկ ցերեկ,
Գյումրուց նուբար բերեք.
Լալլուխըս տամ մուշտուլուխ:
ՀԺԵ 123

234. Կաժարեն խարար բերեք
Յալլուխըս (վ. իմ յալլուխ)
Քեզ մուշտուլուղ.
Իմ յարո՞ ձեզ հետ բերեք:

Լուսնակ երեկ ու ցերեկ,
Կաղղվանու նուռ բերեք.
Յեղուխըս մուժտա կիտամ
Իմ յարո՞ խարար բերեք:
ԱԼ 441

Լուսնակը ցերեկ ցերեկ,
Գյումրոս խարար բերեք.
Ալլուխըս տամ մուշտուլուխ,
Յարիցըս նուբար բերեք:
ՀԺԵ 133

Լուսնակն եր որեկ ցորեկ,
Շիրմայի սելեր (վ. սոյեր) բերեք.
Աղլուխ կրտամ մուշտուլուղ,
Իմ յարո՞ (վ. յարո՞լիցս) խարար
բերեք:

1662

... Կանչեմ գիշեր, կանչեմ ցերեկ,
Եսոր աղեկ եմ քանց երեկ.
Սըրտիս ուղած ջեյրան բերեք,
Թայլա բերեք, ել ըմ տարեք:
ՎՍԲ 34

2—4. Եսոր աղեկ եր քան գերեկ,
Իմ արտի ուղած յարն ձիկ բերեք.
Բերեք տեսեմ, ել ըմ տարեք:
ՀԺԵ 43

1663

Անձեղ նըստեմ ձեր երդիկ,
Քե կ'իրիչկեն շատ մարդիկ.
Ձեռս տի թալեմ քու յախեն,
Որ իմնամ սաղ սաղ գերթիք:
ՏՆ 235

1664

Կանչեմ՝ յա՛ր, արե, մի՛ աներ
նազիկ,
Դըռնից մի՛ իրիչկիր, մի՛ անի
ճիկ-վիկ.
Կանչեմ՝ դո՛սթ, արե, լըսի՛ր իմ
ձենիկ,
Բանն աստված գիտի, սիրեր եմ
քեզիկ:
ՎՍԲ 41

1665

Անտոնենց բաղչի ծաղիկ,
Աշխեն կըլմաներ ձընծաղիկ.

Խորոտ եր Աշխենը,
Կորոտ եր Աշխենը:
ՏՆ 184

1666

Սարերի ալվան ծաղիկ,
Կարմիր ու դեղին ծաղիկ,
Յարիս ձեր մեջը առեք,
Վըրեն դուք մի ծիծաղիք:
ՏՆ 197

1667

Ս'յ որոն որոն ծաղիկ,
Կարմիր ու տորոն ծաղիկ.
Հարսն ու աղջիկ եմ կիտեմ,
Գամ քեզ գովան, ծաղիկ:

3 4. Տարենը մի հետ կըգաս,
Գամ քեզ որոն, ա'յ ծաղիկ:
ՔՀ 162. ՌՄ 108.
ՏՖ 203. ԲՍ 140

1 3 4. Հա'յ որոն որոն
ծաղիկ, ...
Ավալա խալիս եմ կիտեմ,
Են ել քեզ որոն ծաղիկ:
ՔՀ 161. ՌՄ 108.
ՏՖ 203. ԲՍ 136

3 4. Խալիսին յես մեջլիս կ'անեմ,
Ու քի միջին կըգովեմ:
ԱԺԱ 50

3 4. Հարսն ու աղջիկ մեծրել եմ,
Վոր դան ու քաղեն, ծաղիկ:
ՔՀ 166. ԱԴ 172

3 4. Ավալա խալիս եմ կիտեմ,
Յես դամ քեզ, որոն ծաղիկ:
ԱԺԱ 50

Ա'յ որուն որուն ծաղիկ,
Կարմիր ու թորուն ծաղիկ.
Ջահիլ աղջիկ եմ կիտեմ,
Գամ քեզ գովալու, ծաղիկ:
ԱԲ 337

Ա'յ որան որան ծաղիկ,
Կարմիր ու տորան ծաղիկ,
Տարեն մի հետ ես գալեմ,
Գամ քեզի գովամ, ծաղիկ:
ՀԺԵ 121

1668

Հալա'ր, Ջաշմիկ, մաղաթ,
Ջաշմիկ,
Պրատկաբերան, խորոտ Ջաշմիկ:
(Կրկնակ)
ՔՄՎ 38

1669

Թըռի', Թըռի Եղվընիկ,
Ավազանի ծիծեռնիկ,
Խաչ-պատուհան կուտ կերե,
Ավազանի ջուր խմե:
(Որոր)

ԱԺ 185. ԲՍ 144

1670

Ուշիկ ուշիկ, կըլոր Թուշիկ,
Կլոր Թուշիկ, պաղդ անուշիկ,
Ճերմըկուկ ես գեղ անուշիկ,

Աղվոր, նանոյ, նանոյ, նանոյ
Յես կուտիրեմ քեզ ամեն որ:
ՀԱ 121. 456

1671

Ուստի՞ կուգաս ուշիկ ուշիկ,
Վոտքերդ խըթվի կակուղ
փուշիկ.
Կարմիր երես, պաղն անուշիկ,
Տուր վոր կըծեմ կակուղ Թըշիկ:

Հեյրանդ կ'ենեմ յա'ր, յա'ր,
Հանիդ կուրբան իմ, յար:
ՎՍԲ 53. ՏՖ 90

Բուտի՞ց կուգաս ուշիկ ուշիկ,
Ոտվիդ խըրվի մանդըր փուշիկ,
Դու ըորնտիկ ես, պաղդ անուշիկ,
Քեզի', քեզի', բոյիդ շուրբան:
ՋԲ 20

Ուստի՞ կուգաս ուշիկ ուշիկ,
Վոտքըդ մըտեր վարդի փուշիկ,
Կըլոր Թըշիկ, պաղդ անուշիկ:

Ամա'ն, ես աղկեկ Աշխենը,
Պագեր եմ ծոցուն մըշինը,
Մեկալն ալ մըտքիս մըշինը,
ԲՆԱ 332

1672

Աղջիկ, աղջիկ, ալ աղջիկ,
Աչքերըդ չալ չալ աղջիկ,
Դու մեր տանը հարս պիտեք,
Իմ քուրը քեզ տալ, աղջիկ:

3. Դու մեր տանը հարս պիտեք,

ՔՀ 162

Աղջիկ, աղջիկ, ալ աղջիկ,
Քու երեսդ աղկեկ աղջիկ,
Դու մեր տունը հարս եկո՛ւ,
Քորըս քեզի տալ, աղջիկ:

ԲՆԳ 519

Աղջի, աղջի, ալ աղջի,
Աչքերը չալ չալ աղջի,
Յա դու իմ նշանած պիտիք,
Յա իմ քուր քե տալ, աղջի:

ԱԻ 113

1 3 4. Ըստեղան ալ աղջիկ...

Յա իմ քենին քուր պիտեք,
Յա իմ քեր քե տալ, աղջիկ:

ԱԶ 379

Աղջիկ, աղջիկ, ալ աղջիկ,
Երեսդ կա իսալ աղջիկ,
Երեսկ են որին կըլնի,
Իմ քուր քեզ տալ, աղջիկ:

ՔՀ 180

2 4. Երեսըդ իսալ իսալ աղջիկ...

.. իմ քուրը քեզ տալ, աղջիկ:

ԱԴ 173

Աղջի, աղջի, ալ աղջի,
Աչքերըդ չալ չալ աղջի,
Երեսկ են որին կըտամ,
Դու մեր տանը տալ, աղջի:

ԱԺԱ 49

1673

Աղջիկ, աղջիկ, ալ աղջիկ,
Մաղերդ ի սըմա աղջիկ,
Ունքերդ կալամբալ աղջիկ,
Իմ սիրուն սեր, ջան աղջիկ:

ՎՍԱ 53. ԺԵ 92

1674

Խորոտ-մորոտ ա՛յ աղջիկ,
Աչքերըդ խուճար աղջիկ,
Ինձի մի՛ տա գետնովը,
Մուրազատուր, լավ աղջիկ:

ՏԽ 213

1675

Նազ մի՛ անի, նազ մի՛ անի,
Շան աղջիկ,
Մինթանովդ թող մի՛ անի,
Շան աղջիկ:

Կանաչել ա արտերըս,
Շատացել ա դարդերըս.
Նազ մի՛ անի, նազ մի՛ անի,
Նազ աղջիկ:

Ել ձեռ մի՛ տա, ել ձեռ մի՛ տա,
Խոռոմել ա վարդերիս.
Մինթանովդ թող մի՛ անի,
Շան աղջիկ:

ԿԺԵ 64

1676

Աղջիկ, աղջիկ, ջան աղջիկ,
Աչքերըդ ֆընջան աղջիկ,
Դու յես մեր տան հարսնացուն,
Յես եմ ձեր տան փեսացուն:
2 4. Աչքերդ չալ-մալ աղջիկ...
Իմ աղբեր ձեր տան փեսացուն:

ՎՍԱ 96

1677

Ա՛յ ալին, ալին աղջիկ,
Մամբըդ դալին աղջիկ,
Յես քեզ վո՞րտեղ սիրեցի,—
Քու հերանց կալին, աղջիկ:

ԱԶ 372

Ա՛յ տղա, ալին տղա,
Քյաքուրդ դալին տղա,
Յես քե վո՞րդե սիրեցի,—
Հերանցըս կալին, տղա:

ԱԲ 340. ԱԲ 141.

ՀԺԵ 124

Նարին, նարին տղա,
Քանքյուլըդ նարին տղա,
Յես քի վո՞րդի սիրեցի,—
Ի՞մ հերանց կալին, տղա:

ԱԺԱ 58

1678

Ա՛յ աղջիկ, սիրուն աղջիկ,
Սիրտըս ծով արուն աղջիկ,
Ինձ բեմուրադ մի՛ թողնի,
Սըրտիս բեր գարուն, աղջիկ:

Հմմտ. Ա՛յ աղջիկ, համով աղջիկ:

1679

Պուճուր աղջիկ, լավ աղջիկ,
Դու ինձ համար ցավ աղջիկ,
Յես քեզ թաքուն սիրեցի,
Ես ո՞վ արավ չավ, աղջիկ:

ԱԺԱ 59

Պրատի աղջիկ, լավ աղջիկ,
Ունիս մեծ համբավ, աղջիկ,
Իմ քեզ ծածուկ սիրելըս
Ինչո՞ւ ելավ չավ, աղջիկ,

ՊՎՍ 109

1680

Տո՛, յաման, ամա՛ն,
Մաշիկով աղջիկ,
Կոշիկով աղջիկ,
Քո դեյրեն կարճ ե.
Շեկ տղի խարճ ե:
(Կրկնակ)

ՀՄԽԲ 29

1681

Ա՛յ աղջիկ, ծամով աղջիկ,
Շաքարից համով աղջիկ,
Ունքերըդ խելքես տարան,
Թուխ աչքերըդ ծով, աղջիկ:

Ընջավոր, փընջավոր, ա՛յ,
Ծամո՛վ աղջիկ,
Կարճըիկ, կուրճըիկ, վա՛յ,
Համո՛վ աղջիկ:
ՀՄԽԲ 15. ԿԺԵ (միայն
առաջին յերկու տողը):

1682

Ա՛յ աղջիկ, համով աղջիկ,
Դարդըս արընծով, աղջիկ,
Ինձ բեմուրադ մի՛ թողնի,
Սիրտըս մաշելով, աղջիկ:
Հմմտ. Ա՛յ աղջիկ, սիրուն աղջիկ:

1683

Նըխշուն միզարով աղջիկ,
Քու սեր հաղարով, աղջիկ.
Նըխշուն միզար, ալ բընդեր,
Զիսի վառեց քու գընդեր.
Նըխշուն միզար խըրմըղի,
Պատուիս չըմ առնի քըղի:
Գինդ մի գընիմ, գինով աղջիկ,
Քընց բըրուլներ ձենով աղջիկ:

ՀԺԵ 90

Տես՝ Կարմիր միզար խըրմըղի:
Տես՝ Կես գեղերեն չուր ի մըկա:

Կարմիր մեզարով աղջիկ,
Գինըդ հաղարով աղջիկ.
Նախշուն մեզար զըրմըղի,
Պատուիս չիմ առնի քըղի:

ԱԵ 195. ԲՍ 139

Կարմիր մըզարով աղջիկ,
Գինդ ե հաղարով աղջիկ,
Կարմիր մըզար զըրմըղի,
Դարկզի նշանածիս,
Պատուիս, չըմ առնի քըղի:
ԶԲ 40

1684

Կապուս մեզարով աղջիկ,
Քո մորն ասա՛ քե տա ձիկ.
Թե՞ դու կ'առեր՝ քե կառնեմ,

Վոր ձիկ չառնես՝ կը մեռնեմ :
— Իմ մեր ձիկ թանգ ի պախե,
Դայմա մարդու չի ծախե :
ՎՍԱ 49

1665

Կարմիր մեղարով աղջիկ,
Շիւա շապկավոր աղջիկ,
Խընդիրք ունեմ ասելու,
Քո մորն ասա՝ քեզ տա ձիկ :

Դեւիլո, դեւիլո, սեյրանո,
Ջեմալ բաժիդ հեյրանո.
Դեւիլո, դեւիլո ջանրման,
Յար չեմ տեսեր քեզ նրման :
ՎՍԲ 57

1686

Կարմիր շավարով տըղա,
Սեւ սեւ ունքերով տըղա,
Գյո նոր անցավ ըստեղէն,
Պագիկ մ' չառի յես մընեն :
Դեւիլո, և այլն :
ՎՍԲ 57

1687

Դեղին գոգնոցով աղջիկ,
Քո հորն ասա՝ քե տա ձիկ :
— Ծո՛ւ տղա, տղա խեծալով,
Իմ հեր քե աղջիկ չի տա,
Իմ հեր զի թանգ ի պախե,
Վանա խովին ի պախե :
ԱԺԹ 105

1688

Քեւ մ'ա քեւի՛, քեւքով աղջիկ,
Բաղի բըրբուլ ձենով աղջիկ...
Քեւ մ'ա քեւի՛, քեւքով աղջիկ,
Քանց քու մերը խեւքով աղջիկ :
4. Քանց քու մերը սիրուն աղջիկ,
ՆՀԶ 108

Քեւի՛, քեւի՛, քեւքով աղջիկ,
Քանց քու մերը խեւքով աղջիկ :

1689

Յորեն եմ ցանե, կը քաղեմ բըռիկ,
Թորկեր եմ Սոնեն, կրտիրեմ մերիկ :
ՎՍԱ 47
Ցանեցի ցորեն, քաղեցի բոխկ,
Սիրեցի Սինամ, թորկեցի կըռիկ :
ՀԺԵ 51

1690

Ճաղացի դուռը պատիկ,
Երեսդ նըռան հատիկ.
Ամեն քիզի տեսնելիս՝
Համ համբարձում, համ դատիկ :
1 2 4. Ջաղացը պատիկ պատիկ,
Աչքերդ նըռան հատիկ :
(4. Կանեմ իշտահով դատիկ :
ՏՆ 241)
ՏՆ 241. ՌՄ 126.
ԲՍ 125

Ա՛յ տըղա ատիկ-մատիկ,
Երեսդ և նըռան հատիկ.
Սիրել ենք, իրար կ'առնենք,
Կամ համբարձում, կամ դատիկ :
4. Դու համբարձում, յես դատիկ :

Այ տղա (դու) հատիկ-մատիկ,
Աչքերդ (երեսդ) նըռան հատիկ.
Ինչ վախտ յես քեզ կու տեսնեմ,
(Են որեն ինչ քեզ տեսնում եմ),
Համ համբարձում (և), համ դատիկ :
ՔՀ 170. ԱԴ 174

Կայներ ես պատի տակիկ,
Երեսդ նըռան հատիկ.
Շարիդ երես որ տեսնես,
Համ համբարձում, համ դատիկ :

1691

Կայներ ես պատիկ պատիկ,
Աչքերդ նըռան հատիկ.
Համբարձվա գիշերը
Յես վարթեվոր, դու դատիկ :
ԱԶ 389

1692

Նըստել ես հատիկ պատիկ,
 Երեսդ ե նըռան հատիկ.
 Յես դու մի(ն) բաղում պտենք,
 Յես վըրդեվոր, դու զատիկ:
 2. Ունքերըդ նըռան հատիկ:

ԱԶ 375

1693

Նանիկ արա, մեր պըզտիկ,
 Չամիչ բերեմ, կե'ր, պըզտիկ,
 Ծառի տակին ձներակ,
 Քաղեմ, եփեմ, կե'ր, պըզտիկ:

ԱԸ 101

1694

Քորոտիկ, 'սակի դընտիկ,
 Դու զաղջիկ խաաս ինձիկ:
 ԲՆԳ 121

1695

Հացը հասել ա գոտիկ,
 Համբարձման տոնն ա մոտիկ.
 Ես ել թե ինձնից թըռավ,
 Պըտի մընանք մենձ զատիկ:
 ՏՖ 177

1696

Կապել ես քիրման գոտիկ,
 Մարդ չես թողնում քեզ մոտիկ.
 Տեսքով ես, համով հոտով,
 Դան ըզձաղիկ խորոտիկ:
 ՀՄՖ 15

3. Համ տեսքով ես, համ հոտով:
 ՏՖ 192. ԲՄ 126

1697

Կապել ես քիրման գոտիկ,
 Արի մեր տանը մոտիկ,
 Իրար օրենք, յար լլնենք,
 Սիրուն աղջիկ խորոտիկ:
 ՏՖ 212

1 2. Կանգնել ես դըռան մոտիկ,
 Երեսդ ե նըռան հատիկ:
 Հմմտ. Մեր տուն ձեր տանը մոտիկ:

1698

Զյուն եկավ, ելավ գոտիկ,
 Ալադյազ սարին մոտիկ.
 Աղջիկ, դուն ինչ խորոտիկ,
 Ձեռք քըցի քու գոտիկ:
 ԱԴ 165

1699

Կարմիր խընձորն իր դոտիկ,
 Իմ յարն եկավ զիս մոտիկ.
 Ձեռքս ի տարա թե բըռնեմ,
 Բալքի իմ մուրազն առնեմ:
 ՏՖ 201

1700

Արի' երթանք հորթկա խոտիկ,
 Դիրար, երթանք հորթկա խոտիկ,
 Տեսնենք վի'ր յարն ա խորոտիկ:
 ԲՄՎ 31. ԺՖ 60

1701

Քոտորջուրին ջուրն ա մոտիկ,
 Հարսներ կուղան մանրատոտիկ.
 Աղջի', վար արի, վար արի,
 Վար արի, մեղի հետ պար արի:
 ՏՖ 106

1702

Մեր տուն ձեր տունը մոտիկ,
 Կապել ես շալե գոտիկ,
 Ես վանքի ուխտավորից
 Մենակ դու յես խորոտիկ:
 ԲՄ 124

Հմմտ. Մեր տուն ձեր տուն մոտիկ,
 մոտիկ:

1703

Ելանք սարերը մոտիկ,
 Զունը եկել ա (ե) գոտիկ.
 Յա'ր, դու շատ մի' մըտիկ տա,
 Արի' մեր տանը մոտիկ:
 ԲՄ 101. ՏՖ 172.
 ԲՄ 155

Մանրը սարերը մոտիկ,
Ձունը ելել է գոտիկ.
Աղջիկ դու ի՞նչ խորոտիկ,
Արի՛ մեր դռան մոտիկ:

2 3. Ձունն ելել է ի գոտիկ,
Աղջիկ(կ) իմա՞լ խորոտիկ:
Տես՝ ձերմակ սարը մոտիկ է:

1704

Մեր տունն ձեր տունն մոտիկ մոտիկ,
Դու կասել ես կարմիր գոտիկ.
Երթանք, քաղենք կանանչ խոտիկ,
Տեսնենք վի՞ր յարն ե խորոտիկ:
ՌՄ 25-87. ԺԽ 94

4. Տեսնունք՝ վի՞ր յարն ե
խորոտիկ:
ՔՀ 177

1—4. Մեր տունն ձեր տունն
մոտիկ. մոտիկ,
Տեսնենք՝ վի՞ր յարն ե խորոտիկ:
ԿԺԽ 10
Հմմտ. Մեր տունն ձեր տունը
մոտիկ:

Մեր տունն ձեր տունն մոտիկ մոտիկ,
Երթանք, քաղենք հորթկան խոտիկ.
Տեսնանք, վի՞ր յարն ա խորոտիկ:
Կանչեմ՝ յա՛ր, արի՛, չուտ արի:
ՌՄ 98. ՏԽ 233

3 4. Բերենք, դընենք մսուրին
մոտիկ,
Տեսնենք՝ վի՞ր յարն ա խորոտիկ:
ԱԸ 443. ԺԽ 67

Մեր տունն ձերուն մոտիկ մոտիկ,
Իջնենք բաղլան, քաղենք խոտիկ,
Տանենք դընենք մսրա մոտիկ:
ԲՆԴ 65

Մեր տունը ձեր մոտիկ մոտիկ,
Երթանք, քաղենք հորթուն խոտիկ.
Իմ յար քանց քում ել խորոտիկ:
ԲՆԱ 740

Մեր տունն մոտիկ, ձեր տունն մոտիկ,
Երթանք քաղենք որթկան խոտիկ.
Իմ յարն քան քոն շատ խորոտիկ:
ՊՎ 97

1705

Մեր տունն ձեր տունն մոտիկ մոտիկ,
Երթանք, քաղենք հորթկա խոտիկ.
Բերենք, դընենք մսրա մոտիկ,
Տեսնենք՝ վի՞ր յարն ա խորոտիկ:
Իմ յար քանց քում ել խորոտիկ:

Յարի՛կ, յարի՛կ, իմ վարդանիկ,
Բեղերդ ի կակուղ՝ կըմանի
դը՛քտիկ:
ՀԺԵ 79

1706

Մեր տունն մոտիկ, ձեր տունն մոտիկ,
Երթանք, քաղենք որթկան խոտիկ.
Իմ յար քանց քոն շատ խորոտիկ.
Յարոջս մեռնիմ, անունն վարդիկ:

Վարդիկ սիրուն ի վարդի նըման,
Բիւլբիւլներ վերեն հեյրան ելան.
Վարդ վոր պըտկեր, ծաղիկ կըտար,
Վարդիկիս հոտը մեջեն կուտար:
ՎՍԲ 43. ԺԽ 67

1707

Աղջիկ, դու քելի, յես կ'անեմ վոտիկ,
Երկուսս գիրկը ծոց մեջ փախախոտին.
Մեր երկսի սիրտ թե վո՛ր մեկ ելնի,
Ըսկուն կ'իմանանք մեջ նրիսուն ողի:
ՎՍԱ 39

1 4. Աղջիկ դու քելի, յես անեմ
վոտիկ.
Յես պառկեմ քո ծոց մեջ
նըխշուն ողիս:
ՆՀԶ 102

1—4. Աղջի, դու քելիս, յես
կանեմ վոտիք,
Երկուս գիրկ ու ծոց մեջ
փալախոտին:
ՀԺԵ 46

1708

Բորիկ մի՛ քելիս, փուշ կ'ելնի տոտիկ,
Արծրթն գոտիկ, դուն ես խորոտիկ,
Կարմիր խընձորիկ:
ԲՆԱ 583

Հմմտ. Նախշուն բորիկ արտուտիկ:

Բորիկ մի՛ քելիս, Լալուխան,
Փուշ կ'ելնի տոտիկ, Լալուխան.
Առնենք ջուխտ ըմ սոլ, Լալուխան,
Հագնենք դորե դոր, Լալուխան,
և այլն...

ՎԺԵԱ 9

Տես՝ Երթանք բոտսմորոլ:

Շորոր ու մորոր դու կանես տոտիկ,
Տես՝ Վզիկդ եր երկեն, բռչամդ ոլոր:
(ՎՍԲ 51)

1709

Իրեք քոչ ունեմ խորոտիկ,
Թալե լաչիկ, Թալե կոտիկ,
Ձիւմ Սըվարտուն վագե բորիկ:
ՎՍԱ 44 հտ.

1710

Իմ յարն ե շատ խորոտիկ,
Երեսը նըռան հատիկ.
Աստված սիրես, իմ յար ջա՛ն,
Արի՛ ձեր դըռանը մոտիկ:

2—4. Աչքերը նըռան հատիկ.

Աստված սիրեք աղբըրտիք,

Ինձ Թողեք յարիս մոտիկ:

ՏԽ 229

Հմմտ. Զաղացի դուռը պատիկ...

1711

Հագեր եմ լաստիկ,
Կայներ եմ սաստիկ,
Թառ բոյիդ մատաղ,
Նըշտնլու աղջիկ:
ԱԲ 337

Տես՝ Հագեր եմ ջովդան:

1712

Նախշուն բորիկ արտուտիկ,
Իգամ ձեր տուն դողտոտիկ,
Կապիմ քու բարակ գոտիկ:
Կարմիր տոտիկ արտուտիկ,
Մի՛ քելի բորիկ, խորոտիկ,
Փուշ կ'ելնա տոտիկ, արտուտիկ:
ՀԺԵ 93

Հմմտ. Բորիկ մի՛ քելիս, փուշ
կ'ելնի տոտիկ:

1713

Կուվալ իրիկ,
Կուվալ կնիկ.
Փաթթվան իրար,
Թափվան Թոնդրիկ:
ՀՀ 332

1714

Լա՛րիկ, գարնան քարեր դու վարդ
արիւր, լորիկ,
Նման եր կարմիր խնձոր լորիկ:
(Կրկնակ)

ՀՄԱԱ 37

Քիփ լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ,
Գարնան քարեր վարդ արիւր, լուրիկ:
ԶԲ 21

Ա՛խ, լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ,
Կանանչ ու կարմիր լուրիկ:
ԶԲ 22

Բուրիկ Մայրամ, բուրիկ Մայրամ,
Բուրիկ Մայրամ, բուրիկ Մայրամ,
բուրիկ:

ՎՍԲ 29

Լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ,
Բարխեմ լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ:
ՏԽ 164

1715

Սեվ ե աչքերդ, կուռնկ,
Ճերմակ ե սիրտդ, կուռնկ.
Ջուլստ դացիր, մենակ կուռնկ,
Ո՛ւր ե ընկերդ, կուռնկ:
ԱԶ 385

1716

Ես յանը պոպոկ,
Են յանը պոպոկ,
Քաղաքսուն կ'առնեմ,
Հազիքն ա սապոկ:

1717

Ծառիցը քաղի տասներկու պոպոկ,
Ճարին եմ ղուրբան, անուռն Ակոբ:

1718

Մեր դրոան առաջ ծառ մի պրնդուկ,
Հեր դրոան առաջ ծառ մի պրնդուկ,
Առնեմ քեզի, մըտնեմ սրնդուկ:

ԱԸ 443

Մեր տան յետեվ արտ ըմ պրնդուկ,
Ձեր տան յետեվ արտ ըմ պրնդուկ,
Ջուլոն առնեմ, մըտնեմ սրնդուկ:

ՔՀ 177. ԺԽ 75

1719

Վերեվ մեր տան ծառ կեր (կար)
պոնդուկ,
Ներքեվ մեր տան ծառ կեր (կար)
սրնդուկ,

Քյայսըն իկե, մորուս կընդուկ:

ՀԺԵ 55 հտ.

Հմմտ. Վերեվ մեր տան արտ
կար շամամ:

1720

Քո ծոց ձիկ սալվի սրնդուկ,
Յես տ'ելնի կարմիր ճընճղուկ.
Վոր կոտրեի են սալվի սրնդուկ,
Թըռներ են կարմիր ճընճղուկ:
ՎՍԱ 64. ԺԽ 97
Տեա՛ Սրտիկ սինի սնդուկ եր:

1721

Բոստան եմ ցանե բազուկ,
Շան տըղի խոսքը նազուկ:
ՀԺԵ 113

1722

Բոստանները կ'ըլլի բազուկ,
Թևվերդ չի՛նի բիլազուկ,
Բոյըդ երկար, մեջքըդ նազուկ:
ՁԲ 20

1723

Բոստան եմ ցանած բազուկ,
Իմ յարն եր քեզմեն նազուկ.
Թե վոր ենոր չեք ճանչե,
Թեվին ունի բիլազուկ:
ԱԸ 133

1724

Անտոնի դոչի դոչլուկ,
Աշխեն կ'ուղեն բոլուկ բոլուկ:
ՏԽ 184

1725

Վարազա սար բուսե բըրինձ,
Իմ սիրտ ու քյոն բըռնե կըռինձ.
Վարազա սար բացվե կապաչ,
Աստված պախեր թումադի լաճ,
Չուխեն երկեն, կապեն եր կարճ:
ՀԺԵ 48

1726

Արտ եմ ցանե, հըմեն բըրինձ,
Իմ սիրտ քո սիրտ էլան խըռինձ.
Իմ աչք դըրի են մեկ կընկան,
Աշխար հըմեն խտեվի րնկան:
ՎԺԵԲ 3

1727

Բաղչեքին ըսպանի ոձ,
Դըլուխըս դարկի քորոց.
Ջահին սարաք ըլնւղ,
Չըտեսնաս ջուխտ որորոց:

1728

Ինձի տար քու հերանց բաղ,
Ձեր վարդերին դրել շաղ.
Հերդ ինձի ուղե քեղի,
Աստըծուն կ'անեմ մատաղ:

ԱԴ 165. ՌՄ 106.

ԲՍ 148

3. Թե հերդ ինձի քեղ ուղի:

ՏԽ 172

1729

Ոչխարն քաշվել է յայլաղ,
Ալուր բիթուն ա շարմաղ.
Ըի յար ունիմ խորոտիկ,
Քաղքի քուչումն ա դարաղ:

ԲՍ 128

1730

Քամին փրչում ա պաղ պաղ,
Լերդ ու թոքրս անում ա դաղ.
Յա՛ր, ինձ բեմուրտդ արիր,
Սերըդ ինձնե զատ արիր:

ՀՄԽԱ 32

1731

Գրնա, գընալիդ մատաղ,
Մեջքիդ քամարին մատաղ:
Տանեն նրդարան չունես,
Աննըգարան ջանիդ մատաղ:

ԱԶ 376

1732

Բող ձի', քու նալիդ մատաղ,
Ծամի պես յալիդ մատաղ.
Ինձի թեղ իմ յարին հասցրու,
Քու սիրուն յալիդ մատաղ:

1733

Կյանքիդ, արեվիդ մատաղ,
Կանանչ տերեվիդ մատաղ.
Նամակով հիշել եյիր,
Ղըրկած բարեվիդ մատաղ:
ՌՄ 115. ՏԽ 208
ԲՍ 150

Չոլեն մրասեն մատաղ,
Տես՝ Հանդիդ հարոսին մեռնեմ:

1734

Ծաղիկ, ծաղիկ, ծաղկաքաղ,
Լիս ու արեվ ոսկե մաղ.
Արի գրնանք, սեյր անենք,
Դու ինձ բըլբուլ, յես քե բաղ:
ԱԺԱ 54

1735

Եամար ելե, կ'երթա ի գեղ,
Ջուխտակ աչքի քաշեր ա դեղ,
Կամար ընքներ բըռներ ա գեղ:
ՀԺԵ 99

1736

Երթամ Պըստի գեղ,
Առնեմ նուկի մ' եղ,
Իմ յարի համար
Անեմ ձըվածեղ.
Տանեմ հովըվուն,
Ձի չըդընի մեղ:
ՀՄԽԲ 22

1—6. Երթանք Պըստի գեղ,
Առնենք նուկ մը յեղ,
Ենենք ձըվածեղ,
Տանենք հովըվուն.
Հովիվ խրոփավ,
Ոչխար մոլորավ,
Կոթոց գրուրվավ,
Պերվոր չիվարավ:
ԲՍՎ 22

1—6. Եհանք Պրատի գեղ,
Առնենք նուկի մ'եղ,
Անենք ձըվագեղ,
Տանենք հովըվուն.
Հովիվն խըռովե,
Ոչխար մալուլե,
Կըթոց գըլորվե,
Իմ յար խըռովե:

ՊՎ 122

Տես՝ Եարսի խըռովավ:

1—6. Իջնեմ Պրատի գեղ,
Առնեմ նուկի մ'յեղ,
Շինեմ ձըվածեղ,
Որողկեմ յարող.
Իմ յար խըռովե,
Շամամ թոռոմե:

ՎՍԱ 37 հա.

1—6. Երթանք Մուրի գեղ,
Գընինք նուկի մ'եղ,
Շինինք ձըվածեղ,
Տանունք հովիվին.
Հովիվն եր հիվանդ,
Ոչխար մալուլավ,
Պերվոր չիվարավ:

ԲՆԳ 122

1—6. Երթանք Պրատի գեղ,
Առնենք նուկի մ'եղ,
Անենք ձըվածեղ,
Դընենք վեր յեղան,
Երթանք թևիս զողան:

ՀԺԵ 86

1—6. Երթանք Պրատի գեղ,
Առնինք նուկի մ'եղ.
Շինինք ձըվածեղ,—
Մեր փորին լայրդ:

ԲՆԱ 588

1737

Մերըս տրավ ձըվածեղ,
Վըրեն լըցրեց լիբը յեղ.
Տեսավ՝ փեսեն տուն չեկավ,
Կատուն կերավ փեսի տեղ:

ԱԲ 347

1738

Սարի խոտը ծեղվեծեղ,
Աղբեր, երթանք միատեղ,
Վոր հարամին լըրա տա,
Գըլուխըս տամ գըլխիդ տեղ:

ՔՀ 160. ՌՄ 138.

ՏՆ 139

1 2. Սարի խոտը ծեղվածեղ,
Աղբեր, գընանք միատեղ:
ԱԺԱ 60

Սարին խոտը ծեղ ծեղ,
Աղբեր, գընանք միտեղ,
Վոր զողերը վորա տան,
Գըլուխըս դընեմ գըլխիդ տեղ:

ԱԳ 262. ԲՍ 135

Սարերի խոտը ցեղվըցեղ,
Աղբեր, յեկ գընանք միտեղ.
Ով քու ջանին դասու կրտա,
Իմը կրտամ քունին տեղ:

ԱԶ 382

Ենտու կաքավ ան ծեփրակեխ,
Աղբեր, երթանք միատեղ:
ՀԺԵ 132

1739

Ընկերներով միատեղ
Ման հո դարի(ս) ամեն տեղ.
Թե վոր հետո սեր ունիս,
Արի երթանք հերանց պեղ:

ԱԴ 108

4. Արի գընանք հերանց գեղ:
ՏՆ 108

1740

Ման դալով ամեն լավ տեղ,
Դադենք ծաղիկ միատեղ.
Փընջեր կապենք միասին,
Խաղ տեսնով տանենք դեղ:
3. Փընջեր կապենք մեր մեջտեղ:
ԱԳ 176

1741

Յեթմ տըղա, ոտար աղջիկ,
Արե ձիկ առ, ընենք տուն-տեղ.
Մեր հոր աշխարհ դատա տեղ:
ՀԺԵ 52

1742

Իմ դռչին ա Փիչանլը,
Յեա ի՞նչ երսով կենեմ դեղ,
Սարիք, քու բայեն մեռնի,
Կըտրավ իմ երեսատեղ:
ՀԺԵ 113

1743

Սեւերն եկան դողեղող,
Հասած են մեր բաղի կող.
Մ'յ հեր, քու փափախըլ հող,
Գիչերն աղջկանոյ եկան դող:

1744

Բոստան եմ ցանե իտա տրտի կող,
Աստված անիծեր դեղմալ հող.
Մեկ մեկուկ չեղալ, ուտենք՝
կտրեր դող:
ՆՀԶ 91 հտ.

1—3. Բոստան եմ ցանե
անտեր դարի կող,
Աստված անիծեր իղմալ արտու.
հող:
ՀԺԵ 78

Համտ. Բոստան եմ ցանե վրը ինա
դարին:

1745

Բոստան վըրի դարի կող,
Պըրկե'ր եղ Մաստարի հող.
Երկու բեքախտ քուր ունեյի,
Կասեր՝ դընա յարիկ թող:
ՀԺԵ 114

1746

Յար կ'որսողեմ սարեր կող,
Փոռի մաքին կիցկեմ դող:
ՀԺԵ 49

1747

Թե ժուռ, Թե հասուն, յես եմ քո
քաղող.
Թե Թանգ, Թե եթան, յես եմ քո
դընող.
Վոր դու յես իմ հոր սիրուն
հարսնացուն,
Վոր յես ել քո մոր սրտի
փեսացուն:
ՎՍՍ. 39

1748

Մեկ արեգակ երկու չող,
Յարուկ պապե, եվլեմ թող:
ԲՆԳ 471

1749

Բոստան եմ ցանե, ելե ճղե ճուղ,
Ձարկե զգուլպանկին, Թորկե
ջուխտակ պուխ.
Քու դարդեն Թորկենք, երթենք
Բուլանուխ.
Բուլանուխ չըջեր, երթենք
Ճապաղջուր,
Ճապաղջուր չըջեր, երթենք
Բըլաթուխ.
ՆՀԶ 92

1750

Քու թեվեր ղուլաճ ղուլաճ,
Մեզնե մի՛ ընկնի ղուլաճ,
Որ քե չառնի ռեսի լաճ:
ՏՆ 165

Տո աղա, աղա, խորոտ լաճ,
Տես՝ Իրիկվորե չուր մըկա:

1751

Ծառի տակի ծանըր կոճ,
Իմ յար քանց քոն սըպըլպոչ.
Դարի տակի մանուշակ,
Քա յարն իմ յարոջ մըչակ:
ՎՍԲ 58

Մ.

1752

Կաքավ եմ, սար ման կըզամ,
Բըլբուլ եմ, բաղ ման կըզամ.
Հաղար ու մի դարդ ունեմ,
Հենց դիտաս սա՞ղ ման կըզամ:

1753

Դե՛հ գընա, կիզամ, չուտ կիզամ,
Խետ քու չըքին յես կիզամ.
Փարչիկ կըլնամ ու կիզամ.
Շան տըղին քընցում ու կիզամ,
Կարմիր սուլեր հազնեմ ու գամ,
չուտ կիզամ:
ԱԴ 191. 192

Ամբողջ իբրե մեկ յերգ,
Տես՝ ՏՆ 167 հտ. չիե գնա,
կիզամ, վայ գընա, կիզամ,
չուտ կիզամ:
1754

Կայնի՛, յարըս, կայնի՛, գամ,
Կայնի՛, եղնի՛ք բարեկամ.
Կայնի՛, յարըս, դարիս եմ,
Քրտընել եմ, լալիս եմ:
ԱՆ 175

1755

Ճամբա տըվեք, առաջ գամ,
Սիրած յարիս բարեվ տամ.
Ուխտ եմ արել, վար առնեմ,
Թող տեսնի աշխարհ ալամ:
ՀՄԽԱ 31
4. Թող տեսնի աշխարք ալամ:
ՏՆ 220

1756

Դընա՛, գընա՛, քեզ հետ գամ,
Հետ քու չուչի ձենին (վ. ձենիդ) գամ.
Փարչիկ ըլնիմ ու ջուր տամ,
Կադիկ առնեմ ու յետ գամ:
3. 4. Փարչ ըմ եղնիմ ու ջուր տամ,
Պազըմ առնեմ ու յետ գամ:
ԱԴ 175

4. Պազիկ մ'առնեմ ու յետ գամ:
ՌՄ 119

Գնա, գնա, իրտ քե գամ,
Խրտ քու չուչի ձենին գամ.
Փարչիկն ըլնամ ու քե տամ,
Բարեվ առնիմ ու յետ գամ:
ՏՆ 235

2 3 4. Խրտ քու ղուչի ձենին գամ.
Փարչիկ ըլնամ ու քե տամ.
Պազիկն առնեմ ու յետ գամ:
ԲՍ 154

1757

Գիր մի գըրեմ նախըն կալամ,
Անունդ կուտա աշխարհ ալամ.
Դու քաֆուր վարդ, յես ել բըլբուլ,
Դիչեր ցերեկ սիրուդ կուլամ:
ՎՍԲ 68

Թուղթ ըմ գրիմ կիւրճի կալամ,
Վոր պըտոտեմ աշխարհ ալամ.
Քի կ'որոխեմ դուս-սայամ:
ՀԺԵ 44

Խուղթ կը գըրեմ գիւրջի կալմով,
Քեզ կ'ողորկեմ կուշի թելով.
Դու քյաֆուր վարդ, յես ել բիւրիւլ,
Դիշեր ցերեկ մընամ ահ ու զարսփ:

Սիրտըս սուփրա չե վոր բանամ,
Եես վո՞ր մեկ դարդին դիմանամ.
Բերախտ ընիլդ նոր կ'իմանամ:
Կայնի՛, մի՛ գընալ, մի՛ գընալ:
(Կրկնակ)

ՏՆ 99

Քեզ կ'ողորկեմ դուզա, սալամ,
Թող իմանա աշխարհ ալամ.
Թե չատ մընաս, թե բիշ մընաս,
Ա՛խ, կարիք յար, սիրուդ կուլամ:
ՎՍԲ 61. ԺԳ 21

1762

1758

Բոստան եմ դըրել քալամ
Դու. դըվիթ ես, յես դալամ.
Յիրել ենք, իրար կ'առնենք,
Իմացալ աշխարհ ալամ:

Գիշերը քուն չունիմ, պառկիմ,
Քընսնամ,
Թըղթիկ մը չես գըրեր, դերդըդ
իմանամ.
Յես աս ցավերուն ընտո՞ր դիմանամ:
ԲՆԲ 680

2 3. Աղաս, յես քու դարդիդ
ինտո՞ր դիմանամ,
Քըրկե թըղթիկ մը, որ
դարգերդ իմանամ:
ԲՆԱ 776

Մեր դռան առաջ բախմի քալամ,
Տես՝ Մեր տան ետեւ ալար կորընկան:

1763

1759

Խոյա սերկեվիլ, Պետատա չամամ,
Բեմուրադ կենամ, թե քենն դառնամ:
ՀԺԵ 46

Գրնամ, գընամ չեռանամ,
Մեջքս կոտրած, վոնց կռանամ.
Մեռնիմ, գերեզման մտնիմ,
Բալի դարդերս մոռանամ:
ԱԺԹ 89

1760

1764

Վերեվ մեր տան արտ կար չամամ,
Ներքեվ մեր տան արտ կար չամամ,
Քյալաչն իկե մորուս թամամ:
ՀԺԵ 56

Երթալու յեմ, պիտի ճանապարհ
գընամ,
Արի քեզի տեսնեմ, կարոտ չմնամ,
Քանում Յեվա ջան, դու մնացիր
բարով,
Յես կ'երթամ լալով, լալով
վողբալով:
ԿԺԵ 43

Համա. Վերեվ մեր տան ծառ
կեր պընդուկ:

1761

1765

Միտրա սուփրա չի՛ բանամ,
Յես վո՞ր ցավին դիմանամ.
Ինձ կորակին կեր կոտամ,
Թե դեչ խոտըդ իմանամ:
ՏՆ 214

Արի, քեզի տեսնեմ, կարոտ
չըմոնամ,
Իսկը պետք ե ճանապարհ գրնամ:
Դուն դընա, յես կըմոնամ յալով:
ՀԺԵ 63

1766

Ձեռիդ փունջ կա, Անթառամ,
Մինն ել յես տամ, Անթառամ.
Յես դու իրար հետ ապրենք,
Միշտ անքյատար, Անթառամ:
ԱԺՏ 138. ԲՍ 155

Լուսվա միջին դով կըտամ,
Քաթանս իմ գըլխով կըտամ.
Ով որ կ'ասի՝ յարըդ եկավ,
Ճորթը տակին կով կըտամ:
ԱԺԱ 54

1767

Ա տղա, յես քեզ յեղիս տամ,
Ղըլղանը տիւս կյամ, զեղիս ա տամ.
Ամեն մին յարը տըսնալով
Ըռանգյ ըռանգյ փոխ ա տամ:
ԱԺԻ 42

Հա սով կըտամ, տով կըտամ,
Գըլխովըս կըտամ կըտամ.
Ով իմ սիրածն ինձ կըտամ,
Ճորթը տակին կով կըտամ:
ԱԺԱ 56

[Ա տղա, յես քեզ յոխա տամ.
Ղըլղանը դուրս ե գալի, զոխ ե
տալի,
Ամեն մի յարին տեսնելիս՝
Ռանդ ռանդ փոխ ե տալի:]

Կըլխովըս կըտամ կըտամ,
Շուշա դրլեն դավի կըտամ.
Հու կյա, իմ յարես տընդն ստե,
Ղըրթը հընտան մի կավ կըտամ:
ԱԺԸ 26

123. Կրակը թիժ չի, ծոխ ա
տամ,
Ըրտերեն ղըլղանը զեղիս ա տամ.
Ամեն յարը յարեն տըսնալով:
ԱԺԸ 27

[Գըլխովս կտավ կըտամ,
Շուշա դալին դավի կըտամ.
Ով դա, մի յարիս տեղն առի,
Հորթը հետը մի կով կըտամ:]

[Կրակը թիժ չի, ծոխ ե տալիս.
Արտերի ղըլղանը զոխ ե տալիս.
Ամեն յարը յարին տեսնելով:]

Բուխարիս փաղ կըտամ,
Կըլխովըս կըտամ կըտամ,
Հու կյա, ասե՝ յարըդ կյամ ա
Դանան տակեն մին կով կըտամ:
ԱԺԻ 44

1768

Կալին հատիկը թի կըտամ,
Կյոկ ձիւնն դարի կըտամ.
Հու վոր ասի՝ են յարը կյամ ա,
Ղորթը տակին մեր կըտամ:
ԱԴ 114

234. Փեշկերքըս թափ կըտամ.
Հու վրեր ասի՝ յարըդ կյամ ա,
Ըստուծու իրեսն ըյեր փառք
կըտամ:
ԱԺԻ 44

[3 4. Ով վոր ասի՝ են յարը
գալիս ե,
Հորթը տակին մայր կըտամ:]

[Բուխարու փայտ կըտամ,
Գըլխովս կըտամ կըտամ.
Ով դա, ասե՝ յարըդ գալիս ե,
Հորթը տակին մի կով կըտամ:]

Տանըս տակին դալ կըտամ,
Մեջքովըս քաթան կըտամ.
Ով իմ յարը ինձ կըտամ,
Հորթը տակին կով կըտամ:
ԱԶ 382

[2—4. Փեշկերքս թափ կըտամ.
Ով վոր ասե՝ յարըդ գալիս ե,
Աստուծու երեսն ի վեր փառք
կըտամ:]

1769

Զուլստ գութան սազել կըտամ,
Փոս սրտը վարել կըտամ.
Կորի գընա, շան աղջիկ,
Աչքերըդ հանել կըտամ:

ԱԶ 387

2 3. Սեվ ալտը վարել կըտամ.
Շատ մի՛ խոսա, շան տըղա:

1770

Գութանքը տանել կըտամ,
Բըրդերը մանել կըտամ.
Պոսքիդ գըլուխն իմացիր,
Քս ջանը հանել կըտամ:

1771

Գյանջու տակին չաղ կըտամ,
Թերմա չալը թառ կըտամ.
Ով իմ սիրածն ինձ տա,
Իմ ջանը մատաղ կըտամ:

4. Իմ ջանը դուրբան կըտամ:

ԱԶ 378

1772

Գլխս թուփուն դեմ կըտամ,
Թուփուն չեվերը յեր կըտամ.
Հով վեր սերը սիրածան հանի,
Երբտին քարփաթուն յեր կըտամ:

ԱԳ 266

[Գլուխս թթենուն դեմ կըտամ,
Թթենու չիվերը վեր կըտամ.
Ով վոր սերը սիրածեն հանի,
Մըրտին քալփաթին վեր կըտամ:]

Ըսկլա, ըսկլա, պատին տամ,
Տես՝ Սկլա, սկլա, պատին տուր:

1773

Չափարով շուս կըտամ,
Ոսկե դուլըս թառ կըտամ.
Յես ես պիծի տեղովըս՝
Խէլքով քեզ խըրատ կըտամ:

ԱԶ 381

1774

Սիպտակ ձիին ջուր կըտամ,
Ղալյանին թուփուն կըտամ.
Ամեն մի յարս միտս գալու՝
Սըրտիս քալփաթուն կըտամ:

ԱԳ 268

123. Սիպտակ ձիյիդ ջուր
կըտամ,
Կեռ Ղալյանիդ թուփուն կըտամ.
Ամեն յարս միտս ընկնելով:
ԱԺԹ 87

1775

Փող ես ուզում, քեղ փող սում,
Վասկի տամ, վա՛: Թե հող տամ.
Թե գըլան ել հավան չես,
Հողիս հանեմ, քեզ փոխ տամ:
ՀՄԽԲ 17

3. Թե դըրան ել Ղալիլ չես:
ՏԽ 156

1776

Եսոր աշուն ի, Մայրամ,
Յազմեն նըխշուն ի, Մայրամ,
Իմ ջան քյո ջանին հայրան:
(Մայրամի յերդ) ՔՄՎ 27.
Վարիանար ՎԺԵԲ 16

1777

Հա՛ դնա, դընա, հետըդ եմ,
Չուստ ու չաքմա վոտիդ եմ,
Մեռ աղլուխ թաթիդ եմ,
Փունջ մանուշակ ծոցիդ եմ:
ԱԺԱ 56

1778

Գընա, դընա, հետիդ եմ,
Կարմիր խընձոր գոտիդ եմ.
Դու ինձ ետեղ չես թողնի,
Վոքտեղ երթաս՝ մոտիդ եմ:
ՀՄԽԱ 16

234. Ալ խընձոր եմ, գոտիդ եմ.
 Ինձի եստեղ չըթողնես,
 Ուրտեղ երթաս՝ մոտիդ եմ.
 ԱԼ 134 հտ.

Ժն 23. 60. ԱԼ 439 միայն առա-
 ջին յերկայկը:
 Տես՝ Ծաղկեվանքու ձորեն եմ:

1779

Քու սերիդ ձեռից հիվանդ եմ,
 Ընդ դրանք կապած բանդ եմ.
 Թե վոր քեզ ինձանից ջուկեն,
 Իմացիր՝ աշխարհք կըջանդեմ:
 ՏՆ 237

1780

Սարի սիրուն նարգիզ եմ,
 Տուտի յեմ, Լրկենվիդ եմ.
 Շատ ջահիլների միջից
 Սըրտով սիրածիս կ'ուզեմ:
 ՏՆ 220. ԲՄ 140

1781

Յես աղջիկ եմ, ալ կ'ուզեմ,
 Բարակ մեջքիս շալ կ'ուզեմ.
 Վոր տունը վոր յիս մըռնեմ,
 Վոսկին ծալե ծալ կ'ուզեմ:
 3 4. Վոր տուն վոր յես հարս
 երթամ,
 Ղուժաչը ծալվիծալ կ'ուզեմ:
 2 4. Ալըս ծալուծալ կ'ուզեմ...
 ... Ոսկին սարեսար կ'ուզեմ:
 ՔՀ 161. հտ.

2 3 4. Բողչաս ծալեծալ կ'ուզեմ.
 Յերբոր յարիս տուն երթամ,
 Գոտիկս թիրմա շալ կ'ուզեմ:
 ՔՀ 166

3 4. Վոսկին շարանով կ'ուզեմ:
 Շորք ծալվեծալ կ'ուզեմ.
 ՌՄ 130

2 3 4. Ալըս ծալպածալ կ'ուզեմ.
 Յես են տունը հարս պիտի,
 Վոսկի սարեսար կ'ուզեմ:
 ՀԺԵ 133

3 4. Յես յեկա ձեր տունը,
 Վոսկին սարեսար կ'ուզեմ:
 ՊՍՎ 104

Ես աղջիկ իմ, ալ կ'ուզիմ,
 Մըջքս բարակ շալ կ'ուզիմ.
 Երբոր յարքս տունն երթամ,
 Ոսկին ծառեն տալ կ'ուզիմ:
 ԲՆԳ 519

234. Շորեբրս ծալծալ կ'ուզեմ,
 Վորտեղ վոր հարս գընացի,
 Յալգուղ վոսկի շար կ'ուզեմ:

Իմ յարրս միշտ ալ կ'ուզի,
 Մեջքին թիրմա շալ կ'ուզի.
 Շըքեղ պալատն ի՞նչ կ'անի,
 Վոսկով պատած շալ կ'ուզի:
 Տես՝ Աղջիկ, կապեղ ալ պիտի:

1782

Յես աղջիկ եմ, դուռ կ'ուզեմ,
 Ծակտիս դեղին փուլ կ'ուզեմ.
 Են ել մեկ մեկ հատ ոսկի,
 Են ել յես պետ պետ կ'ուզեմ:
 ԲՄ 140

1783

Յես մեկ պրստիկ Լրկաթ եմ,
 Բաղլըկյանի մրկրատ եմ.
 Ինձի ծուռ աշող մարդի:
 Սիրտ ու թաքը կըտրտեմ:
 ՏՆ 176

1784

Յես մի պուճուր երկաթ եմ,
 Բաղլըկյանի մրկրատ եմ.
 Դուռ բացեք, բարի մարդ եմ,
 Լանդյառու միջի վարդ եմ:

1785

Լեղուս չի խոսում լալ եմ,
 Յես քու ձեռից հիլալ եմ.
 Ալագյաղ սարի գըլխի
 Պաղ աղբորից դուլալ եմ:
 ԿԺԵ 2. ՏՆ 126

1786

Կարած չապիկդ հագել եմ,
 Շորերըս վրբից գուզել եմ.
 Վարդիցը կարմիր երեսըդ
 Անջախ մի անգամ պագել եմ,
 ՏԽ 223
 Հմմտ. Ամբրնոցը թաքել եմ:

1787

Ճերմակ չիթը հագել եմ,
 Երկար բոյըս քոքել եմ.
 Ամեն յարիս տեսնելուս՝
 Ֆինոն գըլխիս թեքել եմ:

Ջուխտ արխալուղ հագել ես (իբ) և
 Երկեն բոյըդ քոքել ես (իբ).
 Վորտեղ յարիդ տեսնալուդ՝
 Ֆինոն գըլխիդ թեքել ես (իբ):

3. Ամեն Գյումրի մըտնելիս:

Ջուխտ արխալըդ հագել ես,
 Ուղուն բոյըդ կոկել ես.
 Վորտեղ յարիդ տեսնալուդ՝
 Ֆասըդ պոզեդ թեքել ես:
 ԱԲ 341

1788

Երկեն դոմը սալել եմ,
 Ալ ձին մեջը կապել եմ.
 Ալ ձին ի՞նչ կ'անե նալը,
 Սիրունն ի՞նչ կ'անե խալը:

ՌՄ 118

2 3. Ղրու ձին մեջը կապել եմ.
 Ղրու ձին ի՞նչ կ'անե նալը,

ԱԴ 173

3 4. Ալ ձին նալըն ի՞նչ կ'անե,
 Սիրունը խալն ի՞նչ կ'անե:

Տես՝ Բոզ ձի յեմ, նալն ի՞նչ անեմ:

1789

Գոմի փայը սալել եմ,
 Սարի ձիանը նալել եմ.
 Կորի դընա, շան տըղա,
 Քեզնից լավը ճարել եմ:
 ԱԺԱ 52

1790

Ողի ճակատ ավելել եմ,
 Յես ևն դյադին հալնել եմ.
 Գյադի նոր ծըլած բեղեր,
 Կըլմանին ոսկի թելեր:
 ԱԳ 103

1791

Կապուտ քուռակ հեծել եմ,
 Արազին մոտեցել եմ.
 Արազ, ինձ մի ճամբա տուր,
 Իմ յարին կարոտցել եմ:
 ՀՄԽԱ 35

1 2 4. Կապուտակ ձին նըտեյ
 եմ,

Արազին մոտացել եմ...
 Մասիսին կարոտցել եմ:

ՌՄ 68

1. Ալ քուռակը հեծել եմ:

1. Մեր բոզ ձինը հեծեր եմ:

134. Կապուտ դայը հեծել եմ...

Արազ, ինձի ճամբա տուր,

Իմ նանիս (յարիս) կարոտցել եմ:

13. Բոզ ձին հեծել եմ...

Արազ, ճամբա տուր, անցնեմ:

ՀԺԻ 142

Կապուտ քուռակ հեծեր եմ,

Գետուկին մոտացեր եմ.

Գետուկ, ինձ մի ճամբա տուր,

Իմ նանին կարոտցել եմ:

ՀԺԵ 123

1792

Ղաչղա քուռակ հեծեր եմ,
 Արազին մոտեցեր եմ.

Արազ, Արազ, խան Արազ,

Նաներու սուլթան Արազ:

ԱԸ 134

4. Գետերի սուլթան Արազ:

1793

Ծառի տակը պառկել եմ,
 Սեւ ազոսովին դարկել եմ.
 Իմ սիրածըն ինձ տըվեք,
 Գըժուխյունըս թարկել եմ:
 Տես՝ Ձեր տան տակին վաք կանեմ:

1794

Կալատակը մաղել եմ,
Կողակ ձուկը աղել եմ.
Հազար ու մի դարդը ու ցավ
Սըրտիս միջին թաղել եմ:

ՏՆ 155

1795

Թուխ աղլուխը կապել եմ,
Նեղ քուչեքը չափել եմ.
Ոխտը տարի սիրել եմ,
Անջախ մեկը խաբել եմ:
4. Ես թուխ գյաղին խաբել եմ:

Կարմիր յայլուխ կապել ես,
Նեղ քուչեքը չափել ես,
Մեր տըղերքին խաբել ես:

1796

Պաճուճներըս կապել եմ,
Աղջիկ, քեզի խաբել եմ.
Ղալաթ ա արել հերըդ,
Բոյըդ բոյիս չափել եմ:
1. Դուղաներըս կապել եմ:

1797

Ղալամ ձեռքս առել(ր) եմ,
Մընգար խոսքես դառել(ր) եմ.
Ինձի բարեվ մի ղըրկա,
Քո սիրուն յես վառել(ր) եմ:
ԱԵ 196

1798

Յես քու սիրուդ վառել եմ,
Ղաճառական դառել եմ,
Քեզ թանկադին առել եմ,
Սիրունըս վո՞նց եժան ծախեմ:
ԲՍ 142

Երդիկ Լիւլիկ թրուել եմ,
Տես՝ երդկա՝ երդիկ եկել ես:

1799

Խալիչեքը փրուել եմ,
Նախշուն բարձեր դըրել եմ,
Թառլան ջան, քեզ ուտելու՝
Սեր, կարագ հաղըրել եմ:
ՀՄՍԱ 18
3. Աղիդ ջան, քեզ ուտելու:
ՏՆ 199

1800

Կալ եմ դըցել, կալսել եմ,
Այ սրըրչում դարսել եմ.
Սըրտումըս ինչ խորհուրդ կար,
Են քյաֆուրին առել եմ:

1801

Հորըս պարտքը տըվել եմ,
Աղջիկ, քեզի սիրել եմ
Ղալաթ ա արել հերըդ,
Քեզ մի խոսքով տարել եմ:

1802

Աղաս, յես ըլ վարդի նըման
բացվեր եմ,
Նըռնահատի գույն երեսիս թափեմ
եմ.
Աղաս, յես քու սիրուդ հալեր
մաշեր եմ:
ԲՆԱ 776

1803

Հով ալվանը մըտել եմ,
Ամպհովանիս դըտել եմ.
Ամպհովանիս տամ փեշքաշ,
Եղնիմ յարան ու յոյղաշ:
ՌՄ 101

1804

Նեղ քուչեքը մըտել եմ,
Կորցըրածըս դտել եմ.
Աղջիկ, կայնի, մեկ պահեմ.
Թըլեքիդ կարտուել եմ:
1. Երկար ճամբեն մըտել եմ:
3. Սըրտի սիրած իմ յարիկ:
3. Աղջիկ, կայնի, մեկ
պաչ տուր:
Տես՝ Նեղ քուչովը դընում ես:

1805

Բարակ ճամբեն մըտել եմ,
 Կորցըրածըս գըտել եմ.
 Սըրտիս սիրածն ինձ տըվեք,
 Մի՛ ասեք, թե փըտել եմ:
 ԱԴ 164. ՌՄ 92.
 ՏՆ 176. ԲՍ 132
 Տես՝ Բարակ ճամբա մըտեր ես:

1806

Խորվուքը պատրաստել եմ,
 Սիպտակ հացը դառտել եմ.
 Իմ ու քու բաժինն ել ջուկ՝
 Վաղուց ա դըրըստել եմ:
 ՏՆ 260

1807

Փետերըս խըզարել եմ,
 Քեզանից բեզարել եմ.
 Անդիվան, անդատաստան
 Սեվ դերըս հաղըրել եմ:
 ՏՆ 155

1808

Սիպտակ դերյա կարել եմ,
 Նախշուն (վ. ոռլմա) կոճակ
 շարել եմ.

Այ տըզա, բոլ ա խոռաս,
 Քեզնից լավը ճարել եմ:
 1 2. Կարմիր բըլուզ կարեր եմ,
 Դեղին կոճակ շարեր եմ.
 ԱԲ 347

Արխալուղը կարել եմ,
 Կոճկըները շարել եմ.
 Շան տըզա, գընա կորի,
 Քեզնից լավը ճարել եմ:
 ԱԸ 139
 234. Դոշըդ կոճակ շարել եմ,
 Շան տըզա, կորի գընա,
 Քեզն լավը ճարել եմ:
 ՀԺԵ 125

Այ բաթիբես կարել եմ,
 Խաս կոճակը շարել եմ.

Դե՛ դնա կորի, գեշ տըզա,
 Քանց քեղ լավը ճարել եմ:
 ԱԺԱ 49

Քաթան հալավ ըմ կարալ (կարել),
 Մանրիկ կոճակ ըմ շարալ.
 Քյընի (գնա), իմ աղբոր սերած
 (սիրած),
 Քյըզանա լավն ըմ ճարալ:
 ԱԺԹ 89

1809

Արխալուղը կարել եմ,
 Դոշիդ կոճակ շարել եմ.
 Արխալուղ բոյիդ կխոռն,
 Կոճակներ հարյուր հխոռն:
 ԱԸ 136

1810

Արխալուղը կարել եմ,
 Կոճկըները շարել եմ.
 Հխոռն որ պառ եմ պահե,
 Քեզ պես յարին ճարել եմ:
 ԹՄԿ 58

1 4. Յարի կարեն կարել եմ...
 ... Թաղա յարը ճարել եմ:
 ԹՄԿ 60

1811

Միթկալ շապիկ կարել եմ,
 Դոշին կոճակ շարել եմ.
 Հինը մըտքես հանել եմ,
 Քեղի թաժա ճարել եմ:
 ԱԳ 100. 103. ԲՍ 140

1812

Քաթան (կարմիր) շապիկ կարել եմ:
 Մեջը խընձոր շարել եմ.
 Փառք կլտամ աստուծուն,
 Յես իմ սիրածն առել եմ:
 1 3 4. Կապուտ շապիկ կարել
 եմ...

Փառք ըլնի աստուծուն,
 Սըրտով սիրածն առել եմ:

1813

Ձիթ արխալուղ կարել եմ,
Դուգմա կոճակ չարել եմ.
Այ տըղա, արի խոսա,
Տեսնեմ՝ քեզի ճարել եմ:

Ծառի տակը փորել եմ,
Տես՝ Ծառի տակը դալդա յա (յե):

1819

1814

Խուրդա բազին չարալ ըմ,
Մով հալավըս կարալ ըմ.
Խաբար տըվընք իմ նանին,
Վընք լավ տըղեն ճարալ ըմ:
ԱժԸ 25
[Մանր արասին չարել եմ...
Խաբար տվեք իմ նանին,
Վոր լավ տըղեն ճարել եմ:]

Ծառի տակը կացել եմ,
Լաչակըս լըվացել եմ.
Խաբար տարեք իմ նանին,
Ամակը մոռացել եմ:

3. Ջուար արեք իմ նանին:
ՀԺԵ 116

3 4. Իմ նանին խաբար արեք,
Շատ դարդին դիմացել եմ:
ԹՄԿ 61

Ծառի տըկուն մացեր իմ,
Սեր ու սավղով խամցեր իմ.
Դացեք, ըսեք զիմ մամուն,
Ջուր ամակ լե մոռցեր իմ:
ՀԺԵ 81

1815

Արխալուղըս կարել եմ,
Մարգի պատը չարել եմ.
Բար ջան, աչքըդ հանել եմ,
Քեզնից սիրուն ճարել եմ:

1820

1816

Արխալուղըս կարել եմ,
Վոսկի կոճակ չարել եմ.
Նանի ջան, դուն դարդ չանես,
Եես իմ սիրածը ճարել եմ:
ԱժԱ 51

Սարի (վ. քարի) տակին կացել եմ.
Աղլուխըս (վ. լաչակս) լըվացել եմ.
Խաբար տարեք իմ յարին (վ. նանին),
Շատ դարդի դիմացել եմ:

ԱժԱ 62

2 3 4. Մինթանես (յախուխո)
լըվացել եմ.

Գիտես՝ ել ու գյուն չունեմ,
Շատ դարդին դիմացել եմ:

1817

Աղունըս չըվարալ ըմ,
Պերած յեղըտ հալալ ըմ.
Սդա, ըտեղատ քաչվի քընի,
Քըրզանա լավը ճարալ ըմ:

ԱժԷ 42

[Աղունս քարմաղել եմ,
Բերած յեղըդ հալել եմ.
Ա տղա, այդտեղից քաչվի գընա,
Քեզանից լավը ճարել եմ:]

1821

Քարի տակին կացել եմ,
Մեխակով լեղացել եմ.
Իրեք որ ա տեհել չեմ,
Հենց գիտեմ՝ քոռացել եմ:

ԱժԱ 63

1822

Ծառի տակը կեցել եմ,
Անթարիս լըվացել եմ.
Ծառի տակը երկու դոչ,
Մինը փընջեր, մինը վոչ:

ԱԸ 134

Տես՝ Ծառիս տակին երկու գոչ:

1818

Խընձորը գըլորել եմ,
Շամփիցը մոլորել եմ.
Իրեք տարի միալար
Քեզ վըրա սովորել եմ:

ՏԽ 241

1823

Չայիրները չափել եմ,
Հայի տըղին խաբել եմ:

1824

Ամբընոցը թաքել եմ,
Խեղճ գուլբեքը հաղել եմ.
Մեր դըրկեցինց աղջըկա՝
Մեկ ուր թուշը պագել եմ:

Հմմտ. Կարած չափիկը հաղել եմ:

1825

Քըսան տարվան ջահիլ եմ,
Աղվոր տեսքիդ մայիլ եմ.
Կուզես նե՝ սպաննես իս,
Քու դանակիդ խայիլ եմ:

1826

Յես պուճուրիկ դոխ եմ,
Շուշի դալին կըկոխեմ.
Յես են յարին հավան չեմ,
Ուրիշ յարի կըփոխեմ:

ԱԸ 142

Յես մի փըշուշիկ դոխ եմ,
Շուշվա դալեն կըկոխեմ.
Ամեն յարի հավան չեմ,
Յար կըտամ, յար փոխեմ:

ԱԶ 379

Յես մի բուռը լեղակ եմ,
Տես՝ Տեղ եմ քրցել զալամֆար:

1827

Ելի կայնի, բաժդ իրիչկեմ,
Ալնախդ առնեմ, քեզ նրմրչեմ.
Քեզ կարիր աչխարհ կ'ողորկեմ,
Գյահ գյահ վերեն թե իրիչկեմ:

ՎՍԲ 60 հտ.

1828

Յես մին շամամի թաղ եմ,
Վոչ մեռած եմ, վոչ սաղ եմ,

Բուռը ոխտը տարի յա,
Յես մի խոսքի դութսաղ եմ:

Կ. Յես մին խոսքի կարոտ եմ:

ԱԶ 379

Հմմտ. Ղումարի հաղ ես արել:

1829

Չեր բաղից խընճոր քաղեմ,
Հորըդ զըլուխը թաղեմ.
Քեզ մտեհան չեմ անիլ,
Աչխարքում քանի սաղ եմ:

ՏԽ 192

1830

Բաղչի միջին կա համեմ,
Սիրտըս սըրտիդ մեջ քամեմ.
Բըլբուլ դառնամ, սըրտիցըդ
Մի կուշտ անուշ ջուր խըմեմ:

ՏԽ 153

1831

Բոստան եմ ցաննե համեմ,
Խուրմա տըվեք, վոր ծամեմ.
Խուրման առա ու պահի,
Կարոտ յարիս կըտանեմ:

ԱԸ 133

1832

Բոստան եմ դըրե համեմ,
Լեզուդ դիր բերան(ի)ս (մեջ)

ծամեմ.

Հոգիս հոգուդ մեջ քամեմ,
Դարդերդ սըրտես հանեմ:

Կայնի՛, սեյր անեմ, սեյր առնեմ,
Թառլան բոյիդ սեյր անեմ:

ՀԺԵ 113

Չարչին կըծախես համեմ,
Լեզուդ դիր բերանս՝ ծամեմ.
Այ տըղա, քեզ եմ ասում,
Սիրտըս սըրտիդ մեջ քամեմ:

Բոստանները կրլլի համեմ,
Լեզուդ դի՛ բերանս՝ ծամեմ.
Սերլս սրբորդ մեջ քամեմ:

Կայնի՛, սեյր անեմ, սեյր անեմ,
Մատալ բոյիդ յես հեյրան եմ:

ՁԲ 20

Կաղղղվանու բերին համեմ,
Լեզուդ դի՛ր բերանս՝ ծամեմ.
Սիրտս սրբորդ մեջ քամեմ:

Կայնի՛, սեյր անիմ, սեյր անիմ:
ԱԵ 206

1833

Բաղչեն ցանել եմ համեմ,
Լեզուդ տուր ինձի՛ ծամեմ.
Քեզ համար եմ խեղճացել,
Դու մի՛ առիլ թե խամ եմ:

ՏԽ 229

1834

Դարիդուսը վաղում իմ,
Կանգնում իմ ու հաղում իմ.
Սարաբի վուրթին մեռնի,
Թե չեմ, յես քեզ ուզում իմ:

ԹՄԿ 60

«Կանաչ տեղը բաղում եմ» և
«Քեզ եմ արել, մաղում եմ»,
Տես՝ Կանաչ տեղը բաղում եմ:

1835

Վա՛յ վա՛յ վա՛յ վառվում եմ,
Վա՛յ վա՛յ վա՛յ հալվում եմ,
Հալվում, վառվում եմ:
(Կրկնակ)

ՀՄԽԱ 33

1836

Յես սարդարների թայ եմ,
Նազանի յարի փայ եմ.
Զատկի նախշուն հավկիթ ես,
Քեզ ծոցումըս կըպահեմ:
ՏԽ 219

1837

Սերիդ ձեռին գերի յեմ,
Ուշ ու մըտքով թերի յեմ.
Շատերըն ենպես գիտեն,
Թե յես անբան վերի յեմ:
ՏԽ

1838

Երեկան երթալու յեմ,
Քերական կարդալու յեմ.
Յես ի՞նչ կ'ենեմ քերական,
Յարըս տառը տարեկան:
ԱԶ 387

1839

Յես աղջիկ եմ, ալլու յեմ,
Նըշանլու յեմ, բելլու յեմ.
Աննա խաթրիս մի՛ դիպնիր,
Ղարբիբ եմ, դընալու յեմ:

1—2. Աղջիկ եմ, ու ալլու յեմ.

Աղաբ եմ ու բալլու յեմ:

3 4. Յերբ որ դացի են տունը,

Ամենիցն ել բալլու յեմ:

ԱԸ 137

3 4. Են տունը յես հարս կ'երթամ:

Վարակը չենլիկ կըգտնեմ:

ԱԴ 163

1—4. Յես աղջիկ ենք, բելլի ենք,
Նըշանլու ենք, տելլի ենք:

ՀՀ 321

1840

Իմա՞լ ենեմ, իմա՞լ ենեմ, իմալ
ենեմ (անեմ),

Սարեր ձուն ա, չիվարել եմ,

Յար պըստիկ ա, մոլորել եմ:

(Կրկնակ)

ՀՄԽԲ 31

2. Գյաղուկ ձուն ա, չիվարել եմ:

Իմա՞լ անիմ, իմա՞լ անիմ,
Գացինք ձյունի, մալուկեր իմ,
Ճեար ոլլատիկ ի շիվարեր իմ:
ԲՆԱ 569

Յես ի՞նչ ենեմ, յես ի՞նչ ենեմ,
Մարս պըստիկ եր, շիվարեր եմ,
Սարեր ձուն եր, մալուկեր եմ:
ԾՎ 40

Իմա՞լ ենեմ իմա՞լ Լնիմ, իմա՞լ ենեմ:
Սարեր ձուն ա, շըվարեր եմ,
Ճար պըզտիկ ա, մալուկեր եմ,
Հետրո չի դա, առնեմ փախնիմ:
ՎՄԲ 30

Վոր ոլիճիկ Լ, իմա՞լ Լնիմ,
Գյաղուկ ձուն Լ, շիվար ենեմ:
ԱԵ 205

Իմալ ենիմ, իմալ չենիմ,
Յարրս պըստիկ ա, շիվարեր իմ:
ՀԺԵ 61
Տես՝ ես իրիկուն կիրակմուտ ա:

1841

Յես մի գյունարախան եմ,
Շորաղյալու իշխան եմ.
Իշխանություն թարկ երի,
Մարալի հետ խաղ երի:

1842

Նանի ջան, յես մարդ կ'անեմ,
Գեչ մարդին նամարդ կ'անեմ.
Իե փեսեղ հերտա գա վոչ,
Կընըստեմ ու դարդ կ'անեմ:
ԱԺԱ 58

1843

Մըեր (մեր) կըրակը Թիթ (թեթ)
կ'անիմ,

Մըեր ոթաղը փարչ կ'անիմ,
Վըեր (վոր) դիդեմ՝ յարրս կյամ ա.
(գալիս Լ),
Ճըրան ճըրաքյ (ճրաք) կ'անիմ:
ԱԺԲ 32

1844

Սանդ կըծեծեմ, թախկ կ'անեմ,
Մաշիկն ոտիս լախ կ'անեմ.

Տըղա, շատ շատ չեն խոսա,
Մուկն ըռեխեղ կախ կ'անեմ:

1 3 4. Սանդ կըծեծեմ, խաղ
կ'անեմ...

Այ տղա, դու շատ մի՛ խոսալ,
Մուկն ըռիցդ կախ կ'անեմ:

ՔՀ 162

123. Այ խաղ կ'անեմ, խաղ
կ'անեմ,

Քոչը վոտիս լախ կ'անեմ:
Այ տըղա, հերիք խոսա:

Այ ախ կ'անեմ, ախ կ'անեմ,
Քոչը վոտաս (վոտես) լախ
կ'անեմ.

Այ տղա, հերիք ա խոսաս,
Մուկն ըռեխաղ (ռեխեղ) քաշ:
կ'անեմ:

ԱԶ 377

1845

Բաղ հմ քըցել, բաշ կ'անեմ:
Շարաթը բիթուն բաշ կ'անեմ.
Ազիդիս ինձի տըվեք,
Գըլուխն ոսկե շար կ'անեմ:

ԲՄ 135

1846—7

Տանըս տակին հունձ կ'անեմ,
Մանգաղս կոտրեմ՝ հո՞ւնց կ'անեմ.
Վոչ Թան կըտան, վոչ մաժուն,
Սիրտըր կ'երվի, հո՞ւնց կ'անեմ:

ԱԶ 382

1848

Մեր արտուած հոնձ կ'անիմ,
 Ձինըս կոտրե՝ հո՞ւնց կ'անիմ.
 Վրեր իմ յարը մընտս ընգնե,
 Բա են վախտը հո՞ւնց կ'անիմ:

ԱԺԸ 32

[3 4. Վոր իմ յարս միտս ընկնի,
 Բա են վախտը վո՞ւնց կ'անիմ:]

1849

Տանըս տակեն հոնձ կ'անիմ,
 Ձինըս կոտրե՝ հո՞ւնց կ'անիմ.
 Վրեր իմ յարը քյընի Բաթում,
 Միենակ ըստեղ հո՞ւնց կ'անիմ:

ԱԺԹ 88

[Տանըս տակին հոնձ կ'անեմ,
 Մանգաղս կոտրի՝ վո՞ւնց կ'անեմ.
 Վոր իմ յարը գնա Բաթում...]

Տես՝ Տեմանց արեղը հոնձ կ'անիս
 (կ'անես):

1850

Միպտակ դառը մատաղ կ'անեմ,
 Հոգիս ել տեղահան կ'անեմ.
 Մենակ դու ինձ մի ջան առա,
 Յես աշխարհը տակով կ'անեմ:

ՏԽ 160

1851

Սարեն կըգամ, սեյրան կ'անեմ,
 Ձորեն կըգամ, երան կ'անեմ.
 Իորոս կընկան աշտով կ'անեմ,
 Գագ ըմ կ'ուզեմ, դու նազ կ'անես:

ՀԺԵ 59

1852

Ջրրի համբեն աշ կ'անեմ,
 Ճերմակ դեյրեն քաշ կ'անեմ.
 Կորի գընա, շան տըղա,
 Քեզի հալումաշ կ'անեմ:

234. Սիպտակ դեյրա քաշ
 կ'անեմ,

Յես ես պի՛նի տեղովը

Մեր դըռան քեզ հալումաշ
 կ'անեմ:

2 3. Սիպտակ դեյրեն քաշ
 կ'անեմ.

Շան տըղա շատ մի՛ հաշի
 (հաշա):

ԱՖ 347. ԲՍ 137

Հմա. Ջուրը կ'երթաս, յերիշ
 կ'անես.

1853

Ժամի դուռը աաշ կ'անեմ,
 Մահուդ չուխես քաշ կ'անեմ.
 Շան աղջիկ, շատ մի՛ հաշի,
 Քեզի հալումաշ կ'անեմ:

1854

Աշխարհի մալն ի՞նչ կ'անեմ,
 Սրի քեզ սարը հանեմ.
 Թե թեվերըս բեզարեց,
 Գըլխիս վըրա կը տանեմ:

ՏԽ 172

1855

Սարերի սինձն ի՞նչ կ'անեմ,
 Կաթնով բրբիճն ի՞նչ կ'անեմ.
 Բող իմ սիրածն ինձ տան,
 Վասկին (ու) երծաթն ի՞նչ կ'անեմ:

ԱԺԱ 61

Տես՝ Սարերի սինձը ի՞նչ ա:

1856

Գընամ սարեր, վորս կ'անեմ,
 Քարեր(ը) գրլխիս բարձ կ'անեմ.
 Հարցնում եմ քեզ, բարձըս սար,
 Կորցըրեի եմ ջեյրան յար:

ԱԺԱ 52

1857

Կ'երթամ խանին դաա կ'անեմ,
 Մեծ առնը բարբադ կ'անեմ:

ԺԽ 7

Տես՝ Կեսուր ինձի գըրկիբ ի:

1862

Թագավորին դատ կ'ենենք,
իմ ազգեր ազատ կ'ենենք:

ՓՇ 73

1858

Մուրբ Կարապետ ուխտ կ'անեմ,
Ծամերըս ջուխտ ջուխտ կ'անեմ.
Իմանամ՝ ինձ չես առնի,
Կ'երթամ, մոլլին թողթ կ'անեմ:

ԱՖ 345. ԲՍ 141

1. Աստվածածին ուխտ կ'անեմ,
Տես՝ Մաղկըվանք ուխտ եմ երի
(արեւ):

1859

Վարդի տակին կար կ'անեմ,
Վարդը պոչից կախ կ'անեմ.
Յես ես պիծի տեղովրս,
Քեզ հալումաչ կ'անեմ:

ԱԶ 382

Հմամ. Զրի ճամբեն աչ կ'անեմ:

1860

Վարդի տակին կար կ'անեմ,
Քոռ (վ. սեմ) ազոավին քար կ'անեմ.
Շան տրդա, շատ չես խոսա,
Սեմ շըներին թայ կ'անեմ:

1. Կաջաղակին (վ. ճնճղուկ-
ներին) քար կ'անեմ:

Տես՝ Զեր տան տակին վար կ'անեմ:

1861

Մեր տան տակեն կար կ'անեմ,
Ասընդըս կոտրե հո՞ւնց կ'անեմ.
Նամարդ յարըս վըեր տոն կյա,
Բիւլրիւ ծենը յեր կ'անեմ:

ԱԺԸ 32

[Մեր տան տակին կար կ'անեմ,
Ասեղս կոտրի՝ վո՞նց կ'անեմ.
Նամարդ յարըս վոր առն գա,
Բըլրոււ ձայնըս վեր կ'անեմ:]

Եյվանումըս կար կ'անեմ,
Մեր ղըչերին քար կ'անեմ.
Հասկանամ թե յարս ա գիւմ,
Կարս ձեռքիցս թիւլ կ'անեմ:
ԱԶ 379

[3 4. Իմանամ թե յարըս գալիս ե,
Կարս ձեռքիցս թող կ'անեմ:]

1863

Հով ծառի տակ վար կ'անեմ,
Իմ բոյ քո բոյ բար կ'անեմ.
Շապիկդ դարահի կ'անեմ,
Դալմեն քո սրբտով կ'անեմ:
ՎՍԲ 56. ՎԺԵ 7

1864

Զեր տան տակին վար կ'անեմ,
Զար ազոավին քար կ'անեմ.
Թող իմ սիրածն ինձի տան,
Գըժությունըս թարկ անեմ:
ՀՄԽԱ 41

1 3 4. Մեր տանը յես վար
կ'անեմ...
Թե իմ սիրածն ինձի տան,
Գըժությունըս թարկ կ'անեմ:
ԱԳ 102

4. Ծըռությունըս թարկ անեմ:

Մեր տան տակին վար կ'անեմ,
Զալ ազոավին քար կ'անեմ.
Թե իմ սիրածը ինձ տան,
Գըժությունըս թարկ կ'անեմ:
ՔՀ 166. ԲՍ 122.
ՏԽ 150. ԱԵ 200

Մեր տան տակը վար կ'անեմ,
Զալ քչեղակին քար կ'անեմ.
Վոր իմ սիրածին ինձ տան,
Պիլությունըս թարկ կ'անեմ:
ԱԳ 267. ԲՍ 146

Նախըրգրենն վար կ'ենենք,
Գոռ անծեղան քար կ'ենենք,
Իմ հեր քե ազջի չի տա,
Ջահելություն թարկ ենենք:

ՀՀ 320

Ետառտակին վար կ'անեմ,
Չալ ազոսային քար կ'անեմ.
Իմ սիրածը ինձ տրվեք,
Եկելությունըս թարկ անեմ:

ԱԴ 168

124. Ծառի տակը կար կ'անեմ,
Են զըչերին քար կ'անեմ...
Գըժությունըս թարկ անեմ:

1—4. Ծառի տակին կար կ'անեմ,
Սիրած յարին քար կ'անեմ:
ԿԺԵ 5

Վանքի յետեվ վար կ'անեմ,
Ագոսպներին քար կ'անեմ.
Իմ սիրածին ինձ տրվեք,
Ծըռությունըս թարկ անեմ:

Հմմտ. Վարդի տակին կար կ'անեմ:

1865

Գետի տակին լվաց կ'անեմ,
Սիպտակ գոչլա բաց կ'անեմ.
Սըրտիս սիրած լավ տրդին
Աչք ունքով իմաց կ'անեմ:

1. Սիպտակ ղէյրես (վ. երես)
բաց կ'անեմ:

ԱԴ 115

Հմմտ. Դու կայենէ ես, լվաց կ'անեմ:

1866

Սեվ ղոչը մատաղ անեմ,
Աղջիկ, քու չարը տանեմ:

Քեզ վոր մի չար զաւակ դա,
Են վախոր յես վոնց անեմ:
ՏՅ 250

1867

Մածուն բերեք, թան անեմ,
Ջանըս քեզ ղուրբուն անեմ.
Դու նըստի մարգազ գրվիս,
Յես քու եչիին բան անեմ:

1868

Դեմ աղոթբան խաչ անեմ,
Թըչնամու դեմ չանչ անեմ.
Ձեւըս գըցեմ վըրովը,
Մի երեսը պաչ անեմ:

ՀՄԱԼ 13

234. Դուչմանի դեմ չանչ անեմ,
Ձեւըս քըցեմ վըրովը,
Մի երեսը պաչ անեմ:

ՏՅ 201

1869

Յես վարդ եմ, վարդ ի՞նչ ընեմ
(անեմ),

Վարդին տերեփն ի՞նչ ընեմ.
Իմ յարըս ուրիշ երկիր,
Ելլեմ տեներն ի՞նչ ընեմ:

ԲՆԱ 623

1870

Տեներն ելնեմ, ի՞նչ ընեմ (անեմ), —
Վարդի տերեփ չորցընեմ.
Յես պըզտուտիկ հարսնուկ եմ,
Մորվոք եքիկն ի՞նչ ընեմ:

ԲՆԱ 623

Տըներն ելլամ, ի՞նչ ընեմ, —
Վարդ, մանիշակ չորցընեմ.
Յես պըզտուտիկ հարս մին եմ,
Մորվոք երկին ի՞նչ ընեմ:
ԲՆԲ 632

1871

Ոսկի, մարջան ի՞նչ անեմ,
Սարգարի քոչքն ի՞նչ անեմ.
Մե իմ յարիս ինձ տըվեք,
Եւ Ղըզըլբաշն ի՞նչ կ'անեմ:

ԲՄ 158

1872

Բող ձի յեմ, նալն ի՞նչ անեմ,
Սիրունը եմ, խալն ի՞նչ անեմ.
Սրտով սիրածիս առնեմ,
Աշխարհի մալն ի՞նչ անեմ:
3. Սըրտով սիրածըս ըլնեք:

Ալ ձին նալը ի՞նչ կ'անի,
Սիրունը խալն ի՞նչ կ'անի.
Սիրածը սըրտով ըլնի,
Աշխարհի մալն ինչ անի:
ՔՀ 179

Բող ձիան նալն ի՞նչ անեմ,
Սիրուն եմ, խալն ի՞նչ անեմ,
Սըրտով սիրած յարս ըլնի,
Դունիադա մալն ի՞նչ անեմ:
ԱԲ 339

Ալ ձիուն նալն ի՞նչ ենե,
Ըռունդը խալն ի՞նչ ենե.
Սիրունը սըրտովս ըլլիր,
Աշխըքի մալն ի՞նչ ենե:
ԱԳ 91

Սիպտակ ձին նալն ի՞նչ կ'անե,
Սիրունը խալն ի՞նչ կ'անե.
Յարըն վոր յարին սիրե,
Ասուպիսն ի՞նչ կ'անե:

ՔՀ 164

2. Վարսոս խալն ի՞նչ կ'ենի:
ԱԴ 170

3 4. Յարը վոր յարին սիրի,
Ասեւլըսին ի՞նչ կ'անե:

Սպիտակ ձին նալն ի՞նչ կ'ոնե (կ'անե),
Սիրունը խալն ի՞նչ կ'ոնե.
Պառավ ձին դարին ի՞նչ կ'ոնե,
Պառավը յարն ի՞նչ կ'ոնե:
ԹՄԿ 64

Սպիտակ ձին նալն ի՞նչ կ'անի,
Սիրունը խալն ի՞նչ կ'անի.
Քեզի սիրող իզիթը
Աշխարհի մալն ի՞նչ կ'անի:
ԹՄ 114. ԲՄ 123

4. Դիւյնիի մալն ի՞նչ կ'ենե:
ԱԴ 168

Բող ձին ի՞նչ անըմ նալը,
Խորտոն ի՞նչ անըմ խալը,
Յես սիրեր եմ, յես կ'առնեմ,
Ի՞նչ անեմ զալմաղալը:
ՀԺԵ 122

Տես՝ Երկեն դամը աւելե եմ:

1873

Քընել եմ, քուն ի՞նչ անեմ,
Զառ վարազ տունն ի՞նչ անեմ.
Սըրտով սիրածն ինձ տըվեք,
Շատ ել ու գյունն ի՞նչ անեմ:

1874

Նուռ կ'ողորկես, նուռն ի՞նչ անեմ,
Սիրողը կըրակով կրմաչվեմ.
Յես բիլա քեզ ումըն ի՞նչ անեմ,
Աստըվորիս մալն ի՞նչ անեմ:
ՎՍԲ 41

1—3. Նուռ կ'որորկես, նուռն
ի՞նչ անեմ,

Յես բիլա քե ումընն ի՞նչ անեմ:
ՊՎ 95

Տես՝ Դու կըքելես հետ ծովու
ափուն:

1875

Նաւու կընամբխի, յես ի՞նչ անեմ,
Քյո շորորած գյալ ի՞նչ անեմ.
Հետ արե, եղնի՛կ, հետ արե,
Դարդ չո՜նեմ, դարդին տեր արե:
ՀԺԵ 54

Տես՝ Դու կըքեղես հետ ծովու
ափուն:

1876

Դարդըս շատ ե, յես ի՞նչ անեմ,
Ջահիլ-փիվան՝ վո՞րը տանեմ,
Չորս տարին յե՞րբ գըլուխ հանեմ:
(Չինվորի)

ՏՆ 116

1877

Վարդ եք տալիս, ի՞նչ անեմ,
Մարգարիտը ի՞նչ կ'անեմ.
Նարիս բերեք, վոր տեսնեմ,
Ալ աղլուխը ի՞նչ կ'անեմ:
ԲՄ 124

1878

Տախտ ըմ կյիւտալ, հաւան ըմ,
Յես իմ կըլխու դըվան ըմ.
Ա՛ հար, ա՛ մար, խոսել մի՛ք,
Յես են տղեն հաւան ըմ:
ԱԺԹ 87

[Տախտ եմ կիտել հաւան եմ,
Յես իմ գլխու դիվան եմ.
Ա հայր, ա՛ մայր, խոսիլ մի՛ք,
Յես են տղին հաւան եմ:]

1879

Ա՛յ հաւան եմ, հաւան եմ,
Մեծ կարպետին խաւան [խաւից] եմ.
Նլ գիտա, ալամ գիտա,
Յես են յարին հաւան եմ:

ԱԳ 264

4. Յես են յարին հաւան չեմ:
ԲՄ 151

4. Յես են տղեն [տղին] հաւան ըմ:
ԱԺԸ 28

1880

Հաւան ըմ, հաւան ըմ,
Մեծ կըրպետին խաւան ըմ.
Ա՛դա, կ'ողի հարիւրը խոսե,
Յես քեզ սըրտանց հաւան ըմ:
ԱԺԸ 28

[Հաւան եմ, հաւան եմ,
Մեծ կարպետի խաւան եմ.
Ա՛դա, կ'ողի հարյուրը խոսի,
Յես քեզ սըրտանց հաւան եմ:]

Հմմտ. Մալք եմ սարքել, հաւան
չեմ:

1881

Աղջի, քու չարը տանեմ,
Քու սիրուդ ինձ կըսպանեմ.
Դու իմ խոսքին ականջ դիր,
Յես մորըդ հաւան կ'անեմ:
ՀՄՆԱ 28

3. Դուն իմ խոսքիս կամ արքի:
ՊՄՎ 108

4. Նանիդ ըռաղի կանեմ:
ՏՆ 180

1882

Առաւոտուն քե բաղչեն տանեմ,
Վարդ քաղեմ շաղթերն ի վերեն.
Անչամ են վարդով քո իրես զարնեմ,
Չում վարդաջրով իրես լըվանամ:
ՎՍԱ 51

Տես՝ և... սեյրան տ'ենեմ:

1883

Մառից ընկած ծիրան եմ,
Տիրացու չեմ, գիր անեմ.
Թամամ ոխտը տարի յա,
Երեսից նիգյարան եմ:

ՏՆ 191

1884

Կայնե՛ սեյր անեմ, սեյր անեմ,
Մարալ բոյիդ յես հեյրան եմ:
(Կրկնակ)

ՋՔ 20

Արի՛ կայնի, սեյր անեմ,
Քու ջամալիդ հեյրան եմ.
Դու վոր մի մարալ դստար,
Իմացիր՝ յես ջեյրան եմ:

ՏՆ 191

Կայնի՛ սեյր սոնեմ, սեյր անեմ,
Իոյիդ հեյրան եմ, հեյրան եմ:

ՏՆ 86

1885

Գարունը բամբակ ցանեմ,
Սմառը քախտն անեմ,
Աշունքը չանաք անեմ,
Թար ջան, մաջալն ըլնի՝ քեզ
կ'առնեմ:

ԿԺԵ 49

1886

Մարդիս մեջ ոեհան ցանեմ,
Հատերը մին մին հանեմ.
Տեսնեմ՝ աղբերս գալիս ա,
Ռեհանը փեշքեշ տանեմ:

1887

Ելնիմ սարը, վո՞նց անեմ,
Քարը գըլխիս բարձ անեմ.
Նա եթող կա, նա գալող.
Խարիբ յարին խարցընեմ:
ՀԺԵ 110 հա.

1888

Ալիբ մաղեմ, թեփ անեմ,
Մեր չըվանին կյափ անեմ.

Յես դու մի բազում պիտինք,
Չուա լիսը քեփ անենք:

ԱԶ 372

Տես՝ Ալուբ մաղեմ, թեփ կըգա:

1889

Ծաղիկ, յես քու ալեն եմ,
Սուփրի միջի ծալեն եմ.
Գա՛լդ ի՞նչ ե, դընադ ի՞նչ ե,
Մազյար քո մասխարե՞ն եմ:
2 3. Վարդի միջի թառեն եմ.
Ջանան, հար յե՞րբ երթաս, դաս:
123. Ծաղիկ, յես քո ծառեն եմ.
Տեփրի միջի թառեն եմ.
Տարին մի հետ ես գալում:
ԱԲ 338. ԲՄ 153

1890

Որդակ եմ ու դյուլեն եմ,
Ջեյրան եմ ու չոլեն եմ.
Ծաղկի միջի աղջիկ եմ,
Սարերը սեյրան կ'անեմ:

Իմա՛լ ենեմ, իմա՛լ ենեմ,
Տես՝ ... անեմ:

1891

Երեվանու հողեն եմ,
Նախճըվանու կողեն եմ.
Մառի տակի կայնողն եմ,
Շեկ աղլըկա առնողն եմ:
ԱԶ 387

1892

Ծաղիկ, յես քո ծառեն եմ,
Վիճկի միջի թառեն եմ.
Քամին տըվա՛վ, վեր քըցեց,
Վաթանըս մոլորե՛լ եմ:
ՀԺԵ 121

Ծաղիկ ծաղկաճորեն եմ,
Մենձ բազի խընձորեն եմ.

Քամին տըվեց, վե քըցեց,
Վաթանըս մոլորել էմ:

ԱԲ 337

Խընձոր եղել հասել էմ,
Բըլբուլի հետ խոսել էմ:

ԺԽ 61

1. Մեծ բազախընձորեն էմ.
3. Քամին տըվեց, վեր ընկա:
Տես՝ Մաղիկ, յես քո ալեն էմ:
Մաղկեվանքա ձորեն էմ:

1. Կաղզվանու ձորեն էմ:
ԱԴ 171

1893

Յես Կարծազու փոսեն էմ,
Գողազ սարի դեսեն էմ.
Մուժղա տարեք քո մորը,
Յես քու նանի փեսեն էմ:

ԱԳ 93. ԲՄ 147

Յես աս գեղի ցորենն էմ,
Ոսա բաղու խընձորեն էմ.
Խընձոր եղե հասեր էմ,
Բիւլբուլի պես խոսեր էմ:

ԱԳ 93. ԲՄ 146

1898

1894

Տ'ելնեմ սարեր, սեյրան տ'ենեմ
[պիտի անեմ].
Տ'իջնեմ կալեր, հեյրան տ'ենեմ.
Միրող չունիմ, պատճառ կ'ենեմ,
Ազաբ լաճու խոգին խանեմ:
Յես քե մեռնիմ, ապտալի ծուռ,
Բաս ա կան դաս չիվար ու ծուռ:
ՀՀ 305

Կաղզրվանի ձարեն էմ.
Մեծ բաղի խընձորեն էմ.
Դիար գիար կորել էմ,
Յարոջմենեն ջորել էմ:

ԱԸ 136. ԺԽ 62

1899

1896

Կաղզմանա ձորեն էմ,
Մո՛ տղա, տղա, մեր մշակ,
Գյուլ բաղի խընձորեն էմ,
Արե՛ քաղենք մանուշակ:

Յես Կյորիսի ձորան էմ,
Մեծ բաղի խընձորան էմ.
Ոսբար տարեք իմ յարին,
Ուլքա ուլքա կորալ էմ:

ԱԳ 268. ԲՄ 139

3. Ոսբար ըրաք են յարին:
ԱԳ 269

1896

Մաղկեվանքա ձորեն էմ,
Մեծ բաղի խընձորեն էմ.
Ուրիշ յար պիտի չառնեմ,
Հին յարի դարդով մեռնեմ:

ԺԽ 61

1. Մաղկեվանքա ձորեն էմ:

Յես Ըղեքա ձորեն էմ,
Աւմալա խընձորեն էմ.
Ոսբար տարեք իմ նանին,
Իլում իլում կորել էմ:

ԱԸ 142

1900

1897

Յես ես գեղի ձորեն էմ,
Մեծ բաղի խընձորեն էմ.

Յես Գորիսին ձորան էմ,
Մեծ բաղին խընձորան էմ.
Խընձոր կըծեմ, թու անեմ,
Մեջին հարուր կու անեմ:

ԱԴ 115

1904

1901

Ալազյազու ձորեն եմ,
Շորազյալու հողեն եմ.
Շորազյալ, հողիդ մեռնեմ,
Մեծ բաղի խընձորեն եմ:

Կաթնըս տաքցընեմ, վեր դընեմ,
Ինձ մին դեռլար յար ունեմ.
Շատ ու խըրիկ խոսալ մի,
Ամեն մազիս անր ունեմ:

ԱԶ 380

1902

1905

Կողղըվրնու ձորեն եմ,
Մեծ բաղի խընձորեն եմ.
Քամին զարկեց, վե գըցեց,
Անդետ մարդը վերցըրեց:
ՀԺԵ 119

Մարջան գլխինիս խոռնըն եմ,
Բագլար բեգլին թոռնըն եմ.
Քյեցեք ըսեցեք թըվեոսին,
Վերը յես աչի կոռնըն եմ:

ԱԺԸ 31

1906

3—4. Խընձոր թալեմ, արի տար:
ՀԺԵ 139

Տես՝ Տարին տասվերկու ամիս:

1903

Շես հողերի տուխտըն եմ,
Լիքը ֆորերի կուխպըն եմ.
Այ դալամ քաչող տըղա,
Մընդանըդ ծերի թուղթըն եմ:
ԱԺԱ 52

Ծաղկեվանքու ձորեն եմ,
Մեծ բաղի խընձորեն եմ.
Գրնա, գընա, հետիդ եմ,
Կարմիր խընձոր գոտիդ եմ:
ԺՆ 61

1907

Դարդըս հալեմ, հալցընեմ,
Ճըրագ ածեմ, կըպցընեմ.
Իմ նանը ճանդըս դըցեմ,
Իմ դարդն ասեմ, լըցցընեմ:
ԱԶ 379

1—4. Ծաղկըվրնու ձորեն ինք,
Մեծ բաղի խընձորեն ինք:
ՓՇ 74

1908

Հալեմ, հալեմ, հըլցընեմ,
Ճըրագն ածեմ, գըրցընեմ.
Բաքվից եկողներ, ձեզ մատաղ,
Կացեք, իմ յարից հարցընեմ:
ԱԴ 114

Յես ես գեղի ձորեն եմ,
Խաս բաղչի խընձորեն եմ.
Կարմիր խընձոր գոտիդ եմ,
Ուր վոր երթաս, հետիդ եմ:
ԺՆ 61

1909

2 4. Մեծ բաղչի խընձորեն եմ...
Գրնա, գընա, մոտիդ եմ:
3 4. Կարմիր խընձոր ջեբըդ եմ,
Ուր որ կ'երթաս, հետըդ եմ:

ԱԳ 93

Թըռի՛, Թըռի՛, Թըռցընեմ,
Սեվ հավի միս կերցընեմ,
Ազարբաշուն հառցընեմ:
(Որոր)

ԱԸ 20

Տես՝ Գընա, գընա, հետիդ եմ:

Թըռե՛, Թըռե՛, Թըռցընեմ,
Սեվ հավու միս կերցընեմ.

Արաղ, գինի խմցընեմ,
Կարմիր չորեր հագցընեմ:
ՓՇ 76
Թրուի՛, Թրուի՛, Թրուցուցեմ,
Ոնկ հալու միս կերցուցեմ.
Կարմիր գինի խմցուցեմ,
Ծառի հովին քընցուցեմ:
(Որոր)

ԱՆ 185. ԲՍ 158

1910

Թեվրդ Թեվիս մոտցընեմ,
Ձեռդ ձեռիս կըպցընեմ.
Մի կերպ դուս արի տանից,
Բալքամ Թաքուն Թըռցընեմ:

1911

Փուք տամ քամուն, չորցընեմ,
Իրկվան արի՛, հագցընեմ.
Կարմիր խընձոր կերցընեմ,
Դեղին ջրեր քընցընեմ:

1912

Ձեմ գիտե, իմ անուշ քուն քընեմ,
Թե՛ երթամ, յարոջ խաթըն առնեմ.
Քունն երթա, ելրմ կու գա,
Յարն երթա, վախնամ թե չիգա:
ՎՍԱ 44

1913

Արգեվ կուգա, սերին եմ,
Ուսուլ բոյիդ մայիլ եմ.
Հոգիդ որ առդ մընա նը՝
Ձի տեանեւուս դեիլ եմ:
ԲՆԳ 635

... Կըլնեմ, տես՝ կըլնիմ, բլիմ:

1914

Սար, սար, սարերու գլուխ եմ,
Լեվոն-Սամոնի քուրն եմ:
(Կրկնակ)
ԱԸ 439. ԺՆ 23

Սա՛ր, սա՛ր, յես սարերի ծաղիկն եմ,
Յես Լեվոնի քուրիկն եմ:

ՀՄԱ 17

Տես՝ Մանդր Թուփ ա ըռհհան:

1915

Պուճուր աստըծու գառն եմ,
Թուփչու չինարի ծառն եմ.
Խնչ լալութին քեզ անեմ,
Վոր քու խաթրը յես առնեմ:
ԱԺԱ 59

1916

Հորըս տան միջի ծաղիկն եմ,
Աղջիկների ձընծաղիկն եմ.
Իմ ես սիրուն գյորքյամովըս
Տըղերանց գըլիի Թառլիկն եմ:
ՏՆ 239

1917

Աղջիկ, քեզ մաշիկ առնեմ,
Մաշկի տակ նալչա գարկեմ.
Արի, վարսո, գընա, վարսո.
Արի քեզ դեյրա առնեմ,
Սաղաֆ կոճակով չարեմ:
Դուն եղմիս ինձի հարսո:
ԱԵ 204

Աղջի՛, արի դալմա առնեմ,
Դալմի պիւրո սիւրմա կարեմ:
— Ձեմ ուզի, դադո՛, չեմ ուզի,
բարո՛,
Դարդիցըս խարար տուր, բարո՛.
Աղջի՛, արի ճըզմա առնեմ,
Ճըզմի տակեր նալչա գարնեմ:
— Ձեմ ուզի, դադո, և այլն:
ՔՄՎ 21

6. Ջըզմի բոլոր նալչա գարնեմ:
ՀՄԽՅ 30

1918

Աղջի՛, արի ֆաս առնեմ,
Ջորս բոլոր ոսկի չարեմ.
Աղջիկ, յար անննֆ, յար անննֆ,
Յարալու սըրսիս մար անննֆ:

Արի քեզ կուրտուկ առնեմ,
Բոլորը շերիդ կարեմ:

Աղջիկ, յար ամենի, և այլն:
ԱՆ 204

Աղջիկ, արի քեզ ֆաս առնեմ,
Ֆասի բոլոր ոսկի շարեմ:

— Չեմ ուզի, դադո՛, չեմ ուզի,
բա՛բա,

Դարդիցըս խաբար տուր, բա՛բա:
ՀՄԽԲ 30. ՔՄՎ 20

(Այս և մախորդ խաղերն իբրև ամբողջական յերգեր ուրիշ փայտակներով տե՛ս մույն ՀՄԽԲ 30. և ՔՄՎ 20):

1919

Գրնացած ճամբիդ մեռնեմ,
Շորոր տալուդ յես մեռնեմ.
Ոխտը տարի վոր ժընաս,
Գըլուխըս վըկա, քեզ կ'առնեմ:
ՏՆ 247

1920

Քո բոյ-բուսաթիդ մեռնեմ,
Նոր գալած բեխիդ մեռնեմ.
Երեք որ ե չեմ տեսել,
Ոխտը տարի յե գիտեմ:
ԱՆ 20

1921

Տաս ոսկանոց չալիդ մեռնեմ,
Լավո՛ ջան,
Չե՞ դիւ կ'ասեր՝ յես քե կ'առնեմ,
Լավո՛ ջան,
Քեզ ել կ'առնեմ, սարեր կ'ենեմ,
Լավո՛ ջան,
Դիարբեքըր փոշուդ մեռնեմ,
Լավո ջան:
ԾՎ 49 հտ.

1922

Ոսկի խանչալիդ մեռնեմ,
Արծաթ (ու) բուզ վրեդ քաշեմ.
Հեռու կաննած առջեվիցըդ,
Չուր յե՞րբ, առա, քեզ աշեմ:
ԲՄ 148

1923

Քո կերած քեխիդ մեռնեմ,
Նոր ծըլած բեխիդ մեռնեմ.
Մենակ քընել սուլրել ես,
Քու պառկած տեղիդ մեռնեմ:
ՏՆ 246

1924

Աղբեր, արածիդ մեռնեմ,
Գինուդ կարասիդ մեռնեմ.
Ճամբա եթող չեկ աղբեր,
Սըրտի մուրազիդ մեռնեմ:

4. Սըրտիդ մուրազին մեռնեմ:
ԱՖ 333

1925

Շապկու չըլապկիդ մեռնիմ,
Բոխախիդ խալին մեռնիմ.
Սալդատ չընկնիմ, քեզ կ'առնիմ:
ՀԺԵ 134

Հմմտ. Շըլապկիդ ծալին մեռնիմ:

1926

Թեզ տըված թեղիդ մեռնեմ,
Ման եկած տեղիդ մեռնեմ.
Իրեք որ ա տեհել չեմ,
Նոր ծըլած բեղիդ մեռնեմ:
ԱԺԱ 53

Թեզ կ'անես, թեղիդ մեռնեմ,
Նոր գալած բեղիդ մեռնեմ.
Իրեք որ ե չեմ տեսել,
Ման գալած տեղիդ մեռնեմ:

3. Եսոր յերկո՛ր չեմ տեսել:
ԱԳ 102

Քեխ քելած քեխիդ ղուրբան,
Նոր եկած բեղիդ ղուրբան.
Քանի՞ ընկնիս սար ու քար,
Ման եկած տեղիդ ղուրբան:

1927

Աղբեր, հանաքիդ մեռնեմ,
Ոսկե դանակիդ մեռնեմ,
Ճամբա երթող չեկ աղբեր,
Դուքան բազարիդ մեռնեմ:

ՔՀ 162. ՌՄ 91.

ԱԳ 91. ՏՆ 141

3 4. Գըղակըդ ծուռն ես դըրեկ,
Մառանու ակիդ մեռնեմ:

1928

Աղբեր, հանաքիդ մեռնեմ,
Ջուխտ ջուխտ դանակիդ մեռնեմ.
Գըղակըդ յան ես դըրեմ,
Արած դիվանիդ մեռնեմ:

ՀԺԵ 134

ԱԳ 265 «մեռնեմ» բառի փոխանակ՝
«դուրբան»:

1929

Հանեմ, հանաքիդ մեռնեմ,
Խանչալ-դանակիդ մեռնեմ.
Դեղ դըրած բեղիդ մեռնեմ,
Խինավուն ծամիդ մեռնեմ:

ՎՍԲ 63

1930

Շըլապիդ ծալին մեռնեմ,
Երեսիդ խալին մեռնեմ.
Մենակ քեզի չեմ ասում,
Յարան յուղալիդ մեռնեմ:

1931

Քաջուլիդ կալին մեռնեմ,
Երեսիդ խալին մեռնեմ.
Լըսել եմ՝ կարդացող ես,
Սաղմոսիդ ծալին մեռնեմ:

ՊՍՎ 105

1 4. Քանքուլիդ կալին մեռնեմ...
... Սաղմոսիդ կողին մեռնեմ:

ՏՆ 156

1 3 4. Քյանքուլին կալին մեռ-
նեմ...

Լըսել եմ՝ կարդացել ես,
Սաղմոսիդ կողին մեռնեմ:

ԱԴ 163. ՌՄ 88.

ԲՍ 124

1932

Կըտեր կայնողին մեռնեմ (դուրբան),
Գյաքյուլ սանրողին մեռնեմ
(դուրբան).

Ըսոր յարիս չեմ տեսեմ,
Յարիս տեսնողին մեռնեմ:

3 4. Եսոր յարիս տեսել չեմ,

Յարիս տեսնողին դուրբան:

Կըտեր կաղնողին մեռնեմ,

Աղլուխ բըռնողին մեռնեմ:

(Ը)սոր իմ յարը տեսել չեմ,

Իմ յար տեսնողին մեռնեմ:

ԱԺԱ 55

1933

Գինու կարասին մեռնեմ,
Յարի հավասին մեռնեմ.
Ինչ անեմ ռեսուրթյունը,
Երեսեկ թաղավոր մեռնեմ:

1934

Հանդիս հարսին մեռնեմ (մեռնիմ),
Գինու կարասին մեռնեմ (մեռնիմ).
Ճամբեքն աչող չեկ տըղա,
Սըրտիդ հավասին մեռնեմ (մեռնիմ):

ԱԳ 95

1 2 3. Առվիդ (վ. սարի)
արասին դուրբան,

Գինու կարասին դուրբան.

Ճամբից գալող չեկ աղբեր...

ՌՄ 91. ՏՆ 154

3. Ճամբիցը գալող աղբեր:

ՔՀ 163

Ջոյեն մըրասեն մատաղ,

Կյինուն կըրասեն մատաղ,

Ա՝ չըլու վըբը քըլնող տըղա,

Սըրտեդ հըվասեն մատաղ:

ԱԺԹ 87

1935

Մեծ սարի հովին մեռնեմ,

Շեկ տըղի բոյին մեռնեմ.

Մի տարի յա չեմ տեսել,—

Տեսնողի աչքին մեռնեմ:

ՀՄԽԱ 9

Ջուխտ սարի խովին մեռնեմ,
Թուխ տըղի բոյին մեռնեմ.
Հսոր խինգ որ չըմ տիսեր,
Տեսնողի աչիչ մեռնեմ:

ՀԺԵ 57

4. Իբ ազիզ Զանին մեռնեմ:

Ջուխտ սարի հովին մեռնիմ,
Շեկ գյաղի բոյին մեռնիմ.
Վեց որ, ոխտն որ չեմ տեսե,
Տեսնողի աչին մեռնիմ:

ԱԳ 103

Սարերի հովին մեռնիմ,
Շեկ յարիս բոյին մեռնիմ.
Յերեք որ ա չեմ տեսե,
Տեսնողի աչքին մեռնիմ:

ՎԺԵԱ 11

Ջուխտ ծառի հովին ղուրբան,
Շեկ տըղի բոյին ղուրբան.
Երկու որ ա տեհեւ չեմ,
Տեսնողի աչքին ղուրբան:

ԱԺԱ 59

3 4. Յես չեմ տեսել իմ յարը,
Իմ յար տեսնողին ղուրբան:

1—4. Սարերիի հովին մեռնիմ,
Շեկ յարոջ բոյին մեռնիմ:

ՎԺԵ 15

... Ծառ օն, քու բարին մեռնիմ,
Տես՝ Եդ ո՞ւտ եկավ եդ քամին:

1936

Ձեռքըդ տուր վոր քեզ բռնեմ,
Երեսըդ ղալածով քաշեմ:

Նա թող ճաքի, հերսը գա,
Յես պըտի քեզի պաշեմ:
ԲՍ 131

1937

Վարդ քըցի՝ ձեռնով բռնեմ,
Յարալու սըրտիդ մեռնեմ.
Քյուկիցը մի դո՛ւրս արի,
Բալքի հավասըս առնեմ:

ՏՆ 258. ԲՍ 136

1938

Գըլխիդ վերեվի սարն եմ,
Ունքերս իրար կըխառնեմ.
Կուռըս վըղովըդ բերեմ,
Ծոցիդ մեխակն առնեմ:

1 2 3. Գլխանդ երի սարն եմ,
Ունքերս ուրուր կըխառնեմ.
Կուռա ճտովդ բերեմ...

ԱԶ 378

12. Սարան [սարեն] վեր եկա
սառնը,
Ունքերս եր իւրուր խառնը:
ԱԶ 378

1939

Բաղիս միջին վարդ ունիմ (ունեմ).
Աղբորըս հետ դա՛րթուն իմ.
Արի՛, արի, Զան աղբեր,
Տես քանի՞ սեւ ղարդ ունիմ:

ԱԺԱ 51

1940

Եջմիածին կալ ունեմ,
Բըլբուլի պես յար ունեմ.
Շան թուլա, ուեթըդ գոցիր,
Քեզ պես յես հաղար ունեմ:
ԲՍ 150

1941

Ծառին տակը հեւ ունիմ,
Հում ապրեչում թեւ ունիմ:

Ծո մա'նչ, տավարը վար բե',
Յես քու վրբադ սեր ունիմ:

ԱԳ 95. ԲՍ 144

1 3. Ծառին տակը ել ունիմ...

Զորա'ն, տավարըդ քաշե':

ԱԳ 100

1942

Բերդի տակին ցել ունեմ,
Ըռանդ ըռանդ թել ունեմ.

Թելիկ-մեղիկ սարկավադ,

Դեռ քեզանից մեկ ունեմ:

ԱԺԱ 51

134. Բերդի գլուխ (վ. վ. միջին,
մեջը) ցել ունիմ...

Նադուկ-մադուկ սարկավադ,

Հալա քեզի մեկ ունիմ:

1- Հալիս կըտրին ցել ունիմ:

1 3 4- Ծառի տակ ել ունիմ...

Թելիկ-մեղիկ սարկավադ,

Յես քու վրբեդ սեր ունիմ:

ԱԴ 165

Սարի տակը ցել ունիս,
Ըռանդ ըռանդ թել ունիս.

Ավադ սարկավադ տըղա,

Ինձ առնելու մեկ ունիս:

Բերդիս կըտեր(ր) ցել ունեմ,

Ալ արբեչում թել ունեմ.

Թելիկ-մեղիկ սարկավադ,

Եես քեզանից մեյլ ունեմ:

ԲՍ 191. ՏՆ 154.

ԲՍ 123

123. Բերդիս կըտերի ցել ունիմ,

Ալ արբեչում թել ունիմ.

Թելիկ-մեղիկ սարկավադ:

ՔՀ 160

123. Հալիս կըտրին ցել ունիմ,

Զալ ապրեչում թել ունիմ.

Ջահիր-ջիվան սարկավադ:

ԱԳ 261

Հմտ. Աղջիկ, քո անուն Շուշան:

Հմտ. Սարեկները եկել են:

1943

Սարի տակը տուն ունեմ,

Մեջը վոսկե սուն ունեմ.

Դաշվի, կորի, շան տըղա,

Քեզ պես տառը շուն ունեմ:

4. Քեզի պես շրներ ունիմ:

ԱԿ 201

Յես մի պուճուր տուն ունեմ,

Մեջը վոսկի սուն ունեմ.

Շան տըղա, շատ մի խոսա, ✓

Քեզ պես ոխաը շուն ունեմ:

ԱԲ 345

Սարերումը տուն ունիմ,

Միջին ոսկի սին ունիմ.

Ա' շան տըղա, քիչ խոսա,

Քի պես հազար շուն ունիմ.

ԱԺԱ 60

Ալադյազը տուն ունեմ,

Միջին վոսկի սուն ունեմ.

Դաշվի, կորի, շան գաղա,

Հարուր քեզ պես շուն ունեմ:

1. Պղտիկ պղտիկ տուն ունեմ:

1. Յես (վ. ինձ) մի պղտիկ

տուն ունեմ:

3. Շան տըղա, շատ մի' հաչա:

Մեյ պուճուրիկ տուն ունեմ,

Ինձ ոսկի սուն ունեմ.

Ա' տըղա, բոլ ի խոսա,

Հազար քեզ պես շուն ունեմ:

ՀԺԵ 87

1944

Հաղանոցն ինձ տուն ունեմ,

Մեջը վոսկե սուն ունեմ.

Պաղիկ առ,— պատուի մասը,—

Յես բըրբուլի բուն ունեմ:

ՀՄԽԲ 25

3. Պաղիկ առ, պաղիկ տուր ինձ:

1945

Ինձ մի պուճուր տուն ունեմ,

Մեջը ոսկե սուն ունեմ.

Գաճն ու դերան բար պիտեր:

Սըրաով սիրած յար պիտեր:

ՀԺԵ 142

Փոստի փոստի տունն ունեմ,
Միջին վոսկի սյունն ունեմ.
Սյունը գերան, քար պիտեր,
Իմ ուղած յարը պիտեր:

ԱԶ 382

Տես՝ Ես աղներ, ծեփած տըներ,

1946

Ղարաֆիլ եմ, տալ չունեմ,
Ղոչ իգիթ եմ, յար չունեմ.
Յարըս եկավ, անց կացավ,
Ջահիլ եմ, խաբար չունեմ:

ՏՆ 240

2. Խառ իգիթ եմ, յար չունիմ:

ՌՄ 89. ԲՄ 130

234. Յես ջահիլ եմ, յար չունեմ:
Եկավ, կըչտովս անց կացավ,
Գեֆով եմ, խաբար չունեմ:

1947

Ղարանֆիլ եմ, յար չունիմ,
Ղոչ իգիթ եմ, յար չունիմ:
Ջըրերն եկավ առվըներ,
Գըրող խեղդի պառվըներ:

ԱԴ 169. ՌՄ 114

Տես՝ Ջուրն ե ելի առվըներ:

1948

Ըռհան եմ, տալ չունիմ,
Ես պըղտիկ եմ, ճար չունիմ.
Յարըս ձեռոցըս առին,
Ջեհել եմ, խաբար չունիմ:

ԲՆԳ 635

1949—50

Հիվանդ եմ, հալիկ չունիմ,
Կարիբ եմ, մայրիկ չունիմ.
Ընկեր եմ ծովուց որթան,
Ելլալու ճարիկ չունիմ:

ԲՆԱ 623

Հմմտ. Բաղչա ունիմ, բար չունիմ:

1951

Նանե, նանե, նան չոնիմ,
Մին քըթեու թըթո թան չոնիմ.
Կըթընիմ ջահիլ ջըվան,
Մին թային վաթան չոնիմ:

ԱԺԹ 86

1952

Յես չորան եմ, չուն չունեմ,
Աչխարհումրս տուն չունեմ.
Սիրուն աղջիկ, խիղճ արի՛,
Առանց քեզ յես քուն չունեմ:

ԱԺԱ 53

1953

Բլբուլ եմ, տուն չունիմ,
Շար, յա՛ր, տեղ չունիմ, բուն
չունիմ:

ԿԺԵ 32

1954

Յես ղարիբ եմ, տուն չունեմ,
Գիչերները քուն չունեմ.
Սաղ տարին ինձ ձրմեռ ա,
Մեկ որ ինձ գարուն չունեմ:

1955

Ռահան եմ, տերեվ չունիմ,
Շատ աղկեկ եմ յար չունիմ.
Ընկեր եմ ծովուց որթան,
Մանկուկ եմ, խաբար չունիմ:

ԲՆԱ 624

1956

Ղարաղալա արտ չունիմ,
Հալըը գիտեն՝ դարդ չունիմ.
Դարդը ինձի փաթթել է,
Ջահիլ եմ, խաբար չունիմ:

ԱԴ 173

2 3. Հայդն գինա՝ դարտ չունիմ:
Դարտըն սիրտսի բըռնեի ա:
ԱՆ 193

123. Քյալայ դայեն արտ չունեմ:
Հենց գիտեն թե դարդ չունեմ:
Դարդը ինձի խեղդել ա:

3. Դարտը ինձի տարել ե:
ԲՍ 129

1957

Ուրանֆիլ եմ, բար չունիմ,
Շատ աղկեկ եմ, յար չունիմ.
Թարըս եյլարն են առեր,
Ջահիլ եմ, խաբար չունիմ:
ԲՆԱ 623

Տես՝ Խերեֆիլ ես, բար չունիս:

1958

Բաղչա ունիմ, բար չունիմ,
Հայվա ունիմ, նառ չունիմ.
Ինկեր եմ ծովուն որթան,
Ալ ելլելու ճար չունիմ:
ՀԱ 409

Հմմտ. Հիվանդ եմ, հայիկ չունիմ:
Հմմտ. Ռահան եմ, տերեվ չունիմ:

1959

Բաղչա ունիմ, բար չունիմ,
Հեյվա ունիմ, նառ չունիմ.
Թարըս խեֆեսն են դըրեր,
Տենեկու գյուման չունիմ:
ԲՆԱ 623

Հմմտ. Բաղչան մտա, յար չի կա:

1960

Բաղչա ունեմ, բար չունեմ,
Թես աղլիկ եմ, յար չունեմ.
Խաբար տարեք իմ նանին,
Վեր կենալու ճար չունեմ:

1961

Երեկ եմ ու ճար չունեմ,
Մեռնելու հընար չունեմ.—

Սըրտի՛կ, մալուլ մի՛ մընա,
Աշխարհ մարդու չի՛ մընա:
ՀՄԽԱ 8

2. Մեռնելու գյուման չունեմ:

1962

Ղարիբ եմ, յար չունեմ,
Թես հիվանդ, ճար չունեմ.
Վախենամ՝ դարիբ մեռնեմ,
Վըրես ել ու գյում չունեմ:
ՀԺԾ 113

1963

Կարմիր վարդիս վար չունեմ,
Զիմանաս թե յար չունեմ.
Գիտես թե յես մենակ եմ,
Սիրելի մագյար չունեմ:
ԲՍ 154

4. Մակյար սիրելի չունեմ.
ԲՄ 114

1964

Պարտեզ եմ, չափար չունիմ,
Իսկ կըտրիճ եմ, յար չունիմ.
Գընաց ձեռնես իմ կյանքըս,—
Ջահիլ եմ, խաբար չունեմ:
ՀՄԽԱ 26

1 2 3. Բաղչա յեմ, չափար չունեմ,
Պաս իղիթ եմ, յար չունեմ.
Ձեռնես ումբըս գընաց:
123. Ռեհան եմ, բար չունեմ,
Բաղչա յեմ, չափար չունեմ.
Ձեռն ումբըս գընաց:
3. Իմ ձեռին ումբըր չունեմ:

1965

Զախմախ ունեմ, քար չունեմ,
Թարա ունեմ, ճար չունեմ.
Ես ի՞նչ բերախտ աղլիկ եմ,
Վոր իմ սըրտով յար չունեմ:

1966

Նըստած տեղիս քար չունիմ,
Երված սըրտիս ճար չունիմ:

Այ անորեն փուչ աշխարհ,
Բաղ ունիմ ու բար չունիմ:

ՀՄԽՐ 1

134. Հստա, հոտա հալ չունիմ...
Բաղճա ունեմ, բար չունեմ,
Յես իմ յարը տեսած չունեմ:
ԱԶ 380

1967

Ձահիլ եմ, ընկեր չունեմ (չունիմ),
Ընկեր եմ յես, տեր չունեմ.
Վոչ լավ ասեք, վոչ ել վատ,
Հարըստության սեր չունեմ:
ՀՄԽԱ 25
3. Վոչ լավ ասեք, վոչ ել գեչ:
ԱԶ 384

1968

Յես աղջիկ եմ, հեր չունիմ,
Մի սըրտացավ տեր չունիմ.
Հորից-մորից գրրկըված,
Աշխատող աղբեր չունիմ:
ՀՄԽԲ 12

1969

Յեթում եմ, հեր-մեր չունեմ,
Ուրիշի հետ սեր չունեմ.
Քեզնից դյուսման, նազլու ջան,
Գըլխիս ուրիշ տեր չունեմ:

1970

Յես մի բուռը խոտ ունեմ,
Հազար թումանի ճոթ ունեմ —
— Յես քո ճոթը ի՞նչ կ'անեմ.
Նարգիզ պըտի, հոտ ունեմ:
ԱժԱ 53

1971

Հարած, կիտած խոտ ունիմ,
Քու միջուկը փութ ունիմ.
Դու մին փունջ մանիշակ պիտի,
Քըթիս դընեմ, հոտ ունիմ:
ԱԶ 380

1972

Յես մի պըստիկ յար ունեմ,
Անտեր գըլխիս ճար ունեմ.
Վով իմ յարին աչք դընի,
Աստվածն իր արեմն առնի:
ԾՎ 56

Տես՝ Կարմիր գինին լըցի թոտ:

1973

Գըլբուլի պես յար ունեմ,
Գըլխուց վոտը ալ ունեմ.
Աստված ենոր որ չըտա,
Լաչակ պատուած տալ ունեմ:
ԲՄ 133

1974

Աշխարհի մեջ տեր ունիմ,
Յարիս վըրա սեր ունիմ.
Ճակատը բաց, խոսքի տեր,
Ինձի պահող հեր ունիմ:
ՀՄԽԲ 16
1. Խալխի միջին տեր ունեմ:
ՏՆ 156. ԲՄ 142

1975

Ձորս ընկանի ծափ ունեմ,
Մեջը լիքը լափ ունեմ:
ՀԺԵ 182

1976

Ձուն դընեմ թավեն, խաչեմ,
Նինեմ երթիկը, աչեմ.
Տեսնեմ՝ յարրս գալիս ա,
Ձոքեմ, չաքմեքը քաչեմ:
ԲՄ 102. ԲՄ 126

2. Նինեմ կըտուրը, աչեմ:
ՏՆ 210

123. Ձուն դընեմ վըրեն, խաչեմ,
Նիլեմ կըտուրը, յաչեմ.
Տեսնեմ՝ իմ աղբեր գալիս ա:
ՔԶ 163

2 3. Գընամ կըտորվը յաշեմ,
Յեթե յարըս դալիս է:

ՔՀ 164

1 2 4. Թավա բերեք, ձու խաշեմ.
Ընեմ կըտուրն, աշեմ...

Իջնեմ, չաքմեքը քաշեմ:

ԱԲ 341

123. Թավա բերեմ, ձու խաշենք,
Ելնենք կըտորվը աշենք.

Տենանք՝ յարըս դալիս ա:

Թավեն բերեք, ձու խաշենք,

Ելլենք կըտուրը, աշենք.

Տենանք՝ յարըս յերբ կու գա,

Ձոքենք, ճըղմեքը քաշենք:

ԱԳ 94

Ձուն դինեմ վիրան, խաշեմ,

Նի՛հ իլեմ կըտորը, յեշեմ.

Տենամ յարըս դալիս ա,

Կոանամ, չաքմեքը քաշեմ:

ԱԳ 264

1 2. Ձու յեմ դրե Թավեն, խաշեմ.

Ելնեմ կըտուրը, աշեմ:

ՀԺԵ 133

Թընջանը պերեք, ծիւ խաշինքյ,

Յեր ընինքյ բըլխանը յեշինքյ,

Տըւանանք իմ յարը կյամ ա,

Ձոքինքյ վընենքը քաշինք:

ԱԺԷ 47

Ձուն դնեմ Թավեն, խաշեմ,

Բորիկ մի՛ քելի, փուշ ե.

Ելնեմ տանիքը աշեմ.

Սիրունիկ, պազդ անուշ ե:

ԿԺԵ 1

1977

Ա՛յ տըղա, հալումաշ եմ,

Արի պատկերըդ քաշեմ.

Ալ չորերըս սեվ կ'անեմ,

Իրեք տաբի քեզ կ'աշեմ:

ՏՆ 254

1978

Սըրմա ծամից մազ մի քաշեմ,

Ծաղիկ քաղեմ, դաստա կապեմ,

Ազաբ լաճու մորն ողորկեմ,

Կոտրած սըրտից խաթրըն առնեմ:

ՎՍԲ 48

1979

Յաղլուխըդ դարկի, նախշեմ,

Վարդով լըցնեմ, քե բախշեմ:

1980

Բնկերտանց մեջ մի նախշ եմ,

Քեզ համար հավկիթ նախշեմ.

Ձատկի խըթման իրկունը

Բերեմ ձեռովս քեզ բախշեմ:

ՏՆ 182

1981

Ղարիբ եմ, ղարիբ ղուշ եմ,

Ղարիբ յերկրի դիւշ եմ.

Ելտնիմ տուն, մեր չըկա,

Ելլեմ դուս, չուլի ղուշ եմ:

ԱԶ 386

1982

Յեա մի անդանադ ղուշ եմ,

Թայերիս մեջ նըմուշ եմ.

Ինչ հարսն-աղջիկ վոր տեսնեա,

Յեա բոլորից անուշ եմ:

ՏՆ 174. ԲՍ 124

1983

Սեւ եմ, սեվավոր ղուշ եմ,

Դեղին թեվավոր ղուշ եմ.

Սարերը սեյրան կ'երթամ,

Իմ յարին սովոր ղուշ եմ:

1 3. Յեա մի թեվավոր ղուշ եմ...

Ինձ մի բրախ աըվեք թըռչեմ:

ԱԶ 379

3 4. Սարերին աղլան կըտամ,

Նանի ձեռի սովոր ղուշ եմ:

ԱԺԱ 61

4. Անմեր, աներամ դուչ եմ:
Տես՝ Սեվ եմ, սեվավոր հավք եմ:

1984

Ծաղիկ ասեմ ու ամաչեմ,
Մըլեմ, ծաղկեմ ու կանաչեմ.
Մեյդան դացեք, դուռ բնեմ,
Թագա յարին ճանաչեմ:

ՀԺԵ 123

1985

Նեղ չըթերի ծալը չեմ,
Գեչ տըղեքանց թայը չեմ.
Յես բոյավոր մեծ աղջիկ,
Են երեխու թայը չեմ:

1986

Բյընի, կյալ չըմ, կարել չըմ,
Ղահրած ըմ, կյալ չըմ, կարել չըմ,
Մին հըրեռ տըղ մի յար ոնեմ,
Ըրիւշիւ կյալ չըմ, կարել չեմ:

ԱԺԹ 89

[Դնա, գալ չեմ, կարալ չեմ,
Ղահրած եմ, դալ չեմ, կարալ չեմ.
Մին հեռու տեղ մի յար ունեմ,
Ուրիշի գալ չեմ, կարալ չեմ:]

1987

Կըլնեմ սաբը, կըկանչեմ,
Ղարաբուլաղ ճանանչ եմ.
Ելը գյունըս հավաքեմ,
Ազիզ յարին տուն բերեմ:

ԱԲ 345

1988

Ծալք եմ սարքել, հավան չեմ,
Յես իմ գըլխին դիվան չեմ.
Ինձ կաքավամորթ անեք,
Յես են տըղին հավան չեմ:

Ծալք եմ դըրեղ հավան չեմ,
Ինձ ու գըլխու դիվան չեմ.
Ինձ փունջ թըրամորթ արեք,
Յես եղ յարին հավան չեմ:

ԱԺԱ 54

1 3. Դեզ եմ գըրեղ հավան
չեմ...

Ինձ ոչխարամորթ անեք:

ԱԲ 346. ԲՍ 142

2 3. Յես իմ գըլխի դիվան չեմ.

Ղինար ղինար կըտորես:

ԱԶ 380

123. Դեզ եմ դըրեղ, հավան չեմ,

Ինձ ու գըլխու դիվան չեմ.

Ինձ դանակամորթ արեք:

ԱԺԱ 52

Դեզ եմ դարկել, հավան չեմ,

Յես իմ գըլխուս դիվան չեմ.

Ինձ կաքավամորթ անես,

Յես եղ գյաղին հավան չեմ:

3. Յես կաքավամորթ կըլնեմ:

3. Ինձ դանակի մորթ անեք:

3. Վոր ինձ խողամորթ անեք:

3. Ինձ թե քերթեք, ըսպանեք:

Հմմտ. Տախտ եմ կիտել, հավան եմ:

Տակ մ'ել կըտորեմ, բուռ մ'ել փընջեմ,
Տես՝ Մեռնիմ քըզի, պըզտիկ
լուսնակ:

1989

Ծանդըր ծանդըր ո՞ւմ ասեմ,—

Ծանդըր աղբորրս ասեմ.

Աղբորրս չեկ քյաքյուլը,

Վարդի մեջը կըդասեմ:

1990

Սաղ տարին ծոմ ու պաս եմ,

Բեզ համար ոսկե թաս եմ.

Սըրտիս միջի դարդերը

Հալաթ մի որ կ'ասեմ:

ՏՆ 253

4. Ծառազարդին քեզ կ'ասեմ:

ԲՍ 131

1991

Լուսի լուսնակը յես եմ,

Մովի ձըկնակը յես եմ.

Գիշերվա քընոզ յարիկ,

Մոցիդ վառ ալը յես եմ:

3 4. Գիշերվա զընող աղջիկ,
Քու աքեզակը յես եմ:

Լուսնիակի լուսը յես եմ,
Քեզի սիրողը յես եմ.
Գիշերվա զըրաւնող յար,
Ծոցիդ ընկերը յես եմ:

ԱԴ 172

34. Քընող զըրաւնող յարող
Ծոցի ընկերը յես եմ:

Սարի, գըլիսունը յես եմ,
Ձըկներու կեսը յես եմ.
Քընող զըրաւնող յարող
Գիշերվան ընկերն յես եմ:

ԱԵ 196. ԲՍ 157

1992

Են յարին յարը յես եմ,
Բաղին բըլբուլը յես եմ.
Են յարը խի՞ (վ. խե՞) դարդ տնի,
Սքտի(ն) սիրած դուլը յես եմ:

ԱԴ 115

1993

Լուսնի լուսերը յես եմ,
Նոսի ճըկները յես եմ.
Գիշերվա փախնող աղջիկ,
Հետիդ ընկերը յես եմ:

1 2. Լուսի լուսնյակը յես եմ.
Ծովերի ձուկը յես եմ:

ԲՍ 128. ԲՍ 131

1. Լուսնի լուսնյակը յես եմ:
ԱԴ 172

1. Լուսի լուսինը յես եմ:

1994

Ծաղկեվանքա գալիս եմ,
Քըրտնած եմ, լալիս եմ.
Իմ սիրածին ինձ տըվեք,
Մագյար թարկը տալի՞ս եմ:

1995

Սեվ ծիտ եմ, սիպտակ ծիտ եմ,
Ձեր բաղին ծիրան կիտեմ.
Ի՞նչ մուշտուլուղ ես տալի,
Քու յարիդ տեղը գիտեմ:

123. Կանաչ կարմիր ծիտ եմ,
Ձեր բաղի դուռը գիտեմ.
Յուզ թուման քե մուշտուլուղ:

ԱԴ 162

1—4. Կանաչ ու կարմիր ծիտ եմ,
Ձեր բաղին ծիրան կիտեմ:
ԿԺԵ 23

1996

Աչքդ չեմ, աչքդի ճուտ եմ,
Հաց ու պանիր բեր, ուտեմ.
Աղջիկ չեմ, վոր ամանչեմ,
Տըղա չեմ, խաղ կըկանչեմ:
3 4. Տղա չեմ, վոր ամանչեմ,
Աղջիկ եմ, խաղ կըկանչեմ:
ՀԺԵ 111

1997

Յես մի կանաչ խիար եմ,
Քո ջանին իխթիար եմ.
Երթաս, երթաս, յես կաննես,
Իմանաս՝ բեյլու յար եմ:
ՔՀ 159. ՏՊ 178.
ԲՍ 151

3. Երթաս, երթաս, յես կայնես
ԱԴ 164

3 4. Կ'երթամ, կ'երթամ, յես
կըղամ,
Յես բալալու յար եմ:
ՀԺԵ 134

4. Իմանաս՝ բըլբուլ յար եմ:

Յես մի կանաչ խիար եմ,
Քո սըրտին ըխտիար եմ.
Վորտեղ կ'երթաս՝ շուտ արի,
Յես մի յարալու յար եմ:
ԱԲ 344

24. Ղարիբ եմ, անճար եմ...
Յես ք՞ն յարալու յարն եմ:

2002

Յես մին կանանչ խիար եմ,
Իմ յարին բխտիար եմ.
Կաղնեկ ես, մին յետ յեղի,
Տես՝ ի՞նչ մաղալլու յար եմ:
ԱԳ 263

Հիւլին կ'առնեմ, կըշարեմ,
Տոպրակ կ'առնեմ, կըկարեմ.
Դեղոց գեղ կը պըտըտիմ,
Սրբոտիս սիրածը կ'առնեմ:
ԲՆԱ 804

2003

234. Քու սրբոտիդ իխտիար եմ.
Գընա, դընա, յետ յեղի-
Յես մին ամանաթ յար եմ:
ԱԳ 266

Տան գյուլում կ'ասեմ, կ'շարեմ,
Տոպրակ կ'ածեմ, կըկարեմ.
Ոխտը տարի ման կըգամ,
Գեղնից լավը կըճարեմ:

1998

Աղբորըս կապա կարեմ,
Ատաուը ատլաս անեմ.
Ծովեն խայաթի քաշեմ,
Յախեն մարգարիտ շարեմ:

3 4. Կըտրե կըտուը ման կու
(կը) գամ,
Քանց քեզ լավը կու (կը) ճարեմ:
ՔՀ 165. ՏՅ 204.
ԲՄ 134

1999

Յես մորըս մինուճար եմ,
Լավ տըղերանց համար եմ.
Սեվ մազըս սիպտակ կ'անեմ,
Քանց քեզ լավը կըճարեմ:
ՏՅ 207

Գյուլում կ'ասեմ, կըշարեմ,
Չուալ(ը) կ'ածեմ, կըլարեմ.
Թամամ աշխարհ(ը) ման կըգամ,
Գեղնից լավը կըճարեմ:
ՔՀ 166. ԱԴ 173

Կորի, գընա, շան ուղղա:
ԱԶ 378

2000

Երեկ եմ խճեմ, եսոր խումար եմ,
Անծակ մարգըրիտ հես ոսկուն շարեմ.
Չեւալ թեւ վառեւ՝ վեր սըրտիս
կարեմ.—
Գտնչեմ՝ յար, արե՛, սարեր
լացուցեմ:
ՆՀԳ 45

234. Տոպրակ կ'ածեմ, կըլարեմ.
Յերկրե յերկիր ման կըգամ,
Քանց քեզ լավը կըճարեմ:
ԱՆԱ 51

Գյուլում կ'ոսիմ, կուշարիմ,
Ջվալը կ'ոծիմ, կու լարիմ.
Ոլբա-ոլբա ման ղու քամ,
Կանց քե լավը կու ճարիմ:
(Վիճակի յերգ)

ԹՄԿ 60

2001

Յես վաղուց ե սավդաքյար եմ,
Սերի ձևից դարտաքյար եմ.
Ես սավդից ինձ աղատողին
Ձիվան ջանըս մատաղ կ'անեմ:
ՏՅ 289

2004

Գյուլում ասեմ ու շարեմ,
Լըցնեմ տոպրակն ու կարեմ.
Առնեմ, իջնեմ Նախչըվան,
Ինձ մի պըստի յար ճարեմ:

Մաղիկ ասեմ ու շարեմ,
 Լըցնեմ տոպրակ ու խըցեմ.
 Առնեմ ընկնեմ գեղե գեղ,
 Բալքի մե խատ ճարեմ:
 ՀԺԵ 122

Մանի ըսեմ ու շարեմ,
 Լըցեմ տոպրակ ու կարեմ.
 Ղըրկեմ, երթա քաղքե քաղաք,
 Սըրտիս սիրածը ճարեմ:

ՀԺԵ 130

3 4. Առնեմ, քաղքե քաղաք
 ման կըգամ,

Քեղեն լալը կըճարեմ:

ՀԺԵ 142

2 3. Տոպրակ լըլեմ ու կարեմ,
 Քաղքից քաղաք թուռ ածեմ:

ԱԲ 35

234. Տոպրակը լըցնեմ ու կարեմ.

Առնեմ ընկնեմ գեղոց գեղ,

Քեզեն լալը կըճարեմ:

ԱԳ 99

Մանի ըսեմ ու շարեմ,
 Լըլեմ տոպրակն ու կարեմ.
 Առնեմ, ելլեմ առ ասված,
 Բըլքի գյուղալը ճարեմ:
 (Վիճակի յերգ)

ԱԶ 385

2005

Ջան գյուղում ասեմ, շարեմ,
 Տոպրակ լըցնեմ ու կարեմ.
 Ամեն աղջիկ մեկ ձու տա,
 Գերութենեն կրճանեմ:

14. Ջան գյուղում կ'ասեմ,
 կըշարեմ,

Հեարութենեն կրճանեմ:

(Վիճակի յերգ)

ԱԸ 445

2006

Յես դութանն եմ, անգին քար եմ,
 Հերկերու կը վարեմ:

ԿԺԵ 55

2007

Յես իմ յարիս կըբերեմ,
 Խալիի աչքը կըկապեմ.
 Խանն ել վոր նըրան տանի,
 Ընդոր դուռն ել կըթակեմ:
 ԲՍ 138

2008

Տապկած հավի ճուտ բերեմ,
 Վոչխարի մածուն մերեմ.
 Վոր գիտենաս, անուշ ջան,
 Թե քեզ սըրտով կը սիրեմ:
 ՀՄԽԱ 13. ՏԽ 215

2009

Ջուր եմ գընում, ջուր բերեմ,
 Ագիգիս ել տուն բերեմ.
 Աշխարքին ել ցույց կըտամ,
 Ճերբ իմ յարիս տուն բերեմ:
 ԲՍ 138

2010

Դամբուրիս կոթը քերեմ,
 Կայնի քեզ գինի բերեմ.
 Ձեռքս ճըրտովդ տանեմ,
 Գընացած խելքդ բերեմ:
 ԱԳ 93. ԲՍ 146

123. Տամբուլի կոթը քերեմ,
 Կայնի քեզ գինի բերեմ.
 Ձեռքս վըզովդ քըցեմ:
 ՀԺԵ 123

123. Դամբուլի քոթը քերեմ,
 Կաննեմ, քյաքուլդ բերեմ.
 Կուռս քըցեմ վըզովդ:
 ԱԲ 342

Փըշատի կոթը քերեմ,
 Տըղա, նըստի, գինի բերեմ.
 Ձեռքս քըցեմ վըզովդ,
 Եթացած խելքդ բերեմ:

Ուազին կոթին գիր կ'անեմ,
Վենը կաց, գինի բերեմ.
Ենա էս պիծի տեղովըս
Յրբ/ած խելքդ տոն բերեմ:
ԱԶ 375

2011

Յես մի պուտ սառը ջուր եմ,
Գեշ մարդկանց թուք ու մուր եմ.
Ուխ, սերիցդ դադդադված,
Ձրգիտեմ, թե յես ուր եմ:
ՏԽ 220

2012

Ուսեղ, մատնոց կը բանցեմ,
Գյուլպա, բաճուճ կը գործեմ,
Թանկ ու եժան կըծախեմ,
Գե շատ ուրախ կը պախեմ:

2013

Կանչեմ՝ դո'ստ, արե՛, սարեր
լացուցեմ,
Շատ կարիւր կուրբաթ ճամբեն
դարձուցեմ.
Կանչեմ՝ յա՛ր, արե՛, մի՛ մընա
խըռով,
Նըրտովըս եմ սիրե, մարդ չարե
զոռով:
ՎՍԲ 41

Կանչեմ՝ ջա՛ն, արե՛, սարեր
լացուցեմ,
Կանչեմ՝ դո'սթ, արե՛, քարեր
լացուցեմ.
Շատ կարիւր կուրբաթ ճամբեն
դարձուցեմ,
Իմ կարիւր տեանեմ, գերեզման
մրտնեմ:
ՎՍԲ 62

Կանչեմ՝ յա՛ր, արե՛, սարեր
լացուցեմ,
Կանչեմ՝ ջա՛ն, արե՛, քարեր
լացուցեմ.
Շատ կարիւր կուրբաթ ճամբից
դարձուցեմ,
Վոր ձեռնես դա, զարբար
խաղուցեմ:
ՀԺԵ 45 հտ.

ՎՍԱ 39. ՆՀԳ 41. 45 միայն ա-
ռաջին յերեք տողերն իբրև կըրկ-
նակ:

Կանչեմ՝ յա՛ր, (վ. ջան) արե՛,
աշխարհ (վ. սարեր) լացուցեմ.
Շատ կարիւր կուրբաթ ճամխեն
դարձուցեմ:
(Կրկնակ)
ՎՍԱ 39. ԳՎ 85. ՌՄ 65

Արե՛, ջա՛ն, արե՛, սարեր լացուցեմ,
Շատ կարիւր կուրբաթ ճամխեն
դարձուցեմ:
(Կրկնակ)
ՎՍԱ 63

Ուխ արի, սարեր լացուցի,
Իմ կարիւր ճամբիւց դարձուցի:
ՀԺԵ 50

2014

Նախը կ'անեմ, թե՛ չափեմ,
Յես բոչա չեմ, քե խաբեմ.
Դադըստան յետի կըտա,
Ղուլլա կըտամ, քե թափեմ:
ԱԶ 375

2015

Սազն առնեմ ձեռքս, քոքեմ,
Գամ ձեր դրսանը չոքեմ:

Ըլնի թե ես չընարքով
Քեզ ենտեղից յես պոկեմ:

ՀՄԽԲ 23

3 4- Բալքի թե ես Ֆոնդովը
Քեզ ընտեղանց յես պոկեմ:

ՏՆ 251

2016

Սեվ եմ, սեվավոր հավք եմ,
Դեղին թեվավոր հավք եմ:

Ինձ մի բաց թողեք, թրոչեմ,
Երամի ապոր հավք եմ:

ՀՄԽԲ 11

Տես՝ Սեվ եմ, սեվավոր զուշ եմ:

2017

Հա հանտ իմ, ձանտ իմ, հանտ իմ,
Քոփակ, մ'ըսի՝ հիվանդ իմ,

Բըռնիմ, մուրուստ ի կընտիմ:

ՀԺԵ 139

2018

Ճամփա երթաս, եղդ բլլիմ,

Արծըթե իյարդ ըլիմ:

Ուրտեղ որ, յար, դու իջնես,

Ղոնաղճիդ ալ յես ըլլիմ:

ԱԳ 101

2019

Հո՛յ, նազան իմ, նազան իմ,

Ջան նազան իմ, նազան իմ:

Նազան, դու բարով եկար,

Կանաչ սարերով եկար,

Խոբ խոր ձորերով եկար:

(Կրկնակ)

ՀՄԽԱ 31

1—5. Հո՛յ, նազանըմ, նազանըմ,

Գյուլ նազանըմ, նազանըմ:

Յար ջա՛ն, դուն բարով եկար,

Կարմիր սուկրով եկար,

Կանանչ սարերով եկար:

(Կրկնակ)

ՏՆ 160

2020

Կ'երթամ, կ'երթամ, հեռանիմ,

Յես քու դարդեն մեռանիմ:

Իմ սիրածե կորուսի,

Հապա յես ընդո՞ւր անիմ:

ՀՀ 322

Երթամ, երթամ, հեռանիմ,

Յես քո սիրուն մեռանիմ:

Իմ սիրուններս կորուսի,

Լկա յես ինդո՞ւր անիմ:

ՎՍԱ 53. ԺՆ 91

Գութանը հաց կըտանիմ,

Տես՝ Գութանը հաց եմ բերում:

2021

Գրկով, գրկովըդ ըլնիմ,

Սիրուն սրտովըդ ըլնիմ:

ԿԺԵ 44

2022

Տանձուն տակը քոն [քուն] կ'ընիմ,

Վրեոր սաքուլ շոն [չուն] կ'ընիմ:

Ղարսն կարճ ս, կարր փիս,

Խոխան լավ ա, մարր փիս:

ԱԺԹ 88

... Մեռնիմ, տես՝ ... Մեռնեմ...

Հիվանդ եմ, հալիկ չունիմ:

Տես՝ ... Չունեմ:

... Չունիմ, տես՝ ... Չունեմ:

2023

Ջարկիր, կըբակ տըվիր, կ'երիմ,
կըվտոխիմ,
Ջըրի պես ծարվըցեր՝ ճամբադ
կունայիմ:
(կրկնակ)

2024

Քոռ բըվի պես պրտարիմ,
Մաղարեքը յես ապրիմ:
Ճավերրս անհեսար են,
Յես վո՞ր մեկին հետևիմ:
ԱԶ 385.

2025

Բոստան եմ ցանե, բմեն եր դըդում,
Քու մերիկ մեռներ, յես գենք եթում:
Քըդի չըսըվեց տանենք ի մեր տուն:
ՀԺԵ 91

2026

Քարիցը քուր ա կաթում,
Գնում ա պետր խափում:
Թե վոք դու ինձ չես սիրում,
Ամեն որ խի՞ յես խաբում:
ՏՆ 218

...Երթում, տես՝...Գընում:

2027

Աղջի, դու խի՞ յես լալում,
Լերեսդ սըրսուռ գալում:
ՓՇ 72

2028

Իմ յաջր ուրց ե տալում,
Բաջաղուն թարս ե տալում:
Ասոված սիրեք բա՛ն չասեք,
Երկրրին լուս եր տալում:

2029

Բարակ անձրեվ ա մաղում,
Գրվխիս բարեբեկաթ աղում:

Բերախտ յարբս ինձ պեսին
Վոչ պահում ա, վոչ թաղում:
ՏՆ 176

2030

Կալը ցորեն ես մաղում,
Սարը բանջար ես քաղում:
Ինձ որե որ խաբելով,
Ա՛խ, անպատանք ես թաղում:
ՏՆ 206

2031

Դաշտը գութանն ա բանում,
Քունըս անուչ ա տանում:
Նըհախ մարդի երեսից
Իլլաջ չըկա իմ ջանում:
ՏՆ 138

2032

Գութանը դաշտն ա բանում,
Քեզ մըտեհան չեմ անում:
Թե սիրում ես, ինչի՞ չես
Դարդը սըրտիցըս հանում:
ՏՆ 219

2033

Ա՛յ լոթի աղջիկ, ի՛նչ նազ ես անում,
Յարիդ տե(ս)նալու փարվաղ ես
անում:

ԿԺԵ 55

2034

Տեսնելիս նազ ես անում,
Կտորատվել հազ ես անում:
Գյունահըդ միտ բերելիս՝
Տըդի պես տազ ես անում:
ՏՆ 205

2035

Սովըն իմ մահն ա տանում,
Մարդկանց իսաֆն ա տանում:

Գուլթանը հաց եմ տանում,
Տես՝ Գուլթանը հաց եմ բերում:

2036

Իմ յարրա խուրճ Լը տանում,
Խուրճը ծուռն եր տանում:
Լիմենքի մեջը մըտնելուս՝
Աշխարհին լուս եր տանում:
ԱԶ 340

Սոնամըս շարմաղ ա գընում,
Տես՝ Նս առուն ջուր ա գընում:

2037

Մեր դըռնով քոչ ա գընում,
Քոչ քոչի մեջ ա գընում:
Երնեկ են քըվոր աչքին,
Ոխտն աղբոր մեջ ա գընում:

Մեր կարովը քոչ ա երթում,
Քոչ քոչի մեջ ա երթում:
Երնեկ են քուեր աչքի լսին,
Ոխտն աղբոր մեջ ա երթում:
ՔՀ 159

3. Երնակ (վ. երնեկ) են քըվեր
աչքին:

ՏՆ 237. ՌՄ 112

Կրարովըս քոչ ա գընում,
Քոչ քոչի մեջ ա գընում:
Երանի են քըվորը,
Ոխտն աղբոր մեջ ա գընում:
ԱԶ 380

3. Երնեկ են քըվոր աչքին:
ԱԺԱ 56

3. Երենակ են քըվորը:
ԱԳ 264

123. Կրարովը քոչ ա գընում,
Քոչը քոչումն ա գընում:
Երնեկ տըվեք են քըվորը:
ԲՄ 150

Հմտ. Արխումը ջուր և գընում:

2038

Նն առուն ջուր ա գընում,
Մի տեսեք՝ ո՛ւր ա գընում:
Քենին մահանա արել,
Իր յարին հուր ա գընում:

134. Նս առուն ջուր ա երթում...
Մահանա քենին անում,
Յար տենալու յա երթում:
ԱԲ 344. ԲՄ 155

1 2 4. Նս առուն ջուր և գալի(ս),
Մի տեսեք՝ ո՛ւր և գալի(ս)...
Ի յարին հյուր և գալի(ս):
ՀՄՆ 19

Սարիցը (եզ սարեն) ջուր ա Լըթում
(գընում),
Հարցրեք՝ ո՛ւր ա երթում (գընում):
Քենին մահանա (յա) արել,
Յարովը տես ա երթում (գընում):
ՔՀ 159. ՏՆ 140

1 4. Ջորովըս ջուր ա գընում,
Նըչանածին տես ա գընում:
ԱԺԱ 56

3. Քենուն մահանա արած:
ՏՆ 140

Դարիվեր ջուր և գընում,
Հարցրեք (թե) ո՛ւր և գընում:
Քենուն մահանա յե արել (ալի),
Իր յարի տուն(ն) և գընում:
ՔՀ 165. ԽՄԿ 60

1. Սարիվեր ջուր և գընում:
1. Ջըրտարով ջուր ա գընում:

2041

Ջուրն ակոսով ա եթում,
Աղբերս կողքովն ա եթում.
Մահանա զոքանչն արավ,
Նըչանածտես ա եթում:

Կերածըս կուլ չի դընում,
Մի որ ուրախ չեմ մընում.
Քանի յարըս դարիքն ա,
Դիչերները չեմ քընում:

ՏՖ 177

2042

Պուճուր ասվով ջուր կ'երթա(ր),
Մի տեսեք, թե ո'ւր կ'երթա(ր).
Իր յարին կարոտցեր ա,
Յարին տեսնելու կ'երթա(ր):
3. Մըհանա քենին կ'անի:

Հանդը քաղհան ես գընում,
Հետըդ ուրիշն ես տանում.
Իմ դարդիցը խաբար չեա,
Ինձ օաղ սաղ ես ըսպանում:
ՏՖ 212. ԲՍ 156

2043

Սոնամս չարմաղ ա գընում,
Դիլին դարմաղ ա գընում.
Չային մահանա կալած,
Յարին դյորմաղ (տես) ա գընում:
ԱԴ 115

Սի'րելիս, ո'ւր ես գընում,
Ինչի՞ տըխուր ես դընում.
Բաժանվել ես ինձանից,
Իմացիլ՝ դուր ես գընում:
ՏՖ 208

2044

2039

Արխումը ջուր ե գընում,
Հարցըրեք՝ ո'ւր ե գընում.
Շրնեկ են քըվեր աչքին,
Ոխտն աղբուր հուր ե գընում:
ԹՄԿ 58

Գիշեր ա, քուն չեմ մըտնում,
Ամպել ա, տուն չեմ մըտնում.
Գիշեր-ցերեկ մին արած՝
Ման գալով քեզ չեմ գըտնում:
ՏՖ 163

2045

Հմմտ. Մեր գըռնովը քոչ ա գընում:

Ջըրհորից ջուր ես քաշում,
Տակնըհան ինձ ես աշում.
Հեռուից ուրիշներին՝
Մոտիկից ինձ ես խաշում:
ՏՖ 168

2040

Ասվիցը ջուր ա գընում,
Գիտես թե մուր ա գընում.
Նախշուն յարիս հարցըրեք՝
Ինձ թողել՝ ո'ւր ա գընում:

2046

1. Հարդիցը ջուր ա գընում:
ՏՖ 191

Բարձ ըմ ունիմ ապրեշում,
Կ'աչեմ ինչրու իրիկուն.
Վոր յարըս դա մեր տոժը,
Շուտ տանի ենոր քունը:
ԲՍ 198

Հանդովը սել ա եթում,
Մարգովը ջուր ա եթում.
Գացեք, ասեք սալըաթին,
Ինձ թողե՛՛ ո'ւր ա եթում:
ՀԺԵ 101

Մաղիկ ա բուսել քաղշում,
Աբի գընանք մեր թախում.

2047

Հաղող աչքերիդ մեռնեմ,
Խնձանից ո՞ւր ևս լիախաչում:
ՏԽ 204

Կաքավ եմ քարամիջում,
Տես՝ Կաքավ եմ քարամիջին:

2048

Քարափի սարին հովում,
Նրստել ես քարզահ անում:
Սկզբի տակով աշելիս՝
Հոգիս տեղիցն ես հանում:
ՏԽ 171

2049

Սերբդ սրբտիս մեջն ա վառվում,
Յես դուշմանիդ հետն եմ կրավում:
Ջահտ արա, հասի՛ հավարիս,
Տե՛ս, թե խոսքըս վոնց եմ պահում:
ՏԽ 160

2050

Գութանը հաց եմ բերում,
Բերանը բաց եմ բերում:
Տե՛ս, քեզ վորքան եմ սիրում,
Ձուկը տապկած եմ բերում:
ՀՄԽԱ 6

Գութանը հաց եմ բերում,
Բերանը բաց եմ բերում:
Շան տըղա, շատ մի խոսա,
Մուկը տապկած եմ բերում:
ԺԽ 46

3. Շան աղջի, շատ մի՛ հաչա:
ԺԽ 46

Գութանը հաց եմ բերել,
Բերանը բաց եմ բերել:
Տե՛ս, քեզ ինչքան եմ սիրում,
Ձրկնով տապկած եմ բերել:
ՊՍՎ 106. ՏԽ 189

3 4. Տըղա, քեզ ինչքան սիրի,
Ձուկը տապկած եմ բերել:

Գութանը հաց եմ տանում,
Բերանը բաց եմ տանում:
Մաճկալին շատ եմ ուզում,
Ձուկը տապկած եմ տանում:
ՀԺԵ 142

3. Տե՛ս, քեզ վորքան եմ սիրում:

Գութանը հաց եմ տարել,
Բերանը բաց եմ տարել:
Գինաս հա՞ց եմ տարել,—
Ձրկնով տապկած եմ տարել:
ԺԽ 45

3. Տես, քեզ ինչքան եմ սիրել:
ԺԽ 46

Գութանը հաց կրտանիմ,
Բերանը բաց կրտանիմ:
Գութանը հաց կրտանիմ,
Տապկած ծածուկ կրտանիմ:
ԺԽ 45

2051

Բոստան եմ դրել ձորում,
Ցորենը լի՛քն ա հորում:
Հազար ու մի սուր խանչալ,
Ա՛խ, ցրցված կա իմ փորում:
ՏԽ 149

2052

Բերնիցըլ դուր ա թափում,
Մոցիցըլ նուռ ա թափում:
Աչքերիդ արտասունքը
Աղբըրից գյուռ ա թափում:
ՏԽ 259

2053

Աստղը փայլեց յերկնքում,
Քո սերդ ընկավ իմ սրբառում:

2060

Ջանուկնդ եմ ասեր Ջանազան,
 Իսկ չի կա քեզի նըման,
 Մամերորդ եր ճյուղ ճյուղ ունան,
 ՔՀ 176

Աղջի, են որ մեռնեյիր,
 Վոր կը մըտնեյիր ավազան,
 Արի գընանք մեր խոզան,
 Քեզի գովամ գանազան:
 ԲՍ 132

1 3 4. Աղջի, են որ
 մահանեյիր...

Արի հաց տար մեր խոզան,
 Քեզի գովեմ, Ջանազան:

2061

Մեր տան ետեւ գարի խոզան,
 Ձեր տան ետեւ գարի խոզան,
 Երկու կաքավ չիք կըվազան:
 ԲՆԳ 677

2062

Արազն անցա են վաթան,
 Բերեցի թոփում քաթան.
 Ով իմ սիրածն առնի,
 Գարեմ աղիզի պատան:

2. Փըռել եմ թոփում քաթան,
 ՌՄ 123. ԱԴ 173. ԲՍ 152

Գընացի Ղարսա վաթան,
 Բերեցի թոփով քաթան.
 Վոր իմ բասըս ելավ,
 Անե սղիզի պատան:

ՀԺԵ 117

Անցա Ղարսա վաթանը,
 Առա թոփով քաթանը.
 Ով վոր ինձի բամբասե,
 Անե աղիզի պատանը:

ԱԼ 200

2063

Ջարչին ծախում ա քաթան,
 Աղջկան չըկա վաթան.
 Աղջիկն են վախտը մեռնի,
 Վոր բոլ ա մի գաղ պատան:

2064

Յեռ ի՞նչ անեմ (վ. կ'անեմ) կով ու
 կըթան,
 Վոր մենք չունենք չութ ու գութան:
 ՌՄ 56. ՏՆ 96

2065

Արազին մոտիկ բիան,
 Տըղեքը նըստան դիվան.
 Քաֆուր տեր հոր աղջիկը
 Վոչ բան (վ. չե) ասաց, վոչ հավան:

2066

Յորեն եմ ցանե խետ գութնի ալան,
 Ժողերն ի թալե խետ արեգական.
 Քաղելու ելա, ձիկ կըսմաթ չելավ,
 Իմ յարող սըրտիկ վեր ձիկ խուն
 ելավ:

ՎՍԱ 38

234. Ելե ճող տըվե խետ
 արեգական.

Ելավ քաղելու, ձի կըսմաթ
 չելավ, —

Են նազուլ յարեկա ինձնից
 խըռովամ:

ՎՍԱ 48

Հմատ. Ոլիւկ մ'եմ տնկե խետ
 առվի ափան:

2067

Յորեն եմ ցաներ խետ գութնի ալան,
 Ելե ծով տըվե խետ արեգական.

Կաքվիկն ա կերեր, տըվեր ձըկական,
 Կաքաղ խըռովեր իր խերկան,

մերկան,

ՀԺԵ 48

2068

Դու կայներ և աղբրան ական,
Փելքըդ կըտա արեգական,
Կարմիր երևաք արունկաթան:
Տես՝ կայնել ես աղբերակին:

2069

Աղբեր, ընկերներդ եկան,
Ընկերներդ յես ղուրբան,
Նըրանց միջի պըստիկը
Յնձ արել ե հոգեհան:

1—2. Աղբեր, յուղաշներդ եկան,
Քուղաշներդ յես ղուրբան:
ՏՅ 175. ԲՍ 130

2070

Քարար տարեք տեգըրկընկան,
Թուղ ձեռն զարկի վեր իր ծընկան.
Աղջիկ ու լաճն ղիրար տեսան,
Թող պըտըղտի կարմիր մերջան:
ՎՍԲ 40

1—4. Քարար տարեք տեգերկընկան,
Թող ձեռք զարնի վեր իր ծընկան.
Թող պըտըղտվի ձեռաց մարջան:
ՊՎ 98

2071

Սրտեր ցանին կորընկան,
Քարս ի եկավ վեր ծընկան.
Աչքեր թալեց իմ երես,
Իմ մեր մընա սեվերես:
ՏՅ 201. ԲՍ 158

2072

Վերեվ մեր տան արտ կորընկան,
Ներքեվ ձեր տան արտ կորընկան,
Ձիանք ինն կըխըրխընջան.
Քարար տարեք Մեկի կընկան,
Քո քոմեթի (լաչակ) ղայթան
գընտան:

Հավար Զուլո, Հավար Զուլո,
Սանա դյորդըմ, աման Զուլո:
ՀԺԵ 55

2073

Մեր տան ետեվ արտ կորընկան,
Ձեր տան ետեվ արտ կորընկան.
Բոլսակ բոլսակ միջով անցան,
Պըդեր նե եր, չըճանչցան:
Դե՛հ, Պրտեր, նա՛ նա՛ Պրտեր,
Քըռովեր, տուն չը մըտեր:
ԱԵ 190

Վերեվ մեր տան արտ աչընցան,
Ներքեվ ձեր տան արտ աչընցան.
Երկու պուրակ ջեյրան ընցան,
Զուլոն մեջքեր չըճանչցան:
ՀԺԵ 55

Մեր դըռան առաջ բախըմի քայտոմ,
Մեր դըռան առաջ արտ գարընյուն.
Ջուխտ ըմ ջեյրան միջով անցան,
Դեղով թափան, չըճանչցան,
Մեկն իմ յարն եր, մեկն քո յարն եր:
Դերիկո՛, Հոպ նարո՛,
Դերիկո՛ ջան:
ԾՎ 44

2074

Մանդըլը թուփ ա ըռեհան,
Ելեր եմ սարը սեյրան.
Սարերու սավղադյուն եմ,
Պողոս-Պետրոսի քուրն եմ:
ԱԵ 159

3. Սարերի սիրած գյուն եմ:

Ծեծած գյարմակ ըռեհան,
Երթանք սարերը սեյրան.
Սարերի դաստա գյուն եմ,
Պողոս-Պետրոսի ղուն եմ:
Տես՝ Սար, սար, սարերու գյուն եմ:

Մանրաթըփիկ ըռեհան,
Ծլնենք սարերը սեյրան:
(Կրկնակ)

ԱԴ. 163

2075

Յանուկ մանտրուկ ըռեհան,
Գացինք բաղերու սեյրան.
Իացինք Բաղչու Սուրբ Նըշան,
Եկանք Բաղչու Սուրբ Նըշան.
Սակի մատնիք քու նըշան,
Երթանք, պապենեք սուրբ նշան:

ՀԺԵ 94

Համա... Աղջի, անունըդ Շուշան:

2076

Հողի բիր քոքըհան
Վերուց, զարկուց կրնկա ջան,
Պատում, ընկավ վեր քրնջան,
ԲՆԳ 471

2077

Աղջի, դընանք մեր հընձան,
Գըլուխըդ դիր իմ ծընկան.
Շեռ դու մի տեղ սեր անենք,
Դուստր Գա մեր դուստանի ջան:
1—3. Աղջի, դընանք մեր հընձան,
Գըլուխըդ դիր ծընկանըս,
Շեռ դու սևտենք պատունջան:

ԱԶ 372

2078

Նն ա, տըղեք թոփ եղան,
Աղբերս ու յարս երեկցան.
Ենոնք որ պար բոլորվան,
Աղբերս ու յարս մոլորվան:
ԲՄ. 129

Հո՞ր ա, Հո՞ր ա են տըղան,
Տես՝ իմ յարը Հո՞ր ա իլալ (եկի):

2079

Աղջի՛, անունըդ Շողան,
Քեզ տեսնող մանչերն դողան.
Ղըմեքը ձեռնեդ կըսողան,
Աչքերդ սեպ, սներլիդ թուխան:
ԶԲ 40

2080

Դու կայներ ես քու պապու փողան,
Յերսիդ խալեր կը շողմըղան.
Ջարմանուկ դեմ կը դողդըղան:
ՀԺԵ 94

2081

Նե դո՞ր կ'երթաս եդ լըման,
Բոյ ըմ ունիս քյալաշ նըման.
Նսոր տասն որ հեմ տեսե,
Վոչ դին ունիմ, վոչ իման:
4. Նա դին ունիմ, նա իման:

2082

Վարդիկ սիրուն է վարդի նըման,
Բիւլբիւլներ վերեն հեյրան ելան.
Վարդ որ պըտկեր, ծաղիկ կըտար.
Վարդիկիս հոտը մեջեն կուգար:
ՎՍԲ 43. ԺՖ 93

2083

Այ տըղա, ալի նըման,
Բացվել իր բալի նըման.
Ո՞ւր ա սիրելի խոսքըդ,
Լիզուդ ա լալի նըման:

2084

Սիրուն ես ծաղկի նըման,
Կապուտ ես լեզկի նըման.
Իրդան թրուար ձեռիցս,
Թեփափոր հավքի նըման:
ՏՖ 197. ԲՄ 146

2085

Ամպաչող լուսնի նըման,
Ոսալ ասելով կըղաս ման.
Իմ պայմանը քեզ հետ ե,
Դու յե՞րբ կըսաս քու պայման:
ՀՄԲ 42

2086

Ամպել ա ամպի նրման,
Շաքար եմ դանդի նրման.
Իմ մերն ինձ վո՞նց ա պահել,
Մալած գյուլբանդի նրման:

ԺԽ 23

123. Ամպել ևս ամպի նրման,
Շաքար ու դանդի նրման.
Իմ նանն ինձ վո՞նց ս պահել:

ՊՍՎ 105

123. Ամպել ե ամպի նրման,
Շաքարը դանդի նրման.
Իմ նանը վո՞նց և պահել:

ԱԴ 162

123. Ամպեր ա ամպի նրման,
Շաքարի դանդի նրման.
Իմ նանն ինձի մո՞նց պահեց:

ԱԲ 340

234. Շաքար ա խանդի նրման.
Իմ մեր ինձ վո՞նց ա պահե,—
Մալած (վար. ծալուկ) դուլպանդի
նրման:

ՀԺԵ 87

Ամբիլ ե ամբի նրման,
Շաքար իս դանդի նրման.
Յարըս հենց ինձ պահիլ ե,
Մալած դուրբընդի նրման:

ԹՄԿ 58

1—4. Ամպեր ա ամպի նրման,
Շաքարի դանդի նրման:

ՓՇ 74

2087

Ամպել ա ամպի նրման,
Շաքար եմ դանդի նրման.
Քոռնա՛ իմ մոր երկու լուս,
Ինձ չըտըվեց Մխոյ տան:

2088

Ամպեր եր ամպի նրման,
Շաքար եր դանդի նրման.
Մեռնե՛ր սաքըթի վորդին,
Յես՝ էլ իմ սիրած չառա:
ՆՀԶ 89

2089

Գեյքըլ կաքավի նրման,
Ինձ անում և հողեհան.
Ուսիդ փրոված ծամերը,
Խեյթրս տարան հավիտյան:
ՏԽ 151

2090

Սուտըման կյաքվու նրման,
Չենիկդ կուգեր սարեն անուշ,
Չենիկդ կուգեր լեռնեն անուշ,
Սնուշ անուշ խոտ կըբբ (կար)
քյո ծոց,
Կըրակն ինկավ, սիրտս ելավ բոց:

Եղնի՛կ, քո դարդեն, քո դարդեն,
Դիւ կըտըցիր սըրտիս փարդեն.
Քուր՝տ, քո դարդեն, քո դարդեն,
Դիւ կըտըցիր սըրտիս փարդեն.
Անդի՛ն, քո դարդեն, քո դարդեն.
Դիւ կըտըցիր սըրտիս փարդեն:
ՀԺԵ 43

Եղնի՛կ, քո դարդեն, ամա՛ն,
քո դարդեն, քո դարդեն,
Իրիցա՛վ սըրտիս փարդեն,
Գրնաց իրիսիս (հ)այեն,
Կիերթամ քո դարդեն, խորո՛ւս,
քո դարդեն:
(Կրկնակ)
ՆՀԳ 46

Տարեր իս երեսիս հայեն,
Կըտուեր իս սըրտիս փարդեն:
ՀԺԵ 44

2091

Լեւելեյե յամա՛ն,
Փիփոն չունի դին իման.
(Կրկնակ)

ՏՆ 130

2092

Ջանիմա՛ն, ջանիմա՛ն,
Չինար բոյիք յես դուրբան.
Ջանիմա՛ն, ջանիմա՛ն,
Սեվ աչերուդ յես դուրբան:
(Կրկնակ)

ՏՆ 233. ՌՄ 98

2093

Ջաղացի դուռը չիման,
Աղբորը չըկա իման.
Գրրոջը քաշին, տարան,
Մե բերան չասավ յամա՛ն:

ԱՖ 342. ԲՄ 145

1 3 4. Ջաղացի դուռը չիման,
Եկան քուրոջը տարան,
Մե բերան չասավ յամա՛ն,

ԱԵ 204

3 4. Քուրը քաշեցին տարան,
Մե բերան չասեց յամա՛ն:

ՀԺԵ 115

3. Տըվեցին, քուրը տարան:
3. Վերցրին, քիբը տարան:

Ջաղցի դուռը կար չիման,
Չըկար աղբորը իման.

Քաշեցին քիբը տարան,
Մի բերան չասաց ամա՛ն:

2094

Ջաղացի դուռը չիման,
Գրրոջը չըկա իման.
Սղբորը սալդաթ տարան,
Մի բերան չարեց չիման:

2095

Ջաղացի առջին չիման,
Աղջկան չըկա իման.
Յարը գըրեցին տարան,
Մե բերան չըսավ ամա՛ն:
ԱԴ 173

2096

Արի՛ Երթանք մեր չիման,
Յես քեզնից չունիմ գյուման.
Յերբս դու ինձի աունես,
Հորըս կըտաս տաս թուման:

2097

Կոլի դըրադ չարիւր չիման,
Լըչակի մոր սըրտի դուման,
Մալականին չըկար իման:
ՋԲ 23

1—3. Ծովու բերան չայիր
չիման,
Վեր Արչակին բռնեց դուման:
ՎՍԱ 42

2098

Սարը կոտել ա դուման,
Դըղակդ ածի մի թուման.
Սերըդ սըրտիս մեջն ընկավ,
Աստված վըկա, անգյուման:
ՏՆ 254. ԲՄ 149

2099

Սարին նըստել ա դուման,
Իմ յարն եկավ անգյուման.
Մեղ իրարից ջոկողը
Վոչ դին ունի, վոչ իման:
ՏՆ 190

2100

Մոլեարլեման թող ու դուման,
Սերոք կորեր ա անգուման.
Մըչու հավքեր թեկավորան,
Արոն նաչին դըրին, տարան:
ՀԺԵ 79
ՏԵ՝ Քամին եկավ երան երան:

2101

Արեւ եմ ցորնի աչան,
Բոյըս բոյիդ փերուչան.
Արի Երթանք Սուրբ Նըչան,
Մատնիս տամ քեզի նըչան:
ԱԴ 162

2106

Կարիբ, արի երթանք Սըբ Նըշան,
Տես՝ Կարիբ եմ հետ կարիբներաց:

2102

Դու զարդերվեր ես, կ'երթաս
Սուրբ Նըշան,
Մատիս մատնիկ կուտամ քե նըշան:
ՀՀ 328

2. Ուկի մատնիկ, ալնը
յաղութ ի քո նըշան:
ՍՄ 292

2103

Իմ անունը Ձարնըշան,
Մատնիքըս տամ քե նըշան:
ԱԲ 342. ԲՄ 146

2104

Աղջի, անունդ Փարիշան,
Երեսըդ խալ դառնըշան.
Քոսք տուր, վոր դու ինձ կըգաս,
Մատանիս տամ քե նշան:
ԱԶ 377

2105

Աչքերդ ի թուխ թուխ, ընքվերդ
փերիշան,
Իմ մատի մատնիկ կուտամ քե
նըշան.
Վոր չես աժատար, կյո՛ւնան
Սուրբ Նըշան,
Թարթըփներդ ի կրռընկու ճիւղան:
ՊՎ 87. ՌՄ 66

1—4. Աչքերդ ի թուխ թուխ,
ընքվերդ փարիշան,
Ըստանքու վոսկի մ' կուտամ
քե նըշան,
Վոր չես աժատա, երթանք
Սուրբ Նըշան:
ՆՀԶ 102

Աղջի, անունըդ Շուշան,
Ճերմակ բոխաղ, թուխ նըշան.
Յես քու յարըդ տեսեր եմ
Ձեռքը ծոցին փոշիման:

ԱԳ 103. ԲՄ 136

Այ տըղա Ուռուշան,
Սիպտակ ղոյին թուխ նըշան.
Եսոր յարըդ տեսել եմ,
Ձեռքը ծոցին փերուշան:
ԱԵ 202

2107

Աղջի, անունդ Շուշան,
Սիպտակ բոխաղ, թուխ նըշան.
Արի երթանք Սուրբ Նըշան,
Վալա մատնիս քեզ նըշան:
ՀԺԵ 126

1—4. Աղջի, անունդ Շուշան,
Արի գընանք Սուրբ Նըշան:
ԿԺԵ 42

Աղջի, անունդ Շուշան,
Արի երթանք Սուրբ Նըշան.
Թե վոր ինձի խոսք կըտաս,
Մատանիս տամ քեզ նըշան:
ԱԸ 137

2108

Աղջի, անունդ ե Շուշան,
Շապիկ մուռնիս խըշխըշան.
Հինգ հալապի վեց նըշան,
Արի երթանք Սուրբ Նըշան:
ՁԲ 40

Աղջի, անունդ Շուշան,
Դեյրե մուռնիս խըշխըշան,
Արի դընանք Սուրբ Նըշան,
Վոսկե մատնիք քեզ նըշան:

234. Դապեւ մ'ունիս խըխըջան.
Քեյն' երթանք Սուրբ Նըշան,
Մատնիքըս տամ քեզ նըշան:
4. Մատանիքս քե նըշան:

Աղջիկ', անունդ ի՞նչ է:— Շուշան,
Հագեւ կապել ես խըխըջան.

Ոսկի մատնիքս քեզ նըշան:

Աղջի ու՛նետ, ո՞ւմ տրնեն ես:
(Վերջին տողը կրկնակ է)

Խոտ 56

2109

Աղջիկ', անունդ ե Շուշան,
Ոսկե մատնիս տամ նըշան.
Արի երթանք Սուրբ Նըշան,
Ինձի չանեսս փերուշան:

ՋԲ 40

Աչի՛ն, անունդ է Շուշան,
Մատանիս տամ քեզի նըշան:
Եկո՛ւ երթանք Սուրբ Նըշան,
Մզնական է Սուրբ Նըշան:

ԲՆԱ 332

1—4. Աղջիկ, քու անունդ հ
Շուշան,
Եկուր երթանք ի Սուրբ Նըշան,
Մատնիքըս տամ քեզ ի նըշան:

ՀԱ 457

1—4. Աղջիկ, քու անուն Շուշան,
Ոսկի մատնի քու նըշան:

ԲՆԳ 122

Աղջիկ, քու անուն ի՞նչ է:
Աղջիկ, անունդ ե Շուշան,
Դիրքեր, անունդ ե Շուշան,
Եկուր երթանք Սուրբ Նըշան,
Մատնիս տամ քեզի նըշան:

ԲՆԳ 677

2110

Աղջիկ, քո անուն Շուշան,
Արի երթանք Սուրբ Նըշան.
Ոսկի մատնիք քո նըշան.
Ի՞մ սերն ու քում չըմաշան:

ԲՆԲ 237

Աղջիկ, քու անուն ի՞նչ է:
Աղջիկ, քու անուն Շուշան.
Ելի՛ր երթանք Սուրբ Նըշան,
Ոսկի մատնիք քեզ նըշան.
Հարիր ուզես՝ հազար կիտամ:

ԲՆԱ 740

2111

Աղջիկ, քո անուն Շուշան,
Արև' երթանք Սրբ Նիշան,
Տաս ոսկի կուտամ նըշան:
— Յես ի՞նչ անեմ տաս ոսկին,
Ծառի տակին ել ունեմ,
Հոանդ ըռանդ թել ունեմ.
Յես անտեր եմ, տեր չունեմ,
Սիրելու չատ սեր ունեմ.
Սեվ սար եմ ոսրի նըման,
Ծաքար եմ կանդի նըման:

Ջան, ջանե, ջանե,
Ջան ջանե, ջանե, Ֆինջան է:

ԾՎ 48

Հմմտ. «Ծառին տակը հել ունիմ»
«Բերդի տակին ցել ունեմ»:

2112

Վոչ վարդ կ'ուզեմ, վոչ չուշան,
Վոչ Մուղնի, վոչ Սուրբ Նըշան.
Թե յարըս ինձ սիրում ա,
Բուրդին կ'ըլնեմ դուքսան:

ԲՄ 134

2113

Այ տղա, անումդ Առուշան,
Սիպտակ կուլիդ թուխ նըշան.
Բաղյուխը ըղարկի՛ անեմ,
Պահեմ քու յարիդ նըշան:

ԱԶ 377

2. Ի՞մ անունը Ջառնըշան:

Նշքեր, անուժդ Ուսուչան,
Սիպտակ կոլիդ թոխ նըշան.
Յաղութըդ դարկի՜ անեմ,
Պահեմ քո յարիդ նըշան:

ԱԳ 286

2115

Հա՛յդե բաղչեն, Հակոբ ջան,
Զա՛ր քամանչեն, Հակոբ ջան:
(Կրկնակ)

ԱՆ 194

2116

134. Ա՛ տղա, անուժդ Ուսուչան,
Յաղութըդ դարկի՜ նախշեմ,
Հարկեմ քո յարիդ նըշան:

Ախպեր ոնիմ Սարուչան,
Կոլին տակը սառն նըշան.
Ա՛խպեր, յալլեխդ մին ինձ տո,
Տանիմ քո յարեդ նըշան:

ԱԺԷ 41

Ախպերս ա փոնջ մընեչակ,
Սիպտակ կեջին թոխ նըշան.
Ախպեր, յալլեխդ ինձ տո,
Տու քոյնի յարեդ նըշան:

ԱԺԷ 41

Ա՛ տղա անըմդ Ասուչան,
Սիպտակ դառանը թոխ նըշան.
Աղլուխըդ դըրկի նախշեմ,
Զալ չալ տոտերո քեզ բախշեմ:
ԱԺԱ 50

2114

Խոշոր աչքերըդ փերուչան,
Սեվ աչքերիդ ըլնեմ զուրբան.
Զոր-գիչեր գուլթաղ ես արել,
Ինձ պես ջիվանին, Հեքո ջան:
ՏՈ 227

Մագերըս՝ անպահապան,
Տես՝ Ծամերըս համբա համբա:

ՌՄ 126. ԱԴ 170

2117

Վա՛յ լե լե լե լե, վա՛յ լե լե լե լե,
Վա՛յ սիրելի ջան,
Սրտով սիրել ես,
Մոլոր թորկել ես,
Վա՛յ անուշիկ ջան:
(Կրկնակ)

ՌՄ 133. ՏՈ 168

2118

Յերի՛, յերի՛, յերի՛, ջան,
Յերի՛, մարալո ջեյրան:
(Կրկնակ)

ՀՄԽԱ 21

2119

Կասեմ՝ արի՛, աղջի ջան,
Քաղենք գարի, աղջի ջան.
Գարի(ն) քաղենք, դաթա՛ թըխեմ,
Ճանպենք յարի(ս), աղջի ջան:
ԱՆ 200

2120

Պրտեմ, տըտեմ, աղջի ջան,
Կոզը կըթեմ, աղջի ջան.
Գիչերը վոր գաս ինձ մոտ,
Գե խըտըտեմ, աղջի ջան:

ԱԴ 176

2121

Յես քեզ ղուրբան, աղջի ջան,
 Լըսե՛ իմ խոսք, աղջի ջան.
 Յերեկը քեզ ուժըրս տամ,
 Գիշերը ջան, աղջի ջան:
 ԱՆ 202

2122

Ղըջի՛ բուր, աղջի ջան,
 Դարափ ու քու, աղջի ջան.
 Բե դու ինձի չառնես,
 Ընկնիս խուր, աղջի ջան:
 ԱԴ 176

2123

Դե՛ տուր, դե՛ տուր, աղջի ջան,
 Յես քու խեղճ ղուլ, աղջի ջան.
 Երված սըրտիս փափազը,
 Շուտ արա, տուր, աղջի ջան:
 ԱԴ 176

2124

Հոռովել տուր, մաջկալ ջան,
 Իմ ջան քո ջանին ղուրբան:
 (Գութանի յերգերից)

2125

Ջան մարալ ջան,
 Ջան դյարալ ջան:
 (Կրկնակ)
 ՀՄԽԱ 25

2126

Վարդիկ բիլբուլ վարդիկ ջան,
 Վարդ խոովալ, դնաց վան.
 Վարդ եմ քաղեր ձեր արտեն,
 Թորկեմ, կորեմ քո դարդեն:
 ՀՀ 311

2127

Ջան դյուլում, ջան, ջան,
 Ջան ծաղիկ, ջան, ջան:
 (Կրկնակ)
 ԲՀ 158. ՓՇ 72.
 ՌՄ 108. ՏԽ 203.
 ԱԸ 445. ՀԺԵ 124
 1. Ջան վարդիկ, ջան, ջան:

2128

... Խորտի աչքեր ֆինջան,
 Բուկն ե գցի լալ, մարջան.
 Ապըրջան ոսկեջրուկ,
 Խզմեն ակնունանք շարուկ:
 ՏԽ 174

2129

Յես սիրեցի, ուրիշն առաւ,
 սիրուն ջան,
 Ինչ վար արաւ, մայրս արաւ,
 սիրուն ջան:
 ԿԺԵ 66

2130

Աղբերս բերեց մի յաշիկ մարջան,
 Աղջիկդ կ'առնեմ, Աթոյ Աղաջան:

2131

Արի՛, սիրական յար ջան,
 Գյարդանիդ տուի մարջան:
 ԱԴ 175

2132

Հո՛, յաման ու յար ջան,
 Ջե յաման ու յար ջան:
 (Կրկնակ)
 ՀՄԽԱ 34

2133

Դու չորորա՛, դուն սորոա,
 Շողեր ջան,
 Ամպի տակին ձուն կ'երեվա,
 Շողեր ջան:
 (Կրկնակ)

Ուն կ'երեվա, ձուն կ'երեվա,
 Շողեր ջան,
 Բերդի տակին տուն կ'երեվա,
 Շողեր ջան:
 (Կրկնակ)
 ՀՄԽԱ 39

2134—5

Ծաղիկ անուն Անթառան,
Դյադեք (վ. տղեքն) եկան,
յետ դառան.

ՀԺԵ 131. 132

2136

Մեր տան յետենն մի մառան,
Տղերքն եկան, յետ դառան.
Ձեռք տարա, թե բռնենմ,
Դիվ լալ ու մարջան դառան:

ՔՀ 165. ՌՄ 121.

ԲՄ 130

123. Միւր կտիր Էդենն մի
մառան,
Տղերքն եկան, յիդ դառան.
Ձեռք տրվի, թե բրննիմ:
ԹՄԿ 63

Մեր դուռը յերկու մառան,
Գյադեքն եկան, յետ դառան.
Կուռքս գըցի, վոր բրննեմ,
Դարձան գյուլ ու ըռեհան:

Տես՝ «Մեր դռան առաջին մի
դարան» և «Մեր բաղումը մի
դարան»:

2137

Գրնացի մառան,
Հալերը թառան.
Աղջիկըդ կ'առնենմ,
Սաթոյ Անթառան:

2138

Արեւն առեր գյամու մառան,
Դարիպ խալքեր սիրու թափան,
Արշըկու լեչ առան տարան:

Շորորա գամին, չորորա,
Լողկեն ի մեջ կ'որորա:
ՀԺԵ 54

2139

Յար մենդի՛լ, դու կ'երթեր մառան,
Բաժդ ի բարակ ինչ ո(ր) ըռահան.
Դու խանիր իմ գըլխու ֆարման:

ՀԺԵ 62

2140

Ամպերն եկան, բոլորս առան,
Նաղլու յարըս խըլին, տարան.
Սնկամորդ մարդու երեսից
Խեղճըն ընկավ բերնե բերան:
ՏՄ 82

2141

Եսոր չարաթ (վ. ուրբաթ) ե,
Փառա՛ն,
Յաղմեդ նախշուն ե, Փառան.
Ձեր բալկոնը ճաղերով,
Կեզ փախցրրին դիշերով:
ԱՆ 205

Հմատ. Ժամի դրոներ շըչերով:

2142

Լուսնակն Էլիւր վեր մեր դրոան,
Ձեպ մ' տը կեր (կար) վեր իմ
ճրոան:
— Ի՞նչ կա ինե: — Վարդ ու ոռահան:
— Պուկ մ' կըտրեմ սիրու նըշան:
ՀԺԵ 60

2143

Ա՛յ աջ կրոան, ձախ կրոան,
Կաքալներ սարով թըռան.
Ա՛յ քյաքիկ պոչիկ տըղա,
Խի՞ յես կանդենյ մեր դրոան:
2 4. Կաքալը սըռան թըռան...
Յես խի՞ եմ մրտիդ թըռալ:
ԱԳ 286

2144

Եւ կրոան, աջու կրոան,
Ջուխա կաքալ թեվով թըռան.

Յես մի սոնա յեմ սիրե,
Հարեման, դուռը դռան:

2145

Ծաղիկ եմ քաղել նրուան,
Իմ թեմի տակին թառան.
Ընկերներ, տառապած կանչեք,
Ես տարի յա մեր դուրան:

2146

Գրնացի Բողազքյառան,
Եկան, ետեմն հառան.
Եկան, տեսան, յետ դառան,
Խալանըս կըտրին քրտան:
ՀԺԵ 110

2147

Ձեռքդ առեր ես ետան,
Թափ տու թութունիդ քիսան.
Կանչե՛, կանչելուդ դուրբան,
Իմ նանի աղիդ փեսան:
ԱԳ 96

2148

Անուշափան,
Յաղլի յափան.
Մանչերն եկան,
Կնիկըդ տաբան:
ՁԲ 39

2149

Մաշինում կ'ընի մարդըման,
Շենուժ կ'ընի լավ դրման.
Են տղան մին խոսկ ասեց,
Արդուժս մընաց բանդըման:
ԱԺԸ 31

2150

Մեր ալման, սիվառակ ալման,
Ի՞նչ անեմ սիվառակ ալման,—
Շա՛ն տըղեն իշուց հալման:
ՀԺԵ 111

2151

Բամբակ եմ ցանեք Խարբերդու
ոփան,
Բըլբուլ, մի՛ փըլցունեք ձագերուս
յուփան.

Տուն եկո՛, տուն եկո՛, սիրածս,
տուն եկո՛,
Արժաղան պետքը չե, արեմդ ա՛ռ,
եկո՛:

ՀՀ 330

Շատ բամբակ եմ ցանեք
Խարբերդու ոփան,
Մարի՛կ, մի՛ քըրքըրեք բըլբուլիս
յուփան.

Յեւ եկո՛ւ, յեւ եկո՛ւ, ա՛ռ
պառվին դուան.
Ճարը քենե լինի, մար

աստվածամար,
Խարիբիո տուն խըրկես, սուրբ
աստվածամար:
ՀՈԱ 460

2152

Իրիկ, կընիկ կըռվըտան,
Փաթթվան իրուր, թոնիր մըտան,
Կըտոր մի շալե շոր դըտան:
ԱԸ 452

2153

Քաղքի միջին միկիտան,
Քեհի աղջիկն ինձի տան.
Քեհի աղջիկն ի՞նչ երավ,
Ջիդյարս փորես տարավ:
1—4. Քաղքի մեջր միկիտան,
Քոխվի աղջիկն ինձի տան:

2154

Ջուրը կապե աղեստան,
Աստված պահե դյաղեստան,
Գընա, յայլեն արտ ունիս,
Հաղար ու մի դարդ ունիս:
ԱԸ 135

2155

Գինի, գինի, գինըստան,
Աղբեր մ'ունիմ Շահարստան.
Մանր ուլնիկի շարող ե,
Թափթա շապիկ կարող ե:
Աղբեր, աղբեր, ջա'ն աղբեր,
Գուլ ու լալ, մարջան աղբեր:
ՀՀ 312

1—6. Գինի, գինի, Գինըստան,
Աղբեր մ'ունեմ Շահրըստան.
Թափթա շապիկ կարող եր,
Մանր ուլնիկի շարող եր:
ԱՆ 192

1—6. Աղբեր մ'ունիմ Շահրըստան,
Համ արող ա, համ կարող,
Շիլա շապիկ հագնող ա,
Կարմիր գետիկ կապող ա:
ՀԺԵ 87

1—6. Գինի, գինի, Գինըստան,
Յար մը ունիմ Հընդըստան.
Մանըր հընի շարող եր,
Թափթա շապիկ կարող եր:
ԱԼ 137

1—6. Գինի, գինի, Գինըստան,
Մեկ քուր ունեմ Շահրիստան.
Անող ա, գըզող ա,
Շիլա շապիկ կարող ա,
Մանտր ուլինք շարող ա,
Զրթիորին հաց տանող ա:
ՀԺԵ 96 հա.

1—6. Աղջիկ մ'ունեմ Գիւլըստան,
Տանեմ, կուտամ Մըվըստան.
Վախենամ ծամերն տիւս տալն:

Արող ի, երող ի,
Ծեթ քարգրիտ շարող ի,
Շարե շապիկ կարող ի,
Շիլա շապիկ ձիվող ի.
Հըմեն մատից, ուր եղընգից
Խազար խունար կըթափի:
ՎՍԱ 48

1—6. Գինի, գինի, Գինըստան,
Աղջիկ մը ունեմ Շահրըստան.
Մանր հըլնի շարող եր,
Թափթա շապիկ կարող եր:
ՆՀԶ 94

1—6. Աղջիկ ունեմ, մանող ա,
Շիլա շապիկ կարող ա,
Մանըր կոճակ շարող ա,
Զրթիորի հաց տանող ա:
4. Կեսարի միրուս փեսող ա:

2156

Այ բալա Գարան,
Զուռնով քեզ եկան,
Դավուլով տարան,
Քեզ, Գարան ջան:
ԶԲ 39

2157

Աղջի, անունդ եր Մարան,
Քեզ տեսնող մանչերն մարան.
Ափսոս, եկան քեզի տարան,
Սարաբն ելավ մերոնց Սոնան:
ԶԲ 39

2158

Մեր բաղումը մի դարան,
Շատ հարան ու աղջիկ նի' դառան.
Զեռա տարա, թե բռնեմ,
Դիփ թազի-թուլա դառան:
ՔՀ 166

Մեր դառն առաջին մի դարան,
Տըղալքն եկան, նի' դառան.

Կուռքս տարա, վոր բըռնեմ,
Քաղի ու թուլա դառան:

ՔՀ 161

Տես՝ Մեր տան յետնեն մի մառան:

2159

Մեր դըռանը մի դարան,
Աղջկերքն եկան, նի՛ դառան.
Կուռքս տարա, վոր բըռնեմ,
Շարած մարգարիտ դառան:

ՏԽ 144

1. Մեր դռան առաջին մի դարան:

ՔՀ 161 հտ.

Տանըս տակին կար գերան,
Հարս ու աղջիկ նի դառան.
Կուռքս տարա, թե բըռնեմ,
Լոխ իմ մեր ու քի՛ր դառան:

ԱԶ 376

2160

Ճըղորի մազե լարան,
Բըթուն տարան, ճի չըտարան.

Հանո՛ր, Հանանո՛ր,

Յես մեռնեմ խաթուն Տիրամար:
ՀԺԼ 51

2161

— Արի՛, Մարան, գնա՛ Մարան,
Տանողիդ տունը վերան:
(Կրկնակ)

ԱՆ 205

2162

Յարիտ անունն ա Մարան,
Մաղերն ա երկան պարան.
Անոր երեսն Հայողը
Աղեկությանն ե հեյրան:

ԲՆԳ 491

2163

Աղջի՛, անունդ ի՞նչ ե:— Մարան:
— Կարմիր երես, պղզտի բերան,

Մազեր ունիս երան երան:

Աղջի ուունտ, ո՞ւմ տընեն ես:

Խոտ 55

2164

Բազըրնու տեղն արան,
Վեց տըղա ջոկին տարան,
Տերերը կապին վարամ,—
Գրնա, բարով յետ արի:
ՀԺԵ 118

2165

Մամերը չարան—չարան.
Մեջքիդ ես փրոեի, Մարան.
Ջաֆեքը յես քաշեցի,
Ուրիշներն եկան, տարան:
ՏԽ 251

Ապարա՛ն, ա՛յ Ապարան,
Մառն աղբուր չարան—չարան,
Յես մի պուճուր յար ունիմ,
Են ել փախցրի՛ն տարան:
4. Սիրեցի, խալիլ տարան:

2167

Ալ քողով հարսներ տարան,
Մենք մացինք պիտու բերան.
Մեր հրժերն ու աղջիկներ
Չենք պինա թե դո՛ր կորան:
ՏԽ. ԲՄ 137

2168

Մանի ասեմ մի բերան,
Սելը տանի ջուխտ դերան.
Գեչը սիրունա ծոցին,
Հեյ վա՛խ ու հազար բերան:
1 3 4. Մանի մանի մի բերան...
Գեչը սիրունի ծոցին,
Հա՛յ վա՛խ ու հարյուր բերան:
ԲՄ 126

Ջոջ տուն ու ջուխտակ դերան,
Գեչ խորտակի ծոց պառկի,
Ախ ենիմ հազար բերան:
ՆՀԶ 96

Ջոջ տուն, ջուխտակ գերան.
 Խորոտ պատկա՛վ գեշի ծոցուն.
 Հեյ վա՛խ ու հազար բերան:

ՀԺԵ 130

2169

Մանի ըսեմ մի բերան,
 Մե տուն ըմ ջուխտակ գերան.
 Ռունդը ունդին կուտան,
 Ջիրդինն աշիւրքի բերան:

2170

Արշակ գրնաց ծովի բերան,
 Ջընկեր թափան, աչքեր կերան,
 Ծորորա՛, Սալաթ, չորորա՛:
 ՋԲ 23

2171

Տուն մ'եմ չինե գետի բերան,
 Վերեն թալի ջուխտ ըմ գերան.
 Մեկն ի խոխե, մեկն ի ծիրան.
 Խոխեն կոտրավ, մընայ ծիրան.
 Ծիրան փրթխավ յարոջ բերան:
 ՎՍԱ 40. ԺԽ 74

1 2 5. Տուն եմ չինե գետի բերան,
 Վրբեն թայե երկու գերան...
 Ծիրան փրթկեր յարոջ բերան:
 2345. Վերեն թալլինը ջուխտ ըմ
 ցերան.

Մեկն եր խոսե, մեկն եր ծիրան.
 Խոսեն կոտրավ, մընաց ծիրան,
 Ծիրանն փրթխավ յարոջս բերան:
 ԲՆԱ 583

Տուն եմ չինե գետու բերան,
 Թալքինք ինե ջուխտ ըմ
 գերան.

Մեկն եր խոխի, մեկն եր ծիրան.
 Կոտրավ խոխին, մընաց ծիրան:
 ՔՄ 26

2172

Եշը սատկավ ձորի բերան,
 Հանավանքցիք թափան, կերան:

Եշ քաշեցին թորվան բերան,
 Վոտքերն արին փաշա, կերան.
 Ոսկոռն արին սուն ու գերան.
 Կաշին արին դուֆ նազարա.
 Խըրսոն զանի, Կըրպոն խաղա.
 Կըրպոն զանի, Խըրսոն խաղա:
 ՎԺԵԱ 3

2173

Պուճուր աղջիկ լենբերան,
 Քու տանողիդ տուն վերան.
 Գյամը զարկեմ քու բերան,
 Հեծնեմ, երթամ Երեվան:
 ԱԵ 200

Մարալ ու ջեյրան,
 Պրպտի աղջիկ լենբերան.
 Գյամ զարկեմ քու բերան,
 Հեծնեմ, երթամ հարի վան:
 ՀԺԵ 94

2174

Հավք մ'եւ իրե, Թըղթիկ կեր (կար)
 բերան,
 Առի, կարդացի իմ զլխու ֆարման:

Արե, յար, արե, խրուով մի՛ մընա,
 Աստըվոթիս մալը ձի քե չի մընա:
 ՎՍԱ 37

2175

Մեր տան ետեվ քաշած գերան,
 Ջեր տան ետեվ քաշած գերան.
 Կարմիր երես, պըզտիկ բերան,
 Որ կըմներ ժամտան խորան:
 ՀԺԵ 79

2176

Մեր տան յետեվ ջուխտ ըմ գերան,
 Բուր երես, պըստիկ բերան,
 Քո սիրողիդ դըռներ վերան:
 ՔՀ 174

Մեր տունն ձերուն մեկ մեկ գերան,
Բոլոր երես, պըղտիկ բերան,
Քու տանողին տունն եր վերան:

ԲՆԳ 651

1. Մեր ձերուն երան վերան:

ԲՆԳ 471

Երեվընու կուղար գերան,
Բոլոր երես, պըղտի բերան,
Քու տանողիդ տունը վերան:

ՋԲ 19

2177

Յարիկ, զիս վառեց քու պըղտի
բերան,
Քու տանողի տունն եղի կավ վերան:

ՀԺԵ 88

Տեա՛ Արի երթանք սարեր սեյրան:

2178

Անտոնի դուռն գերան,
Աշխենն ընկավ բերնե բերան:

ՏՆ 185

2179

Քամին եկավ երան երան,
Նավը զարկավ ծովի բերան.
Խաբար տարեք իմ մայրիկին,
Մեր տունն ու տեղ մընաց վերան:

ՀՄՈԱ 49

Քամին եկավ երան երան,
Լողկեն դընաց ծովի բերան.
Խաբար արեք անբախտ ամուս,
Մեր տունն-տեղը մընաց վերան:

Շորորա՛, Սալաթ, չորորա:

ԴՀԳ 50

2180

Քամին եկավ երան երան,
Դընաց հասավ Մըշու բերան.

Մըշու հավքեր թեփավորան,
Քյալաչի տունն սեփավորան:

3. Մըշու հավեր թեփավորան:

ՌՄ 87

Տեա՛ Մոլեսըլեման թող ու դոման:

2181

Իրիչկե՛ դեմ աղոթրան,
Դաշտ կու բանի ձեր դուժան.
Քանց զմեն քաղցր ե վաթան:

ՏՆ 164

2182

Մաճկա՛լ, նայե դեմ աղոթրան,
Փառք տուր աստծուն մեկ բերան:
(Գուժանի յերգերից)

ՀՄՈԲ 3

2183

Յես մարալ եմ, դու ջեյրան,
Երթանք սարերը սեյրան.
Ինչ ել լինի՛ քեզ սիրել եմ,
Ջանքս լինի քեզ դուրբան:

1 2. Ելենեք սարերը սեյրան,
Յես մարալ եմ, դու ջեյրան:
1 2. Քեյլ՛ զընանք սարը սեյրան,
Դու կըլմանիս սարի ջեյրան:

1—4. Յես մարալ եմ, դու
ջեյրան,

Յա՛ր, երթանք սարը սեյրան:
(Կրկնակ)

ԱԵ 203

2184

Արի՛ Երթանք սարը սեյրան,
Դու կըլմանիս չոլի ջեյրան.
Սեֆիլ տըղեն քեզի հեյրան:
Կայիլ՛, սեյր անեմ, սեյր անեմ,
Բոյիդ հեյրան, հեյրան եմ:
ՌՄ 50. ՏՆ 86.
ԲՆԲ 364

Ելեր ես, կ'երթաս կը սեյրան,
Մընացեր եմ բոյիդ հեյրան.
Դու կըմանիս չոյի ջեյրան:

ՋԲ 19

Դու ելեր ես, կ'երթաս սեյրան,
Դու կըմընեի սարի ջեյրան.
Դու կըքելես կաքվու նրման:
Քելե', քելե', բոյիդ հայրան:

ԱԵ 193

2185

Վա՛յ սարեր, բանձրիկ սարեր:
Արե՛ երթանք սարեր սեյրան,
Սարից բերին ջուխտ ըմ ջեյրան.
Կարմիր իրես, պուճուր բերան,
Քյո տարողի տընիկ վերան:
ՀԺԵ 51 հտ.

Տես՝ Մեր տան յետեվ ջուխտ ըմ
գերան:

2186

Մաղը վերուցի, գացի ցան,
Ջերիցըս խընձոր հանի,
Տեսա իմ յարը դան չեր,
Սըրտիցըս հոգոց հանի:

ՀԺԵ 112

Վերեվ մեր տոն արտ աչընցան,
Տես՝ Մեր տան ետեվ արտ
կորընկան:

2187

Ոյիւկ մ'եմ տընկե խետ առվի ափան,
Իլավ բարձրացավ խետ արեգական.
Նա՛ բայրիկ կերա, նա՛ տընկե
պառկա:

Արե՛ ա'իս, ա'իս ձի սիրեց,
Ասի.— Թարկի. ֆալակ ձի կոռեց:

Արե՛, յար, արե՛, խըռով մի՛ մընա,
Խոր տուս աստվորքի. ձի, քե չի՛
մընա:

ՀԺԵ 42 հտ.

Ցըռուկ մ'եմ տընկե խետ առվի
ափին,
Ելավ ճյող քըչեց խետ արեգակին:

ՀԺԵ 44

Դաստե մ' ըռեհան խետ արեգական,
Ճողերն ի թալե խետ առվի ափան:

Խա՛րա, խան վիճակն ի բարին,
Խամբարձում դիլաքը կատարի.
Խասնես քյո սըրտի մուրազին:
(Վիճակի) ՎՍԱ 93

Հմմտ. Ցորեն ցանե խետ դուրծի
ալան:

2188

Բոստան եմ ցանե խետ առվի ափան,
Ելե քըրքըչնե խետ արեգական,
Իմ ումուդ մընաց սարի Սըրբեկան:

ՆՀԶ 91

2189

Դու կըքելես հետ ծովու ափան,
Շորոր-մորոր բաժիդ կուրբան.
Են քյո սիրուն խավեր թափան,
Հոգիս հասավ դեմ կըլրիան:

Նուռ կ'ողորկես, նուռն ի՞նչ անեմ,
Սիրուդ կըրակով կրմալեմ.
Յես բիլա քեզ ումըրն ի՞նչ անեմ,
Աստվորիս մալն ի՞նչ անեմ:

ՎՍԲ 41

Դու կը քելես հետ ծովու ափան,
Են քո սիրուն խավեր թափան.
Հոգիս հասավ դեմ կըլափան:

Նուռ կ'որողկես, նուռն ի՞նչ անեմ.
Յես բիլա քեզ ումըրն ի՞նչ անեմ,
Աստըվորիս մալն ի՞նչ անեմ:

ՊՎ 95

Դու կը քելես ծովի ափան,
Քյո սիրուն խավքեր թափան:

Նուռ կը ճամբիսի, յես ի՞նչ անեմ.
Քյո շորորած դյալ ի՞նչ անեմ:
Հետ արե, եղնի՛կ, հետ արե՛.
Դարդ չունեմ, դարդին տեր արե:

ՀԺԵ 54

Տես՝ Նուռ կ'ողորկես, նուռն ինչ
անեմ.

Նուռ կը ճամբիսի, յես ինչ անեմ:

2190

Խավկունք կը քելեր խրտ ծովու
ափան,
Են խարիբ խավկունք են ծովն
թափան:

Չորքեր ա գյուլեր, կայներ ա
գյամին,
Խախտեր ա սըներ, մրյնեն ա
բամին:

ՀԺԵ 56

2191

Երեվան դուքան դուքան,
Ճերմակ չիլա, ըստաքան.
Յես իմ յարը սիրեցի,
Դու չմաններըս տորաքան:

ԱԳ 101

2 3. Ճերմակ չուլեն, ըստաքան.
Քեզի վոր յես սիրեցի:

ԱԴ 171

2. Ճերմակ չիլ ու ըստաքան:
ԲՄ 140

234. Ճերմակ չուլեն, ստաքան.
Յես իմ սիրածը կ'անեմ.

Դու չմանները տորաքան:

ԱԵ 201

2192

Քալամ եմ ցանե ճամբեն,
Գըտեր եմ գեղի համբեն.
Ինձ մի նազան յար ունեմ,
Կըցուլա կրժան կանթեն:

2193

Կայնել ես սարի ճամբեն,
Իչկում ես յարի ճամփեն.
Կըտամ վոսկի մատանիք,
Վոր դու դաս ջըրի ճամբեն:
ԱԲ 343

2194

Թարաքյամեն իր ոքեն,
Տրվեք մինթանիս քյորեն.
Մինթանիս քորեն լեն ա,
Իմ սիրած տըղեն են ա:

ԱԴ 166. ՌՄ 107.

ԲՄ 130

3. Բերեք իմ գեյրիս քորեն:

2195

Կարել եմ ջուրեն,
Գործում եմ դուլթեն.
Աղբերըս եկավ,
Անունը Թուրեն:

1. Կայնել եմ ճամբեն:

2196

Բոստան եմ ցանե մեր գետու աղեն,
Եկեր է աչուն, թըմեք է վաղեն.
Յես էլ կ'իրիցինք, սիրուն, քու
սավղեն:

ՆՀԶ 92

2197

Լուսնիակը սարի տալդեն,
Յես երեցա քու դարդեն.
Յես կ'երթամ դարիբուծեն,
Մընաս դու, քու վատուծեն:
ՁԲ 18

Եկավ աշունի վաղդեն,
Տես՝ Արսղն անցա են հանդեն:

2198

Գընացի ջուրը բանդեն,
Որմեցի շաքար դանդեն.
Իմ յարու հող ե մըտել,
Դուրս չի գա քարուքանդեն:
ԱԵ 203

2199

Արագն անցա են հանդեն,
Եկավ գամբուլի վաղեն.
Աչըդ չի, աչըդ դարձա
Սար ու սարար ես սավդեն:

Եկավ աշունի վաղդեն,
Կըտրավ տամբուլի փարդեն.
Աչըդ չեյր, աչըդ դարձար՝
Քուխ քանգույ Գեվոյ դարդեն:
ՓՇ 73

Հի՞նչ անեմ հրնչիս դարդու,
Կըտրան սաղիս փարդա.
Աչըդ չի աչըդ դառա,
Յարալու յարիս դարդա:
ԱԳ 268

Լորր թրուավ ես արտեն,
Կըտրավ դամբուլի ֆարդեն.
Աչըդ չեմ, աչըդ դառա,
Սար ու սարար ես սավդեն:
ԱԵ 202

Լոր մի թրուավ մեր արտեն,
Կըտրավ տամբուլիս դարդեն.
Աչըդ չիմ, աչըդ դարձա,
Պեղերա յարի՞ դարդեն:

Կաքավ թրուավ են արտեն,
Ճըղվավ իմ սաղիս փարդեն.
Աչըդ չիմ, աչըդ դարձա,
Բեղեյրաթ յարի դարդեն:

Ղուշը թրուավ մեր արտեն,
Կըտրավ իմ սաղիս ֆարդեն.
Աչըդ չեմ, աչըդ դառա,
Բեմուրադ յարիս դարդեն:
ԱԳ 96

Միսը թրուավ են արտեն,
Պատուավ իմ սըրտի փարդին.
Աչուդ չի, աչուդ դառա,
Բեմուրվաթ յարի դարդին:
ԹՄԿ 61

2200

Սիրունը սիրունի ողեն,
Սիրունի կապի քյոբեն.
Սիրուն ջան, աստված սիրես,
Մի՛ հեռանա իմ մոտեն:
ԱԳ 167. ՌՄ 110

2201

Ջավար աղի նրխշուն ողեն,
Նոր եմ ելել Ջուլոյ մոտեն,
Ձեմ կըշտացել անուշ հոտեն:
ՔՀ 175

1. Երեվանա նրխշուն ողեն.
2 3. Նոր եմ ելել Ջուլոյի
մոտեն,
Ջըկըշտացա անուշ հոտեն:
ՏՈ 243

Մեր ուեսի նրխշուն ողեն,
Յես նոր եկա յարիս մոտեն,
Ձեմ կըշտացի անուշ հոտեն:
ՏՈ 233

1—3. Հակոբ աղի նըխշուն ողեն,
Նոր եմ ելեր յարոջ մոտեն:
Նայնայ, նայնայ, նայնայ:
ՀԺԵ 57

2202

Մրժավար տարան ողեն,
Զկշտացա անուշ խոտեն.
Մժավարի դարին դըր,
Դյորթ թարաֆի դալին դըր:
Նայնայ, նայնայ, նայնայ
ՎԺԵԱ

Թամար աղեն, Թամար աղեն,
Թամար աղի նըխշուն ողեն.
Նուր իմ իկի յարոջ մոտեն,
Զըմ կըշտանա անուշ խոտեն:
ԾՎ 37

2203

Աշխենի սեր ու սավղեն
Անտոնին հանեց հավտեն:

ՏՖ 185

Եղնիկ, քո դարդեն,
Տես Աստուծան կյաքովու նրման:

2204

Իմա՛ւ Լենամ յես քու դարդեն,
Իմ Երեսիս պատուով փարդեն.
Նոր եմ եկել յարիս մոտեն,
Զրկըշտացա համ ու հոտեն:
ՀՄԽԲ 31. ԺԽ 81

2 3. Պատուվ Երեսիս փարդեն,
Նորեն կու գամ յարիս մոտեն:

2205

Յայլեն գառներ կըխուզեն,
Դեզ ուրիշները կ'ուզեն.
Ինչ ուզում են՝ թող անեն,
Մըրտերս իրար հետ դուզ են:
ՏՖ 260

2206

Յարլս գնացեր կարիբութեն,
Զիկ վոր թողեց չար գերութեն.
Առանց յարոջ իմ հալն ի՞նչ ի.
Ամա՛ն, յարիկ, չուտ յետ դարձիւ
ՎՍԲ 60

2207

Մեկ որ մենք ժողվանք գացինք
Վորոշած տեղ ուրախութեն.
Մեզնից մեկ վերուց ասաց՝
Եկե՛ք չանենք տըղեկութեն.
Են դինին, կարմիր դինին,
Թող գա Ֆրոսա մեջ մեր գըլխին.
Են լուսին, բանձրիկ լուսին,
Թող շըղշըղա վեր մեր գըլխին.
Են աստղեր, պեծ պեծ աստղեր,
Թող պըսպըղա վեր մեր գըլխին:
ՎԺԵԱ 12

2208

Կարիբութե՛ն, չար գերութեն,
Անունը շեշներ, ինքը չեշներ.
Թող իմ յար մոտ ձիկ մըններ,
Որ գամ գեր ձիկ տիսներ:

ՎՍԲ 61

[4. = Որը մի անգամ գար ինձ
տեսներ:]

2209

Ա՛յ նանի, քու մերութեն,
Ինձ տըվիր դարիբութեն.
Ղարիբութենը փուշ ե,
Գեղի մեջը անուշ ե:

ԱԳ 99

Տես՝ Լուս դերեղման, մարմար քար:

2210

Աչքերըդ խաժումած են,
Մեկ մեկ մեծ աշխարհք աժեն.
Սեյ աղեղնակ ունքերըդ
Բեւով մարգարիտ աժեն:

ՏՖ 151

124. Աչքերըդ խաժուժած ե,
Մեկ մեկ մեծ աշխարհ կ'աժե...
Բեռով մարդըրիտ կ'աժե:

ՀԺԵ 118

2211

Վարազա սարեն կուգաս
Ղընդընդալեն,
Վարժիր սուրբ տիւ խաղեր ես
ճրովրոտալեն.
Քն բազեք առջեկդ կուգան կուտ
Քաղելեն,
Սինամա խավքեր դեմըդ կ'ելեն
Դիւֆ զանելեն,
ՎՍԱ 44

2212

Ալաշկերտու Թոփրախալեն,
Գըլուխդ ի կապիր Մըշու վալեն.
Պագիկ ըմ տուր ճակտիդ խալեն,
Երեցա, դիւրար, երեցա:

ՀԺԵ 78

Հմմտ. Ելեր եր, կիգեր կալեն:

2213

Պատի՞ կուգաս:— Արտեն, կալեն:
— Հագեր ես, Թորդեր ես վալեն.
Նոր եմ ընկեր սիրու բալեն:
Ընկեր ես ծով կըլողաւ,
Բընց նըռան հատ կըշողաս:

ՔՀ 184

Տես՝ Դու մըլտեր ես ծով, կըլողաս:

2214

Աղջի՛, նոր եկար կալեն,
Բեհ տըվի մատնի վալեն.
Թե վոր ինձի չեյր առնում,
Խի՞ քըցեցիր դարդ-բալեն:

2215

Ելեր եր, կիգեր կալեն,
Վըտըրտեր եր դըլխուդ վալեն.
Պագիկ մ'առնենք ճակտիդ խալեն,

Թող ընցընենք դույնի մալեն:

ՆՀԶ 88

Հմմտ. Ալաշկերտու Թոփրախալեն.

2216

Անձրեվ կուգա չաղալեն,
Վարդի Թըփեր դողալեն.
Ճամբախ բացեք, յարա եկա՞վ,
Ալ խափուտը Թափ տալեն:

2217

Անձրեվն եկավ չաղալեն,
Ուռու տերեվ դողալեն.
Հըրեա եկավ իմ յարը,
Ալ ձին տակին խաղալեն:

ՀՄՊԱ 13

13. Անձրեվ եկավ չաղալեն...

Հըրեա (վ. հրեն) եկավ իմ
աղբեր(ն):

ՔՀ 159. ՌՄ 97. ՏՆ 238

Արգեվ կուգա ցողալեն,
Ծառեր, ճրդեր դողալեն.
Յարըս ինձի դեմ կու գա,
Յայլան ձիններ խաղալեն:

ԲՆԱ 623

123. Ջուրրն եկավ չողալեն,

Ուռի յափրաղ դողալեն.

Տի՛ ա յարըս գալո՞ւմ ե:

ՀԺԵ 125

Անձրեվ եկավ չաղալեն,
Այվանի պատ դողալեն.
Դեն գացեք, աղբերս եկա՞վ,
Բող ձին տակ խաղալեն:

ՀԺԵ 130

23. Ծառի տերեվ դողալեն.

Հեռուց եկավ իմ աղբեր:

124. Թողը դալխս ե չղալով,

Կանաչ տերեվ դողալով...

Բող ձին տակին խաղալով:

ԱՀ 380

Անձրիվ գուգա շաղալով,
 Կանանչ խուսը դողալով.
 Ազիզ յարքս գալիս ե,
 Ալ ձին տակը խաղալով:
 ՔՄԳ 58

2218

Ալաշկերաու թոփրաղ զալեն,
 Սալդուլ զարկեց սըրտիս յարեն.
 Բիւթիւլ խոսավ սըրտիս միջեն:
 ՋԲ 22

2219

Աշունն եկավ ցողալին,
 Մառի թըփեր դողալին.
 Սըրտի'կ, մալուլ մի' մընա,
 Աշխարհ մարդու չի մընա:
 ՀՄՆԱ 3

Տես՝ Կըռո'նեկ, կանչեց սարերուն:

2220

Ձամըբուլա բանձըր զալեն,
 Կապուտ խըրխան, կարմիր վալեն,
 Դուռն ել ինձի թողեր լալեն:

Քեյլե, քեյլե, բոյիդ մասաղ:
 ՋԲ 20

Մեռա բաղը գնալին,
 Տես՝ Մեռա բաղում բանեւին:

2221

Արազն եկավ խըշալին,
 Զըթեր մացին վըշալին:

2222

Ջուր կուգա գոչգոչալին,
 Գըլխուդ ես գըցե վալին,
 Լո'ր, չես հարցնե իմ հալին:
 ՀՄՆԱ 37

2 3. Հեչ չես հարցու իմ հալին.
 Գըլխուդ իս գըցի վալին:

2223

Եդ Արշակի բկի վալին,
 Կանանչ բաղի կարմիր լալին.
 Սալլա'ս, դու լավ պահե բալին:
 ՋԲ 23

2224

Ջուր ա գալի լափ տալեն,
 Երկու խընձոր ծափ տալեն.
 Հ(ո)րես եկավ իմ յարը՝
 Թուխ գըտակը թափ տալեն:
 ՔՀ 163. ՌՄ 127

3. Հըրեն եկավ իմ յարը:
 ՏՅ 210

Ջուրը գալիս ա լափ տալով,
 Երկու խընձոր ծափ տալով.
 Հորեն յարըս գալիս ա,
 Ալ գըտակը թափ տալով:

ՔՀ 166

Ջուրը կու գա ափ տալեն,
 Երկու շամամ ծափ տալեն.
 Հըրես յարըս գալիս ե,
 Ալ բենիշը թափ տալեն:
 ԱԴ 162

Արազն եկավ լափ տալեն,
 Երկու խընձոր ծափ տալեն.
 Հըրես եկավ իմ սղբեր,
 Ալ գըղակը թափ տալեն:

3. Ճար արեք, յարըս եկավ:

4. Այ դափուտը թափ տալով:
 Հմմտ. Անձրեվ կու գա շաղալին:

Գետ ա գալի լոք տալով,
 Կարմիր խոնձոր ծափ տալով.
 Հըրես եկավ իմ յարը,
 Գյոգ ձին տակին լոք տալով:

ԱԳ 261

234. Ջուխտակ խընձոր ծափ
 տալով:

Հըրեն աղբերըս եկավ,
 Շեկ քյաքուլը թափ տալով:

Կյևտ ա քյընիւմ լափու տալաւ,
Ճոխտ ղըրաղը ծափ տալաւ,
Եսա յեկաւ իմ Կյիւքին,
Չըխմախե փափաղը թափ տալաւ:

ԱթԸ 27

4. Մուղայի փափախը թափ
տալաւ:

ԱթԸ 27

2225

Ջուր ա գալիս ափ տալեն (տալով),
Երկու սոնա ծափ տալեն (տալով).
Երկու սոնից մեկն իմն ա,
Մեխակնհրը հափ տալեն (տալով):
2. Ջուխտակ կաքալ ծափ
տալով:

2226

Ուստի՞ կուգաս չորորալեն,
Աստված պահի քո ջուխտ բալեն.
Ձաքաթ մը տուր եղ քո մալեն,
Չըտըրտընջամ յես իմ հալեն:
Հեյրանըդ կ'եննեմ, յա՛ր, յա՛ր:
ՎՍԲ 53

2227

Տընեն ելար չորորալեն,
Տիւ խաղեր եր գարբաֆ սոյեն,
Մարդ չըգիտե քո սեւ հալեն:
(Վիճակի յերգ)

ՎՍԱ 97

2228

Սարեկնեբըն եկել են,
Բերդի բոլոր բըռնել են.
Բերդի բոլոր ծիլ ունիմ,
Ալ աբըրչում թեւ ունիմ:

ԱԸ 139

Հմմա. Բերդի տակին ցել ունեմ:

2229

Մեռա բաղում բանելեն.
Մի կողմեն ջուր անելեն.

Ծառերին թուփ չըմընաց,
Դարդիս դարման տանելեն:
ՀՄԽԲ 1

Մեռա բաղին լալելով,
Մի յանից ջուր անելով.
Ծառին յարփա չըմընաց
Դարդիս դարման անելով:
ԱԲ 340

3. Ծառի տերեւ չըմընաց:
3. Ուռի տերեւ չըմընաց:

Մեռա բաղը գընալեն,
Ջըրերի հետ խաղալեն.
Ծառերին թուփ չըմընաց,
Դարդիս դարման տանելեն:

1—4. Մեռա բաղեն երթըլեն,
Ջըրերու հետ խաղալեն:
ՀԺԵ 119

2230

Ծառերը կանանչել են,
Շատը քեզ ճանանչել են.
Խընամախտո մարդկերանցից՝
Շատերըն ամանչել են:
ՏԽ 215

2231

Ներքի մայլեն,
Վերի յայլեն,
Անտեր մնար
Գավկավու ճամբեն:
ՏԽ 159

2232

Շողոն եր մայլեն,
Հեքոն եր յայլեն:
ՌՄ 129. ՏԽ 199

2233

Յարս մի՛ տաներ յայլեն,
Աչքս կը մնա ճամբեն:
ԱԴ 175

2234

Ջաղցի դրոներ տալած են,
Ունքեր դալժով քաշած են.
Ղալամն ի՞նչք, թուղթն ի՞նչ է,
Լուանի լուսով նախշած են:

ԱԸ 133

Տես՝ Ջաղճիս դոներ տալած է:

2235

Լեն տուն ու բոլոր երկեն,
Խորոտկըներ իմ ջերգեն:
Սիւն ու գերան բար պիտեր,
Սըրտով սիրով սեր պիտեր:
ՀՀ 311

1—4. Ջոջ տուն լեն ու երկեն,
Խորոտկըներ մեր ճերկեն:
ԱԵ 192

4. Սըրտով սիրով յար պիտեր:
ԱԶ 72

Տես՝ Ես տըներ, ծեփած տըներ:
Տես՝ Սուն ու գերան բար պիտեր:

2236

Մոկաց չուկեն,
Լեն ու երկեն,
Երկու ջահիլ
Կ'երթեն կիղեն.

[= Կ'երթային, կըգային.]

Թեկն եր բեղով, մեկն եր անբեղ.
Են բեղովն եր իմ յարուչ տեղ:
ՄՎ 53

2237

Երկու հարս Դավոյ գեղեն,
Պատած են դետ, կըլողեն.
Ելած են ափ, կը դաղեն,
Ինչ որ նրոսն կըլողեն:

ՀԺԵ 80

Ջուխտակ քուլուլիկ նորհարս,
Ջուխտակ հարս Դավոյ գեղեն,
Ընկած են գետ կըլողեն.
Ելած են ափ, կըլողեն,
Բընց նրոսն հատ կըլողեն:
Ջուխտն կայնած հետ իրաց,
Մեկի ձեռ հինա դըրած,
Մեկին ինչ որ կաքալ նըխած:
Ջուխտակ ու պալաք բուժպեթ,
Մազերը ջուխտ ջուխտ երեք,
Սըրբ Յովհաննես ուխտ երեք:
ԱԸ 445

2238

Երկու դիլբար Սիմոյ գեղեն,
Նըստած են, աչքեր կրդեղեն.
Ամար մազերով նազերով,
Դիլբար նազերով, նազերով:
ԶԲ 24

2239

Աղջիկ ես, ավրս քեզմեն,
Ջախմախս ու դավրս քեզմեն:
ՀԺԵ 120

2240

Ջաղջիկ տարան տա ձրմեն,
Կըրծե զոսկորն խտա դեն:
ԲՆԳ 122

Պողոս, Պետրոս դաշտ կըբանեն,
Տես՝ Մեր ջուխտ գութան դաշտ
կու բանի:

Բաղչե մ'եմ տընկեր, թուրեն
ուրմենեն,
Տես՝ Բաղչե մ'եմ դըրեր, թուրեն
ուր մոտեն:

2241

Այլի յեմ, ավրս քեզնեն,
Բըլբուլ եմ, բաղրս քեզնեն.
Մեռնիմ, գերեղման մըտնեմ,
Չեմ կըտրի դավիս քեզնեն:

ԱԴ 166

2242

Արտուտ թըռավ իր բընեն,
Լուս ծագեց աղոթրանեն:

ՀՄԽԲ 3

2243

Աղջիկ', դո՞ր է ձեր բինեն,
Քամին տանի քո հինեն.
Քեզնե ինձի խոսք բերեց
Քըրքըրուկ դըռքա Սոնեն:

ՏԽ 234

2244

Ձեռներդ դըրել ես հինեն,
Վո՞րտից ե ձեր ասլը բինեն.
Թեղուց ես ելի ձեր տընեն.
Կայնի', մի' դընալ, մի' դընալ:

ԹՄ 121

2245

Սեվ ամպերը շատ սարին են,
Սեվ սըրտերը լեռ քարին են.
Մենձ յեզները մատաղ կ'անեմ,
Բալքի թե քու չարըդ տանեմ:

ՏԽ 217

2246

Մեր տունը երկու դըռնեն,
Աղբերները ձուկ կըբըռնեն.
Աստված սիրես, շուտ արի,
Ձեռքըս քըցեմ քու կըռնեն:

2247

Երկընթեն անցավ դուռնեն.
Բըրբուտ յինած կուլեն.

27— Ժող. խաղիկներ

Աղջիկ', շատ շատ մի' խոսի,
Բերանդ կըծի թուլեն:
ԱԲ 341

2248

Տընեն ելար, կայնար դյուշեն,
Սըրսուռ ոսկին սիպտակ դոշեն,
Հերիք անես ետա փեկն:
ՆՀԳ 47

1—3. Տիւ կայներ ես տանսի
կուպեն,
Ոսկի ճըտնոց սիվտակ դոշեն:
ՀԺԵ 49

2249

Դերիկոն ելե, կ'երթա բաղչեն,
Կըփըղիղդա ճակտի մաղչեն,
Կըչընկընկա կոնդուռի նալչեն:
Դերիկո, հոպ նարո, Դերիկո
ջան:
ԾՎ 44

Դու ելեր ես, կ'երթաս բաղչեն,
Կըչընկընկա սոյի նալչեն.
Արեվ գարկեր ճակտիդ թախչեն,
Արի երթանք վերի բախչեն:
ԱԴ 193

2250

Արի երթանք մեր տան բաղչեն,
Յես վարդ քաղեմ, դու ալուչեն,
Յես փուռջ անեմ, դու ջար մաղչեն:
ԲՆԱ 569

Տընեն ելար կ'երթաս բաղչան,
Կըսըրսըռեր ճայտիդ մախչան,
Յես վարդ քաղեմ, դու ալուչեն:
ՆՀԳ 47

2251

Դու ելեր ես, կ'երթաս բաղչեն,
 Կըսըսըսա ճակտիդ մաղչեն.
 Դու կրթելես յանա յանա,
 Սիրոս արեր ես բիթուն յարա:
 Վժեն 12

Յար մենդիլ, խերանց բաղչեն,
 Սըսըսըս ճակտի մաղչեն,
 Թուխ մանկան կըլոր փաչեն:
 Հժեն 61

1—3. Երեվանա ալուչեն,
 Գյորդոյի սիվտակ փաչեն:

2252

Ին Եղունկանց բար ու բաղչեն,
 Լերձաթ բամար, սըրսուռ մաղչեն.
 Ջըկըլտացա անուշ հոտեն,
 Լնենեմ, մըտնեմ նըխչուն ողեն:
 ՎՍԲ 38

Հմմտ. Ջաֆար աղի նըխչուն ողեն:

2253

Լ'նկեբով կայնած քուչեն,
 Կարմիր վարդ, կարմիր վարդ,
 Աղջի, թափ տու եդ քեչեն.
 Մարալ, հեյ մարալ յար,
 անբախտ յար:
 Կժեն 1

2254

Աղջի, կայներ ես քուչեն,
 Թափ տըվիր նըխչուն քեչեն.
 Եդ քու երած դարդերը,
 Ետարար տուր սըբտիս մեջեն:
 Հժեն 116

Ոխոը զոր կայնար քուչեն,
 Լ'րի թափ տանք ես քեչեն.
 Եդ քու արած դարդերը,
 Լարար առ սըբտիս մեջեն:
 Հժեն 111

2255

Արի երթանք մեր քուչեն,
 Տակրդ դըրենք խալիչեն,
 Թափ տանք ծառի ալուչեն:
 Ջհրմհլի 36

2256

Հադել ես շալե կապեն,
 Հեչ չես հարցնե մեր հալեն.
 Վոր մին ել դաս մեր տունը,
 Հողիդ կ'առնեմ մեջ դըլխեն:
 ԲՍ 131

2257

Հաղի՛ քու ղութնի կապեն,
 Լի դանավուդ ե քոբեն,
 Եղնիմ ձեր տան մարարեն:
 ՏԽ 164

Դու կայներ ես տանսի կուպեն,
 Տես՝ Տընեն ելար, կայնար դյոչեն:

2258

Աղյոր բըլուղի թեվերը խաս են,
 Աչքերին մեռնեմ, արաղի թաս են:

2259

Համբարձում ա, խաղ (վ. յերդ)
 կ'ասեն,
 Ջան գյուլում ա, տաղ (վ. յերդ)
 կ'ասեն:

Մի խոսք ել ինձի տըվեք,
 Երված (վ. երած) սիրտըս ուրախ
 արեք:

ԲՍԴ 143. ԲՍ 143

2260

Ժամը տըվին, ժամ կ'ասեն,
 Տերտերները տաղ կ'ասեն.
 Յարըս, ալբերս դինովցած՝
 Նըստած դըլում՝ հաղ կ'ասեն:
 ԲՍ 126

2261

Առավոտուն ժամ կ'ասեն,
Տերտերները տաղ կ'ասեն.
Յար ջան, հուջաթ մի՛ ըլնի,
Խըմիր իմ գինու թասեն:
ԲՍ 136

2262

Նախիր, հորթեր պալիս են,
Խէչոյ բալեք լալիս են.
Նախիր, հորթեր թողում են,
Խէչոյ բալեք ղողում են:

2263

Պըղտոր ջուր կուգեր սարերաց
Թեւեն,
Արնոտ հոտ կուգեր գետերաց
մոտեն.
Յարիկս ճամբեցի երկեն ճամբերեն,
Կարոտ մընացի իւր անուշ հոտեն:
Ա՛խ, յես չըխերա իմ Ասլու մոտեն,
Ասլիկ ձի մոռցավ, գընաց մեր
գեղեն.
Յես ել չըխերա կարիբիս մոտեն,
Ափսոս վոր խաբրիկ մ' չեկավ
ինորմեն:
Ավեր Լստամբուլ, քամբախ
իւսկիւտար,
Կարիբիս մոտեն չեկավ մեկ խաբար.
Վոչ մեկ կըտոր թուղթ, վոչ մեկ
կոր պըլիկ.
Ձեկավ ուր [իւր] մոտից, մոռացեր
եր ձիկ:
ՎՍԲ 59 հտ.
Տես՝ Քամբախ Լստամբուլ, ավեր
Սկիւտար:

2264

Աչխար՝ ալամ քեզ կուգովն,
Որ ըմ չեկար սելի հովն,
Ծամերդ քալած Վանա ծովն:
Հավար Ձուլո՛, մաղաթ Ձուլո՛:
ՔՀ 176

2265

Քամին կըգա վերի քովն,
Ձովացել էմ յես քու հովն.
Ձեռդ քըցի՛, ինձ դուրս քաշի՛,
Ես անիրավ արեն-ծովն:

234. Սարինցել էմ յես քու
հովն.

Ձեռդ քըցե, ինձ դուրս քաշե՛,
Դու ես անտեր արինծովն:
ՏՆ 227

2266

Արե՛, յար, տըւ՛ մեր բակի մոտեն,
Մեր բակն ի լըցվե քո անուշ հոտեն.
ՊՎ 88

2267

Շեկո ջան, տուն արի արտեն,
Դու ինձ աղատես ես դարդեն:
(Կրկնակ)

ՏՆ 226

2268

Փոկը կորավ են արտեն,
Վառա եփա քու դարդեն.
Աղջի, փոխե՛ ես դայդեն,
Ումուդ կըտրեց շան դյադեն:
ԱԴ 174

Լորը (լոր մի, կաքավ, դուշը) թըռավ
ես (են, մեր) արտեն,
Տես՝ Արազն անցա ես հանդեն:

2269

Վարդ էմ քաղեր ձեր արտեն,
Թորկեմ կորեմ քո դարդեն:
ՀՀ 311

Տես՝ Վարդի բերուլ վարդիկ ջան:

2270

Բաղչե մ'եմ ղըրեր, Թուրեն
ուր մոտեն.
Ատաված ձի չիտուր, չուրը եմ
ուր մոտեն:

Արե', յար, արե', արե', Գան,
արե'...
ՀԺԵ 42

Բաղչե մ'եմ տընկեր, Թիւրեն իւր
մենեն,
Ատաված ձի չիտուր, չիւրը եմ
իւրմենեն:
ԳՎ 87

2271

Բաղչե մ'եմ տընկե, Թուրեն
ուրմենեն,
Ատաված ձի չիտուր, չիւրը եմ
ուրմենեն,
Թե պըղտիկ ելա, խեր մեր չըտեսա,
Իմ աճալ ջաճալ ումրիկըս կերա:
ՎՍԲ 62

2272

Գաղ ջուր պըրծել, կուգա սարեն,
կուգա, Թափի մարմար քարեն.
Զի հովցուցե սըրտիս յարեն,—
Յարն ա դարձել իր իրդարեն:
ԺՆ 18. 37

1 3. Ջուրը պըրծել, կուգա
սարեն,
Զի սաղցուցեր սըրտիս յարեն:
ԺՆ 37

1 3 4. Ջուրը պըրծե, կուգա
սարեն...
Իրար մի' տա սըրտիս յարեն,—
Յարն ա դարձել իր իրդարեն:
ԺՆ 38.

1 3 4. Ճիւր մի փըրթե,
կուկյա սարեն...
Ձեռ մե'ք ի տա սըրտիս յարեն,—
Յարն ի տառցե իր կըրարեն:
ՎՍԱ 62. ԺՆ 38

1 3 4. Ջուրն փըրթե վերին
սարեն...
Ձեռք մե'ք ի տա սըրտիս
յարեն,—
Յարս ի դարձե ուր կըրարեն:
ՎՍԲ 60

1 3 4. Ջուրն ի փըրթե,
կուգա սարեն...
Թաժացավ սըրտիս յարեն,—
Յարն ի դարձե իւր խաբրեն:
ԳՎ 95

(Գաղ) ջուր կուկեր (գար)
վերին սարեն,
կուկեր (գար), կաթեր մարմար
քարեն.
Չ'ըխովցուցիր սըրտիս յարեն,—
Երված մընաց քո կարոտն:
ՎՍԱ 41. ԺՆ 40. 91

Ջուր կուկեր վերին սարեն,
կուկեր, Թափի մարմար քարեն.
Յարս ի քարձեր ուր կըրարեն,—
Աստըծուց առնեք ուր բալեն:
ՀԺԵ 44

Ջուր կուգա բանձըր սարեն,
կըթափիր մաւմառ քարեն.
Ո՛վ որ դառնա իր դարիբեն,
Թող խանա գոթու յարեն:
ՀԺԵ 110

Ջուրն ա պըրծե, կուգա սարեն
կուկեր Թափի մարման քարեն.
Յարն ա դարձել(ը) իր (ուր)
խըրարեն,—
Վըրեն ելնի, ա'խ, գեշ յարեն:
ՆՀԶ 92. ԺՆ 39

Ջուրըն եկավ վերին սարեն,
Եկավ, Թափավ մախմառ քարեն.
Անոն եկավ իր իրդարեն,—
Վըրեն Թափի յաման յարեն:
ԱՖ 335

1—4. Ջուրն ա (ե) պըրծել,
կուգա սարեն,

Կու գլղլղլա մարմար քարեն,
 Յարն ա (ե) դարձել իր
 իղրարենն:
 ՔՀ 175. ԺՖ 39

Պաղ ջուր պըրծել, կուգա սարեն,
 Դեռ չի սաղցեր սըրտիդ յարեն,—
 Յես ի՞նչ անեմ զիմ քյոռ սիթարենն:
 ԺՖ 40. ՔՀ 175

Ջուրն պըրծե, դիւզյա սարեն,
 Գիւզա թափի մարմառ քարեն.
 Տընավե՛ր, իրար մի՛ տու իմ
 սըռտի յարենն:
 ՀԺԵ 49

Ջուր կուղեր վերին սարեն,
 Կուգեր թափեր մարմար քարեն,
 Իմ յար դարձի ուր կըրարեն:
 ԲՆԱ 569

1—4. Ով որ դառնա խավր ու
 խրարենն,
 Բերան դառնա քոթի յարեն:
 ՀԺԵ 102

1—4. Սեարենը կիւքյա պաղ
 պաղ ջըրերը,
 Կը դաթկըթի մեառմեառ
 քյարենը:
 ՏՖ 244. ԺՖ 75

1—4. Յարն եր դարձե ուր
 կըրարենն,
 Վըրեն թալեր կընտլի յարեն:
 ՀԺԵ 51

1—4. Պաղ ջուր կուղեր
 բանձըր սարեն,
 Կուգեր, թափեր մարմար քարեն,
 ՎԺԵԲ 3

Ջուրը կ'իջներ են սարեն,
 Կըկաթկըթեր են քարեն.
 Չի սաղցել սըրտիս յարեն,—
 Վոր դարձար քո իղարեն:
 ԱԸ 139

2. Երթար, թափեր են քարեն:
 ԺՖ 41

Ջուր եկավ վերին սարեն,
 Թափում ա մարմար քարեն.
 Ով դառնա իր իրղարեն,
 Վրեն թափի գոթու յարեն:
 ԺՖ 42

Ջուր փըրցեր կիւգա սարեն,
 Գա թափի մարմար քարեն.
 Վոր դառնա ուր կըրարեն
 Հանա գոթեցուկ յարեն:
 ԱԵ 196

1 3. Ջուր պըրծեր կու գա
 սարեն,
 Ով դառնա իւր կըրարեն:
 ԺՖ 42

Ջուր կիգեր բանձըր սարեն,
 Կըկաթեր մարմառ քարեն,
 Յար դարձեր ե իլխարեն,—
 Ձըսաղնա սըրտիս յարեն:
 ՋԲ 18

1—4. Ջուր պըրծե, դիւզա սարեն,
 Կըթափի մարմար քարեն.
 Շատ բարեվ պըլլտի յարեն:
 ՀԺԵ 138

Տեա՛ Փըրցեր սարեն կու գա
 պաղ ջուր:
 Հմտ. Աքազն ա տըվե դյամին:
 2273

Արեվը ծագեց սարեն,
 Կաքավը կանչեց քարեն.
 Իմ սիրածըն ինձ տըվեք,
 Սաղանա սըրտիս յարեն:

Մագեց արեվը սարեն,
 Կանչեց կաքավը քարեն.
 Սիրածս ել ա ինձ տըվեք,
 Լավանա սըրտիս յարեն:

2274

Կաբալ, դու ձեն տու քարեն,
Մի գիր դու բեր իմ յարեն.
Ասա վոր խեղճն արի',
Յարըդ քոռացալ լալին:

2275

Աղջի', Հարսնառդ (վ. Հարսդ)
Լկալ վերի կալերեն,
Քեզի հինա բերին (վ. խինա
բերեց) թրդթի ծայերեն,
ՏՆ 76. ԿԺԵ 11

2276

Բանդ մի կանչեմ, մեկ խայերեն,
Մեկ մի տը կանչեմ թիւքերեն.
Շիլա չապիկ դյո քյու վերեն.
Վոր քե կըտրեց խրմունեն,
Աստու կըրակ ուր վերեն:
ՀԺԵ 48

2277

Կանչե՛մ, կըռունկ, կանչե՛մ րանձըր
սարեւեն,
Գընացեր եմ զարիւր Լըկիր,
գախեմ մեռնելեն.
Մի՛ լա, մարիկ, մի՛ լա, յես
դարիր տեղ եմ,
Վաթանիս հողին-ջըրին յես
կարոտցեր եմ:
ՋԲ 35

Տես՝ Կանչե՛մ, կըռունկ, կանչե՛մ,
քանի գարուն ե:

Երկանքըս աղի վըրեն,
Տես՝ Երկանքըն աղի վըրա:

Ամպի և ամպի վըրեն,
Տես՝ Ամպերը ամպի վըրա:

2278

Արեւ ծագեց մեր վըրեն,
Փայ առնեն ամենքն իրեն.
Արեւ ջան, մե խաբար տուր
Իմ սիրած անուշ յարեն:

ԲՍ 125

3 4. Քրնողը դուրկ կը մընա,
Թե չըզարթնի իր քընեն:

2279

Հագեր ես կարմիր դեյրեն,
Խոսք ըմ տըվիր քու բերնեն.
Սարերուն մարալ ըլնիս,
Ձես պըրծնիլ դու իմ ձեռնեն:
ՀԺԵ

2280

... Սեվ աչքերըդ թող փորեն,
Կըտոր կըտոր թող անեն.
Հողիս, դու աղատ ապրի',
Յես յեսիր եմ, թող ծախեն:
ԱԶ 385

2281

Սարեն կաղնի կըկըտրեն,
Մեր արընեն կըծրծեն.
Հեռու չերթաս, հողի ջան,
Ինձի քեզնեն կըջոկեն:
ԱԳ 103

2282

Ձընկըռ մընկըռ իմ տաճրուրեն,
Հարսներն եկան պաղ աղբիւրեն.
Պապիկ մ'առնեմ չող երեսեն,
Վոր խորովեր սըրտիս յարեն:
ՎՍԲ 28

2283

Ձընկըռ մընկըռ իմ տաճպուրեն,
Առա ելա քոչկ ու սարեն.
Ջուր մը խըմի կարմիր կըթեն,
Պաղ մը առա յարոջ թըչնեն,

Ձենս ի թողի Գողաղթարեն,
 Խարար ելավ անուշ յարեն,
 Ձենի պիտի թալիմ քարեն:
 ԱԶ 72

2284

Խարիբ ուր որ կ'երթար, դըռվեն
 կըպոցեն,
 Կըտոր մը Հաց կուտան, սիրտը
 կըխոցեն:
 ԲՆԲ 42

2285

Խարիբին, խարիբին, Մարը խարիբին,
 Կուլար ու ժուռ կուգար
 Դորը խարիբին:
 ԲՆԲ 42

2286

Դու նըստել սրանալին,
 Ջուղաք արա փրոանգին.
 Թագա փեսան ի՞նչ կ'ուտի,—
 Շաքարով ճիւղոռանգին:
 ԱԶ 379

2287

Մարե՛, ձի մի՛ տա սարկավագին,
 Երթա սաղմոս, մոռնա զիս.
 Մարե՛, ձի տուր խիյաքին
 Թալի մըքիւք, սիրի զիս,
 Խորեն էլնի, գըրկի զիս:
 ՎՍԱ 47
 Տես՝ Թոյ, Թոյ, Թոյ նարդիդ:

2288

Իջնենք մեջ եղին,
 Կըթինք թուխ մաքին,
 Տանինք սիրողին:
 Սիրողն եր հիվանդ,

Դաց արնու փողան,
 Փողան քու մեյդան,
 Տախտակն ու ուհան:
 ԲՆԳ 122

2289

Տրնեն ելար, կ'երթա եգին,
 Դիւն ու քո ջուխտակ տեղերկին,
 Իմ սեր դառավ վըր են մեկին:
 ՀԺԵ 48

Եսմար ելե, կ'երթա եգին,
 Դիլբար ելե, կ'երթա եգին,
 Ինքն ա ուր ջուխտակ տեղերկին.
 Իմ աչք ընկավ քո սոյի խեչին:
 ՀԺԵ 98

Հմմտ. Ելեր ես, կ'երթաս
 Շաղպաղի:

2290

Դու ելել ես, կ'երթաս իգին,
 Դու ու քո ջուխտակ տեղերկին,
 Կըչորորաք ինչուր մաքին:
 Աղջիկ, յար անենք, յար անենք,
 Դիլբար, յար անենք, յար անենք:
 ՔՄՎ 23

Աշխեն ելե, կ'եհա իգին,
 Կըչորորա քանց թուխ մաքին:
 Խորոտ եր մեր Աշխեն,
 Կոլոտ եր մեր Աշխեն,
 Սիրուն նր մեր Աշխեն:
 ԲՆԱ 566

2291

Դու ելեր ես, կ'երթաս իգին,
 Դու ու քո ջուխտակ տեղերկին,
 Վորն որ տեսնի՝ ելնի հողին:
 ՔՀ 173

Դուն ելեր եր, կ'երթեր իգին,
 Դուն եր, քու ջուխտակ տեղերկին,
 Վորն որ տեսներ՝ ելներ հողին:
 ՆՀԶ 93

Դու ելեր իր, կ'երթեր եգին,
Կըշորորեր գառն ու մաքին,
Կըխանիր տեսնողի խոգին:
ՀԺԵ 57

2292

Թուփը խրփեց վերի դին,
Սեւալ եկալ մեր կալին.
Վա՛յ կըտամ ու վայ կ'ասեմ,
Շուտով բերեք իմ յարին:
ԲՄ 124

2293

Արեւն ընկալ ամուր բերդին,
Քո սերն ընկալ մեջ իմ լերդին,
Յես քեզ սիրեմ՝ թող զիս քերթին:
ՀՄՈԱ 38. ԺՈ 17

1. Արեւն ընկալ իմամուր
բերդին:
ՔՀ 173. ՏՈ 243. ԺՈ 80
2294

Մըտիկ արեք են դաղին,
Պըտպտուրիկ բողազին.
Հողն են հորն ու մոր գըլխին,
Աղջիկ տըվին տողազին:

2 4. Պուտուտուրիկ բողազին...
Աղջիկ կըտա չոյմազին:
ՊՍՎ 106

234. Պուտպտուրիկ բողազին.
Ի՞նչ ասեմ հորն ու մորը,
Ինձի տըվին տողազին:

4. Աղջիկ տըվալ չոյմազին:
ԱԲ 141

1 4. Մըտիկ տըվեք են դաղին...
Աղջիկ տըվան տողազին:

2 3 4. Պըտպտուրիկ բողազին.
Իմ հորն ու մորն ի՞նչ ասեմ,
Ինձ տըվին ես ոյմազին:
ԱՅԱ 58

2295

Բորիկն եկալ ավաղին,
Յրնձա արաղի թասին.
Ջարկեք զըլխին՝ քոռանա,
Ձևքեն առեք արասին:
1 3. Բորիկ եկալ ավաղին...
Գըլխին դարկեք, թող քոռանա:

2296

Յարըս նըստել Արազին,
Կուռը մեկնել ա սազին.
Ես թառլանը վո՞նց թողամ,
Վո՞նց առնեմ են գյավազին:

2297

Աղջիկ, իչկա՛հն դըղին,
Հարս ու կեսուր բուրդ գըղին.
Սիրած սիրածի չեն տա,
Մեղքը հորն ու մոր վըղին:
ԱԲ 346. ԲՄ 139

1 2. Աղջիկ, արի ես ըղին,
Երկու ջեյրան բուրդ գըղին:
ԲՄ 118. ԱԲ 171

2 3. Երկու ջեյրան բըրդդըղին.
Սիրածս ինձի չըտըլին:
ՏՈ 170

1 2. Արիք Լըթանք ես ըղին.
Երկու աղջիկ բուրդ գըղին:
ԱԶ 387

Մըտիկ արեք են դըղին,
Աղջիկները բուրդ գըղին.
Սիրած սիրածի չեն տա
Մեղքը տերտերի վըղին:

2298

Դու կայնել ես սարի ճոթին,
Վոտ ես դըրել կանանչ խոտին,
Յես մեռնիմ քու անուշ հոտին:

Արի՛, սիրուն, գընա, սիրուն,
Հազար երանեկ քու տիրուն:
ՏՆ 166

2299

Գընա տես դու կալի հորթին,
Ձիդ տըվի հորթի մորթին.
Ով իմ սիրածն ինձ չլտա,
Թաղի թաղավոր վորդին:
ԱԺԱ 51

2300

Ելա, գընացի թալին,
Թամահ արի են մալին.
Եդ իմ սիրած ալ յարը
Դըրեկ եմ ծըծիս ծալին:

4. Դըրեկ եմ ծըծիս տակին:
ԱԵ 203

2301

Մեռնիմ քու թըչի խալին,
Հաղիդ կարմիր ալվալին.
Հորըդ ռեխին մի յեչի,
Քալե ինձ յեկ ես տարի:
ԲՍ 142

2302

Ձուն եկավ, նըստավ կալին,
Իրմահ չունիմ ձըր մալին,
Կարոտ եմ երսիդ խալին,
ՏՆ 164

2303

Քամուն դալիս հով ու հալին,
Նանը ղո՛ւրբան երնած կալին.
Ձեռիդ մանդաղ, կապուտ բիստի,
Ղովդեն ձեռըդ յեկ հանգըստի:
ՁՀՄՀԻ 29

Սալամ դաչին կուտան սալին,
Տես՝ Սալամ դաչին կուտան յառին:

2304

Սիրեկ եմ սիրի չախին,
Աստու են հալալ հախին.
Սիրեկ եմ, բաց չեմ թողեկ,
Չվա իր մեռնիլի չախին:
ԱԶ 382

2305

Խաղ ասեմ խաղի գըլխին,
Իմ հերանց բաղի գըլխին.
Քաչալն իրեն դեղ կանի,
Հողըս տամ կաղի գըլխին:
ԺՆ 5

1 3 4. Խաղ կ'ասեմ խաղիս
գըլխին.
.. Քաչալն իրան դեղ կ'անի,
Հողը տամ կաղի գըլխին:
ԱԳ 267. ԲՍ 146

123. Խաղ կ'ասեմ խաղի գըլխին,
Տերտերանց բաղի գըլխին.
Քառին, կուրին դեղ կ'անեմ:

Խաղ կ'ասեմ խաղի գըլխին,
Մեկիքը բաղի գըլխին.
Սա ել ի՞նչ դարդ կ'անի,
Հողը ըի կաղի գըլխին:
ԱԺԱ 54

2306

Խաղ ասեմ խաղի գըլխին,
Հերանցըս բաղի գըլխին.
Կարելով քոլոզ դործեմ,
Տեղերըս տըղի գըլխին:

234. Հռեսի բաղի գըլխին.
Սըմով արախչի կ'անեմ,
Աղբորըս յարի գըլխին:

2307

Հաղ կ'ասեմ հաղի գըլխին,
Ձորնիվերա բաղի գըլխին.
Յես են հաղը վաղ եմ ասել,
Գիչեր դերեկ տաղ եմ ասել:
ԱԶ 380

2308

Սեվ ամպը սարի գլխին,
 Կաքավը քարի գլխին.
 Ձե՞ իրար խոսք ենք տրվել,
 Են բարձր սարի գլխին:

ՀՄՈԱ 16

3. Մեկմեկու խեղճ ենք տրվել:

ՏՆ 157

2309

Քաղ կ'ասիմ խաղես կըլխեն
 [խաղիս գլխին],
 Իմ հարանց բաղեն կըլխեն.

Ել ասե՛կ չըմ հերիք ա,
 Քան յարբս մելիք ա:

ԱԺԷ 48

2310

Ընչի՞ սիրեցիր, հառար,
 Կրրակ թափի քո գլխին.
 Յես ի սիրե, յես կ'առնի,
 Ձեյ թողնե՛ հալղի տանին:

ՀԺԵ 117

Սնարատ կաթ աստվածածին,
 Դու սաղ սլահե՛ նանի բալին:
 (Կրկնակ)

ՏՆ 95. ՌՄ 56.

ՀՄՈԲ 2

2311

Եսմար կայներ ե մեջ բակին,
 Ուկի բլաղուկ քըշտեր բլակին,
 Ջիս ի թողեց մեջ ես կրակին:

ՀԺԵ 99

2312

Լիսնակ պիւլորե մեջ բակին,
 Մոլորե մեջ թուխ թուխ ամպին.
 Աղջիկ, տուռ պաց, կյամ ելնեմ
 քե ընկեր,

Չըգյողնան քյո ոսկի կընդեր:

ՎՍԱ 45

Տես՝ Լուսունկան բակ բոլորեց:

2313

Հաց իմ թըխի մըշակին,
 Յիդ իմ նըստի դոշակին.
 Յարիս հենց կարոտիլ իմ,
 Վունցոր վարդ, մանիշակին:

ԹՄԿ 62

2314

Դու նըստել ես դոշակին,
 Ուշ ու միտքըդ փեշակին.
 Քըմել ես նրոան դինին,
 Հոտ քաշել մանիշակին:

ՏՆ 154. ՌՄ 100. ՔՀ 159

4. Հոտ կալնիս մանիշակին:

ԹՄԿ 60

4. Հոտ կ'անես մանուշակին:

Յարբս նըստել ա դոշակին,
 Ուշ ու միտքը փեշակին.
 Քըմել ա նրոան դինին,
 Հոտ կ'անի մանիշակին:

ՌՄ 93. ԲՍ 147

Դու նըստեր ես դոշակին,
 Ուշքըդ ու միտքըդ փեշակին.
 Քըմեր ես նրոան դինին,
 Հոտ քաշես մանուշակին:

ԱԳ 93

Արսեն նըստի դոշակին,
 Քըլքն ու միտքն ա փեշակին.
 Քըմեր ա նրոան դինին,
 Հոտ կ'ենա մանիշակին:

ԱԸ 447

2 4. Քըլք ու միտքըդ
 փեշակին...

Հոտ կուգա մանուշակին:

ԱԲ 341

1 4. Աղեն նըստել ա դոշակին...
 ... Հոտ առնի մանիշակին:

1—4. Ընչի՞ նըստար դոշակին,
 Ուշքըդ ու միտքըդ փեշակին:

ՀԺԵ 117

Լուսնական պանտատակի,
Տես՝ Լուսնակն եր ամպի տակին:

Լուսինը պանդի տակին,
Տես՝ Լուսնակը սարի տակին:

2315

Սմայել Լ(ս) ամպի տակին,
Ծունգըղ ծընդանըս տակին.
Յես քեզ Ի՞նչ տեղ սիրեցի,—
Սընձորի ծառի տակին:

ՊՍՎ 108

Սմբիլ Ե ամբի տակը,
Ծունգըս ծընկանըս տակը.
Գիղիս վո՞րդի սիրեցի,—
Սիխակի ծառի տակը:

ԹՄԿ 57

Սմայել ա (ե) ամպի տակին,
Ծունկըս ծընկանըղ տակին.
Յես քեզ վո՞ր տե(ղ) սիրեցի,—
Սեխակի ծառի տակին:

ԶՀ 161. ՌՄ 114.

ՏԽ 180. ԲՍ 130.

ԱԴ 167. ՀԺԵ 142

Լուսնակն եր ամպի տակին,
Յես Ել քո կըռնի տակին.
Յես քեզ (ի) վո՞րտեղ սիր(եց)ի,
Սասուրի քոլի տակին:

1 2 4. Լուսնական պանտատակին,
Ծունկըս կըտամ ծընկատակին...

Սեխակի ծառի տակին:

ԱԶ 373

Լուսնակ ի ամպի տակը,
Յես Եմ քո կըռնի փակը.
Յես քե վո՞րդե սիրեցի,—
Սեխակի քոլի տակը:

ԱԸ 144

123. Արեգակը ամպի տակը,
Յես Եմ քո գընտի փակը.
Յես քեզի վո՞րդե սիրեցի:
ՀԺԵ 133

1. Արեկը ամպի տակը:

2316

Արեկ եր ամպի տակին,
Սուրբ Հակոբ ճամբի տակին.
Մի ենպես աղբեր ունեմ,
Հրեղեն ձին թամբի տակին:
ՀՄԽԱ 21

Սուրբ Հակոբ ճամբու վըրա,
Երթող գալող մե սըրա.
Եման աղբեր ըմ ունիմ,
Հրեղեն ձիու վըրա:
ԱԵ 200

123. Սուրբ Ակոբ ճամբու վըրա,
Երթող գալողն Ե մե սըրա.
Յես մի պուճուր յար ունեմ:
ՀԺԵ 116

2317

Են բարձրը թառի տակին,
Նըռնենու ծառի տակին.
Հաղ ասեմ, անուշ քընի,
Իմ քաղցըր բառի տակին:
ՏԽ 162

3 4. Յերդ ասեմ, անուշ քընի,
Իմ քաղցըր ձենի տակին:

2318

Վոսկի դըլուզ դարի տրկին,
ՄԼՆյն իլին հաղար բարին.
Կըլըղըղա սիրուղ քամին.
Աղձիկ, դու մեկ հատ Ես մեջ
Հաղարին:
Հա՛րս, հան վիճակն ի բարին...
(Վիճակի յերգ).
ՎՍԲ 69

2319

Լուսնակը սարի տակին,
Մամուռը քարի տակին.
Յես իմ յարին կարոտ եմ,
Քանց վարդ ու մանուշակին:
ՀՄԽԱ 22

1 4. Լուսինը պանդի տակին...
Քանց վարդ ու մանիչակին:
ԱԶ 380

2320

Արեգակ սարի տակին,
Լուս կըտա քարի տակին.
Յես քեզի վո՞ր տեղ տեսնեմ,—
Ծիրանի ծառի տակին:

123. Արեգակ արա-տակին,
Լուս կուտա սարա-տակին.
Յա՛ր, քեզի ո՞ւր տեսնեմ:
ԱԳ 104

2321

Սիրել եմ սարի տակին,
Սաղմոսը կրոնատակին.
Վոր սիրել եմ՝ կըտանեմ,
Ծառա յեմ նահատակին:
ԱԶ 375

2322

Մանիչակ թըփի տակին,
Նըման հոտով մեխակին.
Նոր հասած կոկամներդ
Դեմ տուր աղբրի ակին:
ՏՆ 205

2323

Մանուշակ թըփի տակին,
Զըվածեղ խըփի տակին.
Կորած յարըս գըտել եմ,
Ունձորի ճըղի տակին:
ՏՆ 161
4. Զորի քարափի տակին:

2324

Աղբերըս նըռան տակին,
Սաղմոսը կըռան տակին.
Սաղմոսն անգիր ա արեւ,
Լեզուն բիւրիւլ ա դառել:

1 3 4. Իմ աղբեր(ս) ծառի
տակին,
Սաղմոսը(ն) գիր է (ա) դառել,
Լեզուն բիւրիւլ է (ա) դառել:
ՔՀ 165. ՏՆ 140. ԲՍ 145
3. Սաղմոսը հիւ ա դառել:
ՌՄ 193

1—4. Իմ աղբեր ծառան տակին.
Սաղմոսը կռան տակին:

Աղբերըս ծառի տակը,
Թամբուրան թևփի տակը.
Աղբերըս հիւ է դարձե,
Լեզուն բիւրիւլ է դարձե:
ԱԸ 144
Տես՝ իմ աղբեր ծառի տակը:

2325

Կայնել ես աղբերակին,
Շող կըտաս արեգակին.
Քո չող երեսին մեռնեմ,
Ունքերիդ աղեղնակին:
ՀՄԽԲ 17. ՎԺԵԲ 12

Կայնել ես աղբրի ակին,
Շողքըդ կուտա արեգին.
Յես մեռնեմ քո ըռանգին,
Կեռ ու կամար ունքերին:
ԱԵ 205

1 3 4. Կայնել ես աղբրի ակին,
Յես մեռնեմ քո ըռանգին,
Կեռ ու կամար ունքերին:
Տես՝ Դու կայներ ես աղբրան ական:

2326

Վարդն ի պացվե վարդավերի
կիրակին,
Բո սերն ինգե մեջ իմ սըրտի
պըրակին.
Բյա՛ նազերով, քյա՛ խորոտիկ,
տիւ վի՞րն ես,
Աշխար գիտի, ալամ գիտի,
տիւ իմն ես:
(«Վարդի յերգ», չորս քառյակ)
ՎՍԱ 41. ԺԽ 89

Վարդ մի բացվե Վարդեվերի
կիրակին,
Բո սերն ինգե մեջ իմ սըրտի
պըրակին.
Արե՛, եղնիկ, ձի մի՛ թողնե
կըրակին.
Մո՛ խորոտիկ, ծո՛ ժուռ ծըծեր,
դու վի՞րն ես,
Աշխար կ'ասեր, ալամ գիտեր,
դու իմն ես:
ՆՀԿ 48

... Մեկ ըստարի ծառեր ծաղկին
Ծառադարձարի կիրակին,
Բո սերն ինգե մեջ իմ սըրտի
պըրակին:

(«Նորահարսի առաջին դարձ հոր
տուն», չորս քառյակ)
ՎՍԱ 54. ԺԽ 89

Վարդ մի պատե Վարդովընան
կիրակին,
Բո սերն ինգե մեջ իմ սըրտի
պուրակին:
(«Աղջիկ երեխայի դժվար»)
ԱԺԹ 105

2327

Վարդ կըբացվի Վարդեվորի
կիրակին,
Յես չեմ դիմանա իմ յարիս
կըրակին.
Հալը վարդ կըթողվե, յես հորոտ
մորոտ,
Հալը յար կըգըտնի, յես յարես
կարոտ:
ՋԲ 34. ԺԽ 89

2328

Վարդիվըրա լուս կիրակին,
Յարեր ջոյվան, դացին եգին.
Իմ աչք ընկավ մորե մեկին:
Մարե՛, ինձ ու չըտաս մորե մեկին,
Յես կ'երթամ խետ խորոտկին:

— Յամա՛ն, մարե՛ Վարդիվըրա չոգ
կիրակին,
Յարեր ջոյվան պնացին եգին,
Իմ աչք ընկավ կազարին:
Վոր չի տաս ձիկ կազարին,
Փախնիմ կ'երթամ խինգ խաղարին*):

[*) Ուղղելի՛ «խետ խաղարին»]
ՀԺԵ 53

2329

Կատուն նըստե վըր տախտըկին,
Ջանիմա՛ն, ջանիման,
Պոչն եր պարչե դըխ տանտըկին,
Ջանիմա՛ն, ջանիման:

ԲՄՎ 27

Աղվես նըստե վեր տախտըկին,
Աչքը տըփե ճոչ տանդըկին:
(«Աղվեսն ու հավեր»)

ՎՊԱ 27

Աղվես նըստե վեր տախտակին,
Պոչն ա տընկե խըտ տանտըկին:
ՎԺԵԲ 4

Աղվես նըստե վեր տախտըկին,
Պոչն ուլըրե դեխ տանտըկին:
ԾՎ 57

1. Գուլպա կ'անեմ, թելս դեղին:

1. Հավք եմ, թեվըս ե դեղին:

1. Թրուռնք եմ, թեվըս դեղին:

3 4. Իմ ջանքս զուրբան կըտամ,
Իմ յարիս ցավող տեղին:

ԱժԱ 52

Ձառ բըլբուլ ըմ, կյուլս տեղեն,
Շոռ կըկյամ Գյանջիւ կյեղեն.

Յես ջանքս մատաղ կըտամ.

Իմ յարես դարիբ տըղեն:

ԱժԻ 45

Յես մին զուլ ըմ, կուրբս տեղեն,
Շոռ կըտամ Շաքվա տըղեն.

Կըլուխս մատաղ կըտամ

Իմ յարես վըննը տըղեն:

2. Շոռ կըկյամ իմ ասմունք
տըղեն:

ԱժԹ 86

[Ձառ բըլբուլ եմ, կուլս դեղին,
Շոռ կըկյամ Գյանջու դեղին...
Իմ յարիս դարիբ տեղին:]

[Յես մի զուլ եմ կուլս դեղին,
Շոռ կըտամ Շաքվա տըղեն.

Գըլուխս մատաղ կըտամ

Իմ յարիս վոտնատեղին:]

Գուլպա կ'անեմ, տանի տըղին,
Ման կըգամ կեղած տըղին.

Գըլուխս բաղա կըտամ

Են յարին դարիբ տեղին:

ԱԶ 378

2341

Յես զուլ եմ, թեվըս դեղին,
Ման կըգամ նանխա դեղին.

Նանքս տեղակըս չերապ,

Յետ դառնամ քամրախ դեղին:

ՀԺԵ 115

2 3. Ման եկա նունիս գեղին.

Նանխա ինձ տեղակ չարապ:

2342

Երիկ ունիմ դեղին-մեղին,
Ով որ տեսնե՝ պատուի լեղին.
Ձեռնեն ըրոնեմ, տամ զըրողին,
Թողնեմ երթամ հետ սիրողին:

ՀՄԽԲ 31

1 2. Երիկ մի ունեմ

եղին-դեղին,
Կընըմանի դարնան եղին:

ՎՍԲ 31

1 2 4. Մարդ ըմ ունեմ

սեվ ու դեղին,
Ով տեսնի՝ կը պատուի լեղին...

Տըռճիկ ենիմ խըտ սիրողին:

ՀԺԵ 61

1 2 4. Մարդ ըմ ունիմ

դեղին-մեղին,
Վորն որ տեսնա՝ պատուի
լեղին...

Երթամ համնիմ իմ սիրողին:

2343

Շերեփն ընկե մեջ եղին,
Քուր մեռնի աղբոր բեղին:

ՀԺԵ 87

2344

Ձեռդ ի վարկիր մեջ եղին,
Քուն չըտանա մեջ աեղին.

Որեն մեկ ոսկի խարջեմ,

Երեսդ քըսա իմ բեղին:

ԱԵ 196. ԲՍ 155

Գուլպա կ'անեմ, տանի տըղին,
Տես՝ Յես զուլ եմ, թեվըս դեղին:

2345

Սիրել եմ են ջահիլ տըղին,
Մեռնիմ յես նոր ծըլած բեղին.

Ուրիշների տըված մեղրից

Շատ անուշ ա նըրա լեղին:

ՏԽ 223

2346

Երնեկ քու ծոց պառկողին,
Շամամ ծըծերդ գըրկողին.
Կարմիր թուշըդ պագողին,
Անուշ լեզուդ խածողին:

ԱԵ 20

1 2. Երնակ հետըդ խոսողին,
Քաղցըր խոսքըդ լըսողին:

Հմմտ. Բաղի միջին մասն ես գալիս:

2347

Պառկել ես կակուղ հողին,
Մուրազըս փորըս թողին.
Կարմիր գլուլին դիտինի
Դե՛ շարդու կուշտ ու կողին:
ՏՖ 254. ԲՍ 129

2348

Ա՛ տղա, կաղնեյ ես ետ հողին,
Ջիրըդ լիքը տըկողին.
Մինը ուղեցի, տըվիր վոչ,
Հարամ ըլի ուտողին:

ԱԶ 337

2349

Դիրար ելավ, գընաց ողին,
Դընաց, կայնալ վերեվ գեղին.
Կապեր կարմիր, հագեր դեղին:
ԱԵ 194

2350

Վարըս տիւս կըքըցեմ յըղեն,
Իմ սկեսուր խմի ոխցն լըգեն.
Իմ ջանըս մատաղ ընի
Իմ ըսկըսվեր մաջնակ տըղեն:
ԱԻ 113

[Վարըս դուս կըքցեմ ուղին,
Իմ սկեսուր խմի ոճի լեղին.
Իմ ջանս մատաղ ընի
Իմ սկեսրի միջնակ տղին:]

2351

Մոտը տիւս քըցիմ յըղեն,
Թուշ քինիմ Բայլար տըղեն,
Յեր ոնիմ ոխցն լըղեն,
Պահիմ դիւշմանեն տըղեն:
ԱԲ 113

[Մութը (?) դուս քցեմ ուղին,
Թուշ դնամ Բայլար տղին.
Վեր ունեմ ոճի լեղին,
Պահեմ դուշմանի տղին:]

2352

Վընչխարըս ըրե ես հըղեն,
Մըննաթ կ'անիմ շենին լըղեն.
Աստուծ աշխարք կըսիրեք
Ինձ տըվընք ես նամարդ տըղեն:
ԱԺԹ 87

[Վոչխարս արի ես ուղին,
Մուննաթ կ'անեմ շենի տղին.
Աստված աշխարհք կըսիրեք,
Ինձ տվեք ես նամարդ տղին:]

2353

Մաճկալն ե կայնե մաճին,
Հաց ե բերել խանրաջին.
Յարս աչքով-ունքով արավ,
Ոսկի ողերն անկաջին:
ՏՖ 228

2354

Մաճկալը կայնե մաճին,
Ոսկի գընդեր անկաջին.
Պարար տարեք զոնքաջին,
Վոր գա մեռնի կըտըրճին:
ԱԼ 137

2 3 4. Կանանչ գընդեր անկաջին,
Ջուղար տարեք զոնքաջին,
Վոր ազջիկ տա կըտըրճին:

Տես՝ Տըղեն կայնե կարմընջին:
Տես՝ Մոկաց սարեր, պետ պետ
Քարեր:

Զորքեր ա գյուլեր, կայնէր ա գյամին,
Տես՝ իսպկուհնք կըքելեր խլտ
ծովու ափան:

2355

Արազն ա տվե գյամին,
Քեղ քաչա կարմիր քամին.
Ով որ էլնի իրդարեն,
Հանա գոթութեն յարեն:

ՀԺԵ 113

Տես՝ Պաղ ջուր պըրծել, կուգա
սարեն:

2356

Տիւ մըտեր ես ոսկի գյամին,
Կըզըզըզա սիրուղ քյամին.
Գյամին ինգեր ի վեր անտակ
ծովուն,

Ծըծվերդ ես տըվե ինոր պաղ
խովուն:

Արե՛, յար, արե՛, քե պան
չեմ ասե,

Վալահ կըմեռնեմ, խոցերս ի
խասե:

ՎՍԱ 62

2357

Դու նըստեր ես ոսկի գյամին,
Կըզըզըզա սիրոյդ քամին.
Երանեկ քո կուշտ նըստողին,
Երկու խարար զըրուցողին:

ՊՎ 95

1—4. Տիւ նըստեր ես վոսկի
գյամին.

Կըզըզըզա սիրուն քյամի:

ՎԺԵԲ 17

2358

Արազը չունի գյամին,
Կըրծ(ք)իս ա տալի քամին.
Յես (ինձ) մի զարիւր ջան ունիմ,
Զըհասնեմ Ոսկեծամին:

ՀՄՈԱ 35

28— Ժող. խաղիկներ

3 4. Յես մի զարիւր յար ունեմ,
Կարոտ եմ ծոցի համին:

3 4. Սըրտի սիրած յար ունեմ,
Կարոտ եմ ծոցի համին:

1 2 4. Արազ(ը) նըզանըմ
գյամին,

Գյոքսիս ա տալիս քամին...
Հասրաթ եմ ծոցի(դ) համին:

ԱԴ 174. ՌՄ 88. ԲՍ 142

2359

Ձանաղն ա ծովի գյամին,
Սարերեն իջավ քամին.
Դարդիս դարման արողի՝
Կարոտ եմ լեզվի համին:

3. Յես մի պուճուր յալ ունեմ:

Ծովեն եկավ հով քամին,
Ձանաղը ծովի գյամին.
Հեռու տեղ մը յար ունիմ,
Հասրաթ եմ ծոցի համին:
ՀԺԵ 118

2360

Եդ ո՞ւստ եկավ եդ քամին,
Առավ ես կանաչ ծառին.
Ծառ ջան, քու բարին մեռնիմ,
Թաղա նուբարին մեռնիմ:
ՀԺԵ 110

2361

Ծառի տակի հով քամին,
Քամին տանի Մայրամին.
Յես մի օալգաթ ջան ունեմ,
Կարոտ եմ ծոցի համին:

1. Սարից եկավ հով քամին:

1. Հով արավ սարի քամին:

1—4. Ծառի տակի հով քամին,
Անուշ կ'ելնեք խընամին:
ՎՍԲ 58

2362

Առավտվա ուրբ քամին,
Յա, կայներ ես կամին.
Յնքան սիրի, յար չեւար,
Ասուս կըրակ քու ջանին:

2363

Իրիկվա հովն ու քամին,
Բաղրիդյան լըցվալ գյամին.
Յես կը մեռնիմ քու ջանին,
Եկած կը ջոկեն, տանին:

123. Առավտուռն ելալ քամին,
Բաղրիդյան իջալ գյամին.
Մեռնիմ քու դարիք ջանին:

1—4. Ելեր ե իրիկվա քամին,
Բաղրիդյան լըցվեր ե գյամին,
Յես դուրբան քու դարիք ջանին:
Արձրկեցին դրամի հանգուց.
Աղջիկ քակեցին իր մամուց:
(Հարս տանելիս)

ՁԲ 27

Լուսնակն իջեր վեր չըմին,
Տես՝ Լուսնակն ի բակ եր իջեր
(Իջել):

Տրդեն կայնե վեր ջըմին,
Տես՝ Տըղեն կայնե կարմընջին:

2364

Իրևին առե վեր բաղանին,
Իրակ, մեռնիմ քո դյարդանին:
ՎժեՅ 17

2365

Գրնա առա իմ նանին,
Իյթավան դընի թավին.
Երիչ տեղ աղջիկ չը տա,
Կանուխ կը զնա շիվանին:

ԱԶ 376

2366

Մատիւ մատանին
Ակը թանկագին,
Դարդըս չի կըտրե.
Կանչեմ Գարեգին:
ԺԽ 20

Երկու դիրար հաց կըտանին,
Տես՝ Մեր Զուխտ գութան դաշտ
կուրանի:

2367

Կըյեչիմ արանեն,
Շուշա կապիմ կերանեն.
Հու որ ինձ յաման ասե՝
Յաման փըսնե պերանեն:
ԱԽ 112

[Կըյեչեմ արանին,
Շուշա կապեմ պերանին(?).
Ով վոր ինձ յաման ասե,
Յաման բուսնի բերսնին:]

2368

Շուկը կըկաթի կըրանեն,
Յարը կըկյա չըմըշուղը պըրանեն.
Կ'ողի հարիւր խոսող ընի,
Քընիւմ ըմ իմ ասմունք յարեն:
ԱԺԹ 87

[Շողը կըկաթի պերանին,
Յարը կըկա չըմըշուղը բերանին.
Կ'ողի՝ հարյուր խոսող լինի,
Գընում եմ իմ ասած յարին:]

Տես՝ Գու կաղնե ես գութանիդ:

2369

Զին (ձուռն) ա եկել գերանին,
Մեռնեմ ալետարանին.
Ով իմ վատը կըլսուի,
Սեւ ոճը տա բերանին:

ԱԺԱ 56

2370

Ազդեր կանգնել գերանին,
Վոսկի թուփակ բերանին.
Մեզ սընոռակ եմ գործել,
Դրեմ չուխի բերանին:

3. Դեղին բավթա յեմ կաթել:

Դու նըստել ես գերանին,
Ղարդու չըվին բերանին.
Ոսկե զայթան տի գործեմ,
Դրեմ ջիրիդ բերանին:

ԲՀ 166

3 4. Ոսկե զայթան եմ գործել,
Կարեմ ջիրիդ բերանին:

ՌՄ 115. ՏՆ 209.

ԱԳ 171. ԲՍ 123

Դու նըստիլ իս գերանին,
Ոսկե չըվին բերանին.
Ոսկե զայթան գործիլ իմ,
Կարեմ ջիրիդ բերանին:

ԹՄԿ 60

Յարս նըստած ե գերանին,
Ղարդու չըվին բերանին.
Ոսկի զայթան եմ գործում,
Դրեմ ջիրին բերանին:

ԱԳ 265

Դու նըստեր ես գերանին,
Ապրեչում ե բերանին.
Ոսկե զայթան տու գործեմ,
Կարեմ ճեպիտ բերանին:

ԱԳ 63

1—4. Արսեն նըստե գերանին,
Ոսկի զավալ բերանին:

ԱԸ 447

2371

Արեմն առավ գերանին,
Ճես մեռնեմ ավետարանին.
Չուխտ աղունիկ դուրս ելան,
Կանանչ խոտը բերանին:

ՌՄ 125

3. Ջուխտ աղամենիկ դուրս ելան.
ԲՍ 148

2 3. Մեռնեմ ես ավետարանին.
Ջուխտ աղունիկ դուրս ելան:
ՏՆ 150

2 3. Մեռնիմ ավետարանին.
Մե ջուխտ եղվրներ թըռավ:
ԱԳ 92

3 4. Ջուխտ աղունիկ դուրս
ելան,

Կանանչ ճյուղը բերանին:

1 3. Շողքն բնկավ գերանին...
Միրուն յարբս դուրս թըռավ:

Շողքը կաթավ գերանին,
Մեռնիմ ավետարանին.
Երկու աղունիկ անցան,
Կանանչ ճյուղը բերանին:

Արեմ դիպավ գերանին,
Մեռնեմ չեկ ավետարանին.
Ջուխտակ կաթավ դուրս եկավ,
Կանանչ խոտը բերանին:

ՀԺԵ 113

Ըրիքյնակը տըվավ կըրանեն,
Յես մատաղ ըմ ըվտըրանեն.
Ըվետարանան մին յըղոնեդ թըրչից,
Կանանչ խոտը պըրանեն:

ԱժԷ 47

2372

Ջարկի չուչին, դիպավ այնին,
Խայլիկ կոտրավ մոտիկ սըրաին,
Իմ սիրտ ճըղեմ, անեմ բոստան,
Ցանեմ ինե խաղար բարին,
ՎԺԵԲ 3

2373

Նըստել եմ վոսկի սինին,
Ուրեմ եմ նըստե դինին:

2374

Դու կայնել իր մեր բաշին,
Նիգով ջիրյարբս խաշին.
Վախտը գըրտի, թեղ արի,
Կետորվա հացի ճաշին:

2375

Ծաղիկ եմ փրոել դաշին,
ինչ եմ անում անտաշին.
Յես սիրել եմ, յես կ'առնեմ
լեներես զալամբաշին:

1 4. Գյուլին եմ փրոել յես
դաշին...

լեներես զալամբաշին:
ԱԲ 341. ԲՍ 147

2376

Գամ չարաթ որ վեր ճաշին,
Գամ կիրակի վեր խաշին.
Հա՛ցը դեղե՛ն, թա՛ն գեղե՛ն,
Դարաակ ոես, քու տունը չեն:
ՆՀԶ 95 հտ.

2377

Մի՛ թըքիլ տա մեր լեշին,
Չեմ մոտենա քու փեշին.
Աստըծու կըրակին դաս,
Թե վոր սըռ տաս ուրբշին:
ՏՆ 240

2378

Մըտիկ արեք են ղըշին,
Վոտը դըրել ա փըշին.
Գըլուխըս ղուրբան կըտամ
Չալ աչք (ու) կարմիր թըշին:
ՔՀ 159

3 4. Մեռնիմ սեվ սեվ ունքերին,
Չալ աչքին, կարմիր թըշին:
ՏՆ 139

4. Չալ աչքին, կարմիր թըշին:
ԲՍ 97. ԲՍ 155

3 4. Մեռնեմ չալ չալ աչքերին,
Կեռ ունքին, կարմիր թըշին:
ՏՆ 238

3 4. Մեռնեմ չալ չալ ունքերին,
Թուխ աչք՝ կարմիր թուշին:
ՔՀ 164

234. Վոտը դըրիլ ե փըշին.
Մեռնիմ չալ չալ ունքերուն,
Թուխ աճկ ու կարմիր թըշին:
ԹՄԿ 63

3 4. Գըլուխըս մատաղ կ'անեմ
Թուխ աչք ու կարմիր թըշին:
ԺՆ 24

123. Աղջի, իչկա են ղըշին,
Վոտը դըրե վեր փըշին.
Գըլուխըս ղուրբան կ'անեմ:
ԱԲ 346

Մըտիկ արեք են ղըշին,
Վոտը դըրել ա փըշին.
Երանի ընդուր կ'ըլ(ն)ի,
Թուշը դըրել ա թըշին:

4. Թուշը դըրել ա սիրածին:
ԱԶ 375

1 3 4. Մըտիկ արա են ղըշին...
Գըլուխն ո՞րտեղ ա ղուրբան,
Թուխ աչքեր, կարմիր թըշին:

2379

Քար մի՛ թալի մեր ղըշին,
Թող դա նըստի քու թըշին,
Կըրակ տու դարիք փըշին:
ՀՄՆԱ 37. ՏՆ 165
ԺՆ 23

2380

Աշխեն կայնե տանսի կյոշին,
Դեղին (կամ՝ սըրսուռ) ոսկին
սիվտակ դյոշին:
ԲՆԱ 566

2381

Առավոտ մաղեր փոշին,
Իմ դոշ տամ քո ղոշին.
Թեվըս թեվովդ ման տայի,
Ինչ որ հալվեն մեջ լոշին:
ՎՍԲ 29

Առաւմտ թափեր փռւին,
Իմ դռն առնէր քո դռնին,
Ինչ որ հալվեն մեջ լոռին:

ՀԺԵ 98

1 2. Առաւմտ թրնդիր փռւին,
Իմ դռն թալեմ քու դռնին:

ՋԲ 22

2 3. Իմ դռն դանեմ քո դռնին,
Ինչպես հալվեն մըջ լոռին:

ՀԺԵ 122

1 2. Առաւմտ թափեր փռւին,
Իմ դռն առնի քու դռնին:

ՌՄ 87

Տես՝ Աղջիկ, քու գլխու փռւին:

2382

Արծաթ նալչեք ա քոչին,
Մաղկըներ շարել դռնին.
Քյաֆիր հերըն ուղում ա
Խեղճին զուով տա բոչին:

ՏԽ 146

2383

Իմ գլխու կանանչ փռւին,
Քո գլխու կանանչ փռւին,
Ջուխտակ ծըծեր վեր դռնին,
Ինչ որ հալվեն մեջ լոռին:

ՀՀ 327

2384

Գլխիս քըցին կարմիր փռւին,
Քարով զարկին սըրտիս շուշին,
Մարդարը ձեռքես խրեցին,
Ինձի տըլին են բայղուլին:

ՏԽ 239

2385

Աղջիկ, քու գլխու փռւին,
Ձիմ դռն զարկեմ քու դռնին.
Քըղ որ հալվեն մեջ լոռին
Ինչ խորոտիկ ուրմըլին:

ԲՆԱ 123

Աղջի՛, քու գլխու փռւին,
Իմ դռն զարկենք քու դռնին,
Ինչ որ հալվեն մըջ լոռին,
Երկուս ի՛մալ կ'ուրմըլին:
ՀԺԵ 90

Տես՝ Առաւմտ մաղեր փռւին:

2386

Արծաթ տըլի դուլումչին,
Խըղմա չինե իմ քըթին,
Քամար չինե իմ մեջքին,
Ղուլբաղ չինե իմ ոտին:

1 4. Արծաթ տըլի դուլումչուն:

Ղուլբաղ չինե իմ վոտուն:

ԱԵ 204

2387

Ղամիշ եմ դալխա միջին,
Աբըրշում չալխա միջին.
Յես մի խորոտ յար ունեմ,
Ուռումա խալխա միջին:

2 3 4. Աբըրշում չարխա միջին.

Ինձ մի սիրած յար ունեմ,

Գյումրրի քաղքա միջին:

3 4. Յես մե պուճուր յար ունեմ,

Ուռումաթ խալխա միջին:

ԱԲ 344. ԲՄ 143

2388

Երեման ձորամիջին,
Պաղ աղբու՛ր հորամիջին.
Աղջի, չամամ ծըծերդ
Խալխալ (վ. անուշ) խընձորա միջին:

Երեման խորա միջին,
Պաղ աղբուր ձորա միջին.
Եդ քու չամամ ծըծերդ
Կարմիր խընձորա միջին:

ԱԲ 343

Կաղզուան ձորի մեջ ե,
Պաղ աղբուր հորի մեջ ե.
Եդ քու չամամ ծըծերդ
Ախլա խընձորի մեջ ե:

ՀԺԵ 119

Շրեման ձորի մեջն ա,
Ման աղբուր հորի մեջն ա.

Այնքի թուե քյաբուլը

Դրաի շապկի մեջն ա:

ՀԺԵ 122

1 3. Կաղղղվան ձորի մեջն ա...

Իմ աղբուր չեկ քյաբուլը:

1—4. Կաղղղվան ձորու մեջն եր,

Գաղ աղբուր խորու մեջն եր:

2389

Շրեման ձորա միջին,

Ման աղբուր հորա միջին.

Յարիցըս հեռացել եմ,

Ջանըս կըրակա միջին:

2390

Կաբավ եմ քարամիջում,

Կրկարդամ ձորամիջում.

Առաված, իմ մուրաղըս տուր

Ես գալող շարթու միջում:

ԱՂ 173. ՌՄ 134.

ԲՄ 153

Կաբավ եմ քարի միջի (վ. միջին),

Կարդում եմ քարա միջի (վ. միջին).

Առաված ջան, մուրաղըս տառ

Ես գալող ձըմրան միջի:

ՀԺԵ 115

3. Առաված, իմ մուրաղըս տուր:

Կաբավ եմ քարամեջը,

Ջեն կուտամ ձորամեջը.

Առաված ջան, մուրաղըս տուր

Գալող շարթըվա մեջը:

ԱԶ 390

2391

Ման կըղամ բաղի միջին,

Վոտներըս շաղի միջին.

Թող աղղերքըն ինձ հիշեն

Իբանց լավ հաղի միջին:

ՏՆ 163

3 4. Թող աղղալքըն ինձ հիշեն
Սըրտաշարժ տաղի միջին:

2392

Բըլթուլ եմ բաղի միջին,

Տերեվ եմ թաղի միջին.

Մի գովելի յար ունեմ

Իմ բոլոր խաղի միջին:

4. Ես բոլոր խաղի միջին:

2393

Բուսել ես բաղի միջին,

Շամամի թաղի միջին.

Գիշեր-ցերեկ միալար

Դուս յես իմ խաղի միջին:

ԺՆ 4. ՏՆ 169

Ծաղիկ ես բաղի միջին,

Մի հատ ես թաղի միջին.

Գիշեր-ցերեկ առանց քուն

Դոպում եմ խաղի միջին:

ՏՆ 153

4. Քեզ գովեմ հաղի միջին:

2394

Ա՛յ տղա, դու բաղի միջին,

Վոտները շաղի միջին:

Կանչի՛, կանչելուդ մեռնեմ,

Յես եմ քո հաղի միջին:

ՔՀ 163

1. Ա՛յ տղա, բաղի միջին:

ՌՄ 136. ՏՆ 225.

ԲՄ 156

1—4. Կայնել ես բաղի մեջը,

Ոտները շաղի մեջը.

Կանչել՛, կանչելուդ մեռնեմ:

ՀԺԵ 119

Կայնես բաղի միջին,

Ոտիքը շաղի միջին.

Կանչել՛, յար, ձենիդ մեռնիմ,

Յես եմ քո խաղի միջին:

ԱԳ 95

1—4. Մո' տղա, դու ըստի
միջին,
Վառքերդ ի չաղի միջին:
ՎՍԱ 43

Այ տղա, դուն բաղամիջին,
Վուանիրտ ե չաղամիջին.
Ինձ ալեւ քի ճար չըկա,
Յիս իմ քու խաղամիջին:
ԹՄԿ 58

Հմտ. Սարերը ձընոտեր ե:

2395

Շաղիկ ես փընջի միջին,
Մուշկաթ սընձի միջին.
Մեղրահամ անուշ կորիզ
Դեղին թուրինջի միջին:
ՏՆ 161

2396

Կալնալ ես կըտրի միջին,
Քաքուլտ թաքնիս միջին.
Թե ինձ ողես, յետ վաղես,
Գիւլլան տա սըրտիդ միջին:
ԱԳ 266

2397

Շաղիկ ես ծաղկանց միջին,
Մի հատ ես աղջկանց միջին.
Յա՛ր, ինձ պարզերես արա,
Իմ ընկեր մարդկանց միջին:
ՀՄՆԲ 27

3 4. Յար, արի ջոմարդ կանգնի
Իմ թայդալ մարդկանց միջին:
ՏՆ 206

2398

Ոսկի դընդեր ալընջին,
Եկա՛վ, կայնա՛վ կարմընջին.
Ընկա՛վ գետին, պըլըթաց,
Ոսկե ջըրե՛ր կըթկըթաց:
ՀԺԵ 87

2399

Աղջիկ կայնե կարմընջին,
Հոսկի գընդեր ալընջին.
Են ո՛ւր յես քեզ սիրեցի,—
Քընձորի ծառի տակին:

ՎԺԵԱ 3

3 4. Խաբար տարեք զոքընջին,
Աղջիկ թող տա կըտըրճին:
ՎԺԵԲ 5. ԾՎ 45

Աղջիկ կայնե կամընջին,
Ոսկե գընդեր ալընջին.
Աղջի, անունդ Մայիս,
Ինչո՞ւ ինձմեն կըփախչիս:
ՎԺԵԲ 14

2400

Տըղեն կայնե կարմընջին,
Դուրաք դընդեր ալընջին.
Խաբար տարեք զոքընջին,
Աղջիկ տա եդ կըտըրճին:
ՀԺԵ 139

Տըղեն կայնե վըր ջըմին,
Ոսկի գընդեր ալընջին.
Խաբար տարեք զոքընջին,
Ջաղջիկն իտա կըտըրճին:
ՀԺԵ 103

1 2 4. Տըղեն կայնի կարմըն-
ջին...

Խաբար տարեք զոքանջին,
Աղջիկն իտա կըտըրճին:
ՆՀԶ 88 հտ.

1 2 4. Մանչըս կայնե
կարմընջին,

Ո՛ւնդիւշ ողերն անկըճին...
Մատաղ կըտրե եսպես կալըրճին:

ՀԺԵ 71

Տըղեն կայներ վըր կարմընջին,
Խալխալ դընդեր վըր ալընջին.
Ջուար տարեք զոքընջին,
Ուր աղջիկ իտա կըտըրճին:
ՀԺԵ 79 հտ.

Տեա՛ Մաճկալը կայնե մաճին:
Տեա՛ Մոկաց սարեր, պես պետ
քարեր:

2401

Աղբերս կայնել կարմընջին,
 Ոսկե ողեր ակընջին.
 Երկար ու բարակ բոյին
 Սազ ա գալի յափընջին:

2402

Դուն կայներ ես կարմընջին,
 Փաթըթվեր ես յափունջին.
 Քեղ կ'ըսեն դեղի փեսա,
 Ծոցըդ կա դեղին քիսա:

ԱԳ 93

1 2 4. Յար, կայնել ես
 կարմընճին,
 Մենկիչ ողերն ակընճիդ...
 Ծոցինդ ե դեղին քիսա:
 ԱԳ 100

Կայնել ես դու կարմընջումը,
 Փաթաթվել ես յափընջումը.
 Ծոցինդ մախմուռ քիսա,
 Քեղ կ'անեմ նանիս փեսա:

Յարն ի դադրեր կարմընջին,
 Ոսկի ողեր ակընջին,
 Փաթութեր ի ուր յափընջին,—
 Քյո կըրակով գիս երեցիմ:
 ՔՄՎ 35

2403

Յեղը դարման ա արչին (արջին),
 Հիւնը, նոռը հրաւլ չին.
 Իմ մորը մին փրեսա ոնե,
 Զուրը մուխադյ ա, դարչին:
 ԱԺԹ 86

[Յեղը դարման ե արջին,
 Հոնը, նուոր հասել չէյին.
 Իմ մայրը մի փեսա ունի,
 Զւրը մեխակ ե, դարչին:]

2404

Են արչին յեչե, են արչին (արջին),
 Ճիւրը ցորտ ա են փարչին.

Յարը յարեն վրեր ջրհի,
 Համ մուխադյ ա, համ դարչին,
 ԱԺԷ 45

[Են արջին նայի', են արջին,
 Զուրը ցորտ ե են փարչին.
 Յարը յարին վոր պատահի,
 Թե մեխակ ե, թե դարչին:]

2405

Աղջի', նըստել ես բըրջին,
 Կրկործես խալի, խուրջին.
 Աղջի', քու ծամը կըտրի,
 Խարարդ ե հասել Գյուրջին:
 ՌՄ 97. ԲՄ 154

4. Խարարդ հասել ա Գյուրջին:
 ՏՆ 139

4. Քու ձենն ե հասել Գյուրջին:

2406—2407

Հավը թրուել ա թառին,
 Բուլբուլը կայնել ծառին.
 Դրուխըս դուրբան կըտամ
 Քեզ նըման չիչակ դառին:
 ՏՆ 184

2408

Լիւսնընդյան ընդած ա մըր
 ծառեն (ծառին),
 Կաքավը նըստած ա քարեն.
 Աչկ ըմ ածում, կյալիս չի,
 Զուրանա ըստի տարեն:
 ԱԺԷ 48

2409

Սալամ դաչին կուտան յասին,
 Յալմեն կուտան բուր Ֆասին.
 Եղունիկ կ'առնեն մեջ կաֆասին:
 ՊՎ 127

Սալամ դաշին կուտան սալին,
Յաղմեն կուտան բոլոր ֆեսին,
Եղունիկ կ'առնեն մեջ կաֆասին,
Ուրախ կ'ելնեն հըմեն տարին:

ՎՍԲ 38

2413

Վեր կացած հավախոսին,
Գութանն ա վարոււմ փոսին,
Բարկ արեւը յերկընքում,
Շողն ա դիպել ակոսին:

ՀՄՈԱ 6

2410

Գանդալու ելա մեր ուսին,
Ռեսին, Լն սեւերեսին.
Արդա տըվի, վոր թողա
Գութադ արած մեր փեսին:

ԲՍ 157

2414

Գութանը վարափոսին,
Շողքըն քրցել ակոսին.
Երկու խընձոր թու անեմ,
Տարեք իմ նանի փեսին:

ՏՈ 145. ԲՍ 148

2411

Սիրել եմ սերն երեսին,
Անթառամ թերն երեսին.
Ով իմ սիրածն ինձ չի տա,
Աստուծու կերն երեսին:

ՀՄՈԱ 41

Գութանը վարի փոսին,
Շողն ե դարկե ակոսին.
Կարմիր խընձոր թու անեմ,
Ղըրկեմ իմ նանի փեսին:

ԱԳ 93

2 4. Ռեհան թերն երեսին...

Ասու կըրակն երեսին:

ՊՍՎ 112. ՏՈ 247

2 4. Բեյհան թերն երեսին...

Աստուծոյ կըրակն երեսին:

ՔՀ 158

Սիրեր եմ սերն երեսին,
Ըռեհան թերն երեսին.

Ով իմ սիրածն սիրա,
Աստուծու կրակն երեսին:

ՀԺԵ 124

234. Նարնջի (վ. անանուխ)
Թերն երեսին.

Ով իմ սիրածն առնի,
Գեղարդա թուրն երեսին:

2412

Ամպերն ընկան Մասիսին,
Կարոտ մնացի իմ յարին.
Աստված սիրես, երվածիս
Ջուղար բեր եկող տարին:

ԲՍ 145

2415

Գութանն ա վարում փոսին,
Վեր կացած խորոդխոսին.
Մեռնիմ յարիս ոսկեթել
Քանքուլին ու հավասին:

ՏՈ 217

1. Գութանը մանի փոսին:
123. Զութ են վարում Լս
փոսին:

Շողքըն ընկավ ակոսին.
Կարմիր խընձոր Լմ կիտել:
3. Մի աղյուլս վարդ Լմ քաղել:
3 4. Յես մի պուճուր յար
ունիմ

Գյումրի քաղբա մթնին:
ԱԵ 201

2416

Առավոտուն բարի լուսին,
Ծածկերը փրոկել ե ուսին.
Ծառների թյուղեն ման կըղա,
Սիրած յարի հետ միասին:
ՏՆ 83

2417

Վարդը բացվել ա հովին,
Բուլբուլը կայնել քովին.
Իրենից զայրի ձեռ տալու՝
Մոտ չի թողնում ոչովին:
ՏՆ 193

3. Բացի իրնից վարդենուն.

2418

Կայնել ես վարդի հովին,
Քամին տա կրծքիդ մովին.
Երեսիդ չ'դին մեռնեմ,
Աչքերիդ կապուտ ծովին:
ՀՄԽԱ 29

2419

Կայնել ես վարդի հովին,
Քամին տա դռնիդ մովին.
Դու սիրուն, քու յարը(դ) գեւ,
Երնեկ քու ծոց քրնողին:

Կայնել ես վանքա հովին,
Քամին տա դռնիդ մովին.
Երնեկ քո ծոց քրնողին,
Մե ջուխտ շամամ բլունողին:
ԱԲ 343. ԲՄ 144

1 2 4. Կաղնեկ ես սրուի հովին...
Երնակ ծոցիդ քրնողին,
Շամամ ծրծերդ բլունողին:
ԱԸ 141

1 3 4. Կայնել ես վանքի
հովին...

Երնեկ քու ծոց քրնողին,
Դաստա մաղեր բլունողին:
ՀԺԵ 125

1 3 4. Դու կաղնեկ ես
բարձր հովին,
... Երնեկ ծոցիդ քրնողին,
Շամամ ծրծերդ բլունողին:
ԱԺԱ 52

1—4. Կայնել ես վանքի հովին,
Քամին տա սիպտակ մովին:
Տես՝ Ծիրան ես ծառի ձեւին:
ՎԺԵԱ 9

2420

Առավոտվա սարին հովին,
Սեյին նըստել կուգա Ծովին.
Արեւի շավղը դիպել ե.
Դռնին կարած թաղա մովին:
ՏՆ 81

13 Առավոտվա հով ու զովին...
Արեւի շողքը դիպել ե:

2421

Առավոտվա անուշ հովին,
Շողքը դիպավ դռնիդ մովին.
Հաղար երնեկ են իգիթին,
Վոր կայնալ քեզպեսի քովին:
ՏՆ 236

2422

Նըստել ես բարձր հովին,
Փրոփում ե դռնիդ մովին.
Դու բարակ, մեջքդ բարակ,
Դու գընամ ջեյրան ջանիդ:
ԱԶ 375

2423

Ա տղա, դու կանգնել ես նովին,
Փրոփում դռնիդ կարմիր մովին.
Վոչ քեդ ե հավան, վոչ քո
տեսնողին,
Աչուդ մըշտարի քո չիմչատ բոյին:
ԱԶ 377

2424

Ջուրը կուգա եղ առվին,
Ձեռքըս ձըգեմ գետառվին.
Եման մե յար ըմ բրոնեմ,
Համ տիրացու, համ դարբին:
ԱԶ 388
Հմմտ. Ջուրն ելավ արփին, արփին:

2425

Ջերկը դիպավ պատին,
Վոչ ողորմի իմ տատին.
Ես լեն-արձակ աշխարհը—
Ինձի տըվավ աղքատին:
ՀՄՆԱ 19

3 4. Ես լեն ու բոլ աշխարհը
(վ. աշխարհը)—
Ինձ տըվավ յեթում գյադին:
ԱԵ 203
4. Խնձ տըվավ սոված գյադին:

Ջերկն ընկավ մեր պատին,
Սլքայուլթյուն իմ տատին.
Հողիդ դատվի, ա՛յ տատի,
Ինձ խի՞ տըվիր կրոնատին:
ՔՀ 160
3. Հողիդ դատի, ա՛յ նանի:
ՏՆ 141

1. Արեվ առավ են պատին:
3. Տատի, քեղ ի՞նչ եմ արել:
4. Ինձ խըն տըվեր ըոնատեն:
ԱԺԻ 43

1 3 4. Ծողքը ընկից մեր
պատին...
Վողիտ երվի՛, ա՛յ տատի,
Ինձ խի՞ տըվար չոլախի:
ԱԴ 262. ԲՄ 135

Ծողքը տըվավ են պատին,
ՄԼՋԸ կոտրի իմ տատին.
Հարուստն ուղեց, տըվավ վոչ,
Պահեց, տըվավ աղքատին:

3 4. Հարուստ տեղը տեղ թողեց,
Ինձ տըվեց ևս աղքատին:
ԱԳ 268. ԲՄ 136

2. Մեջքը կոտրի են տատին:
ԱԴ 115
2. Հողիդ դառա գա, իմ տատի:
2. Հողիդ դատեմ, իմ տատի:
3. Հարուստ տեղը չըտըվավ:

2426

Վիճակ նըստե վըր պատին,
Աղապ տըղեկներ վըր լակին:
ՀԺԵ 127

2427

Աղա, կայներ իր պատին,
Աչըմ իր արեգակին.
Աչքըս թողնիր յետևըս,
Աժան չըլնես պըսակին:
ՀԺԵ 110

2428

Մըտիկ արեք են ծրտին,
Նըստել ա յեզան լըծին.
Երեկ մի աղջիկ տեհա,
Աչքըս մընաց ջուխտ ծըծին:
ԱԺԱ 58

Են ծրտեն յեչի, են ծրտեն,
Վընենը [վոտը] տըրավ են լըծեն.
Ընդըղավ քյընեց մին ախճիգյ,
Աչկըս մընաց աջ ծըծեն:
ԱԺԻ 45

2429

Թաղավորը նըստավ Թախտին,
Ձեմ հավատա կընկա բախտին:
Շորորա՛, Սալաթ, չորորա...
ՆՀԳ 49

Թաղավորներ նըստած Թախտին,
Միք հավատա կընկա բախտին,
Հողի տըվից լուսու վախտին:
Շորորա՛, Սալատ, չորորա:
ՋԲ 23

2431

Ծիտը թըռավ են արտին,
Տես՝ Արաղն անցա են հանդեն:

Ջադիր եմ դարկել դարին,
Իրդար եմ տըվել տարին.
Ի՞նչ կ'անեմ են թուլանդը,
Ինձ աըվեք մինուճարին:

ԽՄ 114

Յես վերու ոչխար վեր կեմա դարին,
Տես՝ Երեկ էվարին վեր Սասմա
քարին:

3. Ի՞նչ կ'անեմ են թուլունդը:
ՏՆ 252

3. Ի՞նչ կ'անեմ լաբաղանը:
ԱԴ 168

Բաղչե մ'եմ տընկե դարին,
Տես՝ Վրան եմ դարկել դարին:

2432

2430

Վըրան եմ դարկել դարին,
Պայման եմ դըրել տարին.
Տարին թող գա լըրանա,
Հետք բերե իր բարին:

Ջադիր եմ դարկել դարին,
Վաղա յեմ կըտրի տարին.
Ինձի տըվեք են աղջիկ,
Ձըքաչեմ ահ ու դարիկ:

ԱԸ 133

Տես՝ Ջադըր եմ դարկել (աըվե)
սարին:

ՀՄԽԱ 30

3 4. Տարին Լկավ, անց կացա՛վ,
Ձըբերեց խերն ու բարին:

Ջադըր եմ դարկե սարին,
Վաղտեն եմ կըտրե տարին.
Վաղտեն Լկավ լըմեցավ,
Հետ բերեց խերն ու բարին:

Կաքավն ա կանգնել դարին,
Տես՝ Կաքավն ա կանգնել քարին:

ԱԵ 195

2433

Լուսնակն ա կայնել դարին,
Պատկերն ա քու պատկերին.
Լուսնակ ջան, չուտ մի՛ երթա,
Ձուր մեկել զալոդ տարին:

ՀՄԽԱ 24

123. Լուսնյակն Ե կայնել
դարին,
Պատկերքն Ե քու պատկերին.
Լուսնյակ ջան, թեղ մի՛ երթա:
ՏՆ 196. ԲՄ 138

Բաղչե մ'եմ տընկե դարին,
Պայման եմ արե յարին.
Թող դա լըրանա տարին,
Կ'երթամ, կ'առնեմ իմ յարին:

ՎԺԵԲ 6

2434

1—4. Ջադըր եմ դարկե սարին,
Մոյլաթ եմ տըվե յարին:
ՀԺԵ 87

Բոստան եմ դըրել վերեվ են դարին,
Ատոված չեն պահի ես տարվան
տարին.

1—4. Ջադըր եմ դըրե դարին,
Վաղա եմ կըտրե դարիք յարին,
ՀԺԵ 114

Շամամ մի չեղավ՝ ուղարկեմ յարին:
Արի, յար, արի, խըռով մի՛
կենա...

ՀՄԽԱ 21. ԺԽ 31

Բոստան եմ դըրե վերելվ ես դարին,
Աստված չեն պախի ես տարվան

տարին.
Շամամ ըմ չեղավ՝ որոխկեմ յարին:
Արի, յար, արի, խըռով մը
կենա...

ՔՄՎ 21

Բոստան եմ դըրե վեր ենա դարին,
Աստված չեն պախեր ես տարվան
տարին.

Չեղավ մեկ չամամ՝ որոխկեմ յարին:
Շամամ թոռոմավ, իմ յար
խըռովավ:
ՊՎ 86

Բոստան եմ դըրե վեր, ենա դարին,
Աստված չեն պախի ես տարվան

տարին,
Չեղավ մեյ չամամ՝ որոխկի յարին,
Իմ սըրտիս դարդեր հըմեն խորովին:
Շամամ թոռոմե, իմ յար

խըռովե:
ՎՍԱ 38

Բոստան եմ դըրե վեր ենա դարին,
Աստված ավիրեր ես տարվան տարին.

Չեղավ մեկ չամամ՝ որոխկի յարին:
Շամամ թոռոմավ, յարիցըս
խոռովավ:

ՆՀԳ 45

1—4. Բոստան եմ ցանե վեր
խտա դարին,
Աստված անիծեր ըստարվա
տարին.

Մեկ չամամ չեղավ, ճամբխենք
իմ յարին:
ՆՀԶ 91

1—4. Բոստան եմ դըրե վեր
են մեկ դարին,
Աստված ավիրեր ըստարվան
տարին.

Չխառավ մեկ չամամ՝
ճամբխենք իմ յարին:
ՀԺԾ 47

1—4. Բոստան եմ ցանե վըր
ինա դարին,

Աստված անիծեր ըստարվա
տարին.

Շամամ մի չեղավ՝ ճանբենք
իմ յարին:
ՀԺԵ 78

1—4. Բոստան եմ ցանե վեր
եսա դարին,
Շամամ ել չեղավ ճամբենք
իմ յարին.

Աստված ավիրա ես տարվա
տարին,
ՀԺԵ 91

1—4. Բոստան իմ դըրի վըր
իդա դարին,
Շամամ մի չեղավ՝ ճամբենք
իմ յարին.

Հանո՛ր, հանանո՛ր, ջանո՛ր,
ջանանո՛ր:
ՀԺԵ 88

Բոստան մ'եմ դըրե վեր ենա դարին,
Աստվածն ավիրի ես տարվան տարին.
Չեղավ մեկ չամամ՝ որոխկի յարին:
Նանո՛ր, նանանո՛ր, ջանո՛ր,
ջանանո՛ր:

ԾՎ 57

2435

Ոմը զանի բուլկարին,
Ոմը զանի քամանչեն.
Ոմն ասի խաղ, ոմն տաղ,
Վո՞վ կը մընա սաղ:

ՎՍԱ 71

2436

Ըրիքյնակը տըվալ ա տըհարին,
Շեգյ չեգյ բեղեր ղըրմըզի յարին.
Իմ յարը քյընեց սափար,
Առտուծ տա խերն ու պարին:
ԱԺԷ 47

[Արեգակը տըվել է տըհարին,
Շեկ չեկ բեղեր ղըրմըզի յարին.
Իմ յարը գընաց սափար,
Աստված տա խերն ու քաբին:]

2437

Կանանչ արտի քընարին,
Շատ բարեկ հեռու յարին.
Գարման չեղամ իմ դարդին,
Վարամ ուտա հինգ տարին:
ՀԺԵ 139

2438

Յար մենդիլ, կայնար մըջ պարին,
Բաժրդ բարակ, ինչ ո ծառին,
Յևս քե առնեմ ոլոր տարին:
ՀԺԵ 62

2439

Արևի դիպավ Կողբա սարին,
Յե՞րբ պիտի դա իրեք տարին,
Երթանք, հառնենք նաղու յարին:
ՏԽ 115

2440

Կընըստիմ Տողա սարեն (սարին),
Աչկըս կ'ոնիմ խըղաղին քարեն.
Պորասան յեսիր բեդի,
Իմ ասմունք յարեն առեն:
ԱԺԲ 26

[Կընըստեմ Տողա սարին,
Աչկըս կ'անեմ խղաղի քարին.
Պորասան յեսիր պիտի,
Իմ ասմունք յարին առին:]

Յես են ըմ Տողա սարեն,
Աչկըս խըղաղեն քարեն.
Յա Պորասան յեսիր բեդի,
Յա իմ առած յարեն առեն:
ԱԺԹ 86

Հմմտ. Կաքավն ա կայնել քարին:

2441

Չաղըր եմ տըվե սարին,
Իլղար եմ տըվե յարին.
Իլղարե(ղ) դոնմիչ ընեսս,
Դիվանե(ղ) բեկայ ընեսս:
ԱԲ 344

2442

Չաղըր եմ տըվե սարին,
Վաղա յեմ կրտրե տարին.
Վաղա կըտրած տարին տես,
Սդ բեիլղար յարին տես:
ԱԲ 343. ԲՍ 155
4. Իմ բեմուրադ յարին տես:

2443

Արեվը սարին,
Կաքավը քարին.
Շատ բարեկ տարեք
Իմ զարիւր յարին:
ՀԺԵ

2444

Չաղըր եմ դարկել սարին,
Վաղա յեմ դըրել տարին.
Գիտեմ, նամուսըդ եղ եր,
Ո՞ր մըտար մեղքիս տակին:
ԱԴ 161

Տես՝ Կաքավն ա կանդնել քարին:
Տես՝ Վրան եմ դարկել դարին:

2445

Աչքըս դըցել եմ սարին,
Վոտքըս տըվել եմ քարին.
Աղջի, դու ինձի սիրես,
Մի բան ասա իմ յարին:

3 4. Աստվածներդ որ սիրեք,
Բան մի՛ ասեք իմ յարին:
ԲՄ 97. ՏԽ 139.
ԲՍ 155

2446

Աչքըս դըցել եմ սարին,
Վոտքըս տըվել լեռ քարին.
Երթա ու էլ յետ չըղա,
Քեզ գինվոր զըրած տարին:
ՀՄՈԱ 26

2 4. Վոտըս դիպավ լեռ քարին...
Քեզ սալըատ զըրած տարին:
ՏԽ 253. ԲՍ 156

2447

Գախան եմ անում մոտ սարին,
 Մատալ ըլիմ իմ յարին.
 Մեջքին երծաթե քամար ա,
 Մեռնիմ ունքի կամարին:
 (Քաղհանի)

ԱժԱ 69

2448

Կաքապն իջավ վեր սարին,
 Դիպավ չինարի ծառին.
 Աղլուխդ ուղարկի նախչեմ,
 Ուղարկեմ աղբոր յարին:

2449

Կանգնել եմ բարձր սարին,
 Զուխիդ նախըլու կարին.
 Հեռու տեղից ես դալիս,
 Ո՞ր ա բերածըդ բարին:
 ՊՍՎ 106
 1 3 4. Կայնել եմ բանձր
 քարին...
 Հեռու տեղից ես եկել,
 Ո՞ր ե բերածըդ բարին:
 ՏՈՒ 189

Կայնել եմ բարձր սարին,
 Զուխիդ ե մարմար քարին.
 Հեռու սարեն եկար,
 Ո՞ր ա քու բեռք ու բարին:
 ՀԺԵ 94

2450

Կանգնեմ քարին ու սարին,
 Գիր դրեմ զարիս յարին.
 Արցունքով զլրեմ, կանչեմ,
 Աղու կըտրի սենց տարին:
 ՀՄՆԱ 22

Կրկաղնեմ կետին քարին,
 Գիր կըղըրեմ նաղլու յարին.
 Համ կըղըրեմ, համ կըջրնջեմ,
 Աղու կըտրի ետունց տարին:
 ԱԳ 268. ԲՍ 140

Կընժստիմ ըխարին քարեն,
 Կիր կըկյըրիմ թաղա յարեն.
 Համ կյըրալ, համ փուշմանալ ըմ,
 Սըեվ մընա ըստի տարեն:
 ԱԺԼ 26
 4. Կըրակ ընկնի ըստի տարեն:
 ԱԺԼ 26

[Կընստեմ աղբրի քարին,
 Գիր կգրեմ թաղա յարին.
 Համ գրել, համ փուշմանել եմ,—
 Սըեվ մընա եսպես տարին:]

Կընժստիմ կյետեն քարեն,
 Կիր կը կյըրիմ կարոտ յարեն.
 Մըչանք ըրեն, փըշմընեցե.
 Սըեվ անիմ դիւշմանին տարին:
 ԱԺԼ 26

2451

Պառիկ դեմ երինք սարին,
 Աչքըս ընկավ դիմաց քարին.
 Դուշման մըղի քաչեց սուր,
 Ել յետ չըզա են տարին:
 ԲՍ 131

Երեկ հեվարին, Տես՝ Երեկ Լվարին
 վեր Սասմա քարին:

2452

Յարըս կայնել ա քարին,
 Կըխոսա իւեր ու բարին.
 Սիրուն կաքավի նըման
 Կըկարդա լուսուն սարին:
 3 4. Կիւզալ կաքավի նըման
 Կըկարդա լուսման սարին:
 ԱԵ 196

2453

Երեկ Լվարին վեր Սասմա քարին,
 Թըվանքով զարկին, բըրինդար
 արին.
 Խաբրիկ ըմ տարեք իմ նաղլու յարին,
 Թե չե կըգյըրեմ մեջ են դավթարին:
 ՎՍԱ 37

1 4. Երեկ եվարին վեր կեմա
դարին...

... Առնի դեղ դարման գա ուր
յարին:

ՊՎ 88

Երեկ եվարին վեր Պերու քարին,
Ջըրինդով վարկին բըրինդար յարին.
Խարրիկ տարեք իմ նաղու յարին,
Առնե դեղ դարման գա իր յարին:

ՀԺԵ 44

1 3 4. Յես վերու ոչխար մեջ
ասլան քարին,

... Խարրիկ մ' որողկեք իմ
նաղի յարին.

Առնի դեղ դարման գա ուր
յարին:

ՀԺԵ 42

1 3 4. Յես վերու ոչխար վեր
կեմա դարին,

... Խարրիկ ըմ տարեք իմ
նաղու յարին,

Առնի դեղ դարման դա վեր
իր յարին:

Արե', յար, արե', խրուով մի
կենա...

ՆՀԳ 45

1—4. Երեկ հեվարին ոչխար
վեր բերին,

Թըվանքով վարկին, բըրինդար
արին:

ՀՀ 328. ԺՆ 69

2454

Կըկաղնեմ Սոնա քարին,
Կըյեչեմ Բաքվա սարին.

Ա' Բաքվա խաղայիններ,
Ուղարկեք Թեյլու յարին:

ԱԳ 269. ԲՄ 140

2455

Մանանս նստել ե աղբրի քարին,
Աչքով ոտով կենե դիլիֆցի յարին:
ԿԺԵ 47

2456

Կաքավն ա կանգնել քարին,
Կըտուցը լիքըն արին.

Քո իլդարը քե խըոով,
Խի՞ ընկար մեղքը յարին:

ԺՆ 56

2 3 4. Կըտուցը լիքը բարին.
Միտք չունես՝ ինձ առնես,

Խի՞ ընկար մեղք ու արին:
ԺՆ 56

Կաքավն ա կայնել քարին,
Կըտուցըն ե քընարին.

Չունքի մանգլիլը եղբան ա,
Խի՞ արիր մեղքը յարին:

ԺՆ 56

Տես՝ Չաղըր եմ ճարել սարերին,

Կաքավն ա կանգնել դարին,
Կըտուցը լիքը վարին.

Թե ինձի հետ կամ(ք) չունիս,
Խի՞ ընկար մեղք ու արին:

ԺՆ 55 հտ.

3. Թե ինձի հետ կամք չունիր:
234. Մախմաուն եր քընարին.

Գիտեմ՝ նամուսըդ եղ ե,
Խի՞ մըտար մեղքիս տակին:

ԺՆ 56

Տես՝ Չաղըր եմ դարկել սարին:

2457

Կաքավն ա կայնել քարին,
Կըտուցը լիքըն արին.

Դաղըստան յեսիր պիտի,
Իմ սիրած յարին առին:

ԺՆ 55

1. Կաքավը կանգնել ա քարին:
ԱԶ 373

Հմմտ. Կընըստիմ Տողա սարին:

2458

Կաքավն ա կայնել քարին,
Կըտուցը լիքըն արին.

Մի դաստա վարդ եմ քաղել,
Տարեք իմ Թաղա յարին:

ԺՆ 51 հտ.

Կաքավը կայնել քարին,
Կըտուցը լիքն էր արին.
Յես մի վաւնջ վարդ եմ քաղել,—
Տարեք իմ սիրած յարին:

ԺԽ

Կաքավն իջեր վըր քարին,
Կըտուցն ա լիքն արին.
Յղլուխով վարդ եմ քաղել,—
Տարեք իմ սիրուն յարին:

ՆՀԶ 89

1 2 4. Կաքավը կայնել քարին,
Կըտուցն ա կարմիր արին...
Տարեք իմ անուշ յարին:

ԺԽ 52

1 3 4. Կաքավը կայնել է
քարին...
Մի յայլուխ վարդ եմ քաղել,—
Տարեք իմ անուշ յարին:

ԱԳ 95. ԲՄ 152

1 2 4. Կաքավ կանգնել ա
քարին,
Կըտուցը կարմիր արին...
Ղըրկեմ սիրական յարին,
ԺԽ 52

Կաքավն ա կայնել քարին,
Կըտուցը կարմիր արին,
Մի դաստա վարդ եմ քաղել,
Պետք ե ղըրկեմ իմ յարին:
ԺԽ 53

Կաքավը կայնել քարին,
Կըտուցը լիքը արին.
Մի լայլուղ վարդ եմ քաղել,
Ղըրկեմ իմ յարին:
ՀԺԵ 117

Կաքավը կաննել ա քարին,
Կըտուցը լիքը արին.
Մի աղլուխ վարդ եմ քաղել,
Ղըրկել իմ աղբոր յարին:
ՊՍՎ 105

Կաքավ կայնել ա քարին,
Կըտուցը լիքն արին.
Յայլուխով վարդ եմ քաղել,
Ճամխեմ իմ սըստիկ յարին:

ԺԽ 54

Կաքավ իջեր վըր քարին,
Կըտուցը լիքն էր արին.
Յայլուխով վարդ եմ քաղել,
Ճամխեմ իմ սըղտիկ յարին:

ԱԸ 444

2459

Կաքավը կայնել քարին,
Կըտուցը լիքը արին.
Սեր չունի, սավդա չունի,
Կանգնել ա դուռի դարին:

2460

Գըլուխ եմ դըրել քարին.
Սիրտըս ա լիքը արին.
Յարիս եփած մըհլամը
Դըրեք իմ սըրտի յարին:

ՏԽ 163

4. Դըրեք իմ խոցված յարին.
ԱԴ 163

3. Յարիս եփած մայլամը:
ԲՄ 142

2461

Գընա գիր արա են քարին,
Ըլթավան դիր մեր յարին.
Վոր տեղեն յան չի տան,
Յես եմ Մըռավա ուարին:
ԱԶ 376

2462

Ղալամ քաշեմ են քարին,
Նըստած տեղըս ա սարին.
Բազարից քերեմ յաղլուխ,
Ղարկեմ իմ սիրած յարին:
ԱԶ 374

2463

Միրզեն քո՛ւ ոչխար մեջ քյառառւն
 քյարին,
 Ժողվեք թըվանքէիք, տըվեք սեվ
 սարին.
 Սեվով սատկեցեք, յեղով
 տապկեցեք:
 Նանո՛ր, նանանո՛ր, ջանոր
 ջանանոր:
 ԾՎ 56

2464

Ակը դեմ առավ քարին,
 եկավ բոլորով տարին.
 Խոսքիցրդ թեղ յեա դառար,
 Զըկացար քո՛ւ իրդարին:
 ՏՅ 180

2465

Կաքավ կայներ վըր քարին,
 Կրտուց դըրեր քընարին.
 Յես աղջիկ ենք, բելի յենք,
 Զըջանլու յենք, դեպի յենք:
 ՀՀ 320 Հտ. ԺԽ 56

2466

Կաքավ իջեր վըր քարին,
 Դընդուկ դըրեր քընարին.
 Մեռնիմ կաքավ բըռնողին,
 Դըրկեմ աղբոր յարին:
 ԺԽ 57

2467

Կաքավը կանգնեց քարին.
 Կրտուցն ա կարմիր արին.
 Իրար մի՛ տա, լաց կ'ընեմ,
 Սիրտըս ա ծով ծով արին:
 ԺԽ 55

4. Սիրտըս ա դյոյ դյոյ արին:
 ԱԶ 380

Տես՝ Կաքավն ա կայնել քարին:

2468

Կողբա աղերը բերին,
 Խախալ մաղերը բերին.
 Նախշած աղլուխ ևմ սլահել
 Մեզ սըսակող տերտերին:

2469

Նըջանածիդ հինեն բերին,
 Կեսրանցըդ տընեն բերին.
 Վըրեն ալ քողքով ծածկած՝
 Մեծ խանի դըռնեն բերին:
 4. Խանի դըռներեն բերին:
 ՏՅ 161

2470

Կըրակ կ'անիմ խիթերեն,
 Դըլակ կ'անիմ խըչերեն,
 Են որեն մատաղ, վըր կըլտըս
 Կըտընիմ յարես պոչերին:
 ԱԺԸ 27

[Կըրակ կ'անեմ խիթերին
 Դըլակ կ'անեմ խաչերին.
 Են որին մատաղ, վոր զլուխըս
 Կըղընեմ յարես պոչերին:*)]

*) Կավիթներեն:

2471

Կըրակ կ'անիմ խիթերեն,
 Հընեբակ ընցըցրած ուրերեն.
 Յես մատաղ ևմ են տըղեն,
 Շեզյ ու կարմիր բեղերեն:
 ԱԺԸ 25

[Կըրակ կ'անեմ խիթերին,
 Երանեկ անցրած որերին.
 Յես մատաղ ևմ են տըղին,
 Շեկ ու կարմիր բեղերին:]

2472

Կընըստիմ խիթերեն (խութերին),
 Ղաչանք կ'անիմ սուրբերեն.
 Յես մին ալանդող իընձոր բեղի,
 Իմ ասմունք ըխճըկան պուչերեն:
 ԱԸ 26

2473

Ծիրան եմ ծառի ծերին,
Կ'երերամ հետ թրփերին.
Եկան քաղեցին տարան,
Ծախեցին ախմախներին:

2. Կ'երերամ հետ թրփերին:

ՌՄ 134. ՏՆ 252.

ԲՍ 125

1 2 4. Ծիրան ես ծառի ծերին,
Կ'երեվաս հետ թրփերին...

Ծախեցին աղափներին:

ԱԲ 340

1 2. Ծիրանը ծառի ծերին,

Քամին տա յարփաղներին:

ԱԲ 342

2 4. Աղջի, եկա քու սերին...

Ծախեցին դուլաղներին:

ՀԺԵ 111 հտ.

Ծիրան եմ ծառի ծերուն:—

— Աղջի, եկա քու սերուն:—

— Եկար ձի քաղիր, տարար,
Ծախեցիր արաքներուն:

ԱԵ 195

1 4. Խընձոր եմ ծառի ծերին...

Ծախեցին բակկերներին:

2474

Ծիրան ես ծառի ծերին,
Աղջի, վառա քու սերին.
Երնեկ ծոցըդ մըռնողին,
Դաստա ծամեր բըռնողին:

ՀԺԵ 119

Տես՝ Կայնեկ ես վարդի հովին:

2475

Սաղրի մաշիկ վոտներին,
Ծատանիք կա մատներին.
Կայմա քորա յե դրած,
Ալ Ֆինջան պըռընկներին:

ՏՆ 229

2476

Դու ման կըղաս կըտորներին,
Սաղրի սուր կըրընկներին,
Գիւլաբաթին պըռընկներին:

ՔՄՎ 24

Ման կու դաս երթընկներին,
Սաղրի քոչ կըրընկներին.
Ոտներիդ զուրբան եղնիմ,
Գիւլաբաթին պըռընկներին.

ԱԵ 204

2477

Ձադր եմ ճարեկ սարերին,
Ըսողաթ եմ դրեկ քարերին.
Չունքի մանդղիլդ եղջան ա,
Խի՞ արիւր մեղքը յարին:

ԱԶ 381

Տես՝ Կաքափն ա կանդնեկ քարին:

2478

Սմկու բերդ, ճոչ Երերին,
Կըղըղըղա սիրուդ քամին.
Քամին ուրոր, չորոր գեր (գար),
Հին դարդերս առնեք տաներ:

ՎՍԲ 57

2479

Երին Երերին,
Ոչխար վեր բերին,
Կըթենք թուխ մաքին,
Լըցենք սուրահին՝
Խորոված դինով՝
Ուղարկենք յարին:

Արի՛, յար, արի, խրուով մի՛
կենա,
Ատըրվորի բան ձի, քե չի՛
մընա:

ՀՄԽԲ 22

5—8. Խորոված քյաբաբով
Որոխկենք յարին.
Վոր յար խըւովե,
Շամամ թողումե:

Կանչեմ, յար արե՛, աչխարհ
լացուցեմ.

Շատ կարիւր կուրբաթ
ճամբեն դարձուցեմ:

ՎՍԱ 39

1—8. Երթանք Երեւրին,
Ոչխար վեր բերին.
Կրթենք թուխ մաքին,
Լըցնինք սուրահին,
Ուղարկինք յարին:
ԲնԱ 583

4 5. Լըցինք սուրահին,
Տանինք մեր յարոջ:
ՀԺԵ 86

1—8. Երթանք Երեւրին,
Ոչխար վեր բերին.
Կրթենք թուխ մաքին,
Լըցնինք սուրահին:
ՀԺԵ 127. ՎԺԵԱ 9

2480

Ճորեն եմ ցանել ձորին,
Կը քաղեմ վարդիվորին,
Գըլուխըս զուրրան կ'անեմ
Բայազդա ձիավորին:

2481

Ջիւլաբ ըմ տարեք սեւ վ սեւավորին,
Թող զյա ու խասնի ուր
բըրինդարին.
Ուր աղիկ—մաղիկ նըչանուլ յարին:
ԾՎ 57

2482

Դեղին հավը, ձուն փորին,
Իմ աչքը նուխիւս հողերին.
Նուխիւս հողերը մի փուլ դա,
Բալքա իմ յարը տուն դա:
ԱԶ 382
Տես՝ Սեւ հավի ձուն փուրն ա:

2483

Առափոտ լուսաբացին,
Վոտիս մի՛ դառնա կացին.
Քանի՛ քանքյուլլի տըղերք
Սեյրիդ կայնան—մընացին:
ՏՆ 207

2484

Չարքեր ընձի խարեցին,
Բալուս աքուռս թափեցին.
Քահանա, բալեդ մեննի,
Ընձի զոռով պըսակիր:
ՀԺԵ 113
4. Ինձ զոռով պսակեցին:

2485

Պարտքով կովը ծախեցին,
Ձըմեռ տըվին բուռնուլին.
Բուռնուլ պառնե կախեցին,
Մուրհակն ընկավ մեր վըղին:
ԺՆ 6
4. Սահաթն ընկավ մեր վըղին,
Տես՝ Պարտքով կովս եր զըմդի:

2486

Արազը բաժանեցին,
Կիր ավալով չինեցին.
Բեմուրադ հողը մըտնեն,
Ինձ յարես բաժանեցին:

2487

Կանանչ կանանչ կանչեցին,
Կանչի մեյղան վազեցին.
Բող բող ձիանք քաշեցին,
Նորահարսներ հեծուցին,
Շատ մուրադին հասուցին:
— Հարս, հա՛ն վիճակն ի բարին:
ՍԾ 291

2488

Ջեյրան թոփեր կապեցին,
Կարսա վըրեն թափեցին.
Կարսա բոլոր խանդաք ա,
Մեջը գյուլլի ջանդաք ա:

2489

Շատ մարդիկ վըրես խոսեցին,
Անփեղ տեղը բամբասեցին.
Իմ վոսկու նըման անունը
Լըրերը բարին քրսեցին:
ՏՆ 222.

2499

Դուն կայներ եր դեմ ամբողջին,
Հա կըխաղեր խեղ վըզնոցին,
Ծառա քու սպիտակ ծոցին.
Վոր դու դառնաս՝ յես ի՞նչ ենիմ:
ՆՀԶ 92

2495

Արեվը խանկըրցուցին,
Բող ձինը կայնեցուցին.
Թե հիմա չեյի հավտար,
Այ հիմա հավաքցուցին:
ԲՆԳ 677

Յըռուկ մ'եմ տընկե խեղ առվի
ափին,
Տես՝ Ուրիկ մ'եմ տընկե խեղ առվի
ափան:

2496

Տուն եմ չինել գետափին,
Բող եմ քըցել աղաքին.
Բարիս հեղ քըչփըշում եմ,
Նըտոմ ծառի չըվաքին:

2497

Կանգնել ես կանանչ տափին,
Առվի զըրաղին— ափին
Իշալլա մեր չարկամի
Բեվերը պիտի թափին:
ՏՆ 251. ԲՍ 137

2498

Ղըզղանես կըտընիմ խրիեն,
Կործ կ'անե մեր զըփեն,
Յեա մատաղ ընիմ յարեն
Թաղա կյայիս մըտքեն:
ԱԺԸ 30
[Ղաղանիս կըզընեմ խրիին,
Կործ կ'անի մեր զըփին.
Յեա մատաղ ընեմ իմ յարին,
Թաղա կյայիս(?) մըտքին:]

Ջուր կուգար արփին—արփին,
Համ տիրացու, համ դարբին.
Ջուր չեր ջըրե ծառները,
Գիթ չեր զըրե մատները:
ԲՄ 127
1. Ջուր կուգար ափին—ափին,
ԲՍ 151

Ջուրն ելավ արփին—արփին,
Յեա կոյոր ենք, են դարբին.
Բուրը զուրբան են աղբոր,
Համ գըլավի, համ դարբին:

2500

Շողքըն ընկել ա ծալքին,
Տերտեր, մեռնեմ քո կարգին.
Ինձի թալի քո թարքին,
Տաք հասու Ղըզըլվանքին:

2501

Յեա լիս աստղ եմ յերկրնքին,
Շողըս տըված գետընքին.
Դեռ չատ կարոտ ման կը դաս
Ես իմ չալ չալ աչք-ունքին:

2502

Սիրել եմ տաք աչունքին,
Հավան եմ աչք ու ունքին.
Ջըրին ընկավ թե խըմի,
Քյաքյուլ թափավ թիկունքին:

4. Քյաքյուլն ընկավ թիկունքին:
ԱԶ 382

Կըսերիմ տաք ըչունքեն,
Հավան ըմ աչկը ոնքեն.
Կրոացավ թա ճիւր խըմե,
Քյաքյուլն ընդավ թըղյիւնքեն:
ԱԺԸ 26

Սիրեր եմ ծով աչենքին.
Հալինս եմ աչքը ունքին.
Եկար ծովը ջուր խըմար,
Քյաքյուլ թափավ թիկունքին:
ԱԲ 340

2503

Ծաղիկը բացվեց քոքին,
Դու հանել ես իմ հոգին.
Ինձ պես տղերք չառ կան,
Ձեր դռանը կըչոքին:

ՏՖ 204

Դիրքար նստի մուխսու ցըլքին,
Տես՝ Հարավ քամին շնկընգեր:

2504

Հայրիկըս բերեց մի յաչիկ լիմոն,
Աղջիկըդ կ'առնեմ ելիագի Սիմոն:
ԺՖ 22

2505

Ելեր, կայներ խորոտիկ Մրտոն,
«Նանե՛», կասե, «ո՛ւր ա ափոն»:
ԿԺԵ 66

2506

Հանդուս բուսել ա սոկոն,
Մերը՛ թըխել ա բոքոն.
Մեռնիմ ծոցիդ նրոնքերին,
Կըլմանի վարդի կոկոն:
ՏՖ 148. ԲՍ 155

2507

Ես յանը արմոն,
Են յանը արմոն,
Են տղին կ'առնեմ,
Ձեռքերը դարմոն:

2508

Պոխակ կ'երգե՛ որն ի բուն,
Որոր կ'ասե վարդերուն.
Սոխակ, աստըծու խաթրու,
Ինձ ե՛լ չուտ բեր անուշ քուն:
ԲՍ 157

2509

Ա՛յ բալա Թագուն,
Նըստեր ես սաքուն,
Աչի՛ ե մանչերուն.
Գյուլ Թագուն ջան:
ՋԲ 39

2510

Աղջի՛, անունդ Թագուն,
Նըստել ես հորդ սաքուն.
Ի՛նչ մի նազան բոյ ունես,
Երնեկ առնողիդ հոգուն:

3 4. Ի՛նչ խորոտիկ բոյ մ'ունիս,
Երանի յարիդ հոգուն:
ԱԶ 387

3 4. Ի՛նչ չինարի բոյ ունիս,
Երանի յարիդ հոգուն:
ԱԳ 103. ԲՍ 134

3 4. Ի՛նչըս չըխվա բոյ ունիս,
Երանի յարիդ հոգուն:
ԱԴ 175

123. Աղջի՛, քու անուն Թագուն,
Թե՛լ նըստի քու հոր սաքուն.
Ձինար-մինար բոյ ունիս:
ԱԸ 444

Աղջի՛, անունդ ե Թագուն,
Նըստեր ես քու հոր սաքուն.
Եդ ի՛նչ բարակ բոյ ունիս,
Երանի մարդուդ հոգուն:
ՀԺԵ 94

3 4. Ի՛նչ մի սիրուն (վ. չիմադ)
բոյ ունիս,
Մատաղ ես աղբորս հոգուն:

2511

Ուսկի՞ կուգաս:— Վարի եգուն,
Կոզ մի խալող առի գողուն:
— Պաղիկ մի տուր մորկանդ հոգուն:
Աղվոր, նանո՛յ, նանո՛յ, նանո՛յ,
Յես կուսիրեմ քեզ ամեն ուր:
ՀԱ 456

Քուսկի՝ կուղաւ:— Վերի եզուն.
Կող մի խալոխ փրցուլը չոքուն:
— Պաշիկ մը տուր պապուդ հոգուն:
Շարկուշ ընկա, մարկուշ ընկա,
Յես դըլորվա, քու ծոց ինկա:
ԲՆԳ 677

2512

Աղջկա անուն Շուշան խաթուն,
Որ մը իգեր հոգե մեր տուն:
ԲՆԳ 471

2513

Ֆորեկը քուն, գիշերն արթուն,
Ինչ անուշ է քենին մարդուն.
Քերտքին հետ յիւնի պետք է,
Փեսային դեմ քենի պետք է:
ԲՆԱ 332

2514

Ելլել ևս, կ'երթաս Վը ածուն,
Մայեդ սիւտակ, քանց որ մածուն,
Ծիծ կ'ուտայի(ր) գրկանոցուն.
Այ խորտուիկ, քու սիրուն,
Քու սիրուն, ել քու սիրուն,
Հազար երնեկ քու տիրուն:
ԲՆԲ 524

Դու ելել ևս, կ'երթաս ածուն,
Մայեդ սիւտակ, ինչ որ մածուն,
Աչքով կ'անես շեկիկ լաճուն:
Աղջիկ, յար անենք, յար անենք,
Դիւրար, յար անենք, յար անենք:
ՔՄՎ 23

Դուն ելեր եր, կ'երթեր ածուն,
Մայեն սիւտակ, ինչ որ մածուն,
Աչքով կ'աներ շեկիկ լաճուն:
ՆՀԳ 93

1—3. Տրնեն ելար, կայնար
ածուն,
Սայեդ սիւտակ եր, քանց
մածուն,
Աչքով կ'աներ ազար լաճուն:
ՆՀԳ 47

2515

Երթանք մեր ածուն,
Ուտենք սեր, մածուն,
ԲՆԱ 583

2516

Մատաղ մեկիկ աստրծուն,
Յարուկն ի մեջ յարերուն,
Լուսնուկն, արեւ սարերուն,
Զիս կըթողե երերուն:
ԲՆԲ 237

Տես՝ Յարուկ մ'ունիմ յարերուն:

2517

Դու նոր եկավ մութն իրիկուն,
Չը տա՛նի իմ աչիչ քուն,
Կտրվեր ի իմ սրտի սուն:
Տարին տասլերկու ամիս,
Գո սիրուն զնջկն իմ վիդ.
Քյաշկե տարին մեկ որ ըրներ,
Որիդ որ ամիս դիշեր ըրներ.
Արե յես դու՝ ըրնենք զիրկն ծոց,
Վոր խասնի մեր սրտի խոց:
ՀԺԵ 87

2518

Քուլերն բռնել ա ձուն,
Կըքանդես կը դու մեր տուն,
Յես ի՞նչ ըրի, մե րսա,
Աղջիկդ տվիր զյաֆերուն:
ԲՄ 136

2519

Երկինքն ի ամպեր, կուղար մարմար
ձ(յ)ուն,

Կուղար, կըթափեր վեր մալուլ
մարդուն.

Աստված ազիրեր կամալ մարդու
տուն,

Ձեթող, վոր իմ յար մեկ որ գընե
մեր տուն:

Արե', յար, արե', մի' կենար
խռով,

Սրտովս եմ սիրե, մարդ չարե
զոռով:

ՊՎ 125. ՏՅ 121

1—6. Երկինքն եր ամպեր,
կուղղեր մարմար ձյուն,

Կընալեր, կաթեր վեր մալուլ
լաճուն.

Աստված ազիրեր դամաղ
մարդուն տուն:

ՀՀ 328. ԺՆ 69

Տես՝ Յար դու ինձի չառ ուկտը
կըզայիր:

2520

Երկինքն ի ամպեր, կուղա
մարմար ձյուն,

Կրխալի, կաթի վեր մալուլ
մարդուն.

Մեկ յե՞ս եմ մալուլ, թե՞
աշխարհս բիթուն:

Եսորն ի ամպեր, կուղա սնձրևի
ու ձյուն,

Մի՛խ, յե՞րբ կ'ելնի, վոր իմ յար
դա՛ մեր տուն:

ՊՎ 89. ՌՄ 66

2521

Երկինքն եր ամպե, կուղեր
մարմար ձյուն,

Կուղեր, կըթափեր վեր մալուլ
մարդուն.

Մեկ յե՞ս մալուլ, թե՞ աշխար
բիթան,

Իմ յարոջ սիրուն մնամ երերուն,
ՎՍԱ 39. ԺՆ 31. 69

2522

Երկինքն եր ամպե, կուղեր
մարմար ձյուն,

Կուղեր, կըթափեր վեր մալուլ
մարդուն.

Մեկ յե՞ս եմ մալուլ, թե՞ աշխար
բիթուն:

Արե', յար, արե', խռով մի'
կենար,

Աստվորիս մալ մեղ ել չի մնա:
ՆՀԳ 44

Երկինք ի ամպեր, կուղա
մարմար ձուն,

Կուղա, թստի վեր մալուլ մարդուն.
Մեյ յես ի մալուլ, չե աշխար

բիթուն:

Արե', յար, արե', ջան, արե',
խռով մի' մնա.

Խոր տուս աստվորի, ձի քե
չի մնա:

ՀԺԵ 43.

1—5. Երկինքն ի ամպե, կուղա
մարմար ձյուն,

Կուղա, կըթափի վեր մալուլ
մարդուն,

Մաշտենք յե՞ս եմ մալուլ, թե՞
աշխար բիթուն:

ԱԺԹ 107

2523

Շատ խորոտիկ անմահություն,
Սիրելիս, մի' ընե՛ր վաստություն,

Թոքկեմ, երթամ դարիբություն:
ՔՀ 174

Այ նանի, քու մերություն,
տ. մերութեն:

2524

Յա՛րբս, էլի՛ր քո՛ւ քնուն,
Պուտ մի խմե՛լ ես գինուն.

Գինուն կարմիրը սիրե,

Աշխարհին թուխը սիրեն՝
 Յեւ աշխին մորանց պետք ե,
 Սիրմե քաջեն ի՞նչ ենե:
 ԲՆԱ 332

2525

Ողեն պիտվական, պատերն ա
 նախշուն,
 Տղա՛, քու վռչամ իսնկալ արաչում,
 Քեզի չար ուղող եղնի քեզի չուն:
 ԱԸ 438

Յրծաթ տվի զուլումչուն,
 Տես՝ Արծաթ տվի զուլումչին:

2526

Առավոտուն բարի լուսուն
 Քո կոճակներ հարիր հիսուն.
 Յես կարոտով եմ քո տիսուն,
 Իմ խորոտիկ նազու Սուսուն:
 ՎՍԲ 42

1—4. Առավոտան բարի լուսուն
 Կոճակ չարեմ հարիր հիսուն,
 Ես կարոտով եմ քո տեսուն:
 ՎՍԱ 45

2527

Առավոտուն բարի լուսուն
 Քո կոճակներ հարուր հիսուն,
 Յես զուրբան եմ եղ քո տեսուն,
 Չուր յե՞րբ պահես դու իմ
 բուսուն,
 ՌՄ 68

1—4. Առավոտուն բարի լուսուն
 Քո կոճակներդ հարյուր հիսուն.
 Յես զուրբան եմ եղ քո տեսուն:
 ՔՀ 176

1—4. Առավոտուն ի դեմ լուսուն
 Կոճակ չարեր հարուր հիսուն,
 Որն հարուր, որն հիսուն:
 ՀԱ 419

2528

Առավոտ բարի լուսուն
 Յես մայիլ եմ քո տեսուն.
 Քո կալան հաղար հիսուն,
 Համբեմ, լցեմ վեր քուրսուն:
 ՎՍԲ 30

1—4. Առավոտ բարի լուսուն
 Քու խալան հարիր հիսուն,
 Վերցի, զարկի վեր քուրսուն:
 ՌՄ 86

1—4. Առավոտ բարի լուսուն
 Քո դինը հարիր հիսուն,
 Համբի, դրի վեր քուրսուն:
 ՀԺԵ 122

1—4. Առավոտ բարի լուսուն
 Քո խալան հարյուր հիսուն,
 Համբի, դնի վեր քուրսուն:
 ՀՄԽԲ 20

Առավոտ բարի լուսուն
 Յես մայիլ եմ քո տեսուն,
 Լո՛րիկ, դու իմ սրտի սուն:
 ՀՄԽԲ 20

2529 ա.

Պտեր եկավ ուսուն ուսուն,
 Պտերի տուն տապիերկու սուն.
 Յես մայիլ եղա քու տեսուն:
 Դե՛հ Պտեր, նա՛ նա՛ Պտեր,
 Խռովեր, տուն չը մտեր:
 ԱԵ 190

2529 բ.

Արեմն (ի) առե տակն ի ծովուն,
 Յես քե սիրեմ աչնան հովուն:
 ՀԺԵ 40

2530

Արի՛, յար ջան, արի՛ տուն,
 Հային ամպ ա, կուգա ձուն:
 (Կրկնակ)

ԱԴ 174

2531.

Ծառի տղկներն ճըլպըլտուն
 Իմ յար չանց քուն խըտվըտուն:
 ՊՎ 97

Դարի տղի պտտուն,
 Իմ յար քանց քուն խտտուն:
 ՎՍԱ 46. ԺԽ 87

1. Սարի տակի պտտուն:

Ոձ մի տեսանք ճըլպըլտուն,
 Տես՝ Արեք երթանք մանդկի:

2532 ա.

Քարփի գլխին ունիմ տուն,
 Լեջ տնկեյ եմ երկու սուն.
 Դարդըս ենքան շատ ա վոր՝
 Դիչերները չունիմ քուն:
 ԲՍ 144

3. Դարդերս ենքան շատ ա:

2532 բ.

Հայի աղջիկ, արի մտնենք
 ձեր տան տուն,
 Դե՛ շուտ դարձիր, երթանք
 մտնենք մեր մութ տուն:
 ՎՍԱ 54

2532 գ.

Դեյրե մ՝ ունիմ պըտպտուն,
 Պարը քանդե՛, կ'երթանք տուն:

2533

Վզիկդ եր երկեն, բըչամդ ոլորտուն,
 Երեսդ ի կարմիր քանց կաքվու
 արուն.
 Շորոր ու մորոր դու կ'անես տոտիկ.
 Միրտս կըխաչես, չես իդա մոտիկ.
 ՎՍԲ 51

Աստված ավիրեր կամադ մարդու
 տուն,
 Տես՝ Յար, դու ինձի շատ պետք
 կըգայիր:

2534

Իդին ի բացվե ալաջա դարուն,
 Սրտիկս ի ելե յարալու արուն.
 Դու մարալ ջեյրան,
 Յես եմ քե հեյրան,
 Վոր թե բունեմ,
 Դու ձիկ պարտական:
 ՎՍԱ 64

2535

Ձեմ ուզում կարմիր դարուն,
 Սիրտս լցվել ա արուն.
 Թե պիտի ծաղիկ ըլնես,
 Ճղի աղբըրանց-արուն:
 ՏԽ 205

2536

Ինչի՞ կուլաս կուց կուց արուն,
 Թե՞ կո իրե բարի դարուն.
 Քե կ'անեմ վեր իմ թեվքերուն,
 Կը թռնեմ վեր բանձրիկ սարերուն,
 Բուն կըղնեմ մեջ քարերուն,
 Երդիս կըբանամ դեմ հով քամուն,
 Դուս կըբանամ կարիքներուն,
 Կարիքիս մեռնեմ իր ճամխներուն:
 Կանչեմ, ջան արե, սարեր
 լացուցեմ,
 Շատ կարիք կուրբաթ ճամխեն
 դարձուցեմ:
 ՊՎ 85 հտ.

1—10. Ինչի՞ կուլաս կուց
 կուց երուն,
 Թե՞ դյո իրե բարի դարուն,
 Կը բացվի դուս հարալ քամուն,
 Մեր ապրելիք վեր աստըծուն:
 ՎՍԲ 48

[Անջատված տներ՝ «Արորն ասաց
տատրակ հավքուն» յերդի տես՝
ՀՄԹԻ Երդ յերդ ՎՍԲ 59 «Ի՞նչ
կըթափես կուց կուց երուն», և այ-
լըն, ՀԺԵ 46 հտ. «Տուտին ասաց
կուժրիկ հավքուն», և «Բրլրուլ ասաց
գուժրիկ խավքուն»: Այլև ՊՎ 129:]

2537

Ուստի՞ կուգաս դուն կալերուն,
Շըլա ուստ դաս գալերուն.
Գու մարը քեզ ինձի չի տար,
Թող դնե ներքև սալերուն:
ՀԱ 456

2538

Ուրար տարեք կարիրներուն,
Ջուղաք տարեք կարիրներուն.
Ձնիր խալե վեր սարերուն:
ԾՎ 41

2539

Առավոտուն կ'ելլես պաղպաղ
հովերուն,
Բիւլրիւլ չաղըր զարկեր վարդին
բոլորուն,
Վորը վարդին կանե, վորը
քվերուն:
(Հարսներգ)
ՀԱ 415

2540

Առավոտուն կ'ելլես պաղպաղ
հովերուն,
Պագ մի տուր երեսիդ, աչուդ
քոլերուն,
Ի՞նչ կուսակսի անհատակ ծովերուն:
(Հարսներգ)
ԲՆԱ 101

2541

Ձուլոն կայներ մեջ գաններուն,
Իրես կարմիր աղբրանց-արուն,
Կըկաթկըթեր մեջ ծծերուն:
ՀԺԵ 54

2542

Յարուկ մ'ունիմ յարերուն,
Թորկիմ ևտեմ սարերուն,
Շիվար եղա, երերուն,—
Մատաղ մեկիկ սատրծուն:
ԲՆԲ 237. ԲՆԳ 123

2543

Ձյուն եմ, կուգամ սարերուն,
Հալիմ, լցվիմ քարերուն.
Լցվիմ ոսկի կոճերուն,
Փռվիմ յարսջ թեփերուն,
Լցվիմ շամամ ծծերուն,
Դրվիմ յարոջ ծծերուն,
Շամամ թափալ ծծերուն:
Ջանո՛յ, Ջանո՛յ, Ջանո՛յ Ջան:
ԾՎ 48

1—8. Յարն եր գնաց ջուր
մերուն,
Լցեց մեջ իւր կոճերուն,
Թալեց ուրը իւր թեփերուն,
Թափալ ուրը իւր փոթերուն,
Լցվալ մեջ իւր սոլերուն,
Շարի շամամ ծծերուն:
ԲՆԳ 122
Տես՝ Շուն շանորդի քոլոսով:

1—8. Հալինք ու ջուր
դառանինք,
Ուռնվինք ելման գետերուն.
Քաշվինք աղբրի ախտիք.
Յարս իղեր, ջուր տաներ,
Գըլղինք մեջ կոճերուն.
Վերցուցեր, փիճին դներ,
Կաթկթենք մեջ ծծերուն:
ՋԲ 18

1—8. ... Յես հըմալ եմ
Շուշանի սիրուն,

ինչ մեղրի մոմն եր դեմ դուռն.
Յեա հայանենք, ջուր դառանենք,
Ենոր ական ու աղբրունք

[սառնվենք,
[Կցված ե մի յերդի:]

ՀՀ 307

1—8. Յեա հըմալ եղենք քու
սիրուն,
Իմալ մեղրե մոմ դեմ դուռն.
Հալենք, խառնվենք հլման
դետերուն,
Յեղրենք, իղենք դեմ
աղբրներուն.
Ըն վախտ վոր տյու ջուր իգեր,
Գլղենք մըջ կծերուն.
Ըն ժամ վոր փեջիդ (ուսիդ)
դենք,
Թափվենք չամամ ծծերուն.
Ըն դամն վոր տյու խմեր,
Եղենք մի՛համ ծծերում:

ՏԳԱ 222. Այլև ՀԺԵ

2544

Արեւ գիպալ սարերուն,
Կաքալ թռալ քարերուն,
Լորիկ կայնե վեր գարուն:

ՀՄՈԱ 37. ԺՆ 24

3. Յեղսոն(վ. Լուրիկ) կայնե
վեր դարուն,
ՏՆ 164

2545

Կոռնկ կանչեց սարերուն,
Ղարիբ տղեն երերուն:
Սրտիկ, մալուլ մի՛ մնա,
Աշխարհ մարդու չի մնա:

ՀՄՈԱ 3

Կոռնկ, կանչա՛ սարերուն
Աղապ տղեն երերուն:

Քամին կիդա ցողալեն,
Ծառի թփեր զողալեն:
ԱՐ 442
Տես՝ Աշուն եկալ ցողալեն:

1—4. Կոռնկ խանձր սարերուն,
Յեա ք՝ սիրցւն էրերուն:
ՀՀ 311

2546

Կաքալ թռալ քարերուն,
Կ'ելնի, իջնի դարերուն.
Յարիս կանչեմ՝ ջուր տանի,
Թու՛չը պաղեմ, ղրկեմ տուն:

1 2. Կաքալ թանի քարերուն,
Ելնի, իջնի դարերուն:
ԱԴ 174

Կաքալ թռնի քարերուն,
Ելնա, իջնա դարերուն.
Հարսներ կանչեմ վեր ջրուն,
Պաղեմ ճակատ, ղրկեմ տուն:
ՌՄ 119. ԲՄ 154

4. Բարեւ (վ. սալամ) խառն,
ղրկեմ տուն.
ՏՆ 235

Տուն եմ չիքե վեր քարերուն,
Տես՝ Տո՛ ջաղջպան, քո տուն ավեր:

2547

Արի, սիրուն, գնա, սիրուն,
Հաղար երանեկ (վ. երանի) քու
տիրուն:

(Կրկնակ)
ՏՆ 165. ՌՄ 87.
ԱԵ 210

2548

Համ անուշ ես, համ սիրուն,
Քեղքից կ'անես կտրիճներուն:
ՎՍԲ 81

2549

Ի՛նչ խորտիկ, ի՛նչ սիրուն,
Հալար երևեկ քու տիրուն.
Պաղ մը սուր, տանեմ դեղու:
ԲՆԳ 651

2550

Յար, ամա՛ն, աղջի դու սիրուն,
Ջանե ջա՛ն, երնակ քու տիրուն.
Յար, ամա՛ն, աղջի քո: քեկքը,
Ջանե ջա՛ն, տարավ իմ խելքը:
(Կրկնակ)

ՀՄԽԱ 24

2551

Ա՛յ բայա Տիրուն,
Լուսնյակ դիչերուն
Մե պաչ տու թաքուն,
Գյուլ Տիրուն ջան:
ՁԲ 40

Աղջի՛, անունըդ Տիրուն,
Պաղ լմ սուր, աստծու սիրուն:

2552

Խանուկ ծառի տակ պառկե քուն,
Ծալ ծալ վոսկին ի գլխուն.
Վոչ կ'առնի իր ծոցիկ քուն,
Վոչ դառտուր կուտա՝ Լրթամ տուն.
ՎՍԱ 95

Տես՝ Մանուկ պառկե ծառի տակ:

2553

Յարուկ բաղչեն խորունկ քուն,
Բուրսայու բարձ տակ դիխուն,
Ծիծ ու ծոց դեմ աստղուն,
Լուսնակ բերե անուշ քուն:
ԲՆԲ 237

1-4. Յարիկս ի բաղչեն եր
քուն:

Բուրսայի բարձն եր դիխուն:

ՀՀ 321

Տես՝ Գիչեր խալղա դուս ելա,
Է նրա փոփոխակները:

2554

Ելա բանձր ողեն, ընկա անուշ քուն,
Կոտրավ սրտիս սուն, ելա երեքուն.
Խիյալով կացի կարիրիս սիրուն,
Գիչեր ցերեկով մնացի արթուն:
ՎՍԱ 63

2555

Տո՛յար, իմ արեփն ու քուն (քում),
Կաքավ ծամն եր դրիր բուն,
Ղուլթուղի բարձն եր գլխուն.
Տո՛յար, իմ արեփն ու քուն (քում):
ԱԸ 413

2556

Կայնել ես ձեր դռան բաշ,
Սիւղլըս ելավ հալ ու մաշ.
Արեփեքից արեմուտք
Խալիս ու կիտվել քու թամաշ:
ԲՍ 127

Կայնել ես դռան բաշը,
Սիրտս ելավ հալ ու մաշը.
Արեփեքից արեմուտք
Եկել են քո թամաշը:
ՏԽ 162

2557

Աղբրի գլուխ մարմար դաշ,
Ման սանա դուրբան, դարդա՛շ.
Աղիղ գյուն, աղիղ բայրամ,
Աղիղ ղոնաղ, իմ դարդաշ:

2558

Երդերում դալաշ դալաշ,
Իմ յարը սյուճուր քալաշ.
Առնեմ, ելնեմ զղղլթաշ,
Բոյովլըս կարեմ ղուճաշ:

3'4. Կ'երթամ, կ'առնեմ
 ՂԱՂԱՅԻՐԱՆՈՒՄ,
 Բոյովը կտրեմ զուժաւ:

2559

Յար խորոտիկ բըմաշ, բըմաշ,
 խորոտիկ-մորոտիկ (կրկն.)
 Կըշորորա քու սպահան բաժ.
 Յար խորոտիկ հեռուն ու վե,
 Թատիկ քու ձեռն, լամբակն յինե:
 ՎՃԵՍ. 167

... Ջաղցի քարեր մանտրատաշ,
 Տես՝ Ջաղսցս ման եմ տփել:

2560

Կեռ ունքերը դալամքաշ
 Սիրտս արեւ են հալումաշ.
 Մենն դյադա-դյուղի հեռ
 Ինձ մի՛ փոխի բաշարաշ:
 ՏՆ 198

2561

Հէլէ՛լ վէլէ՛լ, Մարու դոմեշ,
 Իմ ձեռ թայեմ Գյալաշի փեշ,
 Ջուրն եղնի ինձի փեշքեշ:
 ՔՀ 176. ԺՆ 88.
 ՀՄՆՍ. 38. ՏՆ 244

2562

Ջային քեները խամիշ,
 Ծառները բոներ մշիշ.
 Ես քեզի յար չեմ լլլաբ,
 Դնա դուտ քեզի ույմիշ:
 ԲՆԱ 624

1—2. Ջային քընարը խամիշ,
 Տալնեղը բոներ ի միշ:
 ԲՆԳ. 677

2563

Բաժն ի (ն)ման եր կ'յուրու կամիշ,
 Սիրտն ի բաղչա, ծծերն եմիշ:

Կը դամ, պաղնեմ կարմիր երես,
 Թ'աստված կ'սիրես, չեյնիս զիմիշ:
 ՓՇ 28

Տես՝ Տնեն ելար, կայնար տանիս:

Ջայիրները կար դամիշ,
 Տես՝ Բաղչի բոլոր դամիշ ա:

2564

Սիրտդ բաղչա յեր, ծծերդ ի յեմիշ
 Լերէ՛ր երթանք ալլա-վերիշ.
 Նո՛ր առնեմ աստված իմ հոգիս:
 ՀԺԵ 49

Ջայիրնին կ'լլի դամուշ,
 Տես՝ Բաղչի բոլոր դամիշ ա:

2565

Դուն սիրուն, խոսքերդ անուշ,
 Աչքերդ կըլմանին նուշ.
 Դու՛մանի գեշ խոսքերը
 Եղան սրտիս ծակող փուշ:
 ՏՆ 161

2566

Իմ անուշ, իմ անուշ,
 Դու կըլմանիս թառան զուշ:
 (Կրկնակ)

ՏՆ 204

Ծառի տակի հոգն անուշ,
 Աղբուր կ'եյներ, խամն անուշ.
 Այ նսնի, քեզ եմ ասու՛մ,
 Սիրած յարի ձեռն անուշ:
 ՀԺԵ 114

1—4. Ծառի տակի քունն անուշ.
 Աղբուրն ելե, ջուրն անուշ:

2567

Լուսնակ դիչեր, հովն անուշ,
Երեսդ կարմիր, թուշդ անուշ:
ՀՀ 312

Լուսնակ գիչեր, հովն անուշ,
Յես իմ սիրած կառնեմ, պապն
անուշ:
ՀժԵ 53

Լուսնակ գիչեր, հովն անուշ,
Սրտի սիրածն եր անուշ:
ՀժԵ 138

2568

Լուսնակն հովեց, հովն անուշ,
Սիրականիս քունն անուշ.
Լուսնակն Ելավ երկընուց,
Հով ալվանի քունն անուշ:

Հոտաղ մալեր կ'արածա,
Մաճկալ զլոխ դրած ա.
Զիլզիլ քամին կը փչա,
Մեր մաճկալի քունն անուշ:
ԱԼ 441

Հմմտ. հայտնի յերգը.

Լուսնակն անուշ, հովն անուշ,
Շինականի քունն անուշ.
Ծաղեց լուսնակն երկընուց,
Հովըփի փողն եր անուշ:

Հոտաղ յեղներ կ'արածա,
Մաճկալ պառկեր, քունն անուշ.
Զըղյուղուն քամին կը փչե,
Ծովային հովն եր անուշ:

Դաշտեր, ձորեր մընջեր են,
Ջրեր զլլան, ձենն անուշ.
Հավքեր թառան իրենց բուն,
Բլբուլի տաղն եր անուշ:

Անմահական հոտ բուրբեր,
Քաֆուր վարդի հոտն անուշ:
ՍՄ 288

2569

Այսն եր երկինք, հովն անուշ,
Սիրականիս քունն անուշ:
Այսն եր երկինք, հովն անուշ,
Յար խորոտիկ, պաղն անուշ:
ԲՆԱ. 739 հո.

2570

Բաղի միջի սերն անուշ.
Այբուր պահած քուրն անուշ.
Մերիկ ջան, մի՛ք մեղդրե,
Սրտով սիրածն եր անուշ:
ՀժԵ 114

2571

Աղբյուր դացի, ջուրն անուշ,
Ծաղիկներու հոտն անուշ:
Բորսլիս (?) թալին (?) թաղա,
Աղջի, իմ յարը քեզ մաղա:
ԱԼ 139

2572

Յես թուղթ Լմ խաղում,
Զևոյնրս Պիլո,
Աղջիկը կ'առնեմ,
Քոչոյի փիլո:

2573

Հավա՛ր, Զուլո, մաղա՛թ, Զուլո,
Քեզի տեսա, վառա, Զուլո.
Բացփիւր, բացփիւր, բացփիւր,
Բացփիւր, իմ վարդ Զուլո:
(Կրկնակ)

ՀՄՈԱ 38

Հավար Զուլո, Մաղաթ Զուլո:
Սանի դյորգըմ, յանգըմ, Զուլո:
(Կրկնակ)

ՔՀ 173. ՏՆ 243

Շանքմ, յանքմ, յանքմ Զուլո,
Սանի գորդքմ, յանքմ Զուլո.

ՀԺԵ 55

1. Հավար Զուլո, հավար Զուլո:

ՀԺԵ 55

2574

Քվորս անունը Շողո,
Են աղին կ'առնեմ, անունը Յեղո:

ԱԲ 337

2575

Դելիլո, դելիլո, սեյրանո,
Ջևմալ բաթիդ հեյրանո.

Դելիլո, դելիլո, ջանիման,
Յար չեմ տեսել քեզ նման:

(Կրկնակ)

ՎՍԲ 56

Դալիլո, դալիլո, սեյրանե լոլո,
Կոտիկ ի հեյրա մեյրանո.

Դալիլո, դալիլո ջանիման,

Յար չեմ տեսեր քեզ նման:

ՎԺԵԱ 7

2576

Յրի, Վարսո, գնա, Վարսո,
Դուն եղնիս ինձի հարսո:

(Կրկնակ)

ԱԵ 204

2577

Բուրիկըն Եկավ, անունը Զավո,
Աղջիկդ կ'անեմ, Ղզրոյի Նավո:

ԿԺԵ 54

2578

Ա'ի Մարո, դուն վա'իս Մարո,
Սրաիս խաթուն դուն Մարո',

Գու կրակովդ այրեցա,

Մեկ աչքերիդ մարեցա:

ԲՆԳ 491

2.

2579

Համբուրել եմ մեր սուրբ խաչ,
Առել եմ մենձ սրբի աջ.

Սուրբ Կարապետ ղորավոր,

Եկել ընկել քո առաջ:

ԲՄ 125

Վարազա սար քացվե կակաչ,
Տես՝ Վարազա սար բուսե բրինձ:

2580

Մթնել ա մթնճանաչ,

Դրբանդա քոլըն կանաչ.

Հրես յեկավ իմ յարը,

Ալ հեսկի, ծուփը կանաչ:

ԱԶ 374

- Մթնալ ա մթնաճանանչ,

Ջեվինջի քոլը կանանչ.

Հրես յեկը (եկավ) իմ յարը,

Բեղերը արնակալած:

ԱԳ 264. ԲՄ 151

Մըթեն ա մոթնաճանանչ,

Վարանդու քոլն ա կանանչ.

Հրես յեկավ իմ յարը,

Բեղը թուխ, ոսկապը կանանչ:

ԱԺԹ 85

[Մթին ա մթնաճանաչ,

Վարանդու քոլն ա կանաչ.

Հրես յեկավ իմ յարը,

Բեղը թուխ, կոսբանդը կանաչ:]

2581

Ջաղացի դուռը կանանչ,

Դուս կուգամ համանչ-համանչ.

Որոսան լեսիր պիտի,—

Իմ սիրածին նշանած:

ԱԳ 267

Գնամ ջաղաց, դուռը կանանչ,
Նի կը մտնեմ համանչ-համանչ,
Խորասանում յետիւ պիտի,—
Իմ սամունք յարին նշանած:

ԱժԺ 89

Ջաղացիս դուռը կանանչ,
Դուրս կուլտս ամանչ-ամանչ,
Ջուխտ ու կենտ կապիդ մեռնեմ,
Մինն ալ ա, մինը կանանչ:

ՌՄ 125. ՏՆ 241.

ԲՄ 133

2582

Գուլպա կ'անեմ, տափ կանանչ,
Մտն կըլամ համանչ համանչ,
Ով ուրի վո՛չ՝ յարբա դա,
Վոչ կապի կարմիր-կանանչ:

ԱԶ 378

2583

Ծառիս տակին երկու ղոչ,
Մինը վնջած, մինը վոչ:
Փտռքիդ մեռնեմ, ա՛յ աստված,
Մինին կըտաս, մինին վոչ:

3. Աստված, մեռնեմ դարդյահիդ:

3. Աստված, դիվանիդ մեռնեմ:

1 3. Ծառատակին ջուխտ ըմ

, ղոչ...

Աստված, դարդյահիդ մեռնեմ:

ԹՄ 116. ՏՆ 216

ԲՄ 151

1 3 4. Քարիս տակին երկու ղոչ...

Մեռնեմ աստծու մուրվաթին,

Մինն կըտա, մինն վոչ:

ԱԺԱ 62

Բանըստակն երկու ղոչ,
Մինը թամբալ, մինը վոչ:
Կստուծ, հո՞ւնց աստուծ ես,
Մինին տամ ըս, մինին վոչ:

ԱժԺ 87

Տես՝ Ծառի տակը կեցել եմ:

2584 ա.

Բաղչո քաղաք ձորի մեջ,
Իմ յար դուա քարի մեջ.

Հար յե՞ր կենանք վախե վախ,
Արի անենք առ ու փախ:

ՀՀ 321 հտ.

2584 բ.

Խերեֆիլ ես փարչին մեջ,

Գնա նստիր բաղչին մեջ.

Ես իմ յարբա կրճանչեմ,

Հարիր հաղար մարդոց մեջ:

ԲՆԱ 332

2585

Դու ելեր էս, կ'երթաս կանդառ,

Ծամերդ ուսերդ եյն խանդար,

Յեւ քեզ սիրեմ, թող պարկեն շանգալ:

ՔՀ 176

Դիլրառն ելեր կ'երթեր կանդառ,

Ծամեր ուսերդ խանդալ-մանդալ,

Զիս քու սիրուն զարկին շանգալ:

ԱԵ 194

2586

Մեր դռանը խնկի ծառ,

Զեր դռանը խնկի ծառ,

Խնկենին ա բերել բար,

Իմ խորոտիկ պստիկ յար:

ՀՄՈԱ 12

2587

Մեր դռանը խնկի ծառ,

Նախշուն բլրու վրեն թառ.

Երթար ու դար, չարս տար,

Միրուն յարին որոր տար:

ՀՄՈԱ 12

2588

Մեր դռանը խնկի ծառ,
Մարջան բլրու վրեն թառ,
Գնար ու դար չվին տար,
Անուշ յարի թևվին տար:
ՀՄԽԱ 12

Մեր դռանը ուռի ծառ,
Մարջան բլրու վրեն թառ,
Երթար ու դար, չորոր տար,
Կարմիր խնձոր թալեմ, տար:
ԱԴ 176

2589

Մեր դռանը խնկի ծառ,
Վռակի բլրու վրեն թառ,
Կարմիր խնձոր անել տար,
Ալվան ծաղիկ տանել տար:
ՀՄԽԱ 12
4. Վարդի ծաղիկ քաղէլ տար:

Մեր դռանը ուռի ծառ,
Վռակի կաքավ վրեն թառ,
Երթար ու դար, չորոր տար,
Ալվան ծաղիկ տանել տար:
ԱԴ 166
3 4. Երթար ու դար, որոր տար,
Ալվան ծաղիկ տանել տար:
ՔՀ 161
2. Սալամ կաքավ վրեն թառ:
1 3 4. Տանս տակին խնկի ծառ...
Գնար ու դար թևվին տար,
Ալվան ծաղիկ տանել տար:
ԱԶ 376

1—4. Մեր դռանը խնկի ծառ,
Խնձոր թալեմ, արի տար:
ԿԺԵ 33

2590

Նախատափին ուռի ծառ,
Խնձոր պեղեմ, արի' տա'ր:
Ուրբաթ, չարաթ քեզ մոհլաթ,
Լուս կիրակի արի տար:

1. Նախատափին խնկի ծառ:
ՔՀ 166. ՏԽ 248

1. Նախաջորա (?) խնկի ծառ:
ՀԺԵ 133

1. Նախատափիկ ուռի ծառ,
1 2. Նախատափին խնկի ծառ,
Խնձոր թալեմ, արի' տա'ր:
ԱԴ 166

1 4. Նախադնին ուռի ծառ...
... Գալ կիրակի արի' տա'ր:
ԱԴ 134

1 2. Նախի ջաղա (?) խնկի ծառ,
Խնձոր թալեմ, արի' տար:
ԱԴ 144

Տանս տակին խնկի ծառ,
Վռակի կաքավ վրեն թառ.
Ես կիրակի քեզ մոհլաթ,
Են կիրակի հոգիս ա'ռ:
ԱԴ 115

2591

Նախադնին ուռի ծառ,
Խնձոր թալեմ, արի' տա'ր:
Խնձորի կես խածած է,
Չորս բոլոր արծաթած է:
ՀՀ 312 հտ.
3 4. Խնձորի կես խածուկ էր,
Չորս թալաֆ արծաթուկ էր:
ԱԵ 189
3 4. Խնձորի կես կծուկ էր,
Չորս դլուխ արծաթուկ էր:
ՀԺԵ 128
3 4. Խնձորի կես խածուկ էր,
Յարոջ դոտին դրած էր:
ԱԵ 192. ԲՍ 156

Նախադնին ուռի ծառ,
Նախի տանեմ, Լինեմ ծառ.
Խնձոր թալեմ, արի' տա'ր:
Խնձորի կես կխուկ էր,
Չորս դոչեն արծաթուկ էր,
Մեջ երամին փաթթուկ էր,
Յարոջ դոտին դրուկ էր:
ՄՎ 46

Մեր դուռ, ձեր դուռ խնկի ծառ,
 Նիշուն բլրով վերեն թառ,
 Կ'երթեր, կուգեր, շորոր տաք,
 Խորոտ յարոջ բարով տաք:
 Խնձոր թալեմ, արե՛ տաք.
 Խնձորի կես կծուկ եր,
 Կող-բալոր արծըթուկ եր:

ԾՎ 55

2592

Նախագնեն ուռի ծառ,
 Խնձոր թալեմ, արի՛ տա՛ր.
 Խնձորի կես խածած եր,
 Չորս բոլորն արծաթած եր.
 Աղբերս ուղեց՝ չտվի,
 Անուշ յարի ղրկած եր:

ՌՄ 104

Չաղլի փողնի ուռի տակ (Վ. ծառ),
 Խնձոր կիսեմ, արի՛ առ.
 Խնձորի կես կրծուկ եր,
 Չորս քոչեն արծաթուկ եր.
 Աղբերս ուղեց՝ չտվի,
 Յարոջս համար պախուկ եր:

ՎԺԵԲ 6

Խնձորի կես կիսուկ եր, վա՛խ,
 Չորս քոչեն արծաթուկ եր.
 Ախրին ելավ ուռի ծառ.
 Խնձոր թալեմ, արի՛ առ.
 Խնձորի կես կիսուկ եր, վա՛խ,
 Ա՛խ անես, յարիս տո՛ւած եր:

ՎԺԵԲ 11

Հմմտ. Խնձոր ունիմ կծած ա.

2593

Ջաղցի համբեն ուռի ծառ,
 Խնձոր թալեմ, արի՛ տաք.
 Յերբոր եղա քեղի յար,
 Գնա թալին, արի՛ տա՛ր:

2594

Ղաղեյ բախչեն ուռի ծառ,
 Եղսո՛, արի ինձի ա՛ռ.
 Բալաբանչու թարկը տուր,
 Խոռովեր եմ, խաթրս ա՛ռ:
 ՀԺԵ 122

2595

Մեր դռան ըղաքին բարտի ծառ,
 Ելի խոսքը դարդ եղառ.
 Ենքան եկան, զնացին,
 Սիրած յարը յետ եղառ:
 ԱԺԱ 57

1 3 4. Տանս տակին բարտի
 ծառ, ...
 Հչկելը եկան, զնացին,
 Սիրած յարս յեղ եղառ:
 ԱԺԱ 61

2596

Մեր բաղումը նռան ծառ,
 Չուխտ նոնբըր վրեն թառ.
 Քու ջուխտ նռան յետ մեռնեմ.—
 Մինը քաղե՛ր ու ինձ տա՛ր:
 ԱԺԱ 57

2597

Բաղչի մեջ կա երկու ծառ,
 Տղա արի ինձի տա՛ր.
 Աստըծուն մատաղ կ'անեմ
 Երկու շիշակ, երկու գառ:
 ՏՈ 171

1. Բաղիդ մեջ կա երկու ծառ,
 ԲՄ 151

2598

Տարին տասվերկու ամառ
 Խնձորնին թառմի քամար.
 Մեկ տանի՛մ յարոջս համար:
 ԲՆԳ 123

2599

Առաւփոտուն ճրագ վառ,
Առաւփած սիրես, դու ձիկ ա՛ռ.
Բազէն քաղաք առ ձիկ տա՛ր,
Ծեկը չգա մեր հավար:

ՎՍԲ 30

2600

Առաւփտման ճրագն ի վառ,
Դու նմանիս զոզանի դառ,
Առաւփած սիրես, արեկ ձիկ ա՛ռ:

ՊՎ 95

2. Դու կռմանիս զոզանիս գառ,
ԺՆ 81

1 2. Իրիկվորեն ճրագն եր վառ.
Դու կը մաներ զոզանի գառ:

ՋԲ 21. ՀԺԵ 90

2601

Տան քով անցա, ճրագն եր վառ,
Դու նման ես զոզանի գառ,
Վորբեվերցի՛, արի զիս ա՛ռ:

ՔՀ 174. ՏՆ 243

Առաւփոտյան թռնիր վառ,
Գլուխ կապիր խառ ու մառ,
Վորբեվերցի՛, զիս ի ա՛ռ:

ԱԸ 444. ԺՆ 81

Առաւփոտուն թռնդիր վառ,
Վիճակ կը մաներ զոզանի դառ,
Վոր կ'որբեվերնաս, արի զիս ա՛ռ:

ՀԺԵ 127

Առաւփոտուն թռնիր վառ,
Դու կըլմանիս զոզանի գառ.
Գլուխ յալմաղդ ե բուրդե խառ,
Վորբեվերցի՛, ինձի ա՛ռ:

Բարձր կտուր, մանդր քար,
Դու կըլմանիս զոզանի գառ,
Վորբեվերցի՛, ինձի ա՛ռ,
Փաթթըվինք, եղնինք մեկ յար:

2602

Առաւփոտուն թռնիր վառ,
Սիվտակ լաչիկ խառ ու մառ,
Կարմիր սոլերդ թառ ու մառ,
Դու կընձանիս զոզանի դառ:

ՎՍԲ 29. ԺՆ 82

1—4. Առաւփոտուն թռնդիր վառ,
Լաչակ թալե խառ ու մառ,
Կըլմանիս զոզանի գառ:

ՋԲ 22. ԺՆ 81

1—4. Իրիկվան թռնիր վառ,
Յալմաղ կապեր խառ ու մառ:

ՀԺԵ 195

2603

Արա՛ղ, խոսի՛, լեզու ա՛ռ,
Դու իմ յարիս խաբար տար,
Ասա՛ յես հալումաչ եղա,
Շուտով արի ձեք տուն տար:

ԲՍ 137

2604

Երկու ամառ, իրեք ձմեռ,
Հերիք ձիկ անես կիսամեռ.
Գիշեր ցերեկ քո կարոտով,
Որ չեմ տեսնե ցամաք աչքով:

ՎՍԲ 61

2. Հերիք անես ձի կիսամեռ:

ԺՆ 26

2605

Սիրող ելե, կայնե ի դուռ,
Մեջք բարակ, խանչլի բուռ,
Գոտին զարկե Շիրվանի նուռ:
ՀԺԵ 147

Ալխեն ելե, կայնե փոն-դուռ,
Մեջք նման ի խանչլի բուռ.

Պարս եր մեր Ալխեն, և ալխ:
ԲՆԱ 566

2606

Խանդուտ կայնէ ժամի դուռ,
Գոտին դարկէ Վանա նուռ,
Մեկ կ'իշկէ, մեկ չարորա,
Տեսնողի սիրտ տ'որորա:

ՏԽ 202

2607

Կայներ իր դարկայի դուռ,
Ձեռք թալիր դամի բուռ.
Կանչիր, սիրիր ու չառար,
Արեւդ ըննի ծուռ ու մուռ:

ՀԺԵ 111

Տնեն էլար, կայնար ի դուռ,
Մեջք ի բարակ, խանչալի բուռ.
Քամին եղար, ետու շուռ-մուռ,
Յես քո սիրուն ավդալ ու ծուռ:

ՎՍԱ 41. ԺԽ 85. 92

1—4. Տնեն էլար, կայնար ի
դուռ,
Մեջք ի բարակ, խանչալի բուռ.
Ձիկ էլ արիւր ավդալ ի ծուռ:
ՆՀԳ 46

1—4. Տնեն էլար, կայնար ի
դուռ,
Քառի նմանի խանչալի բուռ.
Քամին կուտուր քե շուռ ու մուռ:
ԳՎ 96

1—4. Տնեն էլար, կայնար ի
դուռ,
Մեջք իս դարկեր ջուխտակ ի
նուռ,
Յես քո սիրուն սավդալու ծուռ:
ՀԺԵ 48

1—4. Դու կաննեիր իս
դարկ(յա)հի դուռ,
Մեջք (ն)մանի խանչ(ա)լի
բուռ,
Ձիս ըրեցիր սավդա(լ)ու ծուռ:
ՔՀ 175. ՏԽ 244.
ԺԽ 84

1—4. Տանեն էլավ դարգայի
դուռ,
Մեջկունք ման եր խանճարի
բուռ,
Ընեց զխիկ սավդա ու ծուռ:
ԲՆԳ 650

2608

Դու ելել էս, կայնել էս դուռ,
Մեջք բարակ, խանչալի բուռ.
Քո հորն ու մոր աչքերն է կուր,
Տղեն տեսավ, աղջիկն ետուր:

ՔՄՎ 22. ԺԽ 85

2609

Դու ելեր էս, կայներ էս դուռ,
Քո մեջք դարկիր ջուխտ ըմ նուռ,
Աստված սիրես, ձի պապ ըմ տուր:
ՔՄՎ 29

Տնեն էլար, կայնիր իս դուռ,
Ջարկիր իս քու մեջք ջուխտակ ըմ
նուռ.
Աստված սիրիս, ամեն խառին
պագիկ ըմ տուր.
Թե դու չառաս, աստված քի ծուռ:
ԾՎ 36

2610

Յես քե մեռնիմ աքդալի ծուռ,
Բաս ա կան դաս չիվար ու ծուռ:
ՀՀ 305. ԺԽ 25
Տես՝ Տ'ենեմ սարեր, սեյրան
տ'ենեմ:

2611

Բաղչումը կա մի մենծ ուռ,
Ձեր տան դուռն ա համրի ծուռ,
Թե Գեղարդը կրտիրես,
Մի թողնիլ չիկնքս ծուռ:
ՏԽ 198

Գեղով կ'ըսեն՝ քո յար ծուռ,
Տես՝ Գեղով ըսին՝ քո յար ծուռ եր:

2612

Գոլի բոլոր չոք ըմ չամուռ,
Արչակի մոր սիրտն եր մրմուռ:
Շարորա՛, Սալաթ, չորորա՛...
ՋԲ 23

2613

Երևվանու բերին նուռ,
 Բերին թափին ժամի դուռ.
 Ժամի դռնեն դուռ կու գա,
 Շամդանի պես լուս կուտա:
 ԱԳ 98. ԲՄ 145

Տես՝ Ժամի դռնեն դուռ կըդաս:

2614

Սարերը սարսուռ,
 Ջրերը մամուռ,
 Սաղաթաւիրոջ
 Սիրտըն ա մրմուռ:
 ԺԽ 20

2615

Ջայի ափը մանդր ուռ,
 Սիրած բունելը շատ մրմուռ.
 Աշխարհ ասաց՝ տղեն ծուռ,
 Իմ սրտի մեջ նուր ու դուր:

Տես՝ Վանքի բոլոր մանտ նուռ ե:
 Տես՝ Գեղով լսին՝ քո յար ծուռ եր:

2616

Խաղ տսելով ման կըգաս,
 Արեւի պես լիս կըտաս,
 Ի՞նչ կըլինի, վոր մի որ ել՝
 Խոլվախտ վախտը մեր տուն գաս:

ՏԽ 213

2617

Ժամի դռնեն դուռ կըդաս,
 Թրեվի պես լուս կը տաս.
 Իմ իրդարը քեզ հետ ա,
 Դու իրդարից դուս կը դաս:

ԺԽ 60

Ժամի դռնեն դուռ կու գրեր,
 Փանարի պես լուս կու տեր.
 Յես իրդարի կայնած ի,
 Դու իրդարեն դուս կու դեր:

ՀԺԵ 110

2618

Ժամի դռնից դուռս կըգաս,
 Ճրայի պես լուս կը տաս.
 Ինձի մտեհան չանես,
 Թե սիրում ես՝ մոտս գաս:
 ՏԽ 208

Ժամի դռնեն դուռ կըդաս,
 Ճրայի պես լուս կըտաս.
 Ինձի մտեհան չանես,
 Թեզ թեզ դու իմ մոտս գաս:

3. Ինձի մտեհան չանես:
 ՌՄ 110. ԱԳ 167

Տես՝ Երևվանու բերին նուռ:
 Տես՝ Ժամի դռնից դուս ելա՝:

2619

Լուսնակ զիշեր դուս կը դաս,
 Ճրայի պես լուս կը տաս.
 Յես իմ իրդար տվել եմ,
 Դու քո իրդար յե՞րբ կը տաս:

1—4. Լուսնակ զիշեր դուս
 ելա(ր),
 Ճրայի պես լուս ելա(ր)
 [վ. տվար]:

Ժամագունեն դուս կու դաս,
 Ճրայի պես լուս կու տաս.
 Յես իմ մեյլը տվեր եմ,
 Դու քո մեյլը յե՞րբ կուտաս:
 ԱԳ 934

2620

Այ ափը դաս, ափը դաս,
 Մեծ դադանի քափը գաս.
 Վոր դու բտենց խոսացիր,
 Բոյովդդ մեկ առափը գաս:
 ԱԳ 377

2623

1 3 4. Հափը գաս, հափը գաս...

Վոր ինձ անում անիս, տանիս
վոչ,

Ձիանդ դուս տափը գաս:

ԱԺԸ 29

Կուղեմ դնեմ աղափնու թաս,
լավո՛ր ջան,Կուղեմ ելնեմ ըռեսի հարս,
լավո՛ր ջան:

ԾՎ 49

1 3 4. Հա՛յ ափը գաս, ափը
գաս...

Թե ինձ ուզես, յետ վազես,

Ձիանը դուս տափը գաս:

ԱԴ 114

2624

Կարմիր մահուդ, կանաչ ատլաս,
Քեզ բռնելու ունիմ հավաս.
Քեզ համար չինեմ վոսկի կաֆաս,
Մեջը դնեմ, դայիմ կենաս:

ՎՍԲ 68

2621

Նշան աղա, տան տղա,
Սամուր կապավոր տղա.
Վեր պատերաց շուռ կու գաս,
Նաղլի շաքար կուլ կու տաս.
Հրմեն դանին որ տուն գաս,
Խմրած դարդիս հով կու տաս:

ՎՍԱ 42

2625

Յես վերեն կու գայի, նստիր իս,
կուլաս,
Ձեռքդ ծծի՛ր դնիս, ա՛խ ենես ու
լաս.Թե վոր ինձի չառնիս, դռներն
հաց մուրաս:

ՏՊ 96

2622

Տես՝ Յես սարեն կուգայի, դուն
դուռը բացիր:Կարմիր գինին լցի թաս,
Ջուխտ ըմ դրի Ֆինո Փաս.
Չարկի գինին թափեցի,
Ջահել յարիս խաբեցի:
Տես մե պստիկ յար ունեմ,
Ոնտեր գլխիս ճար ունեմ.
Վուլ իմ յարին աչք դնի՛ր,
Աստվածն ուր (ի՛ր) արեւմն առնի:
Ջահել աղջիկ եմ յար առի,
Մրկած սիրուս ճար սրի:
Լե գտի լե-լե, լե գտե մարունե:
ԾՎ 56

2626

Դու մտեր ես ծով, կը լողաս,
Ելլեր ես ափներ, կը դողդողաս.
Քանց նռան հատիկ կը շողշողաս,
Իմ հին դարդեր իրար կուտաս:

ՎՍԱ 62

Տես՝ Ուստի՞ կու գաս:—
Արուն, կալեն:

2627

Կարմիր գինին լցի թաս,
Շարիս գլխին (դլխուն) Ֆինո Փաս.
Չարկի գետին թափեցի,
Աղապ յարիս խաբեցի:3 4. Չարկի գինին թափեցի,
Աղապներին խաբեցի:Մեր տան յետեվ քառսուն կարաս,
Դառսուն կարսի գինին եր խաս,
Ոսկե դյուզյում, արծրթե թաս,
Ամեն թասին պազիկ ըմ (վ. մի,
մը) տաս:

ՔՀ 177. ՌՄ 87.

ԺԽ 97

2628

Մեր տան հետեւ տուն մի կարաս,
 Ձեր տան հետեւ տուն մի կարաս,
 Քանի կարսի գինին եր խաս,
 Քանի գյուղւում, երծաթե թաս,
 Քանի թասին պաղ մը կուտաս:
 ՔՀ 178. ԺՆ 67

Մեր տան վերեւ քառսուն կարաս,
 Քառսուն կարսին դինին եր խաս.
 Դունչս վրա դնեմ՝ կլկլա,
 Թե յետ տանիմ, սիրտս կուլա:
 Պոտ. 50

2629

Մեր դռան առաջ քառսուն կարաս,
 Ձեր դռան առաջ քառսուն կարաս,
 Քառսուն կարսի դինին ե(ր) խաս,
 Ումէկ կարսեն մեկ թաս իտաս.
 Քանի թասին մեկ պաղ խտաս,
 Թե վոր չիտաս, դու դոթենաս:
 ԱԸ 443. ԺՆ 68

Գլուխն եղիր ֆինո՛ ֆաս,
 Փուսկունն ի կախ, չորեր խաս,
 Կարմիր մարջան վեր բկին,
 Շանորդիք թող ծկակին:
 ՏՆ 202

4—6. Ոսկե գյուղւում,
 արծաթե թաս,

Ամեն կարսեն մեկ թաս մի տաս,
 Ամեն թարին մեկ պաղ մի տաս,
 Թե դու չի տաս, դու դոթենաս,
 Դոթենաս ու վորքեվերնաս:
 ԺՆ 68

Հմատ. Մսուր տակի պաղ աղբուր:

2630

Հերի՛ք, նմանդ չո՛րդ ես,
 Աչք ու քիսպատդ մո՛րդ ես.
 Սիրեցի, լսի՛ առնեմ,
 Փալակը կտորեց մեջքս:
 Ղաչանկ ես, Հերիքո՛,
 Տնկող ես, Հերիքո՛,
 Ելխով ես, Հերիքո՛:

2631

Մեր տուն, ձերուն քառսուն կարաս,
 Քառսուն կարսին դինին եր խաս,
 Հեր մեկ կարսեն կիթխան մը տաս,
 Հեր մեկ կիթխին դուրուչ մը տամ,
 Հեր մեկ չորուչին պագեկ մը տաս:
 ԲՆԴ 471

Համ որդակ ես, Համ դազ ես,
 Տեղն ու տեղ ոյինրադ ես.
 Որդակ ես ու դոյուն ես,
 Զեյրան ես ու չոյեն ես:

2632

Մեր դռան առաջ քառսուն կարաս,
 Քառսուն կարսի գինին եր խաս,
 Գինին լցեմ արծրթե թաս,
 Հրմեն թասին պագիկ ըմ տաս:
 Դերիկո, հոպ նարո, Դերիկո:
 ԾՎ 44

Այ տղա, խի՞ չառ չիտակ չմալ ես,
 Հարդար ծանդր ա, մեջքդ ճմալ ես,
 Քու եղ նախուն չալչալ աչքերովդ
 Արունս խմալ, խելքս տարալ ես:

ԱԺԷ 42

Մեր տան յետեւ քառսուն կարաս,
 Քառսունին ել դինին ե քարս.
 Մեկ յես խմեմ, մեկ պզտիկ հարս,
 Գինինիս, որհնած գինինիս:
 ԲՆԲ 572

[Այ տղա, ինչ չառ չիտակ
 ընձյուղ ես,
 Հարդադ ծանր ե, մեջքդ ճկել ես.
 Քու այդ նախուն չալ չալ աչքերովդ
 Արունս խմել, խելքս տարել ես:]

2633

Աշխարհի մեջ մարալ ես,
Եշխովդ հողիս հանալ (հանել) ես.
Թե ինձի թայ չմնաս,
Այամ դիտե՛ խաբալ (խաբել) ես:
ԲՄ 156

Ա՛յ տղա, ալ ու վալ ես,
Տես՝ Ա՛յ դու առն ու վառն ես:

2634

Հագի կապադ հադեր ես,
Ի՞նչ յետեվես ընկեր ես.
Գնա կորի՛, չան տղա,
Դու քու յարդ դտեր ես:
ՀԱ 459 հա.

2635—2636

Սեվ ելակը հագեր ես,
Բարդի տակը թեքեր ես.
Են որ քեզի ծեծեց,
Դու ենոր հետ եկեր ես:
ԱԶ 388

2637

Կարմիր չապիկ հագեր ես,
Գուժնի անոս թաքեր ես.
Են որ հով չը ենե,
Ենոր մամը սագեր ես:
ԱԶ 388

2638

Սխալտակ դեյրեն հագել ես,
Սադաֆները փտկել ես.
Գեղարդի զայարին գաս,
Յոթը տարի խաբել ես:

2639

Աղջիկ, դու ի՞նչ բան ելեր ես,
Ծաղկյալ բուրաստան դարձեր ես.
Արշալուսին դուս կու գաս,
Ասող առափնոյան դարձեր ես:
Իրափն ասա՛ ծա՞ղր կ'անես,
Թե՞ սաղ սրտով ձիկ կըհափնես.
Մե պաչիկ ըմ կուղեմ,
Վախենամ՝ պուճուճակդ ի մաժես:
Տարեր իս երեսիս հայեն,
Կտրեր իս սրտիս փարդեն:
ՀԺԵ 43 հա.

2640

Եսոր լսեր եմ՝ քո գյոն փոխեր ես,
Ինձի թողեր ես, քեզ յար ճարեր ես.
Ասոված մութարաք, բարով վայելես,
Իմ մեղաց դիմաց մնաս սեվերես:
ՎՍԲ 41

2641

Երդկա երդիկ եկել ես,
Երդկափետին նստել ես.
Իմ հեր քե աղջիկ չի տա,
Նըհախ քունդ կտրել ես:
ԱԴ 162

Երդիկ երդիկ կոներ ես,
Երդրկի տակ կոներ ես.
Մերս քե աղջիկ չի տա,
Անուշ քունդ կտրեր ես:
ԱԵ 194

Երդկի վրեն թինկնել ես,
Երդկի կոճը բռնել ես.
Հերս քե աղջիկ չի տալ,
Ափսոս քունդ կտրել ես:
ՊՍՎ 106

Երդիկ երդիկ բռնել ես,
Երդկատակին կռնել ես.
Իմ նանր քեղ աղջիկ չի տալ,
Անուշ քունդ կտրել ես:
ՊՍՎ 112. ԲՄ 129

2. Երդկակոճին կոնել էս :

ՊՍՎ 114. ՔՀ 160

2. Երդկաճոթին կոնել էս :

ՏՆ 178

Երդիկ Երդիկ կոնել էս ,
Երդկա փետեր (վ. կոճեր) բոնել էս .
Քիմ նանին քեզ աղջիկ չի տա ,
Անշու՛ք բունդ կտրել էս :

4. Իզուր քունդ կտրել էս :

Երդիկ Երդիկ Երդինել էս ,
Երդկակոճը բունել էս .
Լոտեղ քեզի տեղ չկա ,
Բաղցը քունդ կտրել էս :

Երդիկ Երդիկ Թոնել էմ ,
Երդկատակին կոնել էմ ,
Անուշ քունս կտրել էմ ,
Յարո՛ւ , փեչդ բոնել էմ :

2642

Գնացել էս , Եկել էս ,
Մաչիկներդ մաչել էս .
Մաչիկներիդ , քեզ մատաղ ,
Գառը մորից ջոկել էս :

ԱԶ 378

Գնացեր էս , Եկեր էս ,
Կանդուրեքէ հաղեր էս .
Մեռնեմ ձեռացդ չիբխին ,
Գառը մորեն ջոկեր էս :

ԱԶ 387

Գնացել էս , Եկալ էս ,
Տրեխներտ կոկալ (կոկել) էս .
Ձեռիդ ճպտալին (ճիպոտին) մատաղ ,
Գառնը մորան ճոկալ էս (ջոկել էս) ,
ԱԳ 269. ԲՄ 142

Գնացել իր , Եկել իր ,
Ձարուխ գյուլբեն հաղել իր .
Վոչ երնեկ քեզի , յար ջան ,
Գառը մորեն ջոկել իր :
ՀԺԵ 116

2643

Գնացել էս , Եկել էս ,
Վտոններդ ցեխումը պոկել էս .
Խելքիդ ղուրբան , ա՛յ տղա ,
Դոստ ու դուշման ջոկել էս :
ԱԳ 261. ԲՄ 131

2644

... Դու ել զատու Եկեր էս ,
Ձատու Եկեր էս ձի տես .
Կարմիր խնձոր բերեր էս ,
Դյուլ ըռեհան բերեր էս :
ՔՄՎ 45

2645

Դռան դեմին կայներ էս ,
Արչկան ձեռքդ մաներ էս .
Դու դարդեր ինձի վառեց ,
Ինձի տենն հաներ էս :
ԱԵ 192. ԲՄ 152

2646

Վոր աղբրին վոր կայներ էս ,
Թուխ աչքդ թուխ դեղ դրեր էս .
Ձիլիֆդ ճող-ճող ճողեր էս ,
Լաճերաց սիրտն արուններ էս :
ՎՍԲ 45

123. Վեր աղբրին կայներ էս ,
Թուխ աչք թուխ դեղ դրեր էս .
Ձիլիֆդ թել-թել խաներ էս :
ՊՎ 112

2647

Երդիկ Երդիկ բոնել էս ,
Երդկատակին կոնել էս .
Ձեն սոլի , ձենս չառար ,
Մաղյամ ինձեն ջորե՛լ էս :
ԲՄ 102. ԲՄ 152

2648

Մեր տան երգիկ կոնել էս,
Երգկա փետին նստել էս.
Երգկա փետեր ճաքել էս,
Դուճմանն տրաքել էս:

2649

Ա՛յ յար, ա՛յ յար, կոնել էս,
Մարա աղլուխ բռնել էս.
Բարեվ տվի, առար վոչ,
Մազյար (վ. մազյամ) Թարկս
տվե՞լ էս:
ՔՀ 161. ՌՄ 122.
ՏՆ 149

Վանքա հովին կայներ էս,
Մովի յալլուխ փռել էս.
Բարեվ տվի, դու չառար,
Մազյար Թարգս տվե՞ր էս:
ԱՖ 343

1 2. Ժամի դռան կանդնել էս,
Մավի յաղլուխ բռնել էս:
1 2. Բանձր պատին կոնել էս,
Բանձր աղլուխ բռնել էս:

Ժամի դուռը Թիկնել ա,
Ալվան կաքավ բռնել ա.
Ձեն տվի, ձենս չստավ,
Յարար Թարկո տվե՞լ ա:

2650

Ա՛յ յար, ա՛յ յար, կոնել էս,
Մանչակի փունջ բռնել էս.
Բարեվ տվի, առար վոչ,
Ինձնից լավը գտել էս:
ԱԶ 372

2651

Հով ալվանուս քնել էս,
Քյալալաղին բռնել էս.
Վարդի ջուրը կաթաց վրեղ,
Իմացար՝ քրտրնել էս:
2 4. Սալամ կաքավ բռնել էս...
Իմացար, Թե քրտնել էս:

ԲՄ 139

Հով ալվանը քնել էս,
Ամպխովանին բռնել էս.
Վարդաջուր կաթաց վրեղ,
Իմացար՝ քրտրնել էս:

ՀԺԵ 109

Հմմտ. Հով ալվանը մտել էմ:

Հով ալվանին քնել էս,
Սալամ կաքավ բռնել էս,
Վրեղ Թափի վարդի ջուր,
Իմանաս՝ քրտրնել էս:

1—4. Հով ալվանը մտել էս,
Ամպհովանին գտել էս:
ԿԺԵ 42

2652

Տղա՛, վիզդ ծռել էս,
Ինձի համար մեռել էս.
Իմ երեսը տեսողը
Շատ տղերքը ծռվել էն:

2653

Ֆառդ գլխիդ ծռել էս,
Փյուսքյուլ վրեն փռել էս.
Ինչ արավ՝ փյուսքյուլն արավ,
Զոռով սավղի տեր արավ:
ՀԺԵ 110

2654

Բարակ ճամբեն մտել էս,
Կորցրածդ դտել էս.
Զիթ արխալուղ չմաչես,
Ինձի մտեղ քցել էս:

ՌՄ 124

3. Զիթ արխալուղդ չմաչես:
ԱԴ 170

3 4. Նոր վալեղ վոչ վալելս,
Ինձ քու մտից քցել էս:

ԱԴ 161

1—4. Բարակ առուն մտել էս,
Կարո, պակղ չվայելես:
ՀԺԵ 110

Բարակ ճամբա մտեր էս,
Կորուցածդ գտեր էս.
Ինձի մտեղ ձգեր էս,
Նոր առածդ չվայլես:

ԱԴ 92

2655

Ջրի դրադին նստել ես,
Նախշուն ծաղիկներ դաստել ես.
Ինձ ուղարկելու փունջը
Ձեռիդ միջին դրստել ես:
ՏՆ 227

2656

Նախշուն ելակ կարեր էս,
Կոճկըներդ շարեր ես.
Մեռնիմ դաստա քյաքյուլիդ,
Ալ ֆասը ծուռ դրեր ես:
ՄԶ 388

2657

Չուխա քաջա դրեր ես,
Ինչի՞ ճիտդ ծուռ ես.
Չուխա քաջեդ կարեցի,
Կոճակներդ շարեցի:
ԱԶ 387

Ալ Արախչին դրեր ես,
Ինչի՞ ճիտդ ծուռ ես.
Բարեվ կուտամ, չես առնի,
Մազամ ինձեն ջորե՞ր ես:
ԱԳ 92
Տես՝ Երդիկ երդիկ բռնել ես,

2658

Ա՛յ տղա, կլորեր ես,
Սրտիս տիրապըտեր ես.
Բլբուլի պես խոսելդ
Ջիդյարս վառեց երեց:
ԱԳ 103

2659

Լուսնյակ բոլորել ես,
Մաղերդ ոլորել ես.
Ինձ մտիցդ քցելով
Մեր տանից մոլորել ես:
ՏՆ 163

Տես՝ Մաղերդ ոլորել ա,— և
Լուսնյակ բոլորել ա:

Ձիլիֆներդ ոլորել ես,
Լուսնի պես բոլորել ես.
Մեր տունը եկած վախտդ
Ճամբիցը մոլորել ես:
ՏՆ 183

2660

Ժամի դուռը բացել ես,
Կանթեղը լվացել ես.
Իմ ոճվելու դիչերը
Մերս ու քիրս լացել ես:

2661

Տղա, դու յեզարած ես,
Մեր տնեն բեղարած ես.
Սարայ շինեմ, ջուլ քցեմ,
Արի նստի՛, դադարած ես:
ՆՀԶ 87

1. Ա՛յ տղա, տափարած ես:
ԱԴ 115

2662

Ա՛յ տղա, յեզնարած ես,
Դու ջանեդ բեղարած ես.
Քու հերվա բլբուլ լեզուդ
Ես տարի լալ ե դառի:
ԱԸ 134

2663

Դու լուսնյակ բոլորած ես,
Ավան խնձոր կիսած ես.
Եչխիցդ ջունուն դառած,
Ճամբիցը մոլորած ես:
ՏՆ 195

2664

Շատ ըռունդ, շատ ճերմակ ես,
Բուկդ լալ, կարմիր բակ ես,
Աչքով, ունքով մարդ կուխարես:
ՋԲ 19

2665

Ինձ համար լուսնիյակ ես,
Յաղութից անպին ակ ես.
Ասործու զազաբին դաս,
Թե դուռդ իմ դեմ փակես:

ՏԽ 191

1. 4. Ինձի համար լուսնիյակ ես...
... Թե դուռդ ինձ դեմ փակես:

ԲՄ 130

2666

Դեղի միջին մենակ ես,
Լուսնիյակ ու արեգակ ես.
Յերդե, յերգելուդ մեռնեմ,
Պապոնց բաղի սոխակ ես:

ԲՄ 128. ԲՄԻ 143

2667

Անհանգիստ թիթեռնակ ես,
Դու քո ջանին կրակ ես.
Դինի ել շատ ես խոռոմ,
Մարդկութեից անտեղակ ես:

2668

Անհանգիստ ծիծեռնակ ես,
Դու քո ջանին կրակ ես.
Շատ էլ մի հոլարտացի,
Մի ծառայող մշակ ես:

ԱԲ 344. ԲՄ 142

Դու անթեվ թիթեռնակ ես,
Դու քո ջանիկ կրակ ես.
Դու շատ մի հոլարտացի,
Փետր ձեռիդ մշակ ես:

2669

Բարակ ես, բարունակ ես,
Արեգական որինակ ես.
Քսնց կալեմալ կրկալկվես,
Չանց ձարեմալ կրծարծրվես:

ՎԺԵԲ 17

2670

Դու պստիկ ես, բարունակ ես,
Մեջ իմ սրտին ծաղկեր ես:

ԱԺԹ 105

2671

Այ աղջիկ, հրեշտակ ես,
Լուսնիյակ ու արեգակ ես:

ԱԴ 164

Տես՝ Բոբիկ մի՛ քելե, փուչ ա:

2672

Անդին ջալա՜իր ակ ես,
Դու իմ դիւին ոսկե թալ ես.
Բեդի համար մեռնող տղի՛
Դեմը հերթը դուռը փակես:

ՏԽ 80

2673

Գարնան սիրուն ծաղիկ ես,
Ինձ համար աղունիկ ես.
Դիւխս վրով պտիտ տուր,
Նտիւշուն-թեվ թիթեռնիկ ես:

ՀՄԽԱ 31. ՏԽ 222

2674

Յարիկս ա կայնի ողի տանսի կես,
Միջկունքն ա զարկեր չալապու պես,
Բերեր դուր դուշման, կըղարկա
կողպես:

ԱԸ 438

2675

Գացի, դացի, ճամբու կես,
Սեջքս կապի ճալապու պես,
Աչքով կ'ենեմ, արի տես:

ԱԵ 194

1—3. Գացի, դացի ճամբու կես,
Շալս կապի ճալապու պես:

ՀԺԵ 81

2676

Ելեր ևս իղին, խաղող կը քաղես,
Շամամ ծծկերով շաքար կը մաղես,
Աչքիդ խանչալով սրտիկս կը դադես:

ՀՀ 328. ԺԽ 91

Մտեր ևս իղին, խաղող կը քաղես,
Շամամ ծծկերով շաքար կը մաղես,
Ալմաստ խանչալով դիմ սիրտ
կը դադես:

ԺԽ 30

Տնեն ևս Լիւր, խաղող կը քաղես,
Շամամ ծծկերով (ծծկերով)
շաքար կը մաղես,
Ալմաստ խանչալով սրտիկս
կը դադես:

ՊՎ 124. ՏԽ 121

Գնացեր ևս իղին, խաղող կը քաղես,
Շամամ ծծկերով շաքար կը մաղես,
Ալմաստ խանչալով սրտիկս
կը դադես:

ՀԺԵ 45

Կայներ ևս իղին, խաղող կու քաղես,
Շամամ ծծկերով շաքար կու մաղես,
Ալմաստ բիչաղով դիմ սիրտ
կու դադես:

ՌՄ 58

Մտեր ևս իղին, խաղող կը քաղես,
Շամամ ծծկերով շաքար կը մաղես,
Ալմաստ խանչալով սրտիկս
կը դադես:

Աչքով-ունքովերով դու ձի կը մաշես:
ՎՍԱ 36. ԺԽ 90

Մտեր ևս իղին խաղող կը քաղես,
Շամամ ծծկերով շաքար կը մաղես,

Շողչող մատներովդ մարդրիս

կը շարես,
Թուխ Թուխ աչքերովդ ձիկ Լի

կը խաբես,
Ալմաստ խանչալով սրտիկս

կը դադես:
ՆՀԶ 102

2677

Ելեր ևս իղին խնձոր (խաղող)

կը քաղես,
Նորս չորս բուրբ կանաքիլ շարես,
ՎՍԱ 38. ԺԽ 30

2678

Քե մեղք չունես, անմեղ ես,
Մեր դեղին դյադի տեղ ես,
Հայի լեղու չես դիտում,
Փետը ձևիդ հոտաղ ևս:

ԱԲ 347. ԲՍ 134

2679

Տղա յես, աչքի չող ես,
Ի՞նչ իմանամ, թե զո՞ղ ես.
Մի որ քեզ դոնաղ կը դամ,
Անում պախարակող ևս:

2680

Վերի սարից պալում ես,
Շաքարի պես հալում ես.
Բերանդ լեն մի՛ րանա,
Դու քու աղղով մալում ես:

4. Դու քու աղղով մալում ես:
ԲՍ 130

2681

Պատի(կ) աղջիկ, դալում ես,
Մաղերդ ուղարկում ես.
Դեղարդի պաղարին դաս,
Միսն ոսկուրից հանում ես:

ՊՎ 109. ՏԽ 189.

ՀԺԵ 124

3 4. Ամեն քեզի տեսնելում՝
Ինձ մոմի պես հալում ես:

1—4. Պիճի աղջիկ, զալում ես,
Մազերդ սղալում ես:

ՀԺԵ 119

Պատիկ աղջիկ, զալում ես,
Մամերդ սղալում ես.
Ամեն ինձի տեսնելում՝
Շաքարի պես հալում ես:

2682

Պուճուր աղջիկ, զալում ես,
Մազերդ սղալում ես.
Ինձի տեսնում, լալում ես,
Յետեվս ընկնում, գալում ես:
ԱԴ 175

3 4. Խունջիկ-մունջիկ դալում ես,
Աչքով-ունքով անում ես:

2683

Պուճուր աղջիկ, զալում ես,
Մազերդ սղալում ես.
Խունջիկ-մունջիկ մի՛ ընի
(վ. եղնի),
Ինձ առնելու կամ ունիս:

ԱԴ 184. ԲՄ 130.

ՌՄ 89. ՏՆ 240

1 3 4. Պատիկ աղջիկ,
դալում ես...

Ինձ առնելու միտք ունիս,
Խունջիկ մունջիկ դալում ես:
ԱԶ 375

Աղջի, ինչքան զալում ես,
Մամերդ սղալում ես.
Միտք ունիս ինձ առնելու,
Խունջիկ-մունջիկ դալում ես:

2684

Կանաչ տեղը՝ բաղում ես,
Պարի միջին խաղում ես.
Կաքավի պես սորալով՝
Տղաներին դաղում ես:
ՀՄԽԱ 40

Յայլու միջին խաղում ես,
Իմ ջիդյարս դաղում ես.
Կաքավի պես սորում ես,
Դու ինձ հալից հանում ես:

Կանաչ տեղը՝ բաղում եմ,
Յայլու միջին խաղում եմ.
Կաքավի պես սլլալով
[վ. Քանց կաքավ սուլուլ տալով]
Տղաներին դաղում եմ:

3. Կայնող մարդիկ, լավ աչեք,
4. Աբդյաններին դաղում եմ:
3 4. Տեսնող չենլիք, լավ աչեք,
Յես չան տղին դաղում եմ:

Թեղ եմ արել, մաղում եմ,
Ձեռքեղ բռնել՝ խաղում եմ.
Նատողներ լավ սեյր արեք,
Սավդաքյարին դաղում եմ:
ԲՄ 133

1 2. Թեղ եմ զարկե, մաղում եմ,
Բռնել ձեռքեղ՝ խաղում եմ:

2685

Նեղ քուչովը գնում ես,
Կորցրածդ դտնում ես.
Չիթ աղլուխդ չմաչեա,
Ինձ մտիցդ հանում ես:

1 4. Նեղ քուչովը եթում ես...
... ինձ մտիցդ քցում ես:

Տես՝ Նեղ քուչեքը մտել եմ:

2686

Կեզ չեմ թողնում, գնում ես,
Ձեն չեմ տալիս, քնում ես.
Ենքան անքուն ես կացել,
Նստած տեղդ մնում ես:

ՏՆ 257

2687

Աղջիկ, բինեդ Կողբա յես,
Տեղն ու տեղը սոխտա յես.
Աղջիկ, բախտդ բացվել է,
Վախտ ու վաղեղ լցվել ե:

ՌՄ 99

2688

Աղջիկ, դունի Կողբա յես,
Ման գալովդ կոխտա յես.
Երանեկ քո տիրոջը,
Տեղն ու տեղը սոխտա յես:

2689

Պղտիկ ես ու բաղա յես,
Կարմիր վարդից թաղա յես.
Են որին դուրբան կ'ըլնեմ,
Վոր մեր տանը փեսա յես:

Պղտիկ ես ու մաղա յես,
Կարմիր վարդից թաղա յես.
Են որին մատաղ կ'ըլնեմ,
Վոր դու մեր տանը կ'ըլնես:

2690

Հոտով ուհան-մարգա յես,
Ամեն ծաղկից թաղա յես.
Ամեն գինի խմելիս՝
Դու ինձ համար մաղա յես:

2691

Ծաղիկ Ծաղկեվանա յես,
Ասլդ Երեվանա յես.
Տարենը մի հետ կըգաս,

Մաղյամ նուրարխանա՞ յես:

ՔՀ 164. ՌՄ 118.

ՏՆ 141. ԱԺԱ 54

2. Զինսդ Երեվանա յես:

ԱԴ 170

Ծաղիկ Ծաղկեվանա յեմ,
Ասլ Երեվանա յեմ.
Տարին մի յես (յեմ) գալըմ,
Թաղա նուրարխանա յես (յեմ):

ԱԲ 336. ՀԺԵ 121. 132

2692

Յարոջ դունեն անցա յես,
Անձրեվ եկավ, թացվա յես,
Արեվ զարկավ, թիռա յես,
Քանց կարմիր վարդ բացվա յես:

ՀՀ 321

Ջաղցի դունովն անցա յես,
Անձրեվն իրե թացվա յես,
Չանց քյաֆուր վարդ բացվա յես,
Չանց ըռեհան հոտով ես:

ՊՎ 96 հտ.

Ջաղցի դունեն անցա յես,
Անձրեվն իզար, թրջվա յես,
Արեվն առեց, չորցա յես,
Չանց քաֆուր վարդ բացվա յես:

ԱԺԹ 105

Ջաղչի դունեն անցա յես,
Թունը երավ, թացա (վ. թրջա) յես,
Արեվ դիպավ, չորցա յես,
Վարդի նման բացվա յես:

2693

Հա՛յ աղջիկ յես, աղջիկ յես,
Աղջիկ չես, քաղվանչի յես.
Հպարտություն մի՛ անի,
Փետը ձեռին ֆալչի յես:

2694

Դուռը բա՛ց, բարի մարդ եմ յես,
Մի լանդառի վարդ եմ յես.

Յես մի խեղճիկ հայ աղջիկ,
Ձեր տան համար զարդ եմ յես:

1—4. Դուռը բա՛ց մե, բարի
մարդ ենք,
Մե թաս լանգըռի վարդ ենք:
ՓՇ 73

Դուռը բացեք, բարի մարդ եմ,
Լանդյառու միջի վարդ եմ:

1—4. Լանդյառի մ' իրին
վարդ եմ յես,
Դուռ բա՛ց, բարի մարդ եմ յես.
Կծեմ քո աչք վ'իրես:
ՎՍԱ 42 հտ.

2695

Դարդ չունիմ, դարդս դու յես,
Հոտով ալ վարդս դու յես.
Հյուքմաթի մեջ տեր կանգնած
Քյոմակս, մարդս դու յես:

ՏԽ 102

2696

Մարգիս, մեյդան ելնենք յես,
Աղջիկ, քու սերն ե թափեր վրես:
ԲՆԱ 740

2697

Աղջի՛, դու սիրուն բան ես,
Ինձ ձեր տունը տանես,
Գիշերը մոտդ պահես,
Առավոտը դուրս անես:

ԱԲ 344. ԲՍ 143

2698

Դլազլա մինթանես,
Մավի-յախա քյաթիպես.
Բոյովս թելը չափեցին.
Մի կարգինկով խաբեցին:

2699

Ինչ վոր անես՝ քեզ կ'անես,
Ոթաղները վարչ կ'անես:
Ջահլըներին նի կ'անես,
Ահլըներին դուս կ'անես:

ԱԺԸ 29

2700

Կես գիշերին թաթ կ'անես,
Ճարերաց աչքով կ'անես:
Վա՛յ Մայրամ, Մայրամ, Մայրամ,
Իմ ջան քո ջանին հայրան:

ՔՄՎ 27

2701

Ալ կ'անես, ա՛յ ալ կ'անես,
Վանքի տակին կալ կ'անես.
Տե՛ս թե կնիկդ լավ չի,
Մի լավ կնկա ճար կ'անես:

Ալ կ'անիս, ալ կ'անիս,
Բըջըլլարեն կալ կ'անիս.
Բալամ, տրես վրեր կնեղյուտ լավ չի,
Մին լավ կնկան տըեղ կ'անիս:

ԱԺԷ 41

2702

Տեմանց տըեղը հունձ կ'անիս,
Ձինդ կոտրե, հո՛ւնց կ'անիս.
Յիս քու չինին կոթ պիտի,
Քյեզ ըրա պեցիւր չոք պիտի:

ԱԺԹ 88 հտ.

[Դիմանց տըղը հունձ կ'անես,
Մանդաղը կոտրի, վո՛նց կ'անես.
Յես քո մանգաղին կոթ պիտի,
Քեզ վրա բարձր չոք պիտի:]

Տես՝ Մեծ արտումը հունձ կ'անեմ,
Է այլն:

2703

Նստեր ես ու նըխշ կ'անես,
Հալերն եկան, քըշ կ'անես:

Տես՝ Արիք Երթանք մանդկի:

2704

Ջուրը կ'երթաս, յերիշ կ'անես,
Մահբումիդ տուտը կ'ախ կ'անես.
Դու ինձ հալ ու մաշ կ'անես:
Աղջիկ, յար անենք, յար անենք,
Յարալու սրտիս ճար անենք:

ՔՄՎ 22

Հմտ. Ջրի ճամբեն աշ կ'անեմ:

2705

Դու չոքել ես, լվաց կ'անես,
Շամամ ծծերդ բաց կ'անես,
Ինձ սեսնելիս սուտ լաց կ'անես:

1. Դու կայնել ես, լվաց կ'անես:

ՌՄ 50. ՏՆ 86

3. Ինձ տեսնելուդ սուտ լաց
կ'անես:

ԲՆԲ 364

1 3. Դու կայնել ես, լվացք
կ'անես:

Ինձ տեսնելուս ախ ու յախ
կ'անես:

ԱԵ 206

Հմտ. Գևորի տակին լվաց կ'անեմ:

Հմտ. Շղունիկ նստե բաղն իլվաց:

2706

Տղա՛, անունդ Հանես,
Անդանալ ինձ կրտպանես.
Սրտիս սիրածին մեռնեմ,
Իմ անունը խաղք կանես:

3. Բաց թող, քու հոգուն
մեռնեմ:

2707

Տղա՛, անունդ Հանես,
Սարերը սեյրան կ'անես.
Սեյրանիդ ճամ(ք)խուն հայրան,
Դու սիրել ես, կր տանես:

4. Դու սիրեր ես, դո՛ւ կ'անես:

ԱԵ 196

2708

Տղա՛, անունդ Հովհանես,
Բաղչեքուն սեյրան կ'անես,
Պարի մեջը խաղալուց
Խի՞ աչքով-ունքով կ'անես:

ՀԺԵ 125

2709

Բաղչի միջի ուհան ես,
Դաշտում բուսած չուշան ես.
Վիղդ մի կողմի թեքած,
Շահի բաղի ջեյրան ես:

ՏՆ 260

2710

Լուսացե, չահրա կը մանես,
Դու սալամ կաքալ նման ես.
Դառ չխոսամ, կ'ըլնես կայնես:

ՔՄՎ 301

2711

Կայնել ես, կազ կըմանես,
Արեգակի նման ես.
Դուսը դիր ու ներս գնա,
Շատ մարդու ճամբուց կ'անես:

ՌՄ 110

4. Շատ մարդի ճամբից
կ'անես:

ՏՆ 207

Կայներ ես, կաթ կըմանես,
Արեգակնակի նման ես.
Իլի ըստուց դեն զնա,
Շատ մարդ լիխից կըհանես:

ԱԲ 346. ԲՍ 140

Կանգնած իս, կազ կու մանիս,
Արեգակի նման իս.
Վի՛ կաց ետղանց տուն գնա,
Շատ մարդուն խելքեն կու հանես:
ԹՄԿ 62

2712

Աղջիկ, դու անման ես,
Ամենն գովական ես.
Հալալ կաթնակեր ընես,
Ես գիշեր քովդ տանես:
ԱԴ 166

2713

Հերիք ա՛ աչքով անես,
Խելքս գլխիցս տանես.
Աղջի, խղճմտանք չունե՞ս,
Անդանակ ինձ կըսպանես:
ՏՖ 157

2714

Տնեն ելար, հաց կը տանես,
Ազապ լաճուն աչքով կ'անես.
Վոր մոտենա՛ աղբեր կ'ասես,
Վոր զատանա՛ սիրով մաչես:
ՎՍԲ 43. ԺՆ 96

3 4. Վոր մոտանա՛ «աղբերս»
կ'ասես,
Վոր զատանա՛ աչքով կ'անես:
ՊՎ 96

2715

Թե քնիմ, քնի՛կս, չտանես.
Թե բանեմ, ձեռնիկս, չբանես.
Ճաղն իկե, յարիկս կըտանի,
Յարն իմս ի, յաղն ի սեվերես:
ՎՍԲ 52

2716

Աչքով-ուռքով հերիք անես,
Ուրիշների նաղը տանես.
Ափսոս արի ջիվան ջանիս,
Ինձ համար սուլթան ու խան ես:
ՏՖ 80

2717

Աղջի, դու շատ սառըն ես,
Արարատյան գառըն ես.
Խիստ ճարտար լեղու ունես,
Սոխակի բարբառ ունես:

2718

Պատիկ ես ու բաղեն ես,
Կարմիր վարդի թաղեն ես.
Մատաղ կ'ըլնեմ են որին,
Վոր դու մեր տան աղեն ես:

2719

Աղջիկ Մանան, ո՞ւմ տնեն ես,
Խելքս առիր, վո՞ր գեղեն ես:

2720

Ա՛յ տղա, դու հաղար ընիս,
Իմ աղբոր սաղար ընիս,
Թե ինձանից ջոկ յար բունես,
Դու սրտապատառ ընիս:

ՊՍՎ 105

1 3. Այ տղա, հաղար ընես...
Թե ինձանից ջոկ յար բունես:
ԲՍ 154

Ա՛յ հատար հատար ինես,
Վրցակի կատար ինես:
Թե ինձ ողես, յետ վաղես,
Ինքզ ճոթ ու պատառ ինես:
ԱԳ 267

Ա՛յ տղա, դուն ատար (ոսար) ըլիս,
Սեվ հավի կատար ըլիս.
Թե ինձ ավել յար սիրես,
Դիփ ճոթ ու պատառ ըլիս:
ԹՄԿ 59

3. Թե եղ խոսքն ել ասես:
ԹՄԿ 59

2721

Ա՛յ տղա, ոտար լինիս,
Սեվ հավի կատար լինիս.
Ինձ մեկ խումար յար սիրի,
Դու ճոթ ու պատառ լինիս:
ՌՄ 122

14. Ա՛յ տղա, դուն ստար
լինիս,...

... Դուն ճոթ ու պատառ
լինիս:

ՔՀ 166

3 4. Ինձ մի խումար յար սիրի,
Դուն ճոթ ու պատառ լինիս:

ՏՅ 150

3 4. Ինձ մեկ խումար յար
սիրե,

Դու ճոթ ու պատառ լինիս:

ԱԴ 171

3 4. Ինձ մի խումար յար ճարի,
Դու լեղապատառ լինիս:

3 4. Ֆեղանից լալն եմ ճարել,
Դու լեղապատառ լինիս:

2722

Այ տղա, հաղար ընես,

Իմ աղբոյր աղար ընես.

Հերս քեզ աղջիկ չի տալ,

Դուն ճոթ ու պատառ ընես:

Ումբո՛ւ, դու ստար եղիս,

Սեպ հալու կատար եղիս.

Մուրուն քե աղջիկ չի տա,

Դու լեղապատառ եղիս:

ԱԵ 195

2723

Յես դնում եմ, լաց չըլ(ն)ես,

Արտասուներով թաց չըլ(ն)ես.

Մեռնիմ խումար ունքերուդ,

Հենց քնի՛, վոր բաց չըլ(ն)ես:

ԱԺԱ 52

1—4. Յես դնում եմ, լաց

չըլնես,

Քնած տեղդ բաց չըլնես:

ԿԺԵ 66

2724

Շորո՛ւր, դու չեկիկ յար,

Տեսնեմ՝ դու ումն ես.

Իրավ եմ ասում,

Դու իմ սրտումն ես:

ՀՄՅԱ 10

2725

Պուճուր աղջիկ, դու տանն ես,

Երթաս խաբար չտանես.

Յես մի հորորդի տղա,

Իմ անունը խաղք կ'սնես:

2726

Ա՛յ դու առն ու վառն ես,

Կանաչ քոլերի խնձառն ես.

Են ո՞վ կ'ասի, թե գառն ես,

Դու իմ սիրած յարն ես:

ԱԺԱ 50

Ա՛յ տղա, ալ ու վալ ես,

Կանաչ քոլերի խառն ես.

Քե վո՞ր կ'ասա՛, դու գառն ես,

Դուն իմ սիրելի յարն ես:

2727

Հանդեն դաս, գեղը մտնես,

Իմ պցած տեղը մտնես.

Ինձենն այրի յար բռնես,

Բեմուրադ հողը մտնես:

ՀԺԵ 126

1 3 4. Հանքեն դաս, գեղը

մտնես...

Ինձենից գյուման յար բռնես,

Բեմուրվաթ հողը մտնես:

ՔՀ 159

1 3. Գեղից դաս, գեղը

մտնես...

Ինձանից ջուկ յար բռնես:

ՔՀ 179

3 4. Ինձենն գյուման յար

բռնես,

Բեմուրվաթ հողը մտնես:

ՌՄ 102. ՏՅ 248.

ԲՍ 143

Արսեն եկար, գեղ մտար,

Իմ ձգած (ցկած) տեղս մտար.

Ինձենն դայրի յար բռնես,

Բեմուրադ հողը մտնես:

ԱԳ 102

Արտեն կուգաս, գեղ մտնիս,
իմ փռած տեղն մտնիս.
Ինձեն զայրի յար բռնես,
Բեմուրադ հողն մտնիս:

ԱԵ 194

Գեղեն ելլես, գեղ մտնիս,
իմ գցած տեղը մտնիս.
Ինձեն զարի յար բռնես,
Բեմուրադ հողը մտնիս:

ԱԳ 33. ԲՍ 147

Հանդից գաս, դեղը մտնես,
Գցածըս տեղը մտնես.
Ինձանից ջուկ յար բռնես,
Յարուվդ հողը մտնես:

Հանդեն գա, գեղը մտնի,
իմ գցած տեղը մտնի.
Ինձմեն գյուղման յար բռնի,
Թուխքյաքյուլ հողը մտնի:

2728

Քա՛ նաղերով, քա՛ խորոտիկ,
դու վիճո՞րն ես.
Աշխարհ գիտի, ալամ գիտի,
դու իմն ես.
ԺԽ 89. ՎՍԱ 41

Հմմտ. Շորո՛ր, դու չեկիկ յար:

2729

Գութանի թեվը դուն ես,
Ամեղ ես, խաբար չունես.
Յարդ առան, գնացին,
Մգար դու նամուս չունես:
ԱԺԱ 52

2730

Բաղչաս ու բարըս դուն ես,
Այվաս ու նարըս դուն ես.

Քենե խայրու յար չունիմ,
Սիրական յարըս դուն ես:
ՀԱ 473

2731

Աղջի՛, ի՛նչ շատ մաղ ունես,
Սողանու փարվաղ ունես.
Խոսքիս ջուղաբ տալիս չես,
Ի՛նչ շատ եշխ ու նաղ ունես:
ՌՄ 101. ԲՍ 129

1 3. Սիրո՛ւն, ի՛նչ շատ
մաղ ունես, ...
Խոսքիս ջուղաբ չես տալիս:
ՏԽ 172

123. Աղջի՛, ի՛նչ լավ մաղ
ունես,
Սուխակի փարվաղ ունես.
Տղեն աղջիկ տեսնելուս:
ՀԺԵ 123

Աղջի՛, ի՛նչ լավ մաղ ունիս,
Սուխակի փարվաղ ունիս.
Խոսքի ջուղաբ չես տալիս,
Ի՛նչ շատ եշխ ու նաղ ունիս:
ՊՍՎ 108

Եդ ի՛նչ աղկեկ մաղ ունիս
Բիլրիլի փարվաղ ունիս.
Խոսքիս ջուղաբ չես ի տար,
Եդ ի՛նչ խղղըր նաղ ունիս:
ԲՆԱ 332

2732

Սիրո՛ւն աղջիկ, նաղ ունես
(վ. ունիս),
Շահադաշի սաղ ունես (վ. ունիս).
Հոդեմ շահադի գյուլսը,
Դու իմ հոգում հաղ ունես
(վ. ունիս),
ՀՄԽԱ 40

4. Իմ հոգումը հաղ ունես:

2733

Շատ նազով զնալ-զալ ունես,
 Խուովել ես, հետս չունես,
 Մեր տան համար ոսկի սուն ես:

ՏՆ 166

2734

Զախ երեսիդ բանկ ունես,
 Նարդիզի ըռանդ ունես.
 Լավ անունդ պահել ես,
 Անդին քարից Թանդ ունես:

ՏՆ 259

2735

Պուճուր աղջիկ, համ ունես,
 Չորս բոլորը ծամ ունես.
 Խունջիկ-մունջիկ մի՛ լինիր,
 Ինձ դալու դու կամ ունես:
 3 4. Խունջիկ-մունջիկ մի՛ եղնի,
 Ինձ առնելու միտք ունիս:

Պատիկ աղջիկ, համ ունիս,
 Չորեքդիմաց ծամ ունիս.
 Խունջիկ-մունջիկ մի՛ անի,
 Ինձ առնելու կամ ունիս:

ՀՄՆԱ 41

Աղջի՛, աղջի՛, համ ունես,
 Ծրիկ-ծրիկ ծամ ունես.
 Քո մոր աչքերը վեր դառնա,
 Թե ինձ դալի կամ ունես:

ԱԳ 267. ԲՄ 145

Աղջիկ, աղջիկ, համ ունիս,
 Չորս ալանի ծամ ունիս.
 Քո հեր, քո մեր շատ ապրի,
 Ինձ դալի դու կամ ունիս:

ԱԳ 264. ԲՄ 149

Աղջի՛, աղջի՛, համ ունիս,
 Չորեք (չորուք) ալանի ծամ
 ունիս.

Քո հոր, քո մոր աչքը լուս դա,
 Վոր ինձ դալի կամ ունիս:

ԱԺԷ 41

Պուճուր աղջիկ, համ ունես,
 Չորս կողմովը ծամ ունես,
 Քո հեր, քո մեր շատ ապրի,
 Իմ աղբորը կամ ունես:

Պուճուր աղջիկ, համ ունես,
 Թիկունքումդ ծամ ունես.
 Գեղարդա դաղարին դաս,
 Միսն ոսկորից հանում ես:

Տես՝ Պատիկ աղջիկ, գալում ես:

2736

Քաղքի միջին տուն ունես,
 Հաստ գերանից սուն ունես.
 Յարան յուրաչի միջին
 Դու մի հատ անուն ունես:

ՏՆ 194

2737

Երնեկ քեզի, դարդ չունես,
 Կսղարմին յար չունես.
 Ըջեր յարս ճանա՞նչ եր,
 Գյուլբի Թելեր կանանչ եր:
 ՀԺԵ 109

-2738

Մեք ես, հեչ ըմ ոահմ չունիս,
 Յենգի յարիս վարդ չունիս.
 Եկել քու դուռն եմ ընկել,
 Հեչ դու մոր ջիգյար չունիս:
 ԲՄ 135

2739

Խերեֆիլ ես, բար չունիս,
 Շատ աղկեկ ես, յար չունիս.
 Ծոցդ ջայիլ մի մտնա,
 Ելնելու հիչ ճար չունիս:

ԲՆԱ 332

Տես՝ Խարանֆիլ եմ, բար չունիմ:

2740

Վո՞նց բաղչա յես, բար չունես,
 Վո՞նց ջահիլ ես, յար չունես.
 Յերկնքի դուչ ես դառել,
 Վեր գալու հնար չունես:

1 2 4. Մեծ բաղչա յես,
 բար չունես,
 Մո՞նց տնկի յես, հոգ չունես...
 Վեր գալու դու ճար չունես:

Տես՝ բաղչա ունեմ, յար չունեմ:

2741

Ինձ նման քեզ տեր ունես,
 Ուրախ սիրտդ բաց արա.
 Թե վոր հետս սեր ունես,
 Ել աչքդ մի՛ թաց արա:

2742

Ծոցիդ միջին ջուխտ նուռ ունես,
 Մեր տան համար ոսկի սուն ես.
 Մի լավ բազրկյանի տուն ես:
 ՏՊ 167

2743

Բարձր քարին կայնել կ'աչես,
 Սիրտս ուրազով կըտաչես.
 Ումբոս կես արիւր ու տարար,
 Մինչի յե՞րբ ինձ հալիս մաչես:
 ՏՊ 81

2744

Ելեր ես, երգիկին կ'աչես,
 Այլ դոչամադ բարով մաչես.
 Պաղ մը կ'ուզեմ, քար կըբաչես:
 ՀԺԵ 83

2745

Այ տղա, զարաղաչ ես,
 Չաքմանդ բարով մաչես.
 Գաս մեր դոնեն անց կենաւ,
 Սրտեդ մե ախ ըմ քաչես:
 ԱԵ 202

2746

Ելեր ես, փառ կը տաչես,
 Այնմ աշխարքին կ'աչես.
 Ինձի սեր երիւր, չառար,
 Այ արխալուղդ չմաչես:
 ԱԳ 94. ԲՍ 144

Նստել ես, փետ կըտաչես,
 Ի՞նչ մայլա մայլա կ'աչես.
 Մազյար ինձի սիրեցի՞ր,—
 Ձիթ արխալուղդ վոչ մաչես:

Այ տղա, փետ կըտաչես,
 Մայլա մայլա դու կ'աչես.
 Ինձեն զայրի յար բոնես,
 Հագիդ չուխան չմաչես:

ԱԳ 101

Կայներ ես, փետ կըտաչես,
 Ի՞մ դարդն ել պիտի աչես.
 Ինձ սիրեր ես, վոր չառնես,
 Քո շորերդ չմաչես:

ԱԲ 345

Նստել ես, փետ կըտաչես,
 Դու ի՞մ կյանքս կըմաչես.
 Դու ինձ խաբեցիր չառար,
 Աշխարքին սուտը կ'ասես:

2747

Դու մի հատ թառլան դուչ ես.
 Մեր բաղում բուսած նուչ ես.
 Աստված վկա, սուտ չկա,
 Ինձ համար չատ անուչ ես:

ՏՊ 168

2748

Անուչ ես դու, չատ անուչ ես,
 Ինձ համար մի բանկլի դուչ ես,
 Ուրիշներին ծակող փուչ ես:
 ՏՊ 225

2749

Կայնել ես, կանչում ել չես,
Բոյեղ ամանչում ել չես.
Եկար, կշտովս անց կացար,
Տեր ես, ճանանչում ել չես:

ՀՄՈԱ 16

Կանգնել ես, կանչում ել (ալ) չես,
Բոյիցդ ամանչում ել (ալ) չես.
Եկա, կշտովդ անց կացա,
Տեր ես, ճանանչում ել (ալ) չես:

ՔՀ 160. ԱԶ 373.

ԱԳ 262

4. Քոռ ճանանչում ել չես:

ԱԲ 346

4. Ինձի ճանանչում ել չես:

1—4. Կայնել ես, կանչում ել չես,
Բոյիցդ ամանչում ել չես:

ԲՄ 91. ՏՆ 248.

ԲՄ 123

Ա՛ տղա, դուն ասում ել չիս,
Բոյեմեղ ամանչում ել չիս.
Դունոքս անց իս կենում,
Տեր իս, ճանանչում ել չիս:

ԹՄԿ 59

Կայներ ես, կանչել ա չես,
Բոյեղ ամանչել ա չես.
Թարդ ո՛ր կու դա կ'անցնի,
Ձենեն ճանչել ա չես:

ԱԳ 95

Կայնել ա, կանչել ալ չի,
Բոյեն ամանչել ալ չի.

Ինձմեն լավը դտել ա,
Երթամ, տենամ իմ ճարը:

2750

Յես աղջիկ եմ բաղի պես,
Շամամների թաղի պես.
Իմ յարն ինձ չատ ա սիրում,
Կողբա բերած աղի պես:

2751

Աչվիդ աղկեկ նուշի պես,
Թարթիչներդ խուշի պես.
Ինչո՞ւ սիրտս կըխոցես,
Վարդենիի իրուշի պես:

ԲՆԳ 491

2752

Քելքդ թեթեվ կաքավի պես,
Անուշ ձենդ կոնկի պես.
Շաֆաղ դուռով աղունիկ ես:

Արի, սիրուն, գնա սիրուն,
Հազար երանեկ քո տիրուն:

ՏՆ 166.

2753

Բիւլբիւլն ալ կուկանչե բաղչե
բարի պես,
Մեկն ալ չկա, խաբրիկ մ'առնեմ
խաբիբեա,
Խարիբա կարոտցա այվա նարի պես:
ԲՆԲ 680

Բիւլբիւլը կուկանչե բաղճե
բարի պես,
Մեյ մ'ալ չի գար՝ խաբար բերե
խաբիբեա,
Ինչե՛ր եմ կարոտցեր՝ հայվա
նարի պես:
Բիւլբիւլը կուկանչե՝ ասոր գարուն ե,
Մի՛ խոսիք, մարկըներ, սրտիկս
արուն ե.

Սիրական յար մ'ունիմ, ան ալ
հեռուն ե:

ՀԱ 461

2754

Քաղհան ևմ անուամ, ընկել եմ հավես,
Են տղին կ'առնեմ, անուանը Հանես:

2755

Դու մի հատ քաղկի փունջ ես,
Ճատերի մոտը մունջ ես.
Թաղտվորի խաս բաղչում
Բուսած ալվան թուրինջ ես:

ՏԽ 152

2756

Վերեն ի վար կու գաս, բարակ
ձանով ես,
Հետս չես խորըթեր, վախեմ՝
Քենով ես,
Աղվորին սոյեն ես, այա խռով ես:
ՀԱ 416

2757

Որ մ'աղեկ ես, որ ըմ վատ ես,
Պանաչգլուխ չողի բադ ես.
Սրտիս դարդին մենակ դեղ ես,
Պանչեմ՝ յարե'կ, դու վո՞րտեղ ես:
ՎՍԲ 28

2758

Ա՛յ տղա, եդ ես մետ ես,
Խանչալը մեջքդ նետես.
Դու դիտես՝ տղամա՞րդ ես,
Ծմակի փթուկ փետ ես:

ԱԳ 100. ԲՍ 143

2759

Ջատու յեմ եկե, եկեր եմ քեզ տես,
Եկա, կրտեսնեմ՝ անուշ քներ ես.
Շեն վարդ երեսիդ խանգյալ
արեր ես,

Արի թե սլաքնեմ, վախցա թե
դարթնես:
ՎՍԲ 42

Ջատու յեմ եկեր, իկեր եմ քե տես,

կու գամ, կրտեսնամ՝ անուշ
քներ ես.

Շեկ վարդ իրիսիդ խանկյալ
արեր ես,

Արի թե սլաքնեմ, վախցա թե
դարթնես:

ՊՎ 95

Հմմտ. Լուսնակ, լուսնակ, ո՞ւր
կ'երթաս:

2760

Տղա՛, տղա՛, կալը տես,
Պաղ աղբյուրի (վ. աղբրի) սալը
տես.

Իմ հեր քե(զ) աղջիկ չի տա,
Գնա՛ գլխուդ ճարը տես:

ՀՀ 311. ԺԽ 60

1. Տո՛ տղա, դու կալը տես:
ՆՀԶ 88

1 4. Տղա՛, գնա կալը տես...
... Վախտին գլխիդ ճարը տես:
ԱԴ 167

3 4. Խերս քե աղջիկ չտա,
Գնա գլխիդ ճարը տես:
ՀԺԵ 124

1 2 4. Ա՛յ տղա, գնա կալը,
Սառն աղբուրի սալը...
Գնա տե՛ս գլխիդ գալը:

1 4. Գնա, գնա կալը տես...
... Գնա գլխիդ ճարը տես:
վ. Գնա գլխիդ գալը տես:
ԺԽ 60

1—4. Գնա, գնա կալը տես,
Պաղ աղբրի սալը տես:
ԱԸ 439

Ա՛ տղա, տղա, կալը տես,
Յայուխավդ սարը տես.
Իմ մար քեզ աղջիկ չի տալ,
Վախտեն գլխիդ ճարը տես:
ԱԴ 113

Աղջիկ', գնա կալը տես,
 Պաղ աղբրին սալը տես.
 Պաղ աղբրեն ջուր խմե',
 Արի սրտիս հալը տես:

Այ տղա, գնա կալը տես,
 Սառն աղբյուրի սալը տես.
 Յա՛ր, յա՛ր, յա՛ր, քնել ես,
 յա՛ր, յա՛ր.
 Զոնթիկի հովը քնել ես,
 յա՛ր, յա՛ր:
 ԿԺԵ 32

Գնա՛, գնա կալը տես,
 Պաղ աղբյուրի սալը տես.
 Իմ հեր քեզ աղջիկ չի տա,
 Արի սրտիս հալը տես:
 ԺԽ 60

Այ տղա, քինա կալը տես,
 Ցորտ աղբրի սալը տես.
 Կատոն քոչկա եմ քթալ,
 Ուփեն վեր կալ համը տես:
 ԱԳ 266

2761

Այս, ալ խնձոր, ալ-մալ խնձոր,
 Ան մեկ խնձոր, արե դի տես.
 Տե՛ս, ինչկանդար հիվանդ եմ յես,
 Մեռնեմ կ'երթամ, ափսոս եմ յես.
 ՎԺԵԲ 17

Դու արի՛ յես, դու արի՛ յես,
 Հիվանդ եմ յես, հիվանդ եմ յես.
 Ան խնձոր, արի ձի տես,
 Քո յարն եմ յես, քո ծանն եմ յես:
 ՔՄՎ 35

1—4. Քու յարն եմ յես,
 Քու յարն եմ յես.
 Ան խնձոր, արի գիտ տես:
 ՀԺԵ 73

Քու յարն եմ յես,
 Քու յարն եմ յես.
 Հիվանդ եմ յես,
 Ան խնձոր, արի դիտ տես:
 ՀԺԵ 74

2762

Յես հիվանդ եմ, արի ձի տես,
 Դու քո անխուն աստված սիրես.
 Թե մեռնելու յեմ, դու ձի ասես.
 Թե ապրելու յեմ, դու տեղ մ'ենես:
 ՀԺԵ 47

2763

Գնա դաշտը, կակաչ տես,
 Լավ մտածի քեզ ու քեղ.
 Իմ սիրտս ել նրա նման,
 Աշխատի սեզ չթողնես:
 ՏԽ 251

2764

Աղջիկ', դու շատ խորոտ ես,
 Ափսո՛ս մի քիչ կոլոտ ես.
 Հերդ, մերդ պարտական,
 Ձեռ երկնա, ել եղ ես:

2765

Նոր տնկած բաղի բար ես,
 Ինձի թաղա նուբար ես.
 Սնունդիդ մեռնեմ, ջիվան,
 Աշխարքին բարեբար ես:
 ՏԽ 171. ԲՍ 151

2766

Երեկ խմեր ես, եսոր խումար ես,
 Անդին մարդրիտ հետ ոսկուն շարես,
 Անթել, անառեղ վեր հոգուս կարես:
 ՀԺԵ 45

2767

Շատ ու շատ անուշ յար ես,
 Աշխարքին բարեբար ես.

Քեզ սիրողների համար
Գարնան թաղա նուբար Լսւ
ՏՆ 162

2768

Աղբուր կ'երթաս՝ ջուր բերես,
ինձ քու քելքով դու կ'երես.
Բաղ ու բաղչում ուսան Լս,
ինձ քո խելքով դու գերես:

1. Դաշտ դուս կըզաս՝ ջուր
բերես:

2769

Մեծ կալը երես-երես,
Փուղբադչի, աստված սիրես,
Բաշ-Շորագյալ Լրթալիս՝
Իմ յարը հետդ բերես:

ԱՆ 201

2 3. Բազրկյան, աստված
սիրես,

Բաշ-Շորագյալ դնալիս:
ՌՄ 132. ՏՆ 228

Կալն ելավ երկու երես,
Բազրկյան, աստված սիրես,
Թե վոր Լրթաս Շորակյալ,
Ղարիբս հետդ բերես:

3 4. Բաշ-Շորագյալ դնալուս՝
Աղբուրս հետդ բերես:

3 4. Վարունգ վոր ինքդ Լրթաս,
Սիրածս հետդ բերես:

Ջուրն ելավ երես-երես,
Բազրկան, աստված սիրես,
Յեփ որ դառնաս Շերակալ,
Սոնայիս հետդ բերես:

ԱԳ 99

3 4. Դեմ Շորագյալ դնալուս՝
Իմ յարս հետդ բերես:

ԱԳ 167

3 4. Յերբ դնաս Շորագյալ,
Ղարիբ յարս հետ բերես:
ԱԶ 375

Գետ ա գնում երես-երես,
Խոջա, աստված կըսիրես,
Ինձ մի հեռու յար ունիմ,
Խեր խարարը դու բերես:

ԱԶ 373

3. Հեռու տեղ մին յար ունիմ:
ԱԶ 378

Ջուրն ելավ երես-երես,
Բազրկյան, աստված սիրես,
Ինչ որ կ'երթաս երկվան,
Իմ յարին հետդ բերես:

ԱՖ 339

1 3 4. Մեծ պասը Լրես-երես...
Վոտքդ կ'ընկնի քաղաքը,
Ջանանս հետդ բերես:

ԱԶ 386

1 3 4. Ջուրն եկավ Լրես երես...
Վոր Լրթաս Ղարիբ քաղաք,
Իմ յարը հետդ բերես:

ՀԺԵ 111

2770

Մենձ պասը երես-երես,
Ծառլարդար, աստված սիրես,
Վոտքդ կ'ընկնի մենձ զատիկ,
Համբարձում հետդ բերես:

ԱԶ 387

2771

Մեր տուն ձեր տուն երես-երես,
Աղբսպարեմ՝ հայլիս բերես.
Արարիչ աստվածդ սիրես,
Ջուլոյիս աշուն հավիրես:

ՔՀ 177

Աղբաղբեր՝ խալի բերես,
Թե չբերես, ձի չվեյելես.
Յանար, յանար, վազիլեր,
Զուլո, վազիլեր.
Գյո տանողի տունն ավիրեր,
Շեկ ծամեր տախտն կ'ավիրեր:
ՀԺԵ 55

2772

Ջուրն եկա՛վ Երես-երես,
Տղա, աստվածդ սիրես,
Թե վոր ինձի մոռանաս,
Կանաչ արևիդ վոչ վելես:

2773

Ա՛յ տղա, դու սեվերես,
Հաղար թումանի տեր ես.
Իմ մեր քեզ աղջիկ չի տա,
Վախտով գլխիդ ճարը տես:

Մեր դոսդն ի քնե, չաղ թալե
կարմիր Երես, տես՝ «Գիշեր խալդա»,
դուս Ելա» չաբի մեջ:

2774

Երե՛ս, Երե՛ս, կարմիր Երես,
Մաղդ Երեսդ իվար կր բերես.
Ինձի թողուս, մեկր սիրես,
Երթաս դատաստանին սեվերես:

ԲՆԱ 671

Տես՝ Եկար, անցար վերեվըս:

2775

Շարաֆուն, դուն փուշով աղջիկ,
բոլոր Երես.
Կրկանչեմ՝ ուր ես, ուր ես,
դուն մոլորեր ես.
Յես ծարավ, դու ջուր ես,
դուն փուշով աղջիկ:
ԿԺԵ 33

Շարաֆով, թուխ փուշով աղջիկ,
Դու բոլոր Երես.
Յես ու դու ջուխտ կը քելենք,
Դու մոլորեր ես:
(Կրկնակ)

ԱԸ 444. ԺԽ 81

Շարաֆով, թուխ փուշով աղջիկ,
Դուն բոլոր Երես.
Ջեմ գինա՝ ուստի՛ կու գաս,
Դուն մոլորեր ես:
ՏԽ 142

2776

Կեսար աղա՛, արեվդ սիրես
(վ. սիրեմ),
Եսոր երթաս հյուաններ բերես,
Վոր քո լաւուն որոսց չինես,
Մեջը դնես, որորս ասես:
ՀՄԽԲ 55

1. Մխաիւր աղա՛, արեվդ սիրես:
ՎՍԲ 31

2777

Ա՛յ տղա, հուր ես, մուր ես,
Յես ծարավ եմ, դու ջուր ես.
Ես համբարձման գիշերը
Յես ման կըղամ դու ո՞ւր ես:

Ա՛յ տղա, դու հուր ես, մուր ես, ...
Յես ծարավ եմ, դու ջուր ես.
Մուղարլամ թառլամ չոր ես,
Համբարձում գիշերն ո՞ւր ես:
ՔՀ 161. ՌՄ 121.
ԲՄ 123

1. Աղջիկ՛, դու հուր ես,
մուր ես:
ՏԽ 172

3 4. Մախմուրե բանված չոր ես.
Համբարձվա գիշերն ո՞ւր ես,
ԱԴ 167

Աղջիկ՝ դու հուր ես, մուր ես,
 Յես ծարալ եմ, դու ջուր ես.
 Ես համբարձման դիչերը
 Քեզ ման կը դամ, դու ո՞ւր ես:
 ՀՄԽԲ 42

2778

Ա՛յ տղա, հուր ես, մուր ես,
 Յես ծարալ եմ, դու ջուր ես.
 Արի դնանք, ուխտ անենք,
 Մեր դուշմանին խաղք անենք:
 ԱԴ 169. ՌՄ 114

2779

Ա՛յ աղջիկ, հուր ես, մուր ես,
 Յես ծարալ եմ, դու ջուր ես.
 Աղջիկ՝, յես վոր չիմիմ,
 Դու դարբեդար կը կորես:
 ՌՄ 102

4. Դու դարբեդար կը լինես:
 ԱԴ 166

2780

Յես աղբուր եմ, դու ջուր ես,
 Դառնամ դիմի, դու՞ ել խմեա,
 Վախնամ՝ յսես, օուրս, իսես:
 ՀԺԵ 46

1—3. Յես աղբուր եմ,
 դու ջուր ես,
 Յես զըղզըղամ, դու խմես:
 ԱԺԹ 105

Աղջիկ Սալամ դու հուր ես,
 Յես աղբուր եմ, դու ջուր ես, և լն.
 Տես՝ «Արիք երթանք մանդրկի»
 չարքի մեջ:

2781

Կաթնաղբրի ջրից ես,
 Մենձ բաղի խնձորից ես.
 Բաղումը ալվան բացված
 Խորոտ—մորոտ ծաղկից ես:
 ՏՆ 204

2782

Մարս, մանա մանածըս,
 Դնա քաղա ցանածըս.
 Պապս հարսնիք ա բռնեի,
 Չեմ ճանչնար նշանածըս:
 ԲՆԴ 519

2783

Չայիր—չիման ե տեղըս,
 Սաղ ընի ջուխտ աղբերըս,
 Նամարդը թեկուղ մեռնի,
 Յես նրան չեմ տա սերըս:
 ՏՆ 101

2784

Անումըս, հա՛ անումըս,
 Ես ի՞նչ դարդ ա ջանումըս.
 Յես մեռնելու դարդը չեմ,
 Կը մնա մաղբուն անումըս:
 2—3. Ես ի՞նչ դարդեր ա

ջանումըս,
 Յես իմ մեռնելի դարդը
 քաջում չեմ:
 ԱԴ 114

2785

Դինումըս, ըմանումըս,
 Շհարին մեղանում ես.
 Աստուծ, ախարք կը սիրես,
 Սիրածդ խը՞ մուռանում ըս:
 ԱԺԷ 45

2786

Դինումըս, իմանումըս,
 Խիս դարդ կա ջանումըս.
 Ճեւլի քյընի, կանոխ յեկ,
 Սիրալ ըս, խը՞ մոռանում ըս:
 ԱԺԷ 45

2787

Ի՞նչ եմ անում անումըս,
 Խիլա դարդ կա ջանումըս.
 Յես կըմեռնիմ ջահիլ--ջիվան,
 Կը մնա ի՞նչ անումըս:

ԱԺԸ 29

2788

Յանումըս, յանումըս,
 Խնեցին ա թանումըս,
 Ին տղան որախ յեկը,
 մալիւլ քընեց,

Դաղը մնաց ջանումըս:

ԱԺԹ 85

2. Ճիւր կըխմեմ ջամումըս:

ԱԺԹ 86

2789

Սիրել եմ սիրեկանըս,
 Սիրել մնացել տանըս.
 Ահ արա, յերկյուղ արա,
 Մի՛ երի ջիվան ջանըս:

ՀՄԽԲ 13

2790

Նորատնկի յա ջանըս,
 Նոր բարտի յա ջանըս.
 Մի անգետի ձեռ ընկա,
 Բարաթափ ելավ ջանըս:

ՀԺԵ 110

2791

Սեվացավ որըս, արեւըս,
 Քեզ չհասավ շատ բարեւըս.
 Մուրազս կիսկատար մնաց,
 Իմ թառլանս ձեռնես գնաց:

ՏՆ 159

2792

Եկար, անցար վերեւըս,
 Տվի՛ չառիր բարեւըս.
 Իս թողուս, մեկը սիրես,
 Երթաս դատաստանին սեվերես:

ԲՆԱ 776

Տես՝ Երես, Երես, կարմիր երես:

2793

Չորացավ կանանչ տերեւըս,
 Խաւարավ որըս, արեւըս.
 Յես շատ անբախտ աղջիկ եյի,
 Քեզ չհասավ շատ բարեւըս:

ՏՆ 238

2794

Ա՛յ, հեվա, հեվա սիրտըս,
 Ճնճղկան թեւ ա սիրտըս.
 Քան պուտը կարմիր չկա,
 Բաց անեմ՝ սեւ ա սիրտըս:

ՀՄԽԱ 26

2 3. Միրանի թեւ ա սիրտըս.

Ա՛խ, ի՞նչ ասեմ քեզ, նանի:

ԱԸ 141

Ա՛յ հեվա, հեվա թեւքըս,
 Միրանի մով ա թեւքըս.
 Քաց տուր կարմիր կա վեչ,
 Հի՞ւնչ կ'անեմ, սեւ ա սիրտըս:

ԱԶ 377

Հեւ կ'անիմ, հընվա հընվա,
 Հընվա ծիրանիւ թեւ (վ. չեւ) ա.
 Կանց տուր կա վուչ կարմիր,
 Վընը պենամ՝ սըբրտս սեւ ա:

ԱԺԱ 29

Յավում ա, Յեվա, սիրտըս,
 Ճնճղկան թեւ ա սիրտըս.
 Վարդիցը կարմիր չկա,
 Բաց արա՛ սեւ ա սիրտըս:

2795

Յարա-յարա սիրտըս,
 Տանիցս ավարա սիրտըս,
 Ճաքել չեմ, պատասխել չեմ,
 Քանց քարա պինդ ա սիրտըս:

ԱԴ 115

2796

Այվան կը տաշա յարըս,
 Խալամ կըքաշա յարըս.
 Քու Ֆիդան րոյին մեռնեմ,
 Տան դայըր քաշա յարըս:

ՀԺԵ 110

Եդ նալը տաշող յարըս,
Ղալամով քաշող յարըս,
Մեռնիմ եդ Փիղան բոյին,
Տան հագսր քաշող յարըս:

2797

Թեւլի, Թեւլի յարըս,
Սալդաթ չեւնի յարըս,
Բարխուդար եւնի յարըս,
Յի՛ կուղա կ'եւնի յարըս:
(Կրկնակ)

ՀԺԵ 116

2798

Ամա'ն, նաղանի յարըս,
Գյուլում սազանի յարըս,
Տարան, տարան իմ յարըս,
Մամեր չարան իմ յարըս:
(Կրկնակ)

ԿԺԵ 23

2799

Իմ սրտով սիրած յարըս,
Ջանից բեղաբած յարըս:
(Կրկնակ)

ՏՆ 181

2800

Ենեկո յարըս,
Սենեկո յարըս,
Ո՛ւր ես եթալի,
Ֆայտնչի յարըս:
(Կրկնակ)

ԿԺԵ 23

2801

Սիրել եմ, առնում եմ սիրատերըս,
Առնում եմ, չի տալիս անսիրտ
մերըս:
(Կրկնակ)

ՀՄՆԲ 13

2802

Բուք ու դուման ա ձորերըս,
Սեմ ա դառել իմ որերըս:

Ափսոս ինձ պես կտրիճ տղեն,
Բողչին մնաց շորերըս:

ՀՄՆԱ 49

2803

Գիշեր ցորեկ հիչ չես ելլար
մտացըս,
Գլուխս բարձ դնեմ՝ կուգաս
դիմացըս,
Աղու ըրիր ըմմեն որվան կերած
խմածըս,
Կուլամ, ողորմած տեր, աս ընտո՞ր
բան ե,
Պարտեկանն ալ եկեր՝ տնեն կրհանն:
ԲՆԲ 680

Գիշեր ցորեկ հիչ չես ելլեր մտացըս,
Գլուխս բարձ դնեմ՝ կուգաս երածըս,
Հերամ ըրիր կերած հացըս,
խմածըս,
Սճեպ որ տի ըլլա՞ առնեմ
մուրատըս:
ԲՆԱ 334

2804

Թութին ծառը բոյոքըս,
Թութ չկերա փորոքըս,
Առ ու նամուս, սուռնդ ավրի՛,
Յար չտեսա սրտոքըս:
ԲՆԳ 634

2805

Մուրաղատուր սուրը Սարգիս,
Դու հասնիս մեր երկուսիս,
Ջիվան ջաններս պահես,
Դու՛նիսն աչքը հանես:
ՌՄ 100

3. Մեր ջահիլ ջանը պահես:

2806

Ա՛յ տղա, անուռդ Սարգիս,
Արի նստենք ես կարգիս,
Յես, դու մի բաղում պիտենք,
Ես չիւարի, դու նարգիլ:

1 3. Այ տղա, անունդ ա
Սարգիս...

2811

Յես ու դու բաղում պիտիմք:
ՔՀ 164

Յերկնքից ձեն ա գալիս,
Գետնիցը ծախ են տալիս.

1 3 4. Այ տղա, անունդ ե
Սարգիս...

Մեյդան արեք, առաջ դա,
Յետ մի՛ դարձնեք բալիս:

ՏՖ 189

Յես ու դուն մե բաղումն ըլինք.

Յես չինար ու դուն նարգիզ:

ԹՄԿ 59

2812

Աղջի, անունդ ելիս,

Արի նստիւր իմ կողքիս.

Յես, դու մի բաղում պիտենք,

Յես չինարի, դու նարգիզ:

ԱԴ 170

2813

2. Խնձորով զանիւր կողքիս:

2807

Աշտարակ ձուն ա գալիս,
Մեր ժամը փուլ ա գալիս.

Մե բեմուրազ յար ունիմ,

Հարբում ա, տուն ա գալիս:

ԲՄ 125

Պառավ, հլա հող ես,

Պառավ, դրողին մոտ ես.

Դժոխքի մէջ դու մաշիս,

Բռնես փեշեն ու քաշիս:

ԱԵ 195

2814

2808

Արաղից ջուր ա գալիս,

Ձգիտեմ ուր ա գալիս.

Մի՛ լար, սիրուն սիրեկան,

Բաժանման լուր ա գալիս:

ԹՄ 124

Ե՛վար բը Ե՛վար, արեւին եր դարդիս,

Աղջի՛, քու պապուս դռներ չբացվի,

Իմ ումուտն ու քում աստվածն

եր մացի:

ՀԺԵ 91

2809

Ես առուն ջուր ե գալիս,

Տես՝ Ես առուն ջուր ե գնում:

2815

Ծաղիկն առնեմ, դամ երդիս,

Աղջի՛, քնեդ ի դարթիս.

Ծաղկով զարկեմ քու թշին,

Գլուխդ կապեմ ալ փուշին:

ՏՖ 201

2810

Բաղի միջին ման ես գալիս,

Կաքավի շորոր ես տալիս.

Երանի՛ հետդ խոսողին,

Քաղցր խոսքերդ լսողին:

ՏՖ 159

Առնեմ զտամբուրեն, ելնամ քու

մամուս երդիս,

Ձիմ կաքվուս անուշ ձենն ի լսիս.

Յար, անուշ քնեդ ի դարթիս,

Վա՛յ լն, վա՛յ լն, վա՛յ լն:

ԹՄ 58

2816

Ժամի դռնից դուրս ես գալիս,

Լույս երեսդ ցույց չես տալիս,

Իմ սրտով սիրած յարբս:

ՏՖ 181

2817

Յես մի ղուշ եմ ես հալիս,
Մեծ տանը ձենս տալիս.
Մին ցուրտ ցուրտ աղբուր պիտե՛ր,
Են յարը վրեն գալիս:

ԱԶ 379

Յես մին աղբուր եմ իալիս,
Ճղուպրունը տակեն յալիս.
Յես մի ցուրտ ախալիւր բեղի
Իմ յարն դիբի ինձ կյալիս:
ԱԺԹ 86

[... Ընկուզենու տակին լալիս,
Յես մի ցուրտ աղբուր պիտի,
Իմ յարը դեպի ինձ գալիս:]

2818

Դե՛, հերիք ե քաշես չալիս,
Խոսք չեմ իսա՝ մաշիս, հալվիս.
Կ'երթամ, պապուս ի կ'ըսեմ,
Հերիք ե յետիս առջիս:
ՀՀ 323 հտ.

2819

Քաջուղը թափ ես տալիս,
Ձեռներդ ծափ ես տալիս.
Եսոր եզուց բցելով՝
Ամեն ուր խար ես տալիս:
ՊՍՎ 106. ՏԽ 180

123. Ձեռներդ ծափ ես տալիս,
Քյանքյուղը թափ ես տալիս,
Եսոր եզուց ես բցել:
ԹՄ 128

2820

Արեվ ես ու լույս չես տալիս,
Ամպի տակից դուրս չես գալիս,
Մի մտիկ տուր իմ խեղճ հալիս:
ՏԽ 224

2821

Աղջիկ', աղջիկ', ի՞նչ բլիս,
Կատուներին պոչ բլիս,

Աղամանի թաս բլիս,
Փաշկա հորս հարս բլիս:
ԱԳ 99. ԲՍ 145

1 2. Աղջիկ' աղջիկ', ի՞նչ բլենս,
Կատուներին պի՛նչ բլենս:

2822

Բարով իգաս, կուլան ամիս,
Առնեմ զհարսնին, ելլամ տանիս,
Որ խորտիկ՝ վերկիմ ջանիս:
ԲՆԱ 313

2823

Ամպն եր երկինք, հովն անուշ,
Սիրականիս քունն անուշ:
Տարին տասներկու ամիս,
Թոռմավ խնձորն ի գոտիս.
Խնձորի կես կծուկ եր,
Չորս քյոչեն արծթուկ եր.
Ճանեմ իտամ ոսկերիչ,
Շինե մատնիք, ապրջան,
Տամ յարոջ, իր քրոջ:
ԲՆԱ 739

Տես՝ «Ամպն եր երկինք, հովն անուշ»
սկսվածքը:

2824

Տարին տասներկու ամիս
Խնձորն ե թոռմի գոտիս.
Քյաշկա բալուլ մեռնեյի,
Յա՛ր, քո մտքեն չելնեյի:
ԱԼ 138

2825

Տարին տասներկու ամիս,
Թոռմավ խնձորն ի գոտիս.
Խնձորի կես խածուկ եր,
Չորս բուր արծթուկ եր.
Ճամպենք յարոջ՝ դե՛ արի:
ՔՀ 184

Տարին տասվերկու ամիս,
 Խնձոր թոռներ ա գոտիս.
 Խնձորի կես խածուկ եր,
 Չորս գոչեն արծթուկ եր.
 Պասյս եկավ, չոփի,
 Մամս եկավ, չոփի,
 Այրերս եկավ, խաբեցի.
 Յարս եկավ, բաշխեցի:

ՀԺԵ 80 հտ.

Կաղղվանու ձորեն եմ,
 Մեծ բաղի խնձորեն եմ.
 Խնձոր թալեմ, արի տար:
 Խնձորի կես խածուկ եր,
 Չորս գոչեն արծթուկ եր,
 Ճարս՝ գոտին դրուկ եր:
 ՀԺԵ 139

Տես՝ Խնձոր ունիմ, կծած ա:
 Խնձոր կիսից կծած եր:
 Նախրազենեն ուռի ծառ:
 Կաղղվընու ձորեն եմ:

2826

Տարին տասվերկու ամիս
 Քո սիրուն զնջիլն իմ վիզ.
 Քյաշկե տարին մեկ որ ըլներ,
 Խինդ որ ամիս գիշեր ըլներ:
 ՀԺԵ 87

Տես՝ Գո նոր եկավ մուկն իրիկուն:

2827

Կայներ ես, կաթ կըլմանիս,
 Բացվել ես, վարդ կըլմանիս.
 Հայլին առ, երեսդ աչե',
 Աշխըքին դարդ կըլմանիս:
 ԱԳ 102

4. Աշխըքին դարդ կըլմանիս:
 4. Չոլի ջեյրան կըլմանիս:
 4. Ալամին խաղք կըլմանիս:
 ԱԳ 95

Կայներ ես, կաթ կըլմանիս,
 Բացվել ես, վարդ կըլմանիս.
 Ելուցը խաբար արա,
 Դու ինձի յադ կըլմանիս:
 ԱԳ 95

Կայներ ես, մարդ կըլմանիս,
 Բացվել ես վարդ կըլմանիս.
 Հայլին առ, երեսդ աչե',
 Ելումի խաղք կըլմանիս:

Կայներ ես մարդ կըլմանիս,
 Քեկես կը, վարդ կըլմանիս.
 Ծոցդ պառկողի երեսը
 Շինած կամար կըլմանիս:

2828

Աղեկ ես, աղեկ ես, մարդը
 կըլմանիս,
 Գարնան ծընրած մաքուն գառը
 կըլմանիս,
 Նոր հասած բաղչային ծառը
 կըլմանիս,
 Ծովուն միջու անդին-գարը
 կըլմանիս:
 ՀՀ 329

2829

Կայնել իր մառնի տանիս,
 Ջերիդ եր փակ ու բալնիս.
 Շուտ երթամ, չո'ւտ, Հոռոմ ջան,
 Քու դարդեն երթամ թիֆլիս:

2830

Տնեն ելար, կայնար տանիս,
 Քեզ տեսնելու մաշավ իմ միտ-
 Բոյդ նման ի գարնան կամիչ,
 Ասի՜ կտրեմ, չեւա կիմիչ:

ԺՊ 93

3. Բաժդ նման ի գարնան կամիչ,
ՎՍԲ 43

1—4. Տնեն ելար, կայնար տանիս,
Բաժդ նման եր գարնան կամիչ.

Արի՛ կտրեմ, չեղա կիմիչ:
ՊՎ 96

Իմ յար, իլե, կայնե տանիս,
Մեջբող բարակ, ադի կամիչ,
Ծոցդ եր եդի, ծծերդ յեմիչ.
Ասի՛ կըթողեմ, չեղա գիմիչ:
ՀԺԵ 146

Տես՝ Բաժն ի (ն)ման գյուլու կամիչ:

2831

Անծեղ թռավ ձեր տանիս,
Դու աղունիկ (վ. եղունիկ) կու
մանիս.

Ինչ որ քեզի գավալ կա՛
Թող իգա ջահել ջանիս:

ՏՆ 202

2832

Աղրեվ կու գա վրանիս,
Քաբար ըրեք իմ յարիս,
Ձաղը՛ր գարնա վրանիս, —
Որ չթրջի վրանիս:

ԲՆԳ 519

Աղղեվ կու գա վրանիս,
Գացեք, ըսեք իմ յարիս,
Կարմիր չուխան առնե գա,
Ձաղը՛ր լարե վրանիս:

ԲՆԳ 677

2833

Հարայ-Հարայ՝ Հըրենեն,
Հըսկըհանաժ կիրենեն.
Ջահդ արա, ջառաճ բեր,
Դոնմիչ ա ըլալ յարանեն:

ԱԿ 112

[Հարայ-Հարայ՝ Հայրայնիս,
Հասկահանաժ գարինիս.
Ջանք արա, բժիկ բեր,
Ուռել, թարախակալել և վերքերնիս:]

Հարայ՝, Հարայ՝ կյուրենեն,
Հըսկըհանալ ա կյըրենեն.
Քաբար ըրեք իմ նանուն,
Դեռմիչ ա ըլալ յըրենեն:

ԱԺԸ 28

[Հարայ-Հարայ՝ վատ ցորնի
արտերս,

Հասկահանել և գարիներս.
Քաբար արեք իմ նանին,
Թարախակել և վերքերս:]

Հարայ՝ Հըրենեն,
Հըսկըհանալ ա կյըրենեն.
Ջահտ ըրեք, ջառոտ պերեք,
Դեռմիչ ա ըլալ յըրենեն:

ԱԺԸ 28

Հարայ՝ Հարայ՝ Հըրենեն,
Հըսկըհանաժ ա կյուրենեն.
Ծոչ տամ չըմալ կռանամ,
Դիրի վաթանս երկննամ:

ԱԺԸ 28

2834

Տո՛ յար ջան, սրտի սիրեկան ըլնիս,
Փափար ջան, աչքի գիրեկան ըլնիս:
ԿԺԵ 44

2835

Արագի ջրեն անցնիս,
Նխշուն մուրաղիդ հասնիս.
Քոսք ըմ ըսի, չերեցիր,
Անեծքով տուն չհասնիս:
ՀԺԵ 118

Ծոցդ բաղչա բար չունիս,
Տես՝ Արի, դիլբար, բազար մենենք:

2836

Լավ արջիկ ես, քուր չունիս,
Հագիդ կուրտուչկա չունիս.

Գնա կորի՛, սեվերես,

Երեսիդ արուռ չունիս:

ԱԳ 101. ԲՄ 140

123. Աղջի դյուզալ, յար ունիս,
Հագիդ կուրտուչկա ունիս.

Հեռու դնա ինձրնից:

ԱԴ 176

2837

Հերիք ինձնեն հեռու վառիս,

Բլբուլ դառի՛, արի՛ ծառիս.

Յես քեզ համար վարդ մանիչակ,
Դու ինձ համար դառ ու չիչակ:

ՏԽ 217

2838

Ասիս ու Մասիս,

Գոհար զրկեց գիս,

Ետևվ Սեվ սարուն,

Դիման ճրադնուն,

Առջև սասողնուն,

Իմ որն եր քումուն

[= քուկինդ]:

ԲՆԳ 122

2839

Դուն աղջիկ, վո՞վ իս, վո՞վ իս,

Գլորի արի քովիս (= քովրս).

Պաղ մը տուր, հինամ՝ վո՞վ իս:

ԲՆԲ 642

2840

Շալե (չայր) դուլսիկ կ'ոլորտիս,

Հիայտիս կ'անցնի սիրտիս (սիրտս),

Ակար Լսի չրսիրես,

Աճևր ի՞նչ մե՛կնա հալիս (հալս):

ՀՀ 323

2841

Ա՛յ տղա, հեր իս, մեր իս,

Ո՞ւր եկար կես դիչերիս.

Ծոցումս քեզ տեղ չկա,

Գլուխդ դիր կուներիս:

1. Ա՛յ տղա, դու հե՞ր իս, մե՞ր իս:

ՔՀ 178

123. Ա՛յ տղա, դու հերիս-մերիս,

Ո՞ւր եկար դու կես դիչերիս:

Տեղումս քեզ տեղ չկա:

ՔՀ 162. ՏԽ 225

1 3 4. Ա տղա, դուն ել (վ. հե՞ր)

իս, մեկ (վ. մե՞ր) իս,...

Տեղումս քեզ տեղ չկա.

Գլուխդ դի՛ կուներիս:

ԲՄԿ 59

2 3. Տուն եկար կես դիչերիս.

Ծոցումս քեզ տեղ կա վոչ:

2842

Ոսկե մատնիք մատներիս,

Շողքըն ընկավ Լրեսիս.

Աբլոր չուտով մի՛ կանչի,

Անքուն կ'անես իմ յարիս:

ՀՄԽԱ 14

Յես աղբուր իմ, դու ջուր իս,

Տես՝ Յես աղբուր եմ, դու ջուր ես:

2843

Շեկ տղա, ափսոս ես, ափսոս,

Ջանս քեզ մատաղ, ափսոս.

Թառլան ջան, ափսոս ես, ափսոս,

Ջիվան ջան, քեզ մատաղ, ափսոս:

(Կրկնակ)

ՌՄ 129

Շեկ տղա, ափսոս ես, ափսոս,

Ջանս քեզ մատաղ, ափսոս:

(Կրկնակ)

ՏԽ 245

Քեզի կ'ասեն ոեսի հարս,
Տես՝ Դու ո'ւստ կուգաս, դու
նլաթա:

2844

Եմար ելե, կ'երթա ի Ղարս,
Դիրար ելե, կ'երթա ի Ղարս,
Գլուխ դարկե փուսկուլ ֆաս,
Պազ ըմ կ'ուզեմ, երկու տաս:
ՀԺԵ 99

2845

Ողա ասի խաղերից դուս,
Ճրագ բերեք յարիս լուս:
Ճրագ արեք, լուս արեք,
Գյաղա-գյուղեք դուս արեք:

2846

Լուսնակն ելե լուսե լուս,
Աղբեր քրոջ կանչեց դուս:
Աղբեր պետք ա քուր շահե,
Քրոջ դարդեր յետ պահե:

ԱԳ 94

2847

Լուսնակն եկավ լուսե լուս,
Կանչեք՝ Մայրամ թող դա դուս:
Աստված կորցցիր եր զիւր աչքի
երկու լուս,
Ես ի'նչ բեյթ եր՝ եխան դուս:
Մայրամ պպիր եր վեր պաղին,
Ավալ աքուց եգար,
Վզնուց թափեց մեջ մաղին:
ԾՎ 64

Սկզբից կա՝ Մայրամ նստեր
նըխչ կ'անե (կ'անի):

Արեվն առե լուսե լուս,
Կանչեք՝ Մայրամ թող դա դուս:

Ես ի'նչ խոսք եր՝ իխան դուս,
Աստված առներ աղիզ լուս:
ՎԺԵԲ 16

(Մայրամի յերգ և, չորս տուն):
Տես նաև ՔՄՎ 27):

Լուսնակն ելավ լուսե լուս,
Աստված ուներ դքու աչից լուս,
Ձհաներ զՄայրամ ընկցեր դուրս:
ԲՆԳ 471

Լուսնակն ելեր լուսե լուս,
Կանչեք Մայրոն՝ թող դա դուս:
ՀՀ 312

Լուսնակ ելավ լուսե լուս,
Ունչեք՝ Ատոյն հանեք դուս:
Թափի ընդրա ճուխտակ լուս,
Ոսկու մ'աստվ չիտեր զիս ի դուս:
ՀԺԵ 79

2848

Նոր ե բացվել բարի լուս,
Մեկտեղ կ'երթանք դարիդուս:

Բորիկ մի քելե, փուչ և,
Մի'րունիկ, պաղդ անուչ և:
ՀՄՈԱ 42

Արեգակը դուս գալուս
Տես՝ Ես ձորն իվեր ձներակ:

2849

Բարա'ջողում, բարի լուս,
Եարիս ճամբեն մահլից դուս:
Բոխի քաղեմ, մանդր ա,
Եարի անուն ծանդր ա:

2850

Առավոտյան բարի լուս,
Աստված պահէր մեր երկուս.
Ծիւծիւ կանաչ կանընանք,
Թող դուս գա թշնամու լուս.
ՎՍԲ 30

Առավոտուն բարի լուս,
Աստված պահէ ամենուս.
Թող դուս գա թշնամուս (լուս):
Լուրիկ, բարեամ լուրիկ, ե այլն,
ԿԺԵ 34

2851

Հավեն սարին հարի լուս,
Աստված կանչեմ մինչի լուս.
Դուշմանի վորդին մեռնի,
Մի անունս արավ երկուս:
ԱԵ 204

2852

Ամպեր թոփ եղան վեր գլխուս,
Սեւ ձուն բերին իմ արեւուս,
Յարս լաց եղավ չուրի լուս:
(Զինվորի)

ՏՆ 216

2853

Սարին նստեց թանձր փուս,
Արի գնանք դարըդուս.
Յարաք են որը կը դա՞,
Վոր մեղ խոսան աչքալուս:
ՏՆ 189

2854

Սարերն եր ձուն ու բուբ,
մարմանդն եր թաթավ,
Իմ յարը լման եր սարերու կաթավ.
Դիմացան բաղչենին բար եղան ինձի,
Հեռաստան կաթվրնին յար չեղան
ինձի,

Խոտ. 51

2855

Հավը թռավ, թառն ելավ,
Իմ բանս դավով ելավ.
Մեռնի սարաբի բալեն,
Յարո՞, դուշմնի սրտովն ելավ:

3 4. Սարաբի վորդին մեռնե՞ր,
Դուշմանի սրտով ելավ:

ԱԼ 136

234. Իմ բանը կովով ելավ,
Սարաբ, քու վորդիդ մեռնի,
Դուշմանի սրտով ելավ:

ԱԴ 163

234. Մեր բանը միշտ սառն ելավ.
Մեռնի սարաբի վորդին.
Դուշմանի սրտովն ելավ:

ՏՆ 214

234. Մեր բանը շատ դառն ելավ.
Սարաբի վորդին մեռնի,
Իմ թշնամու բառն ելավ:

234. Մեր բանը դավովն ելավ.
Սարաբի վորդին մեռնի,
Դուշմանի սրտովն ելավ:

ԲՄ 136. ԲՍ 128

Հավը թառն ելավ,
Իմ բանը խալխով ընկավ.
Սարաբ, քու բալեն մեռնի,
Ո՞ր իմ բանը կովով ելավ:
ԱԶ 381

Արեւ թովողով ելավ,
Մեր բանը կովով ելավ.
Թշնամու վորդին մեռնի,
Իրա չար սրտով ելավ:

ՀՄՆԱ 15

234. Իմ նանի կովով ելավ.
Սարաբին աչքը դուրս դա,
Դուշմանի սրտով ելավ:

ԱԴ 115

2 3 4. Իմ բանս կովով ելավ.
Սարաբի վորդին մեռնե՞ր,
Դուշմանի սրտով ելավ:

2856

Հավը թռավ, թառն ելավ,
 Իմ ձեռը բան ըմ չեկավ.
 Եդ դուռը դնելու չեր,
 Եդ նուռը ուտելու չեր:
 ՀԺԵ 117

2857

Մուկն ընկավ, բեկախտ ելավ,
 Իմ սիրածը թախտ ելավ.
 Ես իմ խավար բախտիցը
 Սիրածըս անբախտ ելավ:

2858

Սլույն քամին, քամին եկավ,
 Ծովիցը գյամին եկավ,
 Ղուրբաթ դնացած յարըս
 Ես դովրին, դամին եկավ:
 ՏՆ 173

2859

Դեղը ոչխորին եկավ,
 Ջարկեց գեր դառին տարավ.
 Հայի տղեն ի՞նչըղ չլա,
 Յարը դուշմանը տարավ:
 ԱԶ 385

2860

Սարի գլխին ձուն եկավ,
 Շեկլիկ յարս տուն եկավ.
 Դեռ մուրազիս չհասած՝
 Վրես խորունկ քուն եկավ:
 ՀՄՆԱ 39. ՏՆ 249

2861

Սիրուն յարս եկավ,
 Անուշ ջանս եկավ.
 Դե՛ փախե՛ք, եկավ,
 Չալախանս եկավ:
 (Կրկնակ)
 ՏՆ 247

2862

Դիչեր ասին՝ քո յար եկավ,
 Ցերեկ ասին՝ քո յար եկավ.
 Եկավ, եկավ,— մեր տուն չեկավ,
 Դիչեր չուր լուս ձիկ քուն չեկավ:
 ՀԺԵ 46

Գեղով լսեցին՝ քո յար իրի,
 Թաղով լսեցին՝ քո յար իրի.
 Ուաղար իրի,— մեր տուն չիրի,
 Գյարնան գիչեր ձի քուն չիրի:
 ՀԺԵ 58

Գեղով լսին՝ քու յար իրի,
 Թաղով լսին՝ քու յար իրի.
 Ուաղար իրի,— լա մեր տուն չիրի,
 Գյարնան գիչեր զի քուն չիրի:
 ԾՎ 37

Հմատ. Աշխար ասեն քո յար
 ծուռ եր:

2862

Որը մթնեց, մուկն ընկավ,
 Երկսիս մեջ փուտն ընկավ.
 Քեղ տեսա, խելքս դնաց,
 Անջախ սիրող գուկն ընկավ:
 ՏՆ 259

2863

Ա՛յ հովն ընկավ, հովն ընկավ,
 Զուխտ ըմ մարալ ծովն ընկավ:
 ՀԺԵ 117

2. Մարալ յարս ծովն ընկավ:
 ՏՆ 151

Հա՛ Տվե՛ք, տվե՛ք, հովն ընկավ,
 Զուխտակ մարալ ծովն ընկավ:

2866

Ջուխտակ սարեր հովն ընկավ,
Ջուխտակ ջեյրան ծովն ընկավ:

Որ չթոնա գիտա պար,
Ոտներ կոտրի, քիսնա քար:

ԱԶ 73

Երկնուց մատնի մը իջավ,
Եկավ մատու խճեցավ.
Յես գիտեյի՝ ակը խամ եր,
Բախտես զոհար բացվեցավ:

ՀՀ 345

Հով, հով, հովն ընկավ,
Ջուխտակ մարալ (վ. չամամ)
ծովն ընկավ:

ԿԺԵ 3. ԿԺԵ 12

Երկնուց մատնի 'մ իջավ,
Մատին վրա խաչվեցավ.
Յես իմ յարը քյամ գիտեյի,
Ջավահիր քար բացվեցավ:

ԱԳ 93. ԲՄ 146

2864

Արեւ թռավ, հովն ընկավ,
Նա մեր մտավ, ծովն ընկավ.
Աղջիկ՝, մտիկ քու դիտիդ,
Ալ բաղդադիդ մովն ընկավ:

ԱԺԱ 50

1 4. Սարիցը մատնի 'մ իջավ...
... Ջավահիր քար բացվեցավ:

ԱԳ 100

Երկնուցն մատնի 'մ իջավ,
Մատանս վրա խաչեցավ.
Իմ յարին քամ գիտեյի,
Ջավայիլ քարին թափեցավ:

Խոտ. 51

Արեւն ելավ, հովն ընկավ,
Մարալ ելավ, ծովն ընկավ.
Աղջիկ՝, քու ետեւն իչկա,
Քու արաղչու մովն ընկավ:

ՓՇ 74

2867

Ձուն եկավ, դուռն առավ.
Ցուրտը տվավ ու սառավ.
Յես ջահիլ, յարը ջահիլ,
Դարդը մեզի լափ տարավ:

2865

Հա՛ տվեք, յետ տվեք, սարեր
հովն ընկավ,

Սրտիս խնդում ծովն ընկավ,
Դնա, ել յետ չգա ես տարվան
տարին,

Սեվ դարդն իմ վզովն ընկավ:
(Կրկնակ)

ՀՄԽԲ 1

Ձյունն եկավ, գետինն առավ,
Տես՝ Ձյունն եկել, դուռն առել ա:

2868

Յերկինքն ամպեց, քամին առավ,
Ծովի երես ջուրը սառավ.
Թիակ զարկի, ինչ վոր արի,
Նավը տեղեն յետ չդառավ:

ՀՄԽԱ 49

Բիով ելավ, փոստ ընկավ,
Տես՝ Մեխակ եղա, ծոցը ընկա:

1—4. Երկինքն ամպեց, քամին
առավ,

Դուրի երես ջուրը սառավ.

Ինչ երեցին՝ լոտը (լոտկեն)

չդառավ:

Շորորա, Սալլատ, չորորա,

Ղայեղն Արչակին կ'որորա:

ԶԲ 23

2869

Մուխն եկավ, գետինն առավ,

Յարս խոսքիցը դառավ.

Նրա ես արարմունքից

Մտիս արունը սառավ:

ՏՅ 254

2870

Ղուշը ձեռնիցս թռավ,

Թիքեն բերնիցս թռավ.

Են ելողլու խոսքերից

Ուժը կռնիցս թռավ:

ՏՅ

Առավոտ դրավ դռավ,

Տես՝ Եսոր նորը նորեկ ե:

2871

Դիչերը վրա հասավ,

Իմ յարն ինձի բան առավ.

Յար, ձենդ ենթան անուշ եր,

Դիտեմ թե բլբուլ խոսավ:

ՏՅ 213

2872

Սարի քյուլեն ծաղիկ բուսավ,

Նազլու յարս ինձի տեսավ,

Մոտեցավ հետըս կուշը խոսավ,

ՏՅ 116

2873

Յարս ի խոովավ,

Շաղկամ թոռոմավ.

Հովիվ խոովավ,

Ոչխար մոլորավ.

Բերվոր չիվարավ,

Կթոց գլորավ:

Արի՛, յար, արի՛, խոով մի՛ կենա,

Աստղորիս բան ձի, քե չի մնա:

ՀՄԽԲ 21

Տես՝ Երթանք պատի դեղ:

2874

Թութ պաստեխ, կարմիր կտավ,

Լուսունկան մարը մտավ.

Ելին տղան իմ ինչս ե,

Զըլպըխցավ, ծոցս մտավ:

ԲՆԲ 682

2875

Արեվը մերը մտավ,

Սիրունը տերը գտավ:

Ոտարի վատ խոսքերը

Իրանց սրտի մեջ փնտավ:

ՀՄԽԲ 16

34. Ելողլու վատ խոսքերը

Իրանց փորի մեջ փտավ:

ՏՅ 162

2876

Արեվը դնաց մտավ,

Սիրած սիրածին գտավ.

Թե զարա, ելի՛ երթանք,

Պահած զատերս փտավ:

ՌՄ 92. ԲՄ 182

4. Պահած մեյլես վայ ելավ:

ԱԴ 164

3—4. Սիրած սիրածի գտավ.

Աղջի, թեղ արա, երթանք,

Պահած խնձորը փտավ:

34. Արեվ մեր դուռը մտավ.

Վա՛յ, աղա ջան, չուստ արա,

Պահած բաներդ փտավ:

ԱԺԱ 50

134. Արեւ մերլուսը մտաւ...
Թեւ արա, ելի գնա,
Պահած խուրմեքը փտաւ:

2877

Սեւ ամսը քուկա արաւ,
Դուժմանը յարս տարաւ.
Բերախա վարդի երեսից
Անմեղ բլբուլը վառաւ:
ՏՆ 196

2878

Քամին փչեց, թող արաւ,
Կանանչ արտը բող արաւ.
Յարիս կանչեցի մոտս,
Երես թեքեց, հաղ արաւ:
ՏՆ 184

2879

Սիրունի քունը տարաւ,
Ինձ իրանց տունը տարաւ.
Տունը վո՞ր դարձադաւ եր,
Բերլբուլի բունը տարաւ:
ՏՆ 149

2880

Սիրուն, տեսքդ խելքս տարաւ,
Ձենդ իմացա, սիրտս մարաւ.
Սաքաբը լավ որ չտեսնի,
Վոր ինձ առաւ, եստեղ բերաւ:
ՏՆ 239

2881

Գութան վարեց, արտ արաւ,
Դուժմանի սիրտ դարդ արաւ.
Շարմաղ-երես աղջիկը
Սիրտս բացեց, վարդ արաւ:
ՏՆ 176

2882

Ելի պարը բոլորաւ,
Յարս մեջը մոլորաւ:

Կայնա քարին, դուչ ելա,
Սիրած յարիս թուչ ելա:
ԱԴ 163. ՌՄ 99

1—4. Պիջի պարը բոլորաւ,
Յարս մեջը մոլորաւ:
ՀԺԵ 126

1—4. Ելի պարը բոլորեց,
Յարս միջին մոլորեց:

Նիւշուն կաքաւ իջաւ, պարն
բոլորաւ,
Դուժմենրս պարի մեջն մոլորաւ:
(Կրկնակ)
ԱԵ 192

2883

Սարի հավեն բոլորաւ,
Սիրտս ի փորիս տորաւ.
Ամեն խորհուրդ ու խուլուս
Մեկեն իմ մեջ ալիւրաւ:
ՏՆ 202

2884

Կողբա քամին բոլորաւ (վ. բոլորեց),
Յարիս բեխերն ոլորաւ (վ. ոլորեց).
Յարիս գրեցին սաղդաթ,
Սիրտս փորս մոլորաւ (վ. մոլորեց),
ԱԳ 169. ՌՄ 115.
ԲՄ 124

2885

Ղուշը վշտովս անց կացաւ,
Թռաւ գնաց, անց կացաւ.
Երկուսիս մեջտեղովը
Վո՞ր սրտամեռն անց կացաւ:
ԲՄ 151

2886

Տարին եկաւ, անց կացաւ,
Յես ընկել եմ դարդացաւ:

Ինձ մի հարցընող չկա,
Ի՞նչ դարդ ունիս, կամ ի՞նչ ցավ:
ՏՆ 155

2887

Ախով սիրտս վառեցավ,
Այ արունս սառեցավ.
Անխիղճ մի՛ ըլլի, իմ յար,
Սաղ աչքերս պաղեցավ:
ԱԳ 91. ԲՍ 140

2888

Ես սարեն (վ. սարից) մեկ քոչ
անցավ,

Քոչը տվավ մեջ անցավ.
Սիրտս մի (վ. մեկ) կրակ ընկավ,
Վոչ երեցավ, վոչ անցավ:
2. Քոչ տվավ, քոչ մեջ անցավ:
4. Վոչ վառավ ու վոչ հանգավ:
ՌՄ 125. ԲՍ 148

4. Վոչ վառավ ու վոչ անցավ:
ՏՆ 150

1 4. Ես համբից մեկ քոչ անցավ...
... Վոչ վառավ, վոչ հանգավ:
ԱԴ 170

123. Սարիցը քոչ ըմ անցավ,
Քոչը մեջ տվավ, անցավ.
Սիրտս մեկ կրակ լցվավ:
ԱԳ 98

1. Ես մանը մե քոչ անցավ,
ՀՓԵ 125

Կտըրավը քոչ ընցավ,
Քոչ քոչ մաչ ընցավ.
Սրտես մի պող կրակ կա,
Վրեչ երից, վրեչ վրեր ընցավ:
ԱԺԸ 27

Քոչ կուգա, քոչ կ'անցընի,
Քոչ քոչի մեջ կ'անցընի.
Սիրտս կրակն ընկե կ'երի,
Վոչ կ'երի, վոչ կ'անցընի:
ԱԳ 97

Սարեն քոչ կ'անցընի,
Քոչ կուգա, քոչ կ'անցընի.
Սիրտս կրակ մի՛ ձդեր,
Վոչ կ'երի, վոչ կ'անցընի:
ՀՓԵ 125

2889

Վարդիվորեն եկավ, անցավ,
Աղջկերքն ընկան ծաղկանցավ.
Ռեխր սեմ սպիտակ սղա
Վարդիվորս առավ, անցավ:
ԱԴ 116

2890

Լուսնյակը Լրդկով անցավ,
Թմբի յետեւ անց կացավ.
Մեր յայլի սիրուն աղջիկն
Ինձի ինչի՞ չուտ մոտցավ:
ՏՆ 197. ԲՍ 157

2891

Ղուչը վերելով անցավ,
Սինին խնձորով լցվավ.
Ըմի աղբեր տուն դարձավ,
Աղբերս վերելով անցավ:
ՓՇ 73

1 3 4. Ղուչը վերելեն անցավ...
Քուլլուդի յար տուն եկավ,
Իմ յարը վերել անցավ:
ԱԲ 343

1 3 4. Հալքը վերելով անցավ...
Ամենքի յար տուն եկավ,
Իմ յարը սարով անցավ:

Ղուչը վերելով ընցավ,
Սինին խնձորով լցվավ.
Սինու միջի խնձորն եմ,
Մուսես աղայի թոռն եմ:
3 4. Սինու միջի թասն եմ,
Մուսես աղի հարսն եմ:
ՀՓԵ 112

Ես դիչեր դժվար անցավ,
Տես՝ Ես դիչեր կ'անցնի դժվար:

2892

Ֆայնիս երկընուց անցավ,
Երկընուց դոնեք բացվավ.
Ձեր սեղան սակի խնձորով,
Ձեր լակ արեվո՛ւ չողով լցվավ:

ՍՄ 292

2893

Կու դաս, կ'անցնիս կ'երթաս,
Հես ի տար բարեվ,
Քան զլուսնկան լուսով, քան
զգարնան արեվ.

Յես ալ չըսի՝ «բարով եկիր,
բարկ արեվ»:
ՀԱ 415

2 3. Յես ալ չըսի՝ «բարով եկիր,
բարկ արեվ»,
Քանց լուսնկան լուսով, քանց
զարնան արեվ:
ԲՆԱ 101

2894

Տո՛ տղա, քու դյուզալ արեվ,
Անցար, չտվիր բարեվ.
Զթարկի՛ր սրտիկս ի խուս,
Չուր մի տարին ի բոլոր:
ԱԵ 194. ԱԸ 445

2895

Յես մի չոր ծառ եյի, դու՛
զարնան արեվ,
Քո սիրով ծաղկեցավ իմ ճուղն ու
տերեվ:
ՀՄԽԱ 33

2896

Գիչերվան լուսին, ցերեկվան արեվ,
Ընցար ու դարձար, չտվիր բարե:
ՀԺԵ 56

Երեկվա լուսին, ես ավուր արեվ,
Մեր դոնեն ընցար, չտվիր բարեվ.
Սաշտենք խոտով իր՝ չտվիր բարե,
Թե՛ ձիկ թարկ արիր, ուրիշն էս
դտե:

ՎՍԲ 41

2897

Ել չկա որ ու արեվ,
Կտրավ մեր անուշ բարեվ.
Աստված զրմեն կուտեսնա,
Նստուկ մեր զլիսի վերեվ:

ԲՍ 132

2898

Պուճուր, թփին լեն տերեվ,
Պաչեմ սենքերիդ վերեվ.
Արի՛ ցափիս ղեղ արա,
Հենց ղու ըլիս ըմբռարեվ:
ԱԺԱ 59

2899

Մեր տուն, ձեր տուն մեկ
դառաբով,
Ելնենք, իջնենք կանանչ կապով.
Ղրար իտանք, զրար առնենք,
Զիրուր սիրենք աստվածն ապով:
ԱԵ 196

234. Ելնաս, մտնես կանանչ կապով,
Զիրար սիրենք աստվածն ապով,
Քեզի ղուլ եղնիմ մարաբով:
ՌՄ 68

1—4. Մեր տուն, ձեր տուն մեկ
դառաբով,
Ելնենք, իջնենք կանաչ կապով,
Զիրար սիրենք աստվածն ապով:
ՔՀ 176

2900

Յես Արչակն եմ կարմիր արով,
 Զեմ խեղդվի դակմա կապով,
 Յես ինձ խեղդի ձկի մ' ապով:
 Շորորա, Սալատ, շորորա...
 ԱԲ 23

1—4. Յես Մուքոն եմ բալաք արով,
 Յես չենք կտուի դակմա կապով,
 Յես խեղդվա Զուլոն ապով:
 ՀԺԵ 55

2901

2906

Գնացի ջուրը ճրագով,
 Մեջքիս տվին ուրագով.
 Իմ հոր ու մոր ի՞նչ սսեմ,
 Ինձ խե՞ տվին կրակով:
 ԱԴ 268. ԲՍ 136

2902

Դու կըքելիս փելի-Ֆանդով,
 Քո թեվքերն ի բազիրանդով,
 Քե կըպահեմ շաքար կանդով:
 ՀԺԵ 54

2903

Մեռա բաղում լալելով...
 Տես՝ Մեռա բաղում բանեւեն:

2905

Բաղի միջին նալկտալով՝
 Ման է գալիս շորորալով.
 Ինձ տեսնելիս ծիծաղում է,
 Ունընջիկ-մունջիկ բարեմ տալով:
 ՏՆ 82

Մակար մոլոզով,
 Դեղին քուղով,
 Թե վոր ինձ չառնես,
 Մեռնիս մուրագով:

2904

2907

Կուլաա, կ'անցնիս մեր դին
 գիտն ի վար վազելով,
 Վազելով, վազելով, դուն քեզ
 սազելով,
 Հոգեկա ելավ քենն պազիկ
 մ' ուզելով:
 (Հարսանեկան)

ԲՆԱ 101

2908

Շատ գացի, եկա, ընկա քո վզով,
 Սրտիկս դեմ արի, մացի կարոտով.
 Հաստատ քու ջուղաք չտվիր ինձի,
 Թե հա՛ կամ թե չե՛ ջուղաք
 մի չառի:
 ՎՍԲ 42

Անձրեմ գուքա չաղալով...
 Անձրեմն եկավ չաղալով...
 Թողը գալիս է չղալով...
 Տես՝ Անձրեմն եկավ չաղալեն:

Կյանքս մաշեց քեզ աչելով,
 Սերիդ կարոտը քաշելով.
 Քու կրակըդ ինձի վառեց,
 Ումբըրըս կես արավ, սպառեց:
 ՏՆ 159

2909

Քան լուսին ամպի տակով,
Դու ջուր կ'երթաս դորակով,
Հոգիս քեզ՝ մատաղ լինի,
Սիրտս կ'երես կրակով:
ՀՄԽԱ 34

2910

Ջուրը կ'երթաս ջուխտ դորակով,
Սիրտս կ'երես ըոց կրակով.
Քեզի փախցում ալ քուռակով:
ՔՄՎ 22. ԺԽ 25

Ջուր կ'երթաս ջուխտ դորակով,
Սիրտս կ'երես կրակով.
Ջանս եղնի քեզ ղուրբան,
Բեկ տանեմ քեզ չալակով:
1 4. Ջուր կ'երթաս ջուխտ
փարչով...
... Արի տանեմ քեզ չալակով:
ԱԵ 204

2911

Դեյրեն հագա արուրկով,
Սալդաթ տարան աշխրբով.
Սալդաթ եթալն հաստատ եր,
Պրծըցընողն աստված եր:
ՀԺԵ 109

2912

Սեվ ամպը քցել ա հով,
Մութը տվել ա իմ քով.
Տեսնում եք՝ ինձ պատել ա
Ես անիրավ արուն ծով:
ՀՄԽԲ 1

Ամպը քցել ա հովը,
Առվովն անցա են քովը.
Տեսնում ես՝ մեզ (վ. քեզ) պատել ա
Ես անիրավ սե ծովը:
ՏԽ 220. ԲՄ 124

2913

Տուն դարձիր, կարի՛ք, մի՛
Թողնիր աշով,
Թե քեզ չտեսնեմ, կը մեռնեմ
չուսով:
ՎՍԲ 62

2914

Դրախտական պողի համով,
Յարս եկավ ոսկի ծամով.
Երեսիս մտիկ չտվեց,
Սիրտս լցվավ դարդ ու դամով:
ՏԽ 82

Արի համով, ոսկե ծամով.
Սիրտս լցիր դարդ ու դամով:
(Կրկնակ)
ՏԽ 80

1. Արի համով, գնա համով...
(Կրկնակ)

ԱԵ 208

2915

Դու կու քելես դամով-դրամով,
Ընցկում սալամ կաքավ ուր (իւր)
երամով-
Խերիք դո՛ւ ընձի անես դարդով,
վարամով:
ՀԺԵ 48

Թուղթ կը գրեմ գյուրջի կալով,
Տես՝ Գիր մի գրեմ նախչուն կալամ:

2916

Ատլաս Փստան խառայով,
Մաղերդ ի սիմ սրմայով.
Պիւլոր (բուլոր) գերդանին վրա
Շարեմ անգին քարերով:
ՎՍԱ 53. ԺԽ 91

2917

Սելը եկավ ցորենով,
Յես մնացի քու ապով.
Աստված տունդ չքանդե,
Դու չես գալիս որերով:

ԲՍ 139

2918

Գողնոցս ներկեր եմ Գենջու
տորոնով,
Սրտիկս լեցվեր ե գունդ գունդ
արյունով.
Սիրա՛ծ, աղբյուր չինե՛, յես գամ
ջուր խմեմ,
Ընքվերդ թառ արա՛, յես վրան
թառիմ:
Տուն եկո՛, տուն եկո՛, սիրա՛ծս,
տուն եկո՛,
Հաց ու գինի ունինք, արեվդ
առ եկո՛:
ՀՀ 330

2919

Կաքավ եմ հաղար գունով,
Իջա կալերն երամով.
Խաբեցիր, խելքս առար,
Շատ խաբելով երամով:

ՀԺԵ 112

2920

Ծո՛ տղա, տղա, դու ալ կապով,
Խերիք կան գաս մեր պատով,
Մեր խորատիկ խարսն ապով.
Կ'երթամ կ'ասեմ իմ աղբորս,
Կու գա զարնե քե խանչալով:
ՀԺԵ 46

Նկար, ընցար մեր բակով,
Կ'երթամ, կ'ասեմ իմ աղբոր,
Կու գա զանա խանչալով,
Արուն թափի թեվերով:

ՀԺԵ 110

Տո՛ տղա, տղա ալ կապով,
Չուր յե՞փ ընցնաս մեր պատով,
Պատի չքեր կոտրաւով,
Դու ալ ջուրեն կտրաւով,
Կ'երթամ, ըսիմ իմ աղբոր,
Իգա, զարկա խանչալով:

ՀԺԵ 93

1—6. Տո՛ տղա ալ կապով,
Հերիք ընցնիս մեր պատով.
Պատի չքեր կոտրաւով,
Դու ալ ջուրեք կտրաւով:

ՀԺԵ 88

Հմմտ. Տո՛ տղա, բաղով արի:

Տո՛ տղա, տղա ալ կապով,
Հար ե՞փ ընցնիս մեր պատով.
Մեր պատ փլավ քու ապով,
Մեր հարս մեռավ քու ապով.
Կ'երթամ, ասիմ իմ աղբոր,
Իգա զարկե խանչալով,
Հանե զեն կարմիր արուն,
Թափե շամամ ծծերուն:

Տո՛ տղա, տղա լանկարի, և այլն:
ԲՆԱ 313

Տես՝ ... Լանկարի:

Հար յե՞րբ ընցնես մեր պատով,
Մեր պատ սլավ ձեր ապով.
Կ'երթամ, կ'ասեմ իմ աղբոր,
Գա քե զանի խանչալով,
Սրունդ երթա զետերով:

Հովհովի գյուլիկա,
Քյոփոզլի գյուլիկա:

Տղա, հագինդ ալ կապով,
Հար յե՞րբ անցնես մեր գունով.
Կ'երթամ, կ'ասեմ աղբորս,
Կու գա զարկե խանչալով:

ԱԴ 171

2924

Տո՛ւ տղա, տղա քոլոսով,
Մինչ յե՞րբ ընցնիս մեր դռնով.
Զարկինք քեզ խանչար խորունկ),
Ելնի քու կարմիր արուն:

ԲՆԱ 740

Շուն շանորդի քոլոսով,
Քու բան ի՞նչ եր մեր դռնով.
Կ'լիւմ, ըսեմ մեծորաց,
Իջնին, դարկուն խանճարով.
Զարկուն խորունկ ու զարկին.
Սարեց, ելավ՝ սև արուն:

Յարն եր, գնաց ջուր մերուն,
և այլն:

ԲՆՔ 122

Տես՝ ... ջուր մերուն:

2921

Ա՛յ տղա կանանչ կապով,
Հերիք անցնես մեր պատով.
Հերս քեզ աղջիկ չի տալ,
Մեր սլատ փլավ քու ապով:

ԱՆ 194. ԺՆ 8

2922

Յես քեզի հիամ փառով,
Մեջքիդ ի բարակ ճարով.
Ելեր ես, քաղցին կ'երթաս,
Ձեռ ըսեր՝ կեցիր բարով:

ՀՀ 325

2923

Սանդիկ կ'ելի, կ'երթա խռով,
Յես չեմ կերի պախի դռով.
Պագ ըմ տո՛ւ դիկ, գնա բարով.

ՀԺԵ 58

Արե՛, յար, արե՛, մի՛ կենա խռով,
Սրտովս եմ սիրե, մարդ չարի
դռով.

Զոռով բան չելնե սրտի ուզածին,
Զորավոր նետեք դշմընի սրտին:

ՎՍԲ 41

1—4. Արե՛, յար, արե՛, մի՛ կենա
խռով,
Սրտովս եմ սիրե, մարդ չարե
դռով:

(Կրկնակ)

ՊՎ 124. ՏՆ 121

Սրտովս եմ սիրե, մարդ չարե
դռով,
Արե՛ բարրչենք, մի՛ մընա խռով.
Վեր են անկիս (վ. ակիսեր) աշխար
ալամով,
Մե կուտան բունել աղա ամիրով,

ՊՎ 124. ՎՍԲ 40.

ՏՆ 121

Տես՝ Կանչեմ՝ դո՛ստ, արե, սարեր
լացուցեմ:

2925

Արե՛, յար, արե՛, մի՛ աներ խռով,
Կրմեռնիմ շուտով, մնաս կարոտով.
Արե՛, դո՛ստ, արե՛, հասիր
մուրազիդ,
Մեկ ել չես տեսնե քո կարոտ
յարիդ:

Արե՛, յար, անցիր մեր բակի

մուտով,

Թող մեր բակ լսվի քո անուշ հոտով.
Երկեն ճամբընեդ փչերով լիքն են,
Արի թե քաղեմ, մատներս

կ'արնոտեն:

ՎՍԲ 62

2933

Վա՛յ, սանխեր Կիվկիվ,
Դու դացիր ի Մուշ բարով.
Ել չես իգա հաղար տարով.
Քարս պառկե, տղա բերե,
Աղջնեկ լե դութան կը վարե,
Վա՛յլե, վա՛յլե, վա՛յլե, վա՛յլե:
 ԽՄ 59

2934

Յես բուլբուլուն խավքն եմ շարով,
Ձու մ' ածեցի հաղար զորով.
Բռնին, ասի՛ դու կաց բարով,
Յես լե կ'երթամ հաղար տարով:
 ԱՅԹ 106

2935

Աղջի՛, արե նաղերով,
Քյալաչ ծամերով,
Ծամերդ ստըկեմ
Գյոհար բաղերով:
 ՀԺԵ 45

Աղջիկ նաղերով,
Քյալաչ ծամերով,
Ծամերդ խտորկեմ
Կիւհազ բաղերով:
 ՎՍԱ

4. Սրմա թելերով:
 ՆՀԶ 102

2936

Աղջիկ նաղերով,
Շեկ չեկ մաղերով.
Գերեցիր ինձի
Հաղար նաղերով:
 ԿԺԵ 29

2937

Աղջիկ նաղերով,
Տարան սաղերով.
Ծամերն եմ հյուսեր
Ոսկի թելերով:
 ՀԺԵ 78

2938

Աղջիկ նաղերով, նաղերով,
Դիւբար նաղերով, նաղերով.
Աղջիկ, մի՛ դար մեր կալերով,
Դիւբար մի՛ դար մեր կալերով.
Դիւբարի ճին եր նալերով.
Աղջիկ, մի՛ դար մեր կալերով:
 ՔՄՎ 30. ԺԽ 64

Աղջիկ մաղերով, մաղերով,
Դիւբար նաղերով, նաղերով:
 (Կրկնակ)
 ՋԲ 24

2939

Եղնկներ սաղավ, մատներ խաղերով,
Դու կ'աժիր Բաղեշ, մայլեք
 Թաղերով:
 ՀԺԵ 57

2940

Ծաղիկ քաղի մաղերով,
Վեր եմ դրել շաղերով.
Համբարձումա գիշերը
Փաղեմ խալ ու թչերը:
 ՀԺԵ 124
Պագեմ թչեր խալերով:

2941

Ծաղիկ քաղի մաղերով,
Վերեմ դրի շաղերով.
Են վախտ քեզի սիբեցի,
Վոր եկար մեր բաղերով:
 ԱԵ 195

2942

Վարդ եմ քաղել մաղերով,
Վեր եմ դրել շաղերով.
Տեսնեմ՝ յարս վալիս ե,
Առաջ գնամ տաղերով:
4. Առաջ գնամ խաղերով:

3 4. Հրեա եկավ իմ յարը,
Քեֆ ու սոյրաթ անելով:

ԱՂ 169

3 4. Արի՛, իմ սիրական յար,
Առաջ դամ քեզ տաղերով:

ՀՄԽԲ 19

3 4. Հրեա եկավ իմ յարը,
Ալ ձին տակին խաղալով:

ՔՀ 179. ԱԼ 135.

ՏՆ 204

234. Վայր եմ դրել չաղերով:

Հորեա եկավ իմ յարը,

Ալ ձին տակին խաղալով:

ՔՀ 163

Ծաղիկ քաղի մաղերով,

Վեր դրեցի չաղերով:

Հրեն իմ աղբերն եկավ,

Բող ձին տակին խաղալով:

ՀԺԵ 131 հա.

1—4. Ծաղիկ քաղի մաղերով,

Վերեվ դրի չաղերով:

2943

Վարդ եմ քաղել մաղերով,

Փունջ եմ կապել խաղերով:

Ջուխտ չամամ եմ կորցրել,

Իրա կանաչ թաղերով:

2944

Վարդն ի բացվե առավտըման

չաղերով,

Իմ յար բաղչեն վարդ կըքաղե

մաղերով:

ՎՍԱ 41. ԺԵ 89

2945

Երկինքն ամպել և, դետին չաղերով,
Յես քեզ սիրել եմ անուշ տաղերով:

ՀՄՆԱ 10

2946

Թոնըն եկավ չաղերով,

Վարդ քաղեցի մաղերով:

ՀԺԵ 132

Սարեր (արտերն) ամեն խճերով,

Տես՝ Ծո՛ տղա, տղա, ջան տղա,

Տես՝ Արտերն ամեն բիար ե:

2947

Բարձր քյոչկեր ունիմ չմրս դին

ճամերով,

Ներսի դիս լեցուն ե դերդ ու

խամերով:

Եկուր քու հետ սեռհրեթ անենք

դեմերով:

ՀԱ 416

2948

Բաղչա ունիմ ծառներով,

Մեջր լիքն ա դառներով:

Գառներ մատաղ կտրեցի

Անուշ յարիս ձեռներով:

ԲՍ 156

2949

Ժամի դռներ չըչերով,

Յեղսոն տարան գիչերով:

Հերն ու մերը չեյին տա,

Փախցրին տարան գիչերով:

Դովիքը բացին չըչերով,

Հարսը կըտանին գիչերով:

(Հաքսանեկան)

ՁԲ 28

Դուռն ու դրկից չըչերով,

Մայրամ տարան գիչերով,

Խալան առան չափերով:

ԲՆԳ 471

2950

Պետրոս (վ. յարս) Լիւր դիչերով,
Դովին բացեր չիչերով.

Յես քեղի դադտուկ (վ. դողտուկ)
տվի,

Ով լսեց կես դիչերով:

ԲՆԱ 624. ԲՆԳ 677

2951

Սեփանի տուն չիչերով,

Մայրամ փախավ դիչերով:

Վա՛յ Մայրամ, Մայրամ, Մայրամ,

իմ ջան քո ջանին հայրան:

Մայրամ Լկավ նիչերով,

Մշակ փախավ դիչերով:

Վա՛յ Մայրամ, և այլն:

ՔՄՎ 28

2952

Մի բաղ ունեմ դչերով,

Յարս կրդա դիչերով.

Սեվ սեվ սչքերին մեռնեմ,

Զորսի կուռք փչերով:

ԱԺԱ 58

2953

Մի թռչուն սեվ թեվերով,

Յերդեց պես պես ձեւերով,

Ասավ՝ խելոք մարդ քիչ կա,

Աշխարհ լի յե խեղերով:

ԲՍ 154

2954

Ռեհան Լմ ցանե խոտերով,

Ելիւր կայներ դյուլ պատերով.

Տակրմ կտրեմ, տակրմ թողնեմ,

Երթամ, քաղեմ չող մատներով,

Սրմա ծամից մաղ մը քաշեմ,

Ծաղիկ քաղեմ, դաստա կապեմ,

Այապ լաճու սերն որողկեմ:

Այապ լաճու մեր մոկացի,
Տաս ըմ տարի սիրով մնացի,
Սիւլասկ ծոցին կարոտ կացի:

ՊՎ 118

Ռըհան եմ ցանե խոտերով,

Ելե, կայնե դյուլ պատերով.

Երթամ, քաղեմ չող մատներով,

Դաստե մ՝ կապեմ դիլֆիս թելով,

Որոխեմ աղար լաճու մոր:

Աղար լաճու մերը մոկացի,

Տարի մ՝ թամամ մոտ չդացի,

Սիվասակ ծոցին կարոտ կացի,

Երկեն բաժին մեհիլ տվի.

Ակսոս իմ սիրուն աղար լաճ,

Դուճմնի պատանք կարեմ կարճ:

ՎՍԱ 40 հտ.

2955

Գութան վարենք պտերով,

Քեղ թողրենեմ ճանրով.

Ինձ քեղանից ջոկողին

Խանչալն ընկնի կողերով:

ԱԴ 166. ՌՄ 101

2956

Յար ըմ ունիմ յարերով (?),

Թողնեմ ետեվ սարերով.

Որ մը աղեկ, որ մը վատ,

Ինքն ե կանանչ չոլի բադ:

2957

Խլե, խանոր, խանանոր,

Մոկանց սարերն են քարերով,

Մոկանց լաճերն են խանչալով,

Մոկանց խարսներն են քամարով:

Խլե, խանոր, խանանոր,

Մոկանց սարեր, պետ պետ քարեր,

Դրո չլուացե, արեվ առեր.

Երկու պզտիկ յար եմ ճարեր,

Մեկը դարկեր չար դրողը տարեր,

Են մեկելի դարդն եմ ընկեր:

Խլե, խանոր, խանանոր:

ՀԺԵ 82

2969

Ես ա գալիս եմ քեզ մոտ,
Քեզի վաղուց եմ կարոտ.
Վա՛յ, թաղեմ մորդ զլուխը,
Սիրտս արել ա դարդոտ:
ԲՍ 127

2970

Մարդ եմ դրկել առավոտ,
Վոր դու շուտ գաս ինձ մոտ.
Աստված անե քու դիվան,
Կ'ուզես քցես ինձ քու վոտ:
ԲՍ 156

2971

Մեր բաղումը կա արոտ,
Շամամները խնկահոտ.
Յարիս համար եմ պահե,
Նա յե իմ ծոցիս կարոտ:
ԱԶ 374

2972

Կապել ես կարմիր նարոտ,
Բիւթիւլ ես վարդի կարոտ.
Չկա մեկը քեզի պես,
Աննման ես, շատ խորոտ:

2973

Գետի ափը քարքարոտ,
Քաթան չալը ծալծալոտ.
Աղջիկ, կայնի՝ մեկ պաչեմ,
Չմնա սիրտս կարոտ:
(Վ. Ձեր հորթեր տանեմ արոտ):

1. Գետին են ղոլը քարքարոտ:
ԱԳ 261. ԲՍ 131

Աղբրի ղրաղը քարքարոտ,
Քաթան չապիկս ծոծառոտ,
Արի թուշ մին պաչեմ,
Հորթերդ տանեմ արոտ:
ԱԺԱ 49

Ըխպրին հըղեն քրքարոտ,
Քաթան հալավ ծրծառոտ.
Ախճի, պեր թոշատ պաչիմ,
Վըերթըերդ տար տիւս արոտ:
ԱԺԷ 46

[Աղբրուրի ուղին քարքարոտ,
Քաթան չապիկ ծրծառոտ.
Աղջի, բեր, թուշեդ պաչեմ,
Հորթերը տար դուրս արոտ:]

Ջրեն հըղեն քրքարոտ,
Քաթան լեչակը ծրծառոտ.
Ախչի, պեր թոշատ պաչիմ,
Վըերթերը տանիք արոտ:
ԱԻ 112

2974

Առավոտ լոր մտավ արտ,
Աչքս առավ, եղավ դարդ,
Կու նմաներ քաֆուր վարդ:
ՀՄԽԲ 20

1 3. Առավոտուն երկու մարդ...
Դու կու մանիր քաֆուր վարդ:
● ԽՄ 86. ՏՖ 164

2975

Լոր փախավ, մտավ ձեր արտ,
Դու մի՛ եղին ծանր դարդ,
Արտեր քաղե՛ ու դիր բարդ:
ՏՖ 165. ԺՖ 24

2976

Յար մենդիլ, կ'երթառ ի յարտ,
Աչխարք մացեր քե մաթ,
Ոսկի մատնիք մարմոնի մատ:
ՀԺԵ 62

2977

— Զիթ բլուզըդ պուտ պուտ,
Շան աղջիկ, քո աչքերդ կապուտ.

Կայնել ևս վանքի հովին.

Շան աղջիկ, քամին տա սիվտակ

— Բրոխադա (?) բերվի, չան տղա,

Թող չան տղեն երվի:

ՎժեՅԱ 9

2978

Մեր կտորին փերփիւտ,

Ձեր կտորին կուրկուտ.

Յորդան վեր քցեմ դալամքյար,

Մեջը կըրանամ սովղաքյար:

ԱժԸ 32

Մեր կտորը կարկուտ ա,

Ձեր կտորը փերփիւտ ա.

Մեր տանին սովղաքյար,

Ձեր տանինը դալամքյար:

ԱժԸ 32

Երկեն դիչեր, երկեն խաբար,

Տես՝ Արեւին առե ալ հարնջի:

2979

Յես կ'ըսեմ՝ դու խաղա, դիւբար,

Բանի ջանդ սաղ ա, դիւբար:

(Կրկնակ)

ԱԵ 193

2980

Քաղքի քարը քահրիբար,

Իմ բոյ քու բոյ բարնբար.

Խնձոր պցեմ, արի տա՛ր,

Դուն ել դասար բեհզըբար:

ԱԴ 262. ԲՍ 131

2981

Հա՛յ Նուբար, Նուբար, Նուբար,

Իմ բոյ քու բոյ բարնբար.

Հայ Նուբար, Նուբար, Նուբար,

Սարկրու ծաղիկ Նուբար:

(Կրկնակ)

ԱԴ 168. ՌՄ 119.

ՏՆ 234. ՎժեՅԱ 5

2982

Գոլիկ մի խորտիք, Թերմաչ

Ջուր չի դա,

մեր ուսի դյալին խաղար ու մաղար,

Գոռներ եմալ աչք, վոր չառներ

նաղար:

ԾՎ 56

Հմմտ. 34. Գոլիկ մ'եմ հորդե,

Թերմաչ Ջուր չի դա:

2983

Տաւարն ընկել ա աղար,

Դու ինձ պցել ևս բաղար.

Ինձ պես աղջիկ ուղողը

Բաշլուղ կըտա մի հաղար:

ՏՆ 215

2984

Հայրիկս գնաց Երեմիս բաղար,

Են. տղին կ'ոտնեմ, անունը՝ Ղազար:

ԱԲ 336

2985

Եղունիկ հանին չուկեն բաղար,

Եղունկե գինը հրկու հաղար.

Իմ յար կ'առնի աչիչ նաղար,

Կ'ուղես հարիւր, կուտամ հաղար:

ՎՍԲ 38. ՊՎ 126

2986

Մեր տան յետեվ մի արտ դաղար,

Ձեր տան յետեվ մի արտ դաղար,

Առնենք Ջուլուն, Երթանք բաղար,

Գինը կտրենք հարուր հաղար:

2987

Անտոնի ջերի հաղար

Աչխենին պցեց բաղար:

ՏՆ 185

2988

Շեկիկ մազեր, նշխուն մեղար,
Եդ քու մեղրին տակն էր մաղար,
Որուն դին եր ալթուն հաղար,
Տիրունդ աչքեր կուրնար,
Զհաներ զքեղ ուրբաթ բալար:
ԲՆԳ 471

Աղջիկ, անումդ ելիղար,
Տես՝ Աղջիկ, անսունդ Չինար:

2989

Մեջքդ ի վարկեր նխուն միղար,
Յես քե ասի՝ արի ձի ա՛ռ:
ՀԺԵ 62

2990

Նխուն քու միղար,
Անուն Գուլիղար.
Արի յես ու դու
Ելնենք խաղանք պա՛ր:
Շեկ չեկ քու մաղեր,
Քաշեմ քու նազեր:
Զամիչ եմ բերի,
Արի նստի, կե՛ր:
Հանոր, հանանո՛ր,
Ճանոր, հանանո՛ր:

ՀԺԵ 88

2991

Մայրամ ելավ, սար կ'երթար,
Սարեր ամեն ձյուն կիղար:
ԲՆԳ 471

2992

Ես ճամբեն ոլոր կ'երթար,
Յուզբաշին ոլոր կ'երթար.
Բաղիս չկա բաղմանչի,
Զորվել եր, մոլոր կ'երթար:
ՀԺԵ 125

Պուճուր առավ ջուր կ'երթար,
Տես՝ Ես առուն ջուր ա դնում:

2993

Բոստան եմ ցանե խիար,
Յարս կորավ բեղիար.
Ես ժամանակ չմանցեր ա
Մարդերու խոսքն ու զրար:
ՀԺԵ 196

2994

Սուանը աշմիչ ելար,
Նհետս դռմիչ ելար,
Յես քե բան չի ասեցի,
Խի՞ կանուխ չաշմիչ ելար:
ԱԶ 382

2995

Աղջիկ, դու մորեդ ուշ ելար,
Մեծացար, կարմիր-թուշ ելար.
Տուն ըմ չունիմ, որ տուն երթանք.
Քեզի առնեմ, ո՞ւր երթանք:
ԱԳ 91. ԲՍ 150

2996

Լողկցար, ծովից դուրս ելար,
Դեմ ամրոցին դու կայնար:
ՀԺԵ 57

2997

Զուրն իմ տան տակից բխար,
Երված սիրտս լվանար.
Յար, քո տված խոցերը
Քո ձեռներով լավանար:
ՀՄԽԱ 34

Տանս տակից ջուր բխար,
Յարս սիրտս լվանար.
Յարիս տված յարեքը
Իրան ձեռքով լվանար:
ԲՍ 147

2998

Ո՞ւր գնացիր, ո՞ւր եկար,
Դու իմ սրտին դուր եկար:

2999

Ձիթ մինթանես թարզու կար,
Ժիր տղա յես, արի տա՛ր.
Թե վոր կ'ըլնես ինձի յար,
Գնա թալին, արի տար:

1 2. Ձիթ արխալուղ թարզու կար,
Լավ տղա յես, արի տար:

1 2. Ձիթ մինթանես մանդր կար,
Թե սիրել իր, արի տա՛ր:

3000

Աստված կ'անի մեզ երկու ճար,
Նշան կուտան իրկու հազար.
Վոչ հազարն պիտեր, վոչ երկու
հազար,
Սրտով սիրածին մարդ ել չի խաբար:
ՎՍԲ 48

3001

Երթանք Աղթամար,
Առնենք սախթ, քամար,
Քո մեջաց համար:

ԲՆԱ 583

3002

Աչքերդ թուխ, ունդդ կամար,
Դու ծնվել ես ինձի համար,
Մեջդդ ունես ոսկե քամար:
ՏՆ 167

3003

Ինչպես երկնքի կամար՝
Կապել ես ոսկե քամար.
Ոխալը ուանդ դուլն ունես,
Վո՞ր մեկն ե ինձի համար:
ՏՆ 245

3004

Երկինքն ե կապել կամար,
Դու ունիս ոսկե քամար.
Հախ տիրոջ կամեցածն ե,
Դու գրված ես ինձ համար:
ՏՆ 190

3005

Ամպել ա կամար, կամար,
Կապել ես ոսկե քամար.
Դու ուրիշ միտք մի՛ անի,
Մի ջան ունեմ քեզ (վ. իր) համար:
ՀՄԽԱ 23
3—4. Ոսկե քամարիդ մեռնեմ,
Աստված պահե քեզ ինձ համար:
1—4. Ամպել ա կամար կամար,
Ես կըմեռնեմ քեզի համար:
ԿԺԵ 37

3006

Արեվը կամար-կամար,
Կապել ես ոսկե քամար.
Հիսուն որ պաս եմ պահե(լ)
Իմ աղբոր ճամփի համար:
ՔՀ 160
4. Յարիս ճամփի համար:
ԱԳ 92
4. Քու ազիզ խաթեր համար:
ՏՆ 248
4. Իմ յարի ճամփի համար:
ԱԳ 260

Արեգակը կամար-կամար,
Մեջքումդ ոսկի քամար,
Ես մեռնիմ աչք-ունքիդ խամար.
Հիցցուն որ պաս եմ պահե
Քո ազիզ ջանիդ խամար:
ՀԺԵ 133

Աստղներ կամար-կամար,
Մեջքս կա ոսկի քամար.
Իցցուն որ պաս եմ պախեր
Քու ջահիլ ջանի խամար:
ՀԺԵ 124

Լուսնիակ կամար-կամար,
Յես նստած եմ քեզ համար.
Հիսուն որ պաս եմ պահե .
Քու ազիզ խաթեր համար:
ԹՄԿ 121

3007

Արեւիք կամար-կամար,
Կապել ես ոսկե քամար.
Ոսկիդ ինձի չի խաբի,
Մնացել եմ յարիս համար:
ԲՄ 131
4. Մնում եմ յարիս համար:

1—4. Արեւն ելե կամար-կարար,
Մեջքդ ես կապե ոսկե քամար:
ՎԺԵԲ 17

3008

Լուսնիակը կամար-կամար,
Քեզի կ'ուզեմ ինձի համար,
Բարակ մեջքիդ ոսկի քամար:
ՋԲ 20

3009

Լուսնիակ կամար-կամար,
Յես մեռնիմ քեզի համար.
Սիրականս ինձի չեն տար,
Աստուծու խաթերն համար:
ԱԳ 94

3010

Լուսունկան կամար-կամար,
Յես կուլամ քեզի համար.
Բլբլբիբ, յետիդ նայիր,
Աստուծու խաթերն համար:
ԲՆԱ 624

Լուսնկան կապեր կամար,
Յես կուլամ քեզի համար.

Մեկիկ մի սիլա եկո՛ւ,
Աստուծու սիրուն համար:
ՀԱ 462

3 4. Ոլբլբիբ, յետիդ նայիր,
Ջիգարիդ խաթերն համար:
ԲՆԳ 677

3011

Ժամ չինին կամար-կամար,
Սալդա յեմ քեզի համար.
Աղջի, աստվածդ սիրես,
Քե պահա ինձի համար:
ԱԵ 196. ԲՄ 157

3012

Արեւն ելալ կամար-կամար,
Ջուլոն կապեց ոսկե քամար,
Յես կը մեռնիմ քեզի համար:
ԺՆ 25. ՀՄՈԱ 38
3. Քեզի բերեմ ջանիս համար:
ՔՀ 173

Արեւ ղարկեր կամար-կամար,
Մեջքդ կապիր ոսկի քամար,
Քեզի սիրի ջանիս համար:
ԱԸ 442

1—3. Արեւն առեց ամար-կարար,
Քեզ պահեք եմ ջանիս համար:
ՀԺԵ 44

Արեւն առեց կամար-կամար,
Քո մեջք կապիր ոսկե քամար.
Արեւն առեց կամար-կամար,
Քեզ սիրեցի ջանիս համար:
ՀԺԵ 53

3013

Արեւն ելալ կամար-կամար,
Ես լուրն ելալ մեզի համար.
Ել մենք չունինք մխիթարանք,
Երկնուց պետին ընկանք, կորանք:
ԲՄ 56. ՏՈ 95

3014

Սեւ ունքեր կամար-կամար,
 Յես կ'ապրիմ քեզի համար.
 Ոխտը տարի սել հաղա,
 Քու աղիք խաթեր համար:
 ՏՆ 252. ԲՍ 127

3015

Արեւը կեռ ու կամար,
 Յես կը մեռնեմ քեզ համար.
 Յոթը (վ. ոխտը) տարի դիմացա,
 Մենակ քու խաթեր համար:
 ԱԴ 175. ՌՄ 129.
 ԲՍ 136

2. Դու մի սար ինձի համար:

3016

Լուսնակն եր կեռ ու կամար,
 Քուր մեռնեմ աղբոր համար.
 Ոխտն որ ծոմ ու պաս պահեմ
 Ղարիբ ճամբորդիս համար:
 ՆՀՁ 87

2 3 4. Քիրը մեռնի աղբոր համար,
 Հիսուն որ պաս եմ պահել
 Իմ յարի ճամփի համար:
 ԱԺԱ 54

3017

Աչքերդ ղամար-ղամար,
 Կապել ես ոսկե քամար.
 Ոստված թող քեզի պահե
 Տրորված ջանիս համար:
 ՏՆ 246

1—4. Կապել ես ոսկի քամար,
 Աստված թող տու քե խաղար:
 ԾՎ 52

3018

Բարակ մեջքիդ ղարկեր ես քամար,
 Կտրեցիր սրտիս ի ճար:
 ՀԺԾ 62

3019

Յարս կապեր եր քամար,
 Սովղա յեմ քեզի համար.
 Իմ յոթ տարվան աշխատանք
 Կըխարջեմ քեզի համար:
 ԱԵ 196

3020

Ա՛յ ուրմա, ուրմա յար,
 Քյաքյուլդ բուրմա յար.
 Գնացել ես ալանը, յեկիլ,
 Աթաթակդ լիքը խուրմա, յա՛ր:
 ԱԴ 115
 4. Փեշերդ լիքը խուրմա, յա՛ր:

3021

Աղջի, անունդ Նիդյար,
 Սիրածդ ա խառաղ զուրդյար.
 Ով վոր մեղի բամբառա,
 Գյուլքնը զիպի ջիդյար:

3022

Ջատկին ասել եմ քեզ «յար»,
 Բերել եմ ոսկե քամար.
 Քու աղբոր հերն անիծած,
 Քեզ կ'ուզե յադի համար:
 ԲՍ 139

3023

Սոնա յար, սոնա յար,
 Սոնա սիրու՜, սոնա յար:
 (Կրկնակ)
 ՀՄԽԱ 40. ՎԺԵ 14

3024

Կանչում եմ՝ յա՛ր, արի՛, յար,
 արի, յա՛ր,
 Սեվա՛վոր, մութն ընկալ, տուն
 արի, յա՛ր,
 ԿԺԵ 33

Յար, արի՛, յար, արի,
 յարալու յար.

Մուժն ընկալ, տուն արի,
անջիդյար յար:
(Կրկնակ)

ԱԴ 161

3028

1. Կանչում եմ, կանչում եմ՝
յար, արի, յա՛ր,
ՀՄԽԲ 9

Յամա՛ն, յա՛մա՛ն, յար,
նարրմ, նարրմ յար,
Քյոհնա յարրմ յար.
Նշանլու յեմ յես,
Սալղալու յեմ յես,
Սալղրացու յեմ յես:
(Կրկնակ)

ՏԽ 115

3029

Տուն արի՛, տուն արի՛, տուն
արի՛, յար,
Մթնեւ ա, տուն արի՛,
անջիդյար յար,
Կանչում՝ յար, արի՛, յարալու յար:
(Կրկնակ)

Ո՛յ, ո՛յ, իմ անուշ յար,
Զիս երեցիւր զարբեղար:
(Կրկնակ)

ՏԽ 201

ՌՄ 102. ՏԽ 212

3030

3025

Վառա, գնացի յա՛ր,
Կարոտ մնացի, յար:
(Կրկնակ)

Յար, յար, յար, յա՛ր,
Ընկել եմ սար, սար,
Ինչպէս խելադար:
(Կրկնակ)

ՀՄԽԲ 10

ՏԽ 217

3031

3026

Ա՛յ սար ու սեյրան յար,
Մարալ ու ջեյրան յար:
(Կրկնակ)

Աղջի՛, անունդ Զինար,
Մտի անեն սինին ա՛ռ.
Հորեղ մորեղ իղին առար,
Զեռքդ բռնեմ, ելլեմ սար:
ԱԶ 387

ՌՄ 127. ԱԴ 168.

ՏԽ 182

1 3 4. Աղջի, անումդ ելիղար...
Հորն ու մորեղ իղին ա՛ռ,
Զեռք ձեռքի տանք, ելնենք սար:

3027

3032

Նանան յար, դյուլում Նանան յար,
Ես ի՛նչ նազլի ջանան յար:
(Կրկնակ)

ՏԽ 218

Ա՛յ բնուա Հեղնար,
Շառ կերար, դեղնար,
Ինձանից լեղվար,
Գյուլ Հեղնար ջան:

ՋԲ 39. ԺԽ 20

Նանան յար, հա՛յ, Նանան յար,
Ես ի՛նչ սիրուն ջանան յար:
(Կրկնակ)

ՏԽ 259

Արի, յար, արի. խոռվ մի՛ մնար,
Տես՝ Աբի, յար, արի, խոռվ մի՛
մնա:

3033

Հա՛յ ատար, ատար Մանուէար,
 Սեւ Հաւի կատար Մանուէար -
 Թե ինձանե ձեռ չքաշես,
 Շորղան-դոշակ վոչ մաշես:

3034

Որ չթոնա, զիտա պար,
 Ոտներ կոտորի քիսնա քար,
 Կտրի ընտրա ճար ու վար:
 ԱԶ 72

3035

Ռեսի կալ բոլորպար,
 Սաւկուլս ի մեջ կուխաղար -
 Ծամեր թալուկ իր յետեւ,
 Կու թովուեր շատ թեթեւ:
 ՏՆ 202

1—4. Հաջոնց կալը բոլորպար,
 Խուժար մեջը կըխաղար:
 ՀՄԽԲ 28

3036

Համբարձումին մտնենք պար,
 Յես քեղ, դու ինձ ասենք «յար» -
 Յես ջան ասեմ, դու՝ դյուլում,
 Ուրախանանք միալար:
 ԲՍ 158

3037

... Ինչո՞ւ ինձ՝ սիրեցիր, խաբեցիր,
 Միթե՞ յես քեզի մոռ չեղա
 ընդունակ -
 Ինչո՞ւ ինձ սիրեցիր, խաբեցիր
 չառար,
 Մի բուռը դցիր, սիրտս վառեցար:
 ԱԲ 335 հտ.

3038

Բարեւ տվի, ինչո՞ւ չառար,
 Ինձի տեսար, չուտ յեղ դառար,

Իմ սրտով սիրած յարըս,
 Զանից բեղարած յարըս:

ՏՆ 181

3039

Դյուլում, դյուլում Գիյասար,
 Բուրդ եմ մանել Հավասար -
 Երնեկ կըտամ են ուրին,
 Վոր եկար, հետս խոսար:
 ԱԸ 142

3040

Դյուլում, դյուլում Գյուլասար,
 Բուրդ կըմանեմ Հավասար -
 Ես չենումը երկու Հարս կա,
 Մինը քանց մինը յասար:
 ԱԳ 270. ԲՍ 143

3041

Դյուլում, դյուլում Գյուլասար,
 Քուր եմ մանել Հավասար -
 Յես մի չեկլիկ յար ունեմ,
 Մի աչքը թեքն ա, մինը յասար:
 ԱԺԱ 51

3042

Դիտեմ, աստված, դու տեսար,
 Աղաչեցի՝ իմացար -
 Յես վոր փեշեղ կախվեցա,
 Ինչի՞ դու չդթացար:
 ԱԶ 385

3043

Ընկել եմ, ա՛խ, սարե սար,
 Դարման չունիմ, վոչ մեկ (վ. մի):
 ճար.

Ուզում եմ դամ քո վոտը,
 Առաջս ծով ե սարե սար:

ԱԵ 202

3. Ուզում եմ դալ քու վոտը:
 ԲՍ 142

3044

Գնա ելի՛ դեմի սար,
Սեր ու սավդես հետդ տար.
Քեզի եղտեղ գցողը,
Բալքի ընի դարբեդար:

ՏՆ 254

3045

Յեւ ու երթանք Կոռնկու սար,
Քոչկ մի չինենք, մտնենք հիսար.
Թող գա վրը մե շահն խոնդօր,
Ուզե հարյուր, կուտամ հազար,
Բազե՛, քո թուխ աչքիդ համար:

ՀՀ 327

Արի երթանք Կոռնկու սար,
Բերդ մի չինենք, մտնանք խսար.
Հարուր (վ. հարիր) կ'ուզեն,
կիտամ հազար,
Թուխ աչքերուդ խաթրու համար:
ԹՄ 98. ՏՆ 233 հտ.
2 3 4. Կուզես հարուր, կիտամ
հազար

Թուխ աչքերուդ խաթրու համար:
Շեկ ունքերու խաթրի համար:
ԱԼ 442. ԺՆ 73

Ելեք երթանք Կոռնկու սար,
Շինենք քոչք մը, մտնենք հիսար.
Ճավպելիքի խաթրի համար,
Հարիր ուզե, հազար կիտամ:
ԲՆԱ 740

1—4. Քոչկ ըմ (չինենք), մտնենք
խսար,
Կուզեն խարիր, կուտամ խազար:
ՔՄՎ 23

Տես՝ Դու ո՞ւստ կը գաս ես ի՞նչնոս,

3046

Երկանքս կ'աղա ձավար,
Դուշման, քո աչքը խավար.
Յես սիրել եմ, յես կ'առնեմ,
Ջախամ թե չունի տավար:

Ջաղացս կ'անի ձավար,
Դուշման քու աչքը խավար.
Սիրել ենք, իրար կ'առնենք,
Թող տանեն յոթը (վ. ոխտը)

տավար:

ԹՄ 126. ՏՆ 241.

ԲՄ 155

Ջաղացս կ'աղա ձավար,
Դուշման աչքը խավար.
Յարեն վոր կ'առնենք խաբար,
Թող տանին ոխտը տավար:

ԱԳ 96

3047

Ես գիշեր կ'անցնի դժվար,
Կ'երթա բարակ ու երկար.
Իմս վոր տի ու վախով
Քոնդ ի՞նչպես կ'անցնի, յար:
ՀՄՆԱ 9

1 2 4. Ես գիշեր դժվար անցավ,
Բարակ ու երկար անցավ...
Քուկդ ի՞նչպես, յա՛ր, անցավ:

Տես՝ Ես գիշեր մթնեց, գնաց:

3048

Արի դառը սարը տա՛ր,
Մի որ ել դո՛ւ չորան դառ.
Տված խոսքդ կատարի,
Ինձ մի՛ անի դարբեդար:

ՏՆ 171

3049

Շահ-սանամ (վ. Ա՛խ) ոտար,
ոտար, ոտար,
Շեկ (վ. շան) տղի դարդին
վարամոտար:
(Կրկնակ)

ԱԴ 161. ՏՆ 219

Ոտար, ոտար, ոտար, ոտար
Յես քու դարդեն, վարամոտար,
ԿԺԵ 50

3050

Վարդն ի բացվե վանա քաղքի
եղեստար,
Աստված սիրես, մեկն որոխկի,
ձիկը տա՛ր:
Քյա նաղերով, քյա խորոտիկ,
դու վի՞րն ես,—
Աշխար գիտի ալամ գիտի՝
դու իմն ես:
ՎՍԱ 41. ԺԽ 32

Վարդ մի բացվե վանա խորոտ
եղեստար,
Աստված սիրես, մեյ մ'ել որոխկի,
ձիկ ել տար:
Իրիցա յես, ել գո չկա ձիկ ել ճար,
Ծո՛ խորոտիկ, ծո՛ ժուռ ծծեր, դու
վի՞րն ես,—
Աշխար կ'ասեր, ալամ գիտեր՝
դու իմն ես:
ՆՀԳ 48

3051

Քյամբախ Ստամբուլ, ապեր
Սքայնտար,
Տարավ իմ կարիք, չիբե մեյ
խաբար:
Գեթմա, կարի՛ք, գեթմա:
ՀԺԵ 50

Քյամբախ Բեյոզլի, պլե՛ր
Իւսկիւտար,
Վոր չաներ իմ յար վեր ձիկ
դարբեղար:
ՎՍԱ 61. ՏՈ 132

Քամբախ Բուլանուխ, իլե՛ր
Իւսկիւտար,

Իմ կարիք չերթեր, ձիկ աներ
դերբեղար:
ՀԺԵ 45

Տես՝ Պղտուր ջուր կուզեր
սարերաց թեվեն:

3052

Ա՛յ Արաղ, ջուրդ վարար,
Յարաք յարիս չտեսա՛ր.
Յես չհասա մուրադիս,
Յարաք կարոտս առար:
ԲՍ 126

3053

Ա՛խ, Արաղն ե շատ վարար,
Դուրս ելնելու չունիմ ճար.
Յա՛ր, ոսկի ծամդ բաց թող,
Քաչե՛, ինձի քեզ մոտ տար:
ՀՄԽԱ 35

2. Քեզ մոտ դայու չունիմ ճար:
Տես՝ Արաղ պետ մեջ ձիկ,
մեջ քեզ:

3054

Արար-վարար, չատարար,
Սարին թոռ կիպա վարար.
Եդ տեղով դո՞րն ես դնում,
Յետ դառ յե՛կ. ուչս տարար:
ԱԶ 377

3055

Աղջի՛, բոլ ե նեղացար,
Գյուղաղ երեսդ բացար.
Ես խոսքերն վոր յես ասի,
Դու զալում իր, դիմացար:

3056

Աճապ ինչի՞ հեռացար,
Խելքդ դիլսիդ մոռացար.
Խելքդ գլխեդ կորել եր,
Յարդ քեզնեն ճորել եր:
ՀԺԵ 117

3057

Մեր դռանը աղի քար,
 Յետ լալիս եմ քո համար.
 Մերածս սուրիչն առավ,
 Մութ և աշխարհն ինձ համար:

3058

Տեղ էմ պցել դալամքար,
 Մեջն եմ դրել քալանթար.
 Յետ մի բուսր լեղակ եմ,
 Բաղիրդյանի տեղակ եմ:
 ՔՀ 158. ՏՆ 248
 2 3 4. Միջի քնայր քալանթար.
 Յետ մի պուճուր լեղակ եմ,
 Քալանթարի տեղակ եմ:

ԱԲ 346

3059

Չեր դռանը կլյնլմ նոքար,
 Թաք ինձ մի պցի քարեքար.
 Վաղս կտրե՛, մոտս արի,
 Կամ թե ինձ ել քու մոտդ տար:
 ՏՆ 81

3060

Աղբրի պլուխ մարմար քար,
 Ինձի արա քեզի յար.
 Աղջի՛, ինձի վառեցի,
 Ինձ մի թողնի մինուճար:
 ԿԺԵ 27

3061

Ժամի տակի մարմար քար,
 Յետ չեմ առնի դարիբ յար.
 Թե վոք առնեմ դարիբ յար,
 Ոսկին զարկեմ սարե սար:
 ՀԺԵ 126

3062

Լուս պերեզման մարմար քար,
 Յետ չեմ առնի դարիբ յար.
 Ղարիբ յարն ինձի փուշ ե,
 Գեղի միջինն անուշ ե:
 ՀԺԵ 120

1 3 4. Ժամի դուսը մարմար քար...
 Ղարիբությունը փուշ ա,
 Սրտով սիրածն անուշ ա:
 Զուրըն առա, Լլա սար,
 Յետ չի առնեմ դարիբ յար.
 Ղարիբ յար աչքին փուշ եր,
 Գեղի միջինն անուշ եր:
 Չես՝ Ա՛յ նանի, քու մերութեն:

3063

Ժամի դուսը մարմար քար,
 Յետ չեմ առնի դարիբ յար.
 Թե վերիս բերանն ո՛յա,
 Յարս թավադի սոյ ա:
 ԱԲ 343. ԲՍ 144

3064

Ժամի դռան կարմիր քար,
 Ինչ եմ անում դարիբ յար.
 Ժամի դռան արևվը,
 Չեմ ուղում քո բարեվը:

Բարձր կտուր մանդր քար,
 Տես՝ Տան քով անցա, ճրագն եր
 վառ:

3065

Դու կայներ ես Տիրամոր քար,
 Կեղես կ'երթաս, մանես կաքավ:
 ՀԺԵ 49

3066

Դուռ ելել ես, կ'երթաս ի բեր,
 Վոչ բերն Լղնի, վոչ բերատեր.
 Ուր չտեսնի քո հերն ու մեր,
 Ինձի չաներ ես դարդին տեր:
 ԱԸ 135

Դու ելեր եր, կ'երթեր ի բեր,
 Վոչ բեր եղնի, վոչ բերատեր.
 Ուր չտեսներ քու հերն ու մեր,
 Չիս ի չեներ ես դարդի տեր:
 ՀԺԵ 94

Դու ելեր ես, կ'երթաս ի բեր,
 Խեր չտեսներ քու հերն ու մեր.
 Վոչ բերն եղներ, վոչ բերի տեր,
 Վոր զիս չեներ ես դարդին տեր:
 ԱԸ 443

Ամար ելե՝ կ'երթա ի բեր,
 Վոչ բեր եղներ, վոչ բերատեր.
 Սեվ մի կապեն քու հերն ու մեր,
 Ընձի չենեն ես դարդի տեր:
 ՀԺԵ 77

Խանեն ելեր՝ կ'երթա ի բեր,
 Վոչ բերն եղներ, վոչ բերի տեր,
 Վոր զիս չեներ ես դարդին տեր:
 ԱԵ 194

Եամար ելե՝ կ'երթա ի բեր,
 Դիրար ելե՝ կ'երթա ի բեր,
 Զիս ի չեներ ես դարդի տեր:
 ՀԺԵ 99

Նաներ, նաներ, նաներ Զուլո,
 Վոչ բեր եղներ, վոչ բերի տեր,
 Ընձի չեներ ես դարդի տեր:
 ՀԺԵ 97

Տանեն ելավ, կ'երթեր ի բեր,
 Խեր չտեսներ, իւր հեր ու մեր,
 Զեներ զիսիկ սավղա անտեր,
 ԲՆԳ 650

Դու(ն) ելել ես, կ'երթաս ի բեր,
 Վոչ բերն ըլնի, վոչ բերատեր,
 Ինձի թողիր խեղճ ու անտեր:
 ՌՄ 50. ՏԽ 86.
 ԲՆԲ 364

Արի երթանք են բերն, են բեր,
 Վոչ բերն ելներ, վոչ բերի տեր,
 Յես ալ աղա յեմ սիրո տեր:
 ՊՎ 96

Դու ելել ես, կ'երթաս ի բեր,
 Վոչ բերն ըլնի, վոչ բերատեր.
 Տո՛ւ պատիկ հարս, նոր սիրո տեր,
 Ապրի քու հեր, ջուխտակ աղբեր:
 ՌՄ 67 հտ.

Դու ելել ես կ'երթաս ի բեր,
 Վոչ բերն ըլնի, վոչ բերատեր,
 Տո՛ւ պատիկ հարս, նոր սիրո տեր:
 ՔՀ 175

1 3 4. Տենն ելար, կ'երթա ի
 բեր...
 Դու պատիկ հարս, նոր սիրուտեր.
 Ինձի թողիր խեղճ ու անտեր:

3067

Արի երթանք են սարն ի բեր,
 Վոչ բերն ելներ, վոչ բերի տեր.
 Յես եմ մենակ քո սիրու տեր,
 Մենակ յես դու մտնենք մեր հեր:
 ՎՍԲ 42

Աղբեր, աղբեր, ջան աղբեր,
 Տես՝ Գինի, ղինի, զինստան:

Հանես աղբեր, ջան աղբեր,
 Տես՝ Տո՛ւ, տղա, տո՛ւ ջան տղա:

3068

Աղջի՛, ապրի քու աղբեր,
 Ինձի դու սաղ ջուղաբ բեր.
 Քե համար դարիբ զուչ եմ,
 Տես, տեղե բնավեր:

ՏԽ 235

3069

Գալիս հետդ խիար բեր,
 Քեզ պահել եմ կաթի սեր:

Ղարլու փլավ Լժ եփել,
Արի ինձ հեա մի տեղ կեր:
ՏՆ 211

3070

Դուրսն դաշտեր դարկեր բեր,
Զաղջիկն իտան մաքու տեր:
ԲՆԳ 122

3071

Զաղջի առուն ջուր կիզեր,
Աղջիկ տղին դուր կիզեր.
Զաղջի քարը տաշուկ եր,
Աղջիկ տղին մաշուկ Լր:
ՀԺԵ 80

3072

Հարավ քամին չնկշնդեր,
Լուծն ու սամին սարեն կիզեր:
Վերցե՛ք խուրջին, երթանք քարճին,
Դիլբար մներ Վանա կիւրջին:
Դիլբար նստի մուխսու ցրվքին.
Երթանք մլտ խաղի մուֆթին,
Իզան կտրին դիլբարի գին,
Դիլբարի գին՝ երկու մաքին:
ՀԺԵ 93 հտ.

Լուծն ու սամին սարեն կիզա,
Վերցե՛ք խուրջին, երթանք քարճին:
Դիլբար նստե մուխսու ցրվքին,
Դիլբար մներ Վանա գիւրջին:
Արեք երթանք մլտ զազի մուֆթին,
Իզան կտրեն դիլբարի գին,
Դիլբարի գին՝ երկու մաքին:
Երկու մաքին խավուրմա,
Ուտա գիլբար, խլափնա,
Պազ մի իտա, կշտանա:
ՀԺԵ 76

3073

Ետը թող ձյուն գլեր,
Վեր ձյան կարկուտ գլեր,
Իմ յար թող տուն գլեր,
Զիկ անուշ գյուն գլեր:
ՎՍԱ 61

Տես՝ Փչեցեք, հովեր, սարեր
ձուն բերեք:
Հժմտ. Ամպել ա, ձուն չի գալի:

3074

Դարի տրկեն մուխ կու գլեր,
Աղջիկ լաճուն հյուր կու գլեր.
Սիրած սիրածին դյուր կու գլեր,
Յարոջ աչիչ ջուր կու գլեր:
ՎՍԲ 44

3075

Բարձի տրկեն խոտ (հոտ) կու գլեր,
Տեղն իսկիցի (ձղեցի) փոնթ կու
գլեր:

Կաքովնե՛ր, կաքովնե՛ր,
Ելեք երթանք ջաղջընեք:
ՎՍԱ 45. ԺԽ 87

Տես՝ Տեղը քցեմ, փոնթ կըգա...

Ժամի դոնեն դուս կու գլեր,
Տես՝ Ժամի դոնեն դուս կը գա:

Զաղջի առուն ջուր կու գլեր,
Տես՝ Բարձր սարեն ջուր կուգա:

Նըխշուն միզար, ալ բնդեր,
Տես՝ Նըխշուն միզարով աղջիկ,
Տես՝ Ղոչավանքի ղշերը:

3076

Ի՞մալ ենիմ ծանրիկ դարդեր,
Ձուն ա դրեր աչնան արտեր...
Ի՞մալ ենիմ ծանրիկ դարդեր,
Մկներ կերան աչնան արտեր.
Ի՞մալ ենիմ ծանրիկ դարդեր,
Ձուն ա դրեր բանձրիկ սարեր.
Ի՞մալ ենիմ ծանրիկ դարդեր,
Հալեր թափեր մարմար քարեր:
ՀԺԵ 102

3081

Ես մեր Նիդյարի դարդեր,
Կարկուտ տարա՛վ մեր արտեր:

3077

Ջուրն ա ընկեր եդ կորդեր
(քորթեր),

Աստված պահե եդ խորդեր.
Ջուրն ա ընկեր ջաղցըններ,
Աստված վերցնե աղջրկներ.
Ջուրն ա ընկեր առվըներ,
Աստված տիե պառվըներ:
ՆՀԶ 96

Մեր դռան սուրու դաղեր,
Իմ յարոջ չեկիկ մաղեր.
Իմ յարոջ դոշի ալը,
Ի՛նչ կ'անեմ դուռնյի մալը:
ԱԸ 137

3082

Շեկ չեկ քու մաղեր,
Քաշեմ քու նաղեր.
Ձամիչ եմ բերի,
Արի նստի՛, կե՛ր:
ՀԺԵ 33

Տես՝ Ջուրն ե ելի առվըներ:

3078

Յես սարեն կու դայի, չալակս
բուրդ եր,
Լեզուդ ընձի համար վառած
քուքուրթ եր,
Բոյրդ դարդու դամիչ, Լրեսդ
թուղթ եր:
ՏՆ 96

2 3. Աս տունը մի՛ մտներ, չատ
զուլում մոխ եր,
Բոյն եր դարդու դամուչ, աչքերը
թուխ եր:
ՋԲ 21

3079

Ալուչի ծառ, գիլազ եր,
Գիշեր անքուն երազ եր,
Տաշին մարալո, տաշին մարալո:

ԾՎ 51

3080

Երկնուց ընցան կաղեր,
Աչրդ չալեց ուր սաղեր,
Ձեմ կանա քաշե նաղեր:
ԾՎ 52

3083

Աղջի, անուշիկ նաղեր,
Խեղքս տարա՛վ քու մաղեր:
ՀՄՈԱ 42
1 2. Աղջի՛, անունըդ Լը Նաղեր,
Խեղքս տարա՛վ Լը քու մաղեր:

3084

Ջաղցի առուն ալաղ եր,
Աղջիկ լաճուն կալաղ եր:
ՎՍԱ 46
2. Աղջիկ լաճուն ալաղ եր,
ԾՎ 4

Սարերն իլին ալաղ եր,
Իմ յար փաշին դալաղ եր:
ՀԺԵ 44

Անտեր առուն ալաղ ե,
Աղջիկ խորթին մարաղ ե:
ԲՆԳ 122

3085

Մուսո մանուկ ջհեկ եր,
Ինչ որ հաղեր՝ կը վեկեր.
Հապ լո լո լո քոչարի,
Հապ լո լո լո քոչարի:

Թերմչի արջ լե բաշ եր,
կայնե սարին կ'իշկեր:

Հապ լո լո լո...

Պառազ ճնճղներ քշեր,
կ'ըսեր գըլգըլ անուշ եր.

Հապ լո լո լո...

Անտրի թուլեն քաղբցի,
Պատի թունդիր, իրիցի,
Պոչն եր կեսի հակ ընձի:
Մսից դենք վեր կոճին,
կտրենք ճամբենք ժամկոչին:

Հապ լո լո լո քոչարի:
ՀԺԵ 88

3086

Վազիրներ Ձուլո, վազիրներ.
Քո տանողի տուն ազիրներ,
Շեկ ծամեր տախտն կ'ազիրներ:
ՀԺԵ 55

3087

Հաղեր ե կարմիր սուլեր,
լնկե անվերի չուլեր.
Քանց բալու մեղր անուշ ա,
Ման կը դա քոչա-քոչա:
ՏՆ 202

3087

Առաավտման բարի լուսուն կյախ եր,
կարմիր խնձոր կանաչ թափեն
կախ(ած) եր.

Աստված իմ սրտի ուղած յար
պախեր:
ՎՍԱ 45

3088

Հարս մի բերինք, չախ եր,
Դուռ ու դրկնց ուրախ եր,
Հարսի հոչ տուն քամբախ եր,
Չորեք դիմաց ճամբախ եր:
ՀԺԵ 78

3089

Ցանկն ելավ, ձյուն կըլորիսեր,
Իմ յարն ու գըռմ յես չեմ փոխեր:

Ի՞նչ խորասիկ, ի՞նչ սիրուն,
Հաղար երնեկ քու տիրուն:
ԲՆԳ 650

Ձուն. թալի, սարեր լորիսի,
Ձիմ յարն ու քուլմ չեմ փոխի.
Յարոջ սենջին չեմ կոխի:
ԱԶ 72 հտ.

Ձուն եկի, սարեր լորիսի,
Շուն յարուկ զամալ փոխի:
ԲՆԳ 123

3090

Մայրամ թոնիր վառեր, տները
մուխ եր,
Աչվին ծարուր քաշեր, ընթուներ
թուխ եր.
Մայրամ, մի՛ լար, աչվիդ
կ'ազիրվի,
Քեզի տանողին տնիկն ազիրվի:
ՀՀ 330

3091

Կողբա սարը փլած եր,
Շուշարանդով չարած եր.
Ի՞նչ անեմ շուշարանդը,
Հերը վորդուց հանած եր:

3092

Ջաղչի դռներ տաշած եր,
Յարիկս սրտիս խասած եր.
Ջաղչի առուն ջուր կու գընր,
Աղջիկ լաճուն դուր կու գընր:
ՀԺԵ 44

Տես՝ Բարձր սարեն ջուր կուգա:
Դարի տըկեն մուխ կու գընր:

3093

Ջաղչի դռներ տաշած եր,
Դուռն վրեն ներկով նխշած եր,
Յարիս անուն վրեն գրած եր:
ՀԺԵ 81

Տես՝ Զաղացիս դուռը տալած :
 Զաղացիս դուռը տալած է :
 Ժամի պառը տալած է :
 Զաղցի դռներ տալուկ էր :

3094

Սիւս փուլին դրած էր,
Ղուլթնի բարձր դրած էր.
Քյաթամ էրեք, աղաներ,
Յարս ինձնէն ջորած էր:
ԱԳ 97

۷۹ ۹۷

3095

Երկնուց երեսը լուսունկան բակ եր,
 Ճերմակ ծոցուդ միջեն ծծերը
 խակ եր,
 Ունեյիր աչվի, ընքվի, հոմբը կը
 փակեր.
 Տերը նասիր ըներ՝ յես քեզ
 առնեյի,
 Յոթն ուր, յոթն գիշեր քովդ
 սլաղեայի,
 Ձաշտուն հիվանդ, որարողին
 մեռնեյի:

FLU 776

3096

Ղռի քարը տափակ էր,
 Եղ չան գյաղեն քոփակ էր.
 Մեր ու քուր, մի՛ մեղդերեք,
 Աղջկութեն փափապ էր։

ՀԺԵ 113

2016 113

3097

Աղջկան աչք խեղ լինձիկ էր,
 Ինձի խնձոր կ'որսակեր.
 Բալքի յես տաճիկ ապառկի,
 Բալքի յես ջիւլվա կ'ծախի:
 Վժեճ 10

4068 10

3098

Մատաղ եմ արեւլ, արի կեր,
 Սրտով սիրածիս հետդ բեր,
 Առանց նրան կերած հացըս
 Կուլ չի գնում իմ թկես վեր:

ՏԽ 223

Sh 223

3099

Կաթնով Լեկեմ, արի կե՛ր,
Լի՛քը աղլուխ հետդ բեր.
Լուսադեմին իրար հետ
Ուտենք թաղա կաթի սեր:
ՏԿ 193

Sh 193

3100

Գեղին զերեւ չհրկւր-մերկեր,
Շապիկդ սուրմայով ներկեր,
Սիրեր եմ, չեմ կրնա թարկեր :
Արի խոսենք, քորած նալուր :
Գրեց բիւրբւլն եւ ձկնել յաղու :
ՁԲ Ձ

LF 22

Գեղի դերեվ ճերկեր-մերկեր,
Շապիկիդ կարօիւր ևս ներկեր,
Սէրեր եմ, չեմ կրնա թարկեր:
Արի խոսանք, խորոտ նապու:
Դու քննք բրբուլ ձենով նապու:

ՏՆ 89

Sh 89

ՄԼՐ տաճն զերեկ չհրկեցւ--մերկեր,
Ազգորէն շիւրմէլի ներկեր,
Սիրել և՛, չե՛մ կրէ թիրկել:
Այլէկ Մանան, ո՞ւմ տնէն եւ:
ԲՆԲ 525

FLF 525

ԳԼԴԻՆ ՎԵՐՎ, ՀԵՐԿԻՆ ՆԵՐՔԵՎ,
ՇԱՊԿԵԼԿՈՒ ՄԻՐՄԻՆ ԻՄ ՆԵՐԿԵՐ,
ՍԻՐԵՐ ԻՄ, ՀԻՄ ԿՐՆԱՐ ՔԱՐԿԵՐ,
ԱՂՎՈՐ ՆԱՆՈՅ, ՆԱՆՈՅ, ՆԱՆՈՅ,
ՅԼԱ ԿՈՒՄԻՐԵՄ ԳԵՂ ՄԱՐԻՆ ՈՐ:
24 457

24 457

3101

Սրտիկ սինի սնդուկ Լը,
Կտորալ էն սինի սնդուկ,
Թուալ էն կարիր ճնճղուկ,
Թուալ, բանձր սար Ելալ:

31. 31. 96

Տեւ՝ Բո ծոց ձիկ սալվի սնդուկ :

3102

Զաղջի զոհեր տաշուկ եր,
կալամ վերեն քաշուկ եր.
կալամ քաշողին մեռնեմ,
կալամ քաշող իմ յարն եր:
ԾՎ 47
Տես՝ Զաղջի զոհեր տաշած եր:

84 47

Տես՝ Զաղթի դռներ տալած, Լր:

Ջաղջի քարը տաշուկ եր,
Աղջիկ սղին մաշուկ եր:
ՀԺԵ 80

Ջաղջի զաներ տաշուկ եր,
Աղջիկ լաճուն (վ. տղին)
բաշխուկ եր,
ԱԺԹ 105. ՄՎ 46

Սիրուն հարսը ալիւր մաղեր.
Տես՝ Լիսնյակ դիչեր, տափակ
կտուր:

Մշու դաշտ, կ'ասին, հինգ հարիւր
գէղ եր,
Տես՝ Ասին՝ Ալաշկերտ խինդ
խաղար տուն եր:

3103

Սեռիկը իլին յեղ եր,
Իմ յար թուխաչք, թուխբեղ եր,
ՎՍԱ 46

2. Աղջիկ լաճուն լայեղ եր:
ԺՆ 87

Ճտիդ ուլունք ասեղ եր,
Ջանս ջանիդ լայեղ եր:
ԺՆ 88

Տես՝ Ճտիս հլունը հաղեղ ե:

Սարերն իլին ասեղ եր,
Իմ յար նորախասեր եր:
ՎՍԱ 46. ՀԺԵ 44

3104

Քյամբախ Բուլանըղ, ինչ անուշ
տեղ եր,
Մեջ քո երկու ծոց քլընկելու
տեղ եր:

Արի թե պաղիյ՝ անխալել
մեղր եր,
Սրտիկս կըխորովեր, իմ դարդիս
դեղ եր:

Արե՛, յա՛ր, արե՛, քե բան չեմ ասե,
Վալլահ կըմենեմ, խոցերս ի խասե:
ՎՍԱ 61

1—6. Քյամբախ Բալլխալի, ինչ
անուշ տեղ եր,
Մեջ քո երկու ծոց քնելու տեղ եր:

Արե՛, յա՛ր, արե՛, մալուլ մի՛ մնա,
Կուրբաթն ես ինկե, արե՛, մի՛ մնա:
ՏՆ 133

Աղջիկ, դու քելի՛, քո ճամբախ
նեղ ի,
Երկու ծծվերացդ մեջ քնու տեղ ի.
Արի թե պաղի՛ անխալել մեղր եր,
Վոր են մեղր խալեր, իմ դարդին
դեղ եր:
ՆՀԶ 102

Աղջի՛, դու քելե՛, փողանը նեղ ք,
Մեջ քո երկու ծիծ քնելու տեղ ի.
Արի քե պաղեմ, անխալել մեղր ի,
Են մեղրն որ խալի, իմ խոցիս
դեղ ի:
ՀԺԵ 45

1—6. Մուշ ու Բուլանուղ ինչ
անուշ տեղ եր,
Աղջիկ, քո խաբրիկ (վ. խաբար)
իմ դարդին քեղ եր:
ՎՍԲ 40. ՏՆ 121

3105

Ա՛յ բալա Շողեր,
Անկղվիդ ողեր,
Ինձի յես թողեր,
Գյուլ Շողեր ջան:
ՋԲ 39

Ա՛յ բալա Շողեր,
Կ'առնեմ քեզ ողեր,
Կ'անչեմ կը տաղեր:
Գյուլ Շողեր ջան:
ՋԲ 39

3106

Արեգակը մերամեր,
Հալալ արեք, հեր ու մեր.
Եկել ա վոր տանում ա,
Ընկերմիջից հանում ա:

ԱԴ 115

3 4. Վոր առել ա՝ կը տանե,
Ընկերմիջե կը հանե:

ԱԺԷ 47

Արեգակը մերեմեր ա,
Նշանածը նշանածի սիրատեր ա.
Յեկել ա, պիտի տանի,
Յերկիրմիջից կը հանի:

ԱԺԷ 47

[Ըրեքնյակը մըրըմար ա, և այլն]:

3107

Դու ելեր ես, կ'երթաս դոմեր,
Ինչ քո քուչեք, ինչ քո մոմեր,
Սիրեր եմ, չեմ կարնա դոմեր:
ՔՄՎ 29

Դու ելեր ես, կ'երթաս դոմեր,
Մատքեր (ն)մանի վառվառ մոմեր:

ՏՊ 244

3108

Աչխարհ ալան թալան եր,
Իմ յար քեզնից ալալ եր:
Բարտի ծառեր բանձր եր,
Սիրած յարը քաղցր եր:

ՎԺԵԱ 3, 13

3109

Իմ յարը դուռ կը դներ,
Գոտիկը նուռ կը դներ:

Յեռ կը մեռնեմ Լն յարին,
Փափախը ծուռ կը դներ:
ՌՄ 135. ՏՊ 152.
ԲՍ 153

3110

Ոլոր-մոլոր ճամխըներ,
Մէջքակոտոր աղվըներ,
Կանանչ կենան աղջկըներ,
Չեկան տարան վիճկըներ:
(Վիճակի)

ՀԺԵ 123

3111

Արտաշարա կնտկըներ,
Կարթան խանին պիւնկըներ.
Տարան, տվին տան սներ,
Ջարկին տարան կոկըներ:
Վա՛յ, Մայրամ, Մայրամ, Մայրամ,
Իմ ջանքո ջոնին հայրան:
ՔՄՎ 27

Ջուրը լցվալ ջաղչըներ,
Տեա՛ Ջուրը լցվալ ողեքը:

3112

Ջուրն Ե Ելի առվըներ,
Գրող տանի պառվըներ.
Ջուրն Ե Ելի ջաղչըներ,
Ոստված պահի պողջկըներ:
Ջուրն Ե Ելի կորդեր,
Ոստված պահե ղխորդեր.
Կանաչ վարոց տղեկներ,
Կարմիր խնձուր աղջկներ,
Թաս ու թևիսիք կնկրտիք,
Ուտիք-չուտիք՝ կրավրտիք:
ԱԶ 72

Տեա՛ Ջուրը լցվալ ողեքը:
Տեա՛ Ջուրն ա ընկեր Ե կորդեր:

Ջուրը կապել եմ առվըներ,
Գրող տանի պառվըներ:

Դրանք ի՞նչ բանի պետք են,
Աստված պահի աղջիկներ:

ԱՆ 135

1—4. Զուրը լցվավ առվըներ,
Աստված պահի պառվըներ:

1—4. Զուրն եկավ առվըներ,
Աստված խեղդի պառվըներ:

Պատիկ, պատիկ առվըներ,
Դրող տանի պառվըներ.
Զոր կնճրներ պառվըներ,
Կանաչ վարսց տղեկներ,
Վարդ մանուշակ աղջիկներ:

ՀԺԵ 87

Տես՝ 1855. Ղարանֆիլ եմ, տալ
չունեմ:

Փռուռ չափուռ պառվըներ,
Թրքի կողով հալվորհներ,
Կարմիր ինձոր աղջիկներ,
Նոր կըճմբրավեն հարսներ:

ԱԵ 206

3113

Զուրն ի ընկե առվըներ,
Հո՛յ, ջան, լաչին եր.

Սերն ի ընկե պառվըներ,
Հո՛յ, ջան, ջան, լաչին եր,
Հե՛յ, ֆատխով լաչին եր:

ՎԺԵԲ 12

3114

Եկո՛, ծով ծով աչեր, իս մի՛
լացըներ,
Իս չատ են լացուցած, դուն մի՛

լացըներ,
Յես՝ ճամբու գալող եմ, յետ մի՛
դարձըներ:

ԲՆԱ 776

3115

Կաքվըներ, կաքվըներ,
Շիլա՛ չապիկ ծալ արեք,
Կարմիր իրես խալ արեք,
Զեր պագ ձիկ խալալ արեք:

ՎՍԱ 46

3116

Ջաղցի դռներ սարին եր,
Աղջիկ լահուն բարին եր:
ԾՎ 47

3117

Իմ յար թող խորոտ ըլներ,
Մեկ վոտ թող կաղիկ ըլներ.
Խորոտը խորոտին պիտեր,
Գեշերաց տերն աստված եր:
ՎՍԲ 58

3118

Սանդխտյանի աղջիկներ
Եկան, լցվան մեր տներ.
Թռան, կոյան առքըներ,
Յես ի՞նչ անեմ խի՛ր կընեմ(?):
ՎԺԵԲ 3

3119

Երկինքն ամպել եր, ի՞նչ անուշ
թոն եր,
Կայնա, մայիլ եղա, ջանա՛ս հոն եր.
Այրվա, կրակվա, ես ի՞նչիս բան եր,
Յար, եղ քու դարդերդ, լյլայի
աչքերդ:
ԱԵ 209

Երկինքն ամպեր ե, ի՞նչ անուշ
թոն եր,
Կայնա, մայիլ եղա, ջան աղջիկս
հոն եր.
Երեցա, խորվեցա, ես ի՞նչդ բան եր.
Սի՛րուն, աստված սիրես, գիս մի՛
լացներ:
ՆՀԶ 85

1—4. Երկիրն ամպէլ, ի՛նչ անուշ
 Թոն է,
 Գամ դռնեն անցնեմ, հոգեակա
 Հոն է,
 ՀՄՈԱ 13

Կաղզվան ձորու մեջն եր,
 Տես՝ Երեւան ձորամիջին:

3120

Կայնել էս ելի դռներ,
 Տար արածէ՛ մեր պատներ.
 Քյաֆիր, ինձի թողել էս,
 Գեշի յախեն էս բռնել:
 ՏՆ 247. ԲՍ 131

3121

Աշխենի ծոցի նռներ,
 Անտոն թորկեց ելու դռներ:
 ՏՆ 184

3122

Եդ կոկած, մորած տներ,
 Կիվագ ու նխշուն սներ.
 Եկան աղապ աղեկներ,
 Կը (ն)մանին կառողուկ չներ:
 ԱԸ 446. ԲՍ 142

Կապուտ քիրաճած տներ,
 Մեջը կա ոսկի սներ.
 Սարեն թափան աղջիկներ,
 Կըլմանին կառողած չներ:
 ԱԳ 99

3123

Ես տներ, ծնփած (վ. պուճուր)
 տներ,
 Միջին կա(ր) վոսկի (վ. ոսկե) սներ.
 Սուն ու զերան պար (վ. բար)
 պիտեր,

Սրտով սիրած յար պիտեր:
 ԱԴ 163. ՌՄ 90.
 107. ՏՆ 146

3 4. Սրտով սիրած յար պիտեր,
 Սուն ու զերան բար պիտեր:
 ԲՍ 150
 Տես՝ Լեն տուն ու բսլոր երկեն:

1—4. Ես տներ, մանդր տներ,
 Միջին կա վոսկե սներ:
 ԿԺԵ 42

Ես տներ, կամար տներ,
 Միջին եր ոսկե սներ.
 Ոսկե սներ վարդ պիտեր,
 Սրտով սիրած յար պիտեր:
 ՀԺԵ 125
 Տես՝ ինձ մի պուճուր տուն ունեմ.

3124

Աղբոր բողջան կանթ ուներ,
 Քրոջ բողջան վարդ ուներ:
 ՀՀ 327

3125

Ասին՝ Ալաշկերտ խինգ խաղար
 տուն եր,
 Գացինք, տեսանք՝ մեկ խավքու.
 բուն եր:

Մշու դաշտ, կ'ասին, հինգ հարիր
 գեղ եր,
 Գացինք ու տեսանք՝ մեկ հավքու
 բուն եր:
 ԱԸ 438

3126

Սարերն իլին ալաշ եր,
 Իմ յարը ալաշ կալաշ եր:
 ՎՍԱ 46

Ջաղջի տանիս ալաչ Լր,
Իմ յար քանց քոն քյալաչ Լր:
ՀԺԵ 59

3127

Արեւին ասե Ամկու փեշեր,
Արի՛ պաղնեմ յես քո թշեր.
Քանց ինձորի՛ կարմիր ի քո երեսդ,
Տուր վոր պաղնեմ քո թուխ
ընքվերդ:
ՎՍԲ 39

1—4. Արեւին ասե Ամկու փեշեր,
Տուր վոր պաղնեմ կարմիր թշերդ:
ՊՎ 98

3128

Յոթն ուր, յոթ դիշեր,
Շաղկամն ի դուռիս թոռմշեր,
Յար մեղիկ դոնեն չեւներ,
Փշուր մի սիրտ մեղիկ հովներ.
Վա՛յ-լո, վա՛յ-լո, վա՛յ-լո:
ՀՄԽԲ 21

3—5. Յար մըղիկ դոնեն դուրս
չեւնա,
Փշուր մի սիրտ մըղիկ խովնա.
Վա՛յլե, վա՛յլե վա՛յլե:
ԲՄ 58

4. Փշուր մի սիրտ մըր խովնա:
ՏԽ 97

3129

Ես ա կսխեց մութ գիշեր,
Ջենր կորեկ Լն դշեր.
Ով ինչ կ'ուզե՝ թող ասե,
Յես կը պաչեմ քո թշեր:

ԲՄ 138

3130

Ես դիշեր, լուսն(յ)ակ դիշեր,
Ձ(յ)ուճն եկեր, դետին նախշեր.

Աչքդ դեմ արա՛ պաչեմ,
Կեռ ունքեր, կարմիր թշեր.
ՀՄԽԱ 28. ԺԽ 11

3. Դուշդ դեմ արա՛ պաչեմ:
ՊՍՎ 109. ԲՄ 100.
ՏԽ 179

Հմմտ. Գիշեր խալդա, դուս Լլա:

3131

Ես գիշեր, լուսնյակ գիշեր,
Կեռ ընքեր, կարմիր թշեր.
Աղջիկ, աստվածդ սիրես,
Բաց դուռը՝ դամ ես գիշեր:
ԱԳ 162

Լուսնիակ երկան գիշեր,
Կեռ ոնքվի, կարմիր թշեր.
Աղջի՛, ալորդդ արեվը սիրես,
Դաստուր տուր՝ դամ ես գիշեր:
ԱԳ 94. ԲՄ 145

123. Աս գիշեր, լուսնյակ գիշեր,
Սեվ աչքեր, կարմիր թշեր.
Աղջիկ, ապրի աղբերդ:
ԱԸ 136

123. Ես գիշեր, լուսնակ գիշեր;
Կեռ ընքեր, կարմիր թշեր.
Աստված պախա քո աղբեր:
ՀԺԵ 123

3. Աղջի, քո աղբերն ապրի:
3. Աղջի, ապրի քու աղբեր:
3 4. Ալորդդ արեվը սիրես,
Թող տուր՝ դամ ես գիշեր:

3132

Ջլնան կարճ ուր, Երկեն գիշեր,
Ձուճ լուս պառկիմ, ձիկ քուն չի
դեր:
ՀՀ 305

3133

Ես գիշեր, սիրուն գիշեր,
Աղջի՛, պաղեմ քո թշեր.
Սերդ սիրտս ծակել ա
ինչպես վարդի սուր փշեր:

3134

Լուսնիակ երկար գիշեր,
Կեռ ունքվի, կարմիր թշեր.
Թարաք երեք իմ յարին,
Չկենա, դա ես դիշեր:

ԱԳ 95

3135

Լուսնակ ու երկար գիշեր,
Թուխ ունքեր, կարմիր թշեր.
Իմ սիրածին ինձ տվեք,
Չեզ խեր ու բարի գիշեր:

Լուսնակը անդին գիշեր,
Սև աչք ը կարմիր թշեր.
Իմ յարը ընձի տվեք,
Չեր խեր ը բարի գիշեր:

ՀԺԵ 133

Լուսնիկա երկան գիշեր,
Կեռ ունքեր, կարմիր թշեր.
Յես գնում եմ մեր տունը,
Քեզ խեր ու բարի գիշեր:

3136

Անտոնի դռան դշեր,
Աչիւնին տարան ես գիշեր:
ՏՆ 185

3137

Ծառի վրեն սեվ դշեր,
Դեռ չեն հասել մեր նշեր.
Աղջիկ, հայլին վե կալ, տես,
Կարմրեր ա քո թշեր:

Ծառի գլխին սեվ դշեր,
Դեռ չի հասել մեր նշեր.
Աղջիկ, հայլին ա՛ռ, իշկա,
Ի՛նչ կարմիր ա քո թշեր:

ԱԲ 345 հտ. ԲՍ 141

Ծառի վրի սեվ դշեր,
Չի հասեր ա մեր նշեր.
Աղջիկ, հայլին վե՛րց, նայի,
Ծառ կարմիր ա քո թշեր:

3138

Ջրին ենդին խամիշ եր,
Վրան թուռլու յեմիշ եր.
Սա յարն ինձի յար չեղավ,
Տարեք ըրեք բիլդուրմիշ:
ԲՆԱ 776

Բոստներ հըմեն ղամիշ եր,
Տես՝ Բաղչի բոլոր ղամիշ ա:

3139

Ջաղցի բոլոր ղամիշ եր,
Միջի մեղրը անուշ եր.
Իմ յար ինձի բանկա ղուշ եր,
Մերն աչքերուց բայդուշ եր:
ՆՀԶ 87

3140

Մշու գաշտեր մշուշ եր,
Ուր (իբ) հող ու ջուր անուշ եր.
Աղջիկ, քու սրազն անուշ եր:
ՀԺԵ 90

Մշու սարեր մշուշ եր,
Մշու խոտ-ջուր անուշ եր.
Մշու մարդը դուռաղ եր,
Մշու կոռնկ երկնավիղ, և այլն:
ՔՄՎ 44

3141

Բարձր Մարաթիկ խաչեր,
Շուրջ բոլոր կանաչ եր.
Աշխարհ, երկիր կ'աղաչեր,
Խըսմեթ ընեք սեվ աչեր:
ԲՆԳ 12 հտ.

3142

Դարուն վոր դերեր, Վերին Վարադ
կանաչ եր,
Շառ երանեկ են յար, վոր ձիյ
ճանաչ եր.
Պաղիյ մ' կ'ուզեմ, են էյ կիտեր
խանաք եր:

Ծո՛ խորոտիկ, ծո՛ պատրկիկ,
դու վի՞րն ես,
Աշխարհ կ'ասեր, ալամ դիտեր՝
դու իմն ես:
ՆՀԳ 48

3143

Ջաղջի առուն կանաչ էր,
Աղջիկը լաճուն ճանաչ էր:
ՎՍԱ 45. ԺԽ 87
Ջաղջի սանիա կանանչ էր,
Աղջիկ լաճուն ճանանչ էր:
ՊՎ 97
1. Ջաղջի դռներ կանաչ էր:
ԾՎ 47
Ջաղջի դռներ կանանչ էր,
Աղջիկ տղին ճանանչ էր:
ՀԺԵ 128

Արջակու դաշտ կանաչ էր,
Տես՝ Արջակու դաշտ սխտոր էր:

3143

Եսա խինեն ալ խինա չէր,
Որինա դյացող իմ ասած չէր.
Երթանք դենա, կ'առնեմ խինա,
Դնեմ ձեռքեր, թո՛ կարմրնա:
ՀԺԵ 51

3144

Սարը սարի նման չէր,
Քարը քարի նման չէր.
Աչքերս ման տվի,
Մեկն իմ յարի նման չէր:

3145

Ծառի միջին կանանչ էր,
Աղջիկն ինձի կը կանչեր՝
Ձեն մի՛ հանա, մարդիկ կան.
Աղջիկ հոդից կ'ամանչեր:
ԱԵ 192. ԲՍ 155
1 2 4. Ծառի տակը կանանչ էր,
Տղեն ինձի կը կանչեր...
Աղջիկ մարդուց կ'ամանչեր:

Սերն ի՞նչ էր, սավդեն ի՞նչ էր,
Տես՝ Սերն ի՞նչ է, սավդեն ի՞նչ է:

3146

Մատնիքը՝ մատովս չէր (վ. չի),
Սիրածը՝ սրտովս չէր (չի).
Դերձիկ, մատներդ կոտորի,
Մինթանեն բոյովս չէր (չի):

3 4. Ջարդար, թեվերդ կոտորի,
Քամարը մեջքովս չէր (չի):

3 4. Սիրածի հերը մեռնի,
Սիրածը՝ սրտովս չէր (չի):
ՀՄԱ 18

1—4. Եսա մատնիք իմ մատով չէր,
կավո՛ ջան,
Եսա սիրած իմ սրտով չէր,
կավո՛ ջան:
ԾՎ 49

Մատնիքը մատովըս ա,
Սիրածը սրտովըս ա.
Դերձիկի բալեն ապրի,
Շորերը բոյովըս ա:

Մատնիքը մատովս չի,
Շան տղեն սրտովս չի.
Միտք կ'սնի, վո՛ր փախցնի,
Ել ու գյուղը քովս չի:

Մանիքը մատովս չի,
Սիրածս սրտովս չի.
Սարիք, քո բալեն մեռնի,
Յես ընդու լայեղին չի:
ՀԺԵ 123

3147

Ղուսճի վերեւի ամպ եր,
Աղջկա գինը շատ թանկ եր:
ԱԸ 440

3148

Իմ ծոցի կուրծինը թուշ եր,
Իմ յարուց երեսը պուճ եր:
ՎՍԱ 46. ԺԽ 87

3149

Աշխարհ եսեն՝ քո յար ծառ եր,
Ալամ եսեն՝ քո յար ծուռ եր.—
Խաղար ծուռ եր, մեջ իմ սրտին
լալ ու դուր եր.
Ձիկ կը կպեր, յես քե գնեիր:
ՀՀ 305 հտ.

Գեղով ըսին՝ քու յար ծուռ եր,
Թաղով ըսին՝ քու յար ծուռ եր,—
Խարիր ծուռ եր, խաղար ծուռ եր,
Մեջ իմ սրտին լալ ու դուռ եր:
ԾՎ 37

1—4. Աշխար ասին՝ քո յար ծուռ ի,
Թաղով ասին՝ քո յար ծուռ ի.—
Մեջ իմ սրտին լալ ու դուր ի:
ՀԺԵ 46

1—4. Հասամ աղեն, դու ծուռ իս
(չխո ծուռ ի).
Խաղար Աշխե՛, կ'ըսի ծուռ ի.
Մաջ իմ սրտին լալ ու դուռ ի:
ՀԺԵ 58

Հմտ. Գիշեր ասին՝ քո յար եկավ:

1—4. Ջաղցի բոլոր ըմեն ուռ եր,
Աշխարհն ասեր՝ Ջուլոն ծուռ եր.—
Մեջ իմ սրտին լալ ու դուր եր:
ԲՀ 174

2. Աշխար կ'ասեր՝ Ջուլոն ծուռ եր:
ՏԽ 243

3150

Ծծերդ եր ուռե, յես ասի՝ նուռ եր,
Արի՛ ձեռս պարզեմ, դու ասի՛ր՝
Ժուռ եր.
Թե ժուռ, թե հասուն՝ մոտ ձիկ
կարուլ եր:
ՊՎ 124. ՏԽ 121.
ՎՍԲ 40

ՎՍԲ 40. Կա ցառ 4—յդ տող՝
Թե թանկ, թե ետան՝ մոտ ինձ
մաղբուլ եր:

Ծծերդ ի ուռեր, յես ասի՝ նուռ եր,
Ասի՛ քաղեմ, դու հալա ժուռ եր.
Թե ժուռ, թե խասուն՝ ընձի
կարուլ եր:
ՀԺԵ 49

Ծծվերդ կողնձե, յես ասի՝ նուռ եր,
Խորած վարդապետ կ'ասեր, թե
Ժուռ եր.
Թե ժուռ, թե խասուն՝ մո ձիյ
կարիւլ եր:
ՆՀԶ 103

3151

Աղջիկ, քու անունդ ե Խասեր,
Եկուր երթանք, թուրք ե հասեր.
Պաղիկ մ'ալ տուր, մորդ մ'ըսեր:
ՀԱ 457

Մուղնըվա դարը փոս եր,
Տես՝ Մուղնըվա ջուրը սառն ա:

3152

Տո՛ ջաղջպան, քո տուն ավեր,
Ջուրն ա ընկեր քո ջաղջըներ.
Պետեր տարեր, մանդեր թորկեր.

Տո՛ ջաղջպան, քո տուն ավեր:
Տուն մ'եմ չիք վրը քորերուն,
Փանջարեն բացելու հմ հարավ քամուն:
Իմալ Լենիմ, իմալ չենիմ,
Դարդերս. չատ ա, չիվարեր իմ:
ՀԺԵ 61

3153

Հով կրփչե սարն ի վեր,
Արտուտ կ'ենն զարն ի վեր:
ՀՄԽԱ 42

3153

Բաղչի պատեր քարով եր,
Իմ սեր, քու սեր տարով եր:

3154

Որ մը աղեկ, որ մը վատ եր,
Կանանչ-գլուխ չոլի բաղ եր,
Ելի խոսքով զիս կու տտեր:
ՔՀ 174

3155

Առու մի եկավ, յես դիցա՝ գետ եր,
Քարվան մի եկավ, իմ յարս ի
Հետ եր.

Իրիչկի առեջ, խընճ ըմեն յետ եր:
ԱԸ 438

Առու տեսա՝ խընց դետ մ'եր,
Քարվան եկավ, իմ յար խետն եր.
Իչկեցի, իմ յար խընց ըմեն յետն եր,
Արի, յար, արի՛, խոով մի՛ կենա.
Դիւնի մալ քեզի չի մնա:
ՀԺԵ 127 Հտ.

3156

Են առումը մին կալ պիտեր,
Իմ չհենին ալ պիտեր.
Ալ չհենին ի՞նչ անեմ,
Մի ջանդանջդար յար պիտեր:
ԱԶ 373

3157

Զի խավք ծիծեռնակ պիտեր,
Գի քո էրզիս բոն դնի.

Յերեկ յնլ ու մուտ անի,
Գիչերը քո ծոց ծվարի:
ՎՍԱ 64

Զիկ հավք մի ծիծեռնակ պիտեր,
Յերեկ զար, իմ ողն յել-մուտ աներ,
Գիչերն ել զար իմ ծոց ծվարեր,
Սրտիս դարդերն ցրեր, խորովեր:
Արե՛, Մարութա բարձր

աստվածածին,

Մեր վիճակն կատարի բարին.
Հարս, հան վիճակն ի բարին,
Հասնես քո սրտի մուրադին:
ՎՍԲ 68

3158

Մեր տուն, ձեր տուն պատ պիտեր,
Իրար սիրենք, մարդ չդիտեր:
ՀԺԵ 57

3159

Սուն ու գերան բար պիտեր,
Սրտով, սիրով յար պիտեր.
Թուխ փուչին վզիս կապող
Շեկ ու կարմիր յար պիտեր:
ԱԸ 135 Հտ.

Տես՝ ինձ մի պուճուր տուն ունեմ,
Տես՝ Լեն տուն ու բոլոր երկեն:
Տես՝ Ես տներ, ծեփած տներ:

3160

Եսոր ծառղարդար պիտեր,
Իմ յարը տիրացու պիտեր.
Ամեն բեմբը ելլելուն
Բուրվառը ձեռքը պիտեր:

ԵԱ 390

1 2 4. Տիրացուն իմ յար պիտեր...
Ձեռքը բուրվառ պիտեր:

Եսոր ծառղարդար պիտի,
Իմ աղբեր կարդար պիտի.
Ամեն բեմբն ելնելուց
Մոմ հալած արդար պիտի:

3161

Իմ յարին լավ յար պիտեր,
Գլխին կոշկասար պիտեր.
Են շոքած, քրտնած վախտը
Մի կանաչ խիար պիտեր:
ԱԺԱ 54

3162

Սուն ու գերան, քար պիտեր
(պիտի),
Ինձի դյորա յար պիտեր (պիտի).
Ի՞նչ անեմ հաճիւճ-մաճիւճ,
Բոյիս դյորա յար պիտի:
ԱԶ 390

3163

Դե՛հ Պտեր, նա՛ նա՛ Պտեր
Խռովեր, տուն չմտեր:
(Կրկնակ)

ԱԵ 190

3164

Արի երթանք Վանա դաշտեր,
Աստված քեզի ինձի տվեր.
Թե ինչ կարատ-սլատ ունեմ՝
Ասա՛, ինձնից մի՛ ամաչեր:
ՎՍԲ 42 հտ.

3165

Գոլի բոլոր կանաչ արտ եր,
Արչակը մոր սրտին դարդ եր:
ԶԲ 23

3166

Ջաղցի դռներ բխար եր,
Աղջիկ լաճուն նուբար եր:
ԾՎ 47

3167

Քոլովիկ վերեվ դար եր,
Չորս բոլոր հարողմար եր,
Բմենոց քաղցր իմ յար եր:
ԱԵ 194

3168

Բարձր Մարտթկի սարեր,
Ամուր կուլեն իւր քարեր,
Պսմեթ եներ իւր յարեր:
ԲՆԳ 121

3169

Վեր աչեցիր, բանձր սար եր,
Երկնուց ընկավ մանդր քարեր:
Շորորա՛, Սալաթ, Նորորա՛...
ԶԲ 28

3170

Գյուլիջի քարեր,
Սինաքա սարեր,
Արուն ա դառեր:

3171

Մոկաց օարեր, պետ սկտ քարեր,
Դե՛լ չեր լուսցեր, արեվն առեր...
... Մազկուն ավել, ծակ ծակ քարեր,
Կես գիշերուն լուսնակն առեր.
Երկու պստիկ դոստ եմ ճարեր,
Քամին ելեր, զեն մեկ տարեր,
Են մեկ տը տամ չար Գրողին,
Թորկեմ երթամ խետ սիրողին:
Սիրող պառկեր մեջ խոտնոցին,
Ձեռնիկ ծոցին ավն երեսին:
ճարար տարեք մեր զոքընչին,
Աղջիկ զնաց խետ կտըրճին:
ՀՀ 305 հտ.

Տես՝ Մոկաց սարերն են քարերով:
Տես՝ Մաճկալը կայնե մաճին:
Տես՝ Տղեն կայնե կարմնջին:

1—12. Մշու սարեր, Մոկանց քարեր,
Դեռ չլուսցի, արեվն առեր.
Երկու չամամ յար եմ ճարեր,
Հարավն Լի զմեկիկ տարեր,
Մեկելի ձեռն եմ շիվարեր:
ՆՀԶ 92

3172

1—12. Մոկանց սարեր, պետ պետ
 քարեր,
 Դրո չլուսցե, արեմ առեր.
 Երկու պլտիկ յար եմ ճարեր,
 Մեկը զարկեր, չար Գրողը տարեր,
 Են մեկելի դարդն եմ բնկեր:
 Խլե խանոր, խանանոր:
 ՀԺԵ 82

Տես՝ Մոկանց սարերն են քարերով:

Խարար տարեք, սարեր ձորեր,
 Հապել եմ սալղըտի չորեր,
 Լաց եղնելն ընցում որեր:
 ՏԽ 115

3173

Երնեկ են որեր,
 Վոր կ'ընենք սարեր,
 (Կրկնակ)

ՀՄԽԱ 4

3174

Որեր, որեր, որեր,
 Դուք ուր եք կորեր:
 (Կրկնակ)

ՏԽ 88

Որեր, դարնան անուշ որեր,
 Ախ, ո՞ւր եք կորեր:
 (Կրկնակ)

ՀՄԽԱ 48

1—12. Մոկաց սարեր, պետ պետ,
 քարեր,

Դալ չի լուսցեր, արեմն առեր:
 Ծաղկուն ավել, ծակ-ծակ քարեր,
 Դալ չի լուսցեր, արեմն առեր:

Են ի՞նչ գեղ Ը, են ի՞նչ տեղ Ը,
 Կարմիր սուրբ ոտաց նեղ Ը.
 Սևվասարեր կաքվու տեղ Ը,
 Բեստա սարեր մաքու տեղ Ը:
 ԾՎ 61 հտ.

Արջակու դաշտ սխտոր եր,
 Իմ յարոջ սիրտ պղտոր եր:
 Արջակու դաշտ կանաչ եր,
 Յարոջս առջընեղ լաճ եր:

ՎՍԲ 58

3175

Բաղչի մեջ գու գու ջրեր,
 Լուսնակ ի մեջն եր դրեր.
 Յարուկ ջրի մեջ կ'աչքեր,
 Սիրտը լուսնակն եր ընկեր:

ԲՆԲ 237

1—12. Դրո չի լուսցիր, արեմ առեր,
 Մոկաց սարեր, պիտ պիտ քարեր:
 ՀԺԵ 60

3176

Լուսնակն ի բակ իջեր եր,
 Տես՝ Լուսնակն ի բակն եր իջեր:

Սարեր, ձորեր, դաշտեր ու ջրեր,
 Մարմանդ մարմանդ վազող
 աղբյուրներ,

35— Ժող. խաղիկներ

Մի վե՛ր կացե՛ք, իմացե՛ք,
Տեսե՛ք իմ սրտի ցավե՛ր:

ՀՄԽԱ 1

Սարեր, ձորեր ու ջրեր,
Մարմանդ վազող աղբուրներ,
Մեկ վե՛ր կացե՛ք ու իմացե՛ք,
Տեսե՛ք, թե ով ե եկեր:

ԱԶ 385

3177

Թու՛թ պաստեխը ծալ չըլի՛ր,
Ելին տղան յար չըլի՛ր.
Ճարագա խուրբաթ կ'երթան,
Աս խըղըր կենալ չըլի՛ր:

ԲՆԱ 624

3178

Մազերդ սեվ, թուչդ կարմիր,
Շաքար լեզուդ բերանս դիր.
Ձենովդ ինձի յեսիր արիր,
Փարե գլուխս ծիծիկիդ դիր:

ԱԳ 96

3179

Երկնքի կանանչ կարմիր,
Ա՛յ սիրուն կանանչ կարմիր,
Լերդ ու թոքս չորցել ե,
Սար ու ձոր կանանչ կարմիր:

ԱԵ 203. ԲՍ 145

3180

Ես՛ր, գու ինձի շատ պետք
կը դայիր,
Բանիս բանավոր արբընեկ կ'ելնիր.
Աստված ավիրեր կամաղ մարդու
տուն,
Ձգեր, չտաներ իմ քաղցրիկ քուն,
ՎՍԲ 51 հտ.

Տես՝ Երկինքն ի ամպեր, կու դար
մարմար ձուն:

3181

Եսմար ելե կ'երթա ի չայիր,
Յես քո բաժին եղա դայիլ:
ՀԺԵ 99

3182

Սիպտակ բալուլ չըլնեյիր,
Մորդ փորին մեռնեյիր,
Վոր չըլնեյիր, վառեյիր,
Ջանիս կրակ ըլնեյիր:

3183

Աղջի՛, մազերդ հյուսեյիր,
Թուչդ երեսիս քսեյիր.
Ելեյիր բարձիս վրա,
Բլբուլի պես խոսեյիր:
ՔՀ 164. 74

3. Ես գիշեր բարձիս վրա:
3. Նիլնեյիր բարձիս վրա:
3. Նստեյիր բարձիս վրան:
3. Ելեյիր վարդի ծառին:
ԱԳ 91. ԲՍ 152

123. Աղջի՛կ, մազդ հյուսեյիր,
Դունչիդ ունհան քսեյիր.
Ելայիր վարդի ծառին:
ՀՀ 323. ԺԽ 92

Աղջի, մազերդ հուսեի,
Թուչդ երեսիս քսեի.
Երթաի աներանցս,
Բլբուլի պես խոսեի:
ԹՄԿ 58

Աղջի՛կ, ծամերդ հյուսեյի,
Թուչդ իրիսիս քսեյի.
Գլխիս թեվքերացդ վրա՝
Բիւլբուլի պես խոսեյի:
ՎՍԱ 53

1 3. Աղջիկ, մազդ հուսեյի...
Ելայի վարդին ծառը...
ԱԹ 167

Տուխտ գութան դաշտ կը բանիր,
Տես՝ Մեր ջուխտ գութան դաշտ
կու բանի:

Ես բակը բակ կըլմանիր,
Տես՝ Մեր բակը բակ կըլմանի:

3184

Նոր տարուն ինձ խոսք տվիր,
Սիրտս կրակով լցրիր.
Ասա՝ տեսնեմ, ո՞վ արեց,
Վոր ինձ եսպես քցեցիր:

ԲՍ 128

3185

Սարիցը վեր եկամ, դուռը բաց
արիր,
Ձեռքդ քցիր վզովս, թուշդ
համբուրիմ:
ՀԺԵ 63

3186

Յես ի՞նչ անեմ, դու արիր,
Զոռով սիրու տեր արիր.
Երեցիր, վառեցիր մեզի,
Մի ջան ա, դուրբան քեզի:

3187

Այան, այան, դու արիր,
Ըռանդ ըռանդ ձու արիր.
Ենքան գնալ-գալ արիր,
Ուժով սիրու տեր արիր,
ԱԺԷ 42

3188

Եկար, անցար ու յադ երիր,
Ձեռքդ երեսիդ պատ երիր,
Դու(ն) սիրեցիր, դու(ն) յադ երիր:
Արի խոսինք, ջորած (վ. խորոտ)
նապու,

Գընց բիւբիւն ել ձենով նապու:
ՋԲ 22. ՏԽ 89

3189

Ինձի բեմուրադ երիր,
Սերս քեզմե զադ երիր.
Ե՞սպես եր քու երդումդ,
Աստըծու հետ ուխտ արիր:
ԱԶ 385

1—4. Յար, ի՞նձ բեմուրադ արիր,
Սերդ ինձնե զատ արիր:
ՀՄԽԱ 32

3190

Աղջիկ, դուն երիր, դուն երիր,
ճարեցիր, ծոցդ քուն երիր:
ԲՆԲ 525

3191

Մայրիկ, դուն ըրիր, դուն ըրիր,
Ինձիս դարդի տուն ըրիր.
Յես փոքրիկ հարս մ'եյի,
Գեշ մարդու մը կեր ըրիր:
ԲՆԱ 671

3192

Յես սարեն կու դայի, դուն
դուռը բացիր,
Ձեռդ ծոցդ տարար, ա՛խ արիր,
լացիր.
Յես մի պինդ պաղ եյի, դու
մրմուռ լացիր,
Քո հրեղեն արցունքով ինձի
հալեցիր.
Յես մի չոր ծառ եյի, դու
գարնան արեւ,
Քո սիրով ծաղկեցավ իմ ճյուղն
ու տերեւ.
Թե ինձ չեյիր առնի, ինչո՞ւ
սիրեցիր,
Մի բուռ կրակ եղար, սիրտս
երեցիր:
ՀՄԽԱ 32

1—8. Յես սարեն կ'իջնեյի,
Դու դռնիկդ բացիր,
Ձեռնիկդ ի ծոցիկդ տարար,
Ախ ըրիր, լացիր.
Յես պաղի կտոր մ'եյի,
Հալեցա քո հրեղեն արտօունքով:
Ասի՝ դու զիս կըսիրես,
Կանչեցա քո ելսի կրակով:
Թե դու զիս չեյիր առներ,
Ինչո՞ւ լացիր, խաբեցիր.
Թ'ընձի յար չեյիր եղներ,
Ինչո՞ւ դուռդ իմ առջեվ բացիր:
ՀՀ 309

1—8. Յես վարեն կուգայի, դուն
դուռը բացիր,
Ձեռքդ ծոցդ տարար, ախ երիր,
Լացիր.
Թե որ չեյիր առներ, ինչի՞
սիրեցիր,
Գնը՛, դապլի խային, յար չեղար
մեղի:
ՋԲ 21

1—8. Յես կալեն կուգայի, դու
դուռը բացիր,
Ձեռքդ երեսիդ դրիր, ախ երիր,
Լացիր.
Չունքի չեյիր առներ, ինչի՞
սիրեցիր,
Բուռ մը կրակ եղար, սիրտս
դուլեցիր:
ՆՀՁ 85

1—8. Յես վերեն կուգայի, դուն
դուռը բացիր,
Ձեռքդ ծոցդ տարար, ախ երիր
լացիր.
Յես ել քեզի չառա, տունը մնացիր
Գնա՛, դապլի խային, յար չեղար
լնձի:
ՏՖ 96

Տեա՛ Յես վերեն կուգայի,
նստիր իս կուլառ:
Տեա նաե ԱՆ 208.

3193

Աղջի՛, դու խակ մնացիր,
Պատերու տակ մնացիր.
Ո՞ւր ե՛, հողիս, ընկերդ,
Ինչի՞ մենակ մնացիր:
ԱԶ 335

Աղջի՛, ինչի՞ դիացիր,
Պատերի տակ մնացիր.
Ո՞ւր ե՛ հողուդ ընկերը,
Ինչո՞ւ մենակ մնացիր:

3194

Ջրի եկար (ու) դնացիր,
Սիրուն երեսդ (չ)բացիր.
Սեվ աչքերով, վառ թշով,
Խնձ երեցիր, վառեցիր:
ԱԼ 133

3195

Աղջի՛, տունը լվացիր,
Յարդ մեռավ, չլացիր.
Թաժա յարդ տուն եկավ,
Ճերմակ գլխսդ դու բացիր:
ԱԳ 101. ԲՍ 139

3196

Մայրո՛, հորի՞ն զիս խաբեցիր,
Գինովդ զիս սարսուղացիր.
Գիշերս յես դուրս ելա,
Գո սիրուն հիվանդ եղա:
ՀՀ 312

Ելար դուռը աչեցիր,
Տես՝ ձտիս հլունը հաղեղ ե՛:

3197

Կո՛վն ու հորթը կապեցիր,
Նստար տակը, կթեցիր.

Կաթն ու կարաղը մեղրած,
Յարիս փեշքեշ զրկեցիր:

ԲՍ 156

3198

Տնեն ելար, ալ կապեցիր,
Բարակ մեջացդ չալ կապեցիր,
Աչքով, ունքով զիս խաբեցիր:
ՆՀԳ 46

3199

Կամար ունքդ գովեցիր,
Սիրել էյիր, առեցիր.
Ինձ պես ուժով կտրճին,
Դու անդանակ մորթեցիր:

ՀՄԽԱ 25

1. Կամար ունքերդ գովեցիր:
ԱԶ 384

3200

Յամա՛ն, ա՛ղե, դուն արեցիր,
Ես քոս դյաղին ո՞ւստ ճարեցիր.
Թամա՛ն արիր հարյուրնոցին,
Ինձի տվիր զրկանոցին:
Իմա՞լ ենեմ, իմա՞լ ենեմ, և այլն:
ՀՄԽԲ 31
3—4. Թամա՛ն երին հարերնոցին,
Ինձի տվին զրկանոցին:

3201

Սիրտս արնով լցրեցիր,
Կրակով խորովեցիր.
Աչքդ դու(ր)ս գա, ա՛յ աքլոր,
Ի՞նչ չուտ ձենդ գցեցիր:

ՀՄԽԱ 14. ՏՖ 175.

ԲՍ 153

3202

Աչքերդ բիւր-բուր,
Ման կըգաս իմ չորս բուր.
Բիւր աչքերիդ մեռնեմ,
Մի՛ աչի խուր-մուր:

ՏՖ 197. ԲՍ 146

3203

Գացի արտեր՝ բունի լոր,
Աղջիկ տեսա յայլի ձոր,
Նման եր կարմիր խնձոր:
ՀՄԽԱ 37. ԿԺԵ 13

2 3. Գլի տեսա յայլի ձոր,
Կարմիր իր, (ն)մանիւր խնձոր:
ԲՄ 86. ՏՖ 164.
ԺԽ 23

2 3. Աղջիկ տեսա լայլի ձոր,
Կրմաներ կարմիր խնձոր:
ՀԺԵ 122

3204

Երկանա ճամբախ ոլոր,
Մեր Աչխենի երես բուր:
Խորոտ եր մեր Աչխեն,
Կուրտ եր մեր Աչխեն,
Սիրուն եր մեր Աչխեն:
ԲՆԱ 566

3205

Ճամբեքը ոլոր-մուր,
Տղրաղիս դնաց կուր.
Ով գուել է՝ թող յետ տա,
Հինդ թուման իրեն մուժտա:

3206

Լուսնակն եկավ ոլոր-մուր,
Համ խորոտիկ, համ բուր.
Հարս ելավ կայնալ դուռ,
Կապեն խագեր եր,
Կես եր կարմիր, կեսն եր դեղին...
ԾՎ 38

(Մի մեծ յերդ ե, ազատ վոտանավո-
րով: Շարունակությունն՝ «Եսոր քո
ապով ընցկուն տիեք են»):

Լուսինն եր բակին ոլոր,
Համ խորոտիկ, համ բուր.

Լուսնիակ կամար-կամար,
Յես մեռնիմ քեզի համար:

ԱՐ 136

Լուսնակն եր սարի ոլոր,
Իմ խորոտիկ, իմ բոլոր:

Լուսնակն եր սարուն ոլոր,
Ի՞նչ խորոտիկ, ի՞նչ բոլոր:
ԲՆԳ 471

Լուսնիակը ոստի ոլոր,
Համ խորոտիկ, համ բոլոր:
ՁԲ 18
Տես՝ Լուսնակն ի բակն եր իջեր:

3207

Արի երթանք յայլի ձոր,
Դուլախ դենք, բռնենք լոր.
Լորի խորվածն անուշ եր,
Դու կը նմանիս կարմիր խնձոր:
ՎՍԲ 30

3208

Աղվոր, նանոյ, նանոյ, նանոյ,
Յես կուսիրեմ քեզ ամեն որ:
(Կրկնակ)

ՀԱ 456

3209

Բաղ եմ քցել նոր ի նոր,
Հասցրել եմ մի խնձոր.
Յարիս խլեցին տարան,
Քանի՞ ընկնեմ սար ու ձոր:

3. Յարիս տեսնելու համար:
ԲՄ 126

3210

Կանանչ տափ ա, կարմիր չոր,
Բաղչեն բիւթին ալ խնձոր:

Բաղը յես եմ, բարը դու,
Իմ սիրելի յարը դու:

ԱԶ 373

1—2. Կանանչ ժիսա, կարմիր չոր,
Բաղը բիթուն ալ խնձոր:

3211

Ա՛յ տղա ուրաղավոր,
Ուրազն ա մեջքիդ սավոր.
Ձեմ անի ինձի քավոր,
Կ'անեմ հորս թաղավոր:

3212

Սարեն կըզա ձիավոր,
Մեր տունը չարդախավոր.
Հրես եկավ իմ աղբեր,
Իրեք որվան թաղավոր:
ՔՀ 160. ՌՄ 138

1 2 4. Սարից եկավ ձիավոր,
Հորս դուռը չարդախավոր...
Իրեք տարվան թաղավոր:
Վ. Տուն ունիմ չարդախավոր:

1 3 4. Սարեն կու դա ձիավոր,...
Գիրը մեռնի աղբորը,
Իրեք որեն թաղավոր:

ԱԺԱ 60

3213

Սարեն եկավ ձիավոր,
Սաղմոսը ծոցին սավոր.
Սաղմոսը դյուլ ա դառել,
Լեզուն բլբլալ ա դառել:

ԱԲ 344

234. Սաղմոսը ծոցին սավոր.
Սաղմոսը դյուլ եր դառել,
Լեզուդ բլբլալ եր դառել:
ՀԺԵ 118

Ա՛յ տղա սեվ չուխավոր,
Նարեկը ծոցիդ սավոր.
Նարեկը դյուլ ա դառել,
Լեզուդ բլբլալ ա դառել:
ԱԵ 201

3214

Սարեն իջավ ձիավոր,
Սաղմոսն եր ծոցին սովոր.
Յերբ որ չեղավ ինձի յար,
Նաչրցավ, եղավ քավոր:
ՆՀԶ 88

Սիրել եմ սեվ չուխավոր,
Դու յես դյալաջու սովոր.
Սիրեցինք, իրար չառանք,
Նաչարցանք, արինք քավոր:
ՆՀԶ 109

Սիրել եմ սեվ չուխավոր,
Յես եմ դյալաջու սավոր.
Սիրի, սիրտս չկսլավ,
Նաչարդան արի քավոր:
ԱՖ 344

2. Ինքն եր դյալաջու սավոր:
3 4. Դու չեղար ինձ թագավոր,
Աղբերս կայնավ քավոր:

3215

Յարս եղավ յայլավոր,
Յես ել եղա ձիավոր:
(Կրկնակ)
ԱՆ 204

3216

Զարգարն ա բող չուխավոր,
Գոթանն դոշին սովոր.
Հալա մին քամար կուզեմ,
Փոկընեն թոփուզավոր:
ԱԶ 373

3217

Այ տղա, սեվ չուխավոր,
Նարեկը (վ. սաղմոսը) ծոցիդ
սավոր.

Երնեկ կըտամ են որը,
Մեր տունը դաս թագավոր:
ԲՄ 137. ԲՄ 156

3 4. Ղուրբան ընեմ են ալուր,
Աղբերս կայնի թագավոր:

4. Վոր դաս մեր տուն թագավոր:
ՏՆ 144

Այ տղա, դու սեվ չուխավոր,
Սաղմոսը ծոցիդ սավոր.
Երնեկ կըտամ են որը,
Տունս կը դաս թագավոր:
ՔՀ 163

1 3 4. Այ տղա, դու բող ձիավոր...
Երնեկ կուտամ են որը,
Գաս մեր տունը թագավոր:
ՔՀ 180

Այ տղա, դուն ալ կապավոր,
Տուն ունես չարդախավոր.
Են որին երնեկ կուտամ,
Իմ տուն՝ տուն դաս թագավոր:
ՔՀ 164

24. Ուրաքը գոտկիդ սավոր...
Դուն դաս մեր տուն թագավոր,
ԹՄԿ 59

1—4. Ծո՛ տղա, դու ալ կապավոր,
Սաղմոսն ի ծոցդ պասավոր:
ՎՍԱ 43

3218

Այ տղա, ալ կապավոր,
Խի՞ չեւար կարդացավոր.
Ինչի՞ սիրի ու չառար,
Դատաստանիս պարտավոր:
ՀԺԵ 111

3 4. Ենքան սիրի, յար չեւար,
Նաչարցա, կ'անեմ քավոր:

3219

Աղջիկ, դու յես մեղավոր,
Քեզի կու դան ուզավոր.

Ձեղնի՝ Լըթաս հետու տեղ,
Պաղվիս, կ'եղնիս հըռագիլ (?):
ԱԶ 387

3220

Մակար ունավոր,
Դեղին չնալոր,
Յեղիկին կարգես,
Ինձ անես քավոր:

ԺԽ 20

3221

Ղուչ մի՛ դառնա թեվավոր,
Դու խաղ կանչի ձեվավոր
(վ. ձենավոր):

Յարար կ'ըլնի՞ Լն ուրը,
Վոր դաս մեր տուն թաղավոր:
ՀՄԽԱ 13. ԺԽ 4

123. Քաղ ես կանչում ձենավոր,
Ղուչ ես դառել թեվավոր.
Յարար ես ուրը կ'ըլնի՞:

ՏԽ 200

12. Դու խաղ կանչի ձենավոր,
Ղուչ մի՛ դառնա թեվավոր:

3222

Պուճուր աղջիկ սեվավոր,
Հաղարի դուռն սավոր.
Գնա՛, մերդ կանչում ե,
Ինձի չանի մեղավոր:

ԺԽ 8

3 4. Գնա՛, նանդ կանչում ա,
Վոր մեղ չանի մեղավոր:
3. Գնա՛, քու մորն ասա:

2 4. Քալիսի (վ. հալի) դռները
սովոր...
Թող ինձ չանի (վ. չանի) մեղավոր:

ԱԴ 169. ՌՄ 116

ՏԽ 215. ՔՄ 124

Պուճուր աղջի սեվավոր,
Քալիսի դռներին սավոր,

Իլի՛, մերդ կանչում ա,
Ինձ ել չանես մեղավոր:
ԱԲ 347

3 4. Գնա, մայրդ կանչում ա,
Թող զիս չանի մեղավոր:
ՎԺԵԱ 3

Պղտի աղջի սեվավոր,
Քալիսի դռներին սովոր,
Գնա, նանդ խարցրա՛,
Ինձի չանա՛ մեղավոր:
ՀԺԵ 124

Պուճուր աղջիկ սեվավոր,
Մեր մայրին իր դու սովոր.
Լեխ, չեթիր, քո մորն ասիր,
Ինձի անիր մեղավոր:

3223

Տղա՛, սեվ ես սեվավոր,
Դու յես մեր մայրին սովոր:
ՀԺԵ 119

3224

Աղջի Գյուլի բախտավոր,
Յարդ հենց ա թաղավոր.
Բարով մուրաղի հասնեք,
Ձեր վարդիվորը չնհավոր:
ԱԶ 377

3225

Վըրըր, վըրըր, վըրավոր,
Տեր խոր միրուք փըռավոր.
Աղո՛, խաքի նոր չուխա,
Ինձի կ'ըլես դու քավոր:
ՔՄ 155

3226

Սարի տըկի պտըտոր,
Իմ յար քան քե խտվըտոր:
ՀԺԵ 87

Ծառի տակի պտըտուր,
Իմ յար քանց քոն խտվըտուր:
ՎՍԲ 58

3227

Ծովուն հավք մի կեր, անունն եր
արոր,

Ճտիկն եր կարմիր, սրտիկ՝
սեւավոր.
Կապեմ բեչարեն, երթամ հետ ինոր,
Են իմ դարդ գիտեր, յես ել գո՝
ինոր:
ԺՅ 31

1. Ծովուն խավք մի կեր, անուն
եր ուրուր:
ՀՀ 328

Ծովուն հավք մի կեր, անունն եր
արոր,
Վզիկն եր երկեն, սրտիկն սեւավոր.
Կապեմ բեչարեն, երթամ խետ ինոր,
Են իմ դարդ գիտեր, յես կյո ինոր:
ՆՀԳ 44. ՊՎ 86.
ԲՄ 65

1 4. Խավք մի վեր ծովուն, անուն
եր արոր...
... Են իմ դարդ գիտի, գյո յես ել
ինոր:
ՎՍԱ 37

1—4. Բոլում խավք եկավ, անուն
վիրավոր,
Վզիկ հերկեն, սրտիկ սեւավոր.
Թալեմ բեչարեն, երթամ խետ ինոր,
Են իմ դարդն եր գիցե, յես՝ ինոր:
Արե՛, յար, արե՛, և այլն:
ՀԺԵ 42

1—4. Խավքիկ վեր ծովուն, անուն
եր արոր,

Վզիկն եր երկեն, սեւավոր,
Գլուխ կարմրավոր.
Կապեմ բեչարեն, ելնեմ վեր
ծովուն,
Են դոր կ'երթա, յես ել խետ ինոր.
Են իմ դարդ գիտա, կյո յես ել ինոր:
Աղջի, արե՛ նաղերով, և այլն:
ՀԺԵ 45

1—4. Խավքուկ վրը ծովուն, անուն
եր արվոր,
Վզիկն եր հերկեն, սրտիկ սեւավոր—
Արե՛, յար, արի, խուով մի՛
կենար,
Աստվորի մալ մեզի չի մնար:
ՀԺԵ 47

1—4. Խավքունք վրը ծովուն,
անուն արոր եր,
Սրտիկ սեւավոր, զլխիկ կարմրավոր.
Կապեմ բեչարեն, երթամ խետ ինոր,
Որ զիմ դարդ գիտեր, որ զենաւ
զետոր:
ՀԺԵ 56

1—4. Խավքուկ վրը ծովուն,
անուն արոր եր,
Անուն արոր եր,
Աստվոր կանաչ տերեւավոր.
Կարմիր գլուխ, սրտիկ սեւավոր:
ՀԺԵ 127

1—4. Հավքունք վեր ծովուն,
անուն արոր եր,
Գլխիկ կարմրավոր, սրտիկ սեւավոր—
Կապենք բեչարեն, երթանք հետ
ետոր,
Ո՛ն զիմ դարդ գիտա, ո՞ն զիմն ու
զետոր:

ԱԸ 439

1 2. Մեշի միջի պաղ աղբուր,
Տղա, արի տա՛ր քո քուր:

ԱԴ 170

123. Քարի միջի պաղ աղբուր,
Սե՛թո (վ. աղա՛), արի տա՛ր
քո քուր:

Քուրդ ինձի հավան չի:

Բարակ առուն զուլալ ջուր,
Տղա՛, արի տա՛ր քո քուր:
Թե ընձի խավան չես,
Տար ընձեն լավին տուր:

ՀԺԵ 110

Ջաղջի միջու պաղ աղբուր,
Տղա՛, արի տա՛ր զքո քուր:
Հավար, մաղաթ, Սարնյուլ,
Առ ընձեն, ուրիշի մ՛ տուր:

ՀԺԵ 93

1—4. Բաղի միջին պաղ աղբուր,
Գյա՛լա, քուրդ ինձի տուր:

3234

Իմ խերանց հեգին կամարով աղբուր,
Երթամ, պաղեմ, թալեմ

խաչխամբուր:

Արե՛, յար, արե՛, և այլն:

ՀԺԵ 42

3235

Ջաղացս կ'աներ ալուր,
Դուչմանիս աչքը մալուլ:
Սիրել ենք, իրար կ'առնենք,
Թող հետը բերե բալուլ:

ԱՆ 202

Ջաղացս ալուր կ'անե,
Դուչմանս մըլուլ կ'անե:
Թող իմ սիրածս ինձի տան,
Թող հետը բալուլ բերե:

ԱԳ 102

3236

Ման եկուր, աղվոր, ման եկուր,
Դեպի մեր տուն ի դան եկուր,
Հեչ չես իղար մերե բանե,
Թուխ աչքերդ հոգիս կու հանե:
ՀԱ 421

3237

Յես պուճուր, յարս պուճուր,
Ո՞վ կըտա մեզ հաց ու ջուր:
(Կրկնակ)

3238

Եսմար ելե, կ'երթա ի ջուր,
Դիլբար ելե, կ'երթա ի ջուր:
Պագիկ մ՛ կ'ուզեմ, դու երկու տուր:
ՀԺԵ 98

3239

Բարակ առու, զուլալ ջուր,
Գյաղա՛, թողուլ ջուղար տուր:
Ծառին ըսի՝ բարձր տուր,
Սրտիս սիրած յարժս տուր:

ԱԴ 176

3240

Փրցեր սարեն, կու գա պաղ ջուր,
Կու գա, թափի մեր ժամու դուռ:
Տեր իմաչատուրն ու պղտի քուր,
Լաճին թալեր ա ծուռ ու մուռ:
ՀԺԵ 57

Տես՝ Պաղ ջուր պրծել, կու գա
սարեն:

3241

Հարդով գնում ա սառ ջուր,
Ինձ մի՛ քցի դուն դուռ:
Եփածդ խրխուր գաթից
Բեր ձեռովդ մինն ինձ տուր:

ՏՆ 218

3242

Մեր տան յետեւ աղբուր-ջուր,
 Ձեր տան յետեւ աղբուր-ջուր.
 Տղեն տես, աղջիկը տուր,
 Վաղը չըլնես վիղը-ծուռ:

3243

Ինձ համար բե՛ր հաց ու ջուր,
 Ծաղիկ քաղի ու ինձ տուր.
 Տվածդ փնջի հետը
 Ինձ հասցրու մի լավ լուր:
 ՏՆՊ 260

3244

Մեր տան իտեւ արտ մ' մասուր,
 Ջուլոն արնեմ, մտնեմ մասուր,
 Ջուլոն սիրեմ, թորկեմ սկեսուր:
 ՔՀ 176. ԺՊ 107

Վերեւ մեր տան թուփ կա մասուր,
 Ներքեւ ձեր տան թուփ կա մասուր,
 Առնեմ Ջուլոն, մտնեմ մասուր:
 ՀԺԵ 56

3245

Քեզի մեռնեմ, խաթոն կեսուր,
 Քո ծուռ լաճուն խրատ մի տուր.
 Ձերթա, պառկի զոմչու մասուր,
 Չինար բոյիս ի՞նչ կա խսուր:
 Իմա՛լ Լնեմ, իմա՛լ Լնեմ,
 և այլն:

ՀՄՈԲ 31

3 4. Ձերթա, պառկի տալիբ մասուր,
 Երկեն բոյին, սիպտակ դոշին, ի՞նչ
 կա խսուր:

4. Շեկ ծամբորուս, չիմալ բոյիս
 ի՞նչ կա խսուր:

1-5. Քզի մեռնիմ, խաթոն կեսուր, Շահ բլբուլն իջավ վեր իմ
 Քու ծուռ տղին խրատ մը տուր, վարդին հյուր:
 Ձերթա, քնի զոմչու մասուր:
 ԱԵ 205

1-5. Մեռնիմ քզի, խաթոն կեսուր,
 Քու ծուռ տղին խրատ մի տուր.
 Ի՞նչ կա խսուր սիվտակ դոշին,
 Կ'երթա, պառկի զոմչու մասուր:
 ՀԺԵ 61

1-5. Մամիկ, մամիկ, մամիկ
 սկեսուր,
 Քու ծուռ տղուն խրատ մը տուր.
 Իմ սեւ աշվուն ի՞նչ կար խիսուր,
 Թորկե, պառկե ձիու մասուր:
 ԲՆԳ 471

1-5. Յես քի մեռնիմ, խաթոն
 կիսուր,
 Քու ծուռ տղին խրատ ըմ տուր,
 Ձերթա, պառկի զոմչու մասուր.
 Թուխ աչքերաց, կարմիր երեսաց,
 Սիվտակ ծծիրաց ի՞նչ կեր խսուր,
 Վոր քու տղեն կ'երթա պառկի
 զոմչու մասուր:
 Խանե՛, խանե՛, խանե՛, խանե՛,
 Խիհո՛, խիհո՛, խիհո՛, խիհո՛:
 ԾՎ 40

3246

Իմ խերանց իգին վարդ խաղար
 թավուր,
 Մեջ են վարդերաց իմ վարդն ի
 քաֆուր,
 Շախ բլբուլն իջավ վեր իմ
 վարդին խուր:
 ՎՍԱ 36 հտ.

Իմ հերանց իգին վարդ հաղար
 թավուր,
 Մեջ են վարդերուն իմ վարդն և
 քաֆուր,
 Շահ բլբուլն իջավ վեր իմ
 վարդին հյուր:
 ՀՄՈԲ 22

Բաղչա մ'եմ տնկել, վարդ հազար
 Թափուր,
 Մեջ հըմեն վարդին իմ վարդն
 Եր քաֆուր,
 Շահ բլբուլ իջավ վեր իմ
 վարդին հուր:
 ՊՎ 87. ՌՄ 65.
 ԺԽ 91

Բաղչե մ' եմ դրեմ, վարդ խազար
 Թափուր,
 Մեջ են վարդերաց իմ վարդն եր
 քաֆուր,
 Են շահի բլբուլ իջավ իմ վարդի
 խուր:
 ՀԺԵ 42

Բաղչե մ'եմ տնկեմ, վարդ հազար
 Թափուր,
 Ամեն վարդի մեջ իմ վարդն ե
 քաֆուր,
 Շահ բլբուլ իջավ վեր իմ վարդին
 խուր:
 ՀԺԵ 45

Մատի տակի պտըտուր,
 Տես՝ Սարի տկի պտըտոր:

3247

Հազար երնեկ են ափուր,
 Տափուլ դուռնա չալեցուցին,
 Կանաչ-կարմիր հաղեցուցին.
 Տույ-տույ, տույ-տույ, և այլն:
 ԿԺԵ 34

3248

Այ տղա, հիւ անիւ տուր,
 Մատնաչափ դիր անիւ տուր.
 Ինձնից ել քեզ ճար չկա,
 Քաբուլդ վեր անել տուր:
 ՊՍՎ 104

Այ տղա, իր անել տուր,
 Մի մատուր դիր անել տուր.
 Ինձանից քեզ ճար չկա,
 Միրուքդ վեր անել տուր:
 4. Քա(ն)քուլդ վեր անել տուր:
 ՔՀ 163. ԱԴ 169.
 ՌՄ 124. ՏԽ 226

Այ տղա, յեր անել տուր,
 Միրուքդ վեր անել տուր,
 Հերս քե աղջիկ չի տալ,
 Տերտերին դիր անել տուր:
 ԱԶ 377

Այ տղա, դիր անել տուր,
 Մի մատում դիր անել տուր.
 Իմ հեր քե աղջիկ չի տա,
 Թուխ քյանքուլդ վեր անել տուր:
 ՀԺԵ 111

3249

Ինձ մի բուռը հատիկ տուր,
 Աչքի տակով մտիկ տուր.
 Վոր դուչմանը քյամ աչի,
 Վերցրու ու պատին տուր:
 ՏԽ 206

3250

Աղջիկ, կտրան տիտիկ տուր,
 Իմ պես տղին մտիկ տուր.
 Ինձ պես տղեն քեզ առնի,
 Գլխիդ վրեն կուեղիկ տուր:

1—2. Աղջիկ, ինձի մտիկ տուր,
 Քո դուչմանին սիլլով տուր:

3251

Լիսնյակ դիչեր, տափակ կտուր,
 Բուր լիսնյակ, վրեն տեփուր.
 Սիրուն հարսը ալիր մաղեր,

Ջուխտ շամամը ծոցին խաղեր.
Սիրուն հարսը ալիւր մաղեր,
Իր տեսնողի ուշքը շաղեր.
Սիրուն հարսը ալիւր մաղեր,
Ոսալ մարդի գլուխը թաղեր.
Սիրուն հարսը ալիւր մաղեր,
Ուրախ յերգեր ու ծիծաղեր.
Սիրուն հարսը ալիւր մաղեր,
Ծծերն է վեր վարսը շաղեր:
ԱԺԱ 46

3252

Սկւա՛, սկւա՛, պատին տուր,
Հովկիր շուռ տուր.
Վախում եմ՝ քնեմ, քունս տանի,
Զարսովս (շալս, մաշիկներս և այլն)
տանի տամ:

(Վիճակի)

ՊՍՎ 106 Հտ.

1 2 4. Ըսկւա՛, ըսկւա՛, պատին
տամ,

Հովկուրը շուռ տամ...

Ընկորս տանուլ տամ:

ԱԸ 131

3253

Աղջի՛, ճրագը լուս տու(ր),
Ջերիդ բաները դուս տու(ր).
Հիվանդ աղբորդ սաղաղին,
Պագ մի կ'ուզեմ, երկուս տու(ր):
2 3. Ջերիդ չամիչն դուս տու.
Սիրած աղբորդ խերուն:

ԱԵ 195

234. Ջերիդ չարաղը դուս տուր.
Ասոված աղբերդ պահա,
Մեկ պաչ կ'ուզեմ, երկուս տուր:

1—4 Աղջի՛, ճրագը լուս տուր,
Ջերիդ մեկեքը դուս տուր:

ՀԺԵ 119

Աղջի՛, ճրագը լուս տուր,
Ջերիդ քիւմիւրը դուս տուր:
Աղիդ յար ջան, դուռը բաց,
Վառներս ցրտուն դնաց:

ԱԴ 170

Տես՝ Աղիդ յար ջան, դուռը բաց:

3254

Զեռովդ ինձ մի ջուր տուր,
Սրտումս մի՛ ցցի սուր.
Ինչ անելու յես՝ արա,
Ինձի մի սաղ ջուղար տուր:
ՏՆ 157

3255

Պապակել եմ, մի ջուր տուր,
Երվա, վառվա, մի ջուր տուր.
Սրտիդ միջի աղբըրից
Զեռովդ ինձ մի ջուր տուր:
ՏՆ 183

3256

Աղբրի ակից ջուր տուր,
Ինձ մի կտրական լուր տուր.
Կամ մի անգամ ազատի,
Կամ թե ձեռս մի սուր տուր:
ՏՆ 213

3257

Գացի, դռնիկ կիսարաց,
Մտա, թ'առնեմ թաժա հաց.
Անտեր շնիկ մնացած,
Ընձի ի՞նչ խածնել պիտեր,
Ընձի գիրկ ու ծոց պիտեր:
ՔՀ 184

Տես՝ Պրծա, սարեն եկա ցած:
Տես՝ Գացի հըր Մշու դրմաց:

3258

Լալաղար երեսդ բաց,
Մի քանի վախտ մոտս կաց.
Լեղուդ ենքան անուշ և,
Կ'ասես՝ ըլնի մեղրահաց:
ՏՆ 152

3259

Մաննիկ հանում, դուռը բաց,
Մանդիլս ներսը մնաց.

Ամենուն տուվիր գնաց,
Իմինս ներսը մնաց:

ԱԹ 167

3260

Հո՛յ յար, Հո՛յ յար,
Աղիգ յար ջան, դուռը բա՛ց,
Վոտներս ցրտուն (վ. ցրտում) գնաց,
(Կրկնակ)

ՀՄԽԱ 27. ՌՄ 118.

ՏՆ 210. ԿԺԵ 2

Տես՝ Աղջի՛, ճրագը լուս տուր:

Գացի, գացի, դռնիկ բաց:
Տես՝ Պրծա, սարեն եկա ցած:
Տես՝ Գացի, դռնիկ կիսաբաց:

3261

Յես հավք մ'ելա, եկա թառա
երեսբաց,
Հայու աղջիկ պո նոյ տարան
թաղա դարձ.
Յես հավք մ'ելա, եկա թառա
ձեր ողեն,
Ձկնացա են անուշ վարդի հոտեն:
ՎԱԱ 54

3262

Խումար պառկե երեսբաց,
Դեղին կարպետ, բմբուլ բարձ.
Անուշ քնե, երես բաց,
Սահակն եկավ, խելքը գնաց:
ՀՄԽԲ 28

Խումար պառկե բանձր երեսբաց,
Դեղին կարպետ, Պուրսայու բարձ.
Խումար քներ, երես բաց,
Սախակ եկավ, խելքը գնաց:
ԲՄՎ 34

Են եղունկանց բարձր որոսպաց,
Կութնի դռակ, Բուրսայի բարձ.
Եղունիկ պառկե, իրեսն ի բաց,
Ուր (իւր) յար տեսավ, սիրտը գնաց:
ՎԱԲ 38

4. Երիկն տեսավ, խելքը գնաց:
ՊՎ 127

Փախչոյի պանցր եորոսպաց,
Նիշուն կարպետ Բուրսայի պառց.
Իմ յարը պառկե իրեսն պաց,
Խելքը վոր տեսավ, խելքը գնաց:
ՎԱԱ 47

3263

Աղջի՛, արի ըստեղ կա՛ց,
Խնձորով անեմ իմաց.
Մինչեւ յե՞րբ մտնես խոր քուն,
Համբարձումն եկավ գնաց:
ՌՄ 110. ՏՆ 208

3264

Քամին անուշ չընկչընկաց,
Թուփն ու տերեւ տընտընկաց:
ՀՄԽԲ 3

3265

Աւալոտյան վաղ վեր կաց,
Կայնի դու մեր տան դիմաց.
Թե կամ ունես տանելու,
Ինձ աչքով արա իմաց:
ՏՆ 194

3266

Թյուվեք տոտիկ, դարեհաց,
Փեսան եկավ, բերան բաց,
Տեսավ ՎՄայրամ ծոցաբաց:
ԲՆԳ 471

5267

Ելիր լեկուր կամաց կամաց,
Մեր տունը ձեր տանը դիմաց,
Ձերը փլավ, մերը մնաց:

ԲՆԱ 557

5268

Պարտեզ պարտեզի դիմաց,
Քեզ տեսա, ինչքա գնաց.
Քանի որ ե չեմ տեսեր,
Իմ սիրելիս ո՞ւր մնաց:

ԲՆԱ 623

3269

Գացի հըր Մլու դիմաց,
Մտա, կ'առնեք թաժա հաց,
Թռավ շնիկ, դիս իխած:
— Քոնթա թերմաչ մնացած,
Ընձի ի՞նչ խածնիլ պիտեր.
Ընձի դերկ ու ծոց պիտեր:

Ջան հա մըյըրմ, հա մըյըրմ:

(Սասնու). Ժողովածու Յեղիա-
զար Կարապետյանի, Թալինի շրջանի
Իսինդ գյուղից, 5 փետր. 1928.

Տես՝ Պրծա, հարեն եկա յած:
Տես՝ Դացի, դռնիկ կխաբաց:

3270

Մեր տուն ձեր տանը դիմաց,
Աչքով անեմ, ունքով իմաց.
Յես մին դանա խոսելովս՝
Ջախտ արա, դու լիս իմաց:

ԱԺԹ 85

3271

Ձեր տունը մեր տանն ի դիմաց,
Քանի՞ անիմ աչոքս իմաց.
Ելի՛ր լեկու կամաց կամաց:

[«Ոմանք կըյաւելուն ե հետեյալ 2
տողն»]

Ալ ծոցս իհարա չմնաց,
Աղվո՛ր, քու ուղուրդ դնաց:

ՀԱ 421

Մեր տուն ձեր տանն դիմաց,
Աչքով կ'անեմ, ունքով իմաց.
Յես քե թաքուն Լյի սիրել,
Ո՞վ արավ խալիս իմաց:

ԱԶ 374

3272

Կայնել ենք հիրուր դիմաց,
Ճայլուխով կ'ենենք իմաց.
Յայլուխը տար, տո՛ւ տերը,
Տեսնես արեւուդ խերը:

ՀԺԵ 125

3273

Մեր տուն, ձեր տուն դիմաց դիմաց,
Հար յե՞րբ աչոք անեմ իմաց.
Իմ երեսի հայեն դնաց,
Միսս հալավ, ոսկոռ մնաց:

ԺԽ 26

4. Աստված սիրես, մե դոչդ բա՛ց:

ԲՄ 68

Մեր տուն, ձեր տուն դիմաց դիմաց,
Ուերիք ընձի անես իմաց.
Իմ երեսի հայեն դնաց,
Միսն ԼԼ ելավ, ոսկոռ մնաց:

ՀԺԵ 57

Մեր տուն, ձեր տուն դիմաց դիմաց,
Հար յե՞րբ անեմ աչոք իմաց,
Մեր երեսի հային դնաց:

ՔՀ 176

23. Հիրիք անեմ աչքով իմաց,
Հաչին տու դեն, երեսդ բաց:

ԱԺԹ 105

3277

Դու կայնել ևս ձեր տուն դիմաց,
Աչքով ինձի կ'անես իմաց,
Միսս խալով, սակոռ մնաց:

Մի տարին անցավ, դնաց,
Մուրաղս վորս մնաց.
Ինձ է'ն ասա, թելլու յար,
Մեր խորհուրդը ո՛ւր մնաց:

ՏՆ 183

1. Դու կայնել ես կամաց կամաց:
Հժե 152

3278

1 2. Դու կայնել ես դիմաց դիմաց,
Աչքով կ'անես ինձի իմաց:

ԱՆ 193

Քարվանն Լկավ, անցավ դնաց,
Յարս նստած տեղը մնաց.
Ուրիշին խարելու համար՝
Ինձի տանը թողեց քնած:

ՏՆ 236

3274

Արչակն Լկավ, ծովը դնաց,
Խեղճ Սարաթին դավեր մնաց.
Խարար տարեք խեղճ թամամին,
Արբելի տուն ավեր մնաց:
Շորորա՛, Սալաթ, չորորա՛,
Նալակն Արչակին կ'որորա:

ՀՄՆԱ 49

3279

Յարս եկավ, անցավ դնաց,
Աչքերս սրաղած մնաց.
Մերաը վրես շատ տաք եր,
Խնձորով արավ իմաց:

ՏՆ 242

12. Արչակն Լկավ, ծովը դնաց,
Խեղճ Սարաթը տնավեր մնաց:

ԿԺԵ 2

3280

2 4. Խեղճ Սարաթը լալով մնաց...
Արբելի տուն վերան մնաց:

ՆՀԳ 49 հտ.

Սարերի վրով դնաց,
Իմ յարը խոով դնաց.
Վոչ լոր ելավ, վոչ կաքավ,
Ձեռնես թռնելով դնաց:

ՀՄՆԱ 20

3275

Դարուն եկավ, ամառ դնաց,
Աչքս մնաց ճամբրներաց.
Ասովածամոր խնդիր ունեմ,
Դուռ մի բանա կարիքներաց:

ՎՍԲ 61. ԺՆ 26

Իմ յարը խոով դնաց,
Մե բարձր սարով դնաց.
Իս լուր (լոր) դառա, նա կաքար
(կաքավ),

Ախրումը թռավ, դնաց:

ԹՄԿ 61

3276

Լուսնակն ելավ, լուս դնաց,
Իմ յարը թիֆլիզ դնաց.
Թիֆլիզ Լթա դաղա եր,
Չորսը տարի վաղա եր:

ԿԺԵ 112

Իմ յարը խոոված դնաց,
Սարերին սուռաց դնաց.
Նա զուշ եղավ, նա կաքավ,
Ախես թռավ ու դնաց:

ԱԳ 98

Սարերը սրով գնաց,
Իմ յարս խոով գնաց.
Վոչ ղուչ եղավ, վոչ կաքավ,
Ձեռներս թռավ ու գնաց:

ԱԴ 167

Յ. Վոչ սալամ եր, վոչ կաքավ:

Իմ յարս բոով գնաց,
Ինձանից խոով գնաց.
Մինը կաքավ, մինը ղուչ,
Վերջը թռավ ու գնաց:

1 4. Են վերի բոով գնաց...
... Ձեռներս ելավ ու գնաց:

3281

Դեմեն ձիավոր գնաց,
Նալը պլպլըլաց, գնաց.
Ամենքին բարեկ տվեց,
Ինձի վառեց, գնաց:

ԱԳ 93. ԲՍ 148

3282

Լուսնակը ցոլաց, գնաց,
Դեմ առավ ամպին, մնաց.
Սարից եկար դուռն բարով,
Սրտիս դարկիր լեռ քարով:

ԱԸ 440. ԺՆ 60

3283

Լուսնակը ցոլաց, գնաց,
Դեմ առավ ամպին, մնաց.
Սրտով պայման չտվավ,
Սրտիս դադ ելավ, մնաց:

ՀՄՆԱ 24

3—4. Սրտով թողություն չառի,
Սրտիս իրդարը մնաց:

4. Սրտիս դարդ ելավ, մնաց:

4. Հացս գոլ ելավ, մնաց:

1 3. Լուսինը ցոլաց, գնաց...
Հալալ թողություն չարի:

Արեվը ցոլ արավ, դնաց,
Ամպին դեմ ելավ, մնաց.
Հալալ թողություն չարի,
Սիրտս նիդյարով մնաց:

Տես՝ իմ յարն եկավ ու գնաց:

3284

Լուսինը ցոլաց, գնաց,
Ամպին դեմ առավ, մնաց.
Բալեքը մեռնի, դուչման,
Մուրազս իտրս մնաց:

3285

Արեվը ցոլաց, գնաց,
Յերկինքը մթնած մնաց.
Ինձ մե պուճուր յար ունեմ,
Բեղաֆիլ ձեռներս գնաց:

3286

Ես դիչեր մթնեց, գնաց,
Հեչ չիմացա՝ վոնց գնաց.
Իմը վոր ախ ու վախով,
Յարաբ քոնը վոնց գնաց:

Տես՝ ես դիչեր կ'անցնի դժվար.

3287

Իմ յարն եկավ ու գնաց,
Ստրին դեմ առավ, մնաց.
Սրտով իլղար չտվեց,
Սրտիս դարդ եղավ, մնաց:

ԱԸ 132

1 3. Իմ յարս ելավ, գնաց...
Սրտով թողություն չառա:

ԱԳ 94

Իմ յարն ելավ ու գնաց,
Դեմ առավ սարերուն, մնաց.
Հալալ թողութն չառավ,
Դարդ ելավ սրտիս, մնաց:

ՀԺԵ 116

Իմ յարը ելալ, գնաց,
Դարին դեմ առաւ, մնաց.
Հալալ թողութիւն չարի,
Սրտիս դադ ելաւ, մնաց:

ՌՄ՝ 136. ՏՆ՝ 153.

ԲՄ 142. 151

Տես՝ Լուսնակը ցոլաց, գնաց:

3288

Աչքերս ճամբիւ մնաց,
Խելքս ինձանից գնաց.
Բո սիրուն, իմ գլխի տեր,
Յոթն ուր մնացի քնած:

ՀՄՆԲ 6

1 3 4. Աչքերս ճամբին մնաց...
Իմ յարի իտթեր, համար
Ոխտն ուր մնացի քնած:

ՏՆ՝ 149

3289

Բլբուլ լեղուղ լալ մնաց,
Ղարդերդ անխալ մնաց.
Խարար տարեք իմ յարիս,
Ալ յափուղս ծալ մնաց:

ԱԶ 183

3290

Կոկոնս թումած մնաց,
Սիրտս կրակած մնաց.
Ի՞նչ անեմ իմ ապրելը,
Իմ աչքերը թաց մնաց:

ՀՄՆԱ 25

134. Կոկոնս թումած մնաց...
Ի՞նչ ենիմ յես ապրելը,
Աչքերս լուս չմնաց:

ԱԶ 385

3291

Ես սարը մարալին մնաց,
Գյուլը Անոյին մնաց.
Սիրեցի, հալղը տարան,
Ինձի ի՞նչ ֆայղա մնաց:

ԱԴ 173

3292

Կարդինկես բոխին մնաց,
Յեղբայրս սալբաթ գնաց.
Յեղբայր, քուրդ քոռանա,
Սկրածդ տանը մնաց:

3293

Նաւս ծովին մնաց,
Իմ ուր ու կյանքս գնաց.
Մեռնելն ինձ համար վոչինչ,
Սիրուհիս տրտում մնաց:

ԱԲ 340. ԲՄ 150

3294

Հուռի ծառին հոռ մնաց,
Աստուծանա թո՞ւ մնաց.
Լեռնաւս անց կացար,
Վիղդ յետքիցդ ծոռ մնաց:

ԱԶ 381

Սևուր ծառին ուռ մնաց,
Աստուծանից ո՞ւր մնաց.
Առաջուս անց կացար,
Վիղդ յետքիցդ ծոռ մնաց):

3295

Դառները անմեր մնաց,
Հայ տղան անճար մնաց.
Գերեղմանը ոտար տեղ,
Աննչան, անքար մնաց:

ԱԶ 385

Գյամին վեր ծովուն երեւաց,
Տես՝ Կարիք եմ հետ կարիքներաց

3296

Եղունիկ նստե բակն ի լվաց,
Մարմար ծծվեր, դռներն ի բաց.
Մախեն կոտրաւ, ջուռն մնաց,
Աղասլ լաճու շապիկ մնաց:

ՎՄԲ 37 հտ.

Իմ յար նստե բակն ի լվաց,
Մախեն կոտրաւ, ջուռն գնաց,
Աղասլ լաճու շապիկն մնաց:

ԳՎ 126

Բաղեն դացեր բակն ի վայց,
Տաշտիկ կոտրավ, սապոն դնաց,
Որբուկ սղի չապիկ մնաց,
Խան Ավդալի խաթըր մնաց:
ՀՀ 327

Խալան առի, գացի վայցք,
Տաշտեր կոտրավ, ջուրը դնաց,
Իմ յարոջս շորերը մնաց:
ՀԺԵ 77

Խորոտիկ նստավ բակն ի վայց,
Տաշտն ի կոտրավ, ջուր դնաց,
Ավդալ աղի խաթըր մնաց:
ԲՆԲ 524

Չուլոն ելավ, դնաց վայցք,
Տաշտը կոտրավ, ջուրը դնաց,
Հակոբ աղի խաթըր մնաց:
ՀԺԵ 97

Ելա, դնացի չալ վայցք,
Տաշտ պրծավ, ջուրը դնաց,
Շան գյաղի շորեր մնաց.
Ա՛խ լոր իմ, լոր իմ, լոր իմ.
Սապոնս եր ոսկեջրած,
Շեկ մանչն եր ճակտիս գրած:
ԶԲ 20

Գնացի դետը վայց,
Տաշտը կոտրավ, սապոն դնաց,
Իմ յարի շորեր մնաց:

13. Չոքեր եմ գետը վայց...
Շեկ սղի շորեր մնաց:

Փարչիկ կոտրավ, ջուր դնաց,
Ավդալ աղի շորեր մնաց:
Դեհ դնա կ'իզամ, և այլն.
ԱԵ 191

Գնացի չալը վայցք,
Տաշտը կոտրավ, ջուրը դնաց:
Ջուրն ոռա, ելա դարը,
Չդտա ֆիլան յարը:
ԱԸ 134

Տես՝ կուժն առա, ելա սարը:
Տես՝ Գնացի ջուրը վայցք:

3297

Գու նստեր ես ծովն ի վայց,
Սապոն քո ձեռ ոսկեջրած,
Քո ճակտի դիրն եր դրած,
Քո հոր ու մոր որհնիթքն առած,
Քո բախտ բարին տա աստված.
Եղիսա, հան վիճակն ի բարին:
(Վիճակի)

ՍՄ 292

Տես՝ Գնացի ջուրը վայցք:
Տես՝ Չալիրն եմ դրե վայցք:

3298

Յարս յաղլըդս վայց (վայց),
Ախ արի, խեղքս դնաց.
Խեղքս-միտքս քեզի հետ,
Փողո ջերբիցս դնաց:

ԱԳ 101

3299

Կարիր եմ իսկո կարիրներաց.
Ելա, իրկեկեցի քոչկի ճաղերաց,
Իմ կարիրիս սուֆաթն երեվաց,
Իմ տղա ումրիկ քոչուլ արաց,
Ուրախ սրտիկս արուն արաց:

Խարավ քամին, դու դնա՛, արե՛,
Կարիրիս տես, խաբրիկ մ'առ, արե՛,
Արե, յար, արե, խոռվ մի՛ կենաբ,
Սուտ ու փուտ դժուհի մալ մարդու
չմաբ:

ՀԺԵ 44

Կարիր, արի Լրթանք Սըպ Նշան,
Քյո բռչամ կորեմ, դենմ ըյո
ճամբխու նշան,
Կ'ենեմ, կ'իշկամ ըյոչքի ճաղերաց,
Իմ կարիրի սուրաթ կ'երեմվա.
Առջևն եր բարդա, իտիվն Լր
բաղան:
Գեթմա, կարիր, պեթմա:

Կարիր եմ ճամբխն իտեմ սարերաց,
Կարիրին մեռնեմ, ուր (իր)
ճամբխընեաց:
Քյամբախ Ստամբուլ, ավեր
Սքյանդար.
Տարաւ իմ կարիր, չիբե մեյ
խարար:
Գեթմա, կարիր, դեթմա:

Ախ արի, սարեր լացուցի,
Իմ կարիր ճամբխուց դարձուցի:
Բանձրիկ սարեր, պետ պետ քարեր,
Իմ կարիր մեջ ձե ի կորուսեր:
Գեթմա, կարիր, դեթմա:
ՀԺԵ 50

Գյամին վեր ծովուն երեմաց,
Քյամին իզարկ, յեղջան իրաց,
Կարիրի սուրաթն մեջն Լրեմաց.
Կարիրին մեռնեմ, ուր (իր)
ճամբխընեաց,
Որ եղնիկի ուրմրիկ ըյուլ արաց:
Արե, ջան, արե, սարեր լացուցեմ,
Շատ կարիր կուրաթ ճամխեն
դարձուցեմ:
ՎՍԱ 63

Տես՝ Աղգադր. Հանդես ԺԱ 68

3300

Արչակ տարան մեջ խաչերաց,
Սալաթ կայներ լըր քարերաց,
Պուտ պուտ արուն թուխ աչքերաց:

Որսրա՛, դյամին, որորա,
Լողկեն ինե կ'որորա:
ՀԺԵ 54

3301

Արեմն առե վեր խաչերաց,
Յես մեռնեմ քո թուխ աչքերաց.
Սեմ սեմ ունքերդ սիրտու մաչեն,
Կարմիր թչերդ խեղք տանեն:

Քոչկիդ մեռնեմ կանադներաց,
Արե ձիկ առ մեջ քո տեղաց.
Քո տեղերաց հոտն անուշ Լր,
Վարդ, նունուֆար մեջ կըբուրեր:
ՎՍԲ 39

3302

Ստամբուլ քաղաք վեր Սեմ ծովերաց,
Վաթան կուրխս վեր կարիրներաց.
Կարիրին մեռնեմ, ուր (իր)
ճամբխընեաց,
Վոր չերթեր, մենք իտեմ սարերաց:
ՎՍԱ 63

Ստամբուլ շիներ Լն վեր Սեմ
ծովերաց,
Ճամխներ բոներ ի վեր կարիրներաց.
Կարիր եմ ճամխն իտեմ սարերաց,
Կարիրին մեռնեմ, ուր (իր)
ճամբխընեաց.
Իմ տղա ումրիկ ձիկ Լը ըյուլ արաց,
Անդին ի յես ել, ձի ուրխոչ արաց.
Բարով շուտ դառնաւ վեր քո
տան տեղաց:
ՆՀԴ 45
Տես՝ Կարիր եմ խեռ կարիրներաց:
Տես՝ Թերիկս ե հովիվ, աղբերս
դառնարած:

3303

Անձրեմ, անձրեմ վեր սարերաց,
Չդյաս, լցվես վեր կարիրներաց.
Կարիրներ, յես կրմնունիմ ձեր
ճամբխընեաց:
ՀԺԵ 60

3304

Քամին վեր ծովուն երերաց,
Ելնեմ, իրիշկեմ քոչկիս ճաղերաց.
Գարիբիս սուրաթն ենտեղ երեւաց,
Իմ աղիզ ումրիկս հետ ուր (իբ)

Քյուլ արաց:
ՎՍԲ 60

3305

Սիրունըն ինձի խաբեց,
Վոտքից դուխս չափեց.
Յանդունի կրակի պես
Մի տարումը ինձ չափեց:

ՏՆ 229

3306

Իրկունը մութը կոխեց,
Դռները շուքը կոխեց.
Արի թե յարո տեսնեմ,
Խայալ խայալի կոխեց:

ԲՄ 116. ՏՆ 193

Երկվան մութն կոխեց,
Դռներու շուքն կոխեց.
Ելման տեսա իմ յարուս,
Խիալ խիալին կոխեց:

ԱԵ 195

Տես՝ Լեռները շուքն և կոխերս:

3307

Սերդ ինձի տապակեց,
Սեւ մազերս սիպտակեց.
Ախ ու վախ շատ քաշկուղի,
Լեզուս չորցավ, պապակեց:

3308

Անձրեվը մանդր մաղեց,
Սիրունը սիրտս դաղեց.
Կերածս հալալ հացը՝
Նա ալ արընով չաղեց:

ՏՆ 196

3309

Քամին աջ ու ձախ փչեց,
Շան տղեն վրես հաչեց.
Տեսավ՝ խոսքը չի անցնի,
Հորս ձեռները պաչեց:

ՏՆ 101

3310

Երկինքը կամար կապեց,
Ինքն ոսկե քամար կապեց.
Տապակած հալի ճուտը՝
Բողջում ինձ համար կապեց:

ՏՆ 152

3311

Երկինքը կամար կապեց,
Սեւ մաղերս սիպտակեց.
Փխ մարդի սառ խոսքերը
Քեզ ինձանից չուտ ջոկեց:

ՏՆ 169. ԲՄ 141

Ամպերը կամար կապեց,
Սեւ մաղերն սիպտակեց.
Նդ ելողլու վատ խոսքը
Ինձ քեղանից չջոկեց:

ՀԺԵ 109

3312

Ծաղիկը ծառ կոռեց,
Թափ դետին առեց.
Մեջ մահլին յար մ՝ բռնիցի,
Մաշտեմ վի՞ր դարար տվեց:
Ճող մ՝ քաղեմ, խոտ անեմ,
Նաղլու յարոջս մոտ անեմ:

ՎՍԱ 48

3313

Անձրեվն եկավ, գյուլ սրեց,
Աստված տարին բոլ արեց.
Ասեք՝ տեսնեմ վո՞ր քամին
Յարիս մեր տուն թոլ արեց:

3 4. Ասեք՝ տեսնեմ՝ վո՞ր քոռը
Յարիս խաթրըջան արեց:

ԲՄ 125

Տես՝ Անձրեվ, արի՛ գյուլ արու:

3314

Մեր արտը հերդ վարեց,
Քաթիրեդ դերձիկ կարեց.

Աչք ու ունքով իշմարդ
ինձի քանդահան արեց:

ՏՆ 148. ԲՍ 133

3315

Գամին եկավ, հով բերեց,
Կարկուտ եկավ, սով բերեց.
Գաղաքացի աղջիկ եմ,
Ինձ ես դեղ տեղն ո՞վ բերեց:

3316

Գամին եկավ, հով բերեց,
Յեղը ծնավ, կով բերեց.
Գո ջահիլ ջանին ղուրբան,
Քեզ Լստեղ ո՞վ բերեց:
ԲՄ 100
2. Նեղ տարին մեզ սով բերեց:

Գամին փչեց, հով բերուց,
Յեղը ծնեց, կով բերուց.
Յես մի թառլան յորդջի,
Ինձ ըստի ո՞վ բերուց:

ԱժԱ 62

3317

Դյարամ աղին նուռ բերեց,
Ամենքին ել ղուռ բերեց.
Աստված, մեռնեմ դարդյահիդ,
Ես ղուլումը վո՞նց բերեց:
ԲՄ 113

Սիրուն յարս նուռ բերեց,
Ամենքին ել տուն բերեց.
Աստված, մեռնեմ դարդյահիդ,
Ես ղուլումը ո՞ւր բերեց:

3318

Դո սերդ ինձի երեց,
Մեր տանից եստեղ բերեց.

Իմ արած մեղքըն ի՞նչ եր,
Վոր հերդդ ինձ չներեց:
ՏՆ 192

3319

Անչափ ախ—վախ արի, ախեր ձիկ
սիրեց,
Դարձա խիյալմիշ ելա, Փալակն
ավիրեց.
Ի՞նչըխ անեմ, Փալակ, խեւ քյո
ամալին,
Մեյ դոր ձիկ չթողիր վեր իմ
կրարին,

Յար բռնողի սիրտ սեր չեղնե,
Յար սիրողի սիրտ յեղ չեղնե:
ՎՍԱ 44

Ենքան ախ արի, ախիկ ձի սիրեց,
Արի թե թարկի, Փալակն ավիրեց:
ԱժԹ

3320

Լուսունկան բակ բոլորեց,
Սեվ ամպը՝ մեջ մոլորեց.
Գացեք, ըսեք իմ յարին՝
Իր խելքը ո՞վ ուլորեց:
ԲՆԱ 624

1 2 4. Լուսինկան կալ բոլորեց,
Սեվ ամպին մեջ մոլորեց...
Իր խելքն ըլ վո՞վ ուլորեց:
ԲՆԳ 491

1 2. Լուսինկան բակ բոլորեց,
Սեվ ամպին մեջ ուլորեց:
ԲՆԳ 677

Տես՝ Լիսանակ ուլուրե մեջ բակին:

Կողբա քամին բոլորեց,
Տես՝ Կողբա քամին բոլորավ:

3321

Հոտնակն ետոր բոլորեց,
Քամին յայլուխս ոլորեց.
Շեկ տղա, գյուղգյաղ աղջիկ,
Սիրտս փսրիս մոլորեց:

3322

Լորը թռավ ես հանդից,
Կոտրավ շաքարը դանդից.
Աչքդ չի, աչքդ դարձա
Գնացած յարի դարդից:
ԱՄ 343. ԲՄ 145

3323

Մի հատ բաշխե բաղչիդ վարդից,
Յես պակաս չեմ վոչ մի մարդից,
Ինձ ազատե ցավ ու դարդից:
ՏՆ 224

3324

Սոյդդ ե թավադի դուից,
Ջուր եմ խմել սրտիդ գյուից.
Իմ երված ու նաչար սիրտը
Մի՛ շամփրբի ամեն դուից:
ՏՆ 237

3325

Մուխ ա ելնում են դուից,
Ջուր ա դալիս են գյուից.
Ա՛յ ջուր, թե յարիս տեսնես,
Մեկ մեկ առու իմ հալից:
ԲՄ 135

3326

Կռունկն ա եկել չուից,
Խարար ա բերել քուից.
Իմ դարդըն ինձ հերիք ա,
Դու մի՛ երբ մի դուից:
ՏՆ 179

3327

Ջուր ա դալի մեր բակից,
Կոկլիկ քարերի տակից.

Հաղար տեղից կտրատուն,
Ձեռք չեմ քաշի Սեղրակից:

3328

Երցու աղջիկ մեր դրկից,
Բուռ մը չամիչ կրկմից,
Պագ մը, խարեց, չոփեց:
ԲՆԳ 122

3329

Ջուր ա դալիս սարի կողից,
Նա չի ծներ քարից-հողից.
Կլոր, պսպղուն աչքերը
Ձի ջոկնըվում սեվ հաղողից:
ՏՆ 82

3330

Նոր եմ եկել հնձանից,
Դու մի՛ փախչիլ ինձանից.
Ձեր տունը աստված քանդի,
Թե վոր չուռ դաս ինձանից:
ՏՆ 155
4. Թե վոր փախչես ինձանից,
ԲՄ 139

3331

Ղուշը թռավ ձեր տանից,
Բարեկի՛ղ ընկավ բերանից.
Իշալահ չարկամը պտի
Պատիժն առնի հախ ասանից:
ՏՆ 227

3332

Ինձ դատեցին մեր տանից,
Ազգական-բարեկամից.
Նոր աշխարհ են ինձ տանում,
Հեռու իմ ելից-գյուղից:
ՏՆ 257. ԲՄ 145

3333

Ճերմակեց դետին ձնից,
Աղջիկ՛, դուրս արի տնից.
1) Ձեռովդ երված սրտիս
Կամ դեղ արա, կամ ջուր լից:
ՀՄՆԱ 27

1 4. Արեւին անցավ երդըկից, ...
 Յա մահլամ դիր, յա ջուր լից:
 ՏՆ 196

3334

Պաղ ես ձմեռվա սառից,
 Ամուր ես դու լեռ քարից.
 Յետեվեդ ինձ քաշ տալով
 Տարար, քցեցիր սարից:
 ՀՄՆԱ 27

3 4. Յետեվիցդ քաշ տալով
 ինձ տարար, քցիր սարից:
 ՏՆ 211

3335

Զյուն ա դալի վերեվից,
 Զուր ա կաթում տերեվից.
 Իմ պարզ որըս ամպել ա
 Անբախտ յարի երեսից:
 ՀՄՆԱ 27
 4. Բեբախտ յարի երեսից:
 ՏՆ 211

3336

Քամին դալիս ա սարից,
 Զուրը կաթում ա քարից.
 Միպտակ դռչդ որ բաց ա,
 Մաքուր ա զուտ մարմարից:
 ՏՆ 216

3337

Լուսին ելավ կամարից,
 Բռնեք յարի քամարից.
 Լեզվովս արյուն առնեմ
 Են բուխախի դամարից:
 ԱԳ 99. ԲՍ 143

3338

Ասողը ցոլաց երկնքից,
 Եկավ անցավ մեր երդկից.
 Ձեզ ղուրբան, խաբար տվեք
 Ես ոսկե քանքուլ տղից:
 ՏՆ 200

3339

Կտերը կա դմդմբոց,
 Շունը կըքընի, յես՝ վոչ.
 Ճրագները վառել եմ,
 Իմ յարը մոլորի վոչ.
 ԱԺԱ 56

3340

Թոնիր վառեմ, բալար բոց,
 Աղջիկներու սիվտակ ծոց,
 Տղեկներուն դարդ ու խոց:
 Ոսպեր քոմի փոս եկավ,
 Զնդընդալեն խարս եկավ:
 ՄՎ 50

3341

Առավոտուն Թոնիր բոց,
 Արի մանենք իրար ծոց.
 Պագ մը յես տամ, պագ մը դու,
 Ճրվի մեր դարդ ու խոց:
 ՎՍԲ 29. ԺՆ 65

Առավոտուն Թոնիր բոց,
 Կախեց յաշմաղ, Թորկեց պոչ.
 Արի եղնենք դիրկ ու ծոց,
 Բալքիմ խմրի դարդ ու խոց:
 ԱՆ 194

2 3 4. Կախիր յաշմաղ, Թորկիր պոչ-
 Արի եղնեք դիրկ ու ծոց,
 Բալքիմ խ(ա)մրի դարդ ու խոց:
 ԱԸ 444. ԺՆ 55

Առավոտուն Թոնիր բոց,
 Արի ընինք դիրկ ու ծոց.
 Թող ցրվի մեր դարդ ու խոց:

Առավոտուն Թոնիր բոց,
 Արի եղնեք դիրկ ու ծոց,
 Որ դա խմրի դարդ ու խոց:

Ա'ի լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ,
Կանանչ ու կարմիր լուրիկ:

ՋԲ 22

Արե յես դու ընենք զիրկն ծոց,
Որ խասնի մեր սրտի խոց:

ՀԺԵ 87

3342

Կարիբի տիրոջ սրտիկ կ'ենի խոց,
Արնե արտասուեքով կ'ըլցու ուր (իր)
ծոց.

Անչափ տի կանչեմ, սարեր
լացուցեմ,

Շատ կարիբ կուրբաթ ճամբուն
դարձուցեմ:

ՎՍԲ 62

3343

Տնեն էլար, կ'երթաս ինծոց,
Ձեռ կըթալեմ քո վզանոց.

Նրանեկ յեփ մտնեմ քո ծոց,
Կը խավաւորվի իմ սրտի խոց:

ՆՀԳ 47

3344

Սեր բակը արի փողոց,

Դուխս ցարկի քորոց.

Ով բամբասանքն անի,
Ձտենա ջուխտ որորոց:

Բակս արեւ և՛ փողոց,
Գլխիս ցարկի և՛ քորոց.

Ով իմ ղեյբաթն անի,
Ձտենի ջուխտ որորոց:

Տըռնըրա փողոցը կ'անիմ,
Տուտնըրա քուրուց կ'անիմ.
Հու ընձանա ճեռչ անե,
Վընչ վըր տընի ճոխտ ըրուրուց:

ԱԺԹ 89

3345

Բաղեչ կը գովեն, չորս դեղ (դեխ).

քրթանոց,

Յես քզի սիրեցի, դու դուն որորոց,

Եանչեմ՝ յար, արե, սարեր լացընեմ,

Շատ դարիբ դուրբաթ ճամբից

դարձընեմ:

ՀԺԵ 56

3346

Գնտիկ-մնտիկ ղնտանոց,

Մանդր թփեր Լրեսնոց.

Բա'ց կոճակներ, դամ քու ծոց,

Ազապ տղին դարդ ու խոց:

ԱԵ 192. ԲՍ 135

1 3. Արեվ դիպավ կանիւրնոց...

Խաց քու դուզմեն, դամ քու ծոց...

ՀԺԵ 113

Արեվն արի կանիւրնոց,

Կանիւ թուիլը երեսնոց.

Թոն եկել է, թրջել է,

Քանդե կոճակ, դամ քո ծոց:

ԱԸ 140

Արեվն առավ կանիւրնոց,

Մանդրիկ թփեր Լրեսնոց,

Արի ենենք դիրկ ու ծոց:

ՏԽ 164

Մանտրիկ թփեր երեսնոց,

Ազապ տղեկներ անեն դարդ ու խոց:

ՀԺԵ 128

3347

Արի երթանք դիպապ գազնոց,

Դու քցեր իս արծաթ վզնոց,

Կրակ ընկներ քու որորոց:

ՏԽ 234

3353

Յեւ չեմ ուզի քամար, վզնոց,
Տես՝ Յեւ ի՞նչ կ'անեմ հայրի,
դանակ:

3348

Նուբար իջավ խիարնոց,
Քաղեց խիար, լցեց ծոց,
Տարավ, տվեց յարքտոց:
ԲՆԲ 642

3349

Իրիկուն ա, ճրողկպոց,
Յեւ ի՞նչ անեմ վիզ ու վզնոց,
Յար բմ կուզեմ, պատկեմ ի ծոց:
Տես՝ Յեւ ի՞նչ կ'անեմ հայրի,
դանակ:

3350

Իրկուն Լլավ, ճրողկպոց,
Պզտիկ երիկս դնեմ որրոց.
Կտրիճ չունեմ, վոր տեղ խկեմ
(ձգեմ)
Երկեն գիշեր քաղցրիկ խոսեմ:
ՎՍԲ 31. ՀՄԽԲ 31

3351

Կես գիշերին Ե հալիտ(ւ)սոց,
Մերիկ, ո՛ւր Ե կտրիճ իմ ծոց.
Թըֆըլ-մըֆըլ (ի) մատղաչ մանուկ
Ձի՛նա (չկենա) ցրվի իմ սրտի խոց:
Իմա՞լ ենեմ, իմալ ենեմ, Ե այլն:
ԺԽ 26. ՎՍԲ 31

3352

Վարդն բացվե առավտման
խավխուսոց,
Իմ յար բախչեն կայնե երկու
ձեռն ի ծոց.
Վարդն ի բացվե առավտման
չաղերով,
Իմ յար բախչեն վարդ կրքաղի
մաղերով:
ՎՍԱ 41

Արեվ արեվսոց,
Գրող մտներ սարիւրի ծոց,
Վոր ձիկ չհաներ սիրած յարեն.
Աստված առնի սարիւրի բալեն:
ՀԺԵ 51

3354

Ես յանը որոց,
Են յանը որոց.
Աղբորս մեռնեմ,
Բերում ա քորոց:

3355

Ցորեկ որեք (որեյինք) դբու որուց
(որոց),
Գիշերիկ տ'ենեք (անեյինք) դերկ
ու ծուց (ծոց):
ԲՆԱ 313

3356

Ջարդըրվար, Եկար բաղերուց,
Մանիչակ քաղեր բլերուց.
Անուչ հոտ Եկավ ձեռներուց.
Ատրմներ շարեց քարուրբեր,
Եհան անատակ ծովերուց.
Ծածեր ուստըկեց, ըռընտեց,
Ի՞նչ պաղաս ոսկի թերերուց:
ԱԵ 189

3357

Բաղչան յես եմ, բարը՝ դու,
Իմ սիրեկան յարը՝ դու:
Գեղ ինձանե յադ կ'անեն:
Ինձ քեզանե դադ կ'անեն:
ԱԺԷ 44

3358

Սարեն յես դամ, ձորեն՝ դու,
Հարսն յես սիրեմ, կեսուրը՝ դու.
Տունն յես քնեմ, կտուրը՝ դու,
Սերն յես ուտեմ, մածունը՝ դու:
ԱԳ. 102. ԲՍ 138

Սարեն կ'ու դամ, ձորեն՝ դու,
Տիկ յես չկեմ, տկճոր՝ դու,
Սեր յես ուտեմ, կարադ՝ դու:
ԱԺԹ 105

3359

Նանիկ առեմ, քնես դու,
Ծածկեմ, քրտընես դու.
Ծածկածն յես դցեմ,
Վարդի նման փովես դու:
(Որոր)

ԱԸ 201

Հմատ. Գնացի, տեսա քնած:

3360

Արի, աղջիկ, յես ու դու
Հաստատ խոսք տանք մեկմեկու,
Թե դու իմն ես, յես՝ քոնը.
Թե հոժար ես, ձեռքդ տու:

3361

Յես դիրք եմ կարդում տասներկու
Աղջիկդ կ'առնեմ, Բաղոյի Յեզո:
լեզու,

3362

Կաքաւին եկաւ, արտա մնաց
Քունս տարաւ, յարս մնաց դրկելու:
(Կրկնակ)

ՏՆ 250

3363

Արի խոսինք, ջորած նազու,
Քընց բիւրբիւն եւ ձենով նազու:
(Կրկնակ)

ՋԲ 22

Արի խոսանք, խորոտ նազու,
Դու քանց բիրուլ ձենով նազու:
(Կրկնակ)

ՏՆ 89

3364

Երկու դիրբար Խարադրու,
Նստած են, կըշարեն հլու:

Ամար նազերով, նազերով,
Դիրբար նազերով, նազերով:

Երկու դիրբար Խարադրու,
Մեկն ազապ էր, մեկն նշանու:
Ամար նազերով, և այլն:
ՋԲ 24

3365

Դու ո՞ւստ կիդաս, դու Խասդեզու,
Դու կուքելիս ինչոր մեզու.
Ծաղիկ մի տուր, տանեմ դեզու:
Կանչեմ՝ յար, արի, շուտ աբի:
ՏՆ 233

3366

Դու կըքելիս մեզու-մեզու,
Ասոված սիրես, պաղիկ բմ տառ
ձիկ՝ ընեմ դեզու:
Քու դարդեն, թուլս աչքեր, քու
դարդեն,
Շատ բաժին քու դարդեն,
Թուլս աչքեր, քու դարդեն:
ԾՎ 36

3367

Ղարաֆիլ փարչամիջու,
Յել նստի՛ մարդամիջու.
Յես իմ յար կըճանչնամ,
Ոխտը բուրկ մարդամիջու:
ՀԺԵ 113

3368

ԴուԹանը վարի՛, ցել տո՛ւ,
Յեդ նամչակիլ մել տո՛ւ,
Չուխեդ կունովդ քաչի՛,
Յեդ դառ, կտրովը յաչի:
ԱԺԱ 52

3369

Աղջի՛, ճրագը լուս տո՛ւ,
 Ձերիդ մէլիքը զուս տո՛ւ,
 Հալալ կաթնակեր էս դու,
 Պագ ըմ կ'ուղեմ, երկուս տո՛ւ:
 ՀԺԵ 116

3370

Ձեռիդ ջրից զու խմցրո՛ւ,
 Երդկի ճոթին ինձ քնցրո՛ւ,
 Իմ սրտով սիրած յարբա,
 Ձանից բեղարած յարբա:
 ՏՆ՝ 181

3371

Ընկած տեղից վերցրու,
 Ինձ ծախ պէս թոցրու,
 Բռնումդ ձյածեղ արա՛,
 Մի քյուկա տեղ կերցրո՛ւ:
 ՏՆ 192. ԲՄ 140

3372

Հաց իմ թխի դաթացու,
 Իմ յարն է մէլիքացու,
 Գեղումն ոխտը տղա կա,
 Իմ յարի նոքարացու:
 ԹՄԿ 62

Հաց-եմ թխե դաթացու,
 Իմ յարը մէլիքացու,
 Գեղումն ոխտը տղա յա,
 Իմ յարին նոքարացու:
 ՀԺԵ 134

3373

Հաց եմ թխել դաթացու,
 Իմ աղբեր մէլիքացու,
 Մէլիքի սարը ձուն դա,
 Բարսիլ իմ յարը տուն դա:

3. Մէլիք սարերը շուռ գա:
 ԱԸ 141

3 4. Մէլիքի սարը փուլ գա,
 Բալքի իմ յարը տուն գա:

Այուր մաղեմ դաթացու,
 Իմ աղբերը տիրացու:

ԱԸ 440

3374

Կանանչ (Վ. մախմուռ) խառն
 քիսացու,
 Կարմիր կովը (Վ. յեզը, մաքին)
 մսացու.

Յես քու հորը հարսնացու,
 Դու իմ մորը փեսացու:
 ՊՄՎ 106

Կարմիր կովը մսացու,
 Կանանչ խառն քիսացու.
 Յես քու նանին հարսնացու,
 Դու իմ նանին փեսացու:

ՉՀՐԼԻ 36

2. Դեղին բուրդոն քիսացու:

Կարմիր խառա քիսացու,
 Սիպտակ կովը մսացու.
 Դու յես իմ հոր հարսնացու,
 Յես քու հորը փեսացու:

ԱԳ 261. ԲՄ 131

Կանաչ-կարմիր սիւրվացու,
 Կարմիր յեզը մսացու.
 Դու իմ նանին հարսնացու,
 Յես քու նանին փեսացու:

ԱԶ 373

1—2. Ձեթ եմ առել խացու,
 Կանաչ խարար քիսացու:

ԱԶ 374

ձրագ դրամ լուսացու,
կարմիր խառն քիսացու.
Յես քու մորը հարսնացու,
Դու իմ մորը փեսացու:

ՀԺԵ 134

ձրագ դնեմ լուսացու,
կանանչ առլաս քիսացու.
Յես քու նանին փեսացու,
Դու իմ նանին հարսնացու:

ԱԳ 96

Ջեթ եմ դրել լուսացու,
կաս աթլաս քիսացու.
Իմ նանին դու հարսնացու,
Յես քու նանին փեսացու:

ԱԵ 204

3375

Ինձի կ'ըսեն տիրացու,
կոսքով ինձի մի՛ լացու.
Աչխարհ ինձի նահատկեն,
կոսքով ինձի դու իմցու:

ԱԵ 192. ԲՍ 137

3376

Հայրիկս զնաց ելելվան (վ.
Թիֆլիզու) քաղաք,
Ե՛ն աղեն առեք (վ. կ'առնեմ),
անունը Մաղաք:
ԱԲ 336

3377

Մի ծառ ունեմ Հնդու քաղաք,
Ճուղք առ մվել քաղաք քաղաք.
Ամեն ճղին մի մի ճրաղ,
ձրագի վրեն Սինամա հավք:

Ըմենդ ի վրա եկեք,
Տես՝ Գնացեք, վարպետ բերեք:

Դե՛ թուեք, թուեք, թողը հանեք,
Տես՝ Հով, հով, հով լինի:

3378

Ես դիշեր ային քնեք,
Չոբանի դային քնեք.
Յայլուխ նշան տարեք,
Յարիցս խաբար բերեք:

3379

Հաբրբան ասեք, թուեք,
Ճաշով կուտապը փոեք.
Շան աղջիկներ, քիչ կերեք,
Իմ աղբորը դովացեք:

3380

Ջուռնա դաստա արեք,
Իմ յարիս տունը տարեք.
Յերբ յես քեղ աչքով անեմ,
«Տարան-տարանը» չալեք:
ԲՍԴ 143. ԲՍ 128

3381

Շիլեն ծալ, չիլեն ծալ, չիլեն ծալ
ու մալ արեք,
Իմ դարդին դարման արեք:
ԿԺԵ 33

3382

Պղտի դուռն, երկեն դարեք,
Մենձ աղբորս տուն տարեք,
Որթանջին քուն դրեք,
Ջլիզ պղտիկին տարեք:
ՀԺԵ 119

Ամպեր, մի քիչ դով արեք,
Տես՝ Հով արեք, սարեր ջան
հով արեք:

3383

Պուճուր տուն, երկեն թարեք,
Իմ աղբոր թագը չարեք:

Գլխիւրը մեծարք արեք,
Չալ կովըն աղաքն արեք:
ԱժԱ 59

3384

Հալքեր, Թեվանի արեք,
Յարիս հովանի արեք.
Թող բարակ քամին փչի,
Հետն ել դուք նանի արեք:
ՀՄՈԱ 6

Ղչեր, Թեվերդ բացեք,
Սղիյիս քյուլգա արեք.
Բարակ քամին վոր փչի,
Դուք հետը նանիկ արեք:
ԲՄ. 149

3385

Հով արեք, սարեր ջան, հով արեք,
Իմ դարդին դարման արեք:
(Կրկնակ)

ԱԴ. 171. ՌՄ 122.
ՏՆ 221

Հով արեք, սարեր ջան, հով արեք,
Իմ դարդին դարման արեք:—
Սարերը հով չեն անում,
Իմ դարդին դարման անում:—
Ամպեր, ամպեր, մի քիչ դով արեք,
Ղարար անձրեվ թափեք, ծով արեք,
Գեշ մարդու որ-արելը
Սեվ հողի տակով արեք:
Հով արեք, ամպեր ջան, հով արեք,
Իմ դարդին դարման արեք:—
Ամպերը հով չեն անում,
Իմ դարդին դարման անում:
ՀՄՈԱ 1

Ամպեր, մի քիչ հով արեք,
Անձրեվ թափեք, ծով արեք.
Գեշ մարդի ել ու գյունը

Սեվ հողի տակով արեք:
ՏՆ 138. ԲՄ 124

4. Սեվ հողին բարին արեք:

Յամա՛ն, սարեր, հով երեք,
Իմ դարդին դարման երեք.
Հավա՛ր, սարեր, հով արեք,
Մալուլ իմ, չարա երեք...
Հավա՛ր, սարեր, հով արեք,
Դարդի իմ, չարա արեք:
ՀԺԵ 138

3386

Երկու տակ պատ չարեք,
Ինձի մի լավը ճարեք.
Ավել-պակաս չեմ ուզում,
Ինձի բարաբար արեք:

4. Ինձի հավասար բերեք:

3387

Ձեր տանից հաց-աղ բերեք,
Ինձ մի ջուղար սաղ բերեք,
Լալադարի հետ մի տեղ
Կ'ասես թե քիր-աղբեր եք:

ՏՆ 259

Հուն եմ ուզում, հուն բերեք:
Տես՝ Ջուրս տաք ե, ջուր բերեք:

3388

Փշկեցեք, հովեր, սարեր ձուն բերեք,
Իմ դարիւր յարս առեք տուն բերեք.
Հենց արեք, վոր դուք ես ըրիգուն
բերեք,
Անգուն աչքերիւ քաղցր քուն բերեք:

Ըսոր Թող ձուն գար,
Իմ յարը տուն գար,
Ինձ անուշ քուն գար:

Ծծերս կոհիմ՝ զարիր ճամփեցի,
Ծամերս ճերմակ՝ ճամփա պահեցի,
Ղարիրիս զնալն իրեն թողեցի,
Յևտ դառնալ դալը աստծուն

բաշխեցի:
Ըսոր թող ձուն դար, և այլն:
ԱՓԱ 68

1—12. Ծծվերս յամբուղ եր,
կարիր ճամփիցի.

Ծամերս ճերմեղավ, ճամբարիս
աչկիցի:

Եսոր թող ձյուն դեր,
Վեր ձյան կարկուտ դեր,
Իմ յար թող տուն դեր,
Զիկ անուշ քուն դեր:
ՎՍԱ 61

3389

Դնացեք, վարպետ բերեք,
Շեշ խամբուր, վո՛ւյ հա՛ւյ,
Իմ յարի կապեն ձեզեք.
Զալում, դալում, հա՛յ հա՛յ.
Թուխ ամպեն քորս կտրեք,
Ծովին խայաթի քաշեք.
Իմ յարի կապեն կարեք,
Որեկակն իրես արեք,
Լուսնակն աստառ դրեք,
Աստղերը կոճակ շարեք:

Աստապատի ժող. յերդ. գրի
առավ Մ. Արեղյան*):

1—10. Գացեք մեծ վարպետ բերեք,
Ալլիսրին խարդան ձեզեցեք.
Արեղակն Երես արեք,
Լուսնական աստառ ձեզեցեք.
Ինչ սեր կա՝ դրեք սուղակ,
Ինչ անուշ բաներ կան՝ կոճակ:
ՀՀ 294

*) Մ. Արեղյան, հին գուռանական ժող. բերքեր, Յերևան 1931 թ. (Արտատպ. ՀԽՍՀ Գեոտ. համալսարանի «Տեղեկագիր, № № 2—3, 4 և 6-ից) յեր. 225:

1—10. Ըմենտ ի վրա եկեք,
Թագվորի կապան կարեցեք.
Լուսնական աստառ արեք,
Արեղակն Երես ձեզեցեք.
Այն մոյ (մանր) ու խոշոր աստղեր
Թեզերուն դիզմե (կոճակ) կարեցեք:
ՀԱ 422

(Հին հայերեն և՛ ձևափոխված):

3390

Ջուրս տաք ե, ջուր բերեք,
Հնչրստանու նուռ (վ. հունդ) բերեք.
Ել ու գյունս թամամ ե,
Աղիղ յարս (վ. յարիս) տուն բերեք:
ՌՄ 90. ՍՀ 385.

ԱԴ 164

2 4. Երբվանու նուռ բերեք...
Ելս-գյունս թամամ ա:

Համտ. Խմել եմ, խոշ եմ եղել:

123. Մին ըստաքան ջուր բերեք,
Երկին բինից ջուր բերեք:
Աղար տղեք, ձեզ մատաղ:

Հուն եմ ուզում, հուն բերեք,
Դաղստանու ձուն բերեք:
Ելս-գյունս թամամ ա,
Ղարիր զուշս տուն բերեք:
ԱԸ 140

3 4. Ելս-գյունս հավաքեցի,
Ղարիր աղբերս տուն բերեք:

Ծարավել եմ, ջուր բերեք,
Ըսպահանու հուն բերեք,
Կրմեռնիմ ես զարիր տղղը,
Ղարիր զուշս տուն բերեք:

ԱԳ 263

2 3. Երեվանու բան բերեք.
Վախում եմ՝ զարիւր մեռնեմ:
ԱԳ 115

Ջուրս կեծ ա, ջուր բերեք,
Սպրհանա հուն բերեք.
Տուն հաւասար թամսմ են,
Հարիւր զուլը տուն բերեք:
ԱԶ 375

Յես ծարաւ եմ, ջուր բերեք,
Սարերիցը ջուր բերեք.
Տանրցիք թամսմ են,
Դրացի յարս տուն բերեք:
ԱԺԱ 52

Ճրագ երեք, լուս երեք,
Տես՝ ի՞նչ ասի խաղիւրից դուստ:

3391

Սարեր, ձորեր, յետ կացեք,
Իմ յարի ճամբեն բացեք.
Բար յարի հետ խոսելիս՝
Ականջ դրեք, իմացեք:
ՀՄՖԱ 31

23. Սարեր, ձորեր, իմացեք,
Իարդս շատ ե, դիմացիք.
Ճար յարի հետ խոսելով:
ԱԶ 388

3392

Ջատկի որեր, անց կացեք,
Կորեք, մեղիւից հեռացեք.
Թող համբարձումը չուտ գա,
Մեղիւից շատ բարեւ արեք:
ՏՖ 145

3393

Սմպեր, սմպեր, հեռացեք,
Սարերի վրա կացեք.
Սմպեր, թե սաստիած սիրեք,
Կոթիլ անձրեւի մի անձեք:
ՏՖ 148

3394

Յես որ մեռնիմ, ժամուն բաղչան
Թաղեցեք,
Վրայիս հողիկը մաղով մաղեցեք.
Նխուրն այլըսր յաշմաղ կապեցեք,
Աղբարս հանեցեք, իս մեջը դրեք:
ԲՆԱ 776

3395

Յես գեղեն չեմ, զարիւր եմ,
Դոր կ'երթամ, հոն թաղեցեք.
Յարոջս դոնով անցուցեք,
Յարիկս կանչեք, դուս հանեք.
Դաստմայ մեջքեն քաշեցեք,
Թուխ թուխ աչքեր սրբեցեք:
ԱԵ 189

Հմատ. Ինձի տարեք, յարիս դռնն
անցուցեք:

3396

Կանա(ն)չ կանա(ն)չ կանչեցեք,
Կանա(ն)չ մեյդան բացեցեք.
Թաղա չորեր հալուցեք:
Ինձ իմ յարին հասուցեք:
ԱԳ

3397

Կանանչ կանանչ կանչեցեք,
Իանանչ մեյդան բացեցեք.
Հարսն ու աղջիկ դուրս կը գան,
Պար ու սեյրան բացեցեք:
ԱԸ 136

3398

Ծառեր, դուք կանանչեցեք,
Սիրածիւ ճանանչեցեք.
Վոր դա ձեր մոտով անցնի,
Ինձի շուտով կանչեցեք:

3399

Յավրույիս բոյովը չուխա կարեցեք,

Չուխային բոլորը սրմա թափեցեք,
Նշաններն անունը մեջը գրեցեք:

ԲՆԱ 671

3400

Հա՛յ հաղուցեք, հաղուցեք,
Տարեք, բաղչան թաղուցեք,
Բժրու՛կ կողինք ձեզեցեք,
Վարդ ծաղկանց մեջ ջուռն դրեք:

3401

Ինձի տարեք, յարիս դռնեն
անցուցեք,
Շարաներս բացեք, քաֆիր յարիս
ցցուցեք.
Սատվրներս կարեցեք, մոմ երեք,
վառեցեք,
Ավազը խուռնկ երեք, վրաս ծխեցեք.
Ինձի տարեք, յարիս դուռը
թաղեցեք:
ՋԲ 21

Հմատ. Յես դեղեն չեմ, զարիր եմ:
Այս յերգերի համար հմատ. ՎՍՍ
63 հտ. «Կարիր եմ, ձեր դուռն եմ
իկե».

ՀՀ 300. «Յաման, յաման, իս Ուս-
կուտար անցուցեք». ՀԱ 475. «Աման,
աման, իս իսկիւտար անցուցեք»*):

3402

Աշխենի կաքավու քելք
Տարալ Անտոնի դիտու խելք:
Խորոտ եր Աշխենը,
Կուլոտ եր Աշխենը:
ՏՆ 184

3403

Արի մի փաթ պար խաղանք,
Տնկող մնանք, չկաղանք.
Հարսանիքիդ ալ(յ) ուրը
Մուղնու ուխտից վաղ աղանք:
ՀՄՆԲ 27. ՏՆ 156.
ԲՍ 146

*) Տես նաև Մ. Արեղյան, Հին դուռանա-
կան ժող. յերգեր, Յերևան 1931, յերգ
242 հոդ:

3404

Իրար հետ բաղը դնանք,
Ուտենք, խմենք, լիանանք.
Թշնամու աչքը հանենք,
Մեր առտծուց դոհանանք:

ՀՄՆԲ 27

1 3 4. Իրար հետ սեյրան դնանք,...
Դուլմանի սրտով չեյալ.
Աստվածանից դոհանանք:

ՏՆ 210

3405

Արի ինձ հետ ուխտ դնանք,
Կենտ մի՛ մնա, շուխտ դնանք.
Մեռնեմ ավետարանին,
Ինչի՞ դարտակ-բուխտ դնանք:
ՏՆ 176

3406

Եսոր պաս ա, պաս կենանք,
Չհաս ա, չհաս կենանք.
Ձեռքդ [ինձ] մեկնի, ձեռք տանք,
Գյամին նստենք, անց կենանք:
ԱԶ 373

3407

Աղբեր, արի, աղբեր, յեկները
բառնանք,
Երթանք զարիր երկիր, թեզոք յետ
դառնանք:
ՏՆ 76

3408

Տեր Հուսկան-որդու անուշ վանք,
Աղջիկ, դու արի երթանք,
Երթանք, գլուխ դնենք, դանք:

3409

Ոսկին շարին արանք-արանք,
Մուրազըդ տա Ղաչաղա վանք.
Ոխտը տարի քանդիր իմ կյանք:
Արի՛, արի՛, դու իմ յարն ես:

ՀԺԵ 113

3410

Մի նուռն ունիմ քաքարանք,
Չորս ղոլն ա փսպարանք.
Փսպարանքս տեղ հասնի,
Սիրած յարս ինձ հասնի:
ԱԶ 381

3411

Յես ու յարս ջահել ենք,
Թուղթ ու պայման արեք ենք.
Թալափորը չիւերի,
Զթոնենք՝ մենք վայելենք:
ՀԺԵ 109

3412

Եկեք, Երթանք, գարի պոկենք,
Հայլի բերենք, ղլուխ կոկենք.
Երթանք Ձուլոյի դռանը չոբենք,
Բալքյամ Ձուլոն ընդյանց պոկենք:
ՔՀ 177

3413

Առափոռ դարի պոկենք (պոկինք),
Հայլի թե ղլուխ կոկենք (կոկինք),
Սիրուններու լավը ջոկենք (ջոկինք):
Ա՛խ լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ,
Կանանչ ու կարմիր լուրիկ:
ՁԲ 22

3414

Իրար հետ ծաղիկ քաղինք,
Թչնամու սիրտը դաղենք.
Մեկմեկու խոսքն չենենք,
Աչխարքում քանի սաղ ենք:
ՀՄԽԱ 29
2 3 4. Դուռմանի սիրտը դաղենք.
Մեկմեկու խոսքից չենենք,
Քանի աչխարքում սաղ ենք.
ՏԽ 214

3415

Եկեք, գնանք, մուխ անենք,
Համշուտ թալին ծուխ անենք,

Ով ինձ սիրածիցս հանի,
Վորդու թագը թուխ անենք:
ԱԺԱ 53

Յեկեք, գնանք, ոխն (ուխտ) անենք,
Մին ծմակում ծոխ (ծուխ) անենք.
Ումը վոր մին յար չունի,
Գյուլլաղ գոտին թոխ (թուխ)
անենք:
ԱԺԹ 86

Ա՛յ ուխ անենք, ուխ անենք,
Ղխմատտին ծուխ անենք.
Ով պիտմէր խոսա,
Թագն, ուսկապը ծուխ անենք:
ԱԶ 372

Դե՛, Թո՛ի, Թո՛ի, Թողը հանենք,
Տես՝ Հո՛վ, Հո՛վ, Հո՛վ լինի:

3416

Տվեք, մարգերը հանենք,
Թմբերը մին մին անենք.
Տեսնենք՝ ում յարն ա գալում,
Ճամբեն ուհան ցանենք:
(Քաղհանի)

3417

Համբարձման վիճակ հանենք,
Մի լավ կերուխում անենք.
Աչնան անուշ որերին,
Ե՛թիլամով քեզ տանենք:
ՏՈ 211

3418

Չայդան բերեք չայ անենք,
Մեր դուռինին փայ անենք.
Մեր դուռինը սաղ ըլնի,
Սուրբի վրեն աղ ըլնի:

Չայնիկ բերեք, չայ անեմ,
Մեր կամպանին փայ անեմ.
Մեր կամպանին սաղ ըլնի,
Թամադեն սարսաղ ըլնի:

3419

Գյանջու ուղին փող անենք,
Քո փոտներին քող անենք.
Քանի վախտ ա տեսել չեմ,
Յե(կ) մին յախչի խող անենք:
ԱԶ 378

3420

Յես, դու նստենք, բաս անենք,
Դիլիդ մառմառ խաս անենք.
Միննաթ անենք մեր տերին,
Չհասը հաս անենք:
ԱԶ 379

3421

Վիճակ, արի քեզ տանենք,
Կտրե կտուր դուս անենք.
Վիճակը տանից դուս եկավ,
Վրեն յերկնքից լուս եկավ:
(Վիճակի)
ԱԶԱ 61

3422

— Յեւ, յեւ, յեւի՛ պարենք:—
— Ե՛ւ, չեմ ու չեմ, չեմ կրնա
պարել,
— Յեւ, յեւ, յեւի՛ պարենք.
Ե՛ւ, սաչախիդ զընզընդոցեն,
Կաքա՛վն եկավ, ճուտեր տարավ:
ԿԺԾ 41

3423

Աղջիկ, յար անենք, յար անենք,
Յարալու սրտիս ճար անենք:
(Կրկնակ)
ՔՄՎ 22, ԱԵ 204

3424

Եկեք, դնանք, ծեր անենք,
Խնձոր կծենք, թու անենք.
Հուր վոր (ու՛մ վոր) մին յար չունի,
Դիլին թիւենք, դեն անենք:
ԱԴ 116

3425

Յեթիմ բերին հեր անենք,
Կաթն ու մածոնին մերան ենք.
Լավ դյուլում ասող աղջիկ,
Մինչև լուսը սեր անենք:
ԱԶ 373

Նախըրդին վար կ'ենենք,
Տես՝ Ձեր տան տակին վար կ'անեմ:

3426

Արի, զիլրար, բաղար մ'ենենք,
Ծոցդ բաղչա բար չունիս.
Յես քու սիրուն դերբեդեր եմ,
Դուն իսկի խարար չունիս:
Ձեա վոր զա դարդս հարցընել,
Ձալլ'մ, եթհրար չունիս:
ԲՆԲ 524

3427

Ձալդ արա, պրծընենք,
Դոստ ու դուշման հարցընենք.
Սրբերին ճրագ վառենք,
Դուշմանի բալան կորցնենք:
ԱԺԸ 31
Ընչափ չուն կեսրեկ մ'ունենք
(ունենա),

3428

Փռչին վեր չեմքին մսուկեր,
Մըջման հետին կ'իմաներ:
ԲՆԱ 313

Յես աղջիկ ենք, բեւի յենք:
Տես՝ Կաքավ կայներ վըր քարին:

3429

Հերթը մերն է՝ ջուր բերենք,
Մեր սիրունին տուն բերենք.
Թե վոր յարս նալ անի,
Կապած ձեռներով բերենք:

ԲՍ 136

Աղջիկ, ծամերդ ջուխտ երինք,
Տես՝ Երեվան ուխտ եմ արել:

3430

Ես յանը պոպոք,
Են յանը պոպոք.
Քաղքըցուն կ'առնեմ,
Հաղինն ա սապոք:

ԺՖ 20

3 4. Սիրել էմ, կ'առնեմ,
Հաղինն ա սապոք:

ԱԲ 337

3431

Գնացի ջուրը լվացք,
Սապոնս ե ոսկեջրած.
Իմ հերն ու մերն ի՞նչ անեն,
Ճակատիս ես եր դրած:

ԲՀ 165. ՏՖ 209

3 4. Ի՞նչ ասեմ հորն ու մորս,
Իմ ճակատին ես եր դրած:

Գնացի գետը լվացք,
Սապոնըս ոսկեջրած.
Հերս ու մերս ի՞նչ անեն,
Ճակատիս ես եր դրած:

ԲՀ 180

1. Գնացի չայը լվացք:
ՆՀԶ 109. ԲՄ 111.
ԲՍ 161

1 4. Գնացի չայը լվացք...
... Ես եր ճակատիս դրած:
ԱԴ 170

123. Գնացի չայը վաւք,
Սապոնն եր ոսկեջրած.
Ի՞նչ անի հերն ու մերը:
ԱԲ 340

3 4. Իմ հերն ու մերն ի՞նչ անին,
Իմ ճակատին ես եր դրած:
ԲՄԿ 60

Տաշտը զրեր եմ լվացք,
Սապոնդ եր ոսկեջրած.
Ի՞նչ անե քու հեր ու մեր,
Քու ճակտի զիրն եր դրած:
ՓՇ 74

1—4. Դու կայներ ես դուռն ի
լվացք,
Սապոն ի ձեռ ոսկեջրած:
ՀԺԵ 94

Գնացի չայը լվացք,
Մատնիքըս ոսկեջրած:
Քալիս ընձի նոքար պիտեյին,
Յարաք յես ո՞ւմն եմ դրած:
ՀԺԵ 117

Տես՝ Եղունիկ նստե բակն ի լվաց...
Տես՝ Դու նստեր ես ծովն ի լվաց:

3432

Չայիրն եմ դրե լվացք,
Սապոնս ա ոսկեջրած.
Սապոնս դյուլ ա դառե,
Լեզուդ բիւրուլ ա դառե:
ԱԵ 192

5433

Արի երթանք արտն ի ջրտուփ
(վ. ջրտուփ),
Ջանիմա'ն, Ջանիմա'ն.

Քաղենք դաստե մի եշխրտուփ,
Ջանիմա'ն, Ջանիմա'ն,
Ձինար բոյիդ յես դուրբան.
Ջանիմա'ն, Ջանիմա'ն,
Սեվ աչերուդ յես դուրբան.

Կանչեմ՝ յար, արի', շուտ արի',
Ջանիմա'ն, Ջանիմա'ն.
Ձուր յե՞րբ մնաս մենակ քնուկ:
Ջանիմա'ն, Ջանիմա'ն,
Ձինար բոյիդ յես դուրբան.
Ջանիմա'ն, Ջանիմա'ն,
Սեվ աչերուդ յես դուրբան.

3 4. Ձուր յե՞րբ մնաս մինակ քնուկ.
Կանչեմ՝ յար, արի', շուտ արի':

ՏՆ 233

Յ Ա Ն Կ

<i>Ներածութիւն—Ժողովրդական խաղիկներ</i>	69
<i>1. Պաղ ու տաղ</i>	7
<i>2. Գյուղական բանաստեղծութիւնն և գեղջուկ խաղասացներ</i>	10
<i>3. Գյուղական սիրո յերգը</i>	15
<i>4. Աշխատանքը խաղերի մեջ</i>	24
<i>5. Հասարակական խաղերը խաղերի մեջ</i>	35
<i>6. Բնութիւնը խաղերի մեջ</i>	46
<i>7. Պաղերի հորինվածքը</i>	50
<i>8. Վտանաւորը</i>	59
<i>9. Աղհատում և վարիանտներ</i>	68
<i>10. Պաղերի զարգացումը</i>	82
<i>11. Յերգերի զարգացումը խաղերից</i>	90
<i>Առաջաբան</i>	109
<i>Ժողովրդական խաղիկներ</i>	131

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Պաղիկների 123-րդ և հետեյալ մի քանի էջերի վրա կան խաղիկների և սրանց թվահամարների նկատմամբ աղհատումներ, վերոնք առաջացած են խմբագրողից անկախ կերպով:

ԽՄԲ.